BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
68
11 A
12

5-19-D-3-

III a 10

2. A. 11.

ARISTOTELIS STAGIRITAE ORGANVM,

QVOD LOGICAM APPELLANT.

LVGDVNI,
Apud hæredes Iacobi Iuntæ.

M. D. LX.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

DE ARISTOTELIS OPERIBVS CENSVRA.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PLINIVS Secundus libro ſeptimo Hiſtoriæ Naturalis inquirit, quodnam exiſtimetur maximum fuiſſe ingenium, ex his quidem quorum extet memoria, vel ſuis ipſorum, vel alienis monumentis: & eam tantæ ambitionis palmam videtur ad Homerum vatem deferre, ſecutus Græcię iudicium, quę illum fontem ingenitorum appellat. Sed mihi tamen acrius eam rem intuenti, atque examinanti ſubtilius, nullum videtur fuiſſe ingenium Ariſtotelico præſtantius. Legenti opera eius attentè ac diligenter, exoritur ingens admiratio, quam ab vltimis principiis deducit abditiſsima & profundiſsima rerum omnium, quam acutè refellit aliena, qua fortiter cõmunit & cor-

Plinius de ipſo Ariſtotel.

roborat ſua, quo ordine digerit ſingula, & quod eſt in tradēdis artibus perutile, quanta frugalitate verborum. nihil eſt in eo vacans aut inane, omnia ſolida & plena: nuſquam ſinit lectorem oſcitari, aut aliud agere. De hoc vere dici poteſt, quod Lyſię Athenienſi minori de cauſa attribuitur, ruituram ſtructurā vniuerſam, ſi vel verbulum vnum tanquam lapidem detraxeris. Axiomata autem illa vniuerſalia, quis nō admiretur in omni argumento & materia tam multa eſſe ab illo excogitata vera & perpetua, quibus ſequens ętas in tāto decurſu ſeculorū vix exceptionem vllam annotauit? Scripſerunt veteres philoſophi ante Ariſtotelem pauca, atque ea confuſe. Primus omnium Plato eleganter ſane multa, & docte, ſed ad docendum diſcendúmque parū accommodate. Ariſtotelis omnia ordinem & formam habent inſtitutionis ac diſciplinę, nec fuit dexteritas in aliquo ad artes tradendas par. omnia vero ſunt illi certis præceptis & formulis conſcripta, ea breuitate & grauitate verborum ac ſententiarum, vt accipi facile retineríq; poſsint, & ad vſum, quum res poſtulat, accōmodari. Verba autem nullus Grȩcorum habet ȩque appoſita, ita vt ex rebus videātur naſci, quas tractat. Non perſequitur rerū floſculos, & oratio-

nis

nis deliciolas, quas inani oblectamẽto delinitum lectorem teneat, poſtea remittat vacuum. Plena eſt illius oratio ingenti fructu cognitionis rerum ſciri dignarũ. non captat præſentem gratiam leuem ac momentaneam, ſed adfert diuturnam vtilitatem. idcirco nec ad quemlibet guſtum facit tantus author, nec quemlibet lectorem deſiderat. Volũt Ariſtotelis opera lectorem ingenij non acuti tantùm, ſed etiã profundi, ſolidi, ſani, circunſpecti, volunt attẽtum, diligentem, imbutum lectione variorũ authorum, & cognitione rerum multarum. hæc ſi deſint, nihil Ariſtotelicis libris exiſtimabitur aſperius, inſuauius, inamœnius, quemadmodum nonnulli de eo iudicant, vel propter ignorantiam, vel propter teneritudinem ingeniorum, pondus nõ ferentes tantæ doctrinæ, quemadmodũ infirmis oculis lux ſolis, & diei ſplendor moleſtus eſt, quo nihil eſt ſanis, & valentibus iucundius. Verũ vt Ariſtoteles primus inueniebat propè omnia, ita non poterat noua inuenta omnino vnus excolere, atq; expolire. Erant etiam nonnulla, quę propter nouitatem nondũ habebat ſatis explorata, & percognita. Accedebat ad hæc ingenium viri tectum, & callidum, & metuens reprehenſionis, quod inhibebat eũ, ne proferret in-

terdum apertæ,quę ſentiret,inde tam mul-
ta per eius opera obſcura, & ambigua.

DE LIBRIS ILLIVS.

Libri eius diu latuerunt,cum bibliotheca Theophraſti diſcipuli, quæ ad hæredes imperitos deuoluta, multis annis in tenebris,& ſqualore iacuit, vſq; ad tempora L. Syllæ Dictatoris, qui bibliothecam illam coëmit,& libros deſcribẽdos, in ordinémque redigendos Tyrãnioni dedit grãmatico,ſicut authores ſunt Plutarchus Cheronæus,& Strabo. Poſtea tempora fuerunt in omnium manibus,ſed non magno in pretio,propter difficultatem ſenſorum,ad quę pauci penetrabãt,quouſq; Alexãder Aphrodiſienſis, Antoninorũ temporibus diligens Ariſtotelis lector, commentarios in multa illius opera conſcripſit, tum primùm cœpit Ariſtoteles,& legi,& intelligi, & verſari in hominum manibus, nimirum intellecta vtilitate, quæ ex illius attenta lectione caperetur. Verùm non omnia illius ingenij monimẽta,etiam quæ L. Sylla inuenit, ad noſtram ætatem peruenerunt, quod eſt intelligere ex iis, quæ à veteris memoriæ ſcriptoribus citantur.M.T.in ij.libr.de Natura deorum,argumẽtum adfert Ariſtotelis,quo ille Dei prouidentiam ex conſideratione pulchritudinis ordiníſq; mũdi hu-

ius

ius colligebat: atqui argumentũ hoc apud Ariſtotelem, quem habemus, nuſquam legitur. Idem Cicero libros Ariſtotelis de natura deorũ viſos à ſe teſtatur. Seruius grammaticus Ariſtotelem citat dicẽtem, aliqua numina mori. Iſidorus, non Hiſpalẽſis antiſtes, ſed antiquior quidam, & Clemens in Stromatibus, aſſerunt Ariſtotelem de diis localibus mentionem feciſſe, qui vrbibus & regnis præſiderent. Transeo quæ de Ariſtotelis ſcriptis recenſet Laërtius, qui voluminum eius ſummam ad quadringenta perducit, de quibus quidẽ nihil dubitetur, & multò aliter diſtinguit libros quã nos. Ac vt non omnia Ariſtotelis habemus, ita quædam ſub nomine illius aliena circunferuntur, quod eſt Ariſtoteli cũ omnibus fere magni nominis ſcriptoribus commune. Iam de ſingulis dicamus libris.

PERI HERMENIAS.

Liber hic dicitur de interpretatione, quoniã in eo Philoſophus interpretatur, quid ſit nomen, quid verbum, quid oratio, quid pronunciatum, quę ſunt quidẽ partes grammatici. explicat tamen illa Ariſtoteles in opere dialectico, quòd grãmatica nondum eſſet illa ętate inuenta, hęc vtiq; grammatica, qua nunc vtimur. nã olim priſci homines cognitionem elemẽtorum, & ſyllaba-

rum,ſcriptionem rectam ac legitimā,tum pronuntiationem germanā & propriā cuiuſq; linguæ,grammaticam nuncupabant, iam inde ab Homeri ſeculo.Itaq; gramma tici munere Ariſtoteles fungitur in prima operis huius parte.Vnus eſt liber περὶ ἑρμηνείας, non duo.Diſputatio autem illa de futuris indefinitis,quę contingētia nūcupantur,perplexa eſt & difficilis, atq; eò magis, quòd Ariſtoteles diſputat ſecum ipſe, obiicit ſibi argumēta,& diſſoluit, confuſis omnino diſtinctionum notis, ita vt dialogiſmus ſit abſque perſonis, ſed ſi diſtinctiones diligenter animaduertantur, dilucidior fiet tota tractatio.

CATEGORIAE.

Opus hoc deſumptum eſt ex prima philo ſophia,que μετὰ τὰ φυσικὰ nominatur, ſed hæc tractantur illic vt res,in categoriis au tem vt voces,res illas ſignificantes.idcirco categorię nominātur, quaſi prędicationes, vt vulgò vertūt, vno autē verbo latinè dice re perdifficile. Sunt autem hæc modi quidam, & velut rationes, quas primas eſſentias,hoc eſt,ſingula rerum denominamus, conſignamus,configuramus,conueſtimus, ſeu quod aliud vocabulum magis placet, aut ſi quod eſt iſtis aptius. Dicimus enim Socratem animans eſſe & album, & proce-

rum, & maritum, & Athenis, & quæ ſunt eiuſmodi. Sed denominationes iſtæ ex rebus pendent, atque vt res ſeparare, ac ſegregare operoſum eſt, & arduum, ita & categorias iſtas. multum tamen ab Ariſtotele eſt profectum, plurimum confectum viæ vno decurſu.

PRIORA ANALYTICA.

Poſt explicatas pronuntiationes rationéſque aliorum de aliis pronuntiandi atque iudicandi, tradit Ariſtoteles præcepta, quēadmodum in ratiocinationem connectantur. Vocat autem analytica, hoc eſt, reſolutiua, quod ratiocinationes in partes ſuas diſſoluat, & ex quibus conſtent perhibeat. Ipſum totū facile eſt cuiuis intueri, etiam imperitiſsimo, noſſe autem ex quibus componatur, quaſíque conſletur, & id docere, non niſi docti atque artificis. Nihil excogitari potuit ad omne artium ac ſcientiarum genus cōducibilius, quàm ſyllogiſmorum formulæ, nihil rurſum moleſtius, quàm quæ de neceſſario, poſsibili, impoſsbili, & contingenti, comparat, & coniungit inter ſe, magno quidem illa acumine, quis neget? ſed inutiliter.

POSTERIORA.

Duo ſunt in ſyllogiſmo, tanquam in homine corpus & animus. In corpore eſt ma-

teria,& diſpoſitio ac ordo partium: in animo vis & vita, & actio. In ſuperiorib⁹ analyticis Ariſtoteles velut de ſyllogiſmi præcipit corpore,hoc eſt,de partibus,déque illarum nexu,& compoſitione,ideoq; priora nominantur. In his autem poſterioribus, hoc eſt, interioribus, & magis reconditis, de anima ipſa ſyllogiſmi, nẽpe de demonſtratione,de vi & efficacia rationis. Analytici libri ſub Ariſtotelis nomine multi olim circunferebantur, ſed hi quatuor ex orationis filo, totiúſque præcipiendi rationis modo ac facie, Ariſtoteli ſunt adiudicati, cæteris reiectis.

TOPICA.

Hoc eſt, loci, vnde ducuntur argumenta. Opus eſt octo voluminibus diſtinctum, varium ſanè, hoc eſt multæ eruditionis, & obſeruationis rerum diuerſarum. Sed vt illa omnia primus ipſe pariebat, non potuit tam multa ſimul ędere, ſimul expolire. itaque relicta eſt velut ingens quædam materia,& diues, ad extruendũ pulcherrimum ædificium. Eruere ex quantumlibet ſedula & attenta lectione illorum librorum, rationem inueniendi argumenta,haud facilè quiſquam poſsit. Rhetoribus hoc debent dialectici, qui obſcuritatem hanc illuſtrauerunt, & tradiderunt, quis eſſet materiæ

iſtius

iſtius vſus, quod Cicero præſtitit in Topicis ad Trebatium. Nam partem hanc de dialectica inuentione, & rhetores auidè occupauerunt tanquam ſuam, & dialectici verecundè ceſſerunt tanquam alienam, non id recenti vitio, vt alia permulta, ſed ab Stoicis ipſis factitato qui philoſophorum omnium acerrimi ſunt dialectici exiſtimati.

ELENCHVS.

Elenchus multa ſignificat, ſed hoc loco pro redargutione ſumitur. Libri ſunt duo, ad cauēdas ſophiſticas captiones, & ne in diſſerēdo falſa pro veris per ignorationem colligamus, aut admittamus. Huic operi initium dedit Plato in Euthydemo. oſtenduntur illic pauci quidem doli diſputatoris captioſi, Ariſtoteles autē rem omnem, vt ſolet, à primis initiis complexus, digeſſit in ordinem & formulas. Cauendum tamen, ne & Latini homines fallantur, dum græcæ linguæ exempla parum congruenter aptant ad latinam. Abſoluta eſt iis libris omnibus dialecticæ omnis, & de inueniendo argumento, & de inuentis iudicando.

ARISTOTELIS

VITA EX DIOGENE LAERTIO LIBRO QVINTO DE VITA PHILOSOPHORVM.

ARISTOTELES Nicomachi Phæſtiadíſq; filius Stagirites fuit. Porrò Nicomachus à Nicomacho Machaonis filio Æſculapiíq; nepote originẽ duxit, vt Hermippus eo libro, quem de Ariſtotele ſcripſit, tradit. Conuixit autem Amintæ Macedonum regi medicinę & amicitiæ gratia. Hic inter omnes Platonis diſcipulos maximè excelluit, vocéque gracili, vt Timotheus Athenienſis in libro de Vitis refert, & exilibus cruribus paruíſq; oculis fuit, veſte inſigni, & annùlis, ac tonſura vtens. Natus eſt autem illi & filius Nicomachus ex Herpylide concubina, vt Timotheus ait. Receſſit à Platone dum adhuc ſuperuiueret. Vnde dixiſſe illum tradunt, Ariſtoteles in nos recalcitrauit, non ſecus atque in matrem pulli geniti. Refert Hermippus in Vitis, cùm Athenienſium legatus ad Philippum profectus eſſet Ariſtoteles,

Academicæ ſcholæ præfectum fuiſſe Xenocratem. Cùm vero reuerſus eſſet,ſcholámq; ſub alio vidiſſet,elegiſſe in Lyceo περίπατον,illícq; vſq; ad vnctionem deambulando cum diſcipulis philoſophari ſolitum.atque inde peripateticum appellatum eſſe. Alij idcirco ſic vocatum aſſerunt, quod ex ægritudine conualeſcenti, ac deambulanti Alexandro aſſiſtens quædam diſſerere ſoleret.Vbi verò iam plures eſſe cœperant,ſedens docebat,dicens:

Silere turpe me,& Xenocratem loqui.

Ad propoſitam quęſtionem diſcipulos vnà exercebat ſimul & oratoriam docẽs.Deinde ad Hermiam eunuchum profectus eſt, Atarnenſium tyrannum,quem alij quidẽ delicias,ac luſus ipſius fuiſſe tradũt.alij verò ſibi affinitate iunctum tradita ei filia ſiue nepte, vt refert Demetrius Magneſius in libris de poëtis ac ſcriptoribus æquiuocis,qui & Eubuli ſeruum Hermiam fuiſſe ait, Bithynium genere, quem & dominũ ſuum eneceaſſe. Porrò Ariſtippus in primo de antiquis deliciis libro,Ariſtotelem ait Hermię concubinam adamaſſe,quam ille cum ſibi permiſiſſet,duxiſſe eam, & gaudio elatum immolaſſe mulieri, vt Athenienſes Eleuſinæ Cereri,Hermiæque pæana ſcripſiſſe, qui ἔνδον, hoc eſt, intus ſcriptus eſt. Hinc in Macedonia apud Philippũ vixiſſe,atque ab eo Alexãdrum filium erudiendum accepiſſe, petiſſéque inſtaurari ſolum patrium à Philippo euerſum.Id vbi impetraſſet,dediſſe illis leges. In ſchola quoque leges tulit imitãdo Xenocratem, vt decendialem principem facerent. Vbi verò Alexandro inſtituẽdo ſatis viſus eſt nauaſſe operam, eúmque ſibi deuinxiſſe,cõmendato illi cognato

gnato Calliſthene Olynthio, Athenas conceſſit. Eum audacius quàm par erat alloquentem regem,& minime illi obſequentem, ab ipſo increpitum aſſerunt verſu, admonente, ni talia loqui deſiſteret, maturè periturum, quod & factum eſt: verſus autem ſic habet:

Qualia mi loqueris, vereor ſis nate ſuperſtes.

Nanque Hermolao in Alexandrum inſidiarum ſocius fuiſſe deprehenſus, cauea ferrea circunduci, pædore atque ſqualore oblitus, leoni poſtremò obiectus eſt, ſicque exceſſit è vita. Enimuerò Ariſtoteles Athenas profectus, cum illic tredecim annis docuiſſet, clàm in Chalcidem conceſſit, quòd ab Eurymedonte hierophanta impietatis accuſatus eſſet, ſiue, vt Phauorinus ait in omnimoda hiſtoria, à Demophilo, quòd hymnum in eum, quem prædiximus Hermia ſcripſerit, quódque hoc epigramma ſtatuæ quæ in Delphis eſt, incidi curauerit.

Impius hunc quondam Perſarum morte tyrannus
Mulctauit violans iúſque nefáſque virum.
Nam neque collato oppreſſit certamine, verùm
Inſidioſi hominis vſus amicitia.

Hic verò, vt ait Eumolus in quinto hiſtoriarum, aconitum bibens, mortuus eſt ſeptuageſimo ætatis anno. In quem eſt noſtrum hoc epigramma.

Nuper Ariſtotelem, læſa vt pietate nocentem
Detulit Eurimedon ſacrificus Cereris.
Ille aconita bibens ſubterfugit. certè aconiti
Hoc erat iniuſtum vincere ſacrificum.

Idem verò refert ipſum Platoni trigenarium ſe in diſciplinam dediſſe, ſed profectò fallitur. Nanque ſeptimo decimo ætatis anno Platonem audire cœpit. Eſt autem hymnus huiuſmodi.

Virtus laborioſa generi mortalium, honeſtiſſimum

mum vitæ humanę incitamentum. Pro tua ſiquidem forma ô virgo, expectanda eſt in Græcia mortis conditio, & grauium aſſiduorúmque laborum tolerantia. Talem nimirum inſeris hominum animis fructum planè immortalem, & auro præſtantiorem, parentibúſque ipſis, ſomnóq; dulciſſimo. Nam in gratiam tuam Iouis Hercules, & Ledæ filij multa perpeſsi ſunt, qui quid poſſent, opere declararunt. Quin & tui deſiderio Achilles, & Aiax ad inferos penetrarunt, tuæq; formæ luculentiſſimæ gratia Atarneæ ciuem Solis priuauit lumine. Quo enim clarus ſpectatúſq; rebus geſtis? Hunc immortales meæ auctiorem reddent muſæ, quæ Iouis hoſpitalis decus augere ſolent.

Primam hunc orationem iudicialem pro ſeipſo ſcripſiſſe, cum huius criminis argueretur, Phauorinus in omnimoda hiſtoria author eſt, ac dixiſſe Athenis:

Et pyra nata pyris, ficúſque in ficubus extant.

Ait autem Apollodorus in chronicis natum illum anno primo, nonageſimæ nonæ olympiadis, perrexiſſéque ad Platonem decimoſeptimo ætatis anno, annóſque viginti apud eum fuiſſe cõmoratum. Tum verò veniſſe Mitylenem principe Eubulo, quarto anno centeſimæ octauæ olympiadis. Verùm Platone primo anno functo vita, ſub Theophilo profectũ eſſe ad Hermiam, manſiſſéque annos tres. ſub Pythodoto autem ſe contuliſſe ad Philippum ſecundo anno centeſimæ nonæ olympiadis, Alexandro quintumdecimum iam annum ætatis agente. Athenas verò conceſsiſſe ſecundo anno centeſimæ vndecimæ olympiadis, atque in Lyceo tredecim annos docuiſſe, ac demum perrexiſſe Chalcidem, tertio

anno

anno centeſimæ quartæ decimæ olympiadis, morbóq; periſſe, cùm eſſet annorum ferme ſexaginta trium. Quo etiam tempore Demoſthenes in Calabris defunctus ſit ſub Philocle. Fertur autem ob Caliſthenis inſidias in Alexandrum, infenſum fuiſſe regi, illúmque ad eum contriſtandum Anaximenem extuliſſe, ac miſiſſe Xenocrati dona. Luſit in eum epigrammate Theocritus Chius, vt ait Ambryon in libro de Theocriti vita, in hunc ſenſum,

Hermiæ eunuchi ſimul Eubulíque ſepulchrum
Mente vacans vacuum ſtruxit Ariſtoteles.
Timon quoque ſic illum agit,
Se neque Ariſtotelis leuitas miſeranda loquacis.

Hæc vita philoſophi fuit. Cæterum nos ipſius quoque teſtamenta legimus in hunc ferme modum. Bene quidem ac rite erit. Quòd ſi quid contigerit, ita legauit Ariſtoteles. Curatoré quidem omnium & per omnia iuſsit eſſe Antipatrum. Quoad vero Nicanor adoleſcat, curatores ac tutores inſtituit Ariſtomenem, Timarchum, Hipparchum, Cliotelem, & Theophraſtum ſi voluerit, ac ſi curam ſuſcipere velit filiorum & Herpylidis, rerúmque omnium. Cúmque puella fuerit matura, viro tradi illam Nicanori. Sin vero puellæ quippiam contigerit, quod abſit, vitáque prius quàm connubio iungatur, ſiue etiam poſtquam nupſerit antequam filios procreet, exceſſerit, Nicanor dominus eſto, vt & de puero & de cæteris digne nobis ac ſeſe diſponat. Curet autem Nicanor & de puella & de puero Nicomacho, nihil vt illis deſit, patris ac fratris vnà implés munus. Quòd ſi Nicanori quidpiam contigerit, quod abſit, ſiue priuſquam puellam duxerit, ſiue poſtquam duxerit, nondum filiis natis, quæ quidem

ille

ille inſtituerit, ea rata ſunto. Sin autem voluerit, & Theophraſtus puellę curam habeat. Sin aliâs, curatores habito cum Antipatro conſilio & de puella & de puero diſponãt, vt eis videbitur optimum. Curam autem habeant tutores & Nicanoris mei, & Herpylidis memores. Nanque erga me ſtudioſa plurimum fuit, cæterorúmque omnium: & ſi virum accipere voluerit, curent, ne indigne nobis locetur. Déntque illi præter ea quæ antea acceperat, de noſtra ſubſtantia, talentum argenti, tréſque, ſi voluerit, famulas, & ancilam quam habet & Pyrrheum puerum. At ſi quidem in Chalcide habitare voluerit, hoſpitiũ quod adortum eſt: ſin autem in Stagiris, paterternam domum. Vtrum vero horum maluerit, ſtudeant procuratores domum ita neceſſaria ſuſupellectile inſtruere, vt & ſibi honeſte, & Herpylidi ſufficienter inſtructa videatur. Curę ſit autem Nicanori & Myrmecem puerum non indigne nobis ad ſuos referri, cùm eius, quas cepimus, facultatibus. Si autem & Ambracis libera, cúmq; puella viro tradetur, quingentas illi drachmas, ancillámque quam habeat, dari iubeo. Sed & Thaleti præter ancillam quam habet emptam, drachmas mille, & ancillulam. Simo quoque abſque priore pecunia, in puerum alium, ſiue puerum emi, ſiue pecuniam dari. Tychonem eſſe liberum cum puella nupſerit. Philonémque & Olympium eiúſque filiorum. Porrò eorum, qui mihi famulantur, puerorum nullum vendi volo, ſed hæredes eis vti. Cùm verò adulti erunt, pro merito dimitti liberos volo. Curent item vt conſumentur quæ Gryllioni ſunt traditæ exculpendæ imagines, Vbi vero perfectę erunt, ſuis imponantur locis. Nicanoris quoque

ac Proxeni quam ſculpendam cogitabam, matríſque Nicanoris. Arimneſti verò quæ perfecta eſt, ſuo ſtatuatur loco, vt ſit ipſius monumentum, quia ſine liberis defunctus eſt. Matris quoque noſtræ Cererem in Nemea locet, aut vbicunque videbitur. Vbi verò tumultum fecerit, ibi & Pythiadis ſublata oſſa condat, ſicut ipſa præcepit, ſiſtat, & ſeruari Nicanoris votum quod pro illo vouimus. Animalia lapidea cubitorum quatuor Ioui ſeruatori, ac Mineruæ ſeruatrici in Stagiris. Hæ teſtamentorum ipſius ſeries fuit. Fertur autem ollas plurimas repertas eſſe, Lyconémque dicere, illum in pelui calentis olei lauari ſolitum, oleúmque venundare. Quidam vtrem calentis olei ſtomacho illum imponere conſueuiſſe tradunt, & cum ſe ad quieſcendum componeret, æream ſphæram tenere in manu pelui ſubiecto, eo conſilio, vt cum dormientis manu excuſſa ſphæra in ſubditum æreum vas incidiſſet, ſono illius excitus exurgeret. Eius eſſe præclaras iſtas ſententias legimus. Interrogatus quidnam mendaces lucrarentur, vt cum vera, inquit, dixerint, non illis credatur. Cum ſibi probro daretur, quòd flagitioſo homini miſericorditer tuliſſet opem, non, inquit, mores miſeratus ſum, ſed hominem. Amicis ac diſcipulis iſta conſueuerat dicere, vbicunque moraretur, Aſpectus quidem à circunfuſo aëre lumen accipit, animus autem à diſciplinis liberalibus. Sæpe numero cum in Athenienſes inueheretur, aiebat illos frumenta & leges inueniſſe, verùm frumentis quidem vti, non autem legibus. Studiorum liberalium amaras radices, fructus, autem dulces eſſe aſſerebat. Rogatus quidnam cito conſeneſceret, gratia, inquit. Quid ſit ſpes, vigilan

gilantis,ait,inſomnium. Diogene caricam porrigente, cogitans niſi acciperet,vſum eſſe, meditatus ſumens, Diogenem ait caricam ſimul cum vſu perdidiſſe. Rurſus ab eo porrectam accipiens, atque puerili more in ſublime eleuans cum dixiſſet, magnus Diogenes, eam illi reddidit. Tria dicebat pueris eſſe neceſſaria, ingenium, exercitationem, diſciplinam. Audierat aliquando ſe à quodam maledictis eſſe laceſſitum. Tum ille,abſentem,inquit,etiam verberet. Dicebat pulchritudinem plus, quàm epiſtolas omnes valere ad commendationem. Plerique Diogenem ita ſtatuiſſe aſſerunt, ipſum autem donum formæ dixiſſe: Socratem verò modici temporis tyrannidem,Platonem naturæ priuilegium,Theophraſtum tacitam deceptionē,Theocritum verò eburneum detrimentum, Carneadem regnum ſolitarium. Rogatus quo differrent docti ab indoctis, quo, inquit,viuentes à mortuis. Eruditionem dicebat inter proſpera eſſe ornamentum, inter aduerſa refugium.Parentes qui liberos erudiendos curaſſent, longe honorabiliores eſſe his qui ſolum genuiſſent. Eos enim viuendi tantum, illos etiam bene beatéque viuendi authores eſſe.Glorianti cuidam quòd magnæ eſſet vrbis ciuis, noli, inquit, hoc attendere,ſed an dignus ſis magna & illuſtri patria.Rogatus quid ſit amicus,vna,inquit,anima in duobus corporibus habitans. Homines pleroſq; dicebat ita eſſe parcos, ac ſi ſemper victuri eſſent: alios tam prodigos,ac ſi continuò morituri.Percontanti cur honeſta forma præſtantibus diutius congredimur, cæci,inquit,huiuſce interrogatio eſt. Rogatus quid ex philoſophia lucratus fuiſſet,hoc,inquit,vt iniuſſus eam faciam, quæ

plerique per legum metum faciant. Interrogatus quo pacto diſcipuli egregie proficerēt: Si excellentiores,ait,proſequentes tardiores non morentur. Loquaci homini cū illum improbe probris multis obtudiſſet, dicenti, num te ſatis obtudi? Hercle,inquit,nō tibi animum aduerti. Cauſanti cur ſtipem non bono homini dediſſet, nam & ita contigiſſe ferunt: Non,inquit, homini dedi, ſed humanitati. Rogatus erga amicos quales eſſe debeamus, Quales,inquit, eos erga nos eſſe optamus. Iuſtitiam dicebat virtutem animi vnicuique ſecundum dignitatē diſtribuentem. Diſciplinam optimum eſſe dicebat viaticum ad ſenectutem. Refert Phauorinus in ſecundo commentariorū illum crebro dicere ſolitum: O amici, amicus nemo. Et iſta quidē ad illum referuntur. Conſcripſit autē & complura volumina, quæ vt ſumma ingenij illius vis, ac præcipua circa omne orationis genus exercitatio clarius eluceat, ſubnectenda neceſſario exiſtimaui. De iuſtitia libros quatuor, de poëtis tres, de philoſophia tres, de republica duo, de rhetorica Gryllus vnum, Nerinthus vnum, Sophiſta vnum, Menexenus vnum, Amatorius vnum, Conuiuium vnum, de diuitiis vnum, Exhortationum vnum, de anima vnum, de precatione vnum, de nobilitate vnum, de voluptate vnum, Alexander ſeu de colonis vnum, de regno vnum, de doctrina vnum, de bono tres, de Platonis legibus tres, de eiuſdem republ. duos, Oeconomicus vnum, de amicitia vnum, Quid ſit tolerare ſiue tolerantia vnum, de diſciplinis vnum, de his, quæ in contentionem cadunt duos, Solutiones eorum quæ in contentionem veniunt, quatuor, Diuiſiones ſophiſticæ quatuor, de contrariis vnum,

de ſpeciebus & generibus vnum, de propriis vnum. Commentaria, ἐπιχειρηματικῶ tres. Propoſitiones de virtute tres, Obiectiones vnum, de his quæ quot modis dicuntur, ſiue ſecundum propoſitum, vnum, de elementis tres, de ſcientia vnum, de perturbationibus iræ vnum, Moralium quatuor, de principio vnum, Diuiſiones ſeptemdecim, Diuiſibilium vnum, de interrogatione & reſponſione duo, de motu vnum, Propoſitiones vnum, Propoſitiones contentioſæ quatuor, Syllogiſmi vnum, Priorum analyticorum nouem, Poſteriorũ analyticorum maiorum duo, de quæſtionibus ad diſciplinam pertinentibus octo, de meliore vnum, de idea vnum, Termini Topicorum ſeptem, Syllogiſmorum duo, συλλογιστικὸν & diffinitiones vnum, de eligibili & accidenti vnum, de iis, quæ ante locos ſunt, vnum, Topicorum ad diffinitiones duo, Perturbationum vnum, Diuiſibilium vnum, Mathematicus vnum, Diffinitiones tredecim, Epicherematum duo, de voluptate vnum, Propoſitionum vnum, de voluntario vnum, de pulchro vnum. Quæſtiones epicherematicæ vigintiquinque, Quæſtiones de amicitia duo, Quæſtiones de anima vnum, Politicorum duo, Politicæ auditionis, ſicut Theophraſti, octo, de iuſtis duo, Artium introductio duo, Artis rhetoricę duo, Ars vnum, alia ars duo, Methodicum vnum, Artis Theodecti introductionis vnum, Artis poëticæ libros duos, Enthymemata rhetorica, de magnitudine vnum, Enthymematum diuiſiones vnum, de dictione duo, de conſilio vnum, Collectionis duo, de natura tres, Phyſicon vnum, de Archytæ philoſophia tres, de Speuſippi Xe-

nocratíſq; philoſophia vnum, ex Timæi Archytæque diſciplinis ſumpta vnum, Aduerſus Meliſſi dicta vnum, Aduerſus Alcinæonis dicta vnum, Aduerſus Pythagoricos vnū, Aduerſus Gorgiam vnum, Aduerſus Xenocratem vnum, Aduerſus Zenonis ſcita vnum, de Pythagoricis vnum, de animalibus nouem, Anatomorum octo, Electio anatomorum vnum, de compoſitis animalibus vnū, de fabuloſis animalibus vnum, de non gignendo vnum, de plantis duo, Phyſiognomicon vnum, Medicinalia duos, de monade vnum, Signa tempeſtatum vnum, aſtronomicon ſpeculatiuus vnū, de motu vnum, de muſica vnum, Memoriale vnum, Homericarum ambiguitatum ſex, Poëtica vnum, Naturalium ſecundum elementa triginta octo, Inſpectorum problematum duo, Liberalium diſciplinatum duos, Mechanicus vnum, Problematū ex Democrito ſex, de lapide vnum, Parabolæ vnum, Inordinata xij. Expoſita generatim xiiij. Iura vnum, Olympionice vnum, Pythionicæ muſices vnum, Pythicus vnum, Pythionicorum argumenta vnum, Dionyſiacæ victoriæ vnum, de tragœdiis vnum, Doctrinæ vnum, Prouerbia vnum, Lex commendatitia vnum, Legum, quatuor, Prædicamentorum vnum, de interpretatione vnum. Reſpublicæ vrbium clviij. Seorſúmque ad philippum depopulari, paucorúmque & optimatum & tyrannorum rep. epiſtolæ. Selymbriorum epiſtolæ, ad Alexandrum quatuor, Ad Antipatrum nouem, ad Mentorem vnam, ad Ariſtonem vnam, ad Olympiadem vnam, ad Hephæſtionē vnam, ad Themiſtagoram vnam, ad Philoxenum vnam, ad Democritum verſus, quorum initium eſt, Sanctæ deûm, Elegiæ, quarum eſt initium

tium, Formoſæ matris filia: Sunt in ſumma verſus omnes plus minus quadrageſies quinquies mille trecenti & triginta. Hæc librorum illius ſeries, hic numerus, in quibus quid agat ſummatim exponendum eſt, Duplicem eſſe philoſophiæ rationem, alteram verſari circa actus, appellarique πρακτικὴν, alterã in intelligentia & ſpeculatione conſiſtere, & θεωρητικὴν dici. Ad actionem pertinere ethicen & politicen, qua in parte tum de publica, tum de familiari re agi. Ad intelligentiam Phyſicen logicénque referri. Porrò logicen inſtrumentum eſſe exactiſſimum. Eius cùm geminam deſtinationem ac ſcopum ſubieciſſet, veriſimile ac verum, ad vtranque duarum maxime rerum viribus nititur. Nanque ad veriſimile ſeu probabile, oratoria & dialectica, ad verum autem analytica & philoſophia vſus eſt, nihil omnino omittens eorum quæ vel ad inuentionem, vel ad iudicium, vel etiam ad vſum pertinerent. Enimuero ad inuentionis adminicula, atque ad eas res, quæ ſpeculationi & arti inſeruiunt, propoſitionum multitudinem tradidit, ex quibus quæſtiones, probabilium epichorematum elicere affatim licet. Porrò ad iudicandum analytica priora, & poſteriora conſcripſiſſe, prioribus aſſumptionum iudicia permittés, poſterioribus collectionis examẽ tradés. Cæterũ ad iudicandũ ea quæ ſub certamen cadunt, quæq; in interrogatione verſantur, & contentione ſophiſticorum argumentorũ, atq; ſyllogiſmis atque his ſimilibus. Veritatis verò iudicium earum quidẽ, quæ ſecundum imaginationem ſunt actionum, ſenſum definiuit. Moralium verò, vbi de re publica, ac domeſtica, vbi de legibus agitur

mentem, finem autem vnum expoſuit, virtutis vſum in vita perfecta. Felicitatem ait plenitudinem ex tribus maxime bonis conſtantem, iis nimirum quæ in animo ſunt, quæ & priora viribus appellat, iis quæ ad corpus attinent, vt ſunt bona valetudo, fortitudo, pulchritudo, cæteráque his ſimilia, atque iis quę extrinſecus veniunt, diuitiis, nobilitate, & claritudine, atque in hunc modum cæteris, quibus tertium locũ aſſignauit. Virtutem ad beatã vitam ſibi minime ſufficere dixit, quippe corporis bonis, exterioribúſque indigere. Miſerum atque infelicem fore ſapientem, ſiue doloribus afficiatur, ſiue inopia, & cæteris huiuſmodi incommodis prematur. Vitium autem ad miſeriam atque infelicem vitam ſufficere, quantunlibet corporis affluat bonis. Virtutes ait, non ſe inuicem ſequi. Fieri enim poſſe, vt prudens quiſpiam, ac iuſtus, idémque intemperans atque incontinens ſit. Sapientem quidem non omnino perturbationibus vacare, verum perturbari modice dixit. Amicitiam æquitaté eſſe definiuit reciprocæ beneuolentiæ. Eius tres ſpecies eſſe tradidit. Eſſe quippe aliã cognationis, aliam amatoriam, tertiam hoſpitalem. Amorem non modo congreſſionis verum & philoſophiæ eſſe. Amaturúm quoqué ſapientem, atque acceſſurum ad rempublicam, ducturúmque vxorem, & cum rege vnà victurum. Tribus autem generibus vitæ conſtitutis, primo quod in ſpeculatione, ſequenti quod in actu, & tertio quod in voluptate conſiſtit: Speculatiuum genus ſemper prætulit. Liberales diſciplinas ad apprehenſionem virtutis multum conferre ſenſit. In deſcriptione rerum naturalium præter cæteros rationem maxime ſecutus eſt, adeo vt minimarum quarumque rerum reds

dide-

diderit cauſas. Vnde & naturalium commentariorum complura ſcripſit volumina. Deum ſicut & Plato incorporalem diffiniuit, eiúſque prouidentiam ad cœleſtia vſque pertingere, ipſum vero immobilem eſſe. Porro terrena omnia ad cœleſtium congruentiam, ordinémque diſponit. Præter elementa iſta quatuor eſſe & quintum aliud, ex quo cœleſtia conſiſtant, eiúſque motum orbicularem eſſe varium. Animam item incorpoream, primámque eſſe ἐντελέχειαν, corporis nempe naturalis & organici potentia vitam habentis. Eſt autem ea iuxta illum duplex. Entelechiam vero appellat, cuius ſit ſpecies quædam incorporea. Altera ex his quidem ſecundum potẽtiam, vt eſt Mercurius in cera, informis quidem, ſed idoneus ad percipienda lineamenta, ſicut item in ære ſtatua. Secundum vero habitum entelechia dicitur ea quę eſt cõſummatę ac perfectæ Mercurij ſtatuæ. Naturalis autem corporis dixit: nam ſunt corpora alia quidẽ manu & arte elaborata, vt ſunt quæ ab artificibus fiunt, puta turris atque nauis. Alia vero ſic à natura prodeũt vt arbores, & animalium corpora. Porro organici dixit, hoc eſt, ad aliquid parati & cõditi, vt eſt ad videndum oculus, auríſque ad audiendum. Virtute autem vitam habentis, vtputa in ſeipſo. Virtute autem vel potentia minus eſt ſecundum efficaciam. Secundum actionem autem, vt vigilans habere animam dicitur. Secundum habitum autem, vt dormiens. Vt igitur & hic intelligatur, adiecit potentia. Multa igitur eiuſmodi & alia, & de aliis multis in hunc modum philoſophatus eſt, quæ perlongum eſſet numerare. Cunctis enim in rebus ſummo ſtudio atque induſtria fuit, inuentioníſque incredibili copia viguit, vt

ex his quæ ſuprà annotauimus voluminibus conſtat, quæ ad quadringẽtorum numerum fere perueniunt, de quibus nihil ambigitur. Nam ſunt & alia complura, quæ ipſi aſcribuntur volumina atque ſententiæ. Verumenimuero octo fuere Ariſtoteles. Primus hic ipſe. Secundus qui Athenis rempub. adminiſtrauit, cuius etiam iudiciales leguntur orationes ſanè quàm elegantes. Tertius qui Iliadem Homeri ſcripſit. Quartus Siculus orator, qui ad Panegyricum Iſocratis reſcripſit. Quintus qui cognominatus eſt Mythus, Aeſchinis Socratici neceſſarius. Sextus Cyrenaicus, qui de poëtica ſcripſit. Septimus pędotriba, cuius meminit Ariſtoxenus in Platonis vita. Octauus grammaticus obſcurus & ignobilis, cuius de pleonaſmo ars legitur. Huius autem Stagiritæ philoſophi complures quidem fuere diſcipuli, ſed omnibus maximè præcelluit Theophraſtus, de quo modò dicendum eſt.

ARISTOTELIS VITA EX MONIMENTIS IOANNIS GRAMmatici Pphiloponi Alexandrini.

FVIT Ariſtoteles genere Macedo, Stagiris, filius Nicomachi, qui Amyntæ Macedoniæ Regi medicam præſtitit operam, ob eámque rem filium, quē ſuſcepit, vt patris memoriam renouaret, Nicomachum appellauit, ad quem item Nicomacheia ſcripſit. Matre Phæſtide, qui ambo genus ab Aeſculapio trahebant: cuius quidem rei fidem facit epigramma in Ariſtotelem his verbis factum:

Matre creatur Phæſtide, Nicomachóque parente,
Stirpe Aſclepiadon Diuus Ariſtoteles.

Poſt parentum obitum à quodam, qui publico Aternenſium nomine peregrinos hoſpitio excipiebat, educatur: cuius dein officij memor non modo filium eius Nicanora enutriuit, & omni liberali inſtituit doctrina, ſed etiam vt verum, & germanum tractauit. Quinetiam ante mortem teſtamento cauit, vt filia Pythais in matrimonium eidē Nicanori locaretur. Cùm adhuc adoleſcens

eſſet, omni ingenuarum artium ſciētiā excultus fuit, quod ſatis declarant commētarij, quibus res poëticas complexus eſt, & ſcripta, quæ in poëtas edidit. Homericæ item quæſtiones, & libri artis Rhetoricæ. Annos xvij. natus voce Pythiæ, qua philoſophari iubebatur, Athenas mittitur, vbi cum Socrate treis annos coniunctiſſime vixit, quo extincto ad amicitiam Platonis ſe contulit, qui cum xx. annos magno familiaritatis vſu coniunctus fuit, eámque diligentiam, & induſtriam ad diſciplinas percipiendas adhibuit, vt Plato illius ædeis non aliter appellarit, atque ædeis lectoris. Neque vero fides habenda iis, qui exiſtimant Ariſtotelem aperuiſſe Lyceum contra Platonem adhuc ſuperſtitē. Quî enim hoc potuiſſet, cùm Chabria, & Timotheus Atticarum copiarum duces opibus magnáque potentia Athenis florerent, & Platoni arcta neceſſitudine coniuncti eſſent? Sed non deſunt, qui tradant ab Ariſtotele Lyceum conſtitutū in humanis adhuc agente Platone, vt multas hominis ſententias conuelleret. Ad quos reſpondere ſatis habemus, nō ſimpliciter quicquam contra Platonem ſtatui, ſed contra eos, qui Platonica decreta minus perſpecta haberent. attamen ſi quid contra eum profertur, non abſurdum iudicari debet, cùm in hac ipſa philoſophandi ratione nihil diſcrepet ab iis, quæ Plato ſenſerit; illius enim vox eſt, magis conuenire nos de veritate ſolicitos eſſe, quàm de quauis alia re. Quinetiam ad verbum ita ſcribit. Amicus quidem Socrates, ſed veritas amiciſſima. Et alibi. Socratis, inquit, parua cura agenda eſt, veritatis autēm magna.
Hoc idem inſtitutum Ariſtoteles tenuit, monimentáque Platonica immutanda cenſuit, cùm

&

& in huiuſmodi conſilio ab illo non diſcrepet, quippe qui veritatis decus non contēpſerit, cùm tamen mirifico ſtudio, egregiáque voluntate Ariſtotelem fuiſſe erga Platonem conſtet ex Ara, quam ei conſecrauit hac inſcriptione:

Ponit Ariſtoteles pius hoc altare Platoni.
Quem laudare nefas ora profana foret.

Cum Platone multis officiis, & magna familiaritate x x. annos cōiunctus fuit, poſt cuius obitum ita euenit, vt Speuſippus ſororis Potones filius ſcholam teneret, docendíque munus ſuſciperet, Ariſtoteles autem in Macedoniæ vrbem ſecederet, quo loci alumnū diſciplinæ ſuæ Alexādrum conditorem habuit, magnáque autoritate in eius regno præſtitit. Nam apud Regem opibus & gratia florentiſſimus fuit, plurimáque opportune impetrauit: nam multa ſtudia, & officia in ſingulos priuatim, & in vniuerſos publice contulit. Declarant epiſtolæ commēdatitiæ, quæ ad regem ſcriptæ ſub illius nomine feruntur, & patria Stagiritæ, quæ cum euerſa eſſet, author fuit, vt ab eodem ipſo inſtauraretur. Quapropter Stageiritæ Ariſtoteli feſtum celebrant, quod Ariſtoteleum nominant, & menſem, in quo dies feſto dicatus eſt, Stagiritem appellant. Egreſſus quoq; Theophraſti patria, quam cum Alexander grauiter vindicare cogitaret, periculo liberata eſt. Dein cum Speuſippus è vita exceſſiſſet, Athenienſes Ariſtotelem ad ſe inuitant, ac vnà cum Xenocrate ſcholæ Platonis præficitur. Xenocrates igitur in Academia docebat, Ariſtoteles in Lyceo. Ac non longo interuallo cum Athenæ defeciſſent, Ariſtoteles in Chalcida nauigauit, illud vſurpās: Non patiar Atheniēſes in philoſophiam ſemel, ac iterum vos peccare. Iam enim Socratem è me

dio

dio ſuſtulerant. Nec diſſimulauit iudicium ſuum apud Antipatrum, quàm difficile, & multi operis eſſet, Athenis agere, carmé illud Homeri referés:

Inq; pyris pyra, ficus fici molle ſeneſcunt.

Ita peruerſitatem morum Athenienſium indicabat. Macedoniam repetiit, vbi gratia, & authoritate apud Reges, qui prouinciam illam tenebant, plurimum valuit, apud Alexandrum, & matrem Olympiada, apud Antipatrum, apud Philippum. Ad Alexandrum de regno librum ſcripſit, in quo præcepta de regno adminiſtrando ei dat. Quinetiam ſe comitem Regi adiunxit in intimos Brachmanas proficiſcenti, vbi & iam opus confecit, in quo memoriam CCLV. rerumpu. colligauit. Illum quoque ſecutus eſt contra Perſas mouentem: vbi cum bellum exortum eſſet, & Alexander mortem obiiſſet, in patriam reuertitur. Morum ſummam coluit moderationem, in Philoſophia captum exceſſit humanum. cùm nullam partem eius diſciplinæ imperfectam explicatione reliquerit ſua. immo propria fretus ſolertia, cùm pleraque adieciſſet, vniuerſam philoſophiam caſtigauit, optimíſque inſtruxit præceptis. Magnam item acceſſionem fecit ad artem diſſerendi, quãdoquidem ab ipſis rebus normas, præceptáque ſecreuit, & demonſtrandi rationem cum via inſtituit: nam ſuperioris memoriæ Philoſophi demonſtrare quidem, ac euidentibus probationibus vti ſciebant, ſed demonſtrare, ac euidentes probationes conficere ignorabant, atque idem illis vſu veniebat, quod Sutoribus, qui coria ſecare non queunt, calceis autem vti probè queunt. Rerum naturalium indagationi quintam addidit naturam. Diuinarum contemplationi, quamuis nihil eiuſmodi adiecerit, attamen ita

docuit

docuit,vt nihil,quatenus cauſa ferret, prætermiſerit.Siquidem tantum abeſt,vt duntaxat,quæ intra orbem continentur,quemadmodum nonnulli exiſtimant,comperta habuerit,vt etiam quæ ſupra orbem habentur, probè tenuiſſe affirmemus. quod quidem idem ipſe Ariſtoteles probat viij. naturalis auſcultationis libro. Princeps, inquit, cauſa neque per ſe,neque ex accidenti motu cietur. Atque ex hoc nimirum planum facit Deum neque corpus,neque patibilem eſſe. Vniuerſum vitæ tempus, quod vixit lxiij. annorum numero deſcribitur.cùm enim xvij.ageret annum Socrati operam dare cœpit, quo præceptore vſus eſt triennio:in intimis,& neceſſariis Platonis xx. annos fuit,à cuius obitu. xxiij.annos vixit.

*

PORPHYRII PHOENICEI INTRODVCTIO,

SEVERINO BOETHO INTERPRETE.

SVMMA LIBRI.

De Generis, Speciei, Differentiæ, Proprij, ac Accidentis natura. De eorundem communitatibus, ac differentiis.

PROOEMIVM.

CAPVT I.

CVM ſit neceſſarium Chryſaori & ad eam, quæ eſt apud Ariſtotelé prædicamétorum doctrinam, noſſe quid ſit genus, quid differentia, quid ſpeciès, quid proprium, & quid accidens: & ad definitionum aſſignationem, & omnino ad ea quæ de diuiſione & demonſtratione ſunt: vtili exiſtente iſtarum rerum ſpeculatione, compendioſam tibi traditionem faciens, tentabo breuiter, velut introductionis modo, ea quæ ab Antiquis dicta ſunt aggredi: ab altioribus quidem quæſtionibus abſtinens, ſimpliciores vero mediocriter coniectans

ctans.Mox de generibus & ſpeciebus, illud quidem ſiue ſubſiſtant,ſiue in ſolis nudis intellectibus poſita ſint: Et ſiue ſubſiſtétia corporalia ſint an incorporalia:Et verũ ſeparata,an in ſenſibilibus poſita,& circa hæc conſiſtentia,dicere recuſabo. altiſſimum enim eſt huiuſmodi negotium, & alius maioris egens inquiſitionis. Illud vero quemadmodum de his,ac de propoſitis * magis probabiliter Antiqui tractauerunt,& horum maxime Peripatetici, tibi tunc tentabo monſtrare.

* λογικώτερον. *magis logice.*

De Genere. *Caput* *II.*

Videtur auté neq; genus neq; ſpecies ſimpliciter dici. Genus enim dicitur & aliquorum quodãmodo ſe habétiũ ad vnũ aliquod,& ad ſe inuicé collectio:ſecũdũ quã ſignificationé*Romanorum dicitur genus, ab vnius ſcilicet habitudine (dico autem Romuli) & multitudinis habentium aliquo modo adinuicem eam, quæ ab illo eſt, cognationem ſecundum diuiſionem ab aliis generibus dictum. Dicitur autem & aliter rurſus genus, quod eſt vniuſcuiuſque generationis principium: vel ab eo qui genuit, vel ab eo loco in quo quis genitus eſt. Sic enim Oreſtem quidem dicimus à Tantalo habere genus, Hylum autem ab Hercule. & rurſus, Pindarum quidem Thebanum eſſe genere,Platoné vero Athenienſem.etenim patria principium quoddam eſt vniuſcuiuſque generationis, quemadmodum & pater. Hæc auté videtur promptiſſima eſſe ſignificatio. Romani enim dicuntur, qui ex genere deſcendunt Romuli,& Cecropidæ, qui à Cecrope, * & horum proximi. Et prius quidem appellatum eſt genus vniuſcuiuſq; generationis principium: dehinc etiam & multitudo eorum, qui ſunt ab vno principio, vt à Romulo: quam di-

Vide 1. top. cap. 2.

Text. Græcus legit ἡρακλειδῶν, & ἡρακλεῖσι.

* *Co. Græ. Ant. addit genus habent.*

uidentes & ab aliis ſeparantes, dicebamus omnem illam collectionem Romanorum genus. Aliter autem rurſus genus dicitur, cui ſupponitur ſpecies: ad horum fortaſſe ſimilitudinem dictum. Etenim principium quoddam eſt huiuſmodi genus earum, quæ ſub ipſo ſunt ſpecierum. videtur etiam multitudinem continere omnem, quæ ſub ipſo ſunt,* ſpecierum. Tripliciter igitur cùm genus dicatur, de tertio apud Philoſophos ſermo eſt: quod etiam deſcribentes aſſignauerunt, Genus eſſe, dicentes, quod de pluribus & differentibus ſpecie in eo quod quid eſt prædicatur, vt animal. Eorum enim quæ prædicantur, alia quidem de vno dicuntur ſolo, ſicut indiuidua, vt Socrates, & hic, & hoc: alia vero de pluribus, quemadmodum genera, & ſpecies, & differentia, & propria, & accidentia communiter ſed non proprie alicui. eſt autem genus quidem, vt animal: ſpecies vero, vt homo: differentia autem, vt rationale: proprium, vt riſibile: accidens, vt album, nigrum, ſedere. Ab iis igitur, quæ de vno ſolo prædicantur, differunt genera: eò quòd hæc de pluribus prædicantur. Ab iis autem rurſus quæ de pluribus: à ſpeciebus quidem, quoniam ſpecies etſi de pluribus prædicantur, non tamen de differentibus ſpecie, ſed numero. homo enim cum ſit ſpecies, de Socrate & Platone prædicatur, qui non ſpecie differunt, ſed numero: animal vero, cùm ſit genus, de homine. & boue, & equo prædicatur, qui differunt à ſe inuicem ſpecie, non numero ſolum. A proprio vero differt genus: quoniam proprium quidem de vna ſola ſpecie, cuius eſt proprium prædicatur, & de iis, quæ ſub ipſa ſpecie ſunt indiuiduis: quemadmodum riſibile de homine

Co. Græ. nõ habent ſpecierum.

Idẽ primo top. cap. 2.

mine ſolo, & de particularibus hominibus: genus autem non de vna ſpecie prædicatur, ſed de pluribus & differentibus. A differentia vero, & ab iis, quæ communiter ſunt accidentia, differt genus: quoniam & ſi de pluribus & differentibus ſpecie prædicantur differentiæ, & communiter accidentia, non tamen in eo quod quid eſt prædicantur, ſed in eo quod quale quid eſt. Interrogantibus enim aliquibus, quid eſt illud, de quo prædicantur hæc, genus reſpondebimus, differentias autem & accidentia non reſpondebimus: non enim in eo quod quid eſt prædicantur de ſubiecto, ſed magis in eo quod quale quid eſt: interroganti enim quale quid eſt homo, dicimus quod rationale: & quale quid eſt coruus; dicimus quòd nigrum. eſt autem rationale quidem differentia, nigrum vero accidens. quando autem quid eſt homo interrogamur, animal reſpondemus, eſt autem hominis genus animal. Quare de pluribus prędicari diuidit genus ab iis quæ de vno ſolo eorum, quæ ſunt indiuidua prædicantur. hoc vero, de differentibus ſpecie, ſeparat ab iis, quæ ſicut ſpecies prædicantur, vel ſicut propria. in eo autem quod quid eſt prædicari diuidit à differentiis & communiter accidentibus, quæ nõ in eo quod quid eſt, ſed in eo quod quale quid eſt, vel quomodo ſe habet vnumquodque prædicatur de iis, de quibus prædicatur. Nil igitur ſuperfluum, neque * minus contінet generis dicta deſcriptio notionis. *ἰλλιπῶς

De Specie. Cap. III.

SPecies autem dicitur quidem & de vniuſcuiuſque forma: ſecundum quam dictum eſt. Prima quidem ſpecies digna eſt imperio. Dicitur autem ſpecies & ea, quæ eſt ſub aſſignato gene- *Euripidis.*

re: ſecundum quam ſolemus dicere hominem quidem ſpecie animalis, cùm ſit genus animal. *Obiectio.* album autem coloris ſpeciem: triangulum vero figuræ ſpeciem. Quòd ſi etiam genus aſſignantes ſpeciei meminimus dicentes, quod de pluribus & differentibus ſpecie in eo quod quid eſt prædicatur, & ſpeciem dicimus id, quod ſub aſſignato genere eſt: noſſe oportet quod, quoniam & ge*Solutio.* nus alicuius eſt genus, & ſpecies alicuius eſt ſpecies, vtrunq; vtriuſq;, iccirco neceſſe eſt in vtrorumque rationibus vtriſque vti. Aſſignãt ergo & ſic ſpeciem. Species eſt, quæ ponitur ſub genere: & de qua genus in eo quod quid eſt prædicatur. Amplius autem ſic quoque. Species eſt, quæ de pluribus & differẽtibus numero in eo quod quid eſt prædicatur. ſed hæc quidem aſsignatio ſpecialiſſimę eſt, & quę ſolum ſpecies eſt, non autem & genus: aliæ vero erunt etiã non ſpecialiſſimarum. Planum autem erit quod dicitur hoc modo. In vnoquoque prædicamento ſunt quædam generaliſſima, & rurſus alia ſpecialiſſima: & inter generaliſſima & ſpecialiſſima ſunt alia, quæ genera & ſpecies dicuntur eadem. Eſt antem generaliſsimum quidem ſupra quod nullum aliud ſit ſuperueniens genus. Specialiſsimum autem eſt, poſt quod non eſt alia inferior ſpecies. Inter generaliſsimum autem & ſpecialiſsimum alia, quę genera & ſpecies ſunt eadem: ad aliud tamen & ad aliud ſumpta. Fiat autem in vno quidem prædicamento manifeſtum quod dicitur. Subſtantia eſt quidem & ipſa genus: ſub hac autem eſt corpus, & ſub corpore animatum corpus: ſub quo animal. ſub animali vero rationale animal: ſub quo homo. ſub homine vero Socrates & Plato, & qui ſunt particulares homines. Sed horũ ſub-

ſtantia quidem generaliſsimum eſt, & quod genus ſolum: homo vero ſpecialiſsimum, & quod ſolum ſpecies. corpus autem ſpecies quidem eſt ſubſtantiæ, genus vero animati corporis. ſed & animatum corpus ſpecies quidem eſt corporis, genus vero animalis. rurſus animal ſpecies quidem eſt corporis animati, genus vero rationalis animalis. ſed rationale animal ſpecies quidem eſt animalis, genus autem hominis. homo vero ſpecies quidem eſt rationalis animalis, non autem genus particulariũ hominum, ſed ſolum ſpecies. & omne, quod ante indiuidua propinque prædicatur, ſpecies erit ſolum, non etiam genus.

Generũ ac ſpecierũ in prædicamento Subſtantiæ ordo.

Genus	Subſtantia	generaliſsimum.
Species	Corpus	& genus.
Species	Animatum corpus.	& genus.
Species	Animal.	& genus.
Species	Rationale animal.	& genus.
Species	Homo.	ſpecialiſsima.
Particulares	Socrates & Plato.	homines.

Quemadmodum igitur ſubſtantia cùm ſuprema ſit, eò quòd nihil ſupra eam ſit, genus eſt generaliſsimum: ſic etiam homo cùm ſit ſpecies, poſtquam non eſt alia ſpecies, neque aliquid eorum, quæ poſſunt diuidi in ſpecies, ſed ſolum in-

diuidua(indiuiduum enim eſt Socrates, & Plato, & hoc album) ſpecies erit ſolum & vltima ſpecies, &(vt dictum eſt)ſpecialiſsima. quæ vero ſunt in medio, eorum quidẽ, quæ ante ipſa ſunt, erunt ſpecies: eorum autem, quæ poſt ipſa ſunt, genera. Quare hæc quidem duas habent habitudines, eam, quæ eſt ad ea, quæ antecedunt, ſecundum quam ſpecies ipſorum eſſe dicuntur: & eã, quæ eſt ad poſteriora, ſecũdum quam genera ipſorum eſſe dicuntur. Extrema vero vnam habent habitudinem. Nam & generaliſsimum ad ea, quidem quæ poſteriora ſunt, habet habitudinem, cùm ſit genus omnium id quod eſt ſupremum: eam vero, quæ ad ſuperiora non habet, cùm ſit ſupremum & primum principium, &(vt diximus) ſupra quod non eſt aliud ſuperueniens genus. Specialiſsimum autem vnam habet & ipſum habitudinem, hanc quidem, quæ eſt ad ſuperiora, quorum eſt ſpecies: eam vero, quæ eſt ad poſteriora non diuerſam habet habitudinem ſed eandem. & ſpecies indiuiduorum dicitur. ſed ſpecies quidem dicitur indiuiduorum, velut ea continens: ſpecies autem ſuperiorum, velut quæ ab eis continetur. Determinant igitur generaliſsimum genus ita, quòd, cùm genus ſit, nõ eſt ſpecies. & rurſus, ſupra quod non eſt aliud ſuperueniens genus. Specialiſsimam vero ſpeciem ſic, quæ cùm ſit ſpecies, non eſt genus: & quam, cum ſit ſpecies, in ſpecies diuidere non poſſumus: adhuc autem, & quæ de pluribus & differentibus numero in eo quod quid eſt prædicatur. Ea vero, quæ in medio ſunt extremorum, ſubalterna vocant genera & ſpecies, & vnumquodque ipſorum ſpeciem eſſe, & genus ponunt; ad aliud tamen & aliud ſumptum. ea enim, quæ

ſunt ante ſpecialiſsima vſq; ad generaliſsimum aſcendentia, & genera dicuntur, & ſpecies ſubalterna: vt Agamemnon, Atrides, & Pelopides, & Tantalides, & vltimum Iouis. Sed in familiis quidem plerunque ad vnum reducuntur principium, ver. g. ad Iouem: in generibus vero & ſpeciebus non ſic ſe habet. Neque enim eſt commune vnum genus omnium ens: nec omnia eiuſdem generis ſunt ſecũdum vnũ ſupremũ genus, quemadmodum dicit Ariſtoteles: ſed poſita ſint (quemadmodum in prædicamentis dictum eſt) prima decem genera, quaſi prima decem principia. Et ſi omnia quis entia vocet, æquiuoce (inquit) nuncupabit, ſed non vniuoce. Si enim vnum eſſet commune omnium genus ens, vniuoce omnia entia dicerentur. cùm vero decem ſint prima, communio ſecundum nomen eſt ſolum, non tamen ſecundum rationem, quę ſecundum nomen eſt. Decem igitur generaliſſima quidem ſunt: ſpecialiſſima vero in numero quidem quodam ſunt, non tamen infinito. Indiuidua autem, quæ ſunt poſt ſpecialiſsima, infinita ſunt. Quapropter vſq; ad ſpecialiſsima à generaliſsimis deſcẽdẽtes iubebat Plato quieſcere: deſcẽdere autẽ per media diuidẽtes ſpecificis differẽtiis. infinita verò (inquit) relinquenda ſunt. neque enim eorum ſcientiam poſſe fieri. Deſcendentibus igitur ad ſpecialiſſima, neceſſe eſt diuidentes per multitudinem ire: aſcendentibus vero ad generaliſsima neceſſe eſt colligere multitudinẽ in vnum. collectiuum enim multorum in vnam naturam ſpecies eſt, & etiam magis id, quod genus eſt: particularia vero & ſingularia econtrario ſemper in multitudinem diuidunt id, quod vnum eſt: participatione enim ſpeciei plures ho-

mines, vnus: particularibus autem & ſingularibus vnus & communis plures. diuiſiuum enim ſemper eſt, quod ſingulare eſt: collectiuum autem & adunatiuum, quod commune eſt. Aſsignato autem genere & ſpecie quid ſit vtrunque eorum, & genere quidem vno exiſtente, ſpeciebus vero pluribus (ſemper enim in plures ſpecies diuiſio generis eſt) genus quidem ſemper de ſpecie prædicatur, & omnia ſuperiora de inferioribus: ſpecies autem neque de proximo ſibi genere, neque de ſuperioribus: neque enim conuertitur. Oportet enim aut equa de equis prædicari, vt hinnibile de equo: aut maiora de minoribus, vt animal de homine: minora vero de maioribus minime. neque enim dices animal eſſe hominem: quemadmodum hominem dices eſſe animal. De quibus autem ſpecies prędicatur, de iis neceſſario & ſpeciei genus prædicabitur, & generis genus vſque ad generaliſſimum. ſi enim verum eſt dicere Socratem hominem, hominem autem animal, animal autem ſubſtantiam: verum eſt & Socratem animal dicere, atque ſubſtantiam. ſemper enim cùm ſuperiora de inferioribus prędicentur, ſpecies quidem de indiuiduis prædicabitur, genus autem & de ſpecie, & de indiuiduo: generaliſsimũ vero de genere vel generibus, ſi plura ſint media & ſubalterna, & de ſpecie, & de indiuiduo. dicitur enim generaliſsimum quidé de omnibus ſub ſe poſitis generibus, & ſpeciebus, & indiuiduis, genus autem, quod ante ſpecialiſsimum eſt, de omnibus ſpecialiſsimis & indiuiduis. ſolum autem ſpecies de omnibus indiuiduis. indiuiduum autem de vno ſolo particulari. Indiuiduum autem dicitur Socrates, & hoc album, &

Idẽ in Antepradicamen. c. 4.

hic

hic veniẽs Sophroniſci filius,ſi ſolus ſit ei Socrates filius.Indiuidua autem dicuntur huiuſmodi, quoniam ex proprietatibus conſiſtit vnumquodque eorum, quarum collectio nunquam in alio eadem erit:Socratis enim proprietates nunquam in aliquo alio particularium erunt eędem.eæ vero, quæ ſunt hominis proprietates (dico autem eius,qui eſt communis)erunt eędem in pluribus, magis autem & in omnibus particularibus hominibus, in eo quod homines ſunt. continetur igitur indiuiduum quidem ſub ſpecie : ſpecies autem ſub genere.Totum enim quiddam eſt genus : indiuiduum autem pars : ſpecies vero & totum eſt & pars. ſed pars quidem alterius : totum autem non alterius,ſed in aliis.In partibus enim totum eſt.De genere igitur & ſpecie, & quid generaliſsimum, & quid ſpecialiſsimum, & quæ genera eadem, & ſpecies ſint, quæ etiam indiuidua, & quot modis genus & ſpecies dicantur, ſufficienter dictum eſt.

De Differentia. Cap. IIII.

DIfferentia vero & communiter, & proprie, & propriiſsime dicatur. Nam communiter quidem differre alterum ab altero dicitur, quod alteritate differt quocunque modo, vel à ſeipſo vel ab alio. differt enim Socrates à Platone alteritate,& ipſe à ſeipſo, & puero exiſtente & viro facto, & faciente aliquid vel quieſcente : & ſemper in aliquo modo habendi ſe alteritatibus ſpectatur.Proprie autem differre alterum ab altero dicitur, quando inſeparabili accidente alterum ab altero differt. Inſeparabile vero accidens eſt, vt cæcitas oculorum,aut naſi curuitas, aut cicatrix cùm ex vulnere occalluerit.Propriiſsime autem differre alterum ab altero dicitur,

quando ſpecifica differentia differt:quemadmodum homo ab equo ſpecifica differentia differt, rationalis qualitate. Vniuerſaliter ergo omnis differentia addita alicui alteratum facit:ſed eæ quidem,quæ & communiter & propriæ ſunt, alteratum faciunt, quæ vero propriiſsime aliud. Quæ quidem igitur aliud faciunt, ſpecificæ vocantur:illæ vero quæ alteratum, ſimpliciter differentiæ. animali enim adueniẽs rationalis differentia,aliud fecit:eius autem quod eſt moueri, alteratũ ſolum à quieſcente fecit. quare illa quidem aliud,hæc vero alteratum ſolũ fecit. Secundum igitur aliud facientes differentias diuiſiones generum fiunt in ſpecies,& definitiones aſſignantur,quæ ſunt ex genere & huiuſmodi differentiis:ſecundum autem eas, quæ ſolũ alteratum faciunt alteritates ſolum conſiſtunt, & aliquo modo ſe habẽtis permutationes. A ſuperioribus ergo rurſus inchoanti, dicẽdum differentiarum alias quidem eſſe ſeparabiles, alias vero inſeparabiles.moueri enim & quieſcere,& ægrum eſſe & ſanum eſſe,& quęcunque his proxima ſunt, ſeparabilia ſunt. at vero aquilinũ eſſe vel ſimum, vel rationale vel irrationale inſeparabilia ſunt. Inſeparabilium autem aliæ quidem ſunt per ſe, aliæ vero per accidens.nam rationale per ſe ineſt homini, & mortale, & diſciplinæ eſſe ſuſceptiuum:at vero aquilinum eſſe,vel ſimũ per accidens, & non per ſe.Illæ igitur,quæ per ſe ſunt,in ſubſtantiæ ratione accipiuntur, & faciunt aliud: illæ vero,quæ ſecundũ accidens,nec in ſubſtantię ratione accipiuntur,nec faciunt aliud,ſed alteratum.Quæ quidẽ igitur per ſe ſunt, non ſuſcipiũt magis & minus: quę vero per accidens (etſi inſeparabiles ſint)intenſionẽ accipiunt & remiſ-

ſion

ſionẽ.nam neq; genus aut magis & minus prædi
catur de eo cuius fuerit genus,neq; generis diffe
rẽtiæ,ſecundũ quas diuiditur.ipſę enim ſunt, quę
vniuſcuiuſq; rationem complét: eſſe autem vni-
cuique vnum & idem,neq; intenſionem, neq, re
miſsionẽ ſuſcipiẽs eſt.aquilinum autem eſſe, vel
ſimum,vel coloratum , aliquo modo & intendi-
tur,& remittitur.Cùm igitur tres ſpecies differen
tiæ conſyderentur:& eę quidem ſint ſeparabiles,
illæ vero inſeparabiles:& rurſus inſeparabilium
hæ quidem ſint per ſe,illæ vero per accidẽs: rur-
ſus earum,quę per ſe ſunt,differẽtiarũ, aliæ qui-
dem ſunt , ſecundum quas diuidimus genera in
ſpecies,aliæ vero , ſecundum quas ea quæ diuiſa
ſunt ſpecificantur: vt cum per ſe differentię om-
nes huiuſmodi animalis ſint.animatum & ſenſi-
tiuũ,rationale & irrationale.mortale & immor-
tale:animati quidem & ſenſitiui differentia cõ
ſtitutiua eſt ſubſtãtiæ animalis(eſt enim animal
ſubſtãtia animata ſenſitiua)mortalis vero & im-
mortalis differentia,& rationalis & irrationalis
diuiſiuæ ſunt animalis differentiæ:per eas enim
genera in ſpecies diuidimus.Sed eę quidẽ,quę di
uiſiuæ ſunt differẽtiæ generũ completiuæ fiunt;
& conſtitutiuæ ſpecierũ. diuiditur enim animal
rationalis & irrationalis differentia , & rurſus
mortalis & immortalis differẽtia. ſed rationalis
& mortalis differentiæ conſtitutiuæ fiunt homi-
nis:rationalis vero & immortalis Dei:irrationa-
lis autem & mortalis irrationalium animalium.
Sic vero & ſupremæ ſubſtantiæ , cũ diuiſiuæ ſint
animati & inanimati differẽtię,& ſenſitiui & in-
ſenſitiui,animata quidẽ & ſenſitiua, *iuxta ſub- * a. l. vna
ſtãtiã ſumptę animal perfecerũt:animata vero& cũ ſubſtan
inſenſitiua perfecerũt plãtã.Quoniã ergo eędem tia ſũpta.
aliq

aliquo modo quidem acceptę fiunt conſtitutiuæ, aliquo modo auté diuiſiuæ, ſpecificæ omnes vocantur, & his maximè opus eſt ad diuiſiones generum, & ad definitiones: ſed nō his, quæ ſecundum accidens inſeparabiles ſunt, neq; etiam magis iis, quæ ſunt ſeparabiles. Quas etiam determinantes dicunt. Differentia eſt, qua * abundat ſpecies à genere. homo enim plus habet quàm animal, rationale & mortale: animal enim nihil horum eſt. Nam vnde ſpecies haberét differentias? Neq; verò omnes oppoſitas habet, quoniā idem ſimul habebit oppoſita. Sed, quemadmodū cenſent, poteſtate quidé habet omnes eorū, quæ ſub ſe ſunt, differétias, actu verò nullam. ac ſi neque ex iis, quæ nō ſunt, aliquid fit, neque oppoſita circa idem erunt. Definiunt auté eam & hoc modo. Differentia eſt, quæ de pluribus & differentibus ſpecie in eo quod quale quid eſt prædicatur. rationale enim & mortale de homine prędicatum in eo quod quale quid eſt homo dicitur: ſed non in eo quod quid eſt. quid eſt enim homo, nobis interrogatis, conuniens dicere animal: quale autem animal inquiſitis, quod rationale & mortale eſt conuenienter aſſignabimus. Rebus enim ex materia & forma conſtantibus, vel ſecundū proportionem ad materiam & formam, cōſtitutionem habentibus, quemadmodū ſtatua ex materia quidem eſt ære, ex forma autem figura: ſic & homo cōmunis & ſpecialis ex materia quidem propotionaliter conſiſtit ex genere, ex forma autem differentia. totum autem hoc, animal rationale mortale, homo eſt, quemadmodū illic ſtatua. Deſcribunt autem & hoc modo. Differentia eſt quod aptum natum eſt diuidere ea, quæ ſub eodem genere ſunt. rationale enim & irrationale hom

* *ſpecies genus excedit.*

le hominem & equum, quæ ſub eodem genere ſunt, quod eſt animal, diuidunt. Aſſignant autem & hoc modo. Differentia eſt, qua differunt à ſe ſingula. namq; homo, & equus ſecundum genus non differũt, ſumus enim animalia nos, & equi: ſed additũ rationale diſiunxit nos ab illis. & rationales ſumus & nos, * & Dij: ſed mortale appoſitum diſiunxit nos ab illis. Exactius autem pertractantes ea, quæ ad differentiam pertinent, dicunt nõ quodlibet diuidentiũ ea, quæ ſub eodem genere ſunt, eſſe differentiã, ſed quod adeſſe conducit, & quod quid erat eſſe, & quod rei pars eſt. Neque enim quod natum eſt nauigare, eſt hominis differentia, & ſi ſit proprium hominis. dicere enim poſſumus animalium hæc quidem apta eſſe ad nauigandum, illa verò minimè, diuidentes hominem ab aliis. ſed aptum natum eſſe ad nauigandum, non eſt ſubſtantiæ completiuum, nec eius pars, ſed aptitudo ſolum ipſius: ideirco quia non eſt talis differẽtia, quales ſunt, quæ ſpecificæ dicuntur differentiæ. Erunt ergo ſpecificæ differentiæ, quæcunque alteram faciũt ſpeciem, & quæcunq; in eo quod quid erat eſſe accipiuntur. Et de differentia quidem tot ſufficiant.

* ἄγγελοι

De Proprio. Cap. V.

PRoprium verò quadrifariam diuidunt. Nam & id, quod ſoli alicui ſpeciei accidit, & ſi nõ omni, propriũ dicitur: vt homini medicum eſſe, vel geometram. Et quod omni accidit ſpeciei, etſi non ſoli: quemadmodum homini eſſe bipedem. Et quod ſoli & omni, & aliquando: vt omni homini in ſenectute caneſcere. Quartum autem id, in quo conuenerunt & ſoli, & omni, & ſemper: quemadmodum homini eſſe riſibile. nam & ſi non ſemper rideat, tamen riſibilis dicitur:

Vide primo top. cap. 2.

non

non quòd rideat ſemper: ſed quòd ſemper aptus natus ſit vt rideat.hoc autem ei ſemper connaturale eſt, quemadmodum & equo hinnibile. Hæc autem & propriè propria dicuntur, quoniam etiam conuertuntur. ſi quid enim equus hinnibile eſt: & ſi quid hinnibile eſt, equus eſt.

De Accidente. Cap. VI.

Idē 1. top. c.2.

ACcidens autem eſt, quod adeſt & abeſt præter ſubiecti corruptionem. Diuiditur autem in duo: hoc enim ipſius ſeparabile eſt, illud vero inſeparabile. dormire quidem ſeparabile accidens eſt: nigrum verò eſſe inſeparabiliter coruo & Æthiopi accidit. Poteſt enim intelligi & coruus albus, & Æthiops abiiciēs colorem, præter ſubiecti corruptionem. Definiunt autem ſic quoque. Accidens eſt quod contingit eidem ineſſe & nō ineſſe. Et quod neque genus eſt, neque differentia, neque ſpecies, neque propriū: ſemper autem eſt in ſubiecto ſubſiſtens. Omnibus autem determinatis quę propoſita ſunt (dico autem genere, ſpecie, differentia, proprio, accidente) dicendum eſt quę eis communia ſunt, & quæ propria.

De Communitatibus & Differentijs Generis, Speciei, Differentiæ, Proprij & Accidentis Cap. VII.

De cōmunitate omnium.

COmmune quidem eſt omnibus de pluribus prædicari, quemadmodum dictum eſt. Sed genus quidem de omnibus ſub ſe ſpeciebus & indiuiduis: & differentia ſimiliter. ſpecies autem de iis, quæ ſub ipſa ſunt indiuiduis. at verò propriū & de ſpecie, cuius eſt propriū, & de iis, quæ ſub ſpecie ſunt indiuidiuis. accidēs autem & de ſpecieb⁹ & de indiuiduis. Nanq; animal de equo & boue prædicatur, quæ ſunt ſpecies, & de hoc equo, & de hoc boue, quæ ſunt indiuidua. irra-

tionale verò & de equo & boue,& de iis,qui ſunt particulares prædicatur.ſpecies autem,vt homo, ſolum de iis, qui ſunt particulares homines,prædicatur. proprium vero de ſpecie cuius eſt proprium,& de iis quæ ſub ſpecie ſunt indiuiduis:vt riſibile de homine , & de iis, qui ſunt particulares. nigrum autem & de ſpecie coruorum , & de iis quæ ſunt particulares,quod eſt accidens inſeparabile:& moueri de homine,& de equo,quod eſt accidens ſeparabile : ſed principaliter quidem de indiuiduis , ſecunda ratione autem de iis,quæ continent indiuidua.

De cōmunibus generis & differentiæ

Commune autem eſt generi,& differentiæ continentia ſpecierum. Continet enim differentia ſpecies , & ſi non omnes quot genera. rationale enim,& ſi non continet irrationalia,quemadmodum animal,tamen continet hominẽ & * Deum, quæ ſunt ſpecies.Et quęcunq; prædicantur de genere vt genus,& de iis,quæ ſub ipſo ſunt ſpeciebus prædicantur. & quæcunque prædicantur de differentia vt differentia,& de ea,quę ex ipſa eſt, ſpecie prædicabuntur. Nam cùm genus animal ſit, non ſolum de eo prædicantur vt genus, ſubſtantia , & animatum & ſenſibile , ſed etiam de iis,quæ ſunt ſub animali ſpeciebus omnibus prędicantur hæc,vſque ad indiuidua.cúmque differentia ſit rationale prædicatur de ea vt differentia, id quod eſt ratione vti : & non ſolum de eo quod eſt rationale,ſed etiam de iis,quæ ſunt ſub rationali ſpeciebus prædicabitur ratione vti.

** angelum*

Commune quoque eſt perempto genere , vel differẽtia ſimul perimi quę ſub ipſis ſunt.Quemadmodum enim,ſi non ſit animal,non eſt equus, neque homo : ita ſi non ſit rationale,nullum erit animal,quod vtatur ratione.

Prop

De differẽtijs ipſorũ. Proprium autem eſt generi de pluribus prædicari quàm differentia,& ſpecies,& proprium,& accidens. Animal enim de homine & equo, & aue, & ſerpente prædicatur: quadrupes verò de ſolis quatuor pedes habentibus: homo verò de ſolis indiuiduis:& hinnibile de equo ſolum,& de iis,qui ſunt particulares:& accidens ſimiliter de paucioribus.Oportet autem differentias accipere,quibus diuiditur genus, non eas quæ complent ſubſtantiam generis,ſed quę ſunt diuiſiuæ. Amplius, genus continet differentiam poteſtate (animalis enim hoc quidẽ rationale eſt,illud verò irrationale) differentiæ verò nõ continent genera. Amplius, genera quidẽ priora ſunt iis,quæ ſunt ſub ſe poſitę differentiis:propter quod ſimul quidem eas auferunt,nõ autem ſimul auferuntur ab eis: ſublato enim animali,aufertur rationale & irrationale.differentię verò nõ amplius ſimul auferunt genus:nam etſi omnes interimantur,tamen ſubſtãtia animata ſenſitiua intelligitur,quæ eſt animal. Amplius, genus quidem in eo quod quid eſt: differentia verò in eo quod quale quid eſt, quemdmodum dictum eſt, prædicatur.Amplius, genus quidem vnum eſt ſecundum vnamquamque ſpeciem,vt hominis id, quod eſt animal: differentiæ verò plures ſunt, vt rationale, mortale, mentis & diſciplinæ perceptiuum, quibus ab aliis animalibus differt.Et genus quidem conſimile eſt materiæ, formæ verò differentia. Cùm autem ſint & alia communia,& propria generis & differentiæ,nunc iſta ſufficiant.

De cõmunibus generis & ſpeciei. Genus autem & ſpecies commune quidem habent de pluribus,quemadmodum dictũ eſt,prædicari. ſumatur autem ſpecies vt ſpecies ſolum, ſed non vt genus:ſi fuerit idem ſpecies & genus.

Commune autẽ his eſt,& priora eſſe iis,de quibus prædicantur.Et totũ quoddam eſſe vtrunque.

De differẽtijs ipſorũ. Differunt autem eò,quòd genus quidem continet ſpecies ſub ſe:ſpecies verò continetur,& non continet genera : de pluribus enim genus quàm ſpecies prædicatur. Amplius, genera præiacere oportet,& informata ſpecificis differentiis perficere ſpecies. vnde & priora ſunt naturaliter genera,& ſimul interimentia,ſed quæ nõ ſimul interimantur : & ſpecies quidem cùm ſit,eſt & genus omnino:genus verò cùm ſit,nõ omnino erit ſpecies. Et genera quidem vniuoce de ſpeciebus prædicantur : ſpecies verò de generibus minime. Amplius, genera quidem abundant earum, quæ ſub ipſis ſunt ſpecierum continentia: ſpecies verò * à generibus abundãt propriis differentiis. Amplius,neque ſpecies fiet vnquam generaliſſima, neque genus fiet vnquam ſpecialiſſimum.

*genus exuperans.

De cõmunitatibus generis & proprij. Generis autem & proprij commune quidem eſt ſequi ſpecies. ſi quid enim homo eſt, animal eſt:& ſi quid homo eſt,riſibile eſt. Et æqualiter prædicari genus de ſpeciebus, & proprium de iis, quæ illo participant indiuiduis. æqualiter enim & homo & bos animal eſt, & Cato & Cicero riſibile eſt. Commune autem eſt etiam vniuoce prædicati genus de propriis ſpeciebus, & proprium de iis,quorum eſt proprium.

De differẽtijs ipſorũ. Differunt autem,quoniam genus quidem prius eſt, poſterius verò proprium. oportet enim eſſe animal, dehinc diuidi differentiis & propriis. Et genus quidem de pluribus ſpeciebus prædicatur.proprium verò de vna ſola ſpecie,cuius eſt proprium. Amplius, proprium quidem conuerſim prædicatur de eo,cuius eſt proprium, genus

verò de nullo conuerſim prædicatur:nam neque ſi quid animal eſt, homo eſt: neque ſi quid animal eſt, riſibile eſt: ſi quid verò homo eſt, riſibile eſt, & conuerſo. Amplius, proprium omni ſpeciei ineſt, cuius eſt proprium, & ſoli, & ſemper: genus verò omni quidem ſpeciei ineſt, cuius fuerit genus, & ſemper, non autem ſoli. Amplius, propria quidem interempta, non ſimul interimunt genera: genera verò interempta ſimul interimunt ſpecies, quarum ſunt propria: quare & his, quorum ſunt propria, interemptis, & ipſa ſimul interimuntur.

De cõmunitate generis & accidentis.

Generis verò & accidentis commune eſt, de pluribus, quemadmodum dictum eſt, prædicari, ſiue ſeparabilium illud accidens ſit, ſiue inſeparabilium: etenim moueri de pluribus, & nigrum de coruis, & de æthiopibus, & aliquibus inanimatis prædicatur.

De differẽtijs ipſorũ.

Differt autem genus ab accidente: quoniam genus ante ſpecies eſt: accidentia vero ſpeciebus poſteriora ſunt: nam etſi inſeparabile ſumatur accidens, & prius eſt illud, cui accidit, quàm accidens. Et genere quidem quæ participant, æqualiter participant, accidente verò non æqualiter: intenſionem enim & remiſſionem ſuſcipit accidentium participatio: generum verò minime. Et accidentia quidem in indiuiduis principaliter ſubſiſtunt: genera verò & ſpecies naturaliter priora ſunt indiuiduis ſubſtantiis. Et genera quidem in eo quod quid eſt prædicantur de iis, quæ ſub ipſis ſunt: accidẽtia verò in eo quod quale aliquid eſt, vel quomodo ſe habeat vnumquodque: qualis enim eſt æthiops interrogatus, dices niger: & quemadmodum ſe Socrates habeat, dicens, quòd ſedet vel ambulat.

Genus

Genus igitur, quo ab aliis quatuor differat dictum eſt. Contingit autem etiam vnumquodque aliorum differre ab aliis quatuor: quare cum quinque quidem ſint, vnumquodque autem ab aliis quatuor differat, quater quinque, viginti fiunt omnes differentiæ. Sed non ita ſe habet, ſed ſemper deinceps enumeratis, & duobus quidem vna differentia deficientibus (propterea quoniam iam ſumpta eſt) tribus verò duabus, quatuor verò tribus, quinque vero quatuor, decem omnes fiunt differentiæ, quatuor, tres, duæ, vna. Genus enim quo differt à differentia, & ſpecie, & proprio, & accidente dictum eſt: quatuor igitur differentiæ. Differentia vero, quo differat à genere dictum eſt, quando quo differt genus ab ea dicebatur: reliquum eſt igitur quo differat differentia à ſpecie, proprio & accidente dicatur: & fiunt tres. Rurſus ſpecies quo quidem differat à differentia dictum eſt, quando quo differt à ſpecie differētia dicebatur: quo etiam differat ſpecies à genere dictum eſt, quando quo differt genus à ſpecie dicebatur: reliquum eſt igitur vt quo differat ſpecies à proprio & accidente dicatur: duæ igitur ſunt & hæ differentiæ. Proprium autem quo differat ab accidente relinquetur: nam quo à ſpecie, & differentia, & genere differat, prædictum eſt in illorũ ad ipſum differentiis. Quatuor igitur ſumptis generis ad alia differentiis, tribus vero differētiæ, duabus autem ſpeciei, vna vero proprij ad accidens, decem erunt omnes: quarum quatuor, quæ ſunt generis ad reliqua, ſuperius demonſtrauimus.

Differentiarum quinque vocum numerus.

Genus.	Species.	Differentia.	Propriū.	Accidens.
	1	1	1	1
		1	1	1
			1	1
				1

De cōmunitatibus differētiæ, & ſpeciei.

Commune ergo differentiæ & ſpeciei eſt, æqualiter participari. homine enim æqualiter participant particulares homines, & rationalis differentia. Commune etiam eſt & ſemper adeſſe iis, quæ illis participant. Semper enim Socrates rationalis eſt, & ſemper Socrates homo.

De differētijs ipſorū.

Proprium autem differentiæ quidem eſt in eo quod quale eſt prædicari: ſpeciei verò in eo quod quid eſt. nam etſi homo velut quale quid accipiatur, non tamen ſimpliciter erit, quale, ſed ſecundum id, quod generi aduenientes differentiæ eum conſtituerunt. Amplius, differentia quidem in pluribus ſæpe ſpeciebus conſyderatur, quemadmodum quadrupes in pluribus animalibus ſpecie differentibus: ſpecies verò in ſolis iis, quæ ſub ſpecie ſunt, individuis eſt. Amplius, differentia prior eſt ea ſpecie, quæ eſt ſecundum ipſam: ſimul enim ablatum rationale interimit hominem: homo verò interemptus non aufert rationale, cùm ſit * Deus. Amplius, differētia quidem componitur cum alia differentia (rationale enim & mortale compoſitum eſt in ſubſtantia hominis) ſpecies verò ſpeciei non componitur,

* *angelus*

vt

vt gignat aliá aliquam ſpeciem. quædam enim equa cuidam aſino permiſcetur ad muli generationem:equa autem ſimpliciter aſino compoſita nunquam perficeret mulum.

De cõmunitatibus differentiæ, & propry.

Differentia verò & proprium commune quidem habent æqualiter participari ab iis, quæ illis participant.æqualiter enim rationalia,rationalia ſunt: & riſibilia,riſibilia ſunt.Et ſemper & omni adeſſe cõmune vtriſque eſt. etſi enim curtetur qui bipes eſt,tamen ad id , quod natum eſt ſemper,* dicitur quoniam & riſibile in eo quod natum eſt * habet ſemper , ſed non in eo quod ſemper rideat.

** a.l.ſe habet.*

** a.l.habet vt ſemper rideat,quãuis nõ ſemper rideat.*

De differẽtijs ipſorũ.

Proprium autem differentię eſt,quòd hæc quidem de pluribus ſpeciebus dicitur ſæpe,vt rationale de * Deo, & homine : proprium verò dicitur de vna ſola ſpecie cuius eſt proprium. Et differentia quidem illis eſt conſequens, quorum eſt differentia , ſed non conuertitur : propria verò conuerſim prædicantur de iis,quorum ſunt propria,propterea quòd conuertuntur.

** angelo*

De cõmunitatibus differentiæ & accidentium.

Differentiæ autem & accidenti commune quidem eſt de pluribus dici. Commune verò eſt & ad ea,quæ ſunt inſeparabilia accidentia,ſemper & omni adeſſe : bipes enim ſemper adeſt omni homini:& omnibus coruis nigrũ eſſe ſimiliter.

De differẽtijs ipſorũ.

Differunt autem, quoniam differentia quidem continet ſpecies,& nõ continetur:continet enim rationale * Deũ & hominem:accidẽtia verò aliquo quidem modo continent , eò quòd in pluribus ſint:aliquo verò modo continentur,eò quòd non vnius accidẽtis ſuſceptiua ſint ſubiecta , ſed plurium. Et differẽtia quidem inintenſibilis eſt, & irremiſſibilis:accidentia verò magis & minus ſuſcipiunt.Et impermixtæ quidem ſunt cõtrariæ

** angelum*

differentiæ: mixta verò nonnunquam ſunt contraria accidentia. Huiuſmodi quidem cõmuniones & proprietates differentiæ, & cæterorũ ſunt. Species verò quo quidem differt à genere, & differentia dictum eſt in eo, quod dicebamus, quo genus differt à cæteris, & quo differentia differt à cæteris. * deinceps quo differt à proprio & accidente dicetur.

** Vetus exemplar gręcũ hac nõ habet.*

De cõmunitatibus ſpeciei & proprij.

Speciei autem & proprij cõmune quidem eſt, adinuicem conuerſim prędicari. nam ſi quid homo eſt, riſibile eſt: & ſi quid riſibile eſt, homo eſt. Riſibile verò quòd ſecundum id, quod natum eſt ridere ſumendum, ſæpe iam dictum eſt. Commune eſt quoque & æqualiter eſſe. * æqualiter enim * adſunt ſpecies iis, quę illis participant & propria iis, quorum ſunt propria.

** Et hac nõ habet.*

** a.l. ſunt.*

De differẽ- tijs ipſorũ.

Differt autem ſpecies à proprio, quoniam ſpecies quidem poteſt & aliorum genus eſſe: proprium verò aliarum ſpecierũ eſſe proprium impoſſibile eſt. Et ſpecies quidẽ ante ſubſiſtit quàm proprium: propriũ verò poſt fit in ſpecie. oportet enim hominem eſſe, vt ſit riſibile. Amplius, ſpecies quidem ſemper actu adeſt ſubiecto: propriũ verò aliquando & poteſtate. homo enim ſemper actu eſt Socrates: non verò ſemper ridet, quamuis natus ſit ſemper vt ſit riſibilis. Amplius, quorum termini ſunt differentes, & ipſa ſunt differentia. Eſt autem ſpeciei quidem ſub genere eſſe, & de pluribus & differentibus numero in eo quod quid eſt prædicari, & cætera huiuſmodi: proprij verò, & ſoli, & omni, & ſemper adeſſe.

De cõmunitatibus ſpeciei & accidentis.

Speciei verò & accidentis cõmune quidem eſt de pluribus prædicari. Raræ verò ſunt aliæ communitates, propterea quòd quamplurimum diſtant abinuicem accidens, & id cui accidit.

Prop

Propria verò ſunt vtriuſq; ſpeciei quidem in eo quod quid eſt prædicari de iis, quorũ eſt ſpecies: accidẽtis autẽ in eo quod quale quiddam eſt, vel quomodo ſe habẽs eſt. Et vnãquanq; ſubſtãtiam vna quidẽ ſpecie participare, pluribus autẽ accidentibus & ſeparabilibus & inſeparabilibus. Et ſpecies quidẽ præintelliguntur accidentibus, etſi etiam ſint inſeparabilia (oportet enim eſſe ſubiectum, vt illi quidem accidat) accidentia verò poſterioris generis ſunt, & aduentitiæ naturę. Et ſpeciei quidẽ participatio æqualiter eſt: accidentis verò etſi inſeparabile ſit non æqualiter: æthiops enim æthiope habere poſſet colorem vel intenſum, vel remiſſum ſecundum nigredinem. Reſtat autem de proprio & accidente dicere: quo enim proprium à ſpecie, & differẽtia, & genere differt, dictum eſt. Commune autem proprio & inſeparabili accidenti eſt, quòd præter ea nũquàm conſiſtant illa, in quibus conſyderantur: quemadmodum enim præter riſibile non ſubſiſtit homo, ita nec præter nigredinẽ ſubſiſtit æthiops. Et quemadmodum ſemper, & omni adeſt proprium, ſic & inſeparabile accidens. Differunt autem, quoniam proprium vni ſoli ſpeciei adeſt, quemadmodum riſibile homini: inſeparabile verò accidens, vt nigrum, non ſolum æthiopi, ſed atiam coruo adeſt, & carboni, & ebeno, & quibuſdam aliis. Amplius, proprium conuerſim prædicatur de eo cuius eſt proprium, & æqualiter eſt: inſeparabile verò accidens conuerſim non prædicatur. Et propriorum quidem æqualis eſt participatio, accidentium verò vel magis vel minus. Sunt quidem aliæ communitates, vel proprietates iis, quæ dicta ſunt: ſed ſufficiunt & hæ ad diſcretionem eorum, communitatiſque traditionem.

De differẽtijs ipſorũ.

De cõmunitatibus proprij & accidentis.

De differẽtijs ipſorũ.

ARISTOTELIS STAGIRITAE PERIPATETICOrum Principis Prædicamenta,

SEVERINO BOETHO INTERPRETE,

SVMMA LIBRI.

De quibuſdam tanquam ſuppoſitis, ad Prædicamentorum doctrinam conferentibus. De Prædicamentis ipſis. De conſequentibus quibuſdam ad ipſa Prædicamenta: ac de nonnullis vocibus, de quibus mentio facta eſt in Prædicamentis.

TRACTATVS PRIMVS

De Æquiuocis, Vniuocis, & Denominatiuis: Eorum etiam, quæ dicuntur diuiſio.

CAPVT I.

AEQVIVOCA dicuntur, quorum nomen ſolũ commune eſt, ſecundum nomen verò ſubſtãtiæ ratio diuerſa: vt animal, & homo, & quod pictum eſt. horum enim ſolum nomen commune eſt, ſecundum nomen verò ſubſtantiæ ratio diuerſa. Si enim

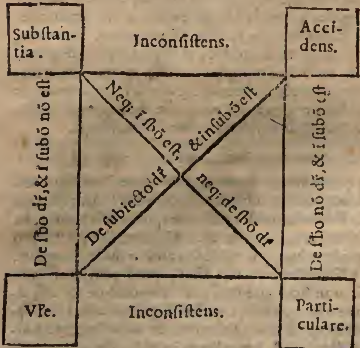
enim quis aſſignet quid ſit eorum vtrunque quò animal eſt, propriam aſſignabit vtriuſque rationem. Vniuoca verò dicuntur, quorum & nomen commune eſt, & ſecundum nomen eadẽ ſubſtantiæ ratio: vt animal & homo, atque bos. communi enim nomine horum vtrunque animal nuncupatur, & eſt ratio ſubſtantiæ eadem. Si quis enim aſſignet vtriuſque rationem, quid vtrunque eſt quò animal eſt, eandem aſſignabit rationem. Denominatiua verò dicuntur, quæcunque ab aliquo, differentia caſu, ſecundum nomen habent appellationem: vt à grammatica grammaticus, & à fortitudine fortis. Eorum quæ dicuntur, alia quidem ſecundum complexionem dicũtur, alia verò ſine complexione. Ea igitur quæ ſecundum complexionem dicuntur, ſunt, vt homo currit, homo vincit: Ea verò quæ ſine complexione dicuntur, ſunt, vt homo, bos, currit, vincit.

Eorum quæ ſunt, diuiſio. *Cap. II.*

EOrum quæ ſunt, alia de ſubiecto aliquo dicuntur, in ſubiecto verò nullo ſunt. vt homo de ſubiecto quidem dicitur quodam homine, in ſubiecto verò nullo eſt. Alia autem in ſubiecto quidem ſunt, de ſubiecto autem nullo dicuntur. In ſubiecto verò eſſe dico, quod cùm in aliquo ſit, non ſicut quædam pars, impoſſibile eſt eſſe ſine eo in quo eſt: vt quædam grammatica in ſubiecto quidem eſt in anima, de ſubiecto verò nullo dicitur. & hoc album in ſubiecto quidem eſt corpore: omnis enim color in corpore eſt: de ſubiecto autem nullo dicitur. Alia verò de ſubiecto dicuntur, & in ſubiecto ſunt. vt ſcientia in ſubiecto quidem eſt in anima, de ſubiecto verò dicitur, vt de grammatica. Alia verò neq; in ſubiecto

ſunt,neque de ſubiecto aliquo dicuntur : vt qui-dam homo, & quidam equus:nihil enim taliun neque in ſubiecto eſt, neque de ſubiecto aliquc dicitur.Simpliciter autem quæ ſunt indiuidua,& vnum numero de ſubiecto nullo dicũtur: in ſub-iecto autem nihil aliqua prohibet eſſe. quædan enim grammatica in ſubiecto eſt: at de ſubiecto nullo dicitur.

Complexionum conſiſtentium & incon-ſiſtentium deſcriptio.

Regula in prædicatis eſſentialibus.

Cap. III.

QVando alterum de altero prædicatur, vt de ſubiecto, quæcunque de eo quod prædi-

catur

catur dicuntur, omnia etiam de ſubiecto dicentur: vt homo de homine quodam prædicatur: animal verò de homine: ergo & de quodam homine animal prædicabitur: quidam enim homo, & homo eſt, & animal.

Regula genera non ſubalterna à ſubalternis diſtinguens. Cap. IIII.

DIuerſorum generum & non ſubalternatim poſitorum diuerſæ ſunt * ſpecie & differentiæ: vt animalis, & ſcientiæ: animalis enim differentiæ ſunt, greſſibile, bipes, & volatile, & aquatile: ſcientiæ verò nulla earum eſt: neque enim ſcientia à ſcientia differt, in eo quod bipes eſt. Subalternorum verò generum nihil prohibet eaſdem eſſe * differētias: ſuperiora enim de iis, quæ ſub ipſis ſunt generibus prædicantur: quare quotcunque differentiæ prædicati fuerint, totidem & ſubiecti erunt.

Vide 1. top. c. 4. & 6. topic.

a. l. g. cum ſpecie.

a. l. g. habet differentias, & ſi non omnes.

Incomplexorum in decem prædicamenta diuiſio: Quomodóque affirmationem, aut negationem conſtituant. Cap. V.

EOrum quæ ſecūdum nullam complexionem dicuntur, vnumquodque, aut ſubſtantiam ſignificat, aut quantum, aut quale, aut aliquid, aut vbi, aut quādo, aut ſitum eſſe, aut habere, aut agere, aut pati. Eſt autem ſubſtantia quidem, vt in figura dicatur, vt homo equus. Quantum autem, vt bicubitum, tricubitum. Quale, vt album, grammaticum. Ad aliquid, vt duplū, dimidium, maius. Vbi verò, in foro, in lycio. Quando autem, vt heri, ſuperiore anno. Situm verò eſſe, vt iacet, ſedet. Habere autem, vt calceatum eſſe, armatum eſſe. Agere verò, vt ſecare, vrere. Pati, vt ſecari, vri. Singula igitur eorū quę dicta ſunt, ipſa quidē ſecūdū ſe in

nulla

nulla affirmatione dicuntur, vel negatione: horum autem ad ſe inuicem complexione affirmatio, vel negatio fit. Omnis enim affirmatio, aut negatio videtur vel vera, vel falſa eſſe: eorum autem, quæ ſecundum nullam complexionem dicuntur, nullum neque verum, neque falſum eſt: vt homo, album, currit, vincit.

TRACTATVS SECVNDVS.

De ſubſtantia Cap. I.

SVBSTANTIA autem eſt, quæ proprie, & principaliter, & maxime dicitur, quæ neque de ſubiecto aliquo dicitur, neq; in ſubiecto aliquo eſt: vt quidam homo, & quidam equus. Secundæ autem ſubſtantiæ dicũtur ſpecies in quibus eæ, quæ principaliter ſubſtantiæ dicuntur, inſunt: & hæ quidem, & harum ſpecierum genera. vt quidam homo in ſpecie quidem eſt in homine, genus verò ſpeciei animal. ſecundæ igitur hæ ſubſtantiæ dicuntur: vt eſt homo, atque animal. Magnifeſtum eſt autẽ ex iis, quæ dicta ſunt, quòd eorum quæ de ſubiecto dicuntur, neceſſe eſt & nomen & rationem de ſubiecto prædicari: vt homo de ſubiecto quodam homine dicitur. prædicatur etiam & nomen: hominem enim de quodam homine prædicabis. & ratio quoque hominis de quodam homine prædicabitur: quidam enim homo & homo eſt, & animal: quare & nomen & ratio de ſubiecto prædicabitur. Eorum verò quæ in ſubiecto ſunt, in plurimis quidem neque nomen,

neque

neque ratio prædicatur de ſubiecto: in aliquibus autem nomen quidem nihil prohibet prædicari aliquando de ſubiecto, rationem verò impoſſibile eſt. vt album cùm in ſubiecto ſit corpore prædicatur de ſubiecto: dicitur enim corpus album, ratio verò albi nunquàm de corpore predicabitur. Alia verò omnia aut de ſubiectis dicuntur primis ſubſtantiis, aut in ſubiectis eis ſunt. Hoc autem manifeſtũ eſt ex iis, quæ per ſingula proponuntur. vt animal de homine prædicatur: ergo & de quodam homine animal prædicabitur: nam ſi de nullo quorundam hominum, neque omnino de homine. Rurſus color in corpore eſt: ergo & in quodam corpore. nam, ſi nõ in aliquo eſſet ſingulorum, nec omnino in corpore. Quare alia omnia aut de ſubiectis primis dicuntur ſubſtantiis, aut in ſubiectis eis ſunt. Non ergo exiſtentibus primis ſubſtantiis, impoſſibile eſt aliquid aliorum eſſe. * Secundarũ verò ſubſtantiarum, magis ſubſtantia eſt ſpecies, quàm genus: propinquior enim eſt primæ ſubſtantiæ. Si quis enim aſſignet primam ſubſtantiam quid eſt, euidentius & cõuenientius aſſignabit, ſpeciem quàm genus aſſignans. vt hominem quendam aliquis aſſignans manifeſtius aſſignabit, hominem quàm animal aſſignans. illud enim proprium magis cuiuſdam hominis, hoc autem communius. & cùm quandam arborem aſſignauerit, manifeſtius aſſignabit, aſſignando arborem quàm plantam. Amplius, primę ſubſtantiæ, ideo quòd aliis omnibus ſubiiciuntur, & omnia alia vel de ipſis prædicantur, vel in ipſis ſunt, propter hoc maxime ſubſtantiæ primæ dicũtur. quemadmodum autem primæ ſubſtantiæ ad alia omnia ſe habent, ſic & ſpecies ad genus ſe habet. ſubiicitur enim ſpecies generi.

** Alias in latina trãslatione addebatur. Omnia enim alia, aut prædicantur de eis, aut in ſubiectis eis ſunt: quare nõ exiſtẽtibus primis ſubſtãtijs, impoſſibile eſt aliorũ aliqd eſſe. In cod. etiã Græc. antiquo hæc verba reperiũtur: in cæteris vero, quos viderim, minime.*

neri: genera enim de ſpeciebus prædicantur: ſpecies autem cum generibus non conuertuntur. Quare & ex his * ſpecies genere magis ſubſtantia eſt. Ipſarum verò ſpecierum, quæcunque non ſunt genera, nihil magis alterum altero ſubſtantia eſt: nihil enim familiarius aſſignabis de quodam homine, hominem aſſignando, quàm de quodam equo, equum. Similiter autem & in primis ſubſtantiis nihil magis alterum altero ſubſtantia eſt: nihil enim magis quidam homo ſubſtantia eſt, quàm quidam bos. Merito * igitur poſt primas ſubſtantias ſolæ aliorum omnium ſpecies, & genera ſecundæ ſubſtantiæ dicuntur. Sola enim hæc, eorum quæ prædicantur, primam ſubſtantiam indicant: quendam enim hominem ſi quis aſſignauerit quid eſt, ſpeciem quidem quam genus aſſignando, familiarius demonſtrabit: & manifeſtius faciet hominem aſſignando, quàm animal: aliorum vero omnium quicquid aſſignauerit quis, aſſignabit extranee: velut album, aut currit, aut aliud quodcunque talium aſſignans. Quare merito hæ ſolæ aliorum ſecundæ ſubſtantiæ dicuntur. Amplius, primæ ſubſtantiæ, eò quòd aliis omnibus ſubiiciuntur, & omnia alia de illis prędicantur, vel in ipſis ſunt, propriiſſimæ ſubſtantiæ dicuntur: ſicut autem primæ ſubſtantiæ ad alia omnia ſe habent, ita genera & ſpecies primarum ſubſtantiarum ad reliqua omnia ſe habent: de his enim reliqua omnia prædicantur: quendam enim hominem dices grammaticum eſſe: ergo & hominem, & animal grammaticum dices: ſimiliter autem & in aliis. Commune autem omni ſubſtantiæ eſt in ſubiecto non eſſe. Prima nanque ſubſtantia nec in ſubiecto eſt, nec de ſubiecto aliquo dicitus

* a.l. addit ex his manifeſtũ q

* a.l. autẽ

tur. Secundarum verò ſubſtantiarnm conſtat quidem etiam ſic, quòd nulla eſt in ſubiecto; homo enim de ſubiecto quidem quodam homine dicitur: in ſubiecto verò non eſt: neque enim in quodam homine homo eſt: ſimiliter autem & animal de ſubiecto quidem dicitur quodam homine: non eſt autem animal in quodam homine. Amplius, eorum quæ in ſubiecto ſunt, nomen quidem de ſubiecto aliquando nihil prohibet prædicari: rationem verò impoſſibile eſt: ſecundarum verò ſubſtantiarum de ſubiecto & ratio prædicatur, & nomen: rationem enim hominis de quodam homine prædicabis, & animalis ſimiliter: quare non erit eorum ſubſtantia, quę ſunt in ſubiecto. Non eſt autem proprium ſubſtantiæ hoc: ſed & differentia eorum eſt, quæ non ſunt in ſubiecto: bipes enim & greſſibile de ſubiecto quidem quodam homine dicitur, in ſubiecto verò non eſt, neq; enim in homine eſt bipes, neq; greſſibile. Ratio quoq; differentiæ de illo prędicatur, de quocunq; ipſa differétia dicitur: velut ſi greſſibile de homine prædicatur, & ratio greſſibilis de homine prædicabitur: eſt enim homo greſſibilis. Non conturbét auté nos ſubſtantiarũ partes, quæ ita ſunt in toto, quaſi in ſubiecto ſint: ne forte cogamur eas nõ eſſe ſubſtãtias cõfiteri: nõ enim ita ea quę ſunt in ſubiecto dicebãtur, quaſi vt partes ineſſent alicui. Ineſt auté ſubſtãtiis & differétiis omnia vniuoce prædicari. Omnia enim, quæ ab his prædicata ſunt, aut de indiuiduis prædicãtur, aut de ſpeciebus: à prima nãq; ſubſtãtia nulla eſt prædicatio: de nullo enim ſubiecto dicitur. Secundarum verò ſubſtantiarum ſpecies quidem de indiuiduo prædicatur: genus verò & de ſpeciebus, & de indiuiduis: ſimiliter autem & differentiæ

Dubitationis ſolutio.

rentiæ

rentiæ & de ſpeciebus, & de indiuiduis prædicantur. Et rationem quoque ſuſcipiunt primæ ſubſtantiæ ſpecierum, & generum, & ſpecies generis: quæcunque enim de prædicato dicuntur, eadem & de ſubiecto dicentur. ſimiliter autem rationem differentiarum ſuſcipiunt & ſpecies, & indiuidua. vniuoca autem erant, quorum & nomen commune eſt, & ratio eadem. Quare omnia quæ à ſubſtantiis & differentiis ſunt, vniuoce prædicantur. Omnis autem ſubſtantia videtur hoc aliquid ſignificare. In primis igitur ſubſtantiis indubitabile, & verum eſt, quòd hoc aliquid ſignificant. indiuiduum enim & vnum numero eſt quod ſignificatur. In ſecundis verò ſubſtantiis videtur quidem ſimiliter appellationis figura hoc aliquid ſignificare, quando quis dixerit hominem vel animal: non tamen verum eſt, ſed magis quale aliquid ſignificant. neque enim vnum eſt quod ſubiectum eſt, quemadmodum prima ſubſtantia: ſed de multis homo dicitur, & animal. Non autem ſimpliciter quale quid ſignificat, quemadmodum album (nihil enim aliud ſignificat album, quàm qualitatem) at ſpecies & genus circa ſubſtantiam qualitatem determinant. qualem enim quandam ſubſtantiam ſignificant. plus autem in genere determinatio fit, quàm in ſpecie. dicens enim animal plus complectitur, quàm qui hominem. Ineſt autem ſubſtantiis nihil illis eſſe contrarium. Primæ enim ſubſtantiæ quid erit contrarium, vt cuidam homini, vel cuidam animali? at verò nec homini nec animali aliquid eſt contrarium. Non eſt autem hoc ſubſtantiæ proprium: ſed etiam multorum aliorum vt quantitati. bicubito enim vel tricubito nihil eſt contrarium. at verò nec decem,

nec

nec alicui talium. Niſi forte quis multum pauco dicat eſſe contrarium, vel magnum paruo. determinatorum vero quantorum nullum nulli eſt contrarium. Videtur autem ſubſtantia non ſuſcipere magis & minus. Dico autem, nòn quòd ſubſtantia nõ eſt à ſubſtãtia magis & minus ſubſtãtia (hoc enim dictũ eſt quod eſt) ſed ꝙ vnaquęque ſubſtantia hoc ipſum quod eſt, non dicitur magis & minus. vt ſi eſt eadem ſubſtãtia homo, non erit magis & minus homo, neq; ipſe ſeipſo, neque alter altero, non enim eſt alter altero magis homo: ſicut eſt album alterum altero magis & minus album: & bonum alterum altero magis & minus bonũ. ſed & ipſum ſeipſo magis & minus dicitur. vt corpus cùm ſit album, magis nũc album eſſe dicetur quàm prius: & cùm calidum ſit magis & minus calidum dicitur. ſubſtantia vero non dicitur magis neq; minus. nihil enim homo magis nunc homo quàm prius dicitur: neque aliorum quicquam, quæcunque ſubſtantiæ ſunt, Quapropter non recipiet ſubſtãtia magis & minus. Maxime verò proprium ſubſtantiæ eſſe videtur, cùm vnum & idem numero ſit contrariorum ſuſceptiuum eſſe: quale in aliis quidem non habet quiſquã quod proferat tale, quæcunque non ſunt ſubſtantiæ: quod cùm ſit vnum numero, ſuſceptibile contrariorum ſit. velut color, qui eſt vnus & idem numero, non * dicitur albus & niger: neque eadem actio & vna numero, praua & ſtudioſa. ſimiliter autẽ & in aliis, quæcunque non ſunt ſubſtantiæ. Subſtãtia vero, cùm vnum & idẽ numero ſit, ſuſceptiua contrariorum eſt. vt quidã homo cũ vnus & idem ſit, aliquãdo quidem albus, aliquando ſit niger, & calidus & frigidus, & prauus & ſtudioſus. in aliis autẽ nul-

* *a.l. eſt.*

lis aliquid tale videtur. Niſi quis forſitan inſtet, dicens orationem & opinionem contrariorum eſſe ſuſceptibilia. eadẽ enim oratio vera, & falſa videtur eſſe. veluti ſi vera ſit oratio, ſedere quẽpiam, eo ſurgente ipſa eadem falſa erit. ſimiliter autem & de opinione. ſi quis enim verum putet aliquem ſedere, ſurgẽte eo, falſo putabit, eandem de ipſo opinionẽ habens. Sed ſi quis & hoc ſuſcipiat, tamen modo differt. Nam ea quæ in ſubſtantiis ſunt, ipſa quidẽ mutata ſuſceptibilia ſunt contrariorum. frigidum enim ex calido factum mutatur (alteratur enim) & nigrũ ex albo, & ſtudioſum ex prauo: ſimiliter autẽ & in aliis vnumquodq; eorum mutationem ſuſcipiens, ſuſceptibile contrariorum eſt. Oratio autem & opinio, ipſa quidẽ immobilia omnino perſeuerant: cùm vero res mouetur, contraria circa ipſa fiũt. oratio nãq; eius ꝙ ſedeat aliquis, permanet eadem: cùm vero res mota ſit aliquando quidem vera, aliquando autẽ falſa dicitur. ſimiliter autem eſt in opinione. Quapropter ſaltẽ modo proprium ſubſtantiæ eſt, vt ſecundũ mutationem ſuiipſius ſuſceptibilis ſit contrariorum. Si quis autem recipiat etiam hęc, orationem & opinionem ſuſceptibilia eſſe cõtrariorum, non eſt hoc verum. Oratio nanque & opinio, non eò ꝙ ipſa aliquid recipiant, contrariorum ſuſceptibilia eſſe dicuntur: ſed eò ꝙ circa alterum aliqua paſſio facta ſit. nam eò ꝙ res eſt, aut non eſt, eò etiam oratio vera vel falſa eſſe dicitur, non eò ꝙ ipſa ſuſceptibilis ſit contrariorum. ſimpliciter enim à nullo, neq; oratio, neq; opinio mouetur. quapropter nõ erunt ſuſceptibilia cõtrariorum, cùm nulla contrarij ſit paſſio in eis facta. Verum ſubſtantia eò quòd ipſa cõtraria recipiat, hoc ſuſceptibilis eſ-

Inſtantia. *Solutio.* *Solutio alia* *Idem infra in cap. de Priori.*

ſe contrariorum dicitur. languorem enim & ſanitatem ſuſcipit, & candorem & nigredinem:& vnumquodq; talium ipſa ſuſcipiendo,contrariorum ſuſceptibilis eſſe dicitur. Quare proprium erit ſubſtantiæ hoc, cùm vnum & idem numero ſit ſecundum ſuiipſius mutationem, ſuſceptibilem contrariorum eſſe. De ſubſtantia quidem hæc dicta ſint.

De Quanto. Cap. II.

QVanti autem aliud quidem eſt diſcretum, aliud autem continuũ: & aliud quidem ex habentibus poſitioné ad ſe inuicem in ipſis,partibus conſtat,aliud autem ex non habentibus poſitionem. Eſt autẽ diſcretum quidem vt numerus,& oratio:continuũ vero,vt linea,ſuperficies,corpus, amplius autem præter hæc locus & tempus.Partium etenim numeri nullus eſt communis terminus,ad quem copulantur partes eius.vt quinq;, ſi ſunt denarij partes, ad nullum terminum communẽ copulantur quinq; & quinque,ſed ſemper diſcreta ſunt.& tria & ſeptem ad nullum communem terminum copulantur.neq; omnino habeas in numero cõmunẽ terminum partium accipere,ſed ſemper diſcretæ ſunt:quapropter numerus quidẽ diſcretorum eſt. Similiter autem & oratio: q; etenim quantum eſt oratio,manifeſtum eſt:mẽſuratur enim ſyllaba breui,& longa : dico autem cum voce orationẽ factam:ad nullum enim cõmunem terminum particulę eius copulantur,nõ enim eſt cõmunis terminus,ad quem ſyllabæ copulẽtur:ſed vnaquęq; diuiſa eſt,ipſa ſecundũ ſeipſam. Linea vero continua eſt: eſt enim ſumere communem terminum punctũ, ad quem partes eius copulentur:& ſuperficiei, lineam:plani nãq; partes ad aliquem

cõmunem terminũ copulantur: ſimiliter autem & in corpore habeas * ſumere cõmunẽ terminũ, lineam vel ſuperficiem, ad quam corporis partes copulantur. Eſt autem talium & tempus & locus: præſens enim tempus copulatur ad præteritum & ad futurum. rurſus locus cõtinuorum eſt: locum enim quendam partes corporis obtinent, quæ ad communem terminum copulantur: ergo & loci partes, quæ obtinent ſingulas corporis partes, ad eundem communem terminum copulantur, ad quem & corporis partes. quapropter continuus erit & locus: ad vnum enim communem terminum eius partes copulantur. Amplius autem, alia quidem conſtant ex partibus quæ in eis ſunt, poſitionem habentibus ad ſe inuicem, alia autem ex non habentibus poſitionem. vt lineæ quidem partes poſitionem habent ad ſeinuicem. ſingulæ nanque earum ſitæ ſunt alicubi: & habeas vnde diſtinctè ſumas, & aſſignes vbi ſingulæ ſitæ ſint in plano, & ad quam partem reliquarum copulãtur. ſimiliter autem & partes plani poſitionem habent aliquam. ſimiliter nanque aſſignaretur vnaquæq; vbi iacet: & quæ copulantur ad ſeinuicem. ſed & ſolidi partes ſimiliter, & loci. In numero autem nõ poterit quiſquã oſtendere, quemadmodum partes eius poſitionem aliquam habent ad ſeinuicem, aut vbi iacent, aut quæ partes ad ſeinuicem connectuntur. Neq; eæ quę temporis ſunt. nihil enim permanent partes temporis, quod autem non eſt permanens, quomodo poſitionem aliquam habebit? Sed magis ordinem quendam dices habere: eò ꝙ aliud quidem prius ſit temporis, aliud vero poſterius. Sed & in numero ſimiliter: eo quòd prius numeratur vnus quàm duo, & duo quã tria. & ſic habebunt

* a. l. ſumere & aſſignare.

aliquem

aliquem ordinem: poſitionem vero non omnino accipies. Sed & oratio ſimiliter. nulla enim remanet * partium. ſed dictum eſt ſimul, & non eſt hoc amplius aſſumere. quapropter nō erit nulla poſitio partium eius: ſiquidem permanet. Igitur alia ex habentibus * poſitionem partibus conſtāt: alia ex non habentibus poſitionem. Proprie autē quanta hæc dicuntur ſola quæ dicta ſunt: alia vero omnia ſecundum accidens. ad hæc enim aſpicientes & alia dicimus quanta vt multum dicitur album, eò ꝙ ſuperficies multa ſit: & actio longa, eò quòd tempus multum ſit, & motus multus. Neq; enim horum ſingulum per ſe quantum dicitur. vt ſi quis aſſignet quanta actio eſt, tēpore definiet annuam, vel ſic aliquo modo aſſignans. & album quantum quid ſit aſſignans, ſuperficie definiet: quanta enim fuerit ſuperficies, tantū album eſſe diceret. quare ſola propriæ ſecundū ſeipſa dicuntur quanta, quæ dicta ſunt: aliorum vero nihil per ſe, ſed ſi forte per accidēs. Amplius, quanto nihil eſt contrarium. In definitis enim manifeſtum eſt quòd nihil eſt contrarium: vt bicubito vel tricubito, vel ſuperficiei, vel alicui talium. nihil enim illis eſt contrarium. Niſi quis forte dicat multum pauco eſſe contrariū, vel magnum paruo. Horum autem nihil eſt quātum, ſed magis eorum quæ ſunt ad aliquid. nihil enim ipſum per ſeipſum magnum vel paruum dicitur: ſed eò quòd ad alterum refertur. vt mons quidem paruus dicitur, milium vero magnum: ꝙ hoc iis quæ ſunt ſui generis maius ſit, illud vero iis quæ ſui ſunt generis minus: ergo ad alterū eſt eorum relatio. nam ſi per ſeipſum magnum vel paruum diceretur, nunquā mons quidē aliquādo paruus, milium vero magnum diceretur: rurſus in vico

** a. l. partiū ipſius.*

** a. l. poſitionem ad ſeinuicem partibus.*

Inſtantia.

quidē plures homines eſſe dicemus, Athenis vero paucos, cùm ſint illis multo plures. & in domo quidem multos, in theatro vero paucos, cùm ſint plures. Amplius, bicubitum quidem, & tricubitum, & vnumquodque talium quantum ſignificat: magnum vero vel paruum non ſignificat quantum, ſed magis ad aliquid: quoniam ad alterum conſideratur & magnum & paruum. quare manifeſtum eſt, quòd ipſa ſunt eorum quæ ad aliquid. Amplius, ſiue aliquis ponat quanta eſſe hæc ſiue nō ponat, nihil eſt in illis contrarium, quod enim non poteſt ſumi per ſeipſum, ſed ad alterū refertur, quomodo huic aliquid erit cōtrarium? Amplius autem, ſi ſunt magnū & paruum contraria, continget idem ſimul contraria ſuſcipere, & ea ipſa ſibimet eſſe contraria. contingit enim † ſimul idem paruum eſſe & magnum. eſt enim ad hoc quidem paruum, ad aliud vero idipſum magnum. quare idem & paruum & magnum eodem tēpore eſſe contingit: quare ſimul contraria ſuſcipere. Sed nihil eſt, quod videatur ſimul contraria ſuſcipere poſſe. vt in ſubſtantia quidem: ſuſceptibilis enim contrariorum eſſe videtur: ſed nullus ſimul ſanus eſt & æger, neque album & nigrum eſt ſimul: nihilque aliud ſimul contraria ſuſcipiet. Et eadem ſibiipſis contingit eſſe contraria: nam ſi eſt magnum paruo contrarium: ipſum autem idem ſimul eſt magnum & paruum: ipſum ſibi erit contrarium. ſed impoſsibile eſt aliquid ſibiipſi eſſe contrarium: non eſt igitur magnum paruo contrarium, neque multum pauco. Quare niſi & eorum quæ ad aliquid hæc quid dicat, ſed quanti, nihil contrarium habebunt. Maxime autem circa locum eſſe videtur contrarietas quanti. ſurſum enim ei quod eſt

† a.co. addit aliquādo.

Vide ꝑ hoc Gilbertum Porretanū in libro ſex principiorum, in ca. de Vbi circa finem.

eſt deorſum contrarium ponunt : locum qui in medio eſt deorſum dicentes, eò ꝙ plurima diſtantia eſt medij ad mundi terminos. Videntur autem & aliorum contrariorum ab his afferre definitionem. quæ enim plurimum à ſeinuicem diſtant eorum quæ ſunt ſub eodem genere, contraria eſſe definiunt. Non videtur auté quantum ſuſcipere magis & minus : vt bicubitum. neque enim alterum altero * magis bicubitũ. neque in numero: vt tria quàm quinque nihil magis quinque aut tria dicuntur, neque quinque quàm tria. nec tempus alterum altero magis tempus dicitur nec in nullo eorum, quæ dicta ſunt omninò, magis & minus dicitur. Quare quantum non ſuſcipit magis & minus. Proprium auté maxime quanti eſt, ꝙ æquale & inæquale dicitur. vnumquodque enim eorum quæ dicta ſunt quantorũ, æquale & inæquale dicitur. vt corpus, æquale & inæquale dicitur. & numerus & tempus, ęquale & inæquale dicitur. ſimiliter autem & in aliis, quæ dicta ſunt, vnumquodque æquale & inęquale dicitur. In cæteris vero quęcunq; quanta non ſunt, non prorſus videbitur æquale & inæquale dici. vt diſpoſitio æqualis & inæqualis non omnino dicitur, ſed magis ſimilis & diſſimilis. & album æquale & inæquale non omnino dicitur, *ſed ſimile vel diſſimile. Quare quanti maxime ſit proprium, æquale & inæquale dici.

a. l. magis minus bicubitum.

** a. l. ſed magis ſimile.*

De his quæ ad aliquid. Cap. III.

AD aliquid vero talia dicuntur, quæcunq; hæc ipſa quæ ſunt, aliorũ eſſe dicuntur, vel quomodolibet aliter ad alterũ. vt maius hoc ipſum quod eſt alterius dicitur: aliquo enim maius dicitur, & duplum alterius dicitur hoc ipſum quod eſt: alicuius enim duplum dicitur. ſimiliter au-

tem & alia, quæcunque huiuſmodi ſunt. At vero ſunt etiam & hæc ad aliquid: vt habitus, diſpoſitio, ſenſus, ſcientia, poſitio. hæc enim omnia, quæ dicta ſunt, hoc ipſum quod ſunt, aliorum eſſe dicuntur, vel quomodolibet aliter ad alterum, & non aliud quiddam. habitus enim alicuius habitus eſſe dicitur, & ſcientia alicuius ſcientia, & poſitio alicuius poſitio; & alia quoque ſimiliter. Ad aliquid igitur ſunt, quæcunque hæc ipſa quæ ſunt, aliorum eſſe dicuntur, vel quomodolibet aliter ad alterum. vt mons magnus dicitur ad alterum (magnus enim mons dicitur ad aliquid) & ſimile alicui ſimile, & cætera talia ſimiliter ad aliquid dicuntur. Sunt autem & accubitus, & ſtatio, & ſeſſio poſitiones quædam. poſitiones vero ad aliquid ſunt. iacere autem & ſtare vel ſedere, ipſa quidem non ſunt poſitiones: denominatiue vero dicuntur ab iis, quę dictæ ſunt, poſitionibus. Ineſt autem & contrarietas in iis quæ ſunt ad aliquid. vt virtus vitio contrarium, cùm ſit vtrumque eorum vt aliquid: & ſcientia ignorantiæ. Non autem omnibus iis, quæ ſunt ad aliquid * inſunt contraria. duplici enim nihil eſt contrarium, neque triplici, neque vlli talium. Videntur autem & magis & minus ea quę ad aliquid ſunt, ſuſcipere. ſimile enim & diſſimile magis & minus dicitur: & æquale & inæquale magis & minus dicitur, cùm vtrunque ſit ad aliquid. ſimile enim alicui ſimile dicitur, & inæquale alicui inæquale. Non autem omnia quæ ſunt ad aliquid ſuſcipiunt magis & minus. duplum enim non dicitur magis & minus duplum, nec aliquid taliũ. Omnia autem quæ ſunt ad aliquid, ad conuertentia dicuntur. vt ſeruus domini ſeruus: & dominus ſerui dominus eſſe dicitur

** a. l. ineſt contrarietas.*

dicitur.& duplum dimidij duplum:& dimidium dupli dimidiũ. & maius minore maius:& minus maiore minus. ſimiliter autem & in aliis.Sed caſu aliquotiens differunt ſecundum locutionem. vt ſcientia ſcibilis ſcientia dicitur : & ſcibile ſcientia ſcibile.& ſenſus ſenſibilis ſenſus:& ſenſibile ſenſu ſenſibile.At vero aliquotiens non videbitur conuerti:niſi cõuenienter ad quod dicitur aſſignetur, ſed peccet is qui aſſignat.vt ala ſi aſſignetur auis, non conuertitur vt ſit auis alæ. non enim prius conuenienter aſſignatum eſt ala auis. neque enim quatenus auis eſt, eatenus ala ipſius dicitur: ſed eò quòd alata eſt. multorum enim & aliorum alæ ſunt, quæ non ſunt aues. Quare ſi aſsignetur conuenienter, & conuertitur: vt ala alati ala eſt: & alatum ala alatum. Aliquotiens autem forte & nomen fingere neceſſe erit: ſi non fuerit nomen impoſitum ad quod conuenienter aſsignetur: vt temo ſi aſsignetur nauigij, non eſt aſsignatio conueniens. neque enim eò quòd nauigium eſt, eo ipſius temo dicitur. ſunt enim nauigia, quorum temones non ſunt: quare non conuertitur: nauigium enim non dicitur temonis nauigium. Sed forte conuenientior aſsignatio erit, ſi ſic quodammodo aſsignetur: temo temonatę rei temo eſt, aut quomodocunq; aliter. nomen enim non eſt poſitum. & conuertitur ſi conuenienter aſsignetur: temonatum enim temone temonatum eſt. Similiter autem & in aliis. vt caput conuenientius aſsignabitur capitati caput, quam ſi animalis aſsignetur. neque enim eò quòd eſt animal, caput habet. multa enim animalia ſunt capita non habentia. Sic autem fortaſſe facillime quis ſumet, quibus poſita non ſunt nomina, ſi ab iis

quę prima ſunt,& iis ad quę conuertuntur,nomi na ponantur : vt in iis quæ prædicta ſunt, ab ala alatum,à temone temonatum.Omnia igitur quę ad aliquid dicuntur, ſi conuenienter aſsignentur,ad conuertentia dicũtur. quoniã ſi ad quodlibet aliud aſsignantur,& non ad id ad quod di cuntur,non conuertuntur.dico autem, quoniam neque eorũ quæ in confeſſo ad conuertentia dicuntur,& nomina eis poſita ſunt,nihil conuertitur,ſi ad aliquid eorum quæ ſunt accidentia aſſignentur, & non ad id ad quod dicuntur. vt ſeruus,ſi non domini aſſignetur,ſed hominis vel bipedis,vel cuiuſcunq; talium, non conuertitur. neq; enim dici poteſt, homo eſt ſerui homo:non enim conueniens eſt aſsignatio. Amplius ſi quidem conuenienter aſsignetur ad quod dicitur, omnibus aliis ſublatis, quęcunq; accidentia ſunt relicto auté ſolo illo ad quod aſſignatũ eſt cõue niéter, ſemper ad ipſum dicetur. vt ſi ſeruus ad dominũ dicitur:circũſcriptis omnibus, quę accidentia ſunt domino,vt eſſe bipedem,vel ſcientię ſuſceptibilé,vel hominẽ, relicto vero ſolo quod dominus eſt, ſemper ſeruus ad ipſum dicetur: ſeruus enim domini ſeruus dicitur.Si autem non conuenienter ad id,ad quod dicitur aſsignetur: circunſcriptis omnibus aliis,relicto autem eo ſo lo, ad quod aſsignatũ eſt:non dicetur ad ipſum. aſsignetur enim ſeruus hominis, & ala auis, & circunſcribatur ab homine eſſe dominum, non ſanè amplius ſeruus ad hominem dicetur cùm enim dominus non ſit, neque ſeruus eſt,ſimiliter & de aue, ſi adimitur eam alatam eſſe:non enim amplius erit ala ad aliquid. cũ enim non ſit alatũ,nec ala erit alicuius. Quare oportet aſsignare ad id, ad quod conuenienter dicitur. Et ſi ſit

nom

nomen poſitum, facilis erit aſſignatio: ſi autem non ſit, fortaſſe neceſſarium erit nomen fingere: ſi autem ſic aſſignentur, manifeſtũ eſt: quoniam omnia quæ ad aliquid ſunt, ad conuertentia dicuntur. Videntur auté ipſa ad aliquid ſimul eſſe natura; & in plurimis quidem verũ eſt: in aliquibus vero non verum: ſimul enim duplum & dimidium ſunt: & cùm ſit dimidium, duplum eſt: & cùm ſit dominus, ſeruus eſt: & cùm ſit ſeruus, dominus eſt: ſimiliter auté his & alia. Simul autem hæc auferunt ſeſe inuicem: ſi enim nõ ſit duplum, nõ erit dimidiũ: & ſi non ſit dimidiũ, non erit duplum: ſimiliter autem & in aliis, quęcunq; talia ſunt. Non autem in omnibus his quę ad aliquid, verũ videtur eſſe ſimul natura: ſcibile enim ſcientia prius videbitur eſſe: nanque in pluribus præexiſtentibus rebus ſciẽtias accipimus: in paucis enim vel nullo quiſquã hoc perſpiciet ſimul cum ſcibili ſciẽtiam eſſe factam. Amplius, ſcibile ſublatum ſimul aufert ſcientiam: ſcientia verò ſimul nõ aufert ſcibile. nam ſi ſcibile nõ ſit, non erit ſciẽtia: nullius enim * erit ſciẽtia. ſcientia vero ſi non ſit, nihil prohibet eſſe ſcibile. vt circuli quadratura ſi eſt ſcibilis, ſcientia quidem eius nondum eſt: ipſa verò ſcibilis eſt. Amplius, animali quidem ſublato nõ erit ſcientia: ſcibilium vero plurima eſſe contingit. Similiter autem his ſeſe habent ea quæ de ſenſu ſunt. ſenſibile enim prius quàm ſenſus eſſe videtur. ſublatũ enim ſenſibile ſimul aufert ſenſum: ſenſus verò ſenſibile non ſimul aufert. ſenſus enim circa corpus & in corpore ſunt. ſenſibile autem ſublato, aufertur & corpus. * ſenſibile enim corpus eſt. cùm autem corpus non ſit, aufertur & ſenſus. quare ſimul aufert ſenſibile ſenſum. ſenſus vero ſenſibile non ſimul

* *a.l. addit amplius*

* *a.l. ſenſibiliũ enim & corpus eſt.*

ſimul auſert. ſublato enim animali, ſenſus qui-
a.l.ſenſibile autē non vt calidū dem auſertur. ſenſibile autē erit corpus: vt calidum, dulce, amarū, & omnia alia quæcunq; ſunt ſenſibilia. Amplius, ſenſus quidem ſimul cū ſenſitiuo fit: ſimul enim fit animal, & ſenſus: ſenſibile vero ante animal aut ſenſum eſt. ignis enim, & aqua, & alia huiuſmodi, ex quibus ipſum animal conſtat, ante ſunt quàm animal omnino ſit aut ſenſus; quare prius ſenſibile quàm ſenſus eſſe

Dubium. videbitur. Habet autē dubitationem, vtrum nulla ſubſtantia ad aliquid dicatur, quemadmodū
a.l.an hoc videtur, ſi hoc contingat ſecundum quaſdam ſecundas ſubſtantias. Nam in primis ſubſtantiis verum eſt. nam neque tota, neque partes primarū ſubſtantiarum dicuntur ad aliquid. nam quidam homo nō dicitur alicuius quidam homo, neque quidam bos alicuius quidā bos. Similiter autem & partes. quædam enim manus nō dicitur alicuius quædam manus, ſed alicuius manus. & quoddam caput nō dicitur alicuius quoddam caput, ſed alicuius caput. Similiter autem & in ſecundis ſubſtantiis, atque hoc quidem in pluribus, vt homo non dicitur alicuius homo, nec bos alicuius bos, nec lignum alicuius lignū, ſed alicuius poſſeſſio dicitur. in huiuſmodi ergo manifeſtum eſt, quoniam non ſunt ad aliquid. In aliquibus verò ſecundis ſubſtātiis habet dubitationem. vt caput alicuius caput dicitur, & manus alicuius dicitur manus, & ſingula huiuſmodi. quare hæc fortaſſe ad aliquid eſſe videbuntur. Si igitur ſufficienter eorum quæ ſunt ad aliquid, definitio aſſignata eſt, aut omnino difficile, aut impoſſibile eſt oſtendere quòd nulla ſubſtantia eorū quę ſunt ad aliquid dicitur. ſi autem non ſufficienter, ſed ſunt ad aliquid, quibus hoc ipſum eſt eſſe, ad aliquid

quodam

quodammodo ſe habere,fortaſſe aliquid contra iſta dicetur. Prior vero definitio ſequitur, quidē omnia ea quæ ſunt ad aliquid,nō tamen in ipſis idem eſt: cum eo quod eſt eſſe ad aliquid, ipſa quæ ſunt,aliorum dicantur. Ex his autem manifeſtum eſt quòd ſi quis aliquid eorū quæ ſunt ad aliquid, definite ſciet, & illud ad quod dicitur, definite ſciturus eſt.Manifeſtū igitur & ex ipſis eſt. ſi enim nouit aliquis hoc quod ad aliquid eſt (eſt autem eſſe iis,quæ ad aliquid ſunt, idem ac ad aliquid aliquo modo ſe habere) & illud nouit, ad quod hoc aliquo modo ſe habet. ſi enim nō nouit omnino ad quod hoc aliquo modo ſe habet: neque ſi ad aliquid hoc aliquo modo ſe habet,noſcet.Sed & in ſingulis palam hoc eſt.vt ſi quid nouit quis definite,quod duplū eſt, & cuius duplum eſt, mox definite nouit. ſi enim nullius definitorū nouit ipſum duplum eſſe,neq; ſi ſit duplum omnino nouit. Similiter autem & hoc aliquid ſi nouit quis quod melius eſt,& quo melius eſt ſtatim definite neceſſarium eſt noſſe. Propter hæc autē non indefinite hoc cognoſcet, quòd hoc eſt peiore melius. ſuſpicio enim hæc eſt,non ſcientia.non enim adhuc ſciet exacte ꝙ eſt peiore melius.ſi enim ſic accidit,nihil eſt deterius ipſo. Quapropter palam eſt quod neceſſarium eſt,ſi nouerit quis aliquod relatiuorum definite,& id ad quod definite neceſſe eſt noſſe.Caput vero & manus,& eorum ſingula,quę ſubſtantiæ ſunt, ea ipſa quæ ſunt ſciri definite poſſunt: ad quod vero dicantur non eſt neceſſarium ſcire. cuius enim hoc caput, vel cuius hæc manus ſit,non eſt ſcire definite.quare non erunt hæc ad aliquid. Si verò non ſunt hæc eorum quæ ſunt ad aliquid, verū erit dicere quòd nulla ſubſtan-

tia eorum eſt quę ſunt ad aliquid. Fortaſſe autem difficile ſit de eiuſmodi rebus vehementer aſſerere, niſi ea ſæpe pertractata ſint. dubitaſſe autem de horum vnoquoque non eſt inutile.

De Qualitate, & Quali. *Cap. IIII.*

Vide ꝑ hoc 1. Met. 19.

QValitatem verò dico, ſecundum quam quales quidam eſſe dicuntur. Eſt autem qualitas, eorum quæ multipliciter dicuntur. Vna quidem igitur ſpecies qualitatis, habitus & diſpoſitio dicantur. Differt autem habitus à diſpoſitione, quòd * permanentior, & diuturnior eſt. Tales verò ſunt ſcientiæ & virtutes. ſcientia enim videtur eſſe permanentium, & * diuturnorum. vt ſi quis vel mediocriter ſumat ſcientiam, niſi grandis permutatio facta ſit, vel ab ægritudine, vel ab aliquo huiuſmodi. ſimiliter autē & virtus, vt iuſtitia, & temperantia, & ſingula talium non videntur poſſe facile moueri, neque facile permutari. Diſpoſitiones verò dicuntur, quæ ſunt facile mobilia, & cito permutabilia: vt calor, & infrigidatio, & ægritudo, & ſanitas, & quęcunque alia huiuſmodi. afficitur enim quodammodo ſecundum eas homo: cito autem permutatur, & ex calido frigidus fit, & ex ſanitate in ægritudinem tranſit. ſimiliter autem & in aliis, niſi aliqua earundem contingit per temporis longitudinem congenita, & immobilis, vel omnino difficile mobilis exiſtens, quam iam quiſpiam * vt habitum vocet. Manifeſtum eſt autem quod hæc volunt habitus dicere, quæ ſunt diuturniora, & difficilius mobilia. nanque diſciplinas non multum retinentes, ſed facile mobiles exiſtētes, non dicunt habitum habere, & tamen diſpoſiti ſunt aliquo modo ſecundum ſcientiā peius, meliúſue. quare differt habitus à diſpoſitione, quòd hæc

** a.l. multo permanentior.*

** a.l. difficiliter mobilium*

** a.l. quiſpiam fortaſſe.*

hæc quidem facile mobilis ſit: ille verò diuturnior & difficilius mobilis. Sunt autem habitus & diſpoſitiones: diſpoſitiones vero non neceſſe eſt habitus eſſe. qui enim retinent habitum, & quodammodo diſpoſiti ſunt ſecundum ipſos: qui autem diſpoſiti ſunt, non omnino retinent habitum. Aliud vero genus qualitatis eſt, ſecundum quod pugillatores vel curſores, vel ſalubres, vel inſalubres dicimus: & ſimpliciter quęcunque ſecundum potentiam naturalem vel impotentiam dicuntur. Non enim, quoniam ſunt diſpoſiti aliquo modo, vnumquodq; huiuſmodi dicitur: ſed quod habent naturalem potentiam vel impotentiam facile aliquid facere, vel nihil pati, vt pugillatores, vel curſores dicuntur, non quòd ſint diſpoſiti aliquo modo, ſed quòd habeant potentiam naturalem vel impotentiam aliquid facile faciendi. Salubres autem dicuntur, eò quòd habeant potentiam naturalem, vt nihil à quibuſlibet accidentibus facile patiantur: inſalubres vero, quod impotentiam habeant naturalem nihil facile à quibuſcunque accidentibus patiendi. Similiter autem his durum & molle ſe habent. durum enim dicitur, quod habeat potentiam non facile ſecari: molle vero, quod eiuſdem ipſius habeat impotentiam. Tertium vero genus qualitatis eſt, paſſibiles qualitates * & paſſiones. ſunt autem huiuſmodi vt dulcedo & amaritudo, & auſteritas, & omnia his cognata. amplius, & calor, & frigus, & albedo, & nigredo. Quod quidem igitur & hæ qualitates ſunt, manifeſtum eſt. quæcunque enim has ſuſceperint, ipſa qualia dicuntur ſecundum ipſas: vt mel, quoniam dulcedinem ſuſcepit, dicitur dulce: & corpus album, quoniam albedinem ſuſcepit. ſimiliter * & in cæter

** a.l. vel.*

** a l in cæteris ſe habet.*

cæteris. Paſſibiles vero qualitates dicuntur, non quòd ea, quę illas ſuſceperint qualitates, aliquid patiantur. neque enim mel quoniam aliquid paſſum ſit, dicitur dulce, neque aliquid aliud huiuſmodi. ſimiliter autem his & calor & frigus paſſibiles qualitates dicuntur, non quòd ea quę illas ſuſcipiunt, aliquid paſſa ſint: ſed quoniam ſecundum ſenſus vnaquæq; dictarum qualitatum paſſionis effectiua eſt, paſſibiles qualitates dicuntur. dulcedo enim paſſionē quandam ſecundum guſtum efficit, & calor ſecundum tactum: ſimiliter autem & aliæ. Albedo autem, & nigredo, & cæteri colores non eodem modo iis, quæ dicta ſunt, paſſibiles qualitates dicuntur: ſed eò quòd ipſæ ab aliqua paſſione innaſcuntur. Quòd enim fiunt propter aliquam paſſionem multæ colorum mutationes, manifeſtū eſt. erubeſcens enim aliquis, rubeus factus eſt: & timens pallidus, & vnumquodq; talium. * quare etiā ſi quis natura aliquid talium accidentium perturbationúmue paſſus eſt, ſimilem colorem veriſimile eſt eum habere. quæ enim affectio nunc in eo quod verecundetur circa corpus facta eſt, etiam ſecundum naturalem conſtitutionem eadem fieri poteſt affectio, vt & naturalis color ſimilis ſit. Quęcunque igitur talium accidentium ab aliquibus paſſionibus difficile mobilibus & permanentibus principium ſumpſerunt, paſſibiles qualitates dicuntur. ſiue enim ſecundum naturalem conſtitutionem pallor fit aut nigredo, qualitates dicuntur (quales enim ſecundum eas dicimur) ſiue propter ægritudinem longam, vel propter æſtum eidem contigit nigredo, vel pallor, & non facile prætereunt, vel etiam per vitam permanent, paſſibiles qualitates & ipſæ dicuntur: ſimiliter

** a.l. quare & ſi quis natura talū aliquā paſſionum paſſus eſt ex aliquibus naturalibus accidentibus, ſimilem.*

liter enim quales ſecundum eas dicimur. Quæcunque vero ex iis,quæ facile ſoluuntur,& cito tranſeunt,fiunt,paſſiones dicuntur,qualitates vero minime.non enim aliqui ſecundum ipſas dicuntur quales.neque enim qui propter verecundiam rubeus factus eſt,rubeus dicitur:neque cui pallor propter timorem venit,pallidus eſt: ſed magis eò quòd aliquid paſſus eſt.quare paſſiones quidem huiuſmodi dicũtur:qualitates vero minime. Similiter autem his,& ſecundum animam paſſibiles qualitates & paſſiones dicuntur. quæcunque enim mox in naſcẽdo ab aliquibus paſſionibus difficulter mobilibus fiunt, qualitates dicuntur & ipſæ:vt amentia,mentis alienatio,& ira, & alia huiuſmodi: quales enim ſecundum eas dicuntur, ideſt iracundi atque amentes.ſimiliter autem & quæcunque alienationes nõ naturales,ſed quę ab aliquibus aliis accidentibus factæ ſunt difficilę prętereuntes,& omnino immobiles, qualitates ſunt etiam huiuſmodi, quales enim & ſecundum eas dicuntur.Quæcunque vero ab iis quæ facile & cito prætereunt,fiunt,paſſiones dicuntur. vt ſi quis cõtriſtatus,iracundior fiat.* non enim dicitur iracundus,qui huiuſmodi paſſione iracundior eſt: ſed magis quia aliquid paſſus. quare paſſiones quidem huiuſmodi dicuntur:qualitates vero minime. Quartum vero genus qualitatis eſt figura, & circa vnumquodque conſtans forma.amplius autem ad hęc rectitudo,& curuitas,& ſi quid aliud his ſimile eſt. ſecundum enim vnumquodque eorum quale quid dicitur. triangulum enim vel quadrangulum eſſe quale quid dicitur,& rectum aut curuum. & ſecundum etiam formam vnumquodq; quale dicitur. Rarum vero & ſpiſſum, & aſpe-

** ã.co. ad, paſſio dicitur.*

rum & leue putabuntur quidem quale quid ſignificare: ſed aliena huiuſmodi putantur eſſe à diuiſione, quæ circa quale eſt. quandam enim poſitionem magis videntur partium vtrunq; monſtrare. ſpiſſum enim dicitur, eò ꝙ partes ſibiipſis propinquæ ſint: rarum vero, eò ꝙ diſtent à ſe inuicem. & lene quidem, quòd in rectitudinem aliquo modo partes iaceant: aſperum vero, ꝙ hæc quidẽ ſuperet, illa vero ſit inferior. Fortaſſe quidem igitur alius quiſpiam modus apparuerit qualitatis: ſed ferè qui maximè dicuntur hi ſunt. qualitates itaq; ſunt, quæ dictæ ſunt. Qualia vero ſunt, quæ ſecundum has denominatiue dicuntur, vel quomodolibet aliter ab his. In plurimis itaque & ferè in omnibus denominatiue dicuntur: vt à candore candidus, & à grammatica grammaticus, & à iuſtitia iuſtus. ſimiliter & in aliis. In aliquibus vero, eò quòd non ſunt poſita qualitati nomina, nõ contingit ea quę dicuntur, ab iis denominatiue dici. vt curſor, aut pugillator, qui ſecundum naturalem dicitur potentiam, à nulla qualitate denominatiue dicitur. nõ enim poſita ſunt nomina potentiis, * ſecundum quas iſti quales dicuntur: ſicuti diſciplinis, ſecundum quas pugiles vel palęſtrici ſecundum diſpoſitionem dicũtur. pugillatoria enim & palæſtrica diſciplina dicitur: quales vero ab his denominatiue dicuntur, qui diſponuntur. Aliquando autẽ & poſito nomine non dicitur denominatiue, quod ſecundum eam quale dicitur: vt à virtute ſtudioſus. eo enim quòd virtutem habeat ſtudioſus dicitur: ſed non denominatiue à virtute. non autem in pluribus hoc tale eſt. Qualia ergo dicuntur, quæ denominatiue à dictis qualitatibus dicuntur, aut aliquo modo aliter ab eis. Ineſt autem

Qualium definitio.

** a. co. adpijs.*

& contrarietas ſecundum qualitatem : vt iuſtitiæ iniuſtitia contraria eſt , & albedo nigredini, & alia. ſimiliter autem & ea quæ ſecundum eas qualia dicuntur : vt iniuſtum iuſto,& album nigro. Non in omnibus autem hoc accidit. rubro enim aut pallido,aut huiuſmodi coloribus nihil eſt contrarium,qualibus exiſtentibus. Amplius, ſi contrariorum alterum fuerit quale , & reliquum erit quale. hoc autem palam eſt ex ſingulis proponenti alia prædicamenta. vt ſi ex iuſtitia iniuſtitiæ contrarium : quale autem eſt iuſtitia: quale igitur & iniuſtitia. nullum enim aliorum prædicamentorum aptabitur iniuſtitiæ,neque quantum , neque ad aliquid , neque vbi , nec omnino aliquid huiuſmodi,niſi quale.ſic autē & in aliis, quæ ſecundum quale ſunt contraria. Suſcipiunt autem qualia magis & minus. album enim magis & minus album alterum altero dicitur:& iuſtum alterum altero magis & minus. ſed & ipſa intenſionem ſuſcipiunt. cùm candidum nanque ſit,cōtingit amplius candidum fieri. Non tamen omnia ſed plurima. iuſtitia nanque , ſi dicatur magis & minus iuſtitia, poteſt quilibet ambigere : ſimiliter autem & in aliis diſpoſitionibus. quidam enim dubitant de talibus. iuſtitiam nanque iuſtitia non omnino aiunt magis & minus debere dici,nec ſanitatem ſanitate. minus autem habere alterum altero ſanitatem aiunt : & iuſtitiam alterum minus altero habere dicitur. ſic autem & grammaticam , & alias diſpoſitiones. ſed tamen ea,quæ ſecundum eas dicuntur *, indubitanter recipiunt magis & minus : grammaticior enim alter altero dicitur,& iuſtior,& ſanior. ſic autem & in aliis. Triangulus vero & quadrangulus nō videntur magis & minus ſuſcipere: neque

* *a.l. qualia*

enim dicimur, eò ꝙ habemus ſingularum ſcientiarum aliquas. quare hæ erunt etiam qualitates, quæ ſingulares ſunt, ſecundum quas aliquando & quales dicimur: hæ autem non ſunt eorum quæ ſunt ad aliquid. Amplius, ſi contingit idem ipſum & quale & ad aliquid eſſe, nihil eſt inconueniens in vtriſque hoc generibus enumerare.

De Agere & Pati. *Cap. V.*

RECipit autem agere & pati contrarietatem, & magis & minus. Calefacere enim ei quod eſt frigefacere contrarium eſt, & calefieri ei quod eſt frigefieri, & delectari ei quod eſt contriſtari. quare ſuſcipiunt contrarietatem. Et magis & minus. eſt enim calefacere & magis & minus, & calefieri magis & minus, & triſtari magis & minus. ſuſcipiũt igitur magis & minus agere & pati. De his igitur tot dicuntur.

De cæteris Prædicamentis. *Cap. VI.*

DIctum eſt & de eo quod eſt ſitum eſſe in iis quæ ſunt ad aliquid, quod denominatiue à poſitionibus dicitur. De reliquis vero, id eſt Quãdo, & Vbi, & Habere: propterea quòd manifeſta ſunt, nihil de ipſis aliud dicitur, quàm quæ in principio dicta ſunt: quòd Habere quidem ſignificat calceatum eſſe, armatum eſſe. Vbi verò, vt in lycio in foro: & alia quæcunque de his dicta ſunt. Igitur de omnibus generibus, quæ propoſuimus, ſufficiunt quæ dicta ſunt.

*

TRACTATVS TERTIVS.

De Oppoſitis. *Cap. V.*

DE Oppoſitis autem quot modis ſolent opponi dicendum eſt. Dicitur enim alterum alteri opponi quadrupliciter, aut vt ea quæ ad aliquid, aut vt contraria, aut vt priuatio & habitus, aut vt affirmatio & negatio. Opponitur autem vnumquodque iſtorum vt ſit figuratim dicere, tanquam ea quæ ad aliquid quidem, vt duplum dimidio: tanquam contraria, vt malum bono: tanquam autem ſecundum priuationem & habitum, vt cæcitas & viſio: tanquam vero affirmatio & negatio, vt ſedet non ſedet. Quæcunque igitur ad aliquid opponuntur, ea ipſa quæ ſunt oppoſitorum dicuntur, aut quomodolibet aliter ad ipſa: vt duplum dimidij, hoc ipſum quod eſt, alterius dicitur: alicuius enim duplum dicitur: & ſcientia ſcibili, tanquam ea quæ ſunt ad aliquid opponitur, & dicitur ſcientia ipſum quod eſt ſcibilis: & ſcibile dicitur ipſum quod eſt ad oppoſitum ad ſcientiam. ſcibile enim aliquo dicitur, ſcilicet ſcientia ſcibile: quæcunque ergo oppoſita ſunt tanquam ad aliquid, ea ipſa quæ ſunt oppoſitorum, vel alio quolibet modo ad inuicem dicuntur. Il-

la

la verò, quæ opponuntur vt cõtraria, ea ipſa quidé quæ ſunt nullo modo ad ſe inuicem dicuntur: contraria tamẽ ſibi inuicem dicũtur: neq; enim bonum mali dicitur bonum, ſed contrariũ. quare differunt ab inuicem hæ oppoſitiones. Quęcunq; verò contrariorum talia ſunt, vt in quibus nata ſunt fieri, & de quibus prædicantur neceſſarium ſit alterum ipſorum ineſſe, horum nihil eſt medium. quorum verò non eſt neceſſarium alterum ineſſe, horũ omnino eſt aliquid medium. Vt ægritudo & ſanitas in corpore animalis nata ſunt fieri: & neceſſarium eſt alterum ipſorum ineſſe animalis corpori, vel ægritudinem, vel ſanitatem. & par quidem & impar de numero prædicantur: & neceſſe eſt horũ alterum numero ineſſe vel par vel impar: & non eſt horum aliquod medium, neque ægritudinis & ſanitatis; neq; imparis atq; paris. Quorum autem non eſt neceſſarium alterum ineſſe, eorum eſt aliquod medium. vt nigrũ & album in corpore animalis nata ſunt fieri, & non eſt neceſſarium alterum eorum ineſſe corpori. nõ enim omne corpus vel album vel nigrum eſt. ſed & prauum & ſtudioſum prędicantur quidem de homine & de aliis compluribus: non eſt autem neceſſarium alterum eorum ineſſe iis, de quibus prædicantur. non enim omnia aut praua aut ſtudioſa ſunt, ſed eſt aliquid eorum medium: vt albi & nigri, fuſcum & pallidum, & quicunq; alij colores: praui verò & ſtudioſi, quod neque prauum neque ſtudioſum eſt. In aliquibus igitur mediis poſita ſunt nomina: vt albi & nigri, fuſcum & pallidũ, & quicunq; alij huiuſmodi colores: in aliquibus verò non eſt nomine facili medium aſſignare, vtriuſque verò extremorum negatione mediũ definitur: vt quod neq; bonũ neq;

malum eſt,neq; iuſtũ neq; iniuſtũ. Priuatio verò & habitus dicũtur quidẽ circa idẽ aliquid:vt viſio & cæcitas circa oculũ.vniuerſaliter autẽ dicere eſt in quo natus eſt habitus fieri,circa hoc dicitur vtrunq; eorũ fieri.Priuari verò tũc dicimus vnũquodq; habitus ſuſceptibiliũ,quando in quo natũ eſt ineſſe, vel quãdo illud natũ eſt habere, nullo modo inſit.edentulum enim dicimus, non quod non habet dentes , & cæcũ non quod non habet viſum:ſed quod nõ habet,quando natũ eſt habere.aliqua enim ex natiuitate, neq; dẽtes habent,neq; viſum:ſed nõ dicuntur edẽtula, neque cæca.Priuari verò & habere habitũ non eſt priuatio & habitus.habitus enim viſus eſt, priuatio verò cæcitas. habere autem viſum non eſt viſus, nec cæcum eſſe cæcitas.priuatio enim quædã eſt cæcitas:cæcum verò eſſe priuari, nõ priuatio eſt. Amplius,ſi idẽ eſſet cæcitas & cæcũ eſſe,vtraque de eodẽ prædicarentur.ſed cæcus quidem dicitur homo: cæcitas verò homo nullo modo dicitur. Opponi quidem etiam iſta videntur,priuari ſcilicet & habere habitũ , quemadmodũ priuatio & habitus.idem enim modus eſt oppoſitionis. nam ſicut cæcitas viſui opponitur , ſic cæcum eſſe & viſum habere opponuntur. Non eſt autem neque hoc quod ſub affirmatioue & negatione eſt , affirmatio & negatio.affirmatio nanq; oratio affirmatiua eſt,& negatio oratio negatiua:quod verò ſub affirmatione & negatione eſt , nulla eſt oratio, * ſed res . dicuntur autem hæc eſſe oppoſita adinuicem,tanquàm affirmatio & negatio . nam & in his modus oppoſitionis idem eſt.ſicut enim affirmatio ad negationem opponitur,vt quod ſedet, ei quod non ſedet,ſic & res quæ ſub vtroque eſt opponitur, ſcilicet ſedere aliquẽ ad nõ ſedere.

*a.l.nõ habet(ſed res)

re. Quòd autem priuatio & habitus non opponuntur vt ad aliquid, manifeſtum eſt. non enim dicitur idipſum quod eſt oppoſiti. viſus enim nō eſt cæcitatis viſus, non vllo alio modo ad ipſum dicitur. ſimiliter autem neque cæcitas viſionis cæcitas dicatur: ſed priuatio quidem viſionis dicitur, cæcitas verò viſionis non dicitur,* neque viſus cæcitatis. Amplius ad aliquid omnia ad conuertentia dicuntur. quare, ſi cæcitas eorum quæ ad aliquid ſunt, eſſet, vtique & conuerteretur ad illud ad quod dicitur. ſed non conuertitur: non enim dicitur viſus cæcitatis viſus. Quod autem neque vt contraria opponuntur quæ ſecundum priuationem & habitum dicuntur, ex his manifeſtum eſt. Contrariorum enim, quorum nihil eſt medium, neceſſe eſt vel in quibus fieri nata ſunt, aut de quibus prædicantur, alterum ipſorum ineſſe ſemper: eorum enim nihil medium erat, quorum alterum ineſſe ſuſceptibili neceſſarium erat, vt in languore & ſanitate, & impari atque pari. quorum verò aliquid medium eſt, nūquam neceſſe eſt omni ineſſe alterum. neque enim neceſſe eſt omne ſuſceptibile vel candidum vel nigrum eſſe, neque frigidum vel calidum: horum enim mediū aliquid nihil eſſe prohibet. inſuper autem & horum erat aliquid medium, quorum alterum ineſſe ſuſceptibili non neceſſarium erat præter illa, quibus vnum ineſt naturaliter, vt igni calidum eſſe, & niui candidum. in his enim determinate neceſſarium alterum eſt ineſſe, & non vtrumuis contingit. non enim poſſibile eſt ignem frigidum eſſe, neque niuem nigram. quare omni quidem ſuſceptibili non neceſſarium eſt alterum ipſorum ineſſe, ſed ſolis quibus natura vnum ineſt: & his

** a.l. non habet (neq; viſus cæcitatis)*

determinate vnum non vtrumuis contingit. In priuatione aũtem & habitu neutrum eorum quæ dicta ſunt verum eſt. non enim ſemper alterum eorum ineſſe ſuſceptibili neceſſarium eſt. quod enim nondũ natũ eſt habere viſum, neque cæcũ, neq; viſum habẽs dicitur. quare nõ erunt hæc, vt ea cõtraria, quorũ nihil eſt medium. Sed neq; vt ea, quorũ aliquid eſt medium. neceſſarium enim eſt aliquando omni ſuſceptibili alterum eorum ineſſe. quando enim iam ad habẽdam viſionem natum fuerit tunc aut cæcum, aut habens viſum dicetur. & eorum non determinate alterum, ſed vtrũuis contingit. * non enim neceſſarium eſt vel cæcum vel viſum habens eſſe, ſed vtrumuis contingit. in contrariis autem, quorum aliquid medium eſt, nũquàm neceſſariũ erat omni ſuſceptibili alterum ineſſe, ſed quibuſdam: & his determinate vnum, * & non vtrũuis contingit. Vnde palam eſt quòd ſecundum neutrum modorum tanquàm contraria opponuntur ea, quæ ſecundum priuationem & habitum opponuntur. Amplius, in contrariis quidem cùm ſit ſuſcepti bile, ad inuicem mutationem fieri poſſibile eſt: niſi alicui vnum natura ineſt, vt igni calidum. * etenim ſanum poſſibile eſt languere, & candidum nigrum fieri, & calidum frigidum, & ex ſtudioſo prauum, & ex prauo ſtudioſum fieri poſſibile eſt. prauus enim ad meliores exercitationes deductus, & doctrinas (etſi ad modicum aliquid proficiat, vt melior ſit) ſi certe ſemel quamuis modicũ incrementũ ſumpſerit, palã eſt, quia aut perfecte mutabitur, aut ſatis multum incrementum ſumet. ſemper enim bene mobilior ad virtutẽ fit, etiã quodcunq; incrementũ ſumpſerit à principio. quare etiã veriſimile eſt plenius eum ſumere

incre

** a. l. non enim neceſſario vel cæcum vel viſum habẽs dicetur determinate, ſed*

** a. l. nõ habet (& non vtrũuis contingit)*

** a. l. addit & nivi album.*

incrementũ.& hoc dũ ſemper fit,perfectè in contrariũ habitum reſtituetur:niſi fortè tẽpore prohibeatur. Verum in priuatione & habitu impoſſibile eſt adinuicem mutationẽ fieri.ex habitu enim in priuationem mutatio fit, à priuatione verò in habitum impoſſibile eſt. neq; enim cæcus factus aliquis,rurſus vidit:neq; cùm caluus fuerit, rurſus comatus factus eſt:neq; cùm fuerit edentulus, dẽtes ei iterũ orti ſunt.Quæcunq; verò tanquã affirmatio & negatio opponũtur, palã eſt ꝙ nullo prædictorũ modo opponũtur. in ſolis enim his neceſſarium eſt ſemper, hoc quidẽ eorũ verũ,illud autem falſum eſſe. neq; enim in cõtrariis neceſſariũ eſt ſemper alterũ verũ eſſe, alterum autẽ falſum:neq; in iis quæ ad aliquid ſunt:neq; in habitu & priuatione.vt ſanitas & lãguor contraria ſunt:&neutrũ horũ neq; verũ,neq; falſum eſt. ſimiliter autem & duplum & dimidium tanquam quæ ad aliquid oppoſita ſunt:& non eſt eorũ neutrum,neq; verũ, neq; falſum. ſed neq. ea quæ ſecundũ priuationẽ & habitũ dicuntur: ſicut viſio & cæcitas. Omnino autẽ eorũ quæ ſecundũ nullã dicuntur cõplexionẽ,nihil neq; verũ neq; falſum eſt.omnia autem quæ dicta ſunt,ſine cõplexione dicũtur.Veruntamẽ maxime tale hoc contingere videbitur in iis quæ ſecundũ cõplexionẽ cõtraria dicuntur.ſanum nanq; eſſe Socratem ad languere Socratẽ cõtrariũ eſt. Sed neq; in his neceſſariũ ſemper alterũ verũ eſſe,& alterũ falſum. cùm enim Socrates ſit,aliud quidem verũ, aliud autem falſum erit:cùm verò non ſit, ambo falſa ſunt.neq; enim lãguere,neq; ſanum eſſe verũ eſt, cùm ipſe non ſit omnino Socrates.In priuatione verò & habitu cùm non ſit omnino,neutrum verum eſt.cùm autem ſit,non ſemper alterum qui-

dem

dem verum erit, alterum autem falſum. habere nanque viſum Socratem ei quod eſt cæcum eſſe Socratem opponitur, ſicut priuatio & habitus. & cùm ſit, non neceſſarium eſt alterum verum eſſe vel falſum. cùm enim nondum ſit natus habere, vtraque falſa ſunt. & cùm non ſit omnino Socrates, ſimiliter quoque falſa ſunt vtraque & viſum eum habere, & cæcum eum eſſe. In affirmatione verò & negatione ſemper ſiue ſit, ſiue nõ ſit, hoc quidem falſum erit, illud autem verum. Languere nanque Socratem, & non languere Socratem, cùm ipſe ſit, palam eſt quòd alterum eorum verum, alterum verò falſum eſt, & cùm non ſit, ſimiliter. languere etenim cùm nõ ſit, falſum eſt: non languere autem, verum. Quare in his ſolis proprium erit ſemper alterum eorum verum, alterum falſum eſſe, quæcunque tanquam affirmatio & negatio opponuntur.

De contrarijs. Contrarium autem bono quidem ex neceſſitate malum eſt. hoc autem per ſingulorum inductionem palam eſt. vt ſanitati languor, & iuſtitiæ iniuſtitia, & fortitudini timiditas: ſimiliter autem & in aliis. Malo autem aliquando quidem bonum eſt contrarium, aliquando malum. defectui enim, cùm malum ſit, ſuperabundantia contraria eſt, cùm ſit etiam ipſa malum. ſimiliter autem & mediocritas. cùm vtrique contraria ſit, bonum eſt. Sed in paucis quis tale hoc aſpiciet, in pluribus verò ſemper malo bonum contrarium eſt. Amplius, contrariorũ non neceſſarium eſt ſi alterum ſit, & reliquum eſſe. Sanis nanque omnibus, ſanitas quidem erit, languor verò non. ſimiliter autem albis omnibus, albedo quidem erit, nigredo verò non. Amplius, ſi ei quod eſt Socratem ſanum eſſe, Socratem languere contrarium eſt: non contingit autem ſimul

vtraque

vtraque eidem ineſſe: non vtique continget cùm alterum contrariorum ſit, & reliquum eſſe. cùm enim ſit Socratem ſanum eſſe, languere Socratem non erit. Palam verò eſt quòd circa idem, aut ſpecie, aut genere nata ſunt fieri contraria. Languor nanque & ſanitas in corpore animalis nata ſunt fieri. albedo autem & nigredo, ſimpliciter in corpore. iuſtitia verò & iniuſtitia in anima hominis. Neceſſarium autem eſt omnia contraria, vel in eadem genere eſſe, vel in contrariis generibus, vel ipſa genera eſſe. album enim & nigrum in eodem genere ſunt: color enim eorum genus eſt. iuſtitia verò & iniuſtitia, in contrariis generibus: illius nanque virtus genus eſt, huius autem vitium. bonum verò & malum non in genere ſunt, ſed ipſa ſunt genera aliquorum exiſtentia.

De Priori. *Cap.* *I I.*

PRius autem alterum altero dicitur quadrupliciter. Primo quidem & maxime proprie ſecundum tempus: ſecundum quod antiquius alterū altero, & vetuſtius dicitur. in eo enim quòd tempus amplius eſt, & antiquius & vetuſtius dicitur. Secundo autem, quod non conuertiur ſecundum ſubſiſtendi conſequentiam. vt vnum duobus prius eſt. duobus enim exiſtētibus, mox vnum eſſe conſequens eſt: vno verò exiſtente, duo eſſe non neceſſarium eſt. quare non conuertitur ab vno conſequentia. vt reliquum ſit. prius autem illud eſſe videtur, à quo non cōuertitur eius quod eſt eſſe conſequentia. Tertio verò ſecundum ordinem quendam prius dicitur: quemadmodum & in ſcientiis, & in orationibus. nam in demonſtratiuis ſcientiis eſt prius & poſterius ordine: **Boe. ad. in* elementa enim * priora ſunt ordine iis quæ *Geometria* deſcri-

deſcribuntur. ſed & in Grāmatica elementa ſyllabis priora ſunt. & in orationibus ſimiliter proœmium narratione prius ordine eſt. Amplius præter ea quæ dicta ſunt, quod melius & honorabilius eſt, prius natura eſſe videtur. conſueuerunt autem & multi honorabiliores & magis dilectos à ſe priores apud ſe dicere. eſtquidem & penè alieniſſimus priorum hic modus. Modi igitur qui dicti ſunt de priore, ferè tot ſunt. Videtur autem præter eos qui dicti ſunt, alter eſſe prioris modus. eorum enim quæ conuertuntur ſecūdum eſſe conſequentiam, quod alteri quomodolibet cauſa eſt, conuenienter prius natura dici poſſit. Quòd verò quædam ſunt huiuſmodi, palam eſt. eſſe nanque hominem, ſecundum ipſius eſſe conſequentiam ad veram de ſe conuertitur orationem. nam ſi homo eſt, vera eſt oratio, qua dicimus, quòd homo eſt. & conuertitur: nam ſi vera eſt oratio, qua dicimus quòd homo eſt, eſt homo. Eſt autem vera oratio, nequaquam cauſa, vt ſit res: veruntamē res quodammodo cauſa videtur, vt ſit vera oratio. eo enim quòd res eſt aut non eſt, vera oratio aut falſa dicitur. Quare ſecundum quinque modos prius alterum altero dici poteſt.

De Simul. *Cap. III.*

SImul autem dicuntur ſimpliciter quidem & propriiſſime, quorum generatio in eodem eſt tempore. neutrum enim eorum neque prius neque poſterius eſt. Simul autem ſecundum tempus hæc dicuntur. Natura verò ſimul ſunt, quæcunque conuertuntur quidem ſecundum eius quod eſt eſſe conſequentiam, ſed nequaquam alterum alteri cauſa eſt vt ſit. vt in duplo & dimidio. conuertuntur etenim hæc. nam cùm duplum ſit, dimidium

dium eſt: & cum dimidium ſit, duplum eſt: ſed neutrum alteri cauſa eſt, vt ſit. Dicuntur autem ſimul natura, & quæ ex eodem genere è diuerſo abinuicem diuiduntur. E diuerſo autem diuidi ab inuicem dicuntur, quæ ſecundum eandem ſunt diuiſionem: vt volatile, greſſibili, & aquatili. hæc enim abinuicem è diuerſo diuiduntur, cùm ſint ex eodem genere. animal nanque diuiditur in hæc, in volatile, greſſibile, & aquatile: & nihil horũ prius vel poſterius eſt, ſed ſimul hæc natura eſſe videntur. Diuiditur autem & vnumquodque horum in ſpecies rurſus, vt volatile, greſſibile, & aquatile. Erunt ergo & illa ſimul natura, quæcunque ex eodem genere ſecundũ eandem ſunt diuiſionem. genera verò ſpeciebus ſemper priora ſunt: neque enim conuertuntur ſecundum eius quod eſt eſſe conſequentiam. vt cùm quidem aquatile ſit, animal eſt: cum verò ſit animal, non neceſſe eſt vt aquatile ſit. Simul ergo natura dicuntur, quæcunque quidem conuertuntur ſecundum eius quod eſt eſſe conſequentiam, ſed nequaquam alterum alteri vt ſit, cauſa eſt: & ea quæ ex eodem genere è diuerſo diuiduntur abinuicem. Simpliciter autem ſimul ſunt, quorum generatio in eodem eſt tempore.

De Motu. *Cap. IIII.*

MOtus autem ſpecies ſunt ſex: generatio, corruptio, augmentum, diminutio, alteratio, & ſecundum locum mutatio. Alij itaque motus palam eſt quod abinuicem diuerſi ſunt. non enim eſt generatio corruptio, neq; augmẽtum diminutio, neq; ſecundũ locũ mutatio. ſimiliter autẽ & alij. In alteratione verò habet quãdã dubitationẽ: ne ſit forte neceſſariũ id quod alteratur, per aliquã reliquarũ motionũ alterari. Hoc autẽ nõ verum *Dubium*

TRACTATVS TERTIVS.

De Oppoſitis. *Cap. V.*

DE Oppoſitis autem quot modis ſolent opponi dicendum eſt. Dicitur enim alterum alteri opponi quadrupliciter, aut vt ea quæ ad aliquid, aut vt contraria, aut vt priuatio & habitus, aut vt affirmatio & negatio. Opponitur autem vnumquodque iſtorum vt ſit figuratim dicere, tanquam ea quæ ad aliquid quidem, vt duplum dimidio: tanquam contraria, vt malum bono: tanquam autem ſecundum priuationem & habitum, vt cæcitas & viſio: tanquam vero affirmatio & negatio, vt ſedet non ſedet. Quæcunque igitur ad aliquid opponuntur, ea ipſa quæ ſunt oppoſitorum dicuntur, aut quomodolibet aliter ad ipſa: vt duplum dimidij, hoc ipſum quod eſt, alterius dicitur: alicuius enim duplum dicitur: & ſcientia ſcibili, tanquam ea quæ ſunt ad aliquid opponitur, & dicitur ſcientia ipſum quod eſt ſcibilis: & ſcibile dicitur ipſum quod eſt ad oppoſitum ad ſcientiam. ſcibile enim aliquo dicitur, ſcilicet ſcientia ſcibile: quæcunque ergo oppoſita ſunt tanquam ad aliquid, ea ipſa quæ ſunt oppoſitorum, vel alio quolibet modo ad inuicem dicuntur. Il-

la verò,quæ opponuntur vt cõtraria, ea ipſa quidē quæ ſunt nullo modo ad ſe inuicem dicuntur: contraria tamē ſibi inuicem dicũtur:neq; enim bonum mali dicitur bonum,ſed contrariũ.quare differunt ab inuicem hæ oppoſitiones.Quęcunq; verò contrariorum talia ſunt, vt in quibus nata ſunt fieri, & de quibus prædicantur neceſſarium ſit alterum ipſorum ineſſe, horum nihil eſt medium.quorum verò non eſt neceſſarium alterum ineſſe,horũ omnino eſt aliquid medium.Vt ægritudo & ſanitas in corpore animalis nata ſunt fieri:& neceſſarium eſt alterum ipſorum ineſſe animalis corpori,vel ægritudinem,vel ſanitatem.& par quidem & impar de numero prædicantur: & neceſſe eſt horũ alterum numero ineſſe vel par vel impar: & non eſt horum aliquod medium, neque ægritudinis & ſanitatis, neq; imparis atq; paris. Quorum autem non eſt neceſſarium alterum ineſſe,eorum eſt aliquod medium. vt nigrũ & album in corpore animalis nata ſunt fieri, & non eſt neceſſarium alterum eorum ineſſe corpori.nõ enim omne corpus vel album vel nigrum eſt.ſed & prauum & ſtudioſum prędicantur quidem de homine & de aliis compluribus:non eſt autem neceſſarium alterum eorum ineſſe iis, de quibus prædicantur. non enim omnia aut praua aut ſtudioſa ſunt,ſed eſt aliquid eorum medium: vt albi & nigri. fuſcum & pallidum, & quicunq; alij colores: praui verò & ſtudioſi, quod neque prauum neque ſtudioſum eſt.In aliquibus igitur mediis poſita ſunt nomina: vt albi & nigri, fuſcum & pallidũ,& quicunq; alij huiuſmodi colores:in aliquibus verò non eſt nomine facili medium aſſignare, vtriuſque verò extremorum negatione mediũ definitur:vt quod neq; bonũ neq;

re. Quòd autem priuatio & habitus non opponuntur vt ad aliquid, manifeſtum eſt. non enim dicitur idipſum quod eſt oppoſiti. viſus enim nõ eſt cæcitatis viſus, non vllo alio modo ad ipſum dicitur. ſimiliter autem neque cæcitas viſionis cæcitas dicatur: ſed priuatio quidem viſionis dicitur, cæcitas verò viſionis non dicitur,* neque viſus cæcitatis. Amplius ad aliquid omnia ad conuertentia dicuntur. quare, ſi cæcitas eorum quæ ad aliquid ſunt, eſſet, vtique & conuerteretur ad illud ad quod dicitur. ſed non conuertitur: non enim dicitur viſus cæcitatis viſus. Quod autem neque vt contraria opponuntur quæ ſecundum priuationem & habitum dicuntur, ex his manifeſtum eſt. Contrariorum enim, quorum nihil eſt medium, neceſſe eſt vel in quibus fieri nata ſunt, aut de quibus prædicantur, alterum ipſorum ineſſe ſemper: eorum enim nihil medium erat, quorum alterum ineſſe ſuſceptibili neceſſarium erat; vt in languore & ſanitate, & impari atque pari. quorum verò aliquid medium eſt, nũquam neceſſe eſt omni ineſſe alterum. neque enim neceſſe eſt omne ſuſceptibile vel candidum vel nigrum eſſe, neque frigidum vel calidum: horum enim mediũ aliquid nihil eſſe prohibet. inſuper autem & horum erat aliquid medium, quorum alterum ineſſe ſuſceptibili non neceſſarium erat præter illa, quibus vnum ineſt naturaliter, vt igni calidum eſſe, & niui candidum. in his enim determinate neceſſarium alterum eſt ineſſe, & non vtrumuis contingit. non enim poſſibile eſt ignem frigidum eſſe, neque niuem nigram. quare omni quidem ſuſceptibili non neceſſarium eſt alterum ipſorum ineſſe, ſed ſolis quibus natura vnum ineſt: & his

*a.l. non habet (neq; viſus cæcitatis)

determinate vnum non vtrumuis contingit. In priuatione aũtem & habitu neutrum eorum quæ dicta ſunt verum eſt. non enim ſemper alterum eorum ineſſe ſuſceptibili neceſſarium eſt. quod enim nondũ natũ eſt habere viſum,neque cæcũ, neq; viſum habẽs dicitur.quare nõ erunt hæc,vt ea cõtraria,quorũ nihil eſt medium. Sed neq; vt ea,quorũ aliquid eſt medium.neceſſarium enim eſt aliquando omni ſuſceptibili alterum eorum ineſſe. quando enim iam ad habẽdam viſionem natum fuerit tunc aut cæcum, aut habens viſum dicetur. & eorum non determinate alterum, ſed vtrũuis contingit. * non enim neceſſarium eſt vel cæcum vel viſum habens eſſe, ſed vtrumuis contingit. in contrariis autem, quorum aliquid medium eſt, nũquàm neceſſariũ erat omni ſuſceptibili alterum ineſſe, ſed quibuſdam:& his determinate vnum, * & non vtrũuis contingit. Vnde palam eſt quòd ſecundum neutrum modorum tanquàm contraria opponuntur ea, quæ ſecundum priuationem & habitum opponuntur. Amplius, in contrariis quidem cùm ſit ſuſceptibile, ad inuicem mutationem fieri poſſibile eſt: niſi alicui vnum natura ineſt, vt igni calidum. * etenim ſanum poſſibile eſt languere, & candidum nigrum fieri,& calidum frigidum, & ex ſtudioſo prauum, & ex prauo ſtudioſum fieri poſſibile eſt.prauus enim ad meliores exercitationes deductus,& doctrinas (etſi ad modicum aliquid proficiat,vt melior ſit)ſi certe ſemel quamuis modicũ incrementũ ſumpſerit,palã eſt,quia aut perfecte mutabitur, aut ſatis multum incrementum ſumet.ſemper enim bene mobilior ad virtutẽ fit, etiã quodcunq; incrementũ ſumpſerit à principio.quare etiã veriſimile eſt plenius eum ſumere

incre

** a. l. non enim neceſſario vel cæcum vel viſum habẽs dicetur determinate,ſed*

**a.l. nõ habet(& non vtrũuis contingit)*

** a.l.addit & niui album.*

incrementũ.& hoc dũ ſemper fit,perfecte in contrariũ habitum reſtituetur:niſi forte tépore prohibeatur. Verum in priuatione & habitu impoſſibile eſt adinuicem mutationé fieri.ex habitu enim in priuationem mutatio fit, à priuatione verò in habitum impoſſibile eſt. neq; enim cæcus factus aliquis,rurſus vidit:neq; cùm caluus fuerit, rurſus comatus factus eſt:neq; cùm fuerit edentulus, détes ei iterũ orti ſunt.Quæcunq; verò tanquã affirmatio & negatio opponũtur, palã eſt q nullo prædictorũ modo opponũtur. in ſolis enim his neceſſarium eſt ſemper, hoc quidé eorũ verũ,illud autem falſum eſſe. neq; enim in cõtrariis neceſſariũ eſt ſemper alterũ verũ eſſe, alterum auté falſum:neq; in iis quæ ad aliquid ſunt:neq; in habitu & priuatione.vt ſanitas & lãguor contraria ſunt:&neutrũ horũ neq; verũ,neq; falſum eſt. ſimiliter autem & duplum & dimidium tanquam quæ ad aliquid oppoſita ſunt:& non eſt eorũ neutrum,neq; verũ, neq; falſum. ſed neq; ea quæ ſecundũ priuationé & habitũ dicuntur: ſicut viſio & cæcitas. Omnino auté eorũ quæ ſecundũ nullã dicuntur cõplexioné,nihil neq; verũ neq; falſum eſt.omnia autem quæ dicta ſunt,ſine cõplexione dicũtur.Veruntamé maxime tale hoc con tingere videbitur in iis quæ ſecundũ cõplexioné cõtraria dicuntur.ſanum nanq; eſſe Socratem ad languere Socraté cõtrariũ eſt. Sed neq; in his neceſſariũ ſemper alterũ verũ eſſe,& alterũ falſum. cùm enim Socrates ſit,aliud quidem verũ, aliud autem falſum erit:cùm verò non ſit, ambo falſa ſunt.neq; enim lãguere,neq; ſanum eſſe verũ eſt, cùm ipſe non ſit omnino Socrates.In priuatione verò & habitu cùm non ſit omnino,neutrum verum eſt.cùm autem ſit,non ſemper alterum quidem

dem verum erit, alterum autem falſum. habere nanque viſum Socratem ei quod eſt cæcum eſſe Socratem opponitur, ſicut priuatio & habitus. & cùm ſit, non neceſſarium eſt alterum verum eſſe vel falſum. cùm enim nondum ſit natus habere, vtraque falſa ſunt. & cùm non ſit omnino Socrates, ſimiliter quoque falſa ſunt vtraque & viſum eum habere, & cæcum eum eſſe. In affirmatione verò & negatione ſemper ſiue ſit, ſiue nõ ſit, hoc quidem falſum erit, illud autem verum. Languere nanque Socratem, & non languere Socratem, cùm ipſe ſit, palam eſt quòd alterum eorum verum, alterum verò falſum eſt, & cùm non ſit, ſimiliter. languere etenim cùm nõ ſit, falſum eſt: non languere autem, verùm. Quare in his ſolis proprium erit ſemper alterum eorum verum, alterum falſum eſſe, quæcunque tanquam affirmatio & negatio opponuntur.

De contrarijs.

Contrarium autem bono quidem ex neceſſitate malum eſt. hoc autem per ſingulorum inductionem palam eſt. vt ſanitati languor, & iuſtitiæ iniuſtitia, & fortitudini timiditas: ſimiliter autem & in aliis. Malo autem aliquando quidem bonum eſt contrarium, aliquando malum. defectui enim, cùm malum ſit, ſuperabundantia contraria eſt, cùm ſit etiam ipſa malum. ſimiliter autem & mediocritas. cùm vtrique contraria ſit, bonum eſt. Sed in paucis quis tale hoc aſpiciet, in pluribus verò ſemper malo bonum contrarium eſt. Amplius, contrariorũ non neceſſarium eſt ſi alterum ſit, & reliquum eſſe. Sanis nanque omnibus, ſanitas quidem erit, languor verò non. ſimiliter autem albis omnibus, albedo quidem erit, nigredo verò non. Amplius, ſi ei quod eſt Socratem ſanum eſſe, Socratem languere contrarium eſt: non contingit autem ſimul

vtraque

vtraque eidem ineſſe: non vtique continget cùm alterum contrariorum ſit, & reliquum eſſe. cùm enim ſit Socratem ſanum eſſe, languere Socratem non erit. Palam verò eſt quòd circa idem, aut ſpecie, aut genere nata ſunt fieri contraria. Languor nanque & ſanitas in corpore animalis nata ſunt fieri. albedo autem & nigredo, ſimpliciter in corpore. iuſtitia verò & iniuſtitia in anima hominis. Neceſſarium autem eſt omnia contraria, vel in eadem genere eſſe, vel in contrariis generibus, vel ipſa genera eſſe. album enim & nigrum in eodem genere ſunt: color enim eorum genus eſt. iuſtitia verò & iniuſtitia, in contrariis generibus: illius nanque virtus genus eſt, huius autem vitium. bonum verò & malum non in genere ſunt, ſed ipſa ſunt genera aliquorum exiſtentia.

De Triori. *Cap. I I.*

PRius autem alterum altero dicitur quadrupliciter. Primo quidem & maxime proprie ſecundum tempus: ſecundum quod antiquius alterũ altero, & vetuſtius dicitur. in eo enim quòd tempus amplius eſt, & antiquius & vetuſtius dicitur. Secundo autem, quod non conuertitur ſecundum ſubſiſtendi conſequentiam. vt vnum duobus prius eſt. duobus enim exiſtẽtibus, mos vnum eſſe conſequens eſt: vno verò exiſtente, duo eſſe non neceſſarium eſt. quare non conuertitur ab vno conſequentia, vt reliquum ſit. prius autem illud eſſe videtur, à quo non cõuertitur eius quod eſt eſſe conſequentia. Tertio verò ſecundum ordinem quendam prius dicitur: quemadmodum & in ſcientiis, & in orationibus. nam in demonſtratiuis ſcientiis eſt prius & poſterius ordine: *Boe. ad. in elementa enim * priora ſunt ordine iis quæ Geometria

deſcri-

deſcribuntur. ſed & in Grãmatica elementa ſyllabis priora ſunt. & in orationibus ſimiliter procœmium narratione prius ordine eſt. Amplius præter ea quæ dicta ſunt, quod melius & honorabilius eſt, prius natura eſſe videtur. conſueuerunt autem & multi honorabiliores & magis dilectos à ſe priores apud ſe dicere. eſtquidem & penè alieniſſimus priorum hic modus. Modi igitur qui dicti ſunt de priore, ferè tot ſunt. Videtur autem præter eos qui dicti ſunt, alter eſſe prioris modus. eorum enim quæ conuertuntur ſecũdum eſſe conſequentiam, quod alteri quomodolibet cauſa eſt, conuenienter prius natura dici poſſit. Quòd verò quædam ſunt huiuſmodi, palam eſt. eſſe nanque hominem, ſecundum ipſius eſſe conſequentiam ad veram de ſe conuertitur orationem. nam ſi homo eſt, vera eſt oratio, qua dicimus, quòd homo eſt. & conuertitur: nam ſi vera eſt oratio, qua dicimus quòd homo eſt, eſt homo. Eſt autem vera oratio, nequaquam cauſa, vt ſit res: veruntamẽ res quodammodo cauſa videtur, vt ſit vera oratio. eo enim quòd res eſt aut non eſt, vera oratio aut falſa dicitur. Quare ſecundum quinque modos prius alterum altero dici poteſt.

De Simul. *Cap. III.*

SImul autem dicuntur ſimpliciter quidem & propriiſſime, quorum generatio in eodem eſt tempore. neutrum enim eorum neque prius neque poſterius eſt. Simul autem ſecundum tempus hæc dicuntur. Natura verò ſimul ſunt, quæcunque conuertuntur quidem ſecundum eius quod eſt eſſe conſequentiam, ſed nequaquam alterum alteri cauſa eſt vt ſit. vt in duplo & dimidio. conuertuntur etenim hæc. nam cùm duplum ſit, dimi-

dium

dium eſt : & cum dimidium ſit, duplum eſt : ſed neutrum alteri cauſa eſt, vt ſit. Dicuntur autem ſimul natura, & quæ ex eodem genere è diuerſo abinuicem diuiduntur. E diuerſo autem diuidi ab inuicem dicuntur, quæ ſecundum eandem ſunt diuiſionem: vt volatile, greſſibili, & aquatili. hæc enim abinuicem è diuerſo diuiduntur, cùm ſint ex eodem genere. animal nanque diuiditur in hæc, in volatile, greſſibile, & aquatile : & nihil horũ prius vel poſterius eſt, ſed ſimul hæc natura eſſe videntur. Diuiditur autem & vnumquodque horum in ſpecies rurſus, vt volatile, greſſibile, & aquatile. Erunt ergo & illa ſimul natura, quæcunque ex eodem genere ſecundũ eandem ſunt diuiſionem. genera verò ſpeciebus ſemper priora ſunt: neque enim conuertuntur ſecundum eius quod eſt eſſe conſequentiam. vt cùm quidem aquatile ſit, animal eſt: cum verò ſit animal, non neceſſe eſt vt aquatile ſit. Simul ergo natura dicuntur, quæcunque quidem conuertuntur ſecundum eius quod eſt eſſe conſequentiam, ſed nequaquam alterum alteri vt ſit, cauſa eſt: & ea quæ ex eodem genere è diuerſo diuiduntur abinuicem. Simpliciter autem ſimul ſunt, quorum generatio in eodem eſt tempore.

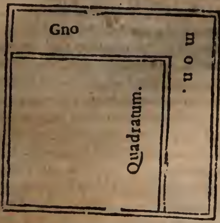
De Motu. Cap. IIII.

MOtus autem ſpecies ſunt ſex: generatio, corruptio, augmentum, diminutio, alteratio, & ſecundum locum mutatio. Alij itaque motus palam eſt quod abinuicem diuerſi ſunt. non enim eſt generatio corruptio, neq; augmẽtum diminutio, neq; ſecundũ locũ mutatio. ſimiliter autẽ & alij. In alteratione verò habet quãdã dubitationẽ: ne ſit forte neceſſariũ id quod alteratur, per aliquã reliquarũ motionũ alterari. Hoc autẽ nõ ve- **Dubium**

rum

rũ eſt. nã ſecundũ omnes penè paſſiones, aut cõplures accidit nos alterari, nulla aliarũ cõmunicante motionũ. nã neq; augeri neceſſarium eſt quod per paſſioné mouetur, neq; diminui. ſimiliter auté & in aliis. Quare alia præter alios motus erit alteratio. nam ſi eſſet eadé, oporteret id quod alteratur, mox & augeri, vel minui, vel quandam aliarum motionum ſequi, ſed non neceſſe eſt. Similiter autem & quod augetur, aut alia, aliqua mutatione mouetur, alterari oporteret. ſed ſunt quædam quæ augmentantur, quæ non alterantur. vt quadratum gnomone circumpoſito creuit quidem: alteratum verò nihil factum eſt. ſic & in aliis huiuſmodi. quare alij motus ſunt abinuicé.

Quadrati accretio, Gnomone circumpoſito.

Eſt autem ſimpliciter motui quidem quies contrarium: iis verò quæ per ſingula ſunt, & ſingula. generationi quidem corruptio cõtrarium, augmétationi verò diminutio, ſecundũ locũ mutationi ſecundũ locũ quies. maxime auté videtur oppoſita eſſe ad cõtrariũ locũ mutatio. vt ei quæ inſe

inferius eſt,ea quæ ſuperius eſt:& ei quę ſuperius eſt,ea quæ inferius eſt. Reliquo vero aſsignatorum motuum non facile eſt aſsignare quid forte eſt contrarium. videtur autem nihil eſſe ei contrarium: niſi quis & in hoc ſecũdum qualitatem quietem opponat, aut in contrarium qualitatis, mutationem:ſicut & in mutatione ſecundum locum, quietem ſecundum locum, aut in contrarium locum mutationem. eſt enim & alteratio mutatio ſecundum qualitatem. quapropter opponitur motui ſecundũ qualitatem quies ſecundũ qualitaté,aut in contrariũ qualitatis mutatio vt album fieri ad id quod nigrũ eſt fieri. alteratur enim in contraria, qualis mutatione facta.

De Habere. Cap. V.

Habere ſecundum plures modos dicitur. Aut enim vt habitum & diſpoſitionem, aut aliã aliquam qualitatem. dicimur enim diſciplinam aliquam,atq; virtutem habere. Aut vt quantum, vt quam contingit aliquis habés magnitudiné. dicitur enim tricubitam habere magnitudinem vel quadricubitam. Aut vt ea quæ circa corpus ſunt vt veſtimentum,vel tunicã. Aut vt in parte, vt in manu annulum. Aut vt partem, vt manum vel pedé. Aut vt in vaſe, vt modius grana tritici, aut *amphora vinum.vinũ enim habere amphora dicitur,& modius grana tritici.hęc*enim omnia habere dicũtur,vt in vaſe. Aut vt poſſeſſioné. habere enim domũ & agrũ dicimur. Diciturauté & vir vxoré habere,& vxor virũ. ſed qui nũc dictus eſt modus, alieniſsimus eſt eius quod eſt habere.nihil enim aliud vxoré habere ſignificamus,quã quod cohabitãt.Forte tamé & alij quidã eius quod eſt habere,apparebũt modi:ſed qui dici conſueuerunt, penè omnes enumerati ſunt.

* *alias lagena*

**a.l.igitur*

GILBERTI PORRETANI, PERIPATETICI SEX PRINCIPIORVM LIBER.

SVMMA LIBRI.

De Forma, Actione, Paſſione, Quando, Vbi, Poſitione, Habitu, Et de eo quod eſt ſuſcipere magis, & minus.

De Forma. *Caput I.*

FORMA eſt compoſitioni contingens, ſimplici & inuariabili eſſentia conſiſtens. Compoſitio etenim non eſt: quoniam à natura conpoſitionis ſeiungitur. Compoſitio enim alteri vnaquæque adueniens, maiorem ſe coniunctam efficit quodam modo. In forma autem hoc commune non eſt. nam in eo quòd corpus albũ eſt, non dicitur maius aut minus ſeipſo non albo: nec ſi non albũ intelligatur, deſtructio compoſitionis vel minoratio aliqua facta eſt, ſed alteratio ſolũ. Quoniã auté fortaſſe in aliis idé contingit proferri, additũ cõueniéter exiſtimo, inuariabili eſſentia conſiſt

conſiſtens.in anima enim alteratio contrarietatis inuenitur,vt triſtitiæ, & gaudij. Sed quoniam (vt aiunt quidam)ſimplicitati,nulli vero variationi ſubiecta eſt,vt ea quæ eſt anima mundi,diſſociãs hãc ab omnibus,addidi cõpoſitioni contingens.Erit itaque terminus formæ dicta definitio.neque enim ſuperflua neque diminuta,ſi quis ſubtiliter inueſtigauerit,reperietur.Habet autem dubitationem ex præcedentibus,vtrũ aliqua forma variabilis ſit.hoc autem videtur in pluribus. nam eadem oratio ſuſceptiua veri & falſi eſt: & albedo claritatis & obſcuritatis : & oratio eius quod eſt in re,& non eſt.Sed non eſt ita.nam nihil differt albedinem claram dicere,quàm,ſuſcipiens clarum dicere. nõ eſt autem oratio eadem ſuſceptiua contrariorum,nec oratio eius quæ in re eſt & non eſt : ſed orationes notæ ſunt earum quæ ſunt in anima paſſionum.de his autẽ dictum eſt alibi.Subſtantiale vero eſt , quod confert eſſe ex quadam compoſitione compoſitioni , vt in pluribus , quod impoſſibile eſt deeſſe ei. vt ratio & ſenſus : ſiue horum ſimilia vt continuum & diſcretum. Hoc vero erit vt materia , & illud vt forma . vt corpus , quod eſt hominis materia, anima vero forma . erit itaque ſubſtantiale , vt corpus , homo , & ratio . hæc autem in his quæ de Categoriis dicta ſunt, expedita ſunt.

An forma aliqua inuariabilis ſit.

Primo de Interp. c.1.

Subſtãtiale quid.

Videtur autem forma , quædam à natura eſſe , quædam vero ab * actu . ratio enim à natura eſt, color vero & paſſio quædam in actu conſiſtunt . In quibuſdam autem dubitatio eſt, vtrum à natura , an ab actu incipiant eſſe , vt in figura inciſionis. nam nihil additionis fit , ſed ſeparatio quædam partium . Dico autem figuram eſſe à natura :/ aſſentiri vero ab actu. ſed

Formarũ diuiſio.

**Forte melius arte.*

quæ coniunctionis eſt ab actu eſt, vt domus. manifeſtum autem de his. Sed in his quæ in pluribus ſunt, palam non eſt: nam ea quæ in pluribus ſunt, in actione eſſe impoſsibile eſt. à natura autem non videtur fieri, quoniam ea, quæ à natura ſunt, à creatura præexiſtente ſumunt principium: palam vero eſt creaturam non eſſe: nihil enim rationis omnino, quare hæ creaturæ ſint, poterit explicari. Natura igitur in his occulte operatur. nam ſicut ex plurium partium coniunctione conſtitutio quædam primorum excedẽs quantitatem efficitur: ſic ex ſingularium diſcretione vnum quoddam intelligitur, eorum excedens prędicationem. Quapropter cõmunitas omnis naturalis eſt, quia à ſingularitate procedit, quæ creationi adæquatur. Subtiliter autẽ etiã ſpeculantes, ſicut naturam in actionibus operari latenter inuenimus, ſic creaturarum creatorem in natura, ex actu, qui numero naturam ſtabiliuit. Sed hæc hactenus: alterius enim cõſiderationis ſunt. Formarum vero alia quidem eſt in ſubiecto & de ſubiecto dicitur. vt ſcientia in ſubiecto quidem eſt, vt in anima, & de ſubiecto quidem dicitur, vt de Grammatica. Quædam autem in ſubiecto eſt, de ſubiecto autem nullo dicitur, vt albedo Socratis. * Quædam vero neque in ſubiecto eſt, neque de ſubiecto dicitur, vt humanitas Socratis & Platonis. ſimiliter autem & his, quæcunque formarum ſunt indiuiduæ. Quædam vero dicuntur de ſubiecto, & in ſubiecto nullo ſunt, vt rationale mortale. Eorum vero quæ in ſubiecto ſunt, & quæ de ſubiecto non ſunt dicibilia, alia quidem ſenſibilia ſunt, alia inſenſibilia. Senſibile vero eſt, quod ſenſu comprehenditur: vt albedo, color, ſonus, ſapor, percuſsio, dulcedo. Inſenſibilia,

Formarũ alia diuiſio: de qua in ante prædicamentis cap.

** a. co. non habet hoc diuiſionis mẽbrum.*

ſibilia, quæ ratione comprehenduntur: vt doctrina, diſciplina, ſimpliciter autem nihil eorum quę de ſubiecto dicuntur ſenſibilia ſunt. Manifeſtum eſt autem ex his, quæ propoſita ſunt ſita alicubi, vt nigredo in oculo: quædam vero difficile eſt aſsignare, vt ſciẽtia, paternitas, filiatio: niſi forte in componentium & generantium complexione. ſingulorum autem quæ dicta * incomplexionis eius quæ in voce eſt notatio eſt: hoc vero ſubſiſtens erit vel contingens. Eorum vero quæ contingunt exiſtenti, ſingulum aut extrinſecus aduenit, aut intra ſubſtantiam conſideratur ſimpliciter: vt linea, ſuperficies, corpus. Ea vero quę extrinſecus cõtingunt, aut actus, aut pati, aut diſpoſitio, aut eſſe alicubi, aut in mora, aut habere neceſſario erunt. Sed de his, quæ ſubſiſtunt, & quæ non ſolum in quo exiſtunt, exigunt, in eo, qui de Categoriis libro inſcribitur, diſputatum eſt. de reliquis vero continuo agamus.

**a.l. in vocis complexione ſignificat.*

De Actione. *Caput* *II.*

ACtio vero eſt, ſecundũ quam in id quod ſubiicitur, agere dicimur: vt ſecans quis in eo quod ſecet, ſecans dicitur. Eſt autem alia quidem animæ, alia vero corporis. Differunt autem, quoniam ea quæ corporis eſt, mouens eſt neceſſario illud in quo eſt: idem enim quod corpus agens eſt, & mobile eſt. actio autem animæ non id mouet in quo eſt, ſed coniunctum. anima autem dum agit, immobilis eſt: mouet enim corpus. anima autem permanet immutabilis. quoniam anima nec ſecundum locum mouetur, nec ſecundum quemquam aliorum motuum niſi ſecundum alterationem, non in ſuſcipiendo crementum, neque decrementum mouetur, ne-

que diminuendo,neque ad oppoſitum locũ trãſeundo. locus enim corpus eſt:anima vero nõ eſt corpus. Impoſſibile eſt autem non corpus corpopore moueri, quia nullam loci ſuſcipit mutationem.ſolum vero corpus, eò quòd de loco ad locum tranſit, mouetur. Hoc autem in quibuſdam dubitabile apparebit. ſpeculo enim permanente immobili, imaginis motus fieri videtur ad oppoſiti mutationes.impoſſibile ergo erit ſoluere,conceſſo quòd ibi forma exiſtat vere. Si vero non eſt incredibilis error,in vulgo putabitur, licet ſit cõuenientius. Scire autem oportet,quòd omne quod in motu eſt, in actione eſt: moueri enim actio eſt.ſi quid enim mouetur,agit neceſſario, omnis ergo actio in motu eſt, omníſque motus in actione firmabitur. Proprium igitur actionis eſt in motu eſſe,ſicut proprium motus in actione. Et in his quidem actionibus, in quibus eſt generatio aliqua, palam eſt: de his vero quæ corrumpuntur, fortaſſe obiicitur. nam qui deſtruit in motu eſt, nihil autem facere videtur.nam nihil efficitur, ſed quod factum eſt deſtruitur.Dico autem actionem, non quid, ſed in quid agat exigere. Nõ eſt autem motus actio, ſed quale,quieſcere enim quale eſt: quare & motus quidẽ quale erit. Simpliciter autem quæcunque cõtrariorum oppoſitionem ſuſcipiunt, eiuſdem ſuſcipiunt generis prædicationem.Naturalis vero actionis proprietas eſt paſſionem ex ſe in id quod ſubiicitur, inferre.omnis enim actio paſſionis eſt effectiua: & omne paſſionem inferens,actio eſt.Contingit autem actionem actione effici. actio enim eius quod per ſe mouetur, eius actionis, quæ per aliud mouetur, generatiua eſt. actio enim ab animali illata, ab ea quæ

eſt

eſt animalis, principium ſumit. Nihil autem intereſt ſiue agere, ſiue pati, animalis eius quod ab animali agere eſt, principium dicatur. Et ſic actus quidem eſt primordiale principium: pati vero permixtum. quamobrem actionis, paſſioniſque actus eſt generatiuus. Facere vero id quod quale eſt ex ſe gignit. Qualitas, quæ calor eſt, eam efficit quæ calefacere eſt, actionem. Quantitatum vero particularium poſitio effectrix eſt, & qualitatum. aſperitas enim & ſimilia qualia ſunt: linea vero & ſuperficies, & ſoliditas quantitates ſunt. vniuerſa enim è ſitu ſubſtantiam & generationem habent. Quantitas autem quantitatis: vt longitudinis linea, latitudinis planum, altitudinis ſolidum corpus. Qualitatis vero qualitas: vt calor caliditatis. Situs autem agere & pati: in diſpoſitionis nanque compoſitione quædam generatio ſimplicium fit, qua in motiua actione conſiſtere neceſſe eſt. Quando vero tempus. Vbi vero locus. Habere autem corpus. ea enim quæ circa corpus ſunt, habere dicuntur. Eorum vero quæ in ſubiecto non ſunt, indiuiduorum, corruptio quidem eſt in primis: generatio autem in his quę mox poſt primorum conſtitutionem conſiſtunt. Eorum vero, quæ de ipſis prædicata ſunt, ea à quibus omnino generaliter nulla eſt prædicatio, vt omnes quidem homines eius hominis, qui communis eſt, & vniuerſalis. Recipit autem facere & pati contrarietatem, & magis & minus. ſecare enim ad plantare contrarium eſt, & vrere ad humidum facere. & calefieri magis & minus dicitur, & infrigidari, ſiccari, & humidum fieri, triſtari, & gaudere magis & minus dicitur.

De Paſſione. *Cap.* *III.*

PAſsio eſt effectus illatióque actionis, ſecundum quam hæc quidem patiuntur magis, illa véro minime. ſecundum quód quædam animantiora ſunt alijs: vt animantius quidem brutum eſt arbore, animantius vero irrationali rationale. Omnia vero, quæ de generatione dicta ſunt, eadem dici poſſunt de ea, quę in rebus eſt, paſſione: quadam autem prolatione non recta, ſed mutatione. Eſt autem pati eorum quæ multipliciter dicuntur. animæ enim actionum vnaquæque paſſio dicitur, quas quidem ſub actione locauimus: vt amor, odium, triſtitia, & gaudere. quæ omnia qualitatés paſſibiles, actiones animæ appellamus. Dicitur quoque paſſio, quód in naturam agit: vt morbus, febris, ægritudines, & reliqua quę qualia dicta ſunt. Paſſio vero, vt dictum eſt, prima eſt generatio actionis. Non eſtauté in agente paſſio, ſed in eo in quod agitur, & operantis actum ſuſcipit. percutiens enim pati nō dicitur, ſed materia actum ſuſcipiens: ea vero, quæ nunc relinquuntur, in eo qui eſt de Generatione libro tractantur. Et de paſſione hæc ſufficiant.

De Quando. *Cap.* *IIII.*

QVando vero eſt, quod ex adiacentia temporis relinquitur. Tempus vero quando non eſt, vtriuſque autem ratio coniuncta eſt, vt tempus quidé præteritum quando non eſt, effectus autem eius, & affectio, ſecundum quam dicitur aliquid fuiſſe, quando eſt. Inſtans autem quando non eſt, ſed ſecundum quòd aliquid æquale, vel inæquale eſt. eius autem affectio, ſecundum quam aliquid dicitur inſtanti eſſe, quando eſt. Futurum ſimiliter tempus quando non eſt, ſed id quod futurum eſt: quoniam cōtingere

gere neceſſe eſt, ſecundum quod aliquid dicitur futurum eſſe cras, vel in aliquo tempore. Eſt igitur quādo, aliud ex eo ꝙ abiit, aliud ex eo quod inſtat, aliud vero ex eo quod neceſſe eſt contingere. Dictum eſt enim in Categoriis præteritum & futurū eſſe quantitates, & quod magis eſt continuans ad præſens. De præterito quidem dictum eſt hoc, non quod in ſubſtantia permaneat, ſed quoniam in exceſſu ſuo nondum præteriit: de futuro autem, quoniā neceſſe eſt contingere, quod tantum eſt, ac ſi inſtaret. nulla enim differentia eſt in eo quod permanet, & quod futurum eſt, & quod nunc abiit. Quamobrem & de futuris agitur, & ſecundum ea aliquid dicitur, & nuncupationem exiſtentium ſortiūtur. vt Sol orietur cras, cras erit nauale bellū, heri obiit Socrates, & aliquid dicitur ſecundum tempus id quod futurum eſt, de eo qui naſcetur futurum, aut neceſſario de eo quod eſt, vt Callias diſputabit cras, vel non diſputabit cras: diſputabit enim futuram actionem ſignificat: nihil autē inde eſt, quod in ſubſtātia adhuc ſit. Differt enim quādo ab eo quod eſt vbi: quoniam in quocunq; tempus eſt vel fuit vel erit, in eo quidem quando, eſt vel fuit vel erit, quod ſecundum idem tempus dicitur. quando enim quod exiſtenti eſt cū ipſo inſtāti eſt, & ſimul in eodem ſunt. quādo vero ex eo quod abiit & quod futurum eſt, nunquam ſimul erunt. vbi vero & locus, à quo eſt, vel ſit, nūquam ſimul in eodem. vbi autem in circunſcriptione eſt: locus autem in complectente. Diſtat autem quādo, quod ex præterito eſt, ab eo quod ex futuro procedit: quoniam quando quod ex fururo pręterito poſterius eſt: quod vero ex præterito, eſt prius futuro. Quando autem vnum & idem, primum quidem

ex futuro eſt,ſecundum ex præſenti,poſterius verò ex præterito:quemadmodũ tempus. primum quidem nunc eſt futurum, poſtea vero præſens, deinde præteritum.Sicut autem & tempus,aliud quidem compoſitum eſt,aliud vero ſimplex. Eſt autem compoſitum, quod in compoſita actione conſiſtit: ſimplex vero,quod cum ſimplici procedit.Et ita quando, aliud ſimplex, aliud compoſitum. ſimplex quidem,vt in momẽto,& nunc eſſe: compoſitum autem,vt in hora,die,hebdomada,& ſimilibus.Amplius,quemadmodum temporis partes ſine mora ſuccedent, ſimiliter & partes quando.quando quippe præteritum & futurum ad præſens copulatiue reducuntur. Diſtat autem & tempus ab eo quod quando: quoniam ſecundum tempus aliquid eſt menſurabile: vt motus annuus quis, & motus multus dicitur, eò quòd multo tempore permanet. At vero ſecundum quando nihil menſuratur, ſed aliquando dicitur eſſe,& ſecundum idem temporale,& variabile pronunciatur. Ineſt autem quando non ſuſcipere magis & minus.nõ enim dies vel diurnus magis & minus die vel diurno dicitur, nec vnumquodque diurnius alio: ſic & de aliis.quare omni quando ineſt non dici ſecundum magis & minus. Amplius quando nihil eſt contrarium. etenim quando ex præſenti eſt vnum, & idem quando de futuro & præterito. impoſſibile eſt autem duas de eodem prædicari indiuiduo contrarietates. Amplius autem contraria nunquam in eodem erunt inſimul: quando autem, quod ſecundum præteritum & futurum, inſimul erit in eodem. idem nanque quod eſt fuiſſe verum eſt eſſe,& permanſurum. contrariorum vero ratio eſt, nunquam in eodem ſimul conſiſte-

re,

re,nequ e de indiuiduo eodem dici, & in eodem tempore.Quare contrarietas in eo,quod quando eſt, nō enunciabitur. Eſt autem quando in omni eo,quod incipit eſſe. vt corpus quidem vniuerſum aliquando eſt & in tempore: ſuſcipit enim temporum alterationes.alteratur enim corpus in æſtu,vere,hyeme,&autumno.Similiter autem & animalia acutius quædam in hyeme,quædam in æſtate, quædam in vere ſpeculantur ſecundum inſtrumenti complexionem. Anima enim coniuncta corpori imitatur complexiones ipſius, vt qui aridæ vel gelidæ compaginationis, dementiores ſeipſis in autumno fiunt ſæpe: quibus vero ſanguis principatur, in vere. Similiter autem & in aliis ſecundum ſimilitudinem complexionis animalium & temporum. Erit igitur in tempore, quicquid temporis ſuſcipiens variationes alteratur ſecundum tēpus. Huiuſmodi vero ſunt quæ dicta ſunt.de paucis autē, aut de nullis aliis conuenientius erit proferre.

Vide in libro de Phyſionomicis Ariſtot.

De Vbi. Cap. V.

VBi vero eſt circunſcriptio corporis,à circunſcriptione loci proueniens. Locus autem in eo,quod capit,eſt,& circunſcribit.Eſt ergo in loco,quicquid à loco circunſcribitur & complectitur. Non eſt autem in eodem locus & vbi. locus autem in eo quod capit: vbi vero in eo quod circunſcribitur & complectitur. Videtur autem non omni adeſſe.anima enim nuſquam eſt. nullum enim locum occupat,neque implet: animatum nanque aliud capere poteſt.Nunquam autem contingere palam eſt occupatum quidem aliquo locum capere aliud, & complecti poſſe occupante permanēte. granum enim modio adueniens retineri non poſſet, aëre quo implebatur,

tur,quieſcente.aëre enim expulſo granum vtique recipitur.Nequaquam igitur duo in eodem loco eſſe ſimul poſſunt, nec idem vnum in diuerſis. Quamobrem nec anima quidẽ localis erit, cùm locum nullatenus occupet. Similiter autem & quæcunque à corporis ratione diſſentiunt, loci carent circunſcriptione. Mouet autem quis quæſtionem fortaſſe, idem in diuerſis & pluribus concludens. etenim vox in auribus diuerſorum eſt: vox autem & ſi aër non ſit, eſſe non poterit ſine aëre:& in auribus diuerſorum eſt. Quare dicitur & corpus idem eſſe in diuerſis locis. vox enim omnino vna & eadem in diuerſis quidem aëris partibus eſſe nõ poteſt. Concedentibus itaque nobis vnam & eandem vocem omnino in auribus diuerſorum ſentiri, vtique & confiteri oportet omnino vnam particulam aëris ad aures diuerſorum peruenire.ſimpliciter autẽ vnum & idem in pluribus totum impoſſibile eſt inueniri.Quamobrem etiam concedere cogimur,vel diuerſum quidem in auribus diuerſorum ſentiri, vel vnum & idem omnino in pluribus locis. Relinquitur igitur diuerſum ſenſum eſſe imaginabiliter ſe generantium, & ſimiliter.quare & vox quædam nõ animalis eſt.ea enim,quæ imaginabiliter fit, ſimiliter animalis non eſt, quoniam ab animali nõ profertur. Adhuc autem dicimus omnem vocem animalis eſſe. Quis enim vocem ab initio audiuit,in ſilentio quidem ſimpliciter,niſi animalium? quare vox quidem animalis dicitur,quæcunque quidem ab ipſo proferente fit. vnius ergo vox ad aures diuerſorum dirigitur:vna autem & eadem nõ contingens eſt. Vbi autem, aliud quidem ſimplex, aliud vero compoſitum. Simplex quidem,quod à ſimplici

loco

loco procedit:compoſitum autem,quod ex compoſito. Locus autem ſimplex eſt origo,& conſtitutio eius quod eſt continuorum. Locus autem, vt dictum eſt quidem, compoſitus habet particulas copulatas ad eundem terminum,ad quem particulæ corporis copulantur: corporis vero partes iuxta punctum: loci ergo particulæ ſolidorum particulas claudunt.etenim loca ſimplicia corporis minimi occupatiua ſunt.Quare nec locus ſine corpore, nec ſoliditas ſine loco erit. Contentio autem de ſphæræ extremitate oritur: nihil enim extra ipſam eſt. In ea autem locus eſſe non poterit, vt dictum eſt à Superioribus, quòd ab eo quidem loco ambitur. confitentibus ergo nobis ſphæram localem eſſe,confiteri vtique neceſſe eſt, aliud quidem præter eam in quo extremitatis locus exiſtat: nihil autem præter ipſam eſt:quare extremitas quidem in loco non eſt.de huiuſmodi autem inſolitum & occultum eſt pronuntiare,& contra ſenſibilia.Caret autem vbi intenſione & remiſſione. non enim dicitur alterum altero magis in loco eſſe vel minus,licet etiam maiorem vel minorem locum poſſideat. non autem ſecundum vbi, vel ſecundum quantitatem aliquam eſt magis & minus,ſed ſecundum id quod quale eſt.Ineſt autem vbi nihil eſſe contrarium:eò quòd nec loco quidem ineſt contrarietas: locus enim loco non eſt contrarius.Quòd autem nec aliis manifeſtum eſt. ſurſum enim & deorſum eſſe contraria pluribus videntur. multum enim diſtare videtur id quod ſurſum eſt ad id quod deorſum eſt,quemadmodum ſurſum & deorſum. quare contrarietas videtur vbi circa ſurſum eſſe & deorſum,quemadmodum circa locorum quantitates. Contingit

autem

auté contraria in eodé eſſe.ſurſum enim & deorſum eſſe, in eodé ſunt. idem enim ſurſum & deorſum eſt ad diuerſa quidé ſumptum. nam turris altitudo ſurſum eſt ad nos, ſphærę auté extremitati cõparata inferior eſt. Amplius contrariũ ſibimet quidam idem fore contingit. ſi enim ſurſum eſſe & inferius eſſe contraria ſunt, cùm idé ſurſum & deorſum ſit: colligitur idé ſibimet cõtrariũ fieri. Nõ ergo cõtrarietas vlla in eo quod in loco eſt.

De Poſitione. *Cap.* *V I.*

POſitio eſt quædam partium ſitus, & generationis ordinatio, ſecundum quam dicuntur ſtantia vel ſedentia, vel aſpera, vel lenia, vel quolibet aliter diſpoſita. ſedere autem & iacere poſitiones non ſunt, ſed denominatiue ab his dicta ſunt. Solet autem quæſtio induci de curuo & recto, aſpero & leni, quadrangulo & triangulo, bicubito & tricubito, magno & paruo, breui & longo, & ſimilibus: quandam enim poſitionem partium ſignificare videntur. Aſperum enim dicitur, cuius partium vna alteri ſupereminet. Lene vero dicitur, cuius particulæ æqualiter porrectæ ſunt. ſimiliter autem & de aliis. Non ſunt autem poſitiones ea quæ dicta ſunt omnia, ſed qualia circa ſitum exiſtentia, ex eo nanque quòd partes ſi ſunt diſpoſitæ, ex eo talia ſenſibus iudicantur: non autem ex eo quòd talia, ſcilicet & aſpera & lenia, vel bicubita, vel tricubita ſunt. ſimiliter autem & de aliis huiuſmodi, quæ partium habent poſitionem. Erit igitur vnumquodque prædictorum non poſitio, ſed quale, quod circa poſitionem naſcitur. Suſcipere autem videtur ſitus contrarietates. nam ſedere ad id quod ſtare contrarium eſſe videtur. contraria enim ſunt, quę in eodem indiuiduo, eodémque tempore impoſſibile

bile eſt reperiri: viciſſim tamen poſſibilia ineſſe. ſedens autem illico ſtare poteſt, & ſtans ſedere. quocunq; autem ſedente, impoſſibile eſt eundem ſtare. Ponentibus auté nobis hæc contraria eſſe, inconuenientia recipere cogimur, hoc, quòd vnum ſit contrariū plurium. ſecundum enim dictorum conſequentiam non magis ſedere ad id quod eſt ſtare contrarium eſt, quàm ad accumbere. Similiter autem & quemadmodum ſedere & ſtare nunquam in eodem ſimul reperiuntur, ita & accumbere & ſedere & ſtare. ſecūdum igitur huiuſmodi diſpoſitiones ſitui nulla contrarietas inerit. Fortaſſis autem nec inſolitum quidem putabitur vnum plurium eſſe contrarium. pallor etenim ad album & nigrum contrarium eſſe videbitur. nam ſub eodem genere cum ſint, nunquam ſimul inueniuntur, & viciſſim tranſmutantur. relinquitur ergo vnum pluribus eſſe aduerſum. Non eſt autem pallidum ad nigrum vel album contrarium: etenim cum vtroque in eodem eſt. pallidum enim & colores reliqui ex albo & nigro conficiuntur: neceſſarium ergo in quocunq; pallidum eſt in omni eo eſſe album & nigrum. ſimiliter auté & de cæteris quidé coloribus. Amplius autem cōtrariorum quidem ratio eſt circa idé natura exiſtere. ſedere enim & iacere, non circa idem natura ſunt ſeiuncta. eſt enim ſedere propriè circa rationalia: iacere vero & accumbere circa diuerſa. huius autem ſignum eſt equi & hominis ſimilitudo, quibus ſine dubio accubitus eſſe probatur. Proprium autem poſitionis, neque magis, neque minus dici. Sedere autem non magis poſitio eſt quàm accumbere, neque minus, neque ſedens alterum altero magis & minus dicitur, neque accumbens, neque vni-

uerſal

uerſaliter ſecundum aliam poſitionem. Magis autem proprium videtur eſſe poſitionis, ſubſtantiæ proxime aſſiſtere, omnibus quidem aliis formis ſuppoſitis. Poſitio auté nihil aliud eſt quàm naturalis ipſius ſubſtantiæ ordinatio, qualis vel à principio quidem innata eſt, vt ea quæ aſperis & lenibus, æqualibus & inæqualibus ineſt: vel à naturali quidem motu conſueto, vt ſeſſio & accubitus & ſimilia. Quicquid igitur proxime ſubſtantiæ eſt aſſiſtens id neceſſario poſitio eſt, & omnis quidem poſitionis huius ratio ſuſcipit prædicationem.

De Habitu. *Cap. VII.*

HAbitus eſt corporum & eorum quæ circa corpus ſunt, adiacentia: ſecundum quam hoc quidem habere, illa vero dicuntur haberi. Hæc autem non ſecundum totum dicuntur, ſed ſecundum particularem diuiſionem: vt armatum eſſe, calceatum eſſe. his autem neque ſimplicia nomina impoſita ſunt, quibus ea appellantur, ſed ſunt eis poſita, armatio, calceatio: horum autem ſecũdum proportioné & reliquis. Suſcipit autem habitus magis & minus. armatior enim eſt eques pedite. dicitur & calceatior, qui calceamentis & caligis vtitur, quàm qui ſolis calceamentis vel caligis vtitur. In quibuſdam autem non videtur quòd cum magis & minus prædicentur: vt veſtitum eſſe, & ſimilia. Habitui quoque nihil eſt contrarium. etenim armatio calceationi nõ eſt contraria. idem etenim armatus & calceatus. quod autem aliis contrarium non eſt, palam eſt. ſimiliter autem his & reliqua. Proprium quidem habitus eſt in pluribus exiſtere, vt in corpore, & in his quæ circa corpus ſunt exiſtétia. adiacet enim corpori, & his quæ circa corpus ſunt. hoc autem,

vt dictum eſt, fit ſecundum eam quæ eſt in partibus diuiſionem. In paucis autem aliis principiis huiuſmodi inuenies. in quantitate enim ſolum, & in his quæ ad aliquid ſunt ſimilia reperies. ad aliquid autem, vt figuraliter dicatur, & ſimilitudo & diſſimilitudo, quæ inſunt pluribus ſimilibus & diſſimilibus: quantitas autem vt numerus qui in numerabilibus ineſt, vtique ſemper creſcens ſecundum vnitatum multifariam aſcenſionem. ſimpliciter autem nihil inuenies tot diſtribui partibus, vt numerũ. non autem omnis quantitas, aut relatio talium eſt. Habitus autem omnis in pluribus neceſſario exiſtit, vt in corpore, & in his quæ circa corpus ſunt. Omne igitur quod in corpore & circa corpus eſt exiſtens, habitus nomen ſortitur. Quare magis proprium quidem habitus erit in corpore, & circa corpus exiſtentibus, ſecundum eam quæ partium eſt diuiſionem, vt in pluribus exiſtere. Dicitur autem habere multis modis. habere enim dicitur alteratioẽ, vt albedinem, & nigredinem: quantitatem, vt longitudinem. nihil enim aliud eſt dicere albedinem aut longitudinem habere, quàm album aut longum eſſe. Dicitur etiam vas aliquid habere, vt modius triticum: quod nihil aliud eſt habere, quàm continere. Habere quoq; in membro dicimur, vt in digito annulum: quod tantundem eſt dicere, quantum eſt digitum in annulo eſſe. Dicitur vir vxorem habere, & recipere vxor virum. hic autem inſolitus eſt habendi modus, quo vir habetur vel haberi dicatur. hoc autem habere nihil aliud eſt quàm cohabitare. Quare modi habendi qui dici conſueuerunt, quinario numero terminantur. Fortaſſis quidem eſſent alij modi habendi præter hos qui dicti ſunt: ſed ſi

Vide ĩ Prædicamentis in fine.

qui ſunt, diligens inquiſitor inueniat. Et quidem de principiis hęc dicta ſufficiāt. reliqua vero in eo quod de Analyticis eſt, quærantur volumine.

De eo, quod eſt plus, minúſue ſuſcipere.

Cap. VIII.

Dicitur autem magis & minus ſuſcipere tripliciter. Aiunt enim quidam ſecundum crementum vel diminutionem eorū, quæ ſuſcipiunt ſubiectorum. Aliter autem & alij ipſa quidem quæ ſuſcipiuntur, in ſuſcipiēte diminui & creſcere annunciant. Alij autem ſecundum vtrunque, amborum diminutionem & augmentationem. A primis itaque inchoantes, quæ eorum rata ſit ac firma ſententia manifeſtabo. Si quis vero primā & ſecundam deſtruxerit, vtique & tertiam deſtruit, quæ ex vtraque conficitur, coniunctione. Non ergo ſecundum ſuſcipientium ipſorum crementum vel decrementum, cum magis vel minus aliqua dicuntur. Nulla enim ratio obuiaret dicenti hominem & animal & ſubſtantiam, & cætera conſimilia cum magis & minus dici, concedentibus nobis ſecundū ſubiecti intenſionem & remiſsionem quęlibet cum magis & minus dici. Amplius autem equus quidem & augmenti, & diminutionis motum frequenter ſuſtinet. dicitur enim equus minor vel maior lapide quodā, qui nunquam intenſionem & remiſſionem paſſus eſt. mons etiam alio monte maior dicitur, cū neuter creſcat vel decreſcat. Amplius autem margarita, albior quidem equo dicitur, cui pedem album contingit habere. hoc autem non eſt, quia equus quidem in eſſentia à margarita ſuperatur. colligere igitur oportet vel margaritam quidem albiorem equo pronunciari, ſecundum magnitudinem ſubiecti vel paruitatem: vel non verum albiorem

biorem equo margaritam eſſe: vel nihil omni-
no magis vel minus dici ſecundũ ſubiectorum
magnitudiné vel paruitatem, neq; ſecundum cre
mentum vel diminutionem. Hoc autem palam
eſt, quòd ſecundum magnitudinem ſubiecti mar
garita albior equo non dicitur, tamen margari-
tam albiorem equo eſſe non falſum eſt. Relinqui
tur ergo nihil ſecundum magnitudiné ſubiecti
amplius vel minus dici: ſimiliter autem neque ſe
cundum paruitatem. Amplius autem neque ſe-
cundum ea quæ inficiunt. Si enim ſecundum ma
gnitudinem albedinis vel alicuius cęterorum di
citur aliquid albius aliquo, vel ſecundum parui-
taté minus album, vel quomodolibet aliter: vti-
que & maius albus equus, vel homo, vel quodli-
bet aliud albius margarita dicetur. etenim maior
albedinis quãtitas equo accidit quàm margaritę.
Amplius autem magis & minus alterum altero
dicitur, non ſecundum ſubiecti, neque acci-
dentis crementum. Quoniam autem non ſecun-
dum ſubiecti crementum vel magnitudinem
aliud paruius alio dicatur, manifeſtum eſt: ne-
que ergo ſecundum ipſius accidentis amplio-
rem quantitatem. etenim quantitas vltra ſubie-
ctum protendi non poteſt, quoniam terminus
quantitatis eſt corpus. paruitas autem quantita-
ti ſupponitur: quare vltra paruum quidem ſub-
iectum paruitas ipſa non porrigitur. quanto igi-
tur ſubiectũ paruius efficitur, tanto paruius quan
titas minoratur. Patet itaque nihil ſecundum
magis & minus prædicari, neque ſecundum
ſubiectum ſolum augmentum vel diminutio-
nem, neque ſecundum accidentis: quare ne-
que ſecundum vtrunque. Oportet igitur ab alia
eam inuenire, quæ cum magis & minus dican-

tur. Huiuſmodi vero ſunt ea, quæ ſunt in voce eorum quæ adueniunt, & non ſecundum ſubiecti vel mobilis crementum vel diminutionem, ſed quoniam eorum quæ ſunt in voce, impoſitioni propinquiora ſunt, ſiue ab eadem remotiora ſunt. de his etenim cum magis dicuntur quæ proximiora ſunt ei quæ in ipſa voce eſt impoſitioni, cùm minus autem de his quæ remotiora conſiſtunt. Vt album dicitur illud, in quo pura albedo eſt. quanto igitur ad vocis impoſitionem accedens puriori inficitur albedine, tanto & candidior aſſignabitur. & paruum quidem dicitur, quod aliis comparatum ſtaturę diminutione & quãtitate vincitur. quicquid igitur eſt quod in quantitatis menſura ſuperatur, id continuo paruius pronuntiatur. ſimiliter autem de aliis. Dubitabit autem aliquis, quare hęc quidem cum magis & minus dicantur, ſubſtantiæ verò minime. hoc autem contingit, quoniam ſubſtantiarum impoſitio quidẽ in termino eſt, vltra quem tranſgredi impoſſibile eſt. Additur autem & de accidentibus quibuſdam, quæ ſine magis & minus dicuntur: vt quadrangulus, & triangulus, & ſimilia. non enim triangulus magis vnus altero dicitur. Contingit autem, quoniam in ſubſtantiarum quidem deſignatione accipitur. etenim quadrangulus quantitas nuncupatur, & corpus quadrangulatum. vel eadem, quæ in ſuperioribus eſt ratio, hic vetat, quoniam huiuſmodi impoſitio in termino facta eſt, vltra quem tranſgredi non licet. quemadmodum in ſuperlatiuis. etenim albiſſimus vel nigerrimus & huiuſmodi ſine amplius ſunt, & minus, eò quòd huiuſmodi impoſitio in termino eſt, vltra quem porrigi impoſsibile eſt, & citra permanere. poſsibile enim ſi conting

tingit, nullum ſequitur impoſsibile. quapropter ſi omnes puncti componantur, nullam faciunt magnitudinem: quoniam punctus puncto additus nihil auget. Eſt autem generatio ſimplex, & corruptio non congregatione nec ſegregatione atomorum, ſed quando tranſmutatur ex aëre ſpecificato in hoc totum. In ſubiecto enim duo ſunt, quorum hæc quidem eſt forma ſecundum rationem: hæc autem ſecundũ materiam. quando igitur in his duobus eſt tranſmutatio, generatio & corruptio erit ſimpliciter ſecundum veritatem. Dicitur autem ſimpliciter generari in his magis hoc aliquid & forma quàm terra. muſicus homo corruptus eſt, homo immuſicus generatus eſt, homo manet idem: ſiquidem in his paſsio nõ eſſet ſecundum ſe muſica & immuſica, his quidem generatio eſſet, his autem corruptio. Ideo hominis quidem hæ paſsiones, hominis autem muſici & immuſici generatio quædã & corruptio. nunc autem eſt hominis hæc paſsio manentis muſica & immuſica: ideóq; alteratio talis eſt. Eſt autem materia maxime quidem ſubiectum generationis & corruptionis proprie ſuſceptibile. Sed quare diſcens non dicitur generari ſimpliciter, ſed quod generari diſciplinatum, hæc determinata ſunt in Prædicamentis. hæc autem hoc aliquid ſignificant & ſubſtantiam, hæc autem quale, hęc autem quantum. Quæcunque igitur non ſubſtantiam ſignificant, non dicuntur ſimpliciter, ſed ſecundum aliquid generari. Eſt autem cui ineſt ſecundum naturam moueri, vt ignis.

Libri Sex Principiorum finis.

ARISTOTELIS STAGIRITAE

PERIPATETICO-rum principis de interpretatione liber primus,

SEVERINO BOETHO INTERPRETE.

SVMMA LIBRI.

De Notis. De Orationis principiis. De ipſa Oratione, Enunciatione, ac ipſius ſpeciebus. De enunciationum oppoſitionibus, ac circa ipſarum veritatem & falſitatem regulis, in quocunque tempore.

De Notis: Et vt in intellectu, ita etiam in voce verum & falſum reperiri.

CAPVT I.

SECTIO PRIMA ſecundum Græcos.

PRIMVM oportet ponere quid ſit nomen, & quid verbum: poſtea quid eſt negatio, & affirmatio, & enunciatio, & oratio. Sunt ergo ea quæ ſunt in voce, earum quæ ſunt in anima paſſionum notæ: & ea quæ ſcribũtur, eorum quæ ſunt in voce. Et quemadmo

admodũ nec literæ omnibus eædẽ, ſic nec eædẽ voces. Quarum tamen hęc primum notę ſunt, eædem omnibus paſſiones animæ ſunt: & quarum hæ ſimilitudines, res etiam eædem. De his verò dictum eſt in iis qui ſunt de Anima: alterius enim hæc ſunt negotij. Eſt autem quemadmodum in anima, aliquando quidem intellectus ſine vero vel falſo, aliquando autem cui iam neceſſe eſt horum alterum ineſſe; ſic etiam in voce. circa compoſitionem enim & diuiſionem eſt verum & falſum. Nomina igitur ipſa & verba conſimilia ſunt ei, qui ſine compoſitione & diuiſione eſt, intellectui: vt homo vel album, quando non aliquid additur. neq; enim falſum, neq; verũ adhuc eſt. Signũ autem huius eſt. hircoceruus enim aliquid ſignificat: ſed nondum verum aliquid, vel falſum, niſi eſſe vel non eſſe addatur, vel ſimpliciter, vel ſecundum tempus.

In 3. de Anima tex. 39.

Circa cõpoſitionẽ et diuiſionẽ eſt verum & falſum.

De Nomine. Cap. II.

NOmẽ igitur eſt vox ſignificatiua, ſecundum placitũ, ſine tẽpore, cuius nulla pars ſignificatiua eſt ſeparata. in nomine enim quod eſt equiferus, ferus nihil per ſe ſignificat, quẽadmodũ in oratione, quæ eſt equus ferus. At verò non quẽadmodũ in ſimplicibus nominibus, ſic ſe habet in compoſitis. In illis enim nullo modo pars ſignificatiua eſt: in his autẽ vult quidẽ, ſed nullius eſt, ſeparata. vt in eo quod eſt equiferus hoc quod eſt ferus, nihil ſignificat per ſe. Secundũ placitum verò, quoniã natura, nominũ nullum eſt, ſed quãdo fit nota. quoniã deſignant & illiterati ſoni, vt ferarũ: quorũ nullũ nomẽ eſt. Nõ homo verò nõ eſt nomẽ. at vero nec poſitũ nomen eſt, quo illud oportet appellare. neq; enim oratio,

neq; negatio eſt:ſed ſit nomẽ infinitũ: quoniam ſimiliter in quolibet eſt,& quod eſt,& quod non eſt.Philonis autẽ,aut Philoni, & quæcunq; talia ſunt,non ſunt nomina, ſed caſus nominis.ratio autẽ ipſorum eſt, in aliis quidẽ eadẽ:differũt autem, quoniam cum eſt, vel fuit, vel erit, neq; verum, neque falſum eſt, nomen verò ſemper. vt Philonis eſt, vel non eſt. nondum enim neque verum dicit,neque falſum.

De Verbo. Cap. III.

VErbum autem eſt, quod conſignificat tẽpus, cuius pars nihil ſignificat ſeorſum,&eſt ſemper eorũ,quæ de altero prædicantur, nota. Dico autem quod conſignificat tempus. vt valetudo quidem nomen eſt: valet verò verbum. conſignificat enim nunc eſſe:& ſemper eorum quæ de altero dicuntur nota eſt, vt eorum quæ de ſubiecto, vel in ſubiecto ſunt. Non valet autem, & non laborat non verbũ dico:conſignificat enim tempus, & ſemper de aliquo eſt. Differentiæ autem huic nomen poſitum nõ eſt: ſed infinitum verbum ſit: quoniam ſimiliter in quolibet eſt,& quod eſt,& quod non eſt.Similiter autem & valebit,& valebat nõ verbum eſt,ſed caſus verbi. Differunt autẽ à verbo,quòd hoc quidẽ pręſens conſignificat tempus, illa verò id quod circuncirca eſt. Ipſa igitur ſecundum ſe dicta verba nomina ſunt, & ſignificant aliquid: conſtituit enim qui dicit intellectum,& qui audit,quieſcit. ſed ſi eſt vel non eſt, nondum ſignificat. neq; enim ſignum eſt rei eſſe vel non eſſe: neque ſi * ipſum ens dixeris nudum. ipſum enim nihil eſt, conſignificat autem compoſitionem quandam, quam ſine compoſitis non eſt intelligere.

*a.l.ipſum per ſeipſũ.

De

De Oratione, Enunciatione, vna ac pluri: Affirmatione & Negatione, ac Contradictione. Cap. IIII.

ORatio auté eſt vox ſignificatiua, cuius partium aliqua ſignificatiua eſt ſeparata, vt dictio, ſed non vt affirmatio * vel negatio. vt homo aliquid ſignificat, ſed non quod eſt aut non eſt: ſed erit affirmatio vel negatio, ſi quid additum fuerit. Sed non hominis ſyllaba vna. neque enim in eo, quod eſt ſorex, rex ſignificat, ſed vox nunc eſt ſolum. In duplicibus verò ſignificat quidem aliquid, ſed non ſecundum ſe, quemadmodum dictum eſt.* Eſt autem oratio omnis quidem ſignificatiua, non auté ſicut inſtrumentum: ſed quemadmodum dictum eſt, ſecundum placitum. Enunciatiua verò non omnis: ſed in qua verum vel falſum eſt. non autem in omnibus ineſt. vt deprecatio oratio quidem eſt, ſed neque vera, neque falſa. Cæteræ igitur relinquantur. Rhetoricæ enim, vel Poëticæ conuenientior eſt conſideratio: enuntiatiua veò præſentis eſt ſpeculationis. Eſt autem vna prima oratio enuntiatiua affirmatio, deinde negatio: aliæ verò omnes coniunctione vna. Neceſſe eſt autem omnem enuntiatiuam orationem, ex verbo eſſe, vel ex caſu verbi, etenim hominis ratio, niſi addatur, aut eſt, aut fuit, aut erit, aut aliquid huiuſmodi, nondum oratio enuntiatiua eſt: quoniã vnum quiddam eſt, & non multa animal greſſibile bipes. nõ enim eò quòd propinquę partes dicuntur, vna erit. eſt autem alterius hoc tractare negotij, Eſt autem vna oratio enuntiatiua, quæ vnum ſignificat, vel coniunctione vna: plures autem, quæ plura, & non vnum, vel inconiunctæ. Nomen igitur, vel verbum dictio ſit ſolum: quoniam nõ eſt

** Mul.co. non habent vel negatio*

** a.l.addit in ſuperioribus.*

vide 7. & 8. Meta.

dicere ſic aliquid ſignificantem,voce,vt enunciare,vel aliquo interrogante vel non,ſed ipſo ſponte proferente.Harum autem hæc quidem ſimplex eſt enunciatio, vt aliquid de aliquo , vel aliquid ab aliquo:hæc autem ex his cōpoſita, velut oratio quædam iam compoſita . Eſt autem ſimplex enunciatio, vox ſignificatiua de eo quod eſt aliquid,vel non eſt, quemadmodum tempora diuiſa ſunt. Affirmatio vero eſt enūciatio alicuius de aliquo.Negatio vero enunciatio alicuius ab aliquo. Quoniam autem enunciare eſt,& quod eſt, non eſſe:& quod non eſt,eſſe:& quod eſt,eſſe : & quod non eſt,non eſſe:& circa ea quę extra præſens, tempora ſunt,ſimiliter:omne vtique contingit quod quis affirmauerit, negare,& quod quis negauerit affirmare.Quare manifeſtum eſt,quòd omni affirmationi oppoſita eſt negatio, & omni negationi affirmatio.Et ſit hoc cōtradictio,affirmatio & negatio oppoſitæ. Dico autem opponi eiuſdem de eodem,non autem æquiuoce,& quæcunque cætera talium contra ſophiſticas determinauimus importunitates.

Diuiditur Enunciatio iuxta quantitates notas. Enunciationum oppoſitiones aſsignantur:circáque ipſarum veritatē ac falſitatem regulæ traduntur : ac quæ ſit vna affirmatio & negatio determinatur. Cap. V.

Sectio ſecūda, ſecūdū Græcos.

QVoniam autem ſunt hæ quidem rerum vniuerſales,illæ vero ſingulares: (Dico autem vniuerſale,quod in pluribus prędicari natum eſt: Singulare vero quod non:vt homo quidem vniuerſalium eſt,Callias vero eorum quæ ſunt ſingularia) : neceſſe eſt quoque enunciare quòd ineſt aliquid aut non, aliquando quidem alicui eorum

rum quæ vniuerſalia ſunt, aliquando autem eorum quæ ſingularia * ſunt. Si ergo in vniuerſali vniuerſaliter enunciet quis * quod eſt aut non eſt, contrariæ enunciationes erunt. Dico autem in vniuerſali enunciare vniuerſaliter: vt omnis homo albus eſt, nullus homo albus eſt. Quando autem in vniuerſalibus, non vniuerſaliter autem, * non ſunt contrariæ: quæ autem ſignificantur, eſt eſſe aliquando contraria. Dico autem non vniuerſaliter enunciare in iis quæ vniuerſalia ſunt, vt eſt albus homo, non eſt albus homo. cùm enim vniuerſale ſit homo, non vniuerſaliter vtitur enunciatione. omnis nanque non vniuerſale ſignificat, ſed quòd vniuerſaliter. In eo vero quod prædicatur vniuerſale, id quod eſt vniuerſaliter prædicare, non eſt verum. nulla enim affirmatio vera erit, in qua cùm vniuerſale ſit prædicatum, vniuerſaliter prædicatur: vt eſt omnis homo, omne animal. Opponi autem affirmationem negationi dico contradictorie, quæ vniuerſaliter ſignificat eidem, quod nõ vniuerſaliter. vt omnis homo albus eſt, nõ omnis homo albus eſt: nullus homo albus eſt, aliquis homo albus eſt. Contrariȩ vero vniuerſalem affirmationem & vniuerſalem negationem. * vt omnis homo iuſtus eſt, nullus homo iuſtus eſt.

*

** a. l. ſunt: ſiquidẽ in vniuerſali.*

** a. l. quid eſt aliquid, aut non, erũt hæ contraria enũciationes.*

** a. l. hæ quidẽ nõ ſunt contrariæ.*

** a. l. vt omnis homo albus eſt; nullus hõ albus eſt.*

Oppoſitarum propoſitionum deſcriptio.

De regulis oppoſitarũ propoſitionum.

Quocirca has quidem impoſſibile eſt ſimul eſſe veras: his verò oppoſitas contingit aliquando in eodem ſimul eſſe veras: vt nõ omnis homo albus eſt, & aliquis homo albus eſt. Quæcunque igitur contradictiones vniuerſalium ſunt vniuerſaliter, neceſſe eſt alteram eſſe veram vel falſam: & quæcunque in ſingularibus ſunt: vt eſt Socrates albus, non eſt Socrates albus. Quæcunque autem in vniuerſalibus quidem, non vniuerſaliter autem, non ſemper hæc quidem vera eſt, illa verò falſa eſt. ſimul enim verum eſt dicere quòd eſt

homo

homo albus,& quòd non eſt homo albus . & eſt homo pulcher,& non eſt homo pulcher. ſi enim turpis eſt,non eſt pulcher.& ſi ſit aliquid, nõ eſt. Videbitur autem ſubito inconueniens eſſe:iccirco quoniam videtur ſignificare idem , hoc, non eſt homo albus , & hoc , nullus homo eſt albus. hoc autem neque idem ſignificat,neque ſimul ne ceſſario. Manifeſtum eſt autem quòd vna negatio vnius affirmationis erit.hoc enim idem opor tet negare negationem, quod affirmatio affirmauit, & ab eodem vel ab aliquo ſingularium , vel ab aliquo vniuerſalium : vt vniuerſaliter , vel vt non vniuerſaliter . dico autem vt eſt Socrates albus,non eſt Socrates albus.Si autem * aliud aliquid ab eodem,vel ab alio idem,non eſt oppoſita,ſed erit ab ea diuerſa.Huic vero quæ eſt , omnis homo albus eſt,illa quę eſt,non omnis homo albus eſt. illi vero quæ eſt , aliquis homo albus eſt,illa quæ eſt,nullus homo albus eſt.illi autem quæ eſt, eſt homo albus , illa quæ eſt, non eſt homo albus. Quòd igitur vna affirmatio vni nega tioni opponitur contradictoriæ,& quæ ſunt hæ, dictum eſt.& quòd contrariæ aliæ,& quæ ſunt illæ,dictum eſt.& quòd non omnis vera vel falſa contradictio & quare, & quando vera vel falſa.

** a.l.aliud vel ab alio idem non eodem.*

De affirmatione et negatione vna.

Vna autem affirmatio & negatio eſt , quæ vnum de vno ſignificat , vel cùm ſit vniuerſale vniuerſaliter , vel non ſimiliter. vt omnis homo albus eſt,non omnis homo albus eſt : eſt homo albus, non eſt homo albus : nullus homo albus eſt, aliquis homo albus eſt : ſi album vnum ſignificat, Si vero duobus vnum nomen poſitum eſt,ex quibus non eſt vnum,non eſt vna affirmatio , neque vna negatio:vt ſi quis ponat hoc nomen tunica, homini & equo:quòd tunica alba eſt, hæc nõ eſt

vna affirmatio, nec vna negatio. Nihil enim differt hoc, qui dicere quòd eſt homo * equus albus. hoc autem nihil differt quàm dicere eſt homo albus, & eſt equus albus. Si ergo hæ multa ſignificant, & ſunt plures, manifeſtum eſt quòd & prima, vel multa, vel nihil ſignificat. neque enim eſt aliquis homo equus. Quare nec in his neceſſe eſt hanc contradictionem veram, illam vero falſam eſſe.

*a. l. addit &

Quo pacto in futuris contingentibus contradictionis regula veritatem habeat. Cap. VI.

IN iis ergo quæ ſunt, & quæ facta ſunt, neceſſe eſt affirmationem vel negationem veram eſſe vel falſam. Et in vniuerſalibus quidem vt vniuerſaliter, ſemper hanc quidem veram, illam vero falſam eſſe, & in iis quæ ſingularia ſunt, quemadmodũ dictum eſt. in vniuerſalibus autem quæ non vniuerſaliter dictæ ſunt, non neceſſe eſt. dictum eſt autem & de his. In ſingularibus vero & futuris, non ſimiliter. Nam ſi omnis affirmatio & negatio vera vel falſa eſt: & omne neceſſe eſt eſſe vel non eſſe. * quare ſi hic dicat futurum eſſe aliquid: ille vero non futurũ dicat hoc ipſum: manifeſtum eſt, quòd neceſſe eſt verum dicere alterum ipſorum: ſi omnis affirmatio vel negatio vera vel falſa eſt, vtraque enim non erunt ſimul in talibus. Nam ſi verum eſt dicere, quòd album vel non album, neceſſe eſt eſſe album vel non album. & ſi eſt album vel non album, verum erat affirmare vel negare. & ſi non eſt, falſum dicit: & ſi falſum dicit: non eſt. Quare neceſſe eſt ſemper affirmationem aut negationem veram eſſe vel falſam. Nihil igitur neque eſt, neque fit nec à fortuna, nec vtrumlibet contingit, neq; erit, neq; nõ erit: ſed ex neceſſitate omnia, &

*a. l. ſi enim hic quidem dicit.

non

non vtrũlibet contingit. aut enim qui dicit verus eſt,aut qui negat.ſimiliter enim vel fieret,vel nõ fieret.quod enim vtrũlibet contingit, nihil magis ſic vel non ſic ſe habet,vel habebit. Amplius autem,ſi eſt album nunc, verũ erat dicere prius, quòd erit album. quare ſemper fuit verũ dicere quodlibet eorum quę facta ſunt,quod eſt vel erit. ſi autem ſemper verum fuit dicere quod eſt, vel erit,non poteſt hoc non eſſe,vel nõ futurum eſſe. quod autem non poteſt non fieri, impoſſibile eſt non fieri:& quod impoſſibile eſt non fieri, neceſſe eſt fieri:omnia igitur quæ futura ſunt, neceſſe eſt fieri. Nihil igitur vtrumlibet contingit neq; à fortuna erit. * nam ſi à fortuna,non ex neceſſitate. At vero nec quòd neutrum verum eſt dicere contingit:vt quòd neque erit,neque non erit. Primum enim cùm ſit affirmatio falſa,negatio non vera erit:& cùm hæc falſa ſit, contingit affirmationem non veram eſſe. Et ad hæc,ſi verum ſit dicere, quòd album eſt ſimul & magnum, oportet eſſe vtrunque. ſi vero erit cras, oportet fore cras. ſi autem neque erit,neque non erit cras, non erit vtrumlibet contingit. vt eſt nauale bellum:oporteret enim neque fieri nauale bellum,neque non fieri. Quæ ergo contingunt inconuenientia hæc ſunt,& huiuſmodi alia:ſi quidem omnis affirmationis & negationis, aut in vniuerſalibus dictis vt vniuerſaliter,vel in iis quæ ſunt ſingularia,neceſſe eſt oppoſitarũ, hãc quidé veram eſſe,illam vero falſam. nihil autem vtrumlibet contingit eſſe in iis quæ fiunt,ſed omnia eſſe & fieri ex neceſſitate. Quare neque conſultare oportebit, neque negotiari: quòd ſi hoc quidem facimus erit hoc:ſi vero nõ hoc,non erit hoc.Nihil,enim prohibet, & in annum decies milleſimum, hunc quidem

** a.l.addit, ſed omnia ex neceſsitate.*

quidem dicere hoc futurum eſſe, illum vero non dicere. quare ex neceſsitate erit vtrumlibet eorũ, quod ab ipſo verum erat dicere tunc. At vero nec hoc differt, ſi aliqui dixerint contradictionem, vel nõ dixerint. manifeſtum enim quòd ſic ſe habent res, etiam ſi non hic quidem affirmauerit quid, ille vero negauerit. non enim propter negare vel affirmare erit, vel non erit, nec in decies milleſimum annum, magis quàm in quantolibet tempore. Quare ſi non omni tempore ſic ſe habebat vt alterum vere diceretur, neceſſe erat hoc fieri: & vnumquodque eorum quæ fiunt, ſemper ſic ſe habebant, vt ex neceſſitate fieret. ſi enim vere dixit quis quod erit, non poteſt non fieri; & quod factum eſt, verum erat dicere ſemper, quòd erit. Si itaque hæc impoſſibilia ſunt: videmus enim eſſe futurorum principium, & ab eo quod conſultamus, atque aliquid agimus: & quod eſt, omnino in iis quæ non ſemper actu ſunt, poſſibile eſſe, & non eſſe ſimiliter, in quibus vtrunque contingit & eſſe & non eſſe, quare & fieri, & non fieri: & multa nobis manifeſta ſunt ſic ſe habentia: vt quòd hanc veſtem poſſibile eſt incidi, & nõ incidetur, ſed prius exteretur: ſimiliter autem & non incidi poſſibile eſt, non enim eſſet eam prius exteri, niſi poſſibile eſſet non incidi: quare & in aliis generationibus, quæ ſecundum huiuſmodi potentiam dicuntur: manifeſtum igitur eſt, quòd non omnia ex neceſſitate, vel ſunt, vel fiunt: ſed alia quidem vtrumlibet contingit, & nihil magis affirmatio quàm negatio erat vera vel falſa: alia vero magis quidem, & vt in pluribus alterum, nihilominus contingit fieri & alterum, alterum vero minime. Igitur eſſe quod eſt, quando eſt, & non eſſe quod non eſt, quando

quando non eſt, neceſſe eſt.ſed non omne quod eſt neceſſe eſt eſſe, nec quod non eſt, neceſſe eſt non eſſe. non enim idem eſt, omne quod eſt, neceſſario eſſe, quando eſt & ſimpliciter ex neceſsitate eſſe. ſimiliter autem & in eo quod non eſt. Sed & in contradictione eadem ratio eſt.eſſe quidem vel non eſſe omne neceſſe eſt, & futurum eſſe vel non: non tamen diuidentem, dicere alterum neceſſarium. dico autem vt neceſſe eſt futurum eſſe bellum nauale cras, vel nôn futurum eſſe: non tamen fieri cras bellum nauale neceſſe eſt, neque non fieri:fieri tamen, vel non fieri neceſſe eſt. Quare cùm ſimiliter orationes veræ ſint, quemadmodum & res, manifeſtum eſt quòd quæcunque ſic ſe habent vt ſint vtrumlibet contingit, & contraria ſuſcipiant, neceſſe eſt ſimiliter ſe habere & contradictionem. quod contingit in iis, quæ non ſemper ſunt, vel non ſemper non ſunt. horum enim neceſſe eſt alteram partem contradictionis veram eſſe vel falſam, non tamen hanc vel illam, ſed vtramlibet contingit: & magis quidem veram alteram,non tamen iam veram vel falſam.Quare manifeſtum eſt, quòd non eſt neceſſe omnis affirmationis vel negationis oppoſitarum, hanc quidem veram, illam autem falſam eſſe. non enim queamadmodum in iis quæ ſunt,ſic ſe habent & in iis quæ nõ ſunt quidem,poſsibilibus tamen eſſe vel nõ eſſe,ſed quemadmodum dictum eſt.

ARISTOTELIS DE INTERPRETATIONE

LIBER SECVNDVS.

SVMMA LIBRI.

De Enunciationibus infinitis. De Enunciationum vnitate, ac pluralitate: Et prædicationibus coniunctis, atque diuiſis. De Enunciationibus modalibus. Et quæ Enunciationes magis inuicē ſint cōtrariæ.

De Enunciationibus infinitis cuiuſcunque generis, ipſarúmque oppoſitionibus, ac conſequentiis. Nomina item ac verba tranſpoſita idem ſignificare.

Caput I.

QVONIAM autem eſt aliquid de aliquo affirmatio ſignificans: hoc autem vel nomen eſt, vel innominatum: vnum autem oportet eſſe & de vno id quod eſt in affirmatione: nomen autem dictum eſt & innominatū prius: (non homo enim nomen quidem non dico, ſed nomen infinitum: vnum enim ſignificat aliquo modo infinitum nomen: quemadmodum & non valet non verbum

bum *:) ſed infinitum verbum.erit igitur omnis affirmatio & negatio, vel ex nomine & verbo, vel ex infinito nomine & verbo. Sine verbo auté nulla affirmatio vel negatio eſt. eſt enim, vel fuit, vel erit, vel fit, vel quæcunq; alia huiuſmodi verba, ex ijs ſunt quæ poſita ſunt: conſignificant enim tempus. Quare prima erit affirmatio & negatio, eſt homo, non eſt homo : deinde, eſt non homo: non eſt non homo. Rurſus, eſt omnis homo, non eſt omnis homo : eſt omnis non homo, non eſt omnis non homo. Et in iis, quæ extrinſecus ſunt, temporibus eadem ratio eſt. ** a l. addit dico.*

Quando autem eſt, tertium adiacens prædicatur, dupliciter dicuntur oppoſitiones. Dico autem vt eſt iuſtus homo, ipſum eſt, tertium dico adiacere nomen, vel verbum in affirmatione. Quare ob id ipſum quatuor erunt illæ, quarum duæ quidem ad affirmationem & negationem ſe habebunt ſecundum conſequentiam, vt priuationes: duę vero minime. Dico autem quòd eſt, *aut iuſto adiacebit, aut non iuſto: quare etiam negatio. quatuor igitur erunt. Intelligimus vero quod dicitur ex iis, quæ ſubſcripta ſunt. Eſt iuſtus homo, huius negatio eſt, non eſt iuſtus homo : eſt non iuſtus homo, huius negatio eſt, non eſt non iuſtus homo. eſt enim hoc in loco, & non eſt, iuſto & non iuſto adiacebit. Hæc igitur, quemadmodum in Reſolutoriis dictum eſt, ſic ſunt ordinata. Similiter autem ſe habebunt & ſi vniuerſaliter nominis ſit affirmatio. vt omnis eſt homo iuſtus, negatio huius, non omnis eſt homo iuſtus : omnis eſt homo non iuſtus, non omnis eſt homo non iuſtus. Tamen non ſimiliter angulares veras eſſe contingit. contingit autem aliquando.

Sectio tertia ſecũdũ Græcos.

** a. l. ad. hic.*

In fine primi Priorũ

Enunciationum indefinitarum diſpoſitio, ex primo Priorum in fine.

Simplex affirmatio. Homo iuſtus eſt.	Simplex negatio. Homo iuſtus non eſt.
Priuatoria negatio. Homo iniuſtus non eſt.	Priuatoria affirmatio. Homo iniuſtus eſt.
Infinita negatio. Homo non iuſtus non eſt.	Infinita affirmatio. Homo non iuſtus eſt.

Earundem diſpoſitio in terminis vniuerſaliter ac in parte.

Simplex affirmatio vl̃r. Omnis homo iuſtus eſt.	Simplex negō in parte. Nō omnis hō iuſtus eſt.
Priuatoria neg.in parte. Nō oīs homo iniuſtus eſt.	Priuatoria affirm. vl̃r. Omnis hō iniuſtus eſt.
Infinitiua negatio in parte. Non oīs hō nō iuſtus eſt.	Infinitiua affir. vl̃r. Oīs hō nō iuſtus eſt.

Vt diſpoſitæ ſunt hæ Enūciationes de ſubiecto finito, eodem pacto diſponi poſſunt Enunciationes de ſubiecto infinito, addendo ipſi homini dictionem, non.

Hæ igitur duę oppoſitæ ſunt mutuo. Aliæ autem duæ ad non homo, quaſi ad ſubiectum aliquod additum. vt, eſt iuſtus non homo: non eſt iuſtus non homo, eſt non iuſtus non homo: non eſt non iuſtus non homo. plures autem his non erunt oppoſitiones, Hę autē extra illa, ipſę ſecun-

dum

dum ſe erunt, vt nomine vtentes eo, quod eſt non homo. In quibuſcunq; autem eſt non conuenit, vt in eo quod eſt ſanũ eſſe, & ambulare, in iis idem facit ſic poſitum, ac ſi eſt adderetur. vt, ſanus eſt omnis homo: non ſanus eſt omnis homo. ſanus eſt omnis non homo: non ſanus eſt omnis nõ homo. non enim dicendum eſt non omnis homo, ſed non negationẽ ad id quod eſt homo, addendum eſt. omnis enim non vniuerſale ſignificat, ſed ꝙ vniuerſaliter. Manifeſtum eſt autem ex eo quod eſt, valet homo, nõ valet homo: valet non homo, non valet non homo. hæc enim ab illis differunt, eo quod vniuerſaliter non ſunt. quare omnis, vel nullus nihil aliud conſignificat, quàm ꝙ vniuerſaliter de nomine vel affirmationẽ vel negationem. ergo & reliqua eadem oportet apponi. Quoniã vero contraria eſt negatio ei quę eſt, omne eſt animal iuſtũ, illa quę ſignificat, ꝙ nullum eſt animal iuſtum: hæ quidem manifeſtum eſt, quòd nunquàm erunt neque veræ ſimul, neq; in eodem: his vero oppoſitæ erunt aliquando: vt non omne animal iuſtum eſt, & eſt aliquod animal iuſtum. Sequuntur vero & hæ, eam quidem quę eſt, omnis eſt homo nõ iuſtus, hęc, nullus homo eſt iuſtus: * illam vero, eſt non omnis homo non iuſtus, oppoſita, ꝙ eſt aliquis hõ iuſtus. neceſſe eſt enim aliquem eſſe. Manifeſtum eſt autem etiam quòd in ſingularibus ſi verum eſt interrogatum negare, quòd & affirmare verum eſt. vt, putáſne, Socrates ſapiens eſt? non. Socrates igitur eſt non ſapiens. In vniuerſalibus vero non eſt vera quæ ſimiliter dicitur: vera autem negatio eſt. vt putáſne, omnis homo ſapiens eſt? nõ. omnis igitur homo nõ ſapiẽs eſt. hoc enim falſum eſt. ſed non, igitur omnis homo ſapiens eſt, verum eſt.

** a.l. illam vero quæ eſt, aliquis eſt homo iuſtus, oppoſita, ꝙ nõ omnis homo eſt non iuſtus.*

hæc enim oppoſita eſt: illa vero contraria. Quæ vero ſecundum infinita contraiacentes ſunt nomina & verba, vt in eo quod eſt non homo, vel non iuſtus, quaſi negationes ſine nomine & verbo eſſe videbuntur. ſed non ſunt. ſemper enim vel verã vel falſam eſſe neceſſe eſt negationem: qui vero non homo dixit, nihil magis quàm qui dicit homo, ſed etiam minus verus vel falſus fuit, niſi aliquid addatur. Significat autem eſt omnis non homo iuſtus, nulli illarum idem, nec huic oppoſita, quę eſt, non eſt omnis nõ homo iuſtus. ea vero quæ eſt, omnis non iuſtus non homo eſt, illi quæ eſt, nullus eſt iuſtus non homo, idẽ ſignificat. Tranſpoſita vero nomina & verba idem ſignificant: vt eſt albus homo, & eſt homo albus. Nam, ſi hoc non eſt, eiuſdem multæ erunt negationes. ſed oſtenſum eſt quòd vna vnius eſt. Eius enim quæ eſt, eſt albus homo, negatio eſt, nõ eſt albus homo. eius autem quæ eſt, eſt homo albus, ſi non eadem eſt ei quæ eſt, eſt albus homo, erit negatio, vel ea quæ eſt, non eſt non homo albus, vel ea quę eſt, non eſt homo albus. ſed altera quidem eſt negatio, ea, quæ eſt, non eſt non homo albus, * eius, eſt non homo albus: altera vero eius quæ eſt, eſt albus homo. quare erunt duæ vnius. Quod igitur tranſpoſito nomine & verbo, eadem fit affirmatio & negatio, manifeſtum eſt.

** al. negatio eiusqua eſt, eſt non homo albus*

De Enunciationũ vnitate, ac pluralitate. Et quo pacto veritas & falſitas in eis reperiatur in prædicationibus coniunctis, atque diuiſis. Cap. II.

At vero vnum de pluribus, vel plura de vno affirmare vel negare, niſi ſit vnum aliquid quod ex pluribus ſignificatur, non eſt affirmatio neque negatio vna. Dico autem vnum, non

ſi

ſi vnum nomen poſitum ſit, non ſit autem vnum aliquid ex illis. vt homo eſt fortaſſe & animal, & bipes, & manſuetum, ſed ex his vnum fit. ex his vnum fit. ex albo autem, & homine, & ipſo ambulare non eſt vnum. Quare nec ſi vnum aliquid de his affirmet aliquis, erit affirmatio vna: ſed vox quidem vna, affirmationes vero multæ, nec ſi de vno iſta: ſed ſimiliter multæ. Si ergo dialectica interrogatio reſponſionis eſt petitio, vel propoſitionis, vel alterius partis contradictionis propoſitio vero cõtradictionis eſt vnius pars: nõ erit vna reſponſio ad hęc. neque enim interrogatio vna, neque etiam ſi ſit vera. dictum eſt autem de his in Topicis. Simul autem manifeſtum eſt, quòd nec hoc ipſum quid eſt, dialectica interrogatio eſt, oportet enim datum eſſe ex interrogatione, eligere, vtram velit contradictionis partem enunciare. ſed oportet interrogantem determinare, vtrum hoc ſit homo, an non hoc. 8. *Top.*

Quoniam vero hęc quidem prædicantur compoſita, vt vnum omne prædicatum fiat; eorum quæ extra prędicantur: alia vero non: quę eſt differentia? De homine enim verum eſt dicere, & extra animal, & extra bipes: & hæc vt vnum: & hominem, & album: & hæc vt vnum. ſed non ſi * coriarius eſt, & bonus: etiam coriarius bonus. *Si enim quoniam vtrunq; verum, eſſe oportet & ſimul vtrunq;, multa inconuenientia erũt. De homine enim & hominẽ verum eſt dicere & albũ: quare & omne. rurſus ſi albũ ipſum, & omne. quare erit hõ albus, albus & hoc in infinitũ. & rurſus muſicus albus ambulãs, & hęc eadẽ frequenter implicita in infinitum. Amplius, ſi Socrates, Socrates eſt, & homo: & Socrates Socrates homo, & ſi homo & bipes, erit homo bipes.

* *a.l.addit & vt cõtingit.* Quòd igitur, ſi quis ſimpliciter * dicat complexiones fieri, multa accidit dicere inconuenientia, manifeſtum eſt. Quemadmodum autem ponendum eſt, nunc dicimus. Eorum igitur, quæ prędicantur, & de quibus prædicari accidit, quæcunque ſecundum accidens dicuntur, vel de eodem, vel alterum de altero, hęc nõ erunt vnum. vt homo albus eſt. & muſicus: ſed non eſt vnũ album & muſicum, accidentia enim ſunt vtraque. Nec ſi album, muſicum verum eſt dicere, tamen nõ erit album muſicũ vnum aliquid: ſecundum accidẽs enim albũ muſicũ. quare nõ erit albũ muſicum vnum aliquid. quocirca nec coriarius bonus ſimpliciter: ſed animal bipes. non enim ſecundum accidens. Amplius, nec quæcunque inſunt in altero. quare neque album frequẽter: neque homo, homo animal eſt vel bipes. inſunt enim in homine animal & bipes. Verum eſt autem dicere de aliquo & ſimpliciter: vt aliquem hominem hominem, aut aliquem album hominem, hominem album, non autem ſemper. Sed quando in adiecto quidem aliquid oppoſitorum inſit, quod conſequitur contradictio, non verum, ſed falſum eſt: vt hominem mortuum, hominem dicere. quãdo autẽ nõ inſit, * verũ. Aut, quando inſit quidem, ſemper non verum eſt; quando vero non inſit, nõn ſemper verum eſt. vt Homerus eſt aliquid, vt poëta, vtrum igitur eſt? an non. ſecundum accidens enim prædicatur eſt, de Homero (quòd enim eſt poëta) ſed non ſecundũ ſe prędicatur de Homero ipſum eſt. Quare in quibuſcunque prædicationibus neque contrarietas ineſt, ſi definitiones pro nominibus dicantur, & ſecundum ſe prædicentur, & non ſecundum accidens, in his aliquid & ſimpliciter verum erit dicere. Quod autem

* *a. addit ſemp.*

autem non eſt, quoniam opinabile eſt, non eſt verum dicere eſſe aliquid. opinio enim eius eſt, non quid eſt, ſed quod non eſt.

De Enunciationibus cum modo, & earũ adinuicem oppoſitionibus, ac conſequentiis: tum ex aliorum, tum ex propria opinione. Cap. III.

HIs vero determinatis conſiderandum eſt, quemadmodum ſeſe habent negationes & affirmationes ad ſe inuicem, quæ ſunt de poſſibili eſſe & non poſſibili, & de contingenti & non contingenti, & de impoſſibili & neceſſario. habent enim aliquas dubitationes. Nam ſi eorum, quæ complectuntur, illæ ſunt ſibi inuicem oppoſitæ contradictiones, quæcunque ſecundum eſſe & non eſſe diſponuntur: vt eius quæ eſt, eſſe hominem, negatio eſt, non eſſe hominem, non ea quæ eſt eſſe non hominem: & eius quæ eſt, eſſe album hominem, ea quæ eſt, non eſſe album hominem, ſed non ea quę eſt, eſſe non album hominem: (ſi enim de omni aut affirmatio, aut negatio eſt lignum erit verum dicere eſſe non album hominem:) * quod ſi hoc modo & in quibuſcunque eſſe non additur, idem faciet quod pro eſſe dicitur: vt eius quæ eſt, homo ambulat non hæc ambulat, non homo negatio erit, ſed hæc, non ambulat homo. nihil enim differt dicere hominem ambulare, vel hominem ambulantem eſſe. Quare ſi hoc modo vbique, & eius quæ eſt poſſibile eſſe, negatio erit poſſibile non eſſe, ſed non ea quæ eſt, non poſſibile eſſe. Videtur autẽ idem poſſe & eſſe & nõ eſſe. omne enim quod eſt poſſibile diuidi vel ambulare, & non ambulare & non diuidi poſſibile eſt. Ratio autem eſt: quoniam omne quod ſic poſsibile eſt, non ſemper in actu eſt. quare inerit ipſi etiam negatio. poteſt

Sectio quarta, ſecũdũ Græcos.

** a. l. addit. quod inconueniẽs eſt.*

enim & non ambulare quod eſt ambulatiuum,& non videri quod eſt viſibile. at vero impoſſibile eſt de eodem oppoſitas veras eſſe affirmationes & negationes. non igitur eius quę eſt poſſibile eſſe, negatio eſt hæc, poſsibile non eſſe. Contingit enim ex his, aut idem affirmare & negare ſimul de eodem, aut non ſecundũ eſſe vel non eſſe, quę apponuntur, fieri affirmationes & negationes. ſi ergo illud impoſſibile eſt, hoc erit magis eligendum. eſt igitur negatio eius quæ eſt, poſſibile eſſe ea quæ eſt, non poſsibile eſſe, ſed non ea quæ eſt, poſſibile non eſſe. Eadem quoque ratio eſt, & in ea quod eſt contingens eſſe: etenim negatio eius eſt, non contingens eſſe, & in aliis quoq; ſimili modo, vt in neceſſario. & impoſsibili. Fiunt enim quemadmodum in illis eſſe, & non eſſe appoſitiones, ſubiectæ vero res, hoc quidẽ album, illud vero homo: eodem quoque modo hoc in loco, eſſe quidem & non eſſe vt ſubiectum fit, poſſe vero & contingere appoſitiones ſunt, determinantes (quemadmodum in illis eſſe & non eſſe) veritatem & falſitatem, ſimiliter hæ in eo quod eſt, eſſe poſſibile, & eſſe non poſsibile. Eius vero quæ eſt, poſsibile non eſſe, negatio eſt, non ea quæ eſt, non poſsibile eſſe, ſed ea quæ eſt, non poſsibile non eſſe. & eius quæ eſt, poſsibile eſſe, non ea quæ eſt, poſsibile non eſſe, ſed ea quæ eſt, non poſsibile eſſe. Quare & ſequi ſeſe inuicem videbuntur, poſsibile eſſe, & poſsibile non eſſe. idem enim poſsibile eſſe, & non eſſe. non enim contradictiones ſunt ſibi inuicem huiuſmodi poſsibile eſſe, & poſsibile non eſſe. Sed poſsibile eſſe, & non poſsbile eſſe, nunquam ſimul in eodem veræ ſunt. opponuntur enim neque ea quæ eſt, poſsibile non eſſe, & non poſsibile

bile non eſſe, nunquam ſimul in eodem veræ ſunt. Similiter autem & eius quæ eſt neceſſarium eſt eſſe, negatio non eſt ea quæ eſt, neceſſarium non eſſe, ſed ea quæ eſt, non neceſſarium eſſe. eius vero quæ eſt, neceſſarium non eſſe, ea quæ eſt, non neceſſarium non eſſe. & eius quæ eſt, impoſsibile eſſe, non eſt ea quæ eſt, impoſsibile non eſſe, ſed hæc, non impoſsibile eſſe. eius vero quæ eſt, impoſsibile non eſſe, ea quæ eſt, non impoſsibile non eſſe. Vniuerſaliter vero (quemadmodum dictum eſt) eſſe quidem & non eſſe oportet ponere quemadmodum ſubiecta: negationem vero & affirmationem hæc, facientem, ad eſſe & non eſſe apponere. & has oportet putare eſſe oppoſitas dictiones: poſsibile, & non poſsibile: cõtingens, non contingens: impoſsibile, non impoſsibile: neceſſarium, non neceſſarium: verum, non verum. Conſequentiæ vero ſecundum rationem fiunt cùm ita ponuntur. illam enim quæ eſt, poſsibile eſſe, ſequitur ea quæ eſt, contingit eſſe: & hęc conuertitur illi, & non impoſsibile eſſe, & non neceſſarium eſſe, illam vero quæ eſt, poſsibile non eſſe, & contingens non eſſe, ea quæ eſt, non neceſſe non eſſe, & non impoſsibile non eſſe. illam autem quæ eſt, non poſsibile eſſe, & non contingens eſſe: ea quæ eſt, impoſsibile eſſe, & neceſſe non eſſe. illam vero quæ eſt, non poſsibile non eſſe, & non contingens non eſſe, ea quę eſt, impoſsibile non eſſe, & neceſſarium eſſe. conſideretur autem ex ſubſcriptione, quemadmodum dicimus.

Enun

Enunciationum modalium conſequentia ſecundum alios.

Ordo I.	Ordo III.
Antecedentes.	Antecedentes.
Poſsibile eſſe.	Non poſſibile eſſe.
Contingens eſſe.	Non contingens eſſe.
Sequentes.	Sequentes.
Non impoſsibile eſſe.	Impoſsibile eſſe.
Non neceſſarium eſſe.	Neceſſarium non eſſe.
Ordo II.	**Ordo IIII.**
Antecedentes.	Antecedentes.
Poſsibile non eſſe.	Non poſsibile non eſſe.
Contingens non eſſe.	Non cõtingens nõ eſſe.
Sequentes.	Sequentes.
Nõ impoſſibile nõ eſſe.	Impoſsibile non eſſe.
Nõ neceſſariũ non eſſe.	Neceſſarium eſſe.

Hæ igitur impoſſibile,& non impoſsibile eam quę eſt contigens & poſſibile,& non contingens & non poſſibile ſequuntur quidem contradictoriæ : ſed conuerſim. eam enim quæ eſt poſſibile eſſe, negatio impoſſibilis ſequitur ,quæ eſt, non impoſſibile eſſe.negationẽ verò affirmatio. nam illam , non poſſibile eſſe, ea quæ eſt, impoſſibile eſſe. affirmatio enim eſt impoſſibile eſſe:non impoſſibile verò negatio. Neceſſarium verò quemadmodum ſe habet, conſiderandum eſt. Manifeſtum eſt * enim quòd non eodem modo ſe habet,ſed contrariæ ſequuntur,contradictoriæ autem ſunt extra. nõ enim eſt negatio eius,quæ eſt neceſſe non eſſe,ea quæ eſt,non neceſſe eſſe:contingit enim veras eſſe vtraſque in eodem. quod enim

* a. l.autẽ

enim eſt neceſſariũ non eſſe, nõ eſt neceſſarium eſſe. Cauſa auté huius eſt, cur non ſequitur neceſſarium ſimiliter cæteris: quoniam cõtrariæ, impoſsibile eſſe, neceſſario redditur idem valens. nam quod impoſsibile eſſe, neceſſe hoc, nõ quidem eſſe, ſed potius non eſſe. quod verò impoſsibile non eſſe, hoc neceſſarium eſſe. quare ſi illa ſimiliter ſequuntur poſsibile & nõ poſsibile: hęc è contrario: quoniã non ſignificant idem neceſſarium & impoſsibile: ſed (quemadmodum dictum eſt) conuerſim. An certe impoſsibile eſt ſic poni cõtradictiones neceſſarij. nam quod neceſſarium eſſe, poſsibile eſſe. nam ſi non, negatio conſequetur: neceſſe enim eſt aut affirmare aut negare. quare ſi non poſsibile eſſe, impoſsibile eſſe. igitur impoſsibile eſſe, quod neceſſe eſſe: quod eſt inconueniés. At verò illam quę eſt, poſsibile eſſe, non impoſsibile eſſe, ſequitur: hanc verò, ea quæ eſt, nõ neceſſarium eſſe, quare contingit quod neceſſarium eſſe, non neceſſarium eſſe: quod eſt inconueniens. At verò neque neceſſariũ eſſe, ſequitur eam quæ eſt, poſsibile eſſe, neque ea quæ eſt, neceſſariũ non eſſe. illi enim vtraq; contingit accidere. harum auté vtralibet vera fuerit, non erunt illa vera: ſimul enim poſsibile eſſe, & non eſſe. ſi verò neceſſe eſſe vel non eſſe, nõ erit vtrunque poſsibile. relinquitur ergo non neceſſarium non eſſe, ſequi eam quæ eſt, poſſibile eſſe. hęc enim vera eſt & de neceſſe eſſe. hæc enim fit contradictio eius, quæ ſequitur illam, quæ eſt, nõ poſsibile eſſe. illam enim ſequitur ea quę eſt, impoſsibile eſſe, & neceſſe non eſſe, cuius negatio eſt, non neceſſe non eſſe. Sequuntur igitur & hæ contradictiones ſecundum prædictum modum: & nihil impoſsibile contingit ſic poſitis.

Enunc

Enunciationum modalium conſequentia ſecundum Ariſtotelem.

Ordo I.		Ordo II.
Antecedentes. Poſsibile eſſe. Cōtingēs eſſe.	Cōtrariæ.	Antecedentes. Poſsib.nō eſſe. Cōtingens nō eſſe.
Sequentes. Non impoſsibile eſſe. Non neceſſarium non eſſe.	Contra- Cōtrariæ. dictoriæ. Cōtra- dictoriæ.	Sequentes. Non impoſsibile non eſſe. Non neceſſarium eſſe.
Ordo III.		Ordo IIII.
Antecedentes. Non poſsibile non eſſe. Nō contingēs non eſſe.	Contra- Cōtrariæ. dictoriæ.	Antecedentes. Non poſſib.eſſe Noncontigens eſſe.
Sequentes. Impoſsibilenō eſſe. Neceſſariū eſſe	Contra- Cōtrariæ. dictoriæ.	Sequentes. Impoſſib.eſſe. Neceſſarium non eſſe.

Dubitatio. Dubitabit autem aliquis, ſi illam quæ eſt, neceſſarium eſſe, ea quæ eſt, poſsibile eſſe ſequitur. Nam ſi non ſequitur; contradictio ſequetur quæ eſt, non poſsibile eſſe. & ſi quis, hanc non eſſe dicat contradictionem, neceſſe eſt dicere poſsibile non eſſe: quæ vtræque falſæ ſunt de neceſſe eſſe. * At vero rurſus idem videtur eſſe poſsibile incidi & non incidi, & eſſe & non eſſe: quare erit neceſſe eſſe, contingens non eſſe. hoc autem falſum eſt. Manifeſtum eſt autem, quòd non omne poſsibile vel eſſe, vel ambulare, etiam oppoſita poteſt:

** a.l.addit quare ad neceſſariū eſſe, poſſibile eſſe ſequitur.*

poteſt: ſed eſt in quibus non ſit verum. primum quidem in iis quæ non ſecundum rationem poſſunt. vt ignis calefactiuus eſt, & habet vim irrationalem. Quæ igitur ſecundum rationem poteſtates ſunt, eædem plurium etiam contrariorum ſunt, irrationales vero non omnes: ſed (quemadmodum dictum eſt) ignem non eſt poſsibile calefacere, & non: neque quæcunque alia ſemper agunt. alia vero poſſunt & ſecundum irrationales poteſtates ſimul oppoſita ſuſcipere. ſed hoc huius gratia dictum eſt: quoniam non omnis poteſtas oppoſitorum ſuſceptiua eſt, neque quęcunque ſecundum eandem ſpeciem dicuntur. Quædam vero poteſtates æquiuocæ ſunt. poſsibile enim non ſimpliciter dicitur. ſed hoc quidem, quoniam verum eſt quod in actu eſt: vt poſsibile ambulare, quoniã ambulat iam, & omnino poſsibile eſſe, quoniam iam eſt in actu quod dicitur eſſe poſsibile. illud verò, quoniam actu eſſe poſſet: vt poſsibile ambulare, quoniã ambulare poſſet, & hæc quidem in ſolis mobilibus eſt poteſtas, illa verò & in immobilibus, vtrunque verò verum eſt dicere, poſsibile ambulare vel eſſe, & quod ambulat & actu eſt, & ambulatiuum. Sic igitur poſsibile non eſt verum de neceſſario ſimpliciter dicere, alterum autem verum eſt. Quare, quoniam partem vniuerſale ſequitur, illud quod ex neceſsitate, conſequetur poſſe eſſe; ſed non omne. Et eſt quidem fortaſſe principium quod neceſſarium eſt, & quod non neceſſarium eſt, omnium vel eſſe, vel non eſſe. & alia, veluti horum conſequentia, conſiderare oportet.

Alior

Aliorum modorum ad ipſum neceſſarium conſequentia.

Ordo I.	Ordo II.
Neceſſarium eſſe.	Non neceſſarium eſſe.
Non poſſibile non eſſe.	Poſſibile non eſſe.
Non cōtingens nō eſſe.	Contingens non eſſe.
Impoſſibile non eſſe.	Non impoſſibile nō eſſe.

Ordo III.	Ordo IIII.
Neceſſarium non eſſe.	Nō neceſſarium nō eſſe.
Non poſſibile eſſe.	Poſſibile eſſe.
Non contingens eſſe.	Contingens eſſe.
Impoſſibile eſſe.	Non impoſſibile eſſe.

Manifeſtum eſt autem ex iis quæ dicta ſunt, quòd id quod ex neceſsitate eſt, ſecundū actum eſt. quare ſi priora ſunt ſempiterna, & quæ actu ſunt poteſtate priora ſunt. Et hæc quidem ſine poteſtate actus ſunt, vt primę ſubſtantiæ. alia verò cum poteſtate, quę natura quidem priora ſunt, tempore verò poſteriora. alia autem nunquam actus ſunt, ſed poteſtates ſolum.

Quæ ennunciationes contrariæ magis ſibi inuicem eſſe dicantur. Cap. III.

Sectio quinta, ſecundū Græcos. VTrum autem contraria eſt affirmatio negationi, an affirmatio affirmationi, & oratio orationi quæ dicit, quòd omnis homo iuſtus eſt, ei quæ eſt, nullus homo iuſtus eſt: aut omnis homo iuſtus eſt, ei quæ eſt, omnis homo iniuſtus eſt: vt, eſt Callias iuſtus, nō eſt Callias iuſtus, Callias iniuſtus eſt, vtra harum cōtraria eſt? Nam ſi ea quæ ſunt in voce, ſequuntur ea quę ſunt in intellectu, illic autem contraria eſt opinio contrarij, vt ꝙ omnis homo iuſtus eſt, ei quæ eſt, omnis homo iniuſtus eſt, etiam in iis quæ ſunt in voce affir

Idē in principio primi hnius.

affirmationibus, neceſſe eſt ſimiliter ſeſe habere. quòd ſi neque illic contrarij opinio cõtraria eſt, nec affirmatio affirmationi erit cõtraria: ſed ea quæ dicta eſt negatio. quare conſiderandum eſt quæ opinio falſa opinioni veræ contraria eſt, vtrũ negationis, an ea quæ contrariũ eſſe opinatur. Dico autẽ hoc modo. eſt quædam opinio vera boni, quòd bonum eſt: alia autem quòd non bonum, eſt falſa: alia verò, quòd malum: vtra harum contraria veræ? & ſi eſt vna, ſecundũ quamnam contraria. Nam arbitrari cõtrarias opiniones definiri, eò ꝙ contrariorum ſunt, falſum eſt. Boni enim quòd bonũ eſt, & mali ꝙ malum eſt, eadem fortaſſe opinio eſt etiam vera, ſiue plures, ſiue vna ſit, ſunt autem iſta contraria, ſed non eo quòd contrariorũ ſint, contraria ſunt, ſed magis eo quòd cõtrariæ. Si ergo eſt boni quidem quòd eſt bonum opinio, alia autem quòd non bonum eſt: eſt autem aliquid aliud quod non eſt, neque eſſe poteſt: aliarum quidem nulla ponenda eſt, neque quæcunq; eſſe quod non eſt opinantur: neque quæcunque non eſſe quod eſt. infinitæ enim vtræque ſunt, & quę eſſe opinantur quod non eſt: & quæ non eſſe quod eſt. Sed in quibuſcunque fallacia eſt. hæ autem ſunt ex his, ex quibus ſunt generationes. ex oppoſitis verò generationes. quare etiam fallaciæ. Si ergo quod bonum eſt, & bonum & non malum eſt: & hoc quidem ſecundum ſe, illud verò ſecundum accidens (accidit enim ei non malum eſſe) magis autem in vnoquoque vera eſt quæ ſecundum ſe eſt etiam falſa, ſiquidem & vera: ergo ea quæ eſt, quòd non eſt bonum quod bonum eſt, eius quæ ſecundum ſe, falſa eſt: illa verò quæ eſt, quòd malum eſt, eius quæ ſecundum accidens. quare magis erit

falſa de bono, ea quæ eſt negationis opinio, quàm ea quæ eſt contrarij. Falſus eſt autem maxime circa ſingula, qui contrariam habet opinionem: contraria enim ſunt eorum quæ plurimum circa idem differunt. Si igitur harum contraria eſt altera: magis verò negationis eſt contraria: manifeſtum eſt quòd hæc erit contraria. Illa verò quæ eſt, quòd malum eſt quod bonum eſt, implicita eſt. etenim [illegible] non bonum eſt, neceſſe eſt forte ipſum [illegible] opinari. Amplius, ſi etiam in aliis [illegible] oportet ſe habere, & hoc modo vid[illegible] e dictum. Aut enim vbique ea c[illegible] ctionis, aut nuſquam. quibus ve[illegible] aria, de illis quidem falſa, qu[illegible] a: vt qui hominem nō putat e[illegible] us eſt. ſi igitur hæ contrariæ [illegible] , quæ ſunt contradictionis. A[illegible] e habet opinio boni quòd bon[illegible] ni quòd non bonum eſt. & pr[illegible] non bonum eſt, & non boni[illegible] Illi er[illegible] quæ eſt, non boni q[illegible] e opi- ni, quæ eſt contra[illegible] malum eſt, * ſi [illegible] autem ver[illegible] dam n[illegible] e[illegible]

*a.l. ſimul enim aliquando.

* a.l. nō bonū vere [illegible] trar[illegible]

opinioni quæ opinatur, quod omne quod eſt bonum, bonum eſt, ea quæ eſt, quòd nihil ... quæ boni ſunt, bonum eſt. nam ea quæ eſt ... quod bonum, ſi vniuerſaliter ſit bonum, eadem eſt ei, quæ opinatur, quòd quicquid bonum eſt, quod bonum eſt. hoc autem nihil differt ab ea quod eſt, quòd omne quod eſt bonum, bonum eſt. ſimiliter autem & ... bono. Quare ſi ... opinione ſic ſe hab... æ quæ ſunt in vo-ce affirmationes & ... notæ earum quæ ſunt in anima: n... òd affirma... contraria quide... quæ de eodem vniuerſaliter: v... l omne bonum bonum eſt vel ... o bonum ... eſt, q... ntradi... tem... a... N... & ...

...rimo
...rinci-
...rimi li
Poſter.
Ἀναλύ-
...as alij le
...ūt reſolui
...ur
* λόγος
alij legunt
oratio.

ARISTOTELIS STAGIRITAE,

PERIPATETICO-
rum principis priorum reſolutoriorum liber primus,

IOANNE FRANCISCO BVRANA VERONENSI INTERPRETE.

SVMMA LIBRI.

Agitur de nonnullis principijs, proſequentium cognitione. De propoſitionum conuerſionibus. De Syllogiſmorum ſimplicium, ac miſtorum figuris, ac complicationibus omnibus. De figurarum ternario numero, ac etiam Terminorum in quolibet ſyllogiſmo. De Medij ſyllogiſtici inuentione, ſeu propoſitionum abundatia. De Syllogiſmorum male contextorum in proprias figuras reſolutione.

De Syllogiſmi ſtructura, Sectum Primum.

De Propoſitione, Termino, Syllogiſmo, Dicto de omni, ac Dicto de nullo. Cap. I.

* *Alex. legit, & ſcientiā demonſtratiuam: & etiā vt iacet.*

PRIMVM dicere circa quid, & cuius ſit conſideratio: quoniam circa demonſtrationē, &* ſcientiæ demonſtratiuæ. Poſtea determinare, quid eſt propoſitio, & quid terminus, & quid ſyllogiſmus,

ſimus, & qualis perfectus, & qualis imperfectus: poſthæc autem & quid in toto eſſe, aut non eſſe hoc in hoc: & quid dicimus de omni, aut nullo prædicari. Propoſitio igitur eſt oratio affirmatiua, vel negatiua alicuius de aliquo: hæc autem, aut vniuerſalis, aut in parte, aut indefinita. Dico autem vniuerſalem quidẽ, omni aut nulli ineſſe: in parte verò, alicui aut non alicui, aut non omni ineſſe: ſed indefinitam ineſſe, aut non ineſſe ſine vniuerſali, aut ſecundum partem: vt, contrariorum vnam eſſe ſcientiam: aut voluptatem nõ eſſe bonum. Differt autem demonſtratiua propoſitio à Dialectica: quoniam Demonſtratiua, ſumptio alterius particulæ contradictionis eſt. non enim interrogat, ſed accipit demonſtrans. Dialectica verò, interrogatio cõtradictionis eſt. Nihil autem differet, quo vtriuſque fiat ſyllogiſmus. nanque & demonſtrans, & interrogans ratiocinatur, accipiẽs aliquid de aliquo, ineſſe aut non ineſſe. Quare eſt Syllogiſtica quidem propoſitio ſimpliciter affirmatio, aut negatio alicuius de aliquo ſecundum dictum modum. Demonſtratiua verò, ſi vera ſit, & per ſuppoſitiones, quæ à principio ſunt, accepta. ſed Dialectica, percunctanti quidem interrogatio contradictionis: ratiocinanti autem ſumptio apparentis, & probabilis: quemadmodum in Topicis dictum eſt. Quid itaque propoſitio, & quomodo differat ſyllogiſtica, & demonſtratiua, & dialectica, accuratè in ſequentibus dicetur: ad præſentem verò vſum ſufficiant, quæ nunc à nobis determinata ſunt. Terminum autẽ voco, in quem * diſſoluitur propoſitio, vt prædicatum, & de quo prædicatur: aut appoſito, aut diuiſo, eſſe, aut nõ eſſe. Syllogiſmus autem eſt * ratio, in qua poſitis quibuſdam, alte-

In Primo libro.

In principio primi libri Poſter.

* *Ἀναλύεται alij legũt reſoluitur*

* *λόγος alij legunt oratio.*

rum quid à poſitis, neceſſe eſt contingere, eò quòd hæc ſint. Dico autem, eo quod hæc ſint, propter hæc contingere: propter hæc verò, nullius extrinſecus termini adiumento indigere ad neceſſarium efficiendum. Perfectum itaque voco ſyllogiſmum, nullo alio indigentem præter aſſumpta, vt neceſſarium appareat. Imperfectum verò, indigentem aut vnius, aut plurium, quę ſunt quidem neceſſaria per ſubiectos terminos, non tamen aſſumpta ſunt per propoſitiones. In toto autem eſſe alterum altero, & de omni prædicari alterum altero, idem ſignificat. Dicimus autem de omni prædicari, quando nihil ſit ſubiecti accipere, de quo alterum non dicitur: ac de nullo conſimiliter.

De conuerſione propoſitionum Inexiſtentium.

Cap. II.

QVoniam verò omnis propoſitio eſt, aut ineſſe, aut neceſſario ineſſe, aut contingenter ineſſe: harum autem aliæ affirmatiuæ, aliæ negatiuæ ſecundum vnamquanque allocutionem: rurſus verò affirmatiuarum ac negatiuarum, aliæ ſunt vniuerſaliter, aliæ in parte, aliæ indefinitæ: Vniuerſaliter quidem priuatiuam, in eo, quod eſt ineſſe, terminis conuertere neceſſe eſt: vt, ſi nulla voluptas bonum, neque bonũ vllum erit voluptas. Prædicatiuam autem conuertere quidem neceſſarium, nõ tamen vniuerſaliter, ſed in parte: vt, ſi omnis voluptas bonum, & bonum aliquod eſſe voluptatem. Earum verò quæ in parte, prędicatiuam quidem conuertere neceſſe eſt ſecundum partem: ſi enim voluptas aliqua bonum, & bonum aliquod erit voluptas. Priuatiuam autem non neceſſarium: non enim

enim, ſi homo non ineſt alicui animali, & animal non inerit alicui homini. Primum itaque ſit priuatiua vniuerſaliter, A B, propoſitio. ſi enim nulli A ipſum eorum quæ ſunt B, ineſt, & B inerit nulli eorum quæ A. nam ſi alicui, vt C, non verũ erit quod dicitur, nulli ipſum A, eorũ quæ B ineſſe: C enim ex his quæ B ſunt, eſt. Si vero omni A ipſum eorum quæ ſunt B, & B alicui eorum quæ A, inerit. nam ſi nulli, & A eorum quæ B, nulli inerit: verum ſuppoſitum fuerat omni ineſſe. Conſimiliter autem & ſi propoſitio ſecundum partem ſit. ſi enim A alicui eorum quæ B, & B alicui eorum quæ A, neceſſe eſt ineſſe. nam ſi nulli, & A nulli eorum quæ B. Sin autem A alicui eorũ quæ B, non inſit, non neceſſe & B alicui eorum quæ A, non ineſſe. vt ſi B quidem eſt animal, A vero homo: homo quidem enim non omni animali, animal autem omni homini ineſt.

De conuerſione propoſitionum Neceſſariarum.

Cap. III.

EOdem autem modo ſe habebit & in neceſſariis propoſitionibus. vniuerſalis enim negatiua vniuerſaliter conuertitur: affirmatiuarum vero vtraque ſecundum partem. Si enim neceſſe eſt A, eorum quæ B, nulli ineſſe, neceſſe & B, eorum quæ A, nulli ineſſe. ſi enim alicui contingit, & A eorum quæ B, alicui contingeret. Sin autem ex neceſſitate A omni vel alicui eorum quæ B ineſt, & B alicui eorum quæ A neceſſe eſt ineſſe. ſi enim non neceſſe, neque A alicui eorum quæ B, ineſſet vtique ex neceſſitate. Priuatiuum vero in parte, non conuertitur ob eandem cauſam, ob quam & prius diximus.

De conuerſione propoſitionum Contingentium.
Cap. IIII.

IN contingentibus vero, quoniam multifariam dicitur cõtingere:(etenim neceſſarium, & non neceſſarium, & poſſibile, contingere dicimus:) In affirmatiuis quidem conſimiliter ſe habebit ſecundum conuerſionem in omnibus. ſi enim A omni vel alicui eorum, quæ B contingit, & B alicui eorum quæ A continget vtique. ſi enim nulli, neque A nulli eorum quæ B. oſtenſum eſt enim hoc prius. In negatiuis vero non ſimiliter: ſed quæcunque quidem contingere dicuntur, eo quòd ex neceſſitate non inſunt, aut non ex neceſſitate inſunt, ſimiliter. vt, ſi quis hominem dicat, contingere non eſſe equum, aut album nulli veſtimento ineſſe. horum enim, illud quidem ex neceſſitate non ineſt, hoc autem non ex neceſſitate ineſt. Et conſimiliter conuertitur propoſitio. ſi enim contingit nulli homini equum eſſe, & hominem contingit nulli equo, & ſi album contingit nulli indumento, & indumentum contingit nulli albo: ſi enim alicui neceſſe, & album alicui erit ex neceſſitate: hoc enim oſtenſum eſt prius. Conſimiliter & in negatiua in parte. Quæcunque vero, eo quod vt plurimum, atque ob id, quod nata ſunt, contingere dicuntur, ſecundum quem modum determinamus contingens, non ſimiliter ſe habebunt in priuatiuis conuerſionibus. cæterum vniuerſalis quidem * propoſitio non conuertitur: quę vero in parte conuertitur. Hoc autem erit manifeſtum, quando de contingenti dicemus. Nunc vero nobis & hoc ſit præter ea quæ dicta ſunt, planum, quod contingere nulli, aut alicui non ineſſe, affirmatiuam habet figuram. Contingit namq; ad ſimilitudinem ipſius eſt, ordinatur:

** a. e. addũt priuatiua.*

ipſum

ipſum vero eſt, in quibuſcunq; prædicetur, affirmationem ſemper & omnino facit: vt, eſt non bonum, aut eſt non album, aut ſimpliciter eſt non hoc: monſtrabitur autem & hoc per ſequentia: ſecundum vero conuerſiones ad aliarum ſimilitudinem ſe habebunt.

De tribus figuris ex propoſitionibus Inexiſtentibus. Cap. V.

DEterminatis vero his, dicamus iam per quæ, & quando, & quomodo fit omnis ſyllogiſmus: poſterius autem dicẽdum de demõſtratione. prius enim de ſyllogiſmo dicendum, quàm de demonſtratione, eo quod vniuerſaliter ſyllogiſmus eſt. demonſtratio nanque ſyllogiſmus quidam eſt: ſyllogiſmus vero non omnis, demonſtratio.

Prima Figura.

CVmq́ue itaque termini tres ſic ſe habeant inuicem, vt vltimus in toto ſit medio: & medius in primo aut ſit, aut non ſit: neceſſe eſt extremitatum eſſe ſyllogiſmum perfectum. Voco autem medium, quod & ipſum in alio, & aliud in hoc eſt: quod & poſitione fit medium. extremitates vero, quæ & ipſa in alio eſt, & in qua aliud eſt. Si enim A de omni B: & B de omni C: neceſſe eſt A de omni C prædicari. prius enim dictum eſt, quomodo de omni dicimus.

Conſimiliter vero, ſi A de nullo quidem B: B vero de omni C: quòd A nulli C inerit.

Sed ſi primum, omne conſequitur medium: medium vero nulli ineſt extremo: non erit ſyllogiſmus extremitatum. nihil enim neceſſarium accidit, eo quòd hæc ſint. nanque & omni & nulli cõtingit vltimo primum ineſſe: quare neq; quod ſecundum partem, neque quod vniuerſaliter ſit

Aliorum modorum ad ipſum neceſſarium conſequentia.

Ordo I.	Ordo II.
Neceſſarium eſſe.	Non neceſſarium eſſe.
Non poſſibile non eſſe.	Poſſibile non eſſe.
Non cõtingens nõ eſſe.	Contingens non eſſe.
Impoſſibile non eſſe.	Non impoſſibile nõ eſſe.

Ordo III.	Ordo IIII.
Neceſſarium non eſſe.	Nõ neceſſarium nõ eſſe.
Non poſſibile eſſe.	Poſſibile eſſe.
Non contingens eſſe.	Contingens eſſe.
Impoſſibile eſſe.	Non impoſſibile eſſe.

Manifeſtum eſt autem ex iis quæ dicta ſunt, quòd id quod ex neceſsitate eſt, ſecundũ actum eſt. quare ſi priora ſunt ſempiterna, & quæ actu ſunt poteſtate priora ſunt. Et hæc quidem ſine poteſtate actus ſunt, vt primę ſubſtantiæ. alia verò cum poteſtate, quę natura quidem priora ſunt, tempore verò poſteriora. alia autem nunquam actus ſunt, ſed poteſtates ſolum.

Quæ enunciationes contrariæ magis ſibi inuicem eſſe dicantur. Cap. III.

Sectio quinta, ſecundũ Græcos.

Vtrum autem contraria eſt affirmatio negationi, an affirmatio affirmationi, & oratio orationi quæ dicit, quòd omnis homo iuſtus eſt, ei quæ eſt, nullus homo iuſtus eſt: aut omnis homo iuſtus eſt, ei quæ eſt, omnis homo iniuſtus eſt: vt, eſt Callias iuſtus, nõ eſt Callias iuſtus, Callias iniuſtus eſt, vtra harum cõtraria eſt? Nam ſi ea quæ ſunt in voce, ſequuntur ea quę ſunt in intellectu, illic autem contraria eſt opinio contrarij, vt ꝙ omnis homo iuſtus eſt, ei quæ eſt, omnis homo iniuſtus eſt, etiam in iis quæ ſunt in voce

Idẽ in principio primi hnius.

affir

affirmationibus, neceſſe eſt ſimiliter ſeſe habere. quòd ſi neque illic contrarij opinio cõtraria eſt, nec affirmatio affirmationi erit cõtraria: ſed ea quæ dicta eſt negatio. quare conſiderandum eſt quæ opinio falſa opinioni veræ contraria eſt, vtrũ negationis, an ea quæ contrariũ eſſe opinatur. Dico autẽ hoc modo. eſt quædam opinio vera boni, quòd bonum eſt: alia autem quòd non bonum, eſt falſa: alia verò, quòd malum: vtra harum contraria veræ? & ſi eſt vna, ſecundũ quamnam contraria. Nam arbitrari cõtrarias opiniones definiri, eò ꝙ contrariorum ſunt, falſum eſt. Boni enim quòd bonũ eſt, & mali ꝙ malum eſt, eadem fortaſſe opinio eſt etiam vera, ſiue plures, ſiue vna ſit. ſunt autem iſta contraria, ſed non eo quòd contrariorũ ſint, contraria ſunt, ſed magis eo quòd cõtrariæ. Si ergo eſt boni quidem quòd eſt bonum opinio, alia autem quòd non bonum eſt: eſt autem aliquid aliud quod non eſt, neque eſſe poteſt: aliarum quidem nulla ponenda eſt, neque quæcunq; eſſe quod non eſt opinantur: neque quæcunque non eſſe quod eſt. infinitæ enim vtræque ſunt, & quę eſſe opinantur quod non eſt: & quæ non eſſe quod eſt. Sed in quibuſcunque fallacia eſt. hæ autem ſunt ex his, ex quibus ſunt generationes. ex oppoſitis verò generationes. quare etiam fallaciæ. Si ergo quod bonum eſt, & bonum & non malum eſt: & hoc quidem ſecundum ſe, illud verò ſecundum accidens (accidit enim ei non malum eſſe) magis autem in vnoquoque vera eſt quæ ſecundum ſe eſt etiam falſa, ſiquidem & vera: ergo ea quæ eſt, quòd non eſt bonum quod bonum eſt, eius quæ ſecundum ſe, falſa eſt: illa verò quæ eſt, quòd malum eſt, eius quæ ſecundum accidens. quare magis erit

falſa de bono, ea quæ eſt negationis opinio, quàm ea quæ eſt contrarij. Falſus eſt autem maxime circa ſingula, qui contrariam habet opinionem: contraria enim ſunt eorum quæ plurimum circa idem differunt. Si igitur harum contraria eſt altera: magis verò negationis eſt contraria: manifeſtum eſt quòd hæc erit contraria. Illa verò quæ eſt, quòd malum eſt quod bonum eſt, implicita eſt. etenim quòd non bonum eſt, neceſſe eſt forte ipſum eundem opinari. Amplius, ſi etiam in aliis ſimiliter oportet ſe habere, & hoc modo videbitur bene eſſe dictum. Aut enim vbique ea quæ eſt contradictionis, aut nuſquam. quibus verò non ſunt cõtraria, de illis quidem falſa, quæ eſt verè oppoſita: vt qui hominem nõ putat eſſe hominem, falſus eſt. ſi igitur hæ contrariæ ſunt, etiam & aliæ, quæ ſunt contradictionis. Amplius, ſimiliter ſe habet opinio boni quòd bonum eſt, & non boni quòd non bonum eſt. & prçter has boni quòd non bonum eſt, & non boni quod bonum eſt. Illi ergo quæ eſt, non boni quod non bonum verç opinioni, quæ eſt contraria? Non enim ea quæ dicit, ꝙ malum eſt, * ſi aliquando fuerit vera, nunquam autem vera veræ contraria eſt: eſt enim quoddam non bonum malum. quare contingit ſimul eſſe veras. At verò nec illa quæ eſt, quòd nõ malum: vera enim & hæc: ſimul enim & hæc erunt. Relinquitur igitur ei quæ eſt non boni, ꝙ * non bonum eſt, contraria ea quæ eſt non boni, quòd bonum eſt. falſa enim hæc. * quare & ea quæ eſt boni quòd non bonum eſt, ei quæ eſt boni quòd bonum eſt. Manifeſtum ergo eſt, quòd nihil intereſt, nec ſi vniuerſaliter ponamus affirmationem. vniuerſalis enim negatio contraria erit. vt

** a.l. ſimul enim aliquando.*

** a.l. nõ bonũ vere cõtraria ea quæ eſt non boni, quod bonũ falſa. falſa enim hæc.*

opinio

opinioni quæ opinatur, quòd omne quod eſt bonum, bonum eſt, ea quæ eſt, quòd nihil eorum quæ bona ſunt, bonum eſt. nam ea quæ eſt boni, quòd bonum, ſi vniuerſaliter ſit bonum, eadem eſt ei, quæ opinatur, quòd quicquid bonum eſt, quod bonum eſt. hoc autem nihil differt ab eo quod eſt, quòd omne quod eſt bonum, bonum eſt. ſimiliter autem & in non bono. Quare ſi in opinione ſic ſe habet: & ſunt hæ quæ ſunt in voce affirmationes & negationes, notæ earum quæ ſunt in anima: manifeſtũ eſt quòd affirmationi contraria quidem negatio eſt, quæ de eodem vniuerſaliter: vt ei quæ eſt, quòd omne bonum, bonum eſt, vel quòd omnis homo bonus, ea quæ eſt, quòd nullum, vel nullus: contradictoriæ autem quæ eſt quòd non omne, * aut non omnis. *a.l.& ſp

Manifeſtum eſt autem, quòd & veram veræ non contingit eſſe contrariam, neque opinionem, neque contradictionem. cõtrariæ enim quę circa oppoſita ſunt: circa eadem autem cõtingit verum dicere eundẽ: ſimul autem non contingit idem ineſſe contraria.

ARISTOTELIS STAGIRITAE,

PERIPATETICO-rum principis priorum reſolutoriorum liber primus,

IOANNE FRANCISCO BVRANA VERONENSI INTERPRETE.

SVMMA LIBRI.

Agitur de nonnullis principijs, proſequentium cognitione. De propoſitionum conuerſionibus. De Syllogiſmorum ſimplicium, ac miſtorum figuris, ac complicationibus omnibus. De figurarum ternario numero, ac etiam Terminorum in quolibet ſyllogiſmo. De Medij ſyllogiſtici inuentione, ſeu propoſitionum abundatia. De Syllogiſmorum male contextorum in proprias figuras reſolutione.

De Syllogiſmi ſtructura, Sectum Primum.

De Propoſitione, Termino, Syllogiſmo, Dicto de omni, ac Dicto de nullo. *Cap. I.*

** Alex. legit, & ſcientiã demonſtratiuam: & etiã vt iacet.*

PRIMVM dicere circa quid, & cuius ſit cõnſideratio: quoniam circa demonſtrationẽ, & * ſcientiæ demonſtratiuæ. Poſtea determinare, quid eſt propoſitio, & quid terminus, & quid ſyllogiſmus,

ſmus, & qualis perfectus, & qualis imperfectus: poſthæc autem & quid in toto eſſe, aut non eſſe hoc in hoc: & quid dicimus de omni, aut nullo prædicari. Propoſitio igitur eſt oratio affirmatiua, vel negatiua alicuius de aliquo: hæc autem, aut vniuerſalis, aut in parte, aut indefinita. Dico autem vniuerſalem quidé, omni aut nulli ineſſe: in parte verò, alicui aut non alicui, aut non omni ineſſe: ſed indefinitam ineſſe, aut non ineſſe ſine vniuerſali, aut ſecundum partem: vt, contrariorum vnam eſſe ſcientiam: aut voluptatem nõ eſſe bonum. Differt autem demonſtratiua propoſitio à Dialectica: quoniam Demonſtratiua, ſumptio alterius particulæ contradictionis eſt. non enim interrogat, ſed accipit demonſtrans. Dialectica verò, interrogatio cõtradictionis eſt. Nihil autem differet, quo vtriuſque fiat ſyllogiſmus. nanque & demonſtrans, & interrogans ratiocinatur, accipiés aliquid de aliquo, ineſſe aut non ineſſe. Quare eſt Syllogiſtica quidem propoſitio ſimpliciter affirmatio, aut negatio alicuius de aliquo ſecundum dictum modum. Demonſtratiua verò, ſi vera ſit, & per ſuppoſitiones, quæ à principio ſunt, accepta. ſed Dialectica, percunctanti quidem interrogatio contradictionis: ratiocinanti autem ſumptio apparentis, & probabilis: quemadmodum in Topicis dictum eſt. Quid itaque propoſitio, & quomodo differat ſyllogiſtica, & demonſtratiua, & dialectica, accurate in ſequentibus dicetur: ad præſentem verò vſum ſufficiant, quæ nunc à nobis determinata ſunt. Terminum auté voco, in quem * diſſoluitur propoſitio, vt prædicatum, & de quo prædicatur: aut appoſito, aut diuiſo, eſſe, aut nõ eſſe. Syllogiſmus autem eſt * ratio, in qua poſitis quibuſdam, alte-

In Primo libro.

In principio primi libri Poſter.

** ἀναλύεται alij legũt reſoluitur*

** λόγος alij legunt oratio.*

rum quid à poſitis, neceſſe eſt contingere, eò quòd hæc ſint. Dico autem, eo quòd hæc ſint, propter hæc contingere: propter hæc verò, nullius extrinſecus termini adiumento indigere ad neceſſarium efficiendum. Perfectum itaque voco ſyllogiſmum, nullo alio indigentem præter aſſumpta, vt neceſſarium appareat. Imperfectum verò, indigentem aut vnius, aut plurium, quę ſunt quidem neceſſaria per ſubiectos terminos, non tamen aſſumpta ſunt per propoſitiones. In toto autem eſſe alterum altero, & de omni prædicari alterum altero, idem ſignificat. Dicimus autem de omni prædicari, quando nihil ſit ſubiecti accipere, de quo alterum non dicitur: ac de nullo conſimiliter.

De conuerſione propoſitionum Inexiſtentium.

Cap. *I I.*

QVoniam verò omnis propoſitio eſt, aut ineſſe, aut neceſſario ineſſe, aut contingenter ineſſe: harum autem aliæ affirmatiuæ, aliæ negatiuæ ſecundum vnamquanq; allocutionem: rurſus verò affirmatiuarum ac negatiuarum, aliæ ſunt vniuerſaliter, aliæ in parte, aliæ indefinitæ: Vniuerſaliter quidem priuatiuam, in eo, quod eſt ineſſe, terminis conuertere neceſſe eſt: vt, ſi nulla voluptas bonum, neque bonū vllum erit voluptas. Prædicatiuam autem conuertere quidem neceſſarium, nō tamen vniuerſaliter, ſed in parte: vt, ſi omnis voluptas bonum, & bonum aliquod eſſe voluptatem. Earum verò quæ in parte, prędicatiuam quidem conuertere neceſſe eſt ſecundum partem: ſi enim voluptas aliqua bonum, & bonum aliquod erit voluptas. Priuatiuam autem non neceſſarium: non

enim

enim, ſi homo non ineſt alicui animali, & animal non inerit alicui homini. Primum itaque ſit priuatiua vniuerſaliter, A B, propoſitio. ſi enim nulli A ipſum eorum quæ ſunt B, ineſt, & B inerit nulli eorum quæ A. nam ſi alicui, vt C, non verũ erit quod dicitur, nulli ipſum A, eorũ quæ B ineſſe; C enim ex his quæ B ſunt, eſt. Si vero omni A ipſum eorum quæ ſunt B, & B alicui eorum quæ A, inerit. nam ſi nulli, & A eorum quæ B, nulli inerit: verum ſuppoſitum fuerat omni ineſſe. Conſimiliter autem & ſi propoſitio ſecundum partem ſit. ſi enim A alicui eorum quæ B, & B alicui eorum quæ A, neceſſe eſt ineſſe. nam ſi nulli, & A nulli eorum quæ B. Sin autem A alicui eorũ quæ B, non inſit, non neceſſe & B alicui eorum quæ A, non ineſſe. vt ſi B quidem eſt animal, A vero homo: homo quidem enim non omni animali, animal autem omni homini ineſt.

De conuerſione propoſitionum Neceſſariarum.

Cap. III.

Eodem autem modo ſe habebit & in neceſſariis propoſitionibus. vniuerſalis enim negatiua vniuerſaliter conuertitur: affirmatiuarum vero vtraque ſecundum partem. Si enim neceſſe eſt A, eorum quæ B, nulli ineſſe, neceſſe & B, eorum quæ A, nulli ineſſe. ſi enim alicui contingit, & A eorum quæ B, alicui contingeret. Sin autem ex neceſſitate A omni vel alicui eorum quæ B ineſt, & B alicui eorum quæ A neceſſe eſt ineſſe. ſi enim non neceſſe, neque A alicui eorum quæ B, ineſſet vtique ex neceſſitate. Priuatiuum vero in parte, non conuertitur ob eandem cauſam, ob quam & prius diximus.

De conuerſione propoſitionum Contingentium.
Cap. IIII.

IN contingentibus vero, quoniam multifariam dicitur cõtingere:(etenim neceſſarium, & non neceſſarium, & poſſibile, contingere dicimus:) In affirmatiuis quidem conſimiliter ſe habebit ſecundum conuerſionem in omnibus. ſi enim A omni vel alicui eorum, quæ B contingit,& B alicui eorum quæ A continget vtique.ſi enim nulli, neque A nulli eorum quæ B. oſtenſum eſt enim hoc prius. In negatiuis vero non ſimiliter: ſed quæcunque quidem contingere dicuntur, eo quòd ex neceſſitate non inſunt,aut non ex neceſſitate inſunt,ſimiliter.vt, ſi quis hominem dicat, contingere non eſſe equum, aut album nulli veſtimento ineſſe.horum enim,illud quidem ex neceſſitate non ineſt, hoc autem non ex neceſſitate ineſt. Et conſimiliter conuertitur propoſitio. ſi enim contingit nulli homini equum eſſe,& hominem contingit nulli equo,& ſi album contingit nulli indumento, & indumentum contingit nulli albo:ſi enim alicui neceſſe,& album alicui erit ex neceſſitate: hoc enim oſtenſum eſt prius. Conſimiliter & in negatiua in parte.Quæcunque vero,eo quod vt plurimum,atque ob id, quod nata ſunt,contingere dicuntur,ſecundum quem modum determinamus contingens, non ſimiliter ſe habebunt in priuatiuis conuerſionibus.cæterum vniuerſalis quidem * propoſitio non conuertitur:quę vero in parte conuertitur.Hoc autem erit manifeſtum, quando de contingenti dicemus. Nunc vero nobis & hoc ſit præter ea quæ dicta ſunt,planum, quod contingere nulli, aut alicui non ineſſe,affirmatiuam habet figuram. Contingit nanq; ad ſimilitudinem ipſius eſt, ordinatur: ipſum

** a. e. addũt priuatiua.*

ipſum vero eſt, in quibuſcunq; prædicetur, affirmationem ſemper & omnino facit:vt,eſt non bonum, aut eſt non album , aut ſimpliciter eſt non hoc : monſtrabitur autem & hoc per ſequentia: ſecundum vero conuerſiones ad aliarum ſimilitudinem ſe habebunt.

De tribus figuris ex propoſitionibus Inexiſtentibus. Cap. V.

DEterminatis vero his, dicamus iam per quæ, & quando , & quomodo fit omnis ſyllogiſmus:poſterius autem dicẽdum de demõſtratione. prius enim de ſyllogiſmo dicendum , quàm de demonſtratione, eo quod vniuerſaliter ſyllogiſmus eſt . demonſtratio nanque ſyllogiſmus quidam eſt : ſyllogiſmus vero non omnis , demonſtratio.

Prima Figura.

CVmq́ue itaque termini tres ſic ſe habeant inuicem, vt vltimus in toto ſit medio:& medius in primo aut ſit,aut non ſit:neceſſe eſt extremitatum eſſe ſyllogiſmum perfectum. Voco autem medium, quod & ipſum in alio , & aliud in hoc eſt:quod & poſitione ſit medium.extremitates vero , quæ & ipſa in alio eſt , & in qua aliud eſt.Si enim A de omni B: & B de omni C : neceſſe eſt A de omni C prædicari. prius enim dictum eſt,quomodo de omni dicimus.

Conſimiliter vero, ſi A de nullo quidem B: B vero de omni C : quòd A nulli C inerit.

Sed ſi primum , omne conſequitur medium: medium vero nulli ineſt extremo:non erit ſyllogiſmus extremitatum.nihil enim neceſſarium accidit,eo quòd hæc ſint. nanque & omni & nulli cõtingit vltimo primum ineſſe:quare neq; quod ſecundum partem , neque quod vniuerſaliter ſit

neceſſarium. cùm vero nullum ſit neceſſarium, per hæc non erit ſyllogiſmus. Termini omni ineſſe, animal, homo, equus: nulli, animal, homo, lapis.

Neque quando neque primum medio: neque medium vltimo nulli inſit: neque ſic erit ſyllogiſmus. Termini ineſſe, ſcientia, linea, medicina: non ineſſe, ſcientia, linea, vnitas.

Vniuerſalibus igitur terminis exiſtentibus, planum in hac figura, quando erit & quando non erit ſyllogiſmus; & quòd ſi fuerit ſyllogiſmus, terminos ita ſe habere neceſſe eſt, vt diximus: & ſi ita ſe habuerint, planuum quòd erit ſyllogiſmus. Si vero hic vniuerſaliter, ille in parte ad alteram: quando quod vniuerſaliter ad maiorem extremitatem, aut prædicatiuum, aut priuatiuum: quod autem in parte, ad minorem prædicatiuum: neceſſe eſt ſyllogiſmum eſſe perfectum. cùm vero ad minorem, aut aliter quodammodo termini ſe habuerint, impoſſibile. Dico autem maiorem extremitatem in qua medium eſt: minorem vero, quæ ſub medio. Inſit enim A omni B: B verò alicui C: ſi itaque eſt, de omni prædicari, quod in principio diximus, neceſſe eſt A alicui eorum quæ C ineſſe.

Et ſi A nulli eorum quæ B ineſt: B vero alicui C: neceſſe eſt A alicui C non ineſſe. determinatum enim eſt & de nullo quomodo dicimus. quare erit ſyllogiſmus perfectus. Conſimiliter & ſi indefinitum ſit B C, prædicatiuum exiſtens, idem enim erit ſyllogiſmus, & ſi indefinitum, & ſi in parte accipiatur.

Sin autem ad minorem extremitatem vniuerſaliter ponatur, aut prædicatiuum, aut priuatiuũ, non erit ſyllogiſmus, neq; affirmatiuo, neq; negatiuo,

tiuo,neq; indefinito,neque ſecundum partem exiſtente.vt ſi A alicui B inſit,aut non inſit: B vero omni C inſit. Termini,quòd inſit,bonũ,habitus, prudentiaq; non inſit,bonũ,habitus,* ignorãtia. * *ἀμαθία inſipientia.*

Rurſus, ſi B nulli inſit C: A vero alicui B inſit, aut non inſit,aut non omni inſit,neq; ſic erit ſyllogiſmus. Termini,quòd omni inſit,albũ,equus, cygnus:q; nulli,albũ,equus,coruus.iidẽ & ſi AB indefinitũ ſit. Neq; quãdo quod ad maiorẽ extremitatẽ vniuerſaliter, fiat aut prædicatiuũ aut priuatiuũ:quod autẽ ad minorẽ priuatiuũ ſecundùm partẽ,nõ erit ſyllogiſmus,ſiue indefinitum, ſiue in parte accipiatur,vt ſi A omni ineſt B:B vero alicui C non ineſt,aut nõ omni ineſt;cuicũq; enim alicui non inſit medium, hoc & omne, & nullum ipſum ſequetur primũ.Subiiciantur enim termini,animal,homo,album: poſtea & de quibus non prædicatur albis homo, ſumantur cygnus,& nix:igitur animal de illo quidem prædicatur omni:de hoc autem nullo: quare non erit ſyllogiſmus. Rurſus A quidem nulli inſit B:B vero alicui C non inſit. Termini ſint,inanimatum, homo, album: poſtea accipiantur de quibus albis non prædicatur homo,cygnus, & nix. inanimatum nanque de hoc quidem omni:de illo autem nullo prædicatur. Amplius, quoniam indeterminatum eſt,B alicui C non ineſſe:verificatur autem & ſi nulli ineſt,& ſi non omni quòd alicui non ineſt. ſi vero tales aſſumantur termini, vt nulli inſit,non fit ſyllogiſmus: hoc enim dictum eſt prius.Planum itaque, quòd, eo quòd termini ſic ſe habeant, non erit ſyllogiſmus: eſſet enim & in his. Conſimiliter autem monſtrabitur,& ſi vniuerſaliter ponatur priuatiuum.

Neque autem ſi vtraque interualla ſecundum

partem

partem extiterint, aut prædicatiue, aut priuatiue, aut hoc prædicatiue illud priuatiue, aut indefinitum illud definitum, aut vtraq; indefinita, nô erit ſyllogiſmus nullo pacto. Termini cômunes omnium, animal, album, equus: animal, album, lapis.

Planum igitur ex dictis, quemadmodum ſi fuerit hac in figura ſecundum partem ſyllogiſmus, quòd neceſſe eſt terminos ſic ſe habere, vt diximus: aliter vero ſe habentibus, nullo modo fit. Manifeſtum autem &, quòd ſyllogiſmi omnes in eadem perfecti ſunt (omnes enim perficiuntur per ea, quæ à principio ſunt accepta) quódque problemata omnia monſtrantur per hanc figuram: nanque & omni, & nulli, & alicui, & non alicui ineſſe. Voco autem figuram talem Primam.

Secunda Figura ex propoſitionibus Inexiſtantibus. *Cap. V I.*

Qvando vero idem huic quidem omni, illi autem nulli inſit: aut vtrique omni, aut nulli, figuram quidem talem voco Secundam. Medium vero in ipſa dicitur, quod de vtriſque prædicatur: extrema autem, de quibus dicitur hoc. maius vero extremũ, quod ad medium iacet: minus autem, quod longius à medio. ponitur autem medium quidem extra extrema, ſed poſitione primum. Perfectus quidem in hac figura nullo pacto eſt ſyllogiſmus: poteſt autem eſſe, & vniuerſaliter, & non vniuerſaliter terminis exiſtentibus. Vniuerſaliter quidem exiſtentibus terminis erit ſyllogiſmus, quando medium huic quidem omni, illi vero nulli inſit: & ſi ad vtrumuis fuerit priuatiuum: aliter vero minime. Prædicetur м de ɴ quidem nullo: de x autem omni: quoniam

itaq

itaque conuertitur priuatiuum, nulli M inerit N: M vero omni X ſuppoſitum eſt: quare N nulli X. hoc enim monſtratum eſt prius.

Rurſus ſi M N quidem omni: X vero nulli: & X N nulli inerit. Si enim M nulli X, & X nulli M: M autem omni N inerat: X vero nulli inerat: N facta nanque rurſus eſt prima figura. quoniam vero conuertitur priuatiuum, & N nulli inerit X: quare idem erit ſyllogiſmus.

Eſt autem ipſa monſtrare & ad impoſſibile deducentes.

Quòd itaque fit ſyllogiſmus ita ſe habentibus terminis, planum, verum nõ perfectus: non enim ſolum ex his, quæ ex principio, ſed & ex aliis efficitur neceſſarium.

Si autem M de omni N, atque X prædicetur, non erit ſyllogiſmus. Termini quòd inſit, ſubſtantia, animal, homo: quòd non inſit, ſubſtantia, animal, numerus: medium, ſubſtantia.

Et quando neque de X, neque de N aliquo prædicetur M. Termini quod inſit, linea, animal, homo: quòd non inſit, linea, animal, lapis.

Manifeſtum itaque, ſi ſit ſyllogiſmus, vniuerſaliter terminis exiſtentibus, neceſſe terminos ita ſe habere, vt diximus in principio: aliter enim ſe habentibus, non efficitur neceſſarium.

Quando autem medium ad alterum vniuerſaliter ſit, quando quidem ad maius ſit vniuerſale, aut prædicatiue aut priuatiue, ad minus vero & ſecundum partem & oppoſite (dico autem oppoſite, ſi vniuerſale priuatiuum, quod in parte affirmatiuum: ſi vero vniuerſale prædicatiuum, quod in parte priuatiuum) neceſſarium eſt, ſyllogiſmum fieri priuatiuum ſecundum partem.

Si

Si nanque M ineſt N quidem nulli : X vero alicui:neceſſe eſt N ipſi X non ineſſe. Quoniam enim conuertitur priuatiuum, nulli M inerit N: M vero ſuppoſitum eſt X alicui non ineſſe:quare N alicui X non inerit. efficitur nanque ſyllogiſmus per primam figuram. Rurſus ſi M N quidem omni : X vero alicui M non inſit : neceſſe eſt N X alicui non ineſſe. Si enim omni ineſt: prædicetur autem & M de omni N: neceſſarium eſt M omni X ineſſe. ſuppoſitum vero fuerat alicui non ineſſe. Et ſi M N quidem omni ineſt : X vero non omni:erit ſyllogiſmus quòd non omni X N: demonſtratio autem eadem. Si vero de X quidem omni: de N vero non omni prædicetur M: non erit ſyllogiſmus. Termini, * animal, ſubſtantia, coruus: * animal, album, coruus.

* a.l.c.ad. φ inſit. *φ non inſit.

Neque quando de X quidem nullo:de N vero aliquo. Termini quòd inſit, animal, ſubſtantia, vnitas:quòd non inſit.animal,ſubſtantia,ſciētia.

Quando itaque oppoſitum ſit vniuerſali quod eſt ſecundum partem dictum eſt, quando erit, & quando non erit ſyllogiſmus. Quando vero propoſitiones eiuſdem ſint figuræ, quemadmodum vtræque priuatiuæ aut affirmatiuæ nullo pacto erit ſyllogiſmus. Sint enim primum priuatiuæ, & vniuerſale adiaceat maiori extremo, vt M N quidem nulli : X vero alicui non inſit:contingit vtique N & omni, & nulli eorum quæ ſunt X, ineſſe. Termini quòd nulli inſit, animal. nix, nigrum. Quòd vero omni inſit, non eſt capere: ſi M X alicui quidem ineſt : alicui autem non. Si enim N omni X : M vero nulli N : M nulli X inerit: ſed ſuppoſitum fuerat alicui ineſſe. ſic itaque non contingit terminos capere. Ex in-

definito

definito autem monſtrandum. quoniam enim verificatur quòd M alicui X non inſit, & ſi nulli inſit: cùm vero nulli inerit, non erat ſyllogiſmus: manifeſtum, quòd neque nunc. Rurſus ſint prædicatiuæ, & vniuerſale ponatur conſimiliter, vt M N quidem omni: X vero alicui inſit: contingit vtique N, & omni & nulli ineſſe X. Termini quòd nulli inſit, album, cygnus, lapis. Quòd vero omni, non eſt capere ob eandem cauſam, quã prius: ſed ex indefinito monſtrandum. Si vero vniuerſale ad minus eſt extremum: & M X quidem nulli: N vero alicui non ineſt: contingit N, & omni & nulli ineſſe X. Termini quòd inſit, album, animal, coruus: quòd non inſit, album, lapis, coruus. Si autem prædicatiuæ ſint propoſitiones, termini quòd non inſit, album, animal, nix: quòd vero inſit, album, animal, cygnus.

Manifeſtum itaque, quando eiuſdem figuræ ſint propoſitiones, & hæc quidem vniuerſaliter, illa vero in parte, quòd nullo modo efficitur ſyllogiſmus. Verum neque ſi alicui vtrique inſit, aut non inſit: aut huic quidem, illi vero non: aut neutri omni: aut indefinite. Termini omnium communes, album, animal, homo: album, animal, inanimatum. Manifeſtum itaque ex dictis, quòd & ſi ita ſe habeant termini ad ſe inuicem, quemadmodum dictum eſt, ex neceſſitate fit ſyllogiſmus: & ſi ſyllogiſmus ſit, neceſſe eſt terminos ita ſe habere. Planum autem, quòd & omnes, qui in hac figura, ſyllogiſmi imperfecti ſunt (omnes enim perficiuntur aſſumptis quibuſdam, quæ vel inſunt terminis ex neceſſitate, aut ponuntur, vt ſuppoſitiones, vt quando per impoſſibile monſtremus) &

quòd

quòd non ſit affirmatiuus ſyllogiſmus per hanc figuram,ſed omnes priuatiui,& qui vniuerſaliter. & qui ſecundum partem.

Tertia Figura. *Cap. VII.*

SIn autem eidem,hoc quidem omni,illud vero nulli inſit:aut ambo omni, aut nulli , figuram talem voco Tertiam . Sed medium in ipſa dico, de quo ambo prędicamus:extrema vero,quę prædicantur:maius, quod à medio longius:minus autem,quod proximus. ponitur vero medium extra quidem extrema, poſitione autem vltimum.Perfectus itaque neque in hac figura ſyllogiſmus efficitur:poterit autem , cùm & vniuerſaliter , & non vniuerſaliter termini ad medium extiterint.

Vniuerſaliter igitur terminis exiſtẽtibus, cùm & P, & R omni inſit S, erit ſyllogiſmus,quòd alicui eorum quæ ſunt R , P inerit ex neceſſitate.Quoniam enim cõuertitur prædicatiuum,inerit S alicui eorum,quæ ſunt R. quamobrem quoniam P omni S: S vero alicui R : neceſſe eſt P alicui R ineſſe.per primam namque figuram ſyllogimus efficitur.

Poſſumus autem & per impoſſibile , & exponendo,demõſtrationẽ facere.Si ambo enim omni inſunt S, ſi quid eorũ quæ ſunt S, accipiatur, vt N:huic & P,& R inerũt:quare alicui R inerit P.

Et ſi R omni S: ipſum verò P nulli inſit:erit ſyllogiſmus,quod P alicui eorum quæ ſunt R, non inerit ex neceſsitate. erit enim idem modus demonſtrationis,conuerſa , R S, propoſitione.

Monſtrari verò poſſet & per impoſsibile, quemadmodum in priori.

Si verò R nulli S : P verò omni inſit S : non erit ſyllogiſmus. Termini quòd inſit, animal

equus

equus, homo : quòd non inſit,animal,inanima-tum , homo. Neque quando ambo de nullo S dicantur,erit ſyllogiſmus. Termini quòd inſit,animal , equus, inanimatum : quòd non inſit , homo , equus , inanimatum. Manifeſtum itaque & in hac figura quando erit , & quando non erit ſyllogiſmus , cùm termini vniuerſaliter fuerint. Quando enim ambo termini prædicatiui poſiti ſint erit ſyllogiſmus , quòd alicui inerit extremum extremo: quando autem priuatiui , non erit. Quando autem his priuatiuus ſit , ille vero affirmatiuus : ſi maior quidem factus fuerit priuatiuus , alter autem affirmatiuus , erit ſyllogiſmus , quòd alicui non inerit extremum extremo : ſi econuerſo , non erit. Sed , ſi hic quidem vniuerſaliter ſit , ille autem in parte , terminis vtriſque prædicatiuis exiſtentibus , neceſſe eſt fieri ſyllogiſmum, ſi vterlibet terminorum vniuerſaliter ſit. Si enim R omni ineſt S : ipſum vero P alicui : neceſſe eſt P alicui eorum quæ ſunt R ineſſe. Quoniam enim conuertitur affirmatiua , inerit S alicui eorum quæ ſunt P. quare quoniam R quidem omni S : S vero alicui eorum quæ ſunt P : & R alicui P inerit : quare & P alicui R . Rurſus ſi R quidem alicui S : P vero omni ineſſe : neceſſe eſt P alicui R ineſſe. idem enim modus erit demonſtrationis. Eſt autem demonſtrare & per impoſsibile, & expoſitione, quemadmodum in prioribus. Sed ſi hic quidé ſit prædicatiuus, ille vero priuatiuus, vniuerſaliter autem prædicatiuus , quando minor quidem ſit prædicatiuus , erit ſyllogiſmus. Si enim R omnis : ipſum vero P alicui non ineſt : neceſſe eſt P alicui R non ineſſe. Si enim omni : & R omni S : & P omni S inerit : ſed non inerat.

Monſtratur autem & ſine deductione, ſi acceptum fuerit aliquid eorum quæ ſunt S, cui P non ineſt. Quando autem maior quidem ſit prædicatiuus, minor vero particularis priuatiuus, non erit ſyllogiſmus: vt ſi P quidem omni ineſt S: R autem alicui S non ineſt. Termini quòd omni ineſt, animatum, homo, animal. Nulli vero non eſt accipere terminos: ſi alicui quidem ineſt ipſum R, alicui autem non. * Si enim nulli R ineſt P: ipſum vero R alicui S: & P alicui S non inerit: ſuppoſitum autem eſt, omni ineſſe. Si enim omnis ineſt P: R vero alicui S: & P alicui R inerit: ſuppoſitum autem fuerat, nulli ineſſe. Sed quemadmodum in prioribus accipiendum eſt. cùm etenim indefinitum ſit, alicui non ineſſe, & quòd nulli ineſt, verum eſt dicere, alicui non ineſſe: cùm vero nulli inſit, non eſt ſyllogiſmus. manifeſtum igitur, quòd non erit ſyllogiſmus. Sed ſi priuatiuus terminorum vniuerſaliter ſit, qui autem in parte prędicatiuus, cùm maior ſit priuatiuus, minor vero prædicatiuus, erit ſyllogiſmus. Si enim P nullis: R autem alicui ineſt S: R P alicui non inerit. Rurſus enim erit prima figura, R S, propoſitione conuerſa.

** Al. cod. non habēt hæc verba vſque ad aliud, Si enim*

Sed quando minor ſit priuatiuus, non erit ſyllogiſmus. Termini quòd inſit, animal, homo, ſylueſtre: quòd non inſit animal, ſcientia, ſylueſtre: medium amborum, ſylueſtre.

Neque quando vtrique priuati poſiti fuerint, ſit autem hic quidem vniuerſaliter, ille vero in parte. Termini quod inſit, cùm minor ſit vniuerſaliter ad mediam, animal, homo, ſylueſtre: quod non inſit, animal, ſcientia, ſylueſtre. Sed quando maior vniuerſaliter, minor ve-

ro in parte: quòd non inſit, coruus, nix, album. Quòd autem inſit, non eſt capere terminos, ſi R alicui quidem ineſt S, alicui vero non ineſt. Si enim P omni R: R autem alicui S: & P alicui S inerit: ſed fuerat ſuppoſitum nulli. cæterum ex indefinito monſtrandum. Neque quando vterque alicui medio inſit, aut non inſit, aut hic quidem alicui, ille vero non omni, aut indefinite, non erit ſyllogiſmus. Termini omnium communes, animal, homo, album: animal, inanimatum, album. Manifeſtum itaque & in hac figura, quãdo erit, & quando non erit ſyllogiſmus: & quòd ita ſe habentibus terminis, quemadmodum dictum eſt, fit ex neceſſitate ſyllogiſmus: & ſi exiſtat ſyllogiſmus, neceſſe eſt terminos ita ſe habere. Manifeſtum etiam, quòd omnes imperfecti & qui hac in figura ſyllogiſmi ſunt: (perficiuntur nanque omnes aſſumptis quibuſdam:) & quòd vniuerſaliter ratiocinari per hanc figuram non licet, neque priuatiuum, neque affirmatiuum.

Quæ coniugationes penitus inutiles ſint: quæ vero non penitus, in omnibus figuris. Quo pacto ſyllogiſmi omnes perfecti fiant: & reducantur omnes in vniuerſales Primæ figuræ. Cap. VIII.

Planum autem, & quòd in omnibus figuris, quando non fiat ſyllogiſmus prædicatiuis aut priuatiuis vtriſque exiſtentibus terminis, & in parte, nihil penitus fit neceſſarium: prædicatiuo autem & priuatiuo, & vniuerſaliter accepto priuatiuo, ſemper fit ſyllogiſmus minoris extremi ad maiorem. Quemadmodum

ſi A omni B, aut alicui: B vero nulli C. conuerſis namque propoſitionibus, neceſſe eſt C alicui eorum quæ ſunt A, non ineſſe.

Conſimiliter & in aliis figuris: ſemper enim per conuerſionem fit ſyllogiſmus. Palam autem, quòd & ſi indefinitum pro prædicatiuo in parte ponatur, eundem faciet ſyllogiſmum in omnibus figuris. Manifeſtum autem, & quòd omnes imperfecti ſyllogiſmi perficiuntur per primam figuram. aut enim monſtratiue, aut per impoſſibile concluduntur omnes: vtroque autem modo prima efficitur figura. Si quidem monſtratiue perficiantur: quoniam per conuerſionem concluduntur omnes: conuerſio vero primam efficiebat figuram. Sin autem per impoſsibile monſtrantur: quoniam poſito falſo, ſyllogiſmus efficitur per primam figuram. Quemadmodum in vltima figura, ſi A, & B omni inſunt C, quòd A alicui B ineſt. ſi enim A nulli B: B vero omni C: A nulli C: ſed erat omni. Conſimiliter & in aliis. Eſt autem & omnes ſyllogiſmos reducere ad vniuerſaliter ſyllogiſmos, qui in prima ſunt figura. Qui quidem in ſecunda ſunt figura, planum quòd per illos perficiuntur: præterquam quòd non omnes conſimiliter: ſed vniuerſales, priuatiuo conuerſo: qui vero in parte, vterque per deductioné ad impoſsibile. Qui autem ſunt in prima figura ſecundum partem, perficiuntur quidem & per ſeipſos: verum eſt etiam per ſecundam figuram monſtrare ad impoſsibile deducendo. Vt ſi A omni B: B alicui C: quòd A alicui C inerit ſi enim nulli: B vero omni: nulli C B inerit: hoc enim fit per ſecundam figuram. Conſimiliter autem & in priuatiuo erit demonſtratio. Si enim A nulli B; B vero alicui

C ineſt:

C ineſt: A C alicui non inerit. ſi enim omni: nulli autem B ineſt: nulli C B inerit. ſed hæc erat media figura. Quamobrem, quoniam omnes, qui in media ſunt figura, ſyllogiſmi reducuntur ad vniuerſales ſyllogiſmos, qui in prima: qui vero ſecundum partem in prima ad eos, qui in media: planum, quod & qui ſecundum partem reducentur ad vniuerſales ſyllogiſmos, qui in prima figura. Qui vero in tertia, cùm termini vniuerſaliter ſunt, ſtatim perficiuntur per eos ſyllogiſmos, qui in prima figura. cùm vero in parte fuerint accepti, per ſyllogiſmos in parte, qui ſunt in prima figura: iſti autem in illos redacti ſunt: quare & qui in tertia figura ſecundum partem omnes reducentur ad vniuerſales ſyllogiſmos, qui in prima. Qui igitur ineſſe, aut non ineſſe monſtrant ſyllogiſmi, dictum eſt quomodo ſe habent: & ſecundum ſe, qui ex eadem figura: & ad ſe inuicem, qui ex diuerſis figuris.

De ſyllogiſmis ex ambabus, de Neceſſario in tribus figuris. Cap. IX.

QVoniam vero diuerſum eſt ineſſe, & ex neceſsitate ineſſe, & contingere ineſſe (multa enim inſunt quidem, non ex neceſſitate tamen: alia vero neque inſunt omnino, contingunt autem ineſſe) planum quòd & ſyllogiſmus vniuſcuiuſque horum diuerſus erit, & non ſimiliter ſe habentibus terminis: ſed hic quidem ex neceſſariis, ille vero ex inexiſtentibus, ille autem ex contingentibus. In neceſſariis itaque fermè conſimiliter ſe habet ac in his quæ inſunt: eodem enim modo poſitis terminis in eo quod eſt ineſſe, & in eo quod eſt ex neceſſitate

ineſſe, erit & non erit ſyllogiſmus: præterquàm quòd different in eo quòd adiacet terminis ex neceſsitate ineſſe vel non ineſſe. nanque & priuatiuum ſimiliter conuertitur. & quod eſt in toto eſſe, & quod de omni, conſimiliter, aſſignabimus. In aliis igitur eodem pacto monſtrabitur per conuerſionem, quòd concluſio eſt neceſſaria, quemadmodum in eo quod eſt ineſſe. In media vero figura, quando ſit hoc quidem vniuerſaliter affirmatiuum, hoc autem priuatiuum in parte: atque iterum in tertia, cùm ſit hoc quidem vniuerſaliter prædicatiuum, illud vero priuatiuum in parte, non ſimiliter erit demonſtratio. Cæterum neceſſe eſt, cui vtrunque non ineſt, de hoc facere ſyllogiſmum: erit enim neceſſarium & in his, ſi autem de expoſito neceſſario eſt & de illo quodam: nanque expoſitum, quod illud aliquid eſt. Fit autem vterque ſyllogiſmorum in propria figura.

Miſtio neceſſarÿ & ineſſe, in Prima figura.
Caput X.

SEd contingit aliquando, & altera propoſitione neceſſaria exiſtente, neceſſarium fieri ſyllogiſmum: præterquàm quòd non vtralibet, ſed quæ ad maius extremum. Vt ſi A quidem ſumptum eſt ineſſe ipſi B ex neceſsitate, aut non ineſse: B vero ipſi C ineſſe ſolum. ſic enim ſumptis propoſitionibus, ex neceſsitate A inerit ipſi C, aut non inerit. Quoniam enim B ipſi ex neceſsitate ineſt, aut non ineſt A: ipſum vero C aliquid eſt eorum, quæ ſunt B: manifeſtum quòd & C ipſi ex neceſsitate erit horum alterum. Sin autem A B quidem non eſt neceſsarium: B C vero neceſsarium: non erit concluſio neceſsaria. Nam ſi eſt, continget A eorum quæ ſunt B

alic

alicui ineſſe ex neceſsitate, & per primam, & per tertiam figuram. ſed hoc falſum. contingit enim B tale eſſe, cui nulli accidit ineſſe A. Præterea & ex terminis palã, quòd nõ eſt concluſio neceſſaria. vt ſi A eſſet motus, B animal, in quo autem C homo. animal nanque homo ex neceſſitate eſt: verum mouetur animal non ex neceſſitate, neque homo. Conſimiliter autem & ſi priuatiuum eſſet A B: eadem enim demonſtratio.

In ſyllogiſmis vero qui ſunt in parte, ſi vniuerſale eſt neceſſarium, & concluſio erit neceſſaria: ſin autem quod ſecundum partem, non neceſſaria: neque priuatiua, neque prædicatiua exiſtente vniuerſali propoſitione. Sit autem primum vniuerſale neceſſarium, & A omni B inſit ex neceſsitate: B vero alicui C ſolum inſit: neceſſe vtique A alicui C ineſſe ex neceſsitate. nam C ſub B eſt: B vero omni A inerat ex neceſſitate. Conſimiliter autem & ſi priuatiuus eſſet ſyllogiſmus: eadem enim erit demonſtratio. Si vero quod eſt ſecundum partem neceſſarium ſit, non erit concluſio neceſſaria. nullum enim impoſſibile concidit, quemadmodum neq; in vniuerſalibus ſyllogiſmis. Conſimiliter autem & in priuatiuis, Termini, motus, animal, album.

Miſtio Neceſſarij & Ineſſe in Secunda figura. *Caput XI.*

SEd in ſecunda figura, ſi priuatiua propoſitio eſt neceſſaria, & cõcluſio erit neceſſaria: ſi vero prædicatiua, non neceſſaria. Sit enim primum priuatiua neceſſaria, & A nulli contingat B: ipſi vero C ſolum inſit: quoniam itaque conuertitur priuatiuum, & B A nulli contingit: A vero omni ineſt C: quare nulli C contingit B: nanque C ſub A eſt.

Conſimiliter autem & ſi ad C ponatur priuatiuum. Si enim A nulli C contingit: & C nulli A continget: A vero omni ineſt B: quare nulli B continget C. ſit enim prima rurſus. * igitur neque B ipſi C: conuertitur enim ſimiliter.

** a. l. nō igitur neque duæ negationes apud Græcos magis negant.*

Sin autem prædicatiua propoſitio eſt neceſſaria, non erit concluſio neceſſaria. Inſit enim, A omni B ex neceſſitate: C vero nulli inſit ſolum: conuerſo itaque priuatiuo, prima efficitur figura. monſtratum eſt autem in prima, quòd non neceſſaria exiſtente priuatiua quæ ad maius, neque concluſio eſt neceſſaria: quare neque in his erit ex neceſſitate. Præterea, ſi concluſio eſt neceſſaria, contingit C alicui A non ineſſe ex neceſſitate. Si enim B nulli C ineſt ex neceſſitate: & C nulli B inerit ex neceſſitate: ipſum vero B alicui A neceſſe eſt ineſſe: ſiquidem & A omni B ex neceſſitate inerat: quare & C neceſſe eſt alicui A non ineſſe. verum nihil vetat, A tale acceptum fuiſſe, cui omni, C ipſum contingit ineſſe. Præterea & terminos exponentem monſtrare liceret, quòd concluſio non eſt ſimpliciter neceſſaria, ſed his exiſtentibus neceſſariis. Vt ſit A animal, B homo, C vero album: & propoſitiones ſimiliter ſint acceptæ. contingit enim animal nulli albo ineſſe: & homo vtique nulli inerit albo, verum non ex neceſsitate. contingit enim hominem fieri album, non tamen quouſque animal nulli inſit albo. quare his quidem exiſtentibus, neceſſaria erit concluſio: ſimpliciter autem non neceſſaria. Conſimiliter ſe habebit & in ſyllogiſmis in parte. cùm enim priuatiua propoſitio & vniuerſaliter ſit & neceſſaria, & concluſio erit neceſſaria: cum vero prædicatiua & vniuerſaliter ſit

ter ſit neceſſaria, priuatiua autem ſecundum partem, non erit concluſio neceſſaria. Sit primum priuatiua, & vniuerſaliter & neceſſaria, & A nulli B contingat ineſſe: alicui vero C inſit: quoniã itaq; conuertitur priuatiuũ, & B nulli A poſſet contingere ineſſe: A vero alicui C ineſt: quare ex neceſsitate B alicui C non inerit. Rurſus ſit prædicatiua vniuerſaliter & neceſſaria, & ponatur ad B prædicatiuum. Si itaque A omni B ex neceſsitate ineſt: C vero alicui non ineſt: quòd itaque non inerit B alicui C manifeſtum, ſed non ex neceſsitate. ijdem nanque termini erunt ad demonſtrationem, qui & in vniuerſalibus ſyllogiſmis. Sed neque, ſi priuatiuum neceſſarium acceptum ſit in parte, eſt concluſio neceſſaria: per eoſdem nanque terminos demonſtratio, * vno ſolo tranſumpto.

**Ait Alexã. Quadã exẽplaria habent hæc verba. quod Alb. dixit, ſed aliter ordinãdi ſunt termini.*

Miſtio Neceſſarij & Ineſſe in tertia figura.

Caput XII.

SEd in tertia figura, cùm termini ſint vniuerſaliter ad medium, & ambæ propoſitiones prædicatiuæ, ſi vterlibet neceſſarius exiſtat, & concluſio erit neceſſaria. ſin autem hoc prædicatiuum, illud vero priuatiuum ſit, cùm priuatiuum ſit neceſſarium, & concluſio erit neceſſaria: quando autem prædicatiuum, non erit neceſſaria. Sint enim primum ambæ prædicatiuæ propoſitiones: & A & B omni C inſint: neceſſarium vero ſit A C: quoniam igitur B omni C: & C alicui B inerit, eò quòd vniuerſale ſecundum partem conuertitur: quare, ſi omni C ineſt A ex neceſsitate: & C alicui B: neceſſarium eſt A alicui B ineſſe. nam B ſub C eſt. ſit igitur

rurſus prima figura. Conſimiliter monſtrabitur & ſi B C eſt neceſſarium . conuertitur enim C cum aliquo A: quare, ſi omni C B ex neceſsitate ineſt: & A alicui B inerit ex neceſsitate.

Rurſum ſit A C priuatiuum: B C vero affirmatiuum: priuatiuum autem neceſsarium. quoniam igitur conuertitur C cum aliquo B: A vero nulli C ex neceſsitate: neque B alicui inerit A ex neceſsitate. nam B ſub C eſt. Si vero prædicatiuum neceſſarium, non erit concluſio neceſsaria. Sit enim B C prædicatiuum & neceſſarium: A C vero priuatiuum & non neceſsarium: quoniam igitur conuertitur affirmatiuum, inerit & C alicui B ex neceſſitate: quare ſi A nulli C: C vero alicui B: A alicui B non inerit: ſed non ex neceſsitate. monſtratum eſt enim in prima figura, quòd priuatiua propoſitione non neceſsaria exiſtente, neque concluſio erit neceſſaria. Amplius per terminos planum fieri poſſit. ſit enim A bonum: B animal: C vero equus. contingit igitur bonum nulli equo ineſſe: animal autem neceſſe omni ineſſe: ſed non neceſſe animal quippiam non eſſe bonum, ſi quidem contingit omne bonum eſſe. Sin autem non hoc poſsibile: ſed vigilare, aut dormire, terminum ponendum. omne nanque animal horum eſſe ſuſceptiuum. Si igitur termini vniuerſaliter ad medium ſint, dictum eſt, quando erit concluſio neceſsaria. Si vero hic quidem vniuerſaliter, ille autem in parte, vtriſque prædicatiuis exiſtentibus, ſi vniuerſale ſit neceſsarium, & concluſio erit neceſsaria. demonſtratio vero eadem, quæ & prius, cõuertitur enim & prædicatiuum in parte. Si itaque neceſſe eſt B omni C ineſſe: A vero ſub C eſt: neceſſe eſt B alicui A ineſse

Terminos legas in figura.

ineſſe. ſed , ſi B alicui A,& A alicui B ineſſe neceſſarium.conuertitur enim. Similiter & ſi A C ſit neceſſarium,vniuerſaliter exiſtens.nam B ſub C eſt. Si vero quod in parte neceſſarium eſt, non erit concluſio neceſſaria. Sit enim B C in parte & neceſſarium: A vero omni C inſit , non tamen ex neceſsitate:conuerſo igitur B C,prima efficitur figura : & vniuerſalis quidem propoſitio nõ neceſſaria,quæ autem in parte neceſſaria. ſed cùm ita ſe habeant propoſitiones , non erat cõcluſio neceſſaria:quare neque in his. Amplius & ex terminis manifeſtum.ſit A vigilatio , B bipes,in quo autem C animal.B igitur alicui C neceſſe eſt ineſſe: A vero ipſi C contingit : & A ipſi B non neceſſarium. non enim neceſſe bipes aliquod non dormire, aut vigilare. Conſimiliter & per eoſdem terminos monſtrabitur, & ſi A C ſit in parte,& neceſſarium. Si vero hic quidem prædicatiuus,ille autem priuatiuus terminorum, quãdo vniuerſale priuatiuum ſit & neceſſarium, & concluſio erit neceſſaria. Si enim A C nulli contingit: B vero alicui C ineſt: A alicui B neceſſe non ineſſe. Quando autem affirmatiuum neceſſarium poſitum ſit vniuerſaliter exiſtens, aut in parte,aut priuatiuum ſecundum partem, non erit concluſio neceſſaria : nam alia quidem eadem, quæ & in prioribus,dicemus. Termini vero , quando ſit vniuerſale prædicatiuum neceſſarium , vigilatio , animal homo : medius, homo. Quando autem in parte prædicatiuum ſit neceſſarium , vigilatio , animal , album. neceſſe eſt nanque animal alicui albo ineſſe: vigilatio autem contingat nulli : & non neceſſe alicui animali nõ ineſſe vigilationem. Sed quando priuatiuum in parte exiſtens neceſſarium ſit,

bipes

bipes,motum , animal : animal medium. Planum itaque, quod inexiſtendi ſyllogiſmus non eſt, niſi vtræque ſint propoſitiones inexiſtentes: ſed neceſſarij eſt,& cum altera ſolum ſit neceſſaria. In vtriſque vero, & cùm prædicatiui & cùm priuatiui ſyllogiſmi ſint, neceſſe alteram propoſitioné conſimilem eſſe concluſionem. dico autem,ſi inexiſtens,inexiſtentem : ſi neceſſaria,neceſſariam.Quare & hoc manifeſtum,quòd non poterit concluſio aut neceſſaria, aut inexiſtens eſſe, niſi accipiatur neceſſaria, aut inexiſtens propoſitio.De neceſſario itaque quomodo ſit,& quam habet ad inexiſtens differentiam,dictum eſt quaſi ſufficienter.

De Contingenti, & propoſitionum ſecundum Contingens conuerſionibus.

Cap. XIII.

Vide Secundo de Interpretatione cap.3.

Quo pacto cõuertãtur propoſitiones de contingenti.

De contingenti verò poſthæc dicamus,quando,& quomodo,& per quę erit ſyllogiſmus. Dico autem cõtingere & contingens,quòd cùm non ſit neceſſarium,ſi ponatur ineſſe, nihil erit propter hoc impoſſibile: nanque neceſſarium, æquiuoce contingere dicimus.Quòd autem hoc eſt contigens,manifeſtum & ex negationibus & affirmationibus oppoſitis. nam non contingit ineſſe,& impoſſibile ineſſe,& neceſſe non ineſſe, aut eadé ſunt,aut conſequentia ſe inuicem: quare & oppoſita,contingit ineſſe,& non impoſsibile ineſſe, & non neceſſe non ineſſe, aut eadem ſunt,aut conſequentia ſe inuicem:de omni enim affirmatio, aut negatio erit. igitur contingens non neceſſarium, & non neceſſarium contingens.Accidit autem omnes,quæ ſecundum contingens ſunt propoſitiones,conuerti inter ſe : di-

co

co autem non affirmatiuas cum negatiuis, ſed quæcunque affirmatiuam habent figuram, ſecundum oppoſitionem: vt, contingere ineſſe, cum eo quod eſt, contigere non ineſſe: & omni contingere, cum eo quod eſt, nulli contingere, vel non omni: & alicui, cum eo quod eſt, alicui non. eodem autem modo & in aliis. Quoniam enim contingens non eſt neceſſarium: non neceſſarium vero contingit non ineſſe: planum, quòd ſi contingit A ineſſe B, contingit & non ineſſe: & ſi omni contingit ineſſe, & omni contingit non ineſſe. Conſimiliter autem & in affirmationibus in parte: nanque eadem demonſtratio. verum tales propoſitiones affirmatiuæ ſunt, & non priuatiuę. Contingit enim ad ſimilitudinem ipſius eſſe ordinatur, quemadmodum dictum eſt prius. Determinatis verò his, rurſum dicimus, quòd contingere ſecundum binos dicitur modos. Vnum, eo quod vtplurimum fit, & deficit neceſſarium, vt caneſcere hominē, vel augeri aut minui, aut penitus, quod aptū natum eſt eſſe: hoc enim non continuum quidem habet neceſſarium, propterea quòd nō ſemper eſt homo: at qui dum homo ſit, aut ex neceſsitate, aut vtplurimū eſt. Alium, ipſum infinitum, quod & ſit & non ſit poſsibile: vt ambulare animal, aut ambulante terræmotum fieri, aut omnino quod à fortuna fit. nil enim magis ſic aptum eſt natum, quàm in cōtrarium. Conuertitur itaq; ſecundum oppoſitas propoſitiones vtrūque contingentium, non eodem tamen modo: ſed quod aptum natū eſt eſſe cum eo, quod eſt, non ex neceſsitate ineſſe: ſic enim contingit non caneſcere hominem: ipſum verò infinitum, cum eo quod eſt nihil magis ſic, quàm illo modo, ſe habere, aut habitum ire. Verum

ſcient

ſcientia ac ſyllogiſmus demonſtratiuus de ipſis quidem infinitis non eſt, eò quòd inordinatum eſt medium: de apte vero natis eſt. & ferme rationes & conſiderationes fiunt de ſic contingentibus: de illis autē accidit quidem fieri ſyllogiſmum, non tamen conſueuerunt quæri. Hæc igitur magis determinabuntur in ſequentibus. Sed nunc dicamus, quando, & quomodo, & quis erit ſyllogiſmus ex contingentibus propoſitionibus.

De ſyllogiſmis ex ambabus, de Contingenti in Prima figura. Cap. XIIII.

Quale ſit dictum de omni in ꝓpoſitionibus contingentibus.

SEd quoniam contingere hoc huic ineſſe, bifariam erit accipere: aut enim cui ineſt hoc, aut cui contingit ipſum ineſſe: A nanque contingere, de quo B, horum alterum ſignificat, aut de quo dicitur B, aut de quo contingit dici: A vero de quo B, vel A contingit omni B, nihil differt: manifeſtum igitur quòd bifariam dici poſſet, A contingere omni B ineſſe. Primum igitur dicamus, ſi de quo B contingit ipſi C, & de quo A ipſi B, quis erit & qualis ſyllogiſmus: ſic enim & propoſitiones vtræque accipiuntur ſecundum contingere. cùm vero de quo B ineſt, A contingat: illa quidem inexiſtens, illa autem contingens. quare ab iis quæ conſimilis ſunt figuræ incipiendum, quemadmodum & in aliis. Quando itaque A omni contingat B: & B omni C: erit ſyllogiſmus perfectus, quòd A omni C contingit ineſſe. hoc autem manifeſtum ex definitione: contingere nanque omni ineſſe ſic dicebamus. Conſimiliter & ſi A contingit nulli eorum quæ ſunt B: B vero contingit omni C: quòd A contingit nulli C. de quo enim B contingit, A non contingere, hoc erat nullum omittere contingentium, quæ ſub B. Cùm verò A omni

B con

B contingat: B vero nulli contingat C: per ſumptas quidem propoſitiones nullus fit ſyllogiſmus. conuerſa autem B C ſecundum contingere, idem erit, qui prius. nam quoniam contingit B nulli C ineſſe, contingit & omni ineſſe. hoc autem dictum eſt prius. quare quoniam B omni C: A vero omni B: rurſus idem efficietur ſyllogiſmus. Conſimiliter & ſi ad vtraſque propoſitiones negatio ponatur cum eo quod eſt contingere. dico autem, veluti ſi A nulli contingit B: & B nulli C. per ſumptas enim propoſitiones nullus fit ſyllogiſmus: conuerſis vero, rurſus idem erit qui prius. Planum itaque, quòd negatione poſita ad minus extremum, vel ad vtraſq; propoſitiones, aut non fit ſyllogiſmus, aut fit quidem, ſed non perfectus: ex conuerſione nanque concluditur neceſſarium. Sin autem hæc quidem propoſitionum vniuerſaliter accepta ſit, illa vero in parte, vniuerſali poſita ad maius extremum, ſyllogiſmus erit perfectus. Si enim A omni contingit B: B autem alicui eorum quæ C contingit: A alicui C contingit. hoc auté manifeſtum ex definitione eius quod eſt, de omni contingere. Rurſus ſi A contingit nulli B: ſed B alicui C contingit ineſſe: neceſſe A contingere alicui C non ineſſe. demonſtratio autém eadem.

Si vero propoſitio in parte priuatiua accepta fuerit, vniuerſalis autem affirmatiua, poſitione vero conſimiliter ſe habeant: puta, A omni B contingit: ſed B alicui C contingit non ineſſe: per aſſumptas quidem propoſitiones non fit manifeſtus ſyllogiſmus: verum ſi eam quæ in parte eſt conuerterimus, & ponamus B alicui C contingere ineſſe, eadem erit concluſio, quę & prius, quemadmodum in iis, quæ à principio.

Quòd

Quòd ſi quæ ad maius extremum in patte ſit accepta, quæ verò ad minus vniuerſaliter, ſiue vtræque affirmatiue poſitæ fuerint, ſiue priuatiue, ſiue non conſimilis figuræ, ſiue vtræque indefinite,aut ſecundum partem, nullo modo erit ſyllogiſmus.Nil enim prohibet B tranſcendere A, & non prędicari in æquis.quo auté tranſcendit A,accipiatur C: huic enim neq; omni,neque nulli,neq; alicui,nõ contingit A ineſſe: ſiquidé conuertuntur propoſitiones,quæ ſecundũ contingere,& B pluribus contingit,quàm A ineſſe.Amplius & ex terminis planum:ita nanq; ſe habentibus propoſitionibus,primũ vltimo & nulli contingit,& omni ineſſe neceſſarium. Termini vero cõmunes omnium,ꝙ ex neceſſitate inſit animal, album,homo : ꝙ non contingat,animal,album, indumentum. Planum itaque,quòd hoc ſe habentibus modo,nullus fit ſyllogiſmus.Aut enim exiſtendi,aut ex necesſitate,aut contingendi omnis eſt ſyllogiſmus. quòd quidem inexiſtendi ac neceſſarij non ſit,planum: affirmatiuus enim priuatiuo tollitur: priuatiuus autẽ affirmatiuo. ſupereſt igitur,vt contingendi ſit.hoc autem fieri nequit: monſtratum enim eſt,quòd ita terminis ſe habentibus, & omni poſtremo neceſſe eſt primũ,& nulli contingere ineſſe. quare eſſe non poſſet contingendi ſyllogiſmus:neceſſariũ nanque non erat contingens. Manifeſtum itaque, & quòd ſi vniuerſaliter termini extiterint in contigentibus propoſitionibus, ſemper fit ſyllogiſmus in prima figura: & ſi prædicatiui & ſi priuatiui fuerint.prærerquàm quòd ſi prædicatiui quidem ſint perfectus: ſi vero priuatiui, imperfectus. Accipere autem opus eſt contingere, non quod in neceſſariis,ſed ſecundum dictam deter-

minat

mĩnationem. plerunque autem latet quod tale eſt.

Miſtio Contingentis & Inexiſtentis in Prima figura. *Cap. XV.*

SIn autem hæc ineſſe, illa propoſitionum accipiatur contingere, cùm quæ ad maius eſt extremum contingere ſignificet, & perfecti omnes erunt ſyllogiſmi, & contingentis ſecundum determinatam determinationem: cùm vero quæ ad minus, & imperfecti omnes, & priuatiui ſyllogiſmi contingentis, non ſecundum determinationem, ſed eius, quod eſt nulli, aut nõ omni ex neceſsitate. ſi enim non omni aut nulli ex neceſsitate contingere dicimus, & nulli & non omnĩ ineſſe. Contingat nanque A omni B: B vero omni C ponatur ineſſe: quoniam igitur C eſt ſub B: omni autem B contingit A: planum quòd & C omnĩ contingit. fit itaque perfectus ſyllogiſmus. Conſimiliter & ſi A B propoſitio extiterit priuatiua: B C vero affirmatiua: & A C quidem contingere: B C autem ineſſe accipiatur: perfectus erit ſyllogiſmus, quòd A cõtingit nulli C ineſſe. Quòd igitur, ſi inexiſtens ad minorem ponatur extremitatem, perfecti fiant ſyllogiſmi, manifeſtum. Sed quòd dum econtrario ſe habeat, erunt ſyllogiſmi, per impoſsibile monſtrandum. ſimul autem clarum erit, & quod imperfecti: monſtratio nanque non eſt ex acceptis propoſitionibus. Cæterùm primo dicendum eſt, quòd ſi dum A fuerit, neceſſe eſt B eſſe: & dum poſsibile A extiterit, poſsibile erit & B ex neceſsitate. Sit enim ita ſe habentibus, in quo quidem A poſsibile: in quo autem B impoſsibile. ſi igitur poſsibile, quando poſsibile eſt eſſe, vtique fieret, impoſsibile vero, quãdo impoſsibile, fieri

nequeat: ſimul autem ſi A poſsibile,& B impoſſibile: contingeret vtique A factum eſſe ſine B. ſi vero factum eſſe,& eſſe: factum nanque,quando factum fuit, eſt. Verum oportet accipere poſſibile atque impoſsibile, non ſolum in generatione,ſed & in eo quod eſt verificari,& ineſſe,& quotcunque modis aliter dicitur poſsibile: in omnibus enim conſimiliter ſe habebit. Amplius exiſtente A, B eſſe,non oportet exiſtimare,tanquam ſi vnum eſſet A, B fore. nihil nanque eſt ex neceſsitate,vno quopiam exiſtente, ſed duobus minimis: ſicuti cum propoſitiones ita ſe habeant, veluti dictũ eſt ſecundum ſyllogiſmum. nam,ſi C de D: D autem de F: & C de F ex neceſsitate: & ſi vtrunque poſsibile, & concluſio erit poſsibilis. ac ſi quiſpiam poneret A propoſitiones, B vero concluſionem,euenire poſſet non ſolum A neceſſario exiſtente, ſimul & B eſſe neceſſarium, ſed & poſsibili poſsibile. Hoc autem monſtrato, planum, quòd falſo ſuppoſito, & non impoſsibili, & concluſio propter ſuppoſitionem falſa erit,& non impoſsibilis. veluti ſi A falſum quidem eſt, non tamen impoſsibile: cùm vero A ſit,B eſt: & B erit falſum quidem, non tamen impoſsibile. quoniam monſtratum eſt, quod A exiſtente,B eſt: & poſsibili exiſtente A, erit B poſsibile: ſuppoſitum autem eſt, A poſsibile eſſe,& B erit poſsibile. ſi enim impoſſibile, ſimul poſsibile erit, & impoſsibile idem. Determinatis vero his, inſit A omni B: B autem omni C contingat:neceſſe itaque A omni C contingere ineſſe.Non enim contingat: B vero omni C ponatur tanquam inexiſtens: hoc falſum quidem,non tamen impoſsibile. ſi itaque A non contingit ipſi C:B vero omni ineſt C:A non omni B

ni B contingit: ſit enim ſyllogiſmus per tertiam figuram.verum ſuppoſitum fuerat omni contingere ineſſe: neceſſe igitur A omni C contingere. falſo enim ſuppoſito & nõ impoſsibile,quod accidit eſt impoſsibile. Verum & per primam figuram licet facere impoſsibile, ponentes B ineſſe ipſi C. Si enim B omni C ineſt: A vero omni B contingit: & C omni contingeret vtique A. ſed fuerat ſuppoſitum non omni contingere.

Sumere vero oportet omni ineſſe non ſecundum tempus determinantes, puta nunc, aut in hoc tẽpore,ſed ſimpliciter: nanque per has propoſitiones,& ſyllogiſmos facimus. Quoniam, ſi propoſitio ſecundum nunc accipiatur, non erit ſyllogiſmus. nihil enim fortaſſe prohibet, aliquãdo omni moto hominem ineſſe,veluti ſi nil aliud moueretur: motum vero contingit omni equo:ſed hominem nulli equo ineſſe contingit.

Præterea ſit primum animal, medium motum, vltimum vero homo. propoſitiones itaque conſimiliter ſe habebunt,concluſio vero neceſſaria non contingens: ex neceſsitate enim homo animal. Manifeſtum itaque,quòd vniuerſale accipere oportet ſimpliciter,& non tempore determinantes. Rurſus ſit priuatiua vniuerſaliter propoſitio A B: & ſumptum ſit A ineſſe nulli B: B vero omni contingat C ineſſe: his itaque poſitis, neceſſe eſt A contigere nulli C ineſſe. Non enim contingat: & B ponatur ineſſe C,quemadmodum prius:neceſſe itaque A alicui eorum, quæ B ineſſe: ſit enim ſyllogiſmus per tertiam figuram.hoc autem impoſsibile. quare contingeret vtique A nulli C ineſſe. falſo enim poſito, impoſsibile quod accidit.

Hic igitur ſyllogiſmus non eſt contingentis ſecundum determinationem, ſed eius quod eſt, nulli ex neceſsitate. hæc enim eſt contradictio factæ ſuppoſitionis: ſuppoſitum enim eſt, A alicui C ineſſe. ſyllogiſmus vero ad impoſſibile oppoſitæ eſt dictionis. Amplius & ex terminis manifeſtum, quòd non erit concluſio contingens. Sit enim in quo A coruus: in quo B diſcurrens: in quo C homo. nulli itaque B A ineſt: nullum enim diſcurrens coruus: B vero omni contingit C, omni enim homini diſcurrere: ſed A ex neceſsitate nulli C. non igitur concluſio contingens. Sed neque neceſſaria ſemper. Sit enim A motum, B ſcientia, in quo autem C homo. A igitur nnlli inerit B: B vero omni C contingit: & non eſt concluſio neceſſaria. non enim neceſſe nullum moueri hominem, ſed non neceſſe aliquem. planum itaque quòd concluſio eſt eius, quod eſt nulli ex neceſsitate ineſſe. Accipiendi vero melius ſunt termini. Sed ſi priuatiuum ad minorem ponatur extremitatem contingere ſignificans, ex ipſis quidem acceptis propoſitionibus nullus erit ſyllogiſmus: conuerſa autem ſecundum contingere propoſitione, erit quemadmodum in prioribus. Inſit enim A omni B: B vero contingat nulli: ſic igitur ſe habentibus terminis, nihil erit neceſſarium. ſi autem conuertatur B C, & accipiatur B omni C contingere, fit ſyllogiſmus, quemadmodũ prius. nam conſimiliter termini poſitione ſe habebunt. Sed eodem modo & cum priuatiua extiterint vtraque interualla, ſi A B quidem non inſit: B vero contingere C nulli accidit: per ipſa quidem accepta fit non neceſſarium, ſed propoſitione conuerſa, quæ eſt ſecundum contingere, erit

erit ſyllogiſmus. Accipiatur enim A quidem nulli eorum quæ ſunt B ineſſe : B vero contingat nulli C : per hæc igitur nihil neceſſarium. quod ſi accipiatur B contingere omni C, quod eſt verum : A B autem propoſitio ſimiliter ſe habeat: rurſus idem erit ſyllogiſmus. Si vero non ineſſe ponatur B ipſi C, & non contingere non ineſſe, non erit ſyllogiſmus nullo modo: neque cum priuatiua, neq; cum affirmatiua fuerit A B propoſitio. Termini communes, quòd ex neceſſitate inſit, album, animal, nix: quòd non contingat, album, animal, pix. Planum itaque, quòd ſi termini vniuerſales extiterint, & hęc inexiſtés, illa propoſitionum contingens accipiatur: quando propoſitio quæ ad minorem extremitatem, contingere accipiatur, ſemper fit ſyllogiſmus: præterquam quòd aliquando quidem ex ipſis, nonnunquam vero ex conuerſa propoſitione, quando autem horũ vterque, & ob cauſam, diximus. Quòd ſi hoc vniuerſaliter, illud vero interuallorum accipiatur in parte, quando quod ad maius eſt extremum, vniuerſaliter ponatur & contingens, ſeu negatiuum ſiue affirmatiuum, quod vero in parte, affirmatiuum & inexiſtens, erit ſyllogiſmus perfectus, quemadmodum & vniuerſaliter terminis exiſtentibus. demonſtratio autem eadem, quæ & prius.

Cæterum, quando vniuerſale quidem ſit ad maius extremum, ſed inexiſtens non cõtingens, alterum vero in parte & contingens, ſeu negatiuæ, ſiue affirmatiuæ ponantur vtræque, ſiue hæc negatiua, illa affirmatiua, omnino erit ſyllogiſmus imperfectus, præterquàm quòd hi quidem per impoſsibile monſtrabuntur, illi vero per conuerſionem eius quod eſt contingere,

* autẽ pro que, exponit Philop.

quemadmodum in præcedentibus. Erit * autem ſyllogiſmus per conuerſionem, & quando vniuerſalis ad maius poſita extremum ſignificet ineſſe, aut non ineſſe: quæ vero in parte priuatiua exiſtens, contingere accipiat. Quemadmodum ſi A omni quidem ineſt: B autem alicui C contingit non ineſſe. conuerſa enim B C ſecundum contingere, fit ſyllogiſmus.

Sed quando quæ ſecundum partem ponitur non ineſſe accipiat, non erit ſyllogiſmus. Termini quod inſit, album, animal, nix: quod non inſit, album, animal, pix. per indefinitum nanque ſumenda eſt demonſtratio.

Si autem vniuerſale ad minus ponatur extremum, quod vero in parte ad maius, ſiue priuatiuum ſeu affirmatiuum, vel contingens aut inexiſtens, quomodocunque, nullo pacto erit ſyllogiſmus. Neque quando in parte, aut indefinitæ ponantur propoſitiones, ſeu contingere accipientes, ſiue ineſſe, aut viciſſim, neque ſic erit ſyllogiſmus. demonſtratio vero eadem, quæ & in prioribus. Termini communes, quòd inſit ex neceſſitate, animal, album, homo: quòd non contingat, animal, album, indumentum.

Planum itaque, quòd ſi vniuerſale ad maius ponatur extremum, ſemper fit ſyllogiſmus: ſi vero ad minus, nullius vnquam.

Miſtio Neceſſarij & Contingentis in Prima figura.
Cap. XVI.

CVm vero hæc quidem propoſitionum ex neceſſitate ineſſe aut non ineſſe, hæc autem contingere ſignificet, ſyllogiſmus quidem erit, eodem modo ſe habentibus terminis, & perfectus, quando ad minorem extremitatem ponatur neceſſa

neceſſarium. Concluſio vero, ſi termini fuerint prædicatiui, erit eius quod eſt contingere, & non eius quod eſt ineſſe, & vniuerſaliter & non vniuerſaliter poſitis. Sed cùm hoc quidem affirmatiuum ſit, illud vero priuatiuum, quando affirmatiuum quidem neceſſarium ſit, eius quod eſt contingere, & non eius quod eſt non ineſſe: cùm vero priuatiuum & eius quod eſt contingere non ineſſe, & non ineſſe, & vniuerſalibus & non vniuerſalibus terminis exiſtentibus. Contingere autem in concluſione eodem pacto accipiendum, quo & in prioribus. Eius vero quod eſt ex neceſſitate non ineſſe, non erit ſyllogiſmus. alterum enim eſt, non ex neceſſitate ineſſe, & ex neceſſitate non ineſſe. Quòd itaque, ſi termini affirmatiuĩ extiterint, non fit concluſio neceſſaria, planum. Inſit nanque A omni B ex neceſſitate: B autem contingat omni C: erit vtique ſyllogiſmus imperfectus, quòd A contingit omni C ineſſe. Quòd autem imperfectus ex demonſtratione manifeſtum: nam eodem monſtrabitur pacto, quo & in prioribus. Rurſus A contingat omni B ineſſe: B vero omni C inſit ex neceſſitate: erit vtique ſyllogiſmus quòd A omni contingit C ineſſe: ſed non quòd ineſt. & perfectus, non autem imperfectus: ſtatim nanque perficitur per propoſitiones, quæ à principio. Si auté non conſimilis figuræ propoſitiones extiterint, ſit primũ priuatiua neceſſaria, & A nulli contingat eorũ quæ B ex neceſſitate: B vero omni C cõtingat: neceſſe itaq; eſt A nulli C ineſſe. Ponatur enim inexiſtens, aut omni, aut alicui: B vero ſupponebatur nulli cõtingere: quoniã itaq; cõuertitur priuatiuũ, & B nulli cõtingit A: A vero omni C, aut alicui ponitur ineſſe: quare nulli aut nõ omni C cõtingeret B ineſſe: ſuppone

batur autem à principio omni contingere. Sed manifeſtum & quoniam eius quod eſt cōtingere non ineſſe, efficitur ſyllogiſmus: ſiquidem & eius quod eſt non ineſſe. Rurſum ſit affirmatiua propoſitio neceſſaria, & A contingat nulli B ineſſe: B vero omni C inſit ex neceſſitate: ſyllogiſmus itaque erit perfectus: ſed non eius, quod eſt non ineſſe, ſed eius quod eſt contingere non ineſſe. nanque propoſitio ſic accepta fuit, quæ eſt à maiori extremo. Et ad impoſſibile non eſt ducere. ſi enim ſupponatur A nulli C ineſſe, poſitum eſt autem & B nulli contingere ineſſe, nihil accidit propter hæc impoſſibile. Si vero ad minus extremum ponatur priuatiuum, quando contingere quidem ſignificet, ſyllogiſmus erit per conuerſionem, quemadmodum in prioribus. Sed quando non contingere, non erit: neque quando ambo ponantur priuatiua, non ſit autem contingens, quod ad minus. Termini vero iidem, eius quod eſt ineſſe, album, animal, nix: non inexiſtendi, album, animal, pix.

Cæterum eodem pacto ſe habebit & in ſyllogiſmis in parte. Nam cùm priuatiuum ſit neceſſarium, & concluſio erit eius quod eſt non ineſſe. Veluti ſi A nulli eorum quæ ſunt B contingit ineſſe, neceſſe eſt A alicui eorum quæ ſunt C non ineſſe. Si enim omni ineſt: nulli vero B contingit, & B nulli A contingit ineſſe.* quare ſi A quidem omni C ineſt: B vero nulli A: ipſum B nulli eorum quæ C contingit. Sed cùm particulare affirmatiuum, quod eſt in ſyllogiſmo priuatiuo, neceſſarium ſit, vt BC: aut vniuerſale in prædicatiuo, vt A B, non erit eius quod eſt ineſſe ſyllogiſmus. demonſtratio vero eadem, quæ & in prioribus. Si autem vniuer

**A.l. quare ſi A omni C ineſt: B nulli eorũ quæ C cōtingit: verum ſuppoſitũ fuerat, alicui contingere.*

vniuerſale ponatur ad minus extremum, aut affirmatiuum, aut priuatiuum contingens: quod autem in parte neceſſarium ad maius extremum: nō erit ſyllogiſmus. Termini eius quod eſt eſſe ex neceſſitate, animal, album, homo: non inexiſtendi autem, animal, album, indumentum. Cùm vero vniuerſale neceſſarium ſit, quod autem in parte contingens, vniuerſali exiſtente priuatiuo. termini eius quod eſt ineſſe, animal, album, coruus: non inexiſtendi, animal, album, pix. Si vero affirmatiuum fuerit, animal, album, cygnus: eius vero quod eſt non contingere, animal, album, nix. Neque quando indefinitæ acceptæ fuerint propoſitiones, aut vtræque ſecundum partem, neque ſic erit ſyllogiſmus. Termini communes inexiſtendi, animal, album, homo: non inexiſtendi, animal, album, inanimatum. nanque animal alicui albo: & album inanimato alicui, & neceſſarium ineſſe & non contingit ineſſe. Et in eo quod eſt contingere conſimiliter. quare ad omnia termini ſunt vtiles. Planum itaque ex dictis, quòd terminis conſimiliter ſe habentibus, & in eo quod eſt ineſſe, & in neceſſariis, fit &, non fit ſyllogiſmus. præterquàm quòd ſi ſecundum ineſſe ponebatur priuatiua propoſitio, eius quod eſt contingere erat ſyllogiſmus: verum ſi ſecundum neceſſarium priuatiua, & eius quod eſt contingere, & eius quod eſt non ineſſe. Manifeſtum autem, & quòd omnes ſyllogiſmi imperfecti, & quòd perficiuntur per prædictas figuras.

Secunda figura ex ambabus Contingentibus. *Cap. XVII.*

SEd in Secunda figura, quando contingentes vtræque accipiuntur propoſitiones nullus

erit ſyllogiſmus, ſeu prædicatiuæ, ſiue priuatiuæ ponantur, vel vniuerſaliter, aut ſecundum partem. cùm vero hæc inexiſtere, illa autem ſignificet contingere, ſi affirmatiua quidem ſignificat inexiſtere, nunquàm erit: ſin autem vniuerſaliter priuatiua, ſemper eodem pacto & cùm hæc propoſitionum ex neceſſitate, illa cõtingere accipiatur. Oportet autem & in his accipere in concluſionibus contingens, quemadmodũ in prioribus. Primum itaq; monſtandum, quòd non conuertitur contingens priuatiuum: quemadmodum ſi A contingit nulli eorũ quæ B, non neceſſe & B contingere nulli eorum quæ A. Ponatur enim hoc, & contingat B nulli A ineſſe. quoniam itaq; conuertuntur contingentes affirmationes cum negationibus, & contrariæ & oppoſitæ: B vero contingit nulli A ineſſe: planum, quòd & omni A cõtingere poſſet B ineſſe. ſed hoc falſum. non enim ſi hoc huic omni contingit, & hoc huic neceſſarium: quare non cõuertitur priuatiuum. Amplius nihil prohibet A contingere nulli B: B vero alicui eorum quæ ſunt A ex neceſſitate non ineſſe. quemadmodum album omni homini contingit non ineſſe, & ineſſe: hominem autem non verum dicere, quòd contingit nulli albo. multis enim ex neceſſitate nõ ineſt. cæterum neceſſarium nõ erit contingens. Verum neq; ex impoſſibili monſtrabitur cõuerti. veluti ſi quis exiſtimaret, quoniam falſum eſt B cõtingere nulli A ineſſe, verum non cõtingere. dictio nanq;, & negatio. Si autem hoc verum, & B ex neceſſitate ineſſe alicui eorum quę A: quare & A alicui eorum quæ B. ſed hoc impoſſibile. non enim ſi B non contingit nulli eorum quæ ſunt A, neceſſe ineſſe alicui ſolum, ſed ex neceſſitate non omni. nanque non contingere

nulli

nulli bifariam dicitur:vnum,ſi ex neceſſitate ali cui ineſt:alterum,ſi ex neceſſitate alicui nō ineſt. Quod enim ex neceſſitate alicui eorum quæ A non ineſt,non eſt verum dicere,quòd omni contingit non ineſſe:quemadmodum neq; quòd alicui ineſt ex neceſſitate,quòd omni cōtingit ineſſe.Si itaq; quiſpiam cenſeret,propterea quòd non contingit C omni D ineſſe,ex neceſſitate alicui ipſum non ineſſe, falſo acciperet: omni enim ineſt. * ſed quoniam quibus iam ex neceſſitate ineſt,ob hoc dicimus non omni contingere.quare huic quod eſt,contingere omni ineſſe, opponitur & ex neceſſitate alicui ineſſe,& ex neceſſitate alicui non ineſſe: conſimiliter autem & ei quod eſt,nulli contingere.Manifeſtum igitur,quòd ad ſic contingens & non contingens, quemadmodum in principio determinauimus, non ſolum ex neceſſitate alicui ineſſe, ſed ex neceſſitate alicui non ineſſe accipiendum.hoc autē accepto,nihil accidit impoſſibile:quare nō fit ſyllogiſmus. Manifeſtū itaq; ex dictis,ꝙ non conuertitur priuatiuum.Hoc autem monſtrato,ponatur A nulli quidem B contingere: C vero omni. per conuerſionem igitur non fit ſyllogiſmus: dictum eſt enim,quòd non conuertitur talis propoſitio. Sed neque per impoſſibile. ſi nanque ponatur B omni C contingere ineſſe, nihil accidit falſi. contingere enim poſſet A ipſi C, & omni, & nulli ineſſe. Sed ſi omnino eſt ſyllogiſmus, planum, quòd eius quod eſt cōtingere vtiq; eſſet:propterea quòd neutra propoſitionum accepta fuit in eo quod eſt ineſſe.& iſte aut affirmatiuus,aut priuatiuus.Neutro autem modo accidit.ſi affirmatiuus quidem ponatur, monſtrabitur per terminos, ꝙ non contingit ineſſe: ſi vero priuatiuus, quòd conclu

* *Al.c.ad. ſi cōtingat.*

concluſio non contingens eſt, ſed neceſſaria. Sit enim A album, B homo, in quo C equus. A itaque album contingit huic quidem omni, illi vero nulli: ſed B ipſi C neque ineſſe contingit, neque non ineſſe. quòd igitur ineſſe non accidit, manifeſtum: nullus enim equus homo. cæterum neque contingere non ineſſe: neceſſe nanque eſt nullum equum hominem eſſe. ſed neceſſarium non erat contingens. non itaque fit ſyllogiſmus. Itidem autem monſtrabitur & ſi econuerſo poſitum fuerit priuatiuum.

Et ſi vtræque affirmatiuæ acceptæ fuerint, aut priuatiuæ. per eoſdem nanque terminos erit demonſtratio.

Et quando hæc vniuerſaliter, illa in parte, aut vtræquæ ſecundum partem, aut indefinitæ, aut quotcunque modis aliter contingit tranſumere propoſitiones. ſemper enim erit demonſtratio per eoſdem terminos.

Planum itaque, quòd ſi vtræque propoſitiones ſecundum contingens ponuntur, nullus fit ſyllogiſmus.

Miſtio Inexiſtentis & Contingentis in Secunda figura.

Cap. *XVIII.*

SI autem hæc inexiſtere, illa verò contingere ſignificet, ſi prædicatiua ponatur inexiſtere, priuatiua autem contingere, nullus erit ſyllogiſmus: neque dum vniuerſaliter, neque dum in parte termini accipiuntur. demonſtratio vero eadem, & per eoſdem terminos.

Sed quando affirmatiua contingere, priuatiua autem inexiſtere, erit ſyllogiſmus. Sumatur enim A B nulli ineſſe: C vero omni con-

tingere

tingere : conuerſo itaque priuatiuo , B A nulli inerit : ſed A omni C contingit : fit igitur ſyllogiſmus, quòd contingit B nulli C per primam figuram. Conſimiliter autem & ſi ad C ponatur priuatiuum . Cùm vero vtræque ſunt priuatiuæ, ſignificet autem hæc non ineſſe, illa contingere non ineſſe, per ipſa quidem aſſumpta nihil accidit neceſſarium : ſed conuerſa propoſitione, quæ eſt ſecundum contingere, ſyllogiſmus efficitur, quòd nulli C contingit ineſſe, quemadmodum in prioribus. erit enim rurſus prima figura. Si vero vtræque ponantur prædicatiuæ, non erit ſyllogiſmus. Termini quòd inſit, ſanitas, animal, homo: quòd non inſit, ſanitas; equus, homo. Eodem pacto ſe habebit & in ſyllogiſmis in parte. Cùm enim affirmatiuum ſit inexiſtens, aut vniuerſaliter, aut in parte acceptum, nullus erit ſyllogiſmus. hoc autem conſimiliter & per eoſdem monſtratur terminos, quibus priora. Cùm vero priuatiuum, erit per conuerſionem, quemadmodum in prioribus.

[1] Rurſus ſi ambo quidem interualla priuatiua fuerint accepta, vniuerſaliter autem, quòd non inexiſtere, ex ipſis quidem propoſitionibus non erit neceſſarium : ſed conuerſo eo, quod eſt contingere, quemadmodum in prioribus, erit ſyllogiſmus. Si vero priuatiuum quidem inexiſtens ſit, ſed in parte acceptum, non erit ſyllogiſmus: ſiue affirmatiua, ſiue priuatiua altera fuerit propoſitio. Neque quando vtræque indefinitæ ſint acceptæ, aut negatiuæ, aut affirmatiuæ, vel ſecundum partem. demonſtratio vero eadem, & per eoſdem terminos.

Miſtio Neceſſarij & Contingentis in Secunda figura.

Cap.

Cap. XIX.

VErum ſi hæc ex neceſſitate, illa propoſitionum contingere ſignificet, priuatiua exiſtente neceſſaria, erit ſyllogiſmus, non ſolum quòd contingit non ineſſe, ſed & quoniam non ineſt: affirmatiua autem non erit. Ponatur enim A B nulli ex neceſſitate ineſſe: C vero omni contingere: conuerſa igitur priuatiua, & B A nulli inerit. ſed A C omni contingit: fit igitur rurſus per primam figuram ſyllogiſmus, quòd B nulli C contingit ineſſe.

Simul autem manifeſtum, quòd & B nulli C ineſt. ponatur enim ineſſe: igitur ſi A B nulli contingit: B vero ineſt alicui eorum quæ C: A alicui eorum, quæ C non contingit: ſed omni ſupponebatur contingere. Eodem pacto monſtrabitur, & ſi ad C ponatur priuatiuum.

Rurſus ſit prædicatiuum neceſſarium, alterum vero contingens: & A contingat nulli B: C vero omni inſit ex neceſſitate: ſic itaque ſe habentibus terminis, nullus ſit ſyllogiſmus. accidit enim ipſi C ex neceſſitate non ineſſe. Sit nanque A album, in quo B homo, in quo C cygnus. album igitur cygno ex neceſſitate ineſt: homini vero contingit nulli: & homo nulli cygno ex neceſſitate. Quòd igitur eius quod eſt contingere non eſt ſyllogiſmus, planum: quod enim ex neceſſitate, non erat contingens.

Veruntamen neque neceſſarij. neceſſarium nanque aut ex vtriſque neceſſariis, aut ex priuatiua accidit. Amplius autem & licet his poſitis, B ipſi C ineſſe. nihil enim prohibet C ſub B eſſe: A vero B omni contingere: C autem ex neceſſitate ineſſe. Veluti ſi C eſſet vigilatio, B animal, in quo A motus, nam vigilanti ex neceſſi-

neceſſitate motus ineſt: animali vero omni contingit: & omne vigilans animal. Manifeſtum itaque, quòd neque non inexiſtendi: ſiquidem ita ſe habentibus, neceſſe ineſſe. neque vtique oppoſitarum affirmationum. quare nullus erit ſyllogiſmus. Conſimiliter monſtrabitur & ſi econuerſo ponatur affirmatiua. Quod ſi eiuſdem figuræ ſint propoſitiones, cùm priuatiuæ ſunt, ſemper fit ſyllogiſmus, conuerſa propoſitione, quæ eſt ſecundum contingere, quemadmodum in prioribus. Accipiatur enim A ipſi B ex neceſſitate non ineſſe: conuerſis igitur propoſitionibus, B nulli A inerit: A vero omni C contingit: fit itaque prima figura. Et ſi ad C poneretur priuatiuum, conſimiliter. Sin autem prædicatiuæ poſitæ fuerint, non erit ſyllogiſmus. Nanque non inexiſtendi, aut ex neceſſitate non inexiſtendi, planum quòd non erit: propterea quòd non fuit accepta priuatiua propoſitio, neque in eo quod eſt ineſſe, neque in eo quod eſt ex neceſſitate ineſſe. Veruntamen neque eius quod eſt contingere non ineſſe. ex neceſſitate enim ſic ſe habentibus B ipſi C non inerit. quemadmodum ſi A poneretur album, in quo B cygnus, C vero homo. Neque vtique oppoſitarum * negationum: quoniam monſtratum eſt B ipſi C ex neceſſitate non inexiſtens. non igitur fit ſyllogiſmus omnino. Cõſimiliter autem ſe habebit & in ſyllogiſmis in parte. Cũ enim ſit priuatiuum & vniuerſale & neceſſarium, ſemper erit ſyllogiſmus, & eius quod eſt contingere, & eius quod eſt nõ ineſſe. demonſtratio autem eadem per cõuerſionem. Cùm vero affirmatiuum, nunquam. eodem nanque pacto monſtrabitur, quo & in vniuerſalibus, & per eoſdem terminos.

* *a. l. affirmationum.*

Neque

Neque quando vtræque fuerint acceptæ affirmatiuæ.huius enim eadem demonſtratio,quæ & prius. Cùm vero vtræque priuatiuæ,vniuerſalis autem neceſſaria, quæ non ineſſe ſignificat,per aſſumptos terminos non erit neceſſarium:ſed conuerſa propoſitione, quæ eſt ſecundum contingere,erit ſyllogiſmus,quemadmodum in prioribus.

Quòd ſi ambæ indefinitæ aut in parte poſitæ fuerint, non erit ſyllogiſmus. demonſtratio autem eadem,& per eoſdem terminos. Planum itaque ex dictis, quòd dum priuatiua vniuerſaliter ponitur & neceſſaria, ſemper fit ſyllogiſmus, non ſolum eius quod eſt contingere non ineſſe, ſed & eius quod eſt non ineſſe:dum vero affirmatiua,nunquam. & quòd eodem modo ſe habentibus,in neceſſariis & inexiſtentibus fit, & non fit ſyllogiſmus.Sed & manifeſtum, quòd omnes imperfecti ſyllogiſmi, & quòd perficiuntur per prædictas figuras.

Figura tertia ex ambabus Contingentibus. *Cap. XX.*

SEd in vltima figura, & vtriſque contingentibus, & altera, erit ſyllogiſmus. Cùm itaque contingere ſignificent propoſitiones, & concluſio erit contingens: & quando hæc contingere, illa ineſſe. cùm vero altera neceſſaria poſita ſit: ſi affirmatiua quidem,non erit concluſio, neque neceſſaria, neq; inexiſtens: ſin autem priuatiua, inexiſtendi erit ſyllogiſmus, quemadmodum in prioribus.Accipiendum vero & in his conſimiliter contingens,quod in concluſionibus. Sint itaque primum contingentes: & A & B omni C contingant ineſſe. quoniam igitur conuertitur affirmatiuum in parte: B vero omni C contingit

tingit: & C alicui eorum quæ B contingere poſſet. quare ſi A omni contingit C: C autem alicui eorum quæ B: neceſſe & A alicui B contingere: ſit enim prima figura. Et ſi A contingit nulli C ineſſe: B vero omni C contingeret: neceſſe & A alicui eorum quæ B contingere non ineſſe. erit enim rurſus prima figura per conuerſionem. Quòd ſi vtræque priuatiuæ poſitæ fuerint, ex ipſis quidem aſſumptis non erit neceſſarium, ſed conuerſis propoſitionibus, erit ſyllogiſmus, quemadmodum in prioribus. Nanque ſi A & B contingit non ineſſe, ſi tranſumptum fuerit contingere non ineſſe, rurſus erit prima figura per conuerſionem. Si vero hic terminorum eſt vniuerſaliter, ille in parte, eodem pacto ſe habentibus terminis, quo in eo quod eſt ineſſe, erit, & non erit ſyllogiſmus. Contingat enim A omni C ineſſe: B autem alicui C: erit itaque prima figura, propoſitione conuerſa, quæ eſt in parte. nam ſi A omni C: C vero alicui eorum quæ B: A igitur alicui eorum quæ B contingit. Et ſi ad B C poſitum fuerit vniuerſale conſimiliter. Itidem & ſi A C ſit priuatiuum: B C vero affirmatiuum. erit enim rurſus prima figura per conuerſionem. Sin autem vtrę que poſitæ fuerint priuatiuæ, hæc vniuerſaliter, illa in parte, per ipſa quidem aſſumpta non erit ſyllogiſmus: ſed conuerſis erit, quemadmodum in prioribus. Cùm vero vtræque indefinitæ, aut in parte acceptæ ſint, non erit ſyllogiſmus: neceſſe etenim A omni, & nulli B ineſſe. Termini inexiſtendi, animal, homo, album: non inexiſtendi, equus, homo, album.

Miſtio Inexiſtentis & Contingentis in Tertia figura.

Caput XXI.

CAeterum ſi hæc inexiſtere, illa propoſitionum ſignificet contingere, concluſio erit, quòd contingit, & non quod ineſt. ſyllogiſmus autem erit, eodem modo ſe habentibus terminis, quo & in prioribus. Sint enim primum prędicatiuæ. & A omni inſit C: B vero omni contingat ineſſe: conuerſo igitur B C, prima erit figura, & concluſio quòd contingit A alcui B ineſſe. nam quãdo in prima figura propoſitionum altera ſignificet contingere, concluſio erat contingens. Conſimiliter autem, & ſi B C ineſſe, A C vero contingere. Et ſi A C priuatiuum: B C autem prædicatiuum, ſit autem vtrumuis: vtroque modo erit concluſio contingens: ſit enim rurſus prima figura. monſtratum vero eſt, quòd dum altera propoſitio in ipſa contingere ſignificat, & concluſio erit contingens. Sed ſi contingens priuatiuum ad minus extremum poſitum fuerit, per ipſa quidem poſita non erit ſyllogiſmus: conuerſis autem erit, quemadmodum in prioribus. Quod ſi hæc propoſitionum vniuerſaliter, illa in parte ſit, vtriſque prædicatiuis exiſtentibus: aut ea priuatiua quæ vniuerſaliter, affirmatiua vero quæ in parte, idem erit ſyllogiſmorum modus: omnes enim per primam concluduntur figuram. quare manifeſtum, quòd eius quod eſt contingere, & non eius quod eſt ineſſe erit ſyllogiſmus. Quòd ſi affirmatiua vniuerſaliter, priuatiua vero in parte, per impoſſibile erit demonſtratio. Inſit enim B omni C: A vero contingat alicui C non ineſſe: neceſſe eſt

ergo A alicui B contingere non ineſſe. Nanque ſi inerit ex neceſſitate omni B : B vero omni C ponitur ineſſe : A omni C ex neceſſitate inerit. hoc autem monſtratum eſt prius . verum ſupponebatur alicui contingere non ineſſe. Sed cùm indefinitæ aut in parte vtræque fuerint acceptæ, non erit ſyllogiſmus. demõſtratio autem eadem, quæ & in vniuerſalibus, & per eoſdem terminos.

Miſtio Neceſſarÿ & Contingentis in Tertia figura.

Cap. XXII.

VErum, ſi eſt hæc quidem propoſitionum neceſſaria, illa vero contingens, dum termini ſunt prædicatiui, ſemper eius quod eſt contingere erit ſyllogiſmus. Cùm vero ſit hoc quidem prædicatiuum, illud autem priuatiuum, ſi affirmatiuum ſit neceſſarium, eius quod eſt contingere non ineſſe: ſi vero priuatiuum, & eius quod eſt contingere, & eius quod eſt non ineſſe. ſed eius quod eſt ex neceſſitate non ineſſe, non erit ſyllogiſmus: quemadmodum neque in alteris figuris. Sint itaque prædicatiui primum termini, & A omni C inſit ex neceſſitate: B vero contingat ineſſe omni C: quoniam itaque A omni C ex neceſſitate: C vero alicui B contingit: & A alicui B contingens erit, & non inexiſtens. ſic igitur accidebat & in prima figura. Conſimiliter autem monſtrabitur & ſi B C neceſſarium poſitum fuerit: A C vero contingens. Iterum ſit hoc prædicatiuum, illud priuatiuum, ſed prædicatiuum neceſſarium, & A contingat nulli eorum quæ C ineſſe: B vero omni inſit C ex neceſſitate: erit itaque rurſus prima figura, etenim priuatiua

propoſitio contingere ſignificat. Planum igitur quòd concluſio erit contingens. nam cùm ſic ſe haberent in prima figura propoſitiones, & concluſio erat contingens. Sed ſi priuatiua propoſitio neceſſaria, & concluſio erit, quòd contingit alicui non ineſſe, & quòd non ineſt. Ponatur enim A nulli ex neceſſitate: B vero omni contingere: conuerſo itaque B C affirmatiuo, prima erit figura, & neceſſaria priuatiua propoſitio. verum quando ita ſe haberent propoſitiones, accidebat A ipſi C, & contingere alicui non ineſſe, & non ineſſe: quare & A ipſi B neceſſe alicui non ineſſe. Cùm vero priuatiuum ad minus extremum poſitum fuerit, ſi contingens, erit ſyllogiſmus, tranſumpta propoſitione, quemadmodum in prioribus. Si vero neceſſarium non erit. etenim omni neceſſe, & nulli contingit ineſſe. Termini quòd omni inſit, ſomnus, equus dormiens, homo: quòd nulli, ſomnus equus vigilans, homo. Conſimiliter ſe habebit, & ſi hic terminorum vniuerſaliter, ille in parte ad medium. Nam cùm prędicatiui fuerint vtrique, eius quod eſt contingere, & non eius quod eſt ineſſe, erit ſyllogiſmus. Et quando hoc priuatiuum acceptum fuerit, illud vero affirmatiuum, ſed neceſſarium affirmatiuum, eius quod eſt contingere. Quando autem priuatiuum neceſſarium, & concluſio erit eius quod eſt non ineſſe. idem nanque monſtrationis modus, & vniuerſaliter terminis exiſtẽtibus. neceſſe etenim per primam figuram ſyllogiſmos perfici. quare quemadmodum in illis, & in his neceſſarium accidit. Cùm vero priuatiuum vniuerſaliter acceptum ad minus poſitum fuerit extremum, ſiquidem contingens, erit ſyllogiſmus per conuerſionem. Sin au-

tem neceſſarium, non erit. monſtrabitur autem eodem pacto, quo & vniuerſalibus, & per eoſdem terminos. Planum itaque & in hac figura, quando, & quomodo erit ſyllogiſmus, & quando contingendi, & quando inexiſtendi. Sed & manifeſtum, quòd omnes imperfecti, & quòd perficiuntur per primam figuram.

Quòd figuræ ſyllogiſmorum ſint tantum tres in omnibus ſyllogiſmorum generibus.

Caput XXIII.

QVòd igitur ſyllogiſmi, qui in his ſunt figuris, per vniuerſales perficiuntur ſyllogiſmos, qui in prima figura, & in iſtos reducuntur, planum ex dictis. quòd autem ſimpliciter omnis ſyllogiſmus ita ſe habebit, nunc erit manifeſtum, quando monſtratum fuerit ſyllogiſmum omnem per harum aliquam figurarum effici. Neceſſe igitur omnem demonſtrationem, atque omnem ſyllogiſmum, aut inexiſtẽs quippiam, aut non inexiſtens monſtrare: & hoc aut vniuerſaliter, aut ſecundum partem: amplius aut oſtenſiue, aut ex ſuppoſitione, eius vero qui eſt ex ſuppoſitione, pars eſt qui per impoſſibile. Primum itaque dicamus de oſtenſiuis: his enim monſtratis, planum erit & in iis qui ad impoſſibile, & omnino iis qui ex ſuppoſitione. Si igitur oporteat A de B ratiocinari, vt inexiſtens, aut non inexiſtens, neceſſe eſt accipere aliquid de aliquo. Si ergo A de B acceptum fuerit, quod eſt à principio ſumptum erit. Sin autem de C, C vero de nullo: neque de illo aliud, neque de A alterum, nullus erit ſyllogiſmus. eo enim quòd vnum de vno ſit acceptum, nil accidit ex neceſſitate: quare aſſumenda & altera propoſitio.

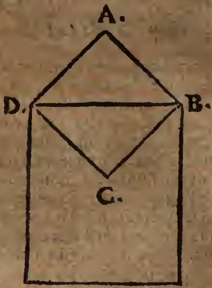
Animal.	Homo.	Animal.	Rationale.
A.————	B.	A.————	C.

Ex vna propoſitione nihil cōcluditur.

Si itaque A de alio fuerit acceptum, aut aliud de A, aut de C alterū, eſſe quidem ſyllogiſmum nihil prohibet: ad B tamen non erit per accepta. neque quando C alteri: & illud alij: & hoc alteri: non fuerit autem ad B copulatum, nec ſic erit ad B ipſius A ſyllogiſmus. Omnino enim diximus, quòd nullus vnquam erit ſyllogiſmus, alius de alio, non accepto aliquo medio, quod ad vtrunque ſe habet quodammodo prædicationibus. Syllogiſmus nanque ſimpliciter ex propoſitionibus eſt: ad hoc autem ſyllogiſmus ex propoſitionibus ad hoc. ſed impoſſibile ad B propoſitionem capere, nihil de ipſo aut prædicantes, aut negantes: aut iterum ipſius A ad B, nihil commune accipientes: verum de vtroque ſigillatim quædam prædicantes, aut negantes. quare accipiendum medium aliquod vtrorunque, quod prædicationes copulabit: ſiquidem erit huius ad hoc ſyllogiſmus. Si igitur neceſſe quidem eſt accipere ad vtraque commune, hoc autem trifariam contingit: aut enim A de C, & C de B prędicaturos: aut C de vtriſque: aut vtraque de C: hæ vero ſunt dictæ figuræ: planum ſyllogiſmum omnem neceſſarium fieri per harū aliquam figurarum. eadem enim ratio, & ſi per plura copulat ad B. eadem nanque erit figura & in multis. Quod igitur oſtenſiui omnes concluduntur per prædictas figuras, manifeſtum. Quòd autem & qui ad impoſſibile, planum erit per hæc. Omnes enim per impoſſibile concludentes, falſum quidem ratiocinantur: quod autem à principio, ex ſup

De ſyllogiſmis ad impoſſibile.

ex ſuppoſitione monſtrant, cùm impoſsibile ali quid accidat, cõtradictione poſita. Vt quòd diameter incõmenſurabilis, eo quòd imparia ęqualia paribus fiunt, ſi fuerit poſita commenſurabilis. æqualia igitur fieri imparia paribus ratiocinatur, diametrum vero incommenſurabilem eſſe, ex ſuppoſitione monſtrat: quoniam falſum accidit propter contradictionem. hoc enim erat per impoſsibile ratiocinari, aliquid monſtrare impoſsibile propter ſuppoſitionem, quę ex principio.

Oſtenſio quod diameter ſit incõmenſurabilis lateri.

Quare, quoniam falſi ſyllogiſmus fit oſtenſiuus in his quæ ad impoſsibile deducuntur: oſtenſiuos autem prius diximus, quòd per has concluduntur figuras: manifeſtum, quòd per impoſsibile ſyllogiſmi per has erunt figuras. *De ſyllogiſmis ex ſuppoſitione.*

Conſimiliter & alij omnes, qui ex ſuppoſitio-

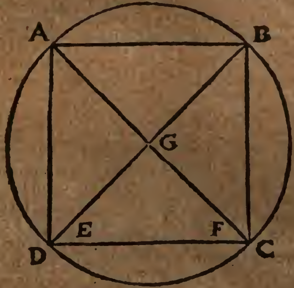
ne. in omnibus enim ſyllogiſmus quidem fit ad tranſumptum : quod autem ex principio, concluditur per confeſſionem, aut aliquam aliam ſuppoſitionem. Quòd ſi hoc verum, omnem demonſtrationem, & omnem ſyllogiſmum neceſſe fieri per tres prædictas figuras. Hoc autem monſtrato, planum, & quòd omnis ſyllogiſmus perficitur per primam figuram, & reducitur ad vniuerſales ſyllogiſmos, qui in hac ſunt.

In omni ſyllogiſmo terminum aliquem prædicatiuum eſſe, & vniuerſale exiſtere.

Caput XXIIII.

AMplius autem in omni oportet terminorum aliquem prædicatiuum eſſe, & vniuerſale exiſtere. Nam ſine vniuerſali, aut non erit ſyllogiſmus, aut non ad poſitum, aut quod ex principio petetur. Ponatur enim, muſicam voluptatem eſſe ſtudioſam. ſi itaque quiſpiam cenſeat voluptatem eſſe ſtudioſam, non addens, omnem non erit ſyllogiſmus. ſi vero aliquam voluptatem, ſiquidem aliam, nihil ad poſitum. ſin autem ipſam hanc, quod ex principio accipit. Sed magis efficitur manifeſtum in deſcriptionibus. vt quòd æquicruris æquales, qui ad baſin. Sint ad centrum ductæ A B. ſi igitur æqualem accipiat A C D angulum ipſi B D C, non omnino exiſtimas æquales, qui ſemicirculorum: & rurſus C ipſi D, non omnem aſſumens eum qui ſecti: amplius ab æquis exiſtentibus totis angulis, & ablatorum æquales eſſe reliquos E F, quod ex principio petet : niſi acceperit, ab æqualibus, æqualibus demptis, æqualia derelinqui.

Planum

Demõſtratio, ꝙ anguli æquicruris, qui sũt ſupra baſin, æquales inter ſe ſunt.

Planum igitur, quòd in omni oportet vniuerſale exiſtere:& quòd vniuerſale quidem ex omnibus terminis vniuerſaliter monſtratur: quod autem in parte & ſic, & illo modo. Quare ſi concluſio quidem vniuerſaliter ſit, & terminos neceſſe vniuerſaliter eſſe: ſi vero termini vniuerſaliter, contingit concluſionem non eſſe vniuerſaliter. Sed manifeſtum, & quòd in omni ſyllogiſmo, aut vtraſque, aut alteram propoſitionem ſimilem neceſſe fieri concluſioni. dico autem non ſolum affirmatiuam aut priuatiuam, ſed neceſſariam, aut inexiſtentem, aut contingentem. Conſiderare vero oportet & alia prædicamenta. Planum autem & ſimpliciter, quando erit, & quando non erit ſyllogiſmus: & quando poſſibilis, & quando perfectus: & quòd ſi fuerit ſyllogiſmus, neceſſarium eſt ſe habere terminos ſecundum aliquem dictorum modorum.

Omnem ſyllogiſmum ex tribus tantum conſtare terminis, duabúſque propoſitionibus, ac quo pacto dum adduntur termini, propoſitiones creſcant, ac concluſiones. Caput XXV.

SEd manifeſtum & quòd omnis demonſtratio erit per tres terminos & non plures: niſi per alios & alios eadem concluſio fiat: vt E per A B, & per C D. aut per A B, & A C, & per B C: plura nanque media eorundem eſſe nihil prohibet, his autem exiſtentibus, non vnus, ſed plures ſunt ſyllogiſmi. Aut rurſus, quando vtrunque eorum quæ A B per ſyllogiſmum fuerit acceptum, vt A per D E, & rurſum B per F G: aut hoc inductione, illud ſyllogiſmo. verum & ſic plures ſyllogiſmi: plures nanque concluſiones ſunt, vt A & B, & C. Si igitur non plures, ſed vnus, ſic accidit per plura eandem fieri concluſionem. vt vero C per ea quæ ſunt A B impoſſibile. Sit enim E concluſum ex A B, C D: ergo neceſſe eſt ipſorũ aliquid aliud ad aliud acceptũ eſſe, hoc vt totum, illud vt pars. hoc enim prius oſtenſum eſt, ꝙ ſi fuerit ſyllogiſmus, neceſſe eſt terminorum aliquos ita ſe habere. Sic ſe igitur habeat A ad B: eſt itaque aliqua ex ipſis concluſio, aut ergo E, aut eorũ quę C D alterum, aut aliud quippiã præter hæc. & ſi E quidem ex A B tantũ ſyllogiſmus vtiq; eſſet. C D vero, ſiquidem ſic ſe habẽt, vt ſit hoc vt totum, illud vt pars, erit aliquid & ex illis: & aut E, aut eorũ quæ A B alterũ, vel aliud quippiã pręter hæc. Et ſi E quidẽ, aut eorũ quæ A B alterũ, vel plures erũt ſyllogiſmi, aut vt cõtingebat, idẽ per plures terminos cõcludi accidit. ſi vero aliud pręter hęc, plures erũt, & inconiũcti ſyllogiſmi ad ſe inuicẽ. ꝙ ſi nõ ita ſe habeat C ad D, vt faciat ſyllogiſmũ, fruſtra erũt accepta

niſi

niſi * abductionis aut occultationis, aut alicuius alius talium gratia. Sin autem ex A B non E, ſed aliud quid ſit concluſio, ex C D vero, aut horum alterũ, aut aliud quiddã pręter hæc, & plures fiũt ſyllogiſmi, & non ipſius ſuppoſiti: ſuppoſitũ nãq; fuerat ſyllogiſmum eſſe ipſius E. Quòd ſi ex C D nulla efficitur concluſio, fruſtra accepta ea fuiſſe accidit, ac ſyllogiſmum non eſſe eius quod à principio: quare planum, ꝙ omnis demõſtratio, & omnis ſyllogiſmus erit ſolum per tres terminos. Cùm autẽ hoc planum ſit, manifeſtum ꝙ & ex duabus propoſitionibus, & non pluribus. tres nãq; termini duæ ſunt propoſitiones, niſi aſſumatur, quemadmodum ex principio dictũ eſt, ad ſyllogiſmorũ perfectionẽ. Planũ itaq;, ꝙ in qua ratione ſyllogiſtica non ſunt pares propoſitiones, per quas cõcluſio propria fit, (quaſdã nanq; ex ſuperioribus concluſionibus neceſſe eſt propoſitiones eſſe) hęc ratio aut non eſt ratiocinata, aut plura neceſſariis interrogauit ad poſitionẽ. Si itaq; ſyllogiſmi ſecundum proprias accipiantur propoſitiones, omnis erit ſyllogiſmus ex propoſitionibus quidem paribus, ex terminis autem imparibus: vno nanq; plures termini quã propoſitiones; concluſiones vero dimidium propoſitionũ. Sed cũ per proſyllogiſmos cõcludũtur, aut per plura media non continua, vt A B per C D, multitudo quidẽ terminorũ cõſimiliter vno ſuperabit propoſitiones. aut enim extrinſecus, aut ad mediũ ponetur intercidẽs terminus: vtroq; autẽ modo accidit interualla vno minora eſſe terminis. Propoſitiones vero æquales ſunt interuallis, nõ[tñ] pares ſemper erũt, illi aũt impares: ſed viciſſim qñ propoſitiones pares, impares termini, cũ vero pares termini, propoſitiones ĩpares, ſimul enim cũ termino

a.l. inductionis.

Hæc verba (ꝙ ſi ex C D) debent legi, ꝙ ſi ex A B, ex Alexã. & Philo.

termino vna additur propoſitio, vndecunq; addatur terminus. quare quoniam illæ pares, iſti impares erunt, neceſſe eſt permutari, cùm eadem fiat appoſitio. Concluſiones vero nō etiam eundem habebunt ordinē, neque ad terminos, neque ad propoſitiones. cùm enim vnus terminus additur, cōcluſiones addentur vna pauciores præexiſtentibus terminis: ad ſolum nanque vltimū non facit concluſionem, ſed ad alios omnes. Veluti ſi A B C adiiciatur ipſum D ſtatim & cōcluſiones duæ adiiciuntur, & quæ ad A, & quæ ad B. conſimiliter autem & in aliis. Verum & ſi ad medium intercidat, eodem modo: ad vnum nanq; ſolum non faciet ſyllogiſmum. quare multo plures concluſiones erunt & terminis & propoſitionibus.

Quæ problemata per quas figuras concludantur, & quæ facile, quæ'ue difficulter concludi poſsint. Cap. XXVI.

QVoniam autem habemus de quibus ſyllogiſmi, & quale in vnaquaque figura, & quot modis monſtratur, manifeſtum nobis eſt & quale problema difficile, & quale bene argumentabile. quod enim in pluribus figuris, & per plures caſus cōcluditur, facilius: quod autem in paucioribus & per pauciores, difficilius argumentabile. Vniuerſale itaq; affirmatiuum per ſolam primā monſtratur figuram, & per hanc vno tantum modo. Priuatiuum autem, & per primam & per mediam. ac per primā quidem vno ſolum modo: per mediam vero dupliciter. Sed affirmatiuam in parte per primam, & per vltimam: vno tantummodo per primam, trifariam autē per vltimam. Priuatiuum vero ſecundū partem in omnibus figuris mōſtratur: præterquam quòd in prima quidem, ſemel: in media vero atque vltima,

in illa biſariam, in hac tripliciter. Planum itaque ꝙ vniuerſale prædicatiuum conſtruere quidem difficillimum, deſtruere vero facilius. Omnino autem tollere vniuerſalia facilius, quàm ea quæ ſunt in parte. nanque & ſi nulli, & ſi alicui non inſit, ſublatum eſt. horum autem alicui quidem non, in omnibus mōſtratur figuris: nulli vero, in duabus. Sed eodem pacto & in priuatiuis. nanq; & ſi omni, & ſi alicui, ſublatum eſt quòd à principio: hoc autem erat in duabus figuris. In iis vero quæ ſunt in parte, vno tantū modo, aut omni, aut nulli oſtendentem ineſſe. Sed conſtruenti faciliora quæ in parte: nanque & in pluribus figuris, & per plures caſus. Et omnino non oportet latere, ꝙ deſtruere per ſe inuicem eſt, & vniuerſale, per ea, quæ ſunt in parte, & hæc per vniuerſalia. conſtruere vero non eſt vniuerſale per ea quæ ſunt ſecundum partem, ſed per illa hęc eſt. Simul autem manifeſtū, quòd & deſtruere facilius eſt, quàm cōſtruere. Quomodo igitur efficiatur omnis ſyllogiſmus, & per quot terminos ac propoſitiones, & quomodo ſe habentes inuicem: amplius, quale problema in vnaquaq; figura, & quale in pluribus, & quale in paucioribus monſtratur, planum ex dictis.

SECTVM SECVNDVM.

De abundantia Propoſitionum, inuentionéque Medij ſyllogiſtici.

Quo pacto inuenienda ſint propoſitiones. *Cap. I.*

QVOMODO autem abundabimus ſyllogiſmis, ipſi ſemper ad poſitum, & per qualem viam accipiemus principia, quæ circa vnumquodque, iam nunc dicen

dicendum. non enim ſolum fortaſſe oportet generationem conſiderare ſyllogiſmorum, verum & faciendi potentiam habere. Omnium itaque entium, hæc quidem talia ſunt, vt de nullo vere vniuerſaliter prędicentur, vt Cleon, & Callias, & *quod ſecundum vnumquodque, & ſenſibile: de his autem alia: etenim horũ vterq; homo, & animal eſt. illa vero ipſa quidẽ de aliis prędicantur, de his autem alia prius non prędicantur. ſed alia & ipſa de aliis, & de ipſis altera: vt homo de Callia, & de homine animal. Quòd igitur entium quædam de nullo apta nata ſunt dici, manifeſtũ. ferme enim ſenſibilium vnumquodq; tale eſt, vt de nullo prædicetur, niſi vt ſecundum accidens. dicimus nanque aliquando album illud Socratem eſſe: & accedẽs Calliam. Quòd autem & ſurſum tendentibus ſtatur aliquando, rurſus dicemus: nunc vero ſit hoc poſitum. De his igitur nõ eſt demonſtrare alterum prędicatum, niſi ſecundum opinionem: ſed hæc de aliis. neq; quæ * ſecundum ſingula de aliis, ſed altera de illis. quæ vero intermedia ſunt, planũ quòd vtroq; modo cõtingunt. nanque & ipſa de aliis, & alia de his dicentur: & quaſi rationes & conſiderationes ſunt maxime de his. Oportet itaq; propoſitiones circa vnumquodq; ſic excerpere: ſupponentem ipſum primum, & definitiones, & quæcunq; propria rei ſunt: deinde poſt hoc, quæcunq; rem ſequuntur, ac rurſus quæ res ſequitur, & quęcunque non contingunt ipſi ineſſe. quibus ipſum nõ contingit, non eligendum, eò quòd conuertitur priuatiuum. Diuidenda autẽ ſunt & conſequentium, quęcunque in eo quod eſt quid, & quęcunq; propria, & quæcunq; vt accidentia prædicantur: & horum qualia ex opinione, & qualia ſecundum

*ſingulare

*ſingularia

vera

veritatem. quanto enim pluribus talibus abundauerit quiſpiam, citius cōcluſionem aſſequetur: quanto autem verioribus, magis demonſtrabit. Verum oportet eligere, non quę aliquod ſequuntur, ſed quæ totam rem ſequuntur: quemadmodum non quid aliquem hominem, ſed quid omnem hominem ſequitur. per vniuerſales nanque propoſitiones ſyllogiſmus. nanque cum eſt indefinitum, incertum, ſi vniuerſalis propoſitio eſt: cùm vero definitū, planum. Conſimiliter autem eligenda, & quæ ipſum ſequitur tota, ob dictam cauſam: ipſum vero conſequens non aſſumendū totum ſequi. dico autem veluti hominem omne animal, aut muſicam ſcientiam omnem: ſed tantum ſimpliciter ſequi, quemadmodum & protendimus. nanque inutile alterum, & impoſſibile: veluti omnem hominem eſſe omne animal, aut iuſtitiam omne bonum. ſed ex quo ſequitur, in illo omni dicitur. Sed cùm ab aliquo cōtineatur ſubiectum, quod conſequentia oportet accipere, quę ſequuntur vniuerſale, vel nō ſequuntur, non eligenda in his: ſunt enim in illis accepta. quæcunque enim animal, & hominem ſequuntur, & quęcunque non inſunt, conſimiliter. Quæ vero circa vnumquodque propria accipiendum. ſunt enim quædam ſpeciei propria præter genus: neceſſe nanque diuerſis ſpeciebus propria quædam ineſſe. Neque igitur vniuerſali eligendum, quæ ſequitur quod continetur: vt animali quæ ſequitur homo. neceſſe enim ſi hominē ſequitur animal, & hæc omnia ſequi. conuenientiora autem hæc hominis electionis. Aſſumenda vero & quæ vt plurimum ſequuntur, & quæ ſequitur. problematum nanque vt plurimū & ſyllogiſmus ex propoſitionibus vt plurimū, aut omnibus, aut aliquibus

ſimi-

ſimilis nanque vniuſcuiuſque concluſio principiis. Amplius quæ omnia ſequuntur, non eligendum. nō enim erit ex ipſis ſyllogiſmus. ob quam autem cauſam, in ſequentibus erit manifeſtum.

Quo pacto inuenienda ſint media in omni ſyllogiſmorum genere, conſtruendiq́ ſyllogiſmi.

Caput II.

COnſtruere igitur volentibus de aliquo toto, aſpiciendum quidem in ſubiecta eius, quod conſtruitur, de quibus ipſum dicitur: de quo autem oportet prædicari, quæcunq; hoc ſequuntur. ſi nanque horum aliquid idem fuerit, neceſſe eſt alterum alteri ineſſe. Si vero nō quòd omni, ſed quòd alicui, quæ ſequitur vtrunq;. ſi enim horum aliquid idem, neceſſe alicui ineſſe. Cęterum cùm nulli oporteat ineſſe, cui non eſt opus ineſſe ad ſequentia: quod autem oportèt non ineſſe, in quæ non contingũt ipſi ineſſe. aut econuerſo, cui quidem oportet non ineſſe, quæ nō contingunt ipſi ineſſe: quod autē non ineſſe, in conſequẽtia. cùm enim hæc vtralibet eadem fuerint, nulli contingit alteri alterum ineſſe. fit enim quandoque quidem qui in prima figura ſyllogiſmus, quandoque autem qui in media. Quòd ſi alicui non ineſſe, cui oportet non ineſſe, quæ ſequitur: quod autem non ineſſe, quæ non poſſunt ipſi ineſſe. ſi enim horum aliquid idem ſit, neceſſe alicui non ineſſe. Sed magis fortaſſe ſic erit vnumquodque dictorum manifeſtum. Sint enim conſequentia A, in quibus B. quæ vero ipſum ſequitur, in quibus C, quæ autem non contingunt ipſi ineſſe, in quibus D. Rurſus ipſi E inexiſtentia, in quibus F, quæ vero ipſum ſequitur, in quibus G, quæ autem non contingunt ipſi ineſſe, in quibus H,

Figura

Cōſequētia B. bonum.

Vtile.
eligibile.
proſequendū.
familiare.
cōpendioſum.
conferens.
appetibile.

F. Cōſequētia. voluptatē.

Placitum.
nō laborioſum
non triſte.
nō timoroſum.
operatio ſine impedimento.
appetibile ſecūdū naturā.
imperturbabile.
eligibile.
motus lenis.

Repugnan D. tia bono.

Fugiendum.
nocens.
malum.
non conferēs.
diſpendioſum.
alienum.
damnoſum.
inutile.
imperfectum.
turpe.

H. Repugnantia voluptati.

Aegritudo.
labor.
triſtitia.
timor.
indigentia.
quod præter naturam.

Antece- C. dentia bonum.
Felicitas.
bona habitudo.
ſanitas.
virtutes.
quod ſecundum naturam.
perfectum.
animo gratis.
operatio ſecundum virtutem.

G. Antecedentia voluptatem.
Sanitas.
abundantia.
bona gloria.
bona propagatio.
operatio ſecundum virtutem
tranquilitas.

Si itaque aliquid eorum quæ C idem erit alicui eorum quæ F, neceſſe eſt A omni E ineſſe. nanque F omni E: A vero omni C: quare A omni E. Quòd ſi C & G idem, neceſſe A ineſſe alicui eorum quæ E. nanque A ipſi C: E autem ſequitur omne C. Si vero F & D idem, nulli eorum quæ E A inerit ex proſyllogiſmo. quoniam enim conuertitur priuatiuum, & F ipſi D idem, nulli eorum quæ F inerit A: F autem omni E. Rurſus ſi B & H idem, nulli eorum quæ E inerit A. nam B omni A: nulli vero inerit eorum in quibus E, idem nanque erat ipſi H: H autem nulli eorum quæ E inerat. Quòd ſi D & G idem, A alicui eorum quæ E non inerit. ipſi nanque G non inerit: quoniam neque ipſi D: G autem eſt ſub E: quare alicui eorum quæ E non inerit. Si vero ipſi G B idem, conuerſus fit ſyllogiſmus. G nanque inerit omni A: B enim omni A. E vero ipſi B: nam idem erat ipſi G. A autem omni quidem E non neceſſe ineſſe: alicui vero neceſſe: eo quòd quæ ſecundum partem cum vniuerſali prædicatione conuertitur.

Planum itaque, quòd ad prædicta inſpiciendum vtriuſque ſecundum vnumquodque problema. per hæc enim omnes ſyllogiſmi. Verum oportet & conſequentium & quæ conſequitur vtrunque, ad prima & vniuerſalia maxime inſpicere. vt ipſius E magis ad K F, quàm ad F ſolum: ipſius autem A ad K C, quàm ad C ſolum. Si enim A ineſt K F, & F, & E inerit. quòd ſi non ſequitur ex hoc, accidit ipſum F ſequi. Conſimiliter autem & in quibus ipſum ſequitur, conſiderandum. ſi enim prima, & quæ ſub illa ſequitur. quòd ſi non hæc, ſed quæ ſub hæc, accidit.

cidit. Palam verò, & quòd per tres terminos ac binas propoſitiones conſideratio, & per prædictas figuras ſyllogiſmi omnes. Monſtratur nanque A ineſſe omni E, quando eorum quæ C & F idem aliquid acceptum fuerit. hoc autem erit medium: extrema vero A & E. fit itaque prima figura. Sed alicui, quando C & G ſumptum ſit. hæc autem vltima figura: medium enim fit G. Nulli vero quando D & F idem. ſic autem & prima figura & media. prima, quòd A ineſt nulli F (ſiquidem conuertitur priuatiuum) F autem omni E. media vero, quoniam D nulli A: E autem omni ineſt. Verum alicui non ineſſe, quando D & G idem ſit. hoc autem vltima figura: A nanque nulli G inerit, E vero omni G.

Planum itaque, quòd per prædictas figuras ſyllogiſmi omnes, & quod non eligenda quæcunque omnia ſequuntur, eo quòd nullus ex ipſis fit ſyllogiſmus. conſtruere nanque penitus non erat ex ſequentibus. priuare autem non contingit per id quod omnia ſequitur: oportet enim huic quidem ineſſe, illi vero non ineſſe. Sed & manifeſtum, quòd aliæ conſiderationes eorum, quæ ſunt ſecundum electiones, inutiles ſunt ad faciendum ſyllogiſmum. quemadmodum ſi conſequentia vtrunque eadem ſunt, aut ſi quæ ſequitur A, & quæ non contingunt ipſi E. aut quodcunque rurſus non accidit vtrique ineſſe. non enim efficitur ſyllogiſmus per hæc. Nanque ſi conſequentia eadem, vt B, & F, fit media figura, prædicatiuas habens propoſitiones. Sin autem quæ ſequitur A, & quæ non contingunt ipſi E, vt C & H, prima figura, priuatiuam habens propoſitionem, quæ ad minus extremum. Si vero quotcunque non

contingunt vtrique, & D & H, priuatiuæ ambæ propoſitiones, aut in prima, aut in media figura. ſic autem nullomodo ſyllogiſmus.

Sed manifeſtum & qualia eadem accipienda, quæ ſecundum inſpectionem, & non qualia diuerſa, aut contraria. primum quidem, quoniam inſpectio medij gratia: medium vero non diuerſum, ſed idem oportet accipere. poſtea & in quocunque accidit fieri ſyllogiſmum, eo quòd fuere accepta contraria, aut non contingentia eidem ineſſe, in prædictos omnia reducentur modos. Veluti ſi B & F contraria, aut non contingunt eidem ineſſe. erit enim his acceptis ſyllogiſmus, quòd A contingit ineſſe nulli eorum quæ ſunt E. ſed non ex ipſis, verum ex prædicto modo. nam B A quidē omni: E vero nulli inerit: quare neceſſe B idem eſſe alicui H. Rurſus ſi B & G non contingunt eidem ineſſe, quòd A non inerit alicui eorum quę ſunt E. ſic etenim media erit figura. Nam B A quidem omni: G vero nulli inerit: quare neceſſe B alicui eorum quę H idem eſſe. nanque non contingere B & G eidem ineſſe, nihil differt, quàm * B idem eſſe alicui eorum quæ H. omnia enim accepta ſunt non contingentia ineſſe ipſi E. Manifeſtum igitur, quòd ex his ipſis inſpectionibus nullus ſyllogiſmus. Quòd ſi B & F contraria, neceſſe B idem eſſe alicui eorum quæ H, & ſyllogiſmum per hæc fieri. Accidit itaq; ita ſpeculantibus inſpicere aliam viam à neceſſaria, propterea quòd latet identitas eorū quæ B. & eorū quæ H. Eodem autē pacto ſe habent: & ſyllogiſmi ad impoſſibile deducētes cum oſtenſiuis. nanq; & hi fiunt per conſequentia, & quę conſequitur vtrunque. & eadem inſpectio in ambobus. quod enim oſtenſiue mōſtratur, & per impoſſi

**Græci dicūt legēdū eſſe, H idē eſſe alicui eorum quæ D.*

De ſyllogiſmis ad impoſſibile.

impoſſibile eſt ratiocinari per eoſdé terminos: & quod per impoſſibile, & oſtenſiue: vt quòd A nulli eorum quæ E ineſt. Ponatur enim alicui ineſſe.quoniam igitur B omni A: A vero alicui eorum quæ E: B alicui eorum quæ E inerit: ſed nulli inerat. Rurſus quòd alicui ineſt.Si enim A nulli eorum quæ E: E vero omni G, nulli eorum quæ G inerit A. ſed omni inerat. Conſimiliter autem & in aliis problematibus. ſemper enim & in omnibus erit monſtratio per impoſſibile ex conſequentibus, & quæ ſequitur vtrunque: ac ſecundum vnumquodque problema eadem conſideratio, & oſtenſiue volenti ratiocinari & ad impoſſibile ducere.ex eiſdem nanque terminis vtræque demonſtrationes.Quemadmodum ſi monſtratum eſt A ineſſe nulli E, quoniam accidit & B ineſſe alicui eorum quæ E, quod impoſſibile: ſi acceptum fuerit B ineſſe E quidem nulli, A vero omni, planum itaq; quòd A inerit nulli E. Rurſus ſi oſtenſiue ratiocinatum fuerit A ineſſe nulli E, ſupponentibus ineſſe, per impoſſibile monſtrabitur nulli inexiſtens. Conſimiliter autem & in aliis. in omnibus enim neceſſe communem aliquem accipere terminum alium à ſuppoſitis, ad quem erit falſi ſyllogiſmus.quare conuerſa hac propoſitione, altera vero ſimiliter ſe habente, oſtenſiuus erit ſyllogiſmus per eoſdem terminos. Differt nanque oſtenſiuus ab eo, qui ad impoſsibile: quoniam in oſtenſiuo ſecundum veritatem vtraque ponuntur propoſitiones, in eo autem qui ad impoſſibile, ſolum vna. Hæc igitur magis erunt manifeſta per ſequentia, quando de impoſſibili dicemus. nunc vero tantum nobis ſit manifeſtum,

quòd ad eadem inſpiciendum & oſtenſiue volenti ratiocinati, & ad impoſſibile ducere.

De ſyllogiſmis ex ſuppoſitione.

Sed in aliis ſyllogiſmis, qui ex ſuppoſitione (quemadmodum quicunq; ſecundum tranſumptionem, aut ſecundum qualitatem in ſubiectis) non in iis, quæ à principio, ſed in tranſumptis erit conſideratio. modus vero inſpectionis idem. Conſiderare autem, & diuidere, quot modis qui ex ſuppoſitione. Monſtratur itaque vnumquodq; problematum ſic. Eſt autem & alio modo non-nulla horum ratiocinari, quemadmodum vniuerſalia per particularem inſpectionem ex ſuppoſitione. Si enim C & G eadem ſint: ſolis vero G accipiatur E ineſſe: A ineſſet vtiq; omni E. Et rurſus, ſi D & G eadem: E autem de ſolis G prædicaretur: quòd A inerit nulli eorum quæ E. Planum itaque, quòd & ſic inſpiciendum. Eodem autem modo & in neceſſariis & contingentibus: eadem nanque conſideratio, & per eoſdem terminos erit ordine eius quod eſt contingere, & eius quod eſt ineſſe ſyllogiſmus. accipiendum autem in contingentibus & quæ non inſunt, ſed poſſunt ineſſe: monſtratum enim eſt, quòd & per hæc fit eius quod eſt contingere ſyllogiſmus. conſimiliter autem ſe habebit & in aliis prædicamentis.

Non eſſe aliã viam à prædicta conficiendorum ſyllogiſmorum.

Planum igitur ex dictis, non ſolum quòd accidit per hanc viam fieri omnes ſyllogiſmos, ſed & quòd per aliam impoſſibile. monſtratum nanque eſt ſyllogiſmum omnem per aliquam prædictarum effici figurarum: hæc autem non accidit per alia conſtitui, quàm per conſequentia, & quæ vnumquodque conſequitur: ex his enim propoſitiones, & medij acceptio. quare neque ſyllogiſmum accidit

cidit per alia fieri. Via igitur de omnibus eadem & circa philoſophiam, & circa artem qualemcunque, & diſciplinam. Oportet enim inexiſtentia, & quibus inſunt, circa vtrunque videre, & his quam plurimis abundare: atque hæc per tres terminos conſiderare, deſtruentem quidem ſic, conſtruentem vero ſic: ſecundum veritatem quidem ex iis, quæ ſecundum veritatem deſcribuntur ineſſe: ad dialecticos autem ſyllogiſmos, ex propoſitionibus ſecundum opinionem. Principia vero ſyllogiſmorum vniuerſaliter dictum eſt, & quomodo ſe habent, & quomodo oportet ipſa venari: ne aſpiciamus ad omnia quæ dicuntur, neque ad eadem, conſtruentes, ac deſtruentes, neque conſtruentes de omni aut aliquo, & deſtruentes ab omnibus aut aliquibus, ſed ad pauciora & determinata. Secundum vero vnumquodque entium eligere, vt de bono, aut ſcientia. priuatæ autem ſecundum vnamquanque ſunt plurimæ. Quare principia quidem, quæ ſecundum vnumquodque ſunt, experimenti eſt tradere. dico autem, vt aſtrologicam experientiam Aſtrologicæ ſcientiæ. acceptis enim apparentibus ſufficienter, ita inuentæ ſunt aſtrologicę demonſtrationes. conſimiliter autem ſe habet & circa aliam qualemcunque artem, ac ſcientiam. quare ſi accepta fuerint, quæ inſunt circa vnumquodque, noſtrum iam demonſtrationes propalare. Si enim nihil ſecundum hiſtoriam derelictum fuerit eorum, quæ vere inſunt rebus, habebimus de omni, cuius eſt demonſtratio, hanc inuenire & demonſtrare: cuius autem non eſt naturaliter demonſtratio, hoc facere manifeſtum. Vniuerſaliter itaque quomodo opus eſt propo-

ſitiones eligere, ferme dictum eſt: cùm diligentia vero percurrimus in negotio circa Dialecticam.

De Diuiſione, & eius ſyllogiſmo.

Caput III.

QVòd autem diuiſio per genera, parua quædam particula eſt dictæ methodi, facile eſt conſpicere. eſt enim diuiſio velut imbecillis ſyllogiſmus. quod enim oportet monſtrare, petitur: ratiocinamur autem ſemper aliquid ſuperiorũ. Primum vero ipſum hoc latuerat omnes vtentes ipſa, & perſuadere conabantur, quòd eſſet impoſſibile de ſubſtantia demonſtrationem fieri, & eo quod eſt quid. quare neque * quòd contingit ratiocinari diuidentes intellexere, neque quod ſic contingebat, quemadmodum diximus. In demonſtrationibus itaque, quando opus ſit aliquid ratiocinari ineſſe, oportet medium, per quod fit ſyllogiſmus, & minus ſemper eſſe, & non vniuerſalius prima extremitatum. diuiſio autem contrarium vult: ipſum nanque vniuerſale accipit medium. Sit enim animal, in quo A: mortale, in quo B: & immortale, in quo C: homo autem, cuius rationem oportet accipere, in quo D. omne igitur animal accipit aut mortale aut immortale. hoc autem eſt, quodcunque ſit A, omne eſſe aut B, aut C. rurſus hominem ſemper diuidens, ponit animal eſſe: quare de D accipit A ineſſe. ſyllogiſmus itaque eſt, quòd D aut B, aut C omne eſt: quare hominem aut mortalem, aut immortalem neceſſarium eſſe: animal mortale autem non neceſſarium eſſe, ſed petitur. hoc autem eſt, quod oportebat ratiocinari. Rurſus ponens A quidem animal mortale, in quo autem B pedes habens, in quo vero C ſine pedibus, homi-

* aliàs qd

nem

nem autem D, conſimiliter accipit aut in B eſſe, aut in C. omne enim animal mortale aut cum pedibus, aut ſine pedibus eſt: A vero de D, hominem nanque animal mortale eſſe accepit: quare cum pedibus aut ſine pedibus animal neceſſe eſt hominem eſſe: cum pedibus autem non neceſſe, ſed accipit. ſed hoc erat, quod oportebat iterum monſtrare. Hoc igitur modo ſemper diuidētibus accidit quidem ipſis vniuerſale medium accipere: de quo autem oportebat monſtrare & differētias extremas: ad finem autem, quod hoc eſt homo, vel quodcunque ſit quæſitum, nihil dicunt planum, vt neceſſarium ſit: etenim aliam viam faciunt omnem, neque contingentes abūdãtias exiſtimantes. Manifeſtum autem, quòd neque deſtruere licet hac methodo, neque de accidente aut proprio ratiocinari, neque de genere, neque in quibus ignoratur, vtrum ſic, aut ſic ſe habet. Vt an'ne diameter incommenſurabilis? ſi enim acceperit, quòd omnis longitudo aut commenſurabilis aut incommenſurabilis: diameter autem eſt longitudo: ratiocinatum eſt. quòd incommenſurabilis aut commenſurabilis eſt diameter. ſi autem ſumetur, quod incommenſurabilis, quod oportebat ratiocinari acceptum eſt. non eſt igitur monſtrare. via enim hæc: per hāc autem non eſt monſtrare. incommenſurabile, aut commenſurabile in quo A, longitudo B, diameter C. Planum igitur, quòd neque ad omnem conſiderationem conuenit inquiſitionis modus, neque in quibus maxime videtur dicere, in his eſt vtilis. Ex quibus igitur demonſtrationes fiunt, & quomodo, & ad qualia inſpiciendum ſecundum vnumquodque problema, manifeſtum ex dictis.

SECTVM TERTIVM.

De Syllogiſmorum reſolutione.

Quo pacto ſyllogiſtica omnes rationes in aliquam prædictarum figurarum ſint reducenda.

Caput I.

QVomodo autem reducemus ſyllogiſmos in prædictas figuras, eſſet vtique poſt hæc dicendum. reliquum enim iſtud adhuc ex conſideratione. Si enim ſyllogiſmorum generationem ſpecularemur: & inueniendi poteſtatem haberemus: amplius autem factos reſolueremus in prædictas figuras, finem habere poſſet, quod à principio propoſitum. Accidet autem ſimul & prius dicta confirmari, & planiora eſſe, quòd ita ſe habent, per ea, quæ nunc dicentur. oportet enim verum omne ipſum ſibi ipſi confeſſum vndecunque eſſe. Primum igitur tẽtare oportet duas è ſyllogiſmo propoſitiones excerpere. facilius nanq; maiora, quam minora diuidere: maiora autem ſunt compoſita, quam ex quibus. Poſtea conſiderare, vtra in toto, & vtra in parte. & ſi non ſint ambæ acceptæ, ipſum ponentem alteram. plerunque nanque vniuerſalem proponentes, quod eſt in hac, non accipiunt, neque ſcribentes, neque interrogantes. aut has quidem proponunt: per quas vero hæc concluduntur, prætermittunt: alia autem fruſtra interrogant. Conſiderandũ itaque, ſi quid ſuperfluum acceptum eſt, & quid ex neceſſariis præ-

De deceptione penes neceſſariã, ſed nõ ſyllogiſticã conſecutionẽ.

ter

termiſſum fuit: & hoc quidem ponendum, illud vero auferendum, quouſque ad duas propoſitiones quiſpiam deuenerit. abſque enim his non eſt reducere ſic interrogatas rationes. Quarundam igitur facile defectum conſpicere: quædam autem latent, & videntur ratiocinari, eo quod neceſſarium aliquid accidit expoſitis. Veluti ſi acceptum fuerit, non ſubſtantia ſublata, non auferri ſubſtantiam: ſublatis autem, ex quibus eſt, & quod ex his, corrumpi. his enim poſitis neceſſarium eſt ſubſtantiæ partem ſubſtantiam eſſe: non tamen per accepta ratiocinatum eſt, ſed deſunt propoſitiones. Rurſus ſi homine exiſtente, neceſſe animal eſſe: & animal ſubſtantiam: homine exiſtente, neceſſe ſubſtantiam eſſe. verum nondum ratiocinatum eſt. non enim ſe habent propoſitiones, vt diximus. Decipimur autem in talibus, eo quòd expoſitis neceſſarium aliquid accidit, quoniam & ſyllogiſmus neceſſarium eſt: in plus autem neceſſarium, quàm ſyllogiſmus. ſyllogiſmus enim omnis neceſſarium, neceſſarium vero non omne ſyllogiſmus. Quare non ſi quid accidit poſitis quibuſdam, tentandum ſtatim reducere: ſed primo accipiendæ duæ propoſitiones, deinde ſic diuidendum in terminos. medius autem ponendus terminus, qui in vtriſque propoſitionibus dicitur. neceſſe enim medium eſſe in vtriſque in omnibus figuris. Si itaq; prædicetur, ac ſubiiciatur medium: aut ipſum quidem prædicetur, aliud autem ab illo negetur: prima erit figura. quòd ſi & prædicetur, & negetur ab aliquo, media. ſin autem alia de illo prædicentur, aut hoc negetur, illud prædicetur, vltima. Conſimiliter & ſi non vniuerſaliter ſint propoſitiones: eadem nanque medij determinatio.

In plus eſt neceſſariū quā ſyllogiſmus.

Planum

Planum itaque, quoniam in qua ratione non dicitur idem plerunque, quòd non fit ſyllogiſmus: non enim acceptum fuit medium. Quoniam autem habemus quale problematum in vnaquaque concluditur figura, & in qua vniuerſale, & in quali quod in parte: manifeſtum, quòd non in omnes figuras perſpiciendum, ſed in propriam cuiuſque problematis. quæcunque vero in pluribus concluduntur, medij poſitione cognoſcemus figuram. Plerunque igitur decipi accidit circa ſyllogiſmos propter neceſſarium, quemadmodum dictum eſt prius. aliquando autem iuxta ſimilitudinem poſitionis terminorum, quod non oportet latere nos. Veluti ſi A de B dicitur, & B de C. videri enim poſſet ita ſe habentibus terminis eſſe ſyllogiſmus: non fit autem neque neceſſarium quippiam, neque ſyllogiſmus. Sit nanque in quo A ſemper eſſe, in quo B intelligibilis Ariſtomenes, in quo C. Ariſtomenes. verum itaque A ipſi B ineſſe, ſemper enim eſt intelligibilis Ariſtomenes: ſed & B ipſi C, Ariſtomenes nanque eſt intelligibilis Ariſtomenes: A vero ipſi C non ineſt, corruptibilis enim eſt Ariſtomenes. Nam non efficiebatur ſyllogiſmus ita ſe habentibus terminis, ſed oportebat vniuerſaliter A B propoſitionem acceptam fuiſſe. hoc autem falſum, exiſtimare omnem intelligibilem Ariſtomenem ſemper eſſe, cum ſit corruptibilis Ariſtomenes. Rurſus ſit in quo C Miccalus, in quo B muſicus Miccalus, in quo A corrumpi cras. verum igitur B prædicari de C, nam Miccalus eſt muſicus Miccalus: ſed & A de B, corrumpi enim poſſet cras muſicus Miccalus: A vero de C falſum. Hoc igitur idem eſt ei quod prius: non enim verum vniuerſaliter, Miccalus muſicus

De deceptione iuxta ſimilitudinem poſitionis terminorum.

ſicus, quòd corrumpitur cras. hoc autem non ſumpto, non erat ſyllogiſmus. Hæc itaque deceptio fit eo, quod penè, tanquam enim nihil differat dicere, hoc huic ineſſe, aut hoc huic omni ineſſe, concedimus. Cæterum plerunque mentiri accidet iuxta id quod non bene exponuntur termini, qui ſunt ſecundum propoſitionem. Vt ſi A ſit ſanitas, in quo B morbus, in quo vero C homo. verum enim dicere, quòd A nulli B contingit ineſſe, nulli nanque morbo ſanitas ineſt:& rurſus, quòd B omni C ineſt, omnis enim homo ſuſceptiuus eſt morbi: videri poſſet accidere nulli homini contingere ſanitatem ineſſe. Huius autem cauſa, non bene expoſitos fuiſſe terminos ſecundum dictionem. quoniam ſi tranſumantur, qui ſunt ſecundum habitudines, non erit ſyllogiſmus. vt pro ſanitate ſi poſitum fuerit ſanum, pro morbo autem morbidum. non enim verum, quòd non contingit morbido ſanum ineſſe. hoc autem non accepto, non fit ſyllogiſmus, niſi eius quod eſt contingere. hoc vero non impoſſibile: contingit enim nulli homini ineſſe ſanitatem. Rurſus in media figura conſimiliter erit falſum. ſanitatem nanque morbo nulli: homini vero omni contingit ineſſe: quare nulli homini ægritudinem. In tertia autem figura ſecundum contingere accidit falſum. nanque & ſanitatem & morbum, & ſcientiam & ignorantiam, & omnino contraria eidem contingit ineſſe: ſibi autem inuicem impoſſibile; hoc autem diſſonum à prædictis. quando enim eidem contingerent plura ineſſe, contingebant & ſibi inuicem.

Fallacia, cum termini diuerſimode in propoſitionibus aſſumũtur

Planum igitur, quòd in omnibus his deceptio

ptio ſit iuxta terminorum expoſitionem. ſi enim tranſumpti fuerint, qui ſunt ſecundum habitudines, nullum efficitur falſum. Manifeſtum igitur, quòd ſecundum tales propoſitiones ſemper quod ſecundum habitudinem pro habitudine tranſumendum, & ponendum terminum. Non oportet autem ſemper quærere, vt terminos nomine exponamus. plerunque enim erunt orationes, quibus non eſt poſitum nomen. quaptopter difficile eſt reducere tales ſyllogiſmos. Aliquando autem & decipi accidet ob talem inquiſitionem, vt quòd immediatorum eſt ſyllogiſmus. Sit A duo recti, in quo B triangulus, in quo C æquicrus. ipſi itaque C ineſt A per B: ipſi vero B non amplius per aliud, per ſe nanque triangulus habet duos rectos: quare non erit medium ipſius A B, cùm ſit demonſtrabile. manifeſtum enim quòd medium non ita ſemper accipiendum, vt hoc aliquid, verum aliquando & orationem: quod accidit & in eo quod diximus. Quòd autem inſit primum medio, & hoc extremo, non oportet accipere tanquàm quæ ſemper de ſe inuicem prædicentur: aut ſimiliter primum de medio, & hoc de vltimo (& in eo autem quod eſt non ineſſe, conſimiliter) ſed quot modis eſſe dicitur, & verum dicere ipſum hoc tot modis exiſtimare oportet ſignificare & ineſſe, & non ineſſe. veluti quod contrariorum eſt vna ſcientia. Sit enim A vnam eſſe ſcientiam, contraria inter ſe in quo B. A itaque ipſi B ineſt, non tanquam contraria vnam eſſe ipſorum ſcientiam: ſed quòd verum de ipſis dicere, vnam eſſe ipſorum ſcientiam.

Nō ſemper terminos nomine, ſed interdum oratione exponendos eſſe.

Nō ſemper in recto aſſumendos eſſe terminos.

A. Vna

A. Vna ſcientia.———B. Contraria.

Ex his terminis fit ꝑpoſitio habens, p̃dicatum obliquum.

Accidit autem quandoque in medio primum dici, medium vero in tertio non dici. Quemadmodum ſi ſapientia eſt ſcientia: boni autem eſt ſapientia: ſcientia. Quandoque vero medium in tertio dicitur, primum autem in medio non dicitur. Quemadmodum, ſi omnis qualis eſt ſcientia, vel contrarij: bonum autem & contrarium, & quale: concluſio, quòd boni eſt ſcientia. non eſt autem bonum ſcientia, neque quale, neque contrarium, ſed bonum hæc. Eſt autem quando neque primum de medio, neque hoc de tertio: cùm primum de tertio aliquando dicatur, aliquando non dicatur. Veluti, ſi cuius eſt ſcientia huius eſt genus: boni autem eſt ſcientia: concluſio, quòd boni eſt genus. prædicatur autem nullum de nullo. Si vero cuius eſt ſcientia, genus eſt hoc: boni autem eſt ſcientia: concluſio, quòd bonum eſt genus. de extremo igitur prædicatur primum, de ſe inuicem autem non dicuntur. Eodem itaque modo & in non ineſſe accipiendum. non enim ſemper ſignificat non ineſſe hoc huic, non eſſe hoc: ſed aliquando non eſſe hoc huius, aut hoc huic. Quemadmodum, quòd non eſt motionis motio, vel generationis generatio: voluptatis autem eſt: non igitur voluptas generatio. Aut rurſus, quòd ipſius riſus non eſt ſignum: ſed ſigni non eſt ſignum: quare riſus non eſt ſignum. Conſimiliter & in alijs, in quotcunque tollitur problema, eo quòd ad ipſum quodammodo dicitur genus. Rurſus, quòd tempora non ſunt tempus opportunum. Deo enim ſunt tempora: non autem eſt

tem

tempus opportunum: eo quòd nihil Deo vtile. terminos nanque ponendum, tempora, & tempus opportunum, & Deum: propoſitionem vero accipiendum ſecundum nominis caſum.

**alias declinationes.*

Simpliciter enim dicimus hoc de omnibus, quòd terminos ſemper ponendum ſecundum * vocationes nominum, vt homo, aut bonum, aut contraria: non hominis, aut boni, aut contrariorum. propoſitiones autem accipiendum ſecundum vniuſcuiuſque caſus. vel enim quoniam huic, vt æquale: aut quoniam huius, vt duplum: aut quoniam hoc, vt verberans, aut videns: vel quoniam hic, vt homo, animal: vel ſi aliquo modo aliter cadit nomen ſecundum propoſitionem. Ineſſe autem hoc huic, & verificari hoc de hoc, tot modis accipiendum, quot modis prædicamenta diſtincta ſunt. & hæc, aut quo, aut ſimpliciter. amplius ſimplicia, aut complicita. Conſimiliter autem & non ineſſe. Verum conſiderandum hæc, ac diſtinguendum melius. Reduplicatum autem in propoſitionibus ad primum extremum ponendum, non ad medium. Dico autem, quoniam ſi fieret ſyllogiſmus, quòd iuſtitiæ eſt ſcientia, quoniam bonum, hoc, quod eſt, quoniam bonum, vel inquantum bonum, ad primum ponendum. Sit enim A ſcientia, quoniam bonum: in quo B bonum: in quo C iuſtitia. A itaque verum de B prædicare, boni enim eſt ſcientia, quoniam bonum: ſed & B de C, iuſtitia enim quod bonum: ita igitur fit reſolutio. Si vero ad B poſitum fuiſſet hoc, quod eſt, quoniam bonum, non erit. A nanque de B verum erit: B autem de C non verum. bonum enim, quoniam

Præcepta circa reduplicatiuam particulã.

bonum

bonum, prædicare de iuſtitia falſum, & non intelligibile. Similiter itaque & ſi ſanabile dedemonſtraretur, quòd eſt ſcibile, inquantum bonum: aut hirco ceruus opinabile, inquantum non ens: aut homo corruptibile, inquantum ſenſibile. in omnibus enim ſuper prædicatis ad extremum reduplicationem ponendum. Non eſt autem eadem terminorum poſitio, quando ſimpliciter aliquid ratiocinatum fuerit, & quando hoc aliquid, aut quo, aut quomodo. Dico autem, quemadmodum quando bonum ſcibile monſtratum fuerit, & quando ſcibile quid, quoniam bonum. verum ſi ſimpliciter ſcibile monſtratum fuerit, medium ponendum ens: ſin autem quoniam bonum hoc quod eſt, aliquod ens. Sit enim A ſcientia, quoniam ens aliquod: in quo B ens aliquod: in quo C bonum. verum itaque A de B prædicare: erat enim ſcientia alicuius entis, quoniam aliquod ens. ſed & B de C: quod enim in quo C ens aliquod. quare & A de C: erit igitur ſcientia boni, quoniam bonum. nanque aliquod ens erat propriæ ſubſtantiæ ſignum. Si vero ens medium poſitum fuiſſet, & ad extemum eius ſimpliciter, & non dictum eſſet, aliquod ens, non eſſet vtique ſyllogiſmus, q̃ eſt ſcientia boni, quoniam bonũ: ſed quoniã ens. Vt in quo A ſcientia quoniam ens: in quo B. ens: in quo C bonũ. Manifeſtũ igitur, quod in ſyllogiſmis qui in parte, ita accipiendi ſunt termini.

Conſtruas hos, vt & alios duos.

Documentũ quando accipiendi ſunt termini ſimpliciter, & quãdo cũ additione.

Oportet autem & tranſumere quæ idem poſſunt, nomina pro nominibus, & orationes pro orationibus, & nomen & orationem, & ſemper pro oratione nomen accipere. facilior nanque terminorum expoſitio. Quemadmodum ſi nihil differat dicere, ſuſpicabile non eſſe genus

Quomodo trãſumẽda ſint nomina & orationes.

Hoc præceptũ attinet ad articulos apud Græcos: nos aſſumimus ipſum pro articulo.

Præceptũ, quãdo propoſitiones implicitæ ſunt ĩ vno dicto, quo pacto cognoſcere debeamus, an ex eis effici poſſit ſyllogiſmus, necne

Obiectionis ſolutio circa exẽplorũ vſum.

opinabilis, aut opinabile non eſſe quod ſuſpicabile quid: idem enim ſignificatum: pro dicta oratione ſuſpicabile, & opinabile termini ponendi. Quoniam vero non eſt idem, voluptatem eſſe bonum, & voluptatem eſſe ipſum bonum, non ſimiliter ponendi termini. ſed ſi eſt ſyllogiſmus, quòd voluptas ipſum bonum, ipſum bonum. ſin autem quòd bonum, bonum. Conſimiliter & in aliis. Non eſt autem idem neque eſſe dicere, quod cui B ineſt, huic omni A ineſt: & dicere, cui omni B ineſt, & A omni ineſt. nihil enim prohibet B ipſi C ineſſe, non omni autem. Vt ſit B honeſtum quid, C vero album. Si igitur albo alicui ineſt honeſtum quid, verum dicere quòd albo ineſt honeſtũ: ſed non omni fortaſſe. Si itaque A ineſt ipſi B, non omni autem de quo B: neque ſi B omni C, neque ſi ſolum ineſt, neceſſe A non quòd non omni, ſed neque ineſſe. Sin autem de quocunque B vere dicatur, huic omni ineſt A, accidet A, de quo omni B dicitur, de hoc omni dici. Si tamen A dicitur de quo vtique B dicatur de omni, nihil prohibet B ineſſe ipſi C, non omni autem ipſum A, aut omnino non ineſſe. In tribus itaque terminis, videlicet de quo B omni A dici, hoc eſt, de quocunque B dicitur, de omnibus dici & A: & ſi B de omni, & A itidem. ſi vero non de omni, non neceſſe A de omni. Non oportet autem exiſtimare penes id quod exponimus, aliquid accidere abſurdum. nihil enim vtimur eo, quod eſt hoc aliquid eſſe: ſed quemadmodum Geometra pedalem, & rectam hanc, & ſine latitudine dicit, quæ non ſunt. verum non ſic vtitur, tanquam ex his ratiocinans. Omnino enim quod non eſt, vt totum ad partem, & aliud ad

hoc,

hoc,vt pars ad totum, ex nullo talium monſtrat ipſe monſtrans, neque fit ſyllogiſmus. Expoſitione vero ſic vtimur, quemadmodum & ſenſatione ad diſcentem dicentes. non enim ſic, tanquam quòd ſine hoc demonſtrari non poſſit, quemadmodum ex quibus ſyllogiſmus. Non lateat autẽ nos, quòd in eodem ſyllogiſmo non omnes concluſiones per vnam figuram ſunt:verum hæc per hanc, illa vero per aliam. Planum igitur, quòd reſolutiones ita faciendum. Quoniam autem non omne problema in omni figura, ſed in vnaquaque ordinate, manifeſtum ex concluſione, in qua figura quærendum. Et ex rationibus, quæ ſunt ad definitionem, quæcunque ad vnum aliquid redarguũt eorum, quę ſunt in definitione, ad quod redargutum eſt, ponendum terminum, & non totam rationem. accidet enim minus conturbari propter longitudinem. quemadmodum ſi aquam monſtrauit, quoniam humidum potabile: potabile, & aquam terminos ponendum. Amplius autem ex ſuppoſitione ſyllogiſmos non tentandum reducere. non enim eſt ex poſitis reducere. nanque non ſunt oſtenſi per ſyllogiſmum, ſed per compoſitionem confeſſi omnes. Quemadmodum ſi ſupponens, ſi vna quædam potentia non ſit contrariorum, neque ſcientiam vnam eſſe: poſtea diſputatum ſit, quòd non eſt vna potentia contrariorum, vt ſi ſanabilis & ægrotabilis: ſimul enim idem erit ſanabile & ægrotabile. Quòd itaque non eſt vna omnium contrariorum potentia, & monſtratum eſt: quòd autem ſcientia non eſt, non fuit monſtratum. atqui confiteri neceſſarium. ſed non ex ſyllogiſmo: verum ex ſuppoſitione. hanc igitur non eſt reducere: quòd autem non vna eſt po-

Cõplicãdas interdum eſſe figuras, vt problemata expoſtulant.

Definitionis pars, nõ tota ſæpius redarguenda.

Quid agẽdũ in ſyllogiſmis ex ſuppoſitione.

De ſyllogiſmis per impoſſibile cõcludẽtibus

*a.l.hic. tẽtia. * ſi enim fortaſſe & ſyllogiſmus eſſet, illud vero ſuppoſito. Conſimiliter autem & in iis, qui per impoſſibile concluduntur. neque enim hos reſoluere, ſed ad impoſſibile abductionem eſt. ſyllogiſmo nanque monſtratur: alterum vero non eſt, ex ſuppoſitione enim concluditur. Differunt autem à prædictis: quoniam in illis quidem oportet præconfiteri, ſi debet aſſentiri, quemadmodum ſi monſtrata fuerit vna contrariorum potentia, & ſcientiam eandem eſſe. hic autem & non præconfeſſi concedunt, eò quòd manifeſtum eſt falſum. veluti ſi poſita fuerit, diameter commenſurabilis, imparia æqua eſſe paribus. Multi vero & alij concluduntur ex ſuppoſitione, quos oportet conſiderare, & notare pure. Quæ igitur ſint horum differentiæ, & quot modis fit quod eſt ex ſuppoſitione, poſtea dicemus: nunc autem tantum ſit nobis manifeſtum, quòd non eſt reſoluere tales ſyllogiſmos in figuras: & ob quam cauſam, diximus.

De mutua Syllogiſmorum reſolutione.
Caput II.

QVæcunque vero problematum in pluribus monſtrantur figuris, ſi in altera ratiocinatum fuerit, eſt reducere ſyllogiſmum in alteram: quemadmodum priuatiuum, qui eſt in prima, in ſecundam & eum, qui eſt in media, in primam. non omnes autem, ſed quoſdam. manifeſtum vero erit in ſequentibus. Si enim A nulli B: B autem omni C: A nulli C. ſic igitur prima figura. ſin autem priuatiua conuerſa fuerit, media erit. nam B nulli A: omni vero C ineſt. Conſimiliter autem & ſi non vniuerſaliter, ſed in parte ſyllogiſmus ſit, quemadmodum

dum ſi A nulli B: B vero alicui C.conuerſo enim priuatiuo, media erit figura. Syllogiſmorum vero, qui in ſecunda, vniuerſales quidem reducentur in primam: eorum autem qui in parte, alter ſolus. Si enim A B quidem nulli: C vero omni inexiſtens. conuerſo igitur priuatiuo, prima erit figura. nam B nulli A: A vero omni C inerit. Si vero prędicatiuum ſit ad B, priuatiuum autem ad C, primum terminum ponendum C. hoc enim nulli A: A vero omni B: quare C nulli B, & B igitur nulli C, nanque conuertitur priuatiuum. Sin autem in parte ſyllogiſmus, quando priuatiuum quidem ſit ad maius extremum, reducetur ad primam: quemadmodum ſi A nulli B: C vero alicui. conuerſo enim priuatiuo, prima erit figura. nam B nulli A: A vero alicui C. Sed cùm prædicatiuum, non reſoluetur. veluti ſi A B quidem omni: C vero non omni. neque enim ſuſcipit conuerſionem A B, neque facta, erit ſyllogiſmus. Rurſus qui in tertia figura, non omnes reſoluentur in primam: qui vero in prima, omnes in tertiam. Inſit enim A omni B: B autem alicui C: ergo, quoniam conuertitur & prædicatiuum in parte, inerit C alicui B: A vero omni inerat: quare efficitur tertia figura. Et ſi priuatiuus ſyllogiſmus ſit, conſimiliter. conuertitur enim prædicatiuum in parte. quare A nulli B: C vero alicui inerit. Syllogiſmorum autem qui in vltima figura, vnus ſolus non reſoluitur in primam, quando priuatiuum fuerit non vniuerſaliter poſitum: alij vero omnes reſoluuntur. Prædicentur nanque A, & B de omni C: igitur C conuertetur in parte ad vtrunque. ineſt ergo alicui B. quare erit prima figura: ſi A quidem omni C: C vero alicui eorum quæ

B. Et ſi A quidem omni C, B autem alicui, eadem ratio. conuertitur enim C ad B. Si vero B omni C: A autem alicui C, primum terminum ponendum B. B nanque omni C: C vero alicui A. ſed quoniam conuertitur quod in parte, & A alicui B inerit. Et ſi priuatiuus ſyllogiſmus, terminis exiſtentibus vniuerſaliter, ſimiliter accipiendum. Inſit enim B omni C: A vero nulli: ergo alicui B inerit C: A autem nulli C: quare erit medium C. Conſimiliter autem & ſi priuatiuum quidem vniuerſaliter, prædicatiuum vero in parte. nanque A nulli C: C vero alicui eorũ quæ B inerit. Quod ſi in parte acceptum fuerit priuatiuum, non erit reſolutio. Quemadmodum, ſi B omni C: A vero alicui non inſit. cõuerſo enim B C, vtræque propoſitiones erunt ſecundum partem, planum autem & quòd ad reſoluendas figuras in ſe inuicem, propoſitio, quæ ad minus extremum, conuertenda in vtriſque figuris: hac enim tranſpoſita, tranſitio efficiebatur. Eorum vero qui in media figura, alter quidem reſoluitur, alter autem non reſoluitur in tertiam. quando enim quod vniuerſale priuatiuum ſit, reſoluitur. Si enim A nulli B: C vero alicui: vtraque ſimiliter conuertuntur ad A. quare B quidem nulli A: C autem alicui: medium igitur A. Sed quando A omni B: ipſi vero C alicui non inſit, non erit reſolutio: neutra enim propoſitionum ex conuerſione vniuerſalis. Et qui ex tertia figura reſoluẽtur in mediam, quando priuatiuum ſit vniuerſale: Quemadmodum ſi A nulli C: ipſum autem B alicui, aut omni. nanque & C A quidem nulli: ipſi vero B alicui inerit. Quòd ſi in parte ſit priuatiuum, non reſoluetur: non enim ſuſcipit conuerſionem negatiuum in parte

te. Manifeſtum igitur, quòd iidem ſyllogiſmi non reſoluũtur in his figuris, qui neque in primam reſoluebantur: & quòd cùm ſyllogiſmi in primam reducantur figuram, iſti ſoli per impoſſibile concluduntur. Quomodo igitur oportet ſyllogiſmos reducere, & quòd reſoluuntur figuræ in ſe inuicem, planum ex dictis.

De Syllogiſmis ex propoſitionibus infinitis, & priuatoriis: ac ipſarum & ſimplicium conſequentiis.

Cap. III.

DIffert autem aliquid in conſtruendo ac deſtruendo exiſtimare, aut idem, aut diuerſum ſignificare, non eſſe hoc, & eſſe non hoc: quemadmodum, non eſſe album, & eſſe non album. neque enim idem ſignificant, neque eſt negatio eius, quod eſt, eſſe album, hoc quod eſt, eſſe non album, ſed non eſſe album. Hæc autem huius ratio. nanque ſimiliter ſe habet, poteſt ambulare, & poteſt non ambulare, ei quod eſt, eſt album, ad hoc, quod eſt, eſt non album: & ſcit bonum, ad ſcit non bonum. nam ſcit bonum, aut eſt ſciens bonum, nihil differt, neque poteſt ambulare, aut eſt potens ambulare. quare & oppoſita, non poteſt ambulare, non eſt potens ambulare. Si igitur, non eſt potens ambulare, idem ſignificat, & eſt potens non ambulare, aut haud ambulare, eadem vtique ſimul eidem inerunt. idem enim poteſt & ambulare, & non ambulare: & eſt* cõſultus boni, & non boni. dictio autem & negatio oppoſitæ non inſunt ſimul eidem. Quemadmodum igitur non eſt idem, non ſcire bonum, & ſcire bonum: neque eſſe non bonum, & nõ eſſe bonum idem; eorum enim, quæ proportionem habent inter ſe, ſi al-

*ἐπιςά-μων

tera ſint diuerſa,& altera) neque eſſe non ęquale, & non eſſe æquale. illi enim ſubiicitur aliquid exiſtenti non æquali, & hoc eſt inæquale: huic vero nihil : quo circa æquale quidem ; aut inæquale non omne : æquale autem, aut non æquale omne. Amplius, eſt non album lignum, & non eſt album lignum,non ſimul ſunt.ſi enim eſt lignum non album, erit lignum : quod autem non eſt album lignum, non neceſſe lignum eſſe,quàre manifeſtũ, quòd nõ eſt eius quod eſt, eſt bonum, negatio, eſt non bonum. Si itaque de omni vno, aut dictio aut negatio vera,ſi non eſt negatio ; planum quòd affirmatio quodammodo eſſe poſſet: affirmationis vero omnis negatio eſt: & huius igitur, non eſt non bonum.

Enunciationum ſimplicium, ac infinitarum, ſeu tranſpoſitarum per varia exempla diſpoſitio.

Propõ affirmatiua ſimplex.	Propõ neg. ſimplex.
Eſt album	Non eſt album.
Negatiua infinita, ſeu tranſpoſita.	Affirmatiua infinita, ſeu tranſpoſita.
Non eſt non album.	Eſt non album,

Exemplum manifeſtius.

Affirmatiua ſimp.in min⁹.	Negatiua ſimp.in pl⁹.
Eſt ęquale.	Non eſt æquale.
Neg.trãſpoſitiua ĩ pl⁹.	Affir.trãſpoſita in minus.
Non eſt non æquale.	Eſt non æquale.

Exempl

Exemplum manifeſtius appoſito ſubiecto ipſi propoſitioni:

Affirmatiua ſimplex.	Negatiua ſimplex.
Lignum eſt album.	Lignum non eſt album.
Negatiua infinita.	Affirmatiua infinita.
Lignum non eſt non album.	Lignũ eſt nõ albũ.

Habent autem ad ſe inuicem ordinem hunc. Sit eſſe bonum, in quo A: non eſſe bonum, in quo B: eſſe non bonum, in quo C, ſub B: non eſſe non bonũ, in quo D, ſub A. Omni itaq; inerit aut A, aut B, & nulli eidem: & aut C, aut D, & nulli eidem: & cui C, neceſſe B omni ineſſe. ſi enim verum dicere, quòd eſt nõ album, & ꝙ nõ eſt albũ, verũ: impoſſibile enim ſimul eſſe album, & eſſe non album: aut eſſe lignum non album, & eſſe lignum album. quare ſi non affirmatio, negatio inerit. C vero ipſi B non ſemper. quod enim omnino non lignum, neque lignum erit non album. E conuerſo igitur D omnĩ, cui A. nanque aut C, aut D. quoniam vero non poſſibile eſſe ſimul non album & album, ipſum D inerit: de exiſtente enim albo verum dicere, quòd non eſt non album: A aũt de D non omni: nanque de eo, quod penitus non eſt lignum, non verum dicere, quod eſt lignum album: quare D verum, A autem non verum, quoniam lignum album. Planum vero, quòd & A C nulli eidem: et ſi B, & D contingit alicui eidem ineſſe.

Propoſitionum ſimplicium & infinitarum, ſeu tranſpoſitarum ordo, ac conſequentia.

A. Eſt bonum. *Omni alterum: nulli ambo.* B. Non eſt bonum.

Ad affirmatiuam ſequitur negatiua, & non è contra.

Repu-gnant.

Simul ſtant.

Ad affirmatiuam ſequitur negatiua, & non è contra.

D Non eſt non bonum. *Omni alterum: nulli ambo.* C. Eſt non bonum.

Conſimiliter ſe habent & priuationes ad prædicamenta hac poſitione. æquale, in quo A: non æquale, in quo B: inæqule, in quo C: non inæquale, in quo D.

Propoſi

Propoſitionum ſimplicium, ac priuatoriarum ordo, ac conſequentiæ.

A.		B.
Eſt æquale.	*Omni alterum: nulli ambo.*	Non eſt æquale
Ad hanc alia ſequitur, & non è contra.	*Repugnant.* *Simul ſtant*	Ad hanc alia ſequitur, & non è contra.
D.		C.
Non eſt inæquale.	*Omni alterum: nulli ambo.*	Eſt inæquale.

Et in pluribus autem, quorum his quidem ineſt, illis vero nō ineſt idem, negatio quidé ſimiliter verificari poſſet, quòd non ſunt alba omnia, aut quòd non eſt album vnumquodque. quòd autem eſt non album vnumquodque, aut omnia ſunt non alba, falſum. Conſimiliter autem & eius quod eſt, eſt omne animal album, non hoc quod eſt, eſt non album omne animal, negatio (ambæ enim falſæ) ſed hoc, non eſt omne animal album. Quoniam vero manifeſtum

feſtum, quod diuerſum ſignificat, eſt non album, & non eſt album: & illud quidem affirmatio, hoc autem negatio: manifeſtum, quòd non eſt idem modus oſtendendi vtrunque. vt quoniam quodcunque ſit animal, nõ eſt album, aut contingit non eſſe album: & quòd verum dicere non album, hoc enim eſt eſſe non album. ſed de eo, quodcunque ſit album, verum dicere, eſt album, ſiue nõ album, idem modus. Conſtructiue enim ambo per primam monſtrantur figuram. verũ enim & eſſe ſimiliter ordinantur. eius enim quod eſt, verum dicere album, non hoc quod eſt, verum dicere non album, negatio: ſed non verum dicere album. Si itaque verum eſt dicere, quodcunq; ſit homo, muſicum eſſe, aut non muſicum eſſe, quodcunque ſit animal, accipiendum, aut eſſe muſicum, aut eſſe non muſicum: & oſtenſum eſt. Non eſſe autem muſicum, quodcunque ſit homo, deſtructiue moſtratur ſecundum dictos modos tres. Simpliciter autẽ, quando ſic ſe habent A & B, vt ſimul quidem eidem non contingant, omni autem ex neceſsitate alterum: & rurſus C ad D conſimiliter: ſequitur autem ex C A, & non conuertitur: & ex B D ſequetur, & non conuertetur: & A, & D contingunt eidem: B vero, & C non contingunt. Primum igitur, quòd ex B ſequitur D, hinc manifeſtum. quoniam enim ex C D alterum ex neceſsitate omni: cui autem B non contingit C, eò quòd ſimul infert A: A vero & B non contingunt eidem: planum quòd D ſequetur. Rurſus, quoniam C non conuertiur cum A: omni autem C, aut D: contingit A D eidem ineſſe. B vero & C non contingit, eo quòd A conſequitur ex C. accidit enim impoſſibile quoddam. Manifeſtum igitur, quòd neque

B cum

B cum D conuertitur, quoniam accidit ſimul D & A ineſſe.

Simplicium, ac tranſpoſitarum propoſitionum ordo, ac conſequentiæ in terminis ignotis: mutato tamen à prioribus terminorum ordine. nos autem clarioris intelligentiæ gratia, notos etiam terminos appoſuimus.

A. Non eſt bonum.

Prima ſuppoſitio.
Nulli ambo: omni alterum.

B. Eſt bonum.

Tertia ſuppoſitio.
Ex C ſequitur A, & non è contra.

Secundum Simul monſtrandũ. ſtant.

Primum monſtrandũ: quartũ pars primi.
Ex B ſequitur D: & non è contra.

Tertium Non ſimul monſtrandũ. ſtant.

C. Eſt non bonum.

Nulli ambo: omni alterum.
Secunda ſuppoſitio.

D. Non eſt nõ bonũ.

Accidit autem quandoque & in tali terminorum ordine decipi, eo quòd non recte accipiuntur oppoſita, quorum alterum neceſſe eſt omni ineſſe.

ineſſe. Quemadmodum ſi A, & B non contingunt ſimul eidem, neceſſe autem alterum ineſſe, cui non alterum: & rurſus C, & D conſimiliter. * ex quo autem omni C ſequatur A: accidet enim cui D ipſum B ineſſe ex neceſsitate; quod eſt falſum. Si enim accepta negatio eorum quæ A B, quæ eſt in quo F: & rurſus eorum quæ C D, quæ eſt in quo H: neceſſe igitur omni aut A, aut F: aut enim dictionem, aut negationem. & iterum vel C, vel H: dictio nanque, & negatio. & cui C omni, ſuppoſitum fuit A: quare H cui omni F. Rurſus, quoniam eorum quæ F B omni alterum, & eorum quæ H D conſimiliter: ſequitur autem ex F H, & ex D ſequetur B. hoc enim ſcimus. ſi igitur ex C A, & ex D B. hoc autem falſum: econuerſo enim erant in ſic ſe habentibus conſequentia. Non enim fortaſſe neceſſarium omni A, aut F: neque F, aut B. non enim F eſt negatio ipſius * A. nam boni negatio, non bonum. non eſt autem idem non bonum ei, quod eſt, neque bonum neque non bonum. Similiter autem & in C D. negationes enim acceptæ duæ ſunt.

*a.l. cui autem C omni

* Io.Gr. & Magẽt. legunt B.

✠

ARISTOTELIS PRIORVM RESOLVTORIORVM, LIBER SECVNDVS.

SVMMA LIBRI.

De Potentijs, impotentijſq́; ſyllogiſmi, ac ipſi Annexis.

De Potentiis ſyllogiſticis.

Qui ſyllogiſmi plures poßint concludere concluſiones. Cap. I.

IN quot igitur figuris, & per quales, & quot propoſitiones, & quando, & quomodo fit ſyllogiſmus: Amplius autē, in qualia aſpiciendum deſtruenti ac conſtruenti, & quomodo oportet quęrere de propoſito ſecundum qualemcunq; methodum: Amplius autem, per qualem viam accipiemus principia, de ſingulis iam tranſegimus. Sed quoniam alij ſyllogiſmorum vniuerſales ſunt, alij ſecundum partem: vniuerſales omnes ſemper plura ratiocinantur: ex iis vero qui in parte, affirm

firmatiui quidem plura, negatiui autem concluſionem ſolam. aliæ nanque propoſitiones conuertuntur: priuatiua vero non conuertitur. Concluſio autem aliquid de aliquo eſt: quare alij quidé ſyllogiſmi plura ratiocinantur. Quemadmodum ſi A monſtratū eſt omni B, aut alicui: & B alicui A neceſſarium ineſſe. & ſi A nulli B, & B nulli A. hoc autem diuerſum à præcedenti. Si vero alicui non inſit, non neceſſe & B alicui A non ineſſe. contingit enim omni ineſſe. Hæc itaque communis omnium cauſa, & eorum qui vniuerſaliter, & eorum qui ſecundum partem.

Eſt autem de vniuerſalibus & aliter dicere. quæcunq; enim aut ſub medio ſunt, aut ſub concluſione, omnium erit idem ſyllogiſmus: ſi hæc in medio, illa in concluſione poſita fuerint. Vt ſi A B concluſio per C, quæcunque ſub B, aut C ſunt, neceſſe de omnibus dici A. Si enim D in toto B: B vero in A: & D erit in A. Rurſus, ſi E in toto C: C autem in A: & E in A erit. Conſimiliter & ſi priuatiuus ſyllogiſmus. In ſecunda autem figura, quod ſub concluſione ſolum erit ratiocinari. Veluti ſi A nulli B: C autem omni: concluſio quòd B nulli C. Si igitur D ſub C eſt, planum, quòd B non eſt ipſi. Iis vero quæ ſub A, quod non ineſt, non manifeſtum per ſyllogiſmum. atqui non ineſt ipſi E, ſi eſt ſub A: ſed B quidem ineſſe nulli C, monſtratum eſt per ſyllogiſmum: ipſi vero A non ineſſe indemonſtratum ſumptum eſt. quare non propter ſyllogiſmum accidit B non ineſſe ipſi E. In his vero quæ ſunt in parte, eorum quidem quæ ſub concluſione ſunt, non erit neceſſarium: (non enim fit ſyllogiſmus, quando hæc accepta fuerit in parte) eorum vero quæ ſub medio, erit omnium,

præter quàm quod non per ſyllogiſmum. Vt ſi A omni B: B vero alicui C. eius enim quod ſub C poſitum eſt, non erit ſyllogiſmus: eius vero, quod ſub B erit, ſed non propter antea factum. Conſimiliter autem & in aliis figuris. eius enim quod ſub concluſione, non erit: alterius vero erit: præterquam quod non propter ſyllogiſmum: ſed quemadmodũ & in vniuerſalibus, ex indemonſtrabili propoſitione, quæ ſub medio erant, monſtrabantur. quare neque ibi erit, aut & in his.

De eo quod eſt ex falſis raciocinari.
Prima figura. *Cap. II.*

EST itaque ita ſe habere, vt veræ ſint propoſitiones, per quas ſyllogiſmus: eſt autem vt falſæ: eſt vero, vt hæc quidem vera, illa autem falſa. cæterum concluſio aut vera, aut falſa ex neceſſitate. Ex veris igitur non eſt falſum ratiocinari. ex falſis autem eſt verum, prętet quam quòd non propter quid, ſed * quia. eius enim quod eſt propter quid, non eſt ex falſis ſyllogiſmus: ob quam vero cauſam, in ſequentibus dicetur. * *a.l. quòd*

Primum ergo, quòd ex veris non poſſumus falſum ratiocinari hinc manifeſtum. Si enim A exiſtente, neceſſe eſt B eſſe: B non inexiſtente, neceſſe eſt A non eſſe. ſi igitur verum eſt A, neceſſe eſt B verum eſſe: aut accidet idem ſimul eſſe, & non eſſe. hoc autem impoſsibile. Non autem, quoniam poſitus eſt A vnus terminus, exiſtimetur contingere vno aliquo exiſtente, ex neceſsitate aliquid accidere: non enim poſsibile, quod enim accidit ex neceſsitate, concluſio eſt: per quæ autem hoc fit, minima tres termini: bina vero interualla, & propoſitiones. Si itaque verum eſt, cui B ineſt ipſum, A omni: cui autem C,

ipſum B: cui C neceſſe eſt A ineſſe. & non poteſt hoc falſum eſſe: ſimul enim inerit idem, & non inerit. A igitur tanquam vnum ponitur duæ propoſitiones ſimul acceptæ. Conſimiliter autem & in priuatiuis ſe habet. non enim eſt ex veris monſtrare falſum. Ex falſis autem verum eſt ratiocinari, & vtriſque propoſitionibus exiſtentibus falſis, & vna. hac autem non vtralibet, ſed ſecunda, ſi totam accipiat falſam: ſi vero non tota accipiatur, eſt, vtralibet. Sit enim A toti C inexiſtens, eorum autem quæ B nulli, neque B ipſi C. contingit autem hoc, vt lapidi nulli animal, & lapis nulli homini. Si igitur acceptum fuerit A omni B, & B omni C, A omni C inerit. quare ex vtriſque falſis vera concluſio: omnis enim homo animal. Similiter autem & priuatiuum. eſt enim A, & B nulli C ineſſe: A tamen omni B: veluti ſi eiſdem acceptis terminis, medium poſitum fuerit homo. lapidi enim & animal, & homo nulli ineſt: animal vero omni homini. Quare ſi cui quidem ineſt, accipit nulli ineſſe, ex falſis vtriſque vera erit concluſio. Conſimiliter autem monſtrabitur, & ſi ad aliquid falſa vtraque accepta fuerit.

Quòd ſi altera falſa poſita fuerit, prima exiſtente tota falſa, vt ipſa A B, non erit concluſio vera: ipſa vero B C erit. Dico autem totam falſam contrariam: quemadmodum ſi nulli inexiſtens, omni acceptum fuit: aut ſi omni, nulli ineſſe. Si enim A B nulli inexiſtens, B vero C omni: ſi B C quidem propoſitionem veram accepero, A B autem totam falſam, & A ineſſe omni B, impoſſibile cõcluſionem veram eſſe: nulli enim ineratˆ eorum quæ C, ſiquidem cui B, nulli ipſum A: B vero omni C. Conſimiliter autem neque

ſi A

ſi A omni B ineſt,& B ipſi C: accepta vero eſt B C propoſitio vera, A B autem falſa tota, & A nulli eorum quibus B, concluſio falſa erit. omni enim C inerit ipſum A. ſiquidem ipſum A omni, cui B: B vero omni C. Planum igitur, quòd ſi prima tota accipiatur falſa, ſiue affirmatiua, ſiue priuatiua: altera autem vera, non fit vera concluſio. Cùm vero non tota accipitur falſa erit. Si enim A ineſt omni C, alicui autem B, B vero omni C: vt animal cygno quidem omni: albo autem alicui, album vero omni cygno: ſi acceptum fuerit A omni B, & B omni C inerit vere: omnis enim cygnus animal. Conſimiliter & ſi priuatiuum ſit A B. accidit enim A B quidem alicui ineſſe, C vero nulli, B autem omni C: vt animal alicui albo, niui autem nulli, album vero omni niui. Si itaque acceptum fuerit A nulli B, B vero omni C, A nulli C inerit. Quòd ſi A B propoſitio tota accepta fuerit vera, B C autem tota falſa, erit ſyllogiſmus verus. nil enim prohibet A B, & C omni ineſſe, B autem nulli C: vt quæcunque eiuſdem generis ſpecies non ſubalternæ. animal enim & equo & homini ineſt, equus vero nulli homini. Si itaque acceptum fuerit A omni B, & B omni C, vera erit concluſio, falſa tota exiſtente B C propoſitione. Conſimiliter autem & priuatiua exiſtente A B propoſitione. contingit enim A & B, & C nulli: quemadmodum ex alio genere ſpeciebus ipſum genus. animal enim neque muſicæ, neque medicinæ ineſt, neque muſica medicinæ. Si igitur acceptum fuerit A nulli B, B vero omni C, vera erit concluſio. Et ſi B C non tota falſa, ſed ad aliquid, & ita erit concluſio vera. nihil enim prohibet A & B, & C toti ineſſe: B tamē alicui C:

vt genus ſpeciei, ac differentiæ. animal enim omni homini,& omni pedeſtri, homo vere alicui pedeſtri,& non omni. Si igitur A omni B & B omni C acceptum fuerit, A omni C inerit: quod erat verum. Similiter autem & priuatiua exiſtente A B propoſitione. contingit enim A & B, & C nulli ineſſe, B tamen alicui C: vt genus ex alio genere ſpeciei & differentię. animal enim neque prudentiæ vlli ineſt, neque ſpeculatiuæ: prudentia vero alicui ſpeculatiuæ. Si igitur acceptũ fuerit A nulli B, B autem omni C, A inerit nulli C. hoc autem erat verum. In ſyllogiſmis vero qui in parte, cõtingit & prima propoſitione tota falſa, altera autem vera, concluſionem veram eſſe: & prima exiſtẽte ad aliquid falſa: & hac quidem vera, illa autem quæ in parte, falſa: & vtriſq; falſis. Nihil enim prohibet A nulli quidẽ B ineſſe, C vero alicui, & B alicui C: veluti animal nulli niui, albo autem alicui ineſt, & nix albo alicui. Si igitur medium poſitum fuerit nix, primum autem anima: & acceptum fuerit A toti B ineſſe, B vero alicui C: A B quidem tota falſa, B C autem vera, & concluſio vera. Conſimiliter autem & priuatiua exiſtẽte A B propoſitione. accidit enim A toti B ineſſe, C vero alicui non ineſſe, B tamen alicui C ineſſe. vt animal homini quidem omni ineſt, albo autem alicui non ſequitur, homo autem alicui albo ineſt. Quare ſi medio poſito homine, accipiatur A nulli B ineſſe, B autem alicui C ineſſe, vera erit cõcluſio, falſa exiſtente A B propoſitione tota. Et ſi ad aliquid falſa A B propoſitio erit concluſio vera. nihil enim prohibet A & B, & C alicui ineſſe, & B alicui C ineſſe: quemadmodum animal alicui honeſto, & alicui magno, & honeſtum alicui magno ineſſe. Si igitur

tur acceptum fuerit A omni B,& B alicui C:A B quidem propoſitio ad aliquid falſa erit, B C autem vera, & concluſio vera. Conſimiliter autem & priuatiua exiſtente A B propoſitione. iidem enim termini erunt, & ſimiliter poſiti ad demonſtrationem. Rurſus,ſi A B quidem vera, B C autem falſa,vera erit concluſio. nihil enim prohibet A B quidem toti ineſſe,C autem alicui, & B C nulli ineſſe: quemadmodum animal cygno quidem omni, nigro autem alicui, cygnus vero nulli nigro. Quare ſi acceptum fuerit A omni B,& B alicui C,vera erit concluſio, falſo exiſtente B C. Conſimiliter autem & priuatiua accepta A B propoſitione.accidit enim A B quidem nulli,C vero alicui nõ ineſſe, B tamen nulli C:quemadmodum genus ſpeciei ex alio genere,& accidenti ſpeciebus ipſius.animal enim numero quidem nulli ineſt,albo autem alicui, numerus autem nulli albo. Si igitur medium poſitum fuerit numerus, & acceptũ fuerit A quidem nulli B,B vero alicui C,A alicui C non inerit, quod erat verum.& A B quidem propoſitio vera, B C autem falſa. Et ſi ad aliquid falſa A B,falſa vero B C, erit concluſio vera. nihil enim prohibet A B alicui, & C alicui ineſſe vtrique, B autem nulli C: veluti ſi B contrarium ipſi C,ambo vero cõtingentia eidem generi.animal enim alicui albo, & alicui nigro ineſt: album autem nulli nigro. Si igitur acceptum fuerit A omni B, & B alicui C, vera erit concluſio. Et ſi priuatiua accipiatur A B ſimiliter. iidem enim termini,& ſimiliter ponentur ad demonſtrationem.

Et vtriſque autem falſis exiſtentibus,erit concluſio vera. accidit enim A B quidem nulli, C vero alicui ineſſe, B autem nulli C, quemadmo-

dum genus ſpeciei ex alio genere, & contingenti ſpeciebus ipſius. animal enim numero quidem nulli, albo autem alicui ineſt, & numerus nulli albo. Si igitur acceptum fuerit A omni B, & B alicui C, concluſio quidem vera, propoſitiones autem ambæ falſæ. Similiter & priuatiua exiſtente A B. nihil enim prohibet A B quidem toti ineſſe, C vero alicui non ineſſe, & B nulli C: veluti animal cygno quidem omni, nigro autem alicui non ineſt, cygnus vero nulli nigro. Quare ſi acceptum fuerit A nulli B, B vero alicui C, A alicui C non inerit. concluſio igitur vera, propoſitiones autem falſæ.

Secunda figura. *Cap. III.*

IN media autem figura, omnino accidit per falſa verum ratiocinari: & cum vtræque propoſitiones totæ falſæ accipiuntur: & cum vtraque ad aliquid: & hac quidem vera, illa autem falſa exiſtente tota, vtralibet poſita falſa: & ſi vtræque ad aliquid falſæ: & ſi hæc ſimpliciter vera, illa auté ſimpliciter falſa: & ſi hæc tota falſa, illa autem ad aliquid vera: & in vniuerſalibus ſyllogiſmis, & in iis qui ſunt in parte. Si enim A B quidem nulli ineſt, C vero omni: vt animal lapidi quidem nulli, equo autem omni: ſi econtrario poſitæ fuerint propoſitiones, & acceptum fuerit A B quidem omni, C vero nulli, ex falſis totis propoſitionibus, vera erit concluſio. Conſimiliter, & ſi B quidem omni, C autem nulli ineſt A. idem enim erit ſyllogiſmus. Rurſus, ſi altera quidem tota falſa, altera autem tota vera. nil enim prohibet A ineſſe & B, & C omni, B tamen nulli C: vt genus non ſubalternis ſpeciebus. animal enim & equo omni, & homini, & nullus homo equus.

Si igitur acceptum fuerit, huic quidem omni illi vero nulli ineſſe: hæc quidem tota falſa erit, illa autem tota vera, & concluſio vera: ad vtrumlibet poſito priuatiuo. Et ſi altera ad aliquid falſa, altera autem tota vera. accidit enim A B quidem alicui ineſſe, C vero omni, B tamen nulli C: vt animal albo alicui, coruo autem omni, & album nulli coruo. Si igitur acceptum fuerit B quidem nulli, C vero toti ineſſe, A B propoſitio ad aliquid falſa, A C vero tota vera, & concluſio vera. Et ſi tranſponatur priuatiuum, conſimiliter. per eoſdem nanque terminos demõſtratio.

Et ſi affirmatiua propoſitio ad aliquid falſa, priuatiua autem tota vera. nihil enim prohibet A B quidem alicui ineſſe, C vero toti non ineſſe, & B nulli C: vt animal albo quidem alicui, pici autem nulli, & album nulli pici. Quare ſi acceptum fuerit A toti B ineſſe, C vero nulli: A B quidem ad aliquid falſa, A C autem tota vera. Et ſi ambæ propoſitiones ad aliquid falſæ, erit concluſio vera. accidit enim A & B, & C alicui ineſſe, B vero nulli C: vt animal & albo alicui, & nigro alicui, album autem nulli nigro. Si igitur acceptum fuerit A B quidem omni, C vero nulli: ambæ propoſitiones ad aliquid falſæ, concluſio autem vera. Conſimiliter & tranſpoſita priuatiua per eoſdem terminos. Manifeſtum vero & in ſyllogiſmus in parte. nihil enim prohibet A B quidem omni, C autem alicui ineſſe, & B alicui C non ineſſe: vt animal omni homini, albo vero alicui, homo autem alicui albo nõ inerit. Si igitur poſitum fuerit A B quidẽ nulli ineſſe, C vero alicui ineſſe: vniuerſalis propoſitio tota falſa, quæ autẽ in parte vera, & concluſio vera. Cõſimiliter vero, &

cum affirmatiua accipitur A B. accidit enim A B quidem nulli, C autem alicui non ineſſe, & B C alicui non ineſſe: vt animal nulli inanimato, albo vero alicui, & inanimatum non inerit alicui albo. Si itaque poſitum fuerit A B quidem omni, C vero alicui non ineſſe: A B quidem propoſitio vniuerſalis, tota falſa, A C autem vera, & concluſio vera. Et ſi vniuerſalis vera quidem poſita fuerit, quæ vero in parte falſa. nihil enim prohibet A & B, & C nullum ſequi, B tamen alicui C non ineſſe: vt animal nullum numerum, & inanimatum, & numerus aliquod inanimatum non ſequitur. Si igitur poſitum fuerit A B quidem nulli, C vero alicui: concluſio quidem erit vera, & vniuerſalis propoſitio, quæ autem in parte, falſa. Et cùm affirmatiua ponitur vniuerſalis, conſimiliter. accidit enim A & B, & C toti ineſſe, B tamen non ſequi aliquod C: vt genus ſpeciem, & differentiam. animal enim omnem hominem, & totum pedeſtre ſequitur, homo autem non omne pedeſtre. Quare, ſi acceptum fuerit A B quidem toti ineſſe; vniuerſalis quidem propoſitio vera, quæ autem in parte, falſa, concluſio autem vera. Planum vero, & quòd ex ambabus falſis erit concluſio vera. ſiquidem contingit A & B, & C toti ineſſe, B tamen aliquod C non ſequi. Si enim acceptum fuerit A B quidem nulli, C verò alicui ineſſe, propoſitiones quidem ambæ falſæ, concluſio autem vera. Conſimiliter vero & cùm vniuerſalis propoſitio eſt prædicatiua: quæ autem in parte, priuatiua. accidit nanque A nullum quidem B, C vero omne ſequi, & B alicui C non ineſſe. vt animal ſcientiam quidem nullam, hominem verò omnem ſequitur; ſcientia autẽ non

omnem hominem. Si igitur acceptũ ſit A B quidem toti ineſſe, C autem aliquod non ſequi: propoſitiones quidem falſæ, ſed concluſio vera.

Tertia figura. *Cap.* *IIII.*

ERit autem & in vltima figura per falſas totas: & ad aliquid vtraque: & altera quidem vera tota, altera vero falſa: & hæc ad aliquid falſa, illa autem tota vera, & econuerſo: & quotcunque modis aliter contingit trãſumere propoſitiones. Nihil enim prohibet & A & B nulli C ineſſe: veluti & homo, & pedeſtre. nullũ inanimatũ ſequitur, homo tamẽ alicui pedeſtri ineſt. Si igitur acceptum fuerit A, & B omni C ineſſe, propoſitiones quidem totæ falſæ, concluſio autem vera. Conſimiliter vero & hac quidem priuatiua, illa autem affirmatiua exiſtente. accidit enim B quidem nulli C ineſſe, ipſum vero A omni, & A alicui B non ineſſe: vt nigrum nulli cygno, animal autem omni, & animal non omni nigro. Quare ſi acceptum fuerit B omni C, ipſum vero A nulli, A alicui B non inerit: & concluſio quidem vera, propoſitiones autem falſæ. Et ſi ad aliquid vtraque falſa, erit concluſio vera. nihil enim prohibet & A & B alicui C ineſſe, & A alicui B: vt album & honeſtum alicui animali ineſt, & album alicui honeſto. Si igitur poſitũ fuerit A, & B omni C ineſſe: propoſitiones quidem ad aliquid falſæ, concluſio autem vera. Sed & cùm A C priuatiua ponitur, conſimiliter. nihil enim prohibet, A quidem alicui C non ineſſe, ipſum vero B alicui ineſſe, & A B non omni ineſſe: vt honeſtum alicui animali non ineſt, album vero alicui ineſt, & album non omni honeſto. Quare ſi acceptum fuerit, A quidem nulli C, ipſum vero B omni: ambæ propoſitiones ad aliquid falſæ, concluſio

autem vera. Conſimiliter vero, & cùm hæc quidem tota falſa, illa autem tota vera accipitur. accidit enim & A, & B ſequi omni C, A tamen alicui B non ineſſe: vt animal, & album omnem cygnum ſequitur, animal tamen non omni ineſt albo. His igitur poſitis terminis, ſi acceptum fuerit, B quidem toti C ineſſe, A vero toti non ineſſe: B C quidem tota erit vera, A C autem tota falſa, & concluſio vera. Conſimiliter vero & ſi B C quidem falſum, A C autem verum. iidem enim termini ad demonſtrationem, nigrum, cygnus, inanimatum. Sed & ſi ambæ accipiantur affirmatiuæ. nihil enim prohibet, B quidem ſequi omne C, ipſum vero A toti non ineſſe, & A alicui B ineſſe: vt animal omni cygno, nigrum autem nulli cygno, & nigrum ineſt alicui animali. Quare ſi acceptum fuerit A, & B omni C ineſſe: B C quidem tota vera, A C autem tota falſa, & concluſio vera. Sed conſimiliter & cum A C accepta fuerit vera. per eoſdem nanque terminos demonſtratio. Rurſus, & cùm hæc quidem tota vera extiterit, illa autem ad aliquid falſa: accidit enim B quidem omni C ineſſe, A verò alicui, & alicui B: vt bipes quidem omni homini, honeſtum autem non omni, & honeſtum alicui bipedi ineſt. Si igitur acceptum fuerit & A, & B toti C ineſſe: B C quidem tota vera, A C autem ad aliquid falſa, ſed concluſio vera. Cõſimiliter autem & ſi A C vera, B C falſa accipiatur. iiſdem nanque terminis tranſpoſitis erit demonſtratio.

Et ſi hæc priuatiua, illa autem affirmatiua ſit, quoniam enim accidit B quidem toti C ineſſe, A vero alicui. Et quando ſic ſe habeant, A non omni B, ſi acceptum fuerit B quidem toti C ineſſe, A vero nulli: priuatiua quidem ad aliquid falſa, altera

tera autem tota vera,& concluſio. Rurſus, quoniam monſtratum eſt,quòd cùm A nulli ineſt C, ipſum vero B alicui,accidit A alicui B non ineſſe:planum quòd & cùm A C tota vera ſit, B C autem ad aliquid falſa, accidit concluſionem veram eſſe.Si enim acceptũ fuerit A nulli C, ipſum vero B omni: A C quidem tota vera, B C autem ad aliquid falſa. Cæterum & in ſyllogiſmis in parte manifeſtum, quòd omnino erit verum per falſa.iidem enim termini accipiendi, & quando vniuerſales ſint propoſitiones:qui quidem in affirmatiuis,affirmatiui,qui vero in priuatiuis, priuatiui. nihil enim differt,cùm nulli inſit, omni accipere ineſſe: & ſi alicui inerat, vniuerſaliter capere ad terminorum expoſitioné. itidem & in priuatiuis. Planum igitur,quòd ſi quidem ſit concluſio falſa,neceſſe eſt falſa eſſe,ex quibus eſt ratio,aut omnia aut quędam: quando autem vera, non neceſſe eſt verum eſſe, neque aliquid neque omnia: ſed eſt, cùm nullum eorum quæ in ſyllogiſmo verum ſit, concluſionem conſimiliter veram eſſe, non ex neceſſitate tamen. Cauſa autem: quoniam quando duo ſic ſe inuicem habeant, vt cùm ex neceſſitate alterum ſit, ex neceſſitate alterum exiſtat: cùm hoc quidem non ſit, neque alterum erit: cùm autem ſit, non neceſſe alterum eſſe, ſed cùm idem ſit, & non ſit, impoſſibile ex neceſſitate eſſe idem.Dico autem, vt cùm ſit A album, B eſſe ex neceſſitate: & cùm non ſit albũ A, B eſſe ex neceſſitate.quãdo enim cùm hoc ſit album A, neceſſe eſt hoc magnum eſſe B: cùm vero magnum B ſit, C non album: neceſſe eſt ſi A album, C non eſſe album.

Et quando duobus exiſtentibus altero exiſtente, neceſſe eſt alterum eſſe: hoc non exiſtente,

neceſ

neceſſe eſt A non eſſe: B vero non exiſtente magno,poteſt A album eſſe : A * vero non exiſtente albo,ſi neceſſe eſt B magnum eſſe , accidit ex neceſſitate , B magno non exiſtente , ipſum B magnum eſſe. hoc autem impoſſibile. ſi enim B non eſt magnum , A non erit album ex necesſitate. ſi igitur non exiſtente hoc albo , B erit magnum , accidit, ſi B non eſt magnum, eſſe magnum,tanquam per tria.

*itaque.

De circulari monſtratione.

Cap. V.

CIrculo autem, & ex ſe inuicem monſtrare, eſt per cōcluſionem, & eo quod prædicatione retrouerſum ſe habet , alteram accipientem propoſitionem,concludere reliquam,quam accipiebat in altero ſyllogiſmo. Quemadmodum ſi oportebat monſtrare,quòd A omni C ineſt:monſtrauit autem per B. Rurſus,ſi oſtenderet,quòd A ineſt ipſi B , accipiens A ipſi C ineſſe: C vero ipſi B : & A ipſi B. prius autem econuerſo accipiebat B ineſſe ipſi C. Aut ſi oportet monſtrare, quòd B ineſt ipſi C.accipiat A de C , quæ erat concluſio: B verò de A ineſſe. ſed prius acceptum fuerat econuerſo, A de B. Aliter autem non eſt ex ſeinuicem oſtendere. ſiue enim aliud medium accipiet,non circulo:nihil enim accipitur ex iis , quæ eadem ſunt,ſiue horum aliquid, neceſſe alterum ſolum.ſi nanque ambo,eadē erit concluſio.oportet autem alterum.In iis igitur , quæ non conuertuntur , ex indemonſtrabili altera propoſitione fit ſyllogiſmus . non enim eſt demonſtrare per hos terminos,quòd medio tertium ineſt , aut primo medium. In iis vero , quæ conuertuntur , eſt omnia monſtrare per ſe inuicem,veluti ſi A,& B, & C

& C conuertuntur inter ſe. Sit enim oſtenſum, A C per medium B: & rurſus A B, & per concluſionem, & per B C propoſitionem conuerſam: conſimiliter autem & B C per concluſionem, & A B propoſitionem conuerſam. Oportet vero & C B, & B A propoſitionem demonſtrare: his enim indemonſtrabilibus vſi fuimus ſolis. Si itaque ſumatur B omni C ineſſe: & C omni A: ſyllogiſmus erit ipſius B ad A. Rurſus, ſi acceptum fuerit ipſum quidem C omni A: A vero ipſi B: neceſſe eſt C ineſſe omni B. In vtriſque igitur his ſyllogiſmis C A propoſitio accepta eſt indemonſtrabilis: aliæ enim monſtratæ erant. quare ſi hanc demonſtrauerimus, omnes monſtratæ erunt per ſe inuicem. Si igitur acceptum fuerit C omni B: & B omni A ineſſe: vtræque propoſitiones demonſtratæ accipiuntur, & C ipſi A neceſſe eſt ineſſe. Manifeſtum igitur, quòd in ſolis conuertentibus, circulo & per ſe inuicem contingit fieri demonſtrationes: in aliis vero, vt prius diximus. Accidit autem & in his eo ipſo, quod monſtratur, vti ad demõſtrationem. nam C de B, & B de A monſtratur, ſi acceptum ſit C de A dici. C vero de A per has monſtratur propoſitiones: quare concluſione vtimur ad demonſtrationem. In priuatiuis autem ſyllogiſmis ita monſtratur. Ex ſe inuicem quidem ſit B omni C ineſſe: A vero nulli eorum quæ B: concluſio, quòd A nulli eorum quæ C. Si igitur rurſus oportet concludere, quòd A nulli eorum quæ B, quod dudum acceptum: ſit A nulli eorum quæ C: C vero omni B: ſic enim propoſitio è conuerſo. Si vero quòd B ipſi C oportet concludere, non amplius ſimiliter conuertendum eſt A B. namque eadem propoſitio

B nulli

B nulli A, & A nulli B ineſſe: ſed accipiendum, cui A nulli ineſt, B omni ineſſe. Sit A nulli eorum quæ C ineſſe, quod erat concluſio: cui autem A nulli, acceptum ſit B omni ineſſe: neceſſe igitur B omni C ineſſe. quare cum tria ſint, vnumquodque concluſio factum eſt, & circulo demonſtrare hoc eſt concluſionem accipientem, & è conuerſo alteram propoſitionem, reliquam ratiocinari. In ſyllogiſmis vero qui in parte, vniuerſalem quidem propoſitionem non eſt demonſtrare per altera, eam vero quæ ſecundum partem erit. Quòd igitur non eſt demonſtrare vniuerſalem, manifeſtum. vniuerſale nanque monſtratur per vniuerſalia: concluſio autem non eſt vniuerſalis: oportet autem ex concluſione monſtrare, & altera propoſitione. Amplius, omnino neque fit ſyllogiſmus, conuerſa propoſitione: in parte enim ambæ fiunt propoſitiones. Eam vero quæ eſt in parte, eſt. Sit enim monſtratum A de aliquo C per B. ſi igitur acceptum fuerit B omni A: & concluſio maneat: B alicui C inerit. fit enim prima figura, & A medium.

Si vero priuatiuus ſyllogiſmus, vniuerſalem quidem propoſitionem non eſt monſtrare, ob id, quod & prius dictum eſt: eam vero quæ eſt in parte, eſt, ſi itidé conuerſa fuerit A B, quemadmodum & in vniuerſalibus: vt cui A alicui non ineſt, B alicui ineſſe. aliter enim non fit ſyllogiſmus, eo quòd propoſitio, quæ in parte, eſt negatiua.

Secunda figura *Cap. VI.*

IN ſecunda autem figura, affirmatiuum quidem non eſt monſtrare per hunc modum, priuatiuum vero eſt, Prædicatiuum igitur non mon

monſtratur, eo quòd ambæ propoſitiones non ſunt affirmatiuæ, concluſio autem eſt priuatiua: ſed prædicatiuum ex ambabus monſtrabatur affirmatiuis. Priuatiuum vero ſic monſtratur. Inſit A omni B: nulli autem C: concluſio B nulli C. ſi igitur acceptum fuerit B omni A ineſſe, neceſſe eſt A nulli C ineſſe. fit enim ſecunda figura: medium B. Sin autem A B priuatiuum acceptum fuerit, alterum vero prædicatiuum, prima erit figura: C quidem omni A: B autem nulli C: quare B nulli A: neque igitur B ipſi ipſum A. Per concluſionem igitur, & vnam propoſitionem non fit ſyllogiſmus: accepta autem altera, erit. Si uero non vniuerſalis ſylogiſmus, in toto quidem propoſitio non demonſtratur ob eandem cauſam, quam diximus & prius: quæ autem eſt in parte monſtratur, quando ſit vniuerſale prædicatiuum. Inſit enim A omni B: C vero non omni: concluſio B C. ſi itaque acceptum fuerit B omni A: C autem non omni: A alicui C non ineſt: medium B. Quòd ſi eſt vniuerſalis priuatiua, non demonſtrabitur A C propoſitio, conuerſo A B: accidit enim aut vtraſque, aut alteram propoſitionem fieri negatiuam: quare non erit ſyllogiſmus, ſed conſimiliter monſtrabitur, quemadmodum et in vniuerſalibus, ſi acceptum fuerit, cui B alicui non ineſt, A alicui ineſſe.

Tertia figura. *Cap. VII.*

IN tertia autem figura, quando ambæ quidem propoſitiones vniuerſaliter acceptæ fuerint, nõ cõtingit mõſtrare per ſe inuicẽ. vniuerſale nanque monſtratur per vniuerſalia: concluſio autem, quæ in hac, ſemper eſt ſecundũ partẽ: quare manifeſtum, quòd omnino non contingit monſtrare

re per hanc figuram vniuerſalem propoſitionem. Quòd ſi hæc vniuerſaliter ſit, illa verò in parte, aliquando quidem erit; quandoque autem non erit. Cum igitur vtræque prædicatiuæ acceptæ fuerint, & vniuerſale fiat ad minus extremum, erit: cùm vero ad alterum, non erit. Inſit enim A omni C: ipſum autem B alicui: concluſio, A B. ſi acceptum fuerit C omni A ineſſe: A autem alicui B: C quidem oſtenſum eſt alicui B ineſſe: B vero alicui C non eſt monſtratum. atqui neceſſe eſt, ſi C alicui B, & B alicui C ineſſe. ſed non eſt idem, hoc huic, & hoc huic ineſſe. Sed aſſumendum, ſi hoc alicui huic, & alterum alicui huic. hoc autem accepto; non amplius fit ex concluſione, & altera propoſitione ſyllogiſmus. Si vero B omni C: A autem alicui C: erit demonſtrare A C, quando acceptum fuerit, C quidem omni B ineſſe: A autem alicui. ſi enim C omni B ineſt: A autē alicui B: neceſſe eſt A alicui C ineſſe: medium B. Et quando ſit hæc quidem prædicatiua, illa vero priuatiua: quæ autem prædicatiua vniuerſalis, monſtrabitur altera. Inſit enim B omni C: ipſum vero A alicui non inſit: concluſio, quod A alicui B non ineſt. ſi igitur aſſumptum fuerit C omni B ineſſe: erat autem & A non omni B: neceſſe eſt A alicui C non ineſſe: medium B. Quando autem priuatiua fiat vniuerſalis, non mõſtratur altera: niſi quemadmodum in prioribus, ſi acceptum fuerit, cui hoc alicui non ineſt, alterum alicui ineſſe. Vt ſi A quidem nulli C: ipſum vero B alicui: concluſio quòd A alicui B non ineſt. ſi igitur acceptum fuerit, cui A alicui non ineſt, C alicui ineſſe, neceſſe eſt C alicui eorum quæ B ineſſe. aliter autē non eſt conuertentem

tem vniuerſalem propoſitionem monſtrare alteram: nullo enim modo erit ſyllogiſmus. Planum itaque, quòd in prima quidem figura monſtratio per ſe inuicem, & per tertiam, & per primam efficitur figuram. cùm enim prædicatiua eſt concluſio, per primam: cùm autem priuatiua, per vltimam. accipitur enim cui hoc nulli, alterum omni ineſſe. In media autem, cùm ſyllogiſmus quidem vniuerſalis ſit, & per ipſam, & per primam figurã: cùm vero in parte, & per ipſam & per vltimam. In tertia autẽ per ipſam omnes. Manifeſtum autem, & quòd in tertia, & media, qui non per ipſas fiunt ſyllogiſmi, aut non ſunt ſecundum circularem monſtrationem, aut imperfecti.

De Conuerſione, quæ in ſyllogiſmis.
Cap. VIII.

Conuertere autem eſt, tranſponentem concluſionem, facere ſyllogiſmum, quòd aut ſummum medio non inerit, aut hoc vltimo. neceſſe enim concluſione conuerſa, & altera propoſitione manente, interimi reliquam. ſi enim erit, & concluſio erit. Differt autem oppoſite aut cõtrarie conuertere cõcluſionem: non enim idem efficitur ſyllogiſmus, cùm vtroque modo conuertitur. ſed hoc per ſequentia manifeſtum erit. Dico autem opponi omni, non omni: & alicui, nulli: contrarie vero omni, nulli: & alicui, non alicui ineſſe.

Prima figura.

Sit nanque monſtratum A de omni C, per medium B. ſi itaq; A acceptum fuerit nulli C ineſſe: ipſi vero B omni: nulli C inerit B. & ſi A quidem nulli C: B autem omni C: A non omni B, & non omnino nulli. non enim monſtrabatur vni-

uerſale per vltimam figuram. Omnino vero non eſt vniuerſaliter deſtruere per conuerſionē propoſitionem, quæ eſt ad maius extremum. ſemper enim tollitur per tertiam figuram. neceſſe nanq; ad vltimum extremum ambas accipere propoſitiones. Et ſi priuatiuus ſyllogiſmus ſit, conſimiliter. Sit enim oſtenſum A nulli eorum quæ C inexiſtens per B. igitur ſi acceptum fuerit A ineſſe omni C: ipſi vero B nulli: B inerit nulli eorū, quæ C. etſi A, & B omni C: A alicui B: ſed nulli inerat.

Quòd ſi oppoſite conuerſa fuerit concluſio, & ſyllogiſmi oppoſiti, & nō vniuerſales erunt. nāq; fit altera propoſitio in parte: quare & concluſio erit ſecundum partem. Sit enim prędicatiuus ſyllogiſmus, & conuertatur ſic. igitur ſi A nō omni C: omni autem B: ipſum B nō omni C. & ſi A quidem non omni C: ipſum vero B omni: A nō omni B. Conſimiliter autem & ſi priuatiuus ſyllogiſmus. Si enim A alicui C ineſt: ipſi vero B nulli: B alicui C non inerit, non ſimpliciter nulli. & ſi A alicui C: B vero omni, quemadmodū in principio acceptum eſt: A alicui B inerit. Cęterum in ſyllogiſmis, qui in parte, quando oppoſite quidē conuertatur concluſio, tolluntur ambæ propoſitiones: quando autem contrarie, neutra. nō enim amplius accidit tollere, quemadmodum in vniuerſalibus, deficiente concluſione ſecundū conuerſionem, ſed neque omnino tollere. Sit enim oſtēſum A de aliquo C. igitur ſi acceptum fuerit A nulli C ineſſe: ipſum vero B alicui: A alicui B non inerit. & ſi A nulli C: omni autem B: ipſum B nulli C. quare tolluntur vtręque. Quòd ſi contrarie cōuerſa fuerit, neutra. Si enim A alicui C non ineſt: ipſi vero B omni: B alicui C non inerit. ſed nondum tollitur, quod à principio: cōtingit nāq;

alic

alicui ineſſe, & alicui non ineſſe. ſed ipſius A B vniuerſalis, omnino non fit ſyllogiſmus. ſi enim A non ineſt alicui eorum quæ C: B vero alicui ineſt: neutra propoſitionum vniuerſalis. Conſimiliter autem & ſi priuatiuus ſyllogiſmus. Si enim accipietur A omni C ineſſe, tollentur vtręque: ſi vero alicui, neutra. demonſtratio autem eadem.

Secunda figura. *Cap.* *IX.*

SEd in ſecunda figura, propoſitionem quidem quæ ad maius extremum, non eſt interimere contrarie, facta conuerſione vtrolibet modo. nam ſemper erit concluſio in tertia figura: vniuerſalis autem non erat in hac ſyllogiſmus. alterum vero ſimiliter tollemus conuerſioni. dico autem ſimiliter, ſi contrarie quidem conuertitur, contrarie: ſi vero oppoſite, oppoſite. Inſit enim A omni B: ipſi autem C nulli: concluſio B C. ſi itaque acceptum fuerit B omni C ineſſe: & A B maneat: A omni C inerit: nam fit prima figura. quòd ſi B omni C: A vero nulli C: A non omni B, figura vltima. Sin autē oppoſite cōuerſum fuerit B C, A B quidem itidē mōſtrabitur, A C vero oppoſite. Si enim B alicui C: A autē nulli C: A alicui B nō inerit. rurſus ſi B alicui C: A vero omni B: A alicui C. quare oppoſitus fit ſyllogiſmus. Cōſimiliter monſtrabitur, & ſi è conuerſo ſe habeant propoſitiones. Quòd ſi ſyllogiſmus eſt in parte, ſi contrarie conuertatur concluſio, neutra propoſitionum tollitur, quemadmodum neq; in prima figura: ſi vero oppoſite, vtræque. Ponatur enim A B quidem nulli ineſſe: ipſi autē C alicui: cōcluſio B C. ſi itaque poſitū fuerit B alicui C ineſſe: & A B maneat: cōcluſio erit, quòd A alicui C non ineſt, ſed non eſt ſublatum,

quod à principio: contingit enim alicui ineſſe, & non ineſſe. Rurſus ſi B alicui C: & A alicui C: non eſt ſyllogiſmus. neutrum enim acceptorum vniuerſale: quare non tollitur A B. Quòd ſi oppoſite conuertatur, tolluntur ambæ. Si enim B omni C: A vero nulli B: nulli C ipſum A. ſed erat alicui. rurſus ſi B omni C: A autem alicui C: A alicui B.

Eadem vero demonſtratio, & ſi vniuerſale prędicatiuum.

Tertia figura. *Caput* *X.*

SEd in tertia figura, cùm contrarie quidé conuertatur concluſio, neutra tollitur propoſitionum ſecundum nullum ſyllogiſmorum: cum vero oppoſite, ambæ, & in omnibus. Sit oſtenſum A alicui B inexiſtens: medium autem ſit acceptum C: ſint autem propoſitiones vniuerſales. igitur ſi acceptum fuerit A alicui B non ineſſe: B vero omni C: non fit ſyllogiſmus A & C. neque ſi A eorum quidem quæ B alicui non inſit: C autem omni: non erit B & C ſyllogiſmus. Conſimiliter autem mõſtrabitur, & ſi non vniuerſales propoſitiones. aut enim ambas neceſſe eſt ſecundum partem eſſe per conuerſionem, aut vniuerſale ad minus extremum fieri. verum ſic non erat ſyllogiſmus, neque in prima figura, neque in media.

Quòd ſi oppoſite conuertantur, propoſitiones tolluntur ambæ. Si enim A nulli B: B vero omni C: A nulli C. rurſus ſi A nulli quidem B: ipſū vero C omni: B nulli C. Et ſi altera non vniuerſalis, cõſimiliter. Si enim A nulli B: B vero alicui C: A alicui C nõ inerit. ꝙ ſi A B quidé nulli: C auté omni: nulli C ipſum B. Similiter vero & ſi priuatiuus ſyllogiſmus. Sit enim oſtenſum A alicui B non inexiſtens: ſit autem prædicatiuum quidem B C: negatiuum autem A C: ſic enim efficiebatur

ſyllog

ſyllogiſmus. quando igitur contrarium acceptum fuerit concluſioni, non erit ſyllogiſmus. ſi enim A alicui B: B vero omni C: non erat ſyllogiſmus ipſius A, & ipſius C. neque ſi A alicui B: C vero nulli: non erat ipſius B, & ipſius C ſyllogiſmus. quare non tolluntur propoſitiones.

Quando autem oppoſitum, tolluntur. Si enim A omni B: & B ipſi C: A omni C: ſed nulli inerat. rurſus ſi A omni B: ipſi autem C nulli: B nulli C: ſed omni inerat. Conſimiliter autem monſtratur, & ſi non vniuerſales ſunt propoſitiones. Sit enim A C & vniuerſale, & priuatiuum, alterum autem prædicatiuum in parte. ſi igitur A omni B: B autem alicui C: A alicui C contingit: ſed nulli inerat. rurſus, ſi A omni B: ipſi autem C nulli: B nulli C. Sin autem A alicui B: & B alicui C, non fit ſyllogiſmus. neque ſi A alicui B: ipſi autem C nulli, neque ſic. quare illo quidem modo tolluntur, ſic autem non tolluntur propoſitiones. Planum igitur per dicta, quomodo conuerſa concluſione in vnaquaque figura fit ſyllogiſmus, & quando contrarius propoſitioni, & quando oppoſitus. Et quòd in prima quidem figura per mediam, & vltimam fiunt ſyllogiſmi, & quæ ad minus extremum ſemper per medium tollitur, quæ vero ad maius per vltimum. In ſecunda autem per primam, & vltimam: quæ quidem ad maius extremum ſemper per primam figuram, quæ autem ad maius per vltimam. Sed in tertia per primam, & per mediam. & quæ quidem ad maius ſemper per primam, quæ autem ad minus per mediam. Quid igitur eſt conuertere, & quomodo in vnaquaque figura, & quis ſit ſyllogiſmus, manifeſtum.

De Monſtratione per impoſſibile.
Caput XI.

SYllogiſmus vero qui per impoſſibile, monſtratur quidem, quando contradictio concluſionis poſita fuerit, & aſſumpta ſit alia propoſitio. Fit autem in omnibus figuris, ſimile nanque eſt conuerſioni: præterquam quòd differt tantùm, quòd conuertitur quidem facto ſyllogiſmo, & impoſitis ambabus propoſitionibus: deducitur vero ad impoſſibile, non præconfeſſo prius oppoſito, ſed manifeſto exiſtente, quòd verum. Termini autem ſimiliter ſe habebunt in ambobus, & eadem amborum acceptio. Vt ſi A ineſt omni B: medium autem C. ſi fuerit ſuppoſitum aut non omni, aut nulli B ineſſe: C vero omni, quod erat verum: neceſſe eſt C aut nulli, aut non omni B ineſſe. hoc autem impoſſibile: quare falſum, quod ſuppoſitum eſt. verum igitur oppoſitum. Conſimiliter vero & in aliis figuris. quęcunque enim conuerſionem ſuſcipiunt, & ſyllogiſmum per impoſſibile.

Prima figura.

ALia itaque problemata omnia per impoſſibile monſtrantur in omnibus figuris: vniuerſale autem prædicatiuum in media quidem, & tertia monſtratur, in prima vero non monſtratur. Supponatur nãq; A non omni B aut nulli ineſſe: & accipiatur alia propoſitio vtrinlibet, ſiue C ineſſe omni A, ſiue B omni D: ſic enim eſſe poſſet prima figura. Si igitur ſuppoſitum eſt A ineſſe non omni B, non fit ſyllogiſmus, vtrinlibet accepta propoſitione. Si autem nulli, quando B D aſſumpta fuerit, ſyllogiſmus quidem erit falſi, ſed propoſitum non monſtratur. ſi enim A nulli

li B : B vero omni D : A nulli D . hoc vero impoſſibile: falſum itaque A ineſſe nulli B. ſed non, ſi nulli falſum omni verum. Quòd ſi C A accepta fuerit, non fit ſyllogiſmus : neq; quando ſuppoſitum ſit A ineſſe nō omni B. quare manifeſtum, quòd omni ineſſe non monſtratur in prima figura per impoſſibile. Alicui vero, & nulli, & non omni monſtratur. Supponatur enim A nulli B ineſſe : B autem acceptum ſit omni, aut alicui C : igitur neceſſe eſt A nulli, aut non omni C ineſſe. ſed hoc impoſſibile . ſit enim verum & manifeſtum, quòd A ineſt omni C : quare ſi hoc falſum, neceſſe eſt A alicui B ineſſe. Quòd ſi ad A ſumpta fuerit altera propoſitio, non erit ſyllogiſmus, neque quando contrarium concluſioni ſuppoſitum fuerit, vt alicui non ineſſe. Planum igitur, quòd oppoſitum ſupponendum. Rurſus ſupponatur A alicui B ineſſe : acceptum autem ſit C omni A : neceſſe itaque C alicui B ineſſe. hoc autem ſit impoſſibile: quare falſum, quod ſuppoſitum eſt. ſi vero ſic, verum nulli ineſſe. Conſimiliter autem & ſi priuatiuum ſumptum fuerit C A. Sed ſi propoſitio, quæ eſt ad B accepta fuerit, non erit ſyllogiſmus. Sin autem contrarium ſuppoſitum fuerit, ſyllogiſmus quidem erit & impoſſibile, ſed non monſtratur propoſitum. Supponatur enim A omi B : & C accipiatur omni A : igitur neceſſe eſt C omni B ineſſe. hoc autem impoſſibile : quare falſum A ineſſe omni B. verum nondum vtique neceſſarium, ſi non omni, nulli ineſſe. Conſimiliter autem & ſi ad B accepta fuerit altera propoſitio, ſyllogiſmus quidem erit & impoſsibile, ſed non tollitur ſuppoſitio : quare oppoſitum ſupponendum.

Vt autem monſtremus A ineſſe non omni B,

ſupponendum omni ineſſe. Si enim A omni B: & C omni A: C omni B. quare ſi hoc impoſſibile, falſum quod ſuppoſitum eſt. Conſimiliter autem etſi ad B accepta fuit altera propoſitio.

Et ſi priuatiuum ſit C A, conſimiliter: ſic enim ſit ſyllogiſmus. Si vero ad B ſit priuatiuum, nihil monſtratur. Quòd ſi non, omni, ſed alicui ineſſe ſuppoſitum fuerit, non monſtratur, quòd non omni, ſed quòd nulli. Si enim A alicui B: C vero omni A: C alicui B inerit. ſi igitur hoc impoſſibile, falſum eſt A alicui B ineſſe: quare verum nulli. hoc autem monſtrato, tollitur ipſum verum. A enim alicui quidem B inerat: alicui autem non inerat. Amplius non accidit impoſſibile iuxta hypotheſin. eſſet enim vtrique falſa: ſi quidem ex veris non eſt falſum ratiocinari. nunc autem eſt vera: ineſt nanque A alicui B: quare non ſupponendum alicui ineſſe, ſed omni. Conſimiliter vero & ſi monſtraremus A alicui B non inexiſtens, ſi enim idem alicui non ineſſe, & non omni ineſſe, eadem vtrorumque demonſtratio. Planum itaque, quòd non contrarium, ſed oppoſitum ſupponendum. nanque ſic neceſſarium erit, & dignitas probabilis. ſi enim de omni dictio, aut negatio, cùm monſtratum fuerit, quòd non negatio, neceſſe eſt affirmationem verificari. rurſus ſi non ponit affirmationem verificari, probabile eſt exiſtimare negationem. Contrarium autem neutro modo conuenit exiſtimare. neque enim neceſſarium, ſi nulli falſum, omni verum eſſe: neque probabile, vt ſi alterum falſum, quòd alterum verum. Planum igitur, quòd in prima figura alia quidem problemata omnia monſtrantur per impoſſibile: vniuerſale autem affirmatiuum

non

non monſtratur.

Secunda figura.

Cap. XII.

IN media vero, atque vltima & hoc monſtratur. Ponatur enim A non omni B ineſſe: acceptum autem ſit A omni C ineſſe. igitur ſi non omni B: C vero omni: C non omni B. ſed hoc impoſſibile. ſit enim manifeſtum, quòd C ineſt omni B: quare falſum, quod ſupponitur: verum itaque omni ineſſe. Sin autem contrarium ſuppoſitum fuerit: ſyllogiſmus quidem erit, & impoſſibile, non tamen monſtratur propoſitum. Si enim A nulli B: ipſi vero C omni: C nulli B. ſed hoc impoſſibile: quare falſum nulli ineſſe. cæterum non ſi hoc falſum, omni verum.

Quando autem A ineſt alicui B, ſupponatur A nulli B ineſſe: C autem omni inſit: neceſſe igitur C nulli B. quare ſi hoc impoſſibile, neceſſe eſt A alicui B ineſſe. Quòd ſi fuerit ſuppoſitum alicui non ineſſe, eadem erunt, quæ & in prima figura. Rurſus ſubiiciatur A alicui B ineſſe: ipſi vero C nulli inſit: neceſſe itaque C alicui B non ineſſe. ſed omni inerat: quare falſum, quod eſt ſuppoſitum: A igitur nulli B inerit. Quando autem A non omni B, ſupponatur omni ineſſe: ipſi vero C nulli: neceſſe igitur C nulli B ineſſe. hoc autem impoſſibile: quare verum non omni ineſſe. Planum igitur, quòd omnes ſyllogiſmi fiunt per mediam figuram.

Tertia figura.

Cap. XIII.

COnſimiliter autem & per vltimam. Ponatur enim A alicui B non ineſſe: ipſum vero C omni: A igitur alicui C non ineſt. ſi igitur hoc impoſſibile, falſum alicui non ineſſe: qua-

re verum omni. Si vero ſuppoſitum fuerit nulli ineſſe, ſyllogiſmus quidem erit, & impoſſibile, non autem monſtratur propoſitum. nam ſi contrarium ſuppoſitum fuerit, eadem erunt, quæ & in prioribus. Sed ad alicui ineſſe accipienda eſt hæc ſuppoſitio. Si enim A nulli B: C vero alicui B: A non omni C. ſi igitur hoc falſum, verum A alicui B ineſſe. Quando autem A ineſt nulli B, ſupponatur alicui ineſſe: accipiatur autem & C omni B inexiſtens: igitur neceſſe eſt ipſum A ineſſe alicui C. ſed nulli inerat: quare falſum A ineſſe alicui B. Si vero ſuppoſitum fuerit A inexiſtens omni B, non monſtratur propoſitum: Sed ad non omni ineſſe, hæc accipienda eſt ſuppoſitio. Si enim A omni B: & C alicui B: A ineſt alicui C. ſed hoc non erat: quare falſum omni ineſſe. ſi autem ita, verum non omni. Quòd ſi fuerit ſuppoſitum alicui ineſſe, eadem erunt, quæ & in prædictis. Manifeſtum igitur, quòd in omnibus ſyllogiſmis per impoſſibile oppoſitum ſupponendum. Planum autem & quòd in media figura monſtratur quodammodo affirmatiuum, & in vltima vniuerſale.

Differentia inter Oſtenſiuam monſtrationem, & deducentem ad Impoſſibile.

Cap. XIIII.

Differt autem demonſtratio ad impoſſibile ab oſtenſiua, eo quòd ponit quod vult tollere, deducens ad confeſſum falſum: oſtenſiua vero incipit ex confeſſis poſitionibus. Accipiunt itaque ambæ duas propoſitiones confeſſas: ſed illa quidem, ex quibus eſt ſyllogiſmus: hæc vero vnam quidem harum, vnam autem contradictionem concluſionis. Et illic quidem non neceſſe

ceſſe concluſionem notam eſſe, neque præaccipere quod eſt, aut non: hic vero neceſſe, quod eſt. Differt autem nihil, dictionem, aut negationem eſſe concluſionem: ſed ſimiliter ſe habet de vtriſque.

Quòd omne Oſtenſiue monſtratum, & per Impoſsibile monſtrari poteſt, & è conuerſo.

Caput XV.

OMne vero, quod oſtenſiue concluditur, & per impoſſibile monſtrabitur: & quod per impoſſibile, oſtenſiue, per eoſdem terminos. Quando igitur ſyllogiſmus in prima efficiatur figura, verum erit in media, aut vltima: priuatiuum quidem in media, prædicatiuum autem in vltima. Cũ vero in media fuerit ſyllogiſmus, quod verum in prima, & in omnibus problematibus. Quando autẽ in vltima ſyllogiſmus, quod verum in prima & media: affirmatiua quidem in prima, priuatiua vero in media.

Prima figura.

SIt enim oſtenſum, A nulli, aut non omni B per primam figuram: igitur ſuppoſitio quidem erat A ineſſe alicui B: C vero accipiebatur, A quidem omni ineſſe: B autem nulli: nam ſic efficiebatur ſyllogiſmus, & impoſsibile. hæc autẽ media figura, ſi C A quidem omni: B vero nulli ineſt. & manifeſtum ex his, quod nulli B ineſt A. Conſimiliter autem & ſi non omni monſtratum eſt inexiſtens. ſuppoſitio nanque eſt omni ineſſe: C vero accipiebatur, A quidem omni, B vero non omni. Et ſi priuatiuum acciperetur C A conſimiliter: ſic enim efficitur media figura.

Ruſ

Rurſus monſtratum ſit, A inexiſtens alicui B. ſuppoſitio igitur nulli ineſſe: B vero accipiebatur omni C ineſſe: & A aut omni, aut alicui C: ſic enim erit impoſsibile. hæc autem vltima figura, ſi A, & B omni C. & manifeſtum ex his, quòd neceſſe eſt A alicui B ineſſe. Conſimiliter autem & ſi B, aut A acceptum fuerit inexiſtens alicui C.

Secunda figura. *Cap. XVI.*

RVrſus in media figura ſit oſtenſum A omni B inexiſtens. igitur ſuppoſitio erat A ineſſe non omni B: eſt autem acceptum A omni C: & C omni B: ſic erit enim impoſſibile. hæc vero prima figura, ſi A omni C: & C omni B.

Conſimiliter autem & ſi alicui oſtenſum eſt inexiſtens. ſuppoſitio nanque erat A ineſſe nulli B: ſed acceptum fuit A omni C: & C alicui B.

Quòd ſi priuatiuus ſit ſyllogiſmus, ſuppoſitio quidem A alicui B: acceptum vero eſt A nulli eorum quæ C: & C omni B. quare ſit prima figura. Et ſi non vniuerſalis ſyllogiſmus, ſed A alicui B monſtratum eſt non ineſſe, conſimiliter. nam ſuppoſitio A ineſſe omni B: acceptum vero eſt A nulli C: & C alicui B: ſic enim prima figura.

Tertia figura. *Cap. XVII.*

RVrſus in tertia figura oſtenſum ſit A omni B ineſſe. igitur ſuppoſitio erat A ineſſe non omni B: acceptum autem eſt C omni B: & A omni C: ſic enim erit impoſſibile. hæc vero prima figura. Conſimiliter autem & ſi in aliquo demonſtratio. ſuppoſitio nanque A ineſſe nulli B: acceptum autem eſt C alicui B: & A omni C. Si

vero

vero priuatiuus ſyllogiſmus, ſuppoſitio quidem A alicui B ineſſe: acceptum eſt autem C A quidem nulli: B vero omni. hæc autem media figura. Conſimiliter autem & ſi non vniuerſalis demonſtratio. ſuppoſitio enim erit A ineſſe omni B: acceptum vero fuit C A quidem nulli: B autem alicui. hæc vero media figura. Planum igitur, quòd per eoſdem terminos, & oſtenſiue eſt monſtrare vnumquodque problematum, & per impoſſibile. Conſimiliter autem erit & oſtenſiuis exiſtentibus ſyllogiſmis ad impoſſibile deducere in terminis acceptis, quando propoſitio oppoſita concluſioni accepta fuerit: fiunt enim iidem ſyllogiſmi iis, qui per conuerſionem: quare ſtatim habemus & figuras, per quas vnumquodque erit. Manifeſtum igitur, quòd vnumquodque problema monſtratur ambobus modis, & per impoſsibile, & oſtenſiue: & non contingit alterum ſeparari.

De eo, quod eſt ex Oppoſitis ratiocinari.

Cap. XVIII.

IN quali autem figura eſt ex oppoſitis propoſitionibus ratiocinari, & in quali non eſt, ita erit manifeſtum. Dico autem oppoſitas eſſe propoſitiones, ſecundum dictionem quidem quatuor: vt omni, ei quod eſt, nulli: & omni, ei quod eſt, non omni: & alicui, ei quod eſt, nulli: & alicui, ei quod eſt, non alicui: ſecundum autem veritatem tres: alicui enim, ei quod eſt, non alicui ſecundum dictionem ſolum opponitur. Harum vero contrarias quidem, quæ vniuerſaliter, omni, ei quod eſt, nulli ineſſe: vt omnem ſcientiam

eſſe ſtudioſam, ei quod eſt, nullam eſſe ſtudioſam: alias autem oppoſitas.

Prima figura.

IN prima igitur figura non eſt ex oppoſitis propoſitionibus ſyllogiſmus, neque affirmatiuus, neque negatiuus. Affirmatiuus quidem, quoniam ambas oportet affirmatiuas eſſe propoſitiones: oppoſitæ vero dictio & negatio. Priuatiuus autem, quoniam oppoſitæ quidem idem de eodem prædicant, & negant: medium vero, quod in prima, non dicitur de ambobus: ſed ab illo quidem aliud negatur, ipſum autem de alio prædicatur. verum hæ non opponuntur.

Secunda figura. *Cap. XIX.*

SEd in media figura, & ex oppoſitis, & ex contrariis contingit fieri ſyllogiſmum. Sit enim bonum quidem, in quo A: ſcientia vero, in quo B, & C, ſi itaque ſcientiam omnem ſtudioſam accepit, & nullam: A B omni ineſt, & C nulli: quare B nulli C. nulla igitur ſcientia ſcientia eſt. Conſimiliter autem & ſi omnem accipiens ſtudioſam, medicinam non ſtudioſam accepit. nanque ipſum A omni B: ipſi vero C nulli: quare quædam ſcientia non erit ſcientia. Et ſi ipſum A C quidem omni, B autem nulli: eſt vero B quidem ſcientia, C autem medicina, ſed A ſuſpitio. cum enim acceperit nullam ſcientiam ſuſpitionem, accepit aliquam ſcientiam eſſe ſuſpitionem. Differt autem ab eo qui pridem, eo quòd terminis conuertitur: prius enim ad B, nunc autem ad C affirmatiuum. Et ſi altera propoſitio non ſit vniuerſaliter, conſimiliter. Semper enim

enim medium eſt,quod ab altero quidem negatiue dicitur, de altero autem affirmatiue. quare contingit oppoſita concludi, præterquam quòd non ſemper,neque omnino:ſed ſi ita ſe habeant, quæ ſub medio, vt aut eadem ſint, aut totum ad partem: aliter autem impoſſibile. neque enim erunt vllo modo propoſitiones, aut contrariæ, aut oppoſitæ.

Tertia figura. *Cap. XX.*

SEd in tertia figura affirmatiuus quidem ſyllogiſmus nunquam erit ex oppoſitis propoſitionibus, ob dictam cauſam & in prima figura: negatiuus vero erit, & vniuerſaliter,& non vniuerſaliter terminis exiſtentibus. Sit enim ſcientia, in quo B, & C: medicina autem, in quo A. ſi itaque acceperit omnem medicinam ſcientiam, & nullam medicinam ſcientiam: ipſum C accepit omni A, & ipſum B nulli:quare erit aliqua ſcientia non ſcientia. Conſimiliter autem & ſi non vniuerſaliter accepta fuerit C A propoſitio. ſi enim eſt aliqua medicina ſcientia, & rurſus nulla medicina ſcientia, accidit ſcientiam aliquam non eſſe ſcientiam. Sunt autem cum termini vniuerſaliter accipiuntur, propoſitiones contrariæ: cùm vero alter in parte,oppoſitæ. Oportet autem exiſtimare,quòd contingit quidem ſic oppoſita accipere, quemadmodum diximus, omnem ſcientiam ſtudioſam eſſe, & rurſus nullam,aut aliquam non ſtudioſam,quod nō conſueuit latere. Eſt autem per alias interrogationes ratiocinari alterum, aut, quemadmodum in Topicis dictum eſt, accipere.

Non eſſe accipiendas propoſitiones actu oppoſitas.

Lib.8. re. Quoniam vero affirmationum oppoſitiones tres, ſex modis contingit oppoſita accipere, aut omni & nulli, aut omni & non omni, aut alicui & nulli: & hoc conuertere in terminis: vt A omni B, ipſi vero C nulli: aut C omni, B autem nulli: aut huic quidem omni, illi vero non omni: & rurſus hoc conuertere ſecundũ terminos. Conſimiliter autem & in tertia figura. Quare manifeſtum, & quot modis, & in qualibus figuris contingit per oppoſitas propoſitiones fieri ſyllogiſmum. Sed & manifeſtum, quòd ex falſis quidem eſt verum ratiocinari, quemadmodum dictum eſt prius: ex oppoſitis autem, non eſt: ſemper enim ſyllogiſmus fit contrarius rei, vt ſi eſt bonum, non eſſe bonum: aut ſi animal, non animal: eo quòd ex contradictione eſt ſyllogiſmus, & termini ſubiecti aut idem ſunt: aut hic totum, ille pars. Planum autem & quòd in obratiocinationibus nil prohibet fieri ſuppoſitionis contradictionem, vt ſi eſt impar, non eſſe impar: ex oppoſitis nanque propoſitionibus cõtrarius erat ſyllogiſmus. Si itaque tales acceperit, erit ſuppoſitionis contradictio. Oportet autem exiſtimare, quòd ita quidem non erit contraria concludere ex vno ſyllogiſmo, vt ſit concluſio, non exiſtens bonum, aut aliud quid tale: niſi ſtatim propoſitio talis accepta fuerit, vt animal album eſſe, & non album, hominem vero animal.

Sex fieri cõplicationes in ſecunda figura, & etiã in tertia.

Differẽtia inter ſyllogiſmũ ex falſis, & ex oppoſitis.

Sed aut contradictionem oportet aſſumere, vt, quòd omnis ſcientia ſuſpitio, & non ſuſpitio: poſtea accipere, quòd medicina ſcientia quidem eſt, nulla autem ſuſpitio, quemadmodum elenchi fiunt: aut ex duobus ſyllogiſmis. vt autem quæ accepta ſunt, contraria ſint ſecundum veritatem,

tatem, non eſt alio modo, quàm hoc, veluti prius dictum fuit.

De Impotentiis ſyllogiſticis.

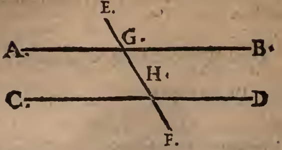
De eo quod eſt Peti in principio.

Cap. XXI.

QVod autem in principio * peti, & accipere, eſt quidem vt in genere accipiam, in eo quod eſt non demonſtrare propoſitum. Hoc autem accidit multifariam. nanque & ſi non ratiocinatur, & ſi per ignotiora, aut ſimiliter ignota, & ſi per poſteriora prius: demonſtratio nanque & ex credibilioribus, & prioribus eſt. Horum igitur nihil eſt peti quod in principio. ſed quoniam nonnulla quidem per ſe ipſa apta ſunt cognoſci, quædam vero per alia: principia enim per ſeipſa, quæ autem ſub principia per alia: quando non per ſeipſum cognoſcibile conetur aliquis per ſeipſum monſtrare, tunc petit quod ex principio. Hoc autem eſt quidem ſic facere, vt ſtatim cenſeat quod propoſitum eſt. * *petere*

Contingit vero & in alia tranſeuntes, nata per illud monſtrari, per hæc demonſtrare quod ex principio. Veluti ſi A monſtraretur per B: B autem per C: C autem natum eſſet monſtrari per A. accidit enim ita ratiocinantes ipſum A per ſeipſum monſtrare. quod faciunt qui coalternas putant ſcribere: latent enim ipſi ſeipſos talia accipientes, quæ non eſt poſſibile monſtrare, non exiſtentibus coalternis.

Lineæ coalternæ, ſuper quas cadit linea recta.

Quare accidit ita ratiocinantibus,vnumquodque eſſe dicere, ſi eſt vnumquodque.ſed ita omne erit per ſeipſum cognoſcibile: quod impoſsibile. Si igitur obſcuro exiſtente, quòd A ineſt ipſi C: ſimiliter autem & quòd ipſi B: peteretur A ineſſe ipſi B : nondum clarum,ſi quod in principio petitur.ſed planum quòd non demonſtrat. non enim eſt principium demonſtrationis,quod ſimiliter obſcurum. Si tamen B ad C ita ſe habet, vt idem ſint, * aut videlicet conuertuntur, aut ineſt alterum alteri, petitur quod in principio.monſtrare enim poſſet per illa quòd A ineſt ipſi B, ſi conuertuntur : nunc autem hoc prohibet, ſed non modus. Si vero hoc faceret, quod dictum eſt faceret vtique,& conuerteret per tria.

** a. l. ſi*

Conſimiliter autem & ſi acciperet B ipſi C ineſſe, itidem obſcurum exiſtens: & ſi A ipſi C: nondum quod à principio,ſed non demonſtrat.

Si vero idem ſint A & B aut eo quòd conuertuntur,aut eo quòd ex B ſequitur A,quod à principio *, ob eandem cauſam. quid enim poteſt, quod ex principio,dictum nobis eſt, quod per ſeipſum monſtrare, quod non per ſeipſum manifeſtum. Si igitur eſt in principio peti, per ſeipſum monſtrare, quod non per ſeipſum manifeſt

** al. c. ad. petitur.*

niſeſtum: hoc autem eſt non monſtrare, cùm ſimiliter obſcura ſint, & id quod monſtratur, & id per quod monſtrat: aut eo quod eadem eidem, aut eo quòd idem eiſdem ineſt, accipiat: in media quidem figura, & tertia vtroque modo contingere poſſet peti quod in principio. in prædicatiuo autem ſyllogiſmo & in tertia, & prima: quando autem negatiue, cùm eadem ab eodem, & non ſimiliter ambæ propoſitiones. conſimiliter vero & in media, propterea quòd termini non conuertuntur ſecundum negatiuos ſyllogiſmos. Eſt autem in principio peti, in demonſtrationibus quidem ſecundum veritatem ſic ſe habentia: in dialecticis vero ſecundum opinionem.

De eo, quod eſt Non penes hoc.
Cap. XXII.

NOn penes hoc autem accidere falſum, quod plerunque in rationibus conſueuimus dicere: primum quidem eſt in ſyllogiſmis ad impoſsibile, quando ad contradictionem ſit huius, quod monſtrabatur ea quæ eſt ad impoſſibile. Neque enim qui non contradixit, dicet quòd eſt non penes hoc, ſed quòd falſum aliquid poſitum fuit eorũ, quæ prius. neque in ea quæ monſtrat: non enim ponit, quod contradicit. Amplius autem, quando ſublatum fuerit aliquid oſtenſiue per A B C, non eſt dicere, quòd non penes poſitum factus eſt ſyllogiſmus. nanque non penes hoc fieri tunc dicimus, quando ſublato hoc, nihil minus concludatur ſyllogiſmus. quod non eſt in oſtenſiuis: ſublata enim poſitione, neque qui ad hanc erit ſyllogiſmus. Manifeſtum igitur, quòd in iis quæ ad impoſsibile, dicitur non penes hoc: & quando ita ſe habeat

ad impoſſibile ſuppoſitio, quæ à principio, vt & exiſtente, & non exiſtente hac, nihil minus accidat impoſſibile. Manifeſtiſſimus igitur modus eius, quod eſt non penes poſitionem eſſe falſum eſt, quando à ſuppoſitione inconiunctus ſit à mediis ad impoſſibile ſyllogiſmus: quod dictum eſt, & in Topicis. non cauſam enim vt cauſam ponere, hoc eſt. Vt ſi volens monſtrare, quòd diameter eſt incommenſurabilis, argueret Zenonis rationem, quod non eſt moueri, & in hoc deduceret impoſſibile. nullo nanque modo nullibi continuum eſt falſum dictioni, quæ à principio. Alius autem modus, ſi continuum ſit impoſſibile ſuppoſitioni, non tamen propter illam accidat. hoc enim contingit fieri, & ſurſum, & deorſum accipienti continuum. Vt ſi A ponatur ipſi B ineſſe: B autem ipſi C: C vero ipſi D. hoc autem ſit falſum, B ineſſe ipſi D. nanque ſi ablato A, nihil minus ineſſet B ipſi C, & C ipſi D, non eſſet vtique falſum propter ſuppoſitionem, quæ à principio. Aut rurſus, ſi quiſpiam ſurſum acciperet continuum. Vt ſi A ipſi B: E vero ipſi A: & F ipſi E: falſum eſſe poſſet F ineſſe ipſi A. nanque & ſic nihil minus eſſe poſſet impoſſibile, ſublata ſuppoſitione, quæ à principio.

Primo Elēchorum.

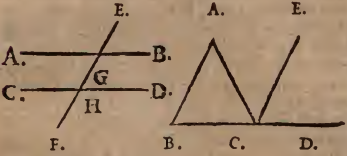
Sed oportet ad terminos qui à principio, coaptare impoſſibile: ſic enim erit propter ſuppoſitionem. Vt deorſum quidem accipienti continuum, ad prædicatum terminorum. nam ſi impoſſibile, A ipſi D ineſſe, ablato A, non amplius erit falſum. Surſum vero, de quo prædicatur. ſi enim non accidit F ineſſe ipſi B, ablato B, non amplius erit impoſſibile. Conſimiliter autem & priuatiuis exiſtentibus ſyllogiſmis.

Planum igitur, quòd impoſſibili non exiſtenti ad

ti ad terminos,qui à principio,non accidit falſum penes poſitionem. * Aut neque ita ſemper propter ſuppoſitionem erit falſum. nanque & ſi poſitum fuerit A ineſſe non ipſi B, ſed ipſi K : K vero ipſi C,& hoc ipſi D : & ſic manet impoſſibile. Conſimiliter autem & ſurſum accipienti terminos. Quare quoniam & exiſtenti,& non exiſtenti hoc ,accidit impoſsibile,non eſſet vtique penes poſitionem. Aut hoc, quod eſt, non exiſtenti hoc,nihil minus fieri falſum, non ita accipiendum, vt cùm aliud ponitur, accidat falſum : ſed quando ablato hoc, per reliquas propoſitiones idem concludatur impoſſibile. quoniam idem vtique falſum per plures ſuppoſitiones accidere, nihil fortaſſe inconueniens: veluti coalternas coincidere , & ſi maior eſt extrinſecus intrinſeco,& ſi triangulus habet plures rectos duobus.

** An Inſtantia.*

Solutio.

Monſtratur per has ſiguras, per binas ſuppoſitiones falſas, coalternas coincidere.

De falſa Ratione. *Cap. XXIII.*

SEd falſa ratio efficitur penes primum falſum.aut enim ex duabus propoſitionibus,aut ex pluribus omnis eſt ſyllogiſmus. Si igitur ex duabus , harum alteram , vel & ambas neceſſe

eſt falſas eſſe : ex veris enim non erat falſus ſyllogiſmus. Quòd ſi ex pluribus, vt C per A B, hæc per D E, F H, ex his aliquid ſuperiorum falſum erit, & ratio penes hoc. nanque A, & B per illa concluduntur : quare penes illorum aliquid accidit concluſio, & falſum.

De eo, quod eſt Non ratiocinari.
Cap. XXIIII.

AD hoc autem, quòd non fiat ratiocinium, obſeruandum, quando ſine concluſionibus rationem interrogat, ne bis in propoſitionibus idem detur : quoniam ſcimus, quod ſine medio non efficitur ſyllogiſmus: medium vero eſt, quod pluries dicitur. Qualiter auté oportet ad vnamquamque concluſionem medium obſeruare, manifeſtum ex eo, quod ſcimus, quale in vnaquaque figura monſtratur. hoc autem nos non latebit, eo quòd ſcimus, quomodo præſtamus rationem. Oportet autem, quod à reſpondentibus cauendum enunciamus, ipſos arguentes conari latere. Hoc autem erit, primum quidem, ſi concluſiones non præratiocinentur, ſed acceptis neceſſariis ſint obſcuræ. Amplius vero, ſi propinqua non interrogat, ſed quam maxime * immediata. Vt ſit opus concludere A de F, media B C D E. oportet itaque interrogare, ſi A ipſi B: & rurſus non ſi B ipſi C, ſed ſi D ipſi E: & poſtea, ſi B ipſi C, & ſic reliqua. Ac ſi per vnum medium fiat ſyllogiſmus, à medio incipere. maxime enim ſic latere poſſet reſpondentem.

**Al. co.lo. lõge media alij mediata. Vide 8. To. in principio.*

De Redargutione. Cap. XXV.

QVoniam auté habemus quando, & quo modo ſe habentibus terminis fit ſyllogiſmus, mani

manifeſtum & quando erit, & quando non erit redargutio. Cùm enim omnes reſponſiones conceduntur, aut viciſſim ponuntur, vt hæc quidem negatiua, illa vero affirmatiua, accidit fieri redargutionem: erat enim ſyllogiſmus, & ita, & illo modo ſe habentibus terminis. quare, ſi quod ponitur contrarium ſit concluſioni, neceſſe fieri redargutionem. redargutio nanque contradictionis ſyllogiſmus. Quòd ſi nihil concederetur, impoſſibile fieri redargutionem. non enim erat ſyllogiſmus, omnibus terminis priuatiuis exiſtentibus: quare neque redargutio. ſi enim redargutio, neceſſe ſyllogiſmum eſſe: ſyllogiſmo autem exiſtente, non neceſſe redargutionem. Conſimiliter vero, & ſi nihil poneretur ſecundum reſponſionem in toto: eadem nanque erit determinatio redargutionis, & ſyllogiſmi.

De deceptione, quæ ſecundum Suſpitionem.

Cap. XXVI.

ACcidit autem aliquando, quemadmodum in terminorum poſitione decipimur, & ſecundum ſuſpitionem fieri deceptionem. quemadmodum ſi contingit idem pluribus primis ineſſe, & hoc quidem latere quempiam, & exiſtimare nulli ineſſe, illud autem noſſe. Sit A inexiſtens B, & C per ſeipſa, & hæc omnis D conſimiliter. ſi igitur exiſtimat A omni quidem B ineſſe, & hoc ipſi D: A vero nulli C, & hoc omni D: eiuſdem ſecundum idem habebit ſcientiam, & ignorantiam. Rurſus, ſi quis deciperetur circa ea, quæ ex eadem coordinatione. Vt A ineſt ipſi B, hoc autem ipſi C, & C ipſi D: ſuſpicaretur vero A omni B ineſſe, & rurſus nulli C: ſimul enim &

noſcet, & non ſuſpicabitur ineſſe. igitur nil aliud cenſebit ex his, quam quod ſit, hoc non ſuſpicari, ſcit enim quodammodo, quòd A ineſt ipſi C, veluti vniuerſali quod ſecundum partem. quare quod quodammodo ſcit, hoc penitus cenſet non ſuſpicari: quod impoſſibile. Sed in prius dicto, ſi non medium ex eadem coordinatione, ſecundum vtrunque mediorum ambas propoſitiones non accidit ſuſpicari, vt A B quidem omni: C vero, nulli: hæc autem vtraque omni D. Accidit enim aut ſimpliciter, aut ad aliquid, contrariam accipi propoſitionem primam. Si enim cui omni ineſt B, exiſtimat ipſum A ineſſe: B vero ipſi D nouit: & quòd ipſi D A nouit: quare ſi iterum cui C nulli, exiſtimat A ineſſe: cui B alicui ineſt, huic non exiſtimat A ineſſe. Quod autem omni exiſtimatur cui B, ruſſus alicui non exiſtimare cui B aut ſimpliciter, aut ad aliquid, contrarium eſt. ſic igitur non contingit ſuſpicari. Secundum vtrunque vero vnam, aut ſecundum * alterum ambas nihil prohibet. vt A omni B: & B ipſi D: & ruſſus A nulli C. Similis enim talis deceptio, & quemadmodum decipimur circa eas quæ in parte. Veluti ſi A ineſt omni B: B vero omni C: A omni C inerit. ſi itaque quiſpiam nouit quòd A ineſt omni cui B, nouit & quòd cui C: ſed nil prohibet ignorare C, quod eſt. Vt ſi A, duo recti: in quo autem B, triangulus: in quo vero C, ſenſibilis triangulus. ſuſpicari nanque poſſet aliquis non eſſe C, ſciens quòd omnis triangulus habet duos rectos: quare ſimul noſcet, & ignorabit idem. Noſſe enim omnem triãgulum, quòd duobus rectis, non ſimplex eſt: ſed hoc quidem, eo quòd vniuerſalem habet ſcientiam, illud autem, eo quòd ſingularem. ſic igitur vt vniuerſali nouit

* a. l. vtrũque.

uit C, quòd duo recti: vt autem ſingulari non nouit: quare non habebit contrarias. Similiter vero & ratio, quæ in Mĕnone, quòd diſciplina recordatio. nullibi nanque accidit præſciri quod ſingulare eſt: ſed ſimul cum inductione accipere ſcientiam, quæ ſecundum partem, tanquàm recognoſcentes: quædam enim ſubito nouimus, quemadmodum quòd duobus rectis, ſi nouerimus, quòd triangulus. conſimiliter autem & in aliis. Vniuerſali igitur ſpeculamur quæ in parte, propria vero non nouimus. quare accidit & decipi circa ipſa, præterquàm quòd non contrarie, ſed habere quidem vniuerſalem, decipi vero ea quæ ſecundum partem. Conſimiliter igitur & in prædictis. neque enim contraria deceptio, quæ ſecundum medium, ſcientiæ, quæ ſecundum ſyllogiſmum, neque quæ ſecundum vtrunque mediorum ſuſpitio. Nihil enim prohibet ſcientem, & quòd A toti B ineſt, & rurſus hoc ipſi C, exiſtimare A non ineſſe C. vt quòd omnis mula ſterilis, & ipſa mula, exiſtimare prægnantem hanc eſſe. non enim ſcit, quòd A ipſi C, non ſimul ſpeculans aſſumptum, quod ſecundum vtrunque.

Quare planum, quòd etſi hoc quidem nouit, illud vero non nouit, decipietur: quod habent vniuerſale ad ſcientias quæ ſecundum partem. nullum enim ſenſibilium extra ſenſum exiſtens nouimus, neque ſi ſentientes ſcimus: niſi vt vniuerſale, & eo quod eſt habere propriam ſcientiam: ſed non vt agere. Scire nanque trifariam dicitur, vel vt vniuerſali, vel vt propria, vel vt agere: quare & decipi tot modis. Nihil igitur prohibet & noſſe, & deceptum eſſe circa idem, præterquàm quòd non contrarie: quod accidit & ſecundum vtranque cognoſcenti propoſitio-

nem, & non conſideranti prius.ſuſpicans enim mulam prægnantem eſſe, non habet ſcientiam ſecundum agere: neque iterum ob ſuſpitionem, contrariam deceptionem ſcientiæ: ſyllogiſmus enim contraria deceptio vniuerſali. Qui vero ſuſpicatur bono eſſe malo eſſe, idem ſuſpicabitur bono eſſe, & malo.Sit nanque bono eſſe, in quo A: malo autem eſſe, in quo B: rurſus vero bono eſſe, in quo C. quoniam igitur idem ſuſpicabitur B & C, & eſſe C B ſuſpicabitur: & rurſus B A eſſe conſimiliter: quare & C A. quemadmodum enim ſi erat verum, de quo C, B: & de quo B, A: & de C A verum erat: ita & in ipſo ſuſpicari. Similiter autem & in ipſo eſſe. cùm enim idem ſint C & B: & rurſus B & A: & C ipſi A idem erat: quare & in ipſo opinari: conſimiliter ergo hoc quidem neceſſarium,ſi quis dabit primum. ſed fortaſſe illud falſum, ſuſpicari quendam malo eſſe, bono eſſe, niſi ſecundum accidens. multipliciter enim poſſibile eſt hoc ſuſpicari. conſiderandum vero hoc melius.

De Annexis ſyllogiſmo.

De Conuerſione terminorum.
Cap. XXVII.

QVando autem extrema conuertuntur, neceſſe eſt & medium conuerti ad vtraque. Si enim A de C per B ineſt,ſi conuertuntur,& ipſum C ineſt omni cui A: & B cum A conuertitur, & ineſt B omni cui A, per medium C: & C cum B conuertitur, per medium A. Et in non ineſſe conſimiliter. Veluti ſi B ipſi C ineſt: A vero ipſi B non ineſt: neque A ipſi C inerit. Si igitur A conuertitur cum B, & C conuertetur

cum

cum A. ſit enim B non inexiſtens ipſi A: neque igitur C: nam B inerat omni C. Et ſi C conuertitur cum B, & B conuertetur cum A. de quo enim B omni, & C. Et ſi C ad A conuertitur, & B conuertetur. nam cui B, C: cui vero A, C non ineſt. & ſolum hoc à concluſione incipit, alia autem non ſimiliter: vt & in prædicatiuo ſyllogiſmo. Rurſus, ſi A & B conuertuntur, & C D conſimiliter: neceſſe autem A vel C omni ineſſe: & B & D ſic ſe habebunt, vt omni alterum inſit. quoniam enim cui A B, & cui C D: omni autem A vel C, & non ſimul: planum quòd & B vel D omni, & non ſimul. vt ſi ingenerabile incorruptibile, & incorruptibile ingenerabile: neceſſe quòd ſit corruptibile, & corruptibile factum eſſe. duo enim ſyllogiſmi fiunt.

De cõmutatis Cõuerſionibus.

A. Conuertuntur. B.

Ingenerabile. Incorruptibile.

Omni alterum, nulli ſimul. — Omni alterum, nulli ſimul.

C. Conuertuntur. D.

Generabile. Corruptibile.

Hoc theorema ſimile potius eſt coniunctæ, quàm commutatæ cõuerſioni.

Rurſus, ſi omni A aut B, & C aut D: ſimul vero non inſunt: ſi conuertuntur A & C, & B & D conuertuntur. ſi enim B non ineſt alicui cui D, planum quòd A ineſt: ſi vero A & C, conuertuntur enim: quare ſimul C & D. hoc autem impoſſibile.

Omni

A.	Omni alterum,	B.
Ingenerabile.	nulli ſimul.	Generabile.
Conuertuntur.		Conuertuntur.
C.	Omni alterum,	D.
Incorruptibile.	nulli ſimul.	Corruptibile.

Hoc theorema vere dici poteſt à cõmutata cõuerſione.

Cùm vero A toti B, & C inſit, & de nullo alio prædicetur: inſit autem & B omni C: neceſſe eſt A & B conuerti. quoniam enim A de ſolis B C dicitur: prædicatur autem B & ipſum de ſeipſo, & de C: planum, quòd de quibus A, & B dicetur omnibus, * præterquam de ipſo A.

**Alex. dubitat eſſe mendũ, & forte legendum, & de ipſo A.*

Rurſus quando A, & B toti inſunt C: conuertitur autem C cum B: neceſſe A omni B ineſſe. quoniam enim A omni C: C vero ipſi B, eo quòd conuertitur: & A omni B inerit.

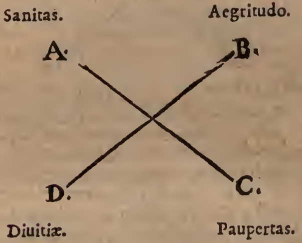
De mutua Oppoſitorum conuerſione, eligendorum, & fugiendorum.

Cap. XXVIII.

QVando autem duobus exiſtentibus, * vt A eligibilius ſit quàm B. cum ſint oppoſita, & D quàm C conſimiliter: ſi eligibiliora A C quàm B D, A eligibilius quàm D. Similiter enim ſequendum A, & fugiendum B, oppoſita nanque: & C ipſi D, nam & hæc opponuntur. Si igitur A ipſi D ſimiliter eligendum, & B ipſi C fugiendum: vtrunque enim vtrique ſimiliter fugiendum ſequendo: quare & ambo A C ipſis B D, quoniam autem magis non poſſunt, ſimiliter: nanque B D ſimiliter erant. Si verro D quàm A eligibilius, & B quàm

**vnus co. le. vt A & B, A eligibilius*

B quàm C minus fugiendum:nam minus minori opponitur:eligibilius autem maius bonum, & minus malum,quàm minus bonum,& maius malum:& totum ergo B D eligibilius quàm A C,·ſed nunc non eſt: A igitur eligibilius quàm D: & C itaque quàm B minus fugiendum.

Sumptum eſt hoc exẽplũ ab interpretibus

Si ergo eligeret omnis amans ſecundum amorem, A ſic ſe habere, vt gratificetur: & non gratificari, in quo C: aut gratificari, in quo D: & non talem eſſe vt gratificetur, in quo B: planum quòd A talem eſſe, eligibilius eſt, quàm gratificari. Amari igitur coitu eligibilius ſecundum amorem. amor igitur magis eſt amicitiæ,quàm ipſius coitus. quòd ſi magis huius,& finis hoc: coire igitur aut non eſt penitus, aut eius quod eſt amari gratia. nanque & alij affectus, & artes ſic *.

** al. co. ad. fiunt.*

Velle gratificari. Nolle gratificari.

Exēplum hoc ſumptū eſt ex conuiuio Platonis.

Poſſe gratificari. Non poſſe gratificari.

Quomodo igitur ſe habent termini ſecundum conuerſiones, & eo quòd magis fugiendi, vel eligibiliores ſint, manifeſtum.

De Inductione, & ſyllogiſmo Inductiuo. *Cap.* *XXIX.*

QVòd autem non ſolum dialectici, & demonſtratiui ſyllogiſmi per prædictas efficiuntur figuras, ſed & rhetorici. & ſimpliciter quæcunque fides, & ſecundum quamcunque methodum, nunc vtique ſit dicendum. omnia enim credimus aut per ſyllogiſmum, aut ex inductione.

Inductio igitur eſt, & ex inductione ſyllogiſmus, alterum extremum medio ratiocinari per alterum. Veluti ſi ipſorum A C medium ſit B, per C monſtrare A inexiſtens ipſi B: ſic enim facimus inductiones. Vt ſit A, longæuum: in quo autem B, bilem non habens: in quo vero C, ſingulare longæuum, ſicut homo, & equus, & mulus. A * igitur ineſt toti C: omne enim C longæuum: ſed & B bilem non habens ineſt omni C. Si igitur conuertitur C cum B, & nō excedit medium, neceſſe eſt A ineſſe ipſi B, monſtratum nanque fuit

** Al.co.le. A igitur ineſt toti B: omne enim bilem non habens lōgæuū, ſed melior prima lectio.*

fuit prius, ſi duo quædam eidem inſint, & ad alterum ipſorum conuertatur extremum, quòd con uertenti & alterum prædicatorum inerit. Oportet autem intelligere C ex omnibus ſingularibus compoſitum: inductio enim per omnia. Eſt autem talis ſyllogiſmus primæ & immediatæ propoſitionis. quorum nanque eſt medium, per medium ſyllogiſmus: quorum vero non eſt, per inductionem. Et quodammodo opponitur inductio ſyllogiſmo, hic enim per medium extremum ter tio monſtrat: illa autem per tertium extremum medio. Natura igitur prior & notior qui per medium ſyllogiſmus: nobis vero notior qui per inductionem.

De Exemplo. Cap. XXX.

SEd exemplum eſt, quando extremum medio inexiſtens monſtratum fuerit per ſimile tertio. oportet autem medium tertio, & primum ſimile notius eſſe inexiſtens. Vt ſit A, malum: B, contra confines bellum inferre: in quo C, Athenienſes contra Thebanos: in quo autem D, Thebanos contra Phocenſes. Si itaque velimus monſtrare quòd bellum gerere cum Thebanis eſt malum, accipiendum quòd contra confines bellum gerere eſt malum. huius autẽ fides ex ſimilibus, vt quoniam Thebanis, quod contra Phocenſes. Quia igitur malum eſt, quod contra confines: quod vero cõtra Thebanos, contra confines eſt: planum, quòd contra Thebanos bellum gerere malum. manifeſtum itaque, quòd B ipſi C, & ipſi D ineſt: ambo enim ſunt contra confines bellum inferre: & quòd A ipſi D. Thebanis enim non contulit bellum contra Phocenſes. quòd autem A ipſi B ineſt, per D monſtrabitur. Eodem au-

tem

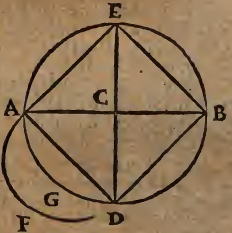
tem modo, ſi per plura ſimilia fides fiat medij ad extremum. Planum igitur quòd exemplum eſt, neque vt pars ad totum, neque vt totum ad partem: ſed vt pars ad partem, quando ambo ſub eodem ſint, notum vero alterum. Et differt ab inductione: quoniam illa quidem ex omnibus indi uiduis extremum monſtrabat ineſſe medio, & ad extremum non coaptabat ſyllogiſmum: hoc autem & coaptat, & non ex omnibus monſtrat.

De Abductione. · *Cap. XXXI.*

ABductio vero eſt, cùm primum medio inexiſtens manifeſtum ſit: vltimo autem medium: obſcurum quidem, ſed ſimiliter credibile, aut magis quàm concluſio. Amplius, ſi pauca ſint media vltimi & medij: omnino enim propinquius ſcientiæ accedit eſſe. Vt ſit A docibile: in quo B, ſcientia: C iuſtitia. quòd igitur ſcientia docibilis, planum: ſi autem virtus ſcentia, obſcurum. ſi igitur B C ſimiliter, aut magis credibile, quàm A C, abductio eſt: eſt enim proximius ipſi ſcire, eo quòd * aſſumpſimus A C, ſcientiam prius non habentes. Aut rurſus ſi pauca ſint media ipſorum B C: nanque & ſic proximius ipſi cognoſcere. Veluti ſi K eſſet quadrari: in quo autem E, rectilineum: in quo vero F, circulus: ſi ipſius E F vnum ſolum eſſet medium, hoc quod eſt, cum lunulis æqualem fieri circulum rectilineo, eſſe poſſet prope ipſum cognoſcere.

** Al.co.le. adſumpſimus ipſi A C. ipſam A B ſcientiã.*

Cùm

Per hãc deſcriptionẽ mõſtrabat Hippocrates circulũ quadrari.

Cùm vero B C, neque credibilius ſit quàm A C, neque pauca media, non dico abductionem: neque quando B C ſit immediatum, tale enim ſcientia eſt.

De Inſtantia. *Cap.* *XXXII.*

CÆterum inſtãtia eſt propoſitio propoſitionĩ contraria. differt autẽ à propoſitione, quoniã inſtãtiã contingit eſſe in parte: propoſitionẽ vero aut omnino non contingit, aut non in vniuerſalibus ſyllogiſmis. Fertur autem inſtantia bifariam, & per duas figuras. bifariam quidẽ, quoniam aut vniuerſaliter, aut in parte omnis inſtantia: ex duabus vero figuris, quoniam oppoſitæ feruntur propoſitioni: oppoſita autem in prima, & tertia figura concluduntur ſolis. quando enim cenſeat omni ineſſe, inſtamus, quòd nulli, aut quòd alicui non ineſt. horum autem nulli quidem ex prima figura: alicui vero non, ex vltima. Vt ſit A, vnam eſſe ſcientiam: in quo B, contraria. Cùm igitur proponit vnam eſſe contrariorum ſcientiam, inſtat, aut quòd omnino

non eadem oppoſitorum: contraria autem oppoſita: quare fit prima figura. aut quòd noti & ignoti, non vna: hæc vero tertia. de C nanque noto & ignoto, contraria quidem eſſe, verum: vnam autem ipſorum ſcientiam eſſe falſum. Rurſus in priuatiua propoſitione conſimiliter. cùm enim cenſet non eſſe vnam contrariorum, * aut quòd omnium oppoſitorum, aut quòd aliquorum contrariorum eadem, dicimus, vt ſanabilis & ægrotabilis. omnium igitur ex prima: aliquorum vero ex tertia figura. Simpliciter enim in omnibus, cùm vniuerſaliter quidem inſtat, neceſſe ad vniuerſale contradictionem dicere eorum quæ proponuntur. veluti ſi non exiſtimet eandem contrariorum omnium, dicentem oppoſitorum vnam. ſic autem neceſſe primam eſſe figuram: medium enim fit quod vniuerſale ad id quod ex principio. In parte vero, ad quod eſt vniuerſale, de quo dicitur propoſitio. vt noti & ignoti non eandem: contraria enim vniuerſaliter ad hæc, & fit tertia figura. medium enim, quod in parte accipitur, vt notum & ignotum. ex quibus enim eſt ratiocinari contrarium, ex his & inſtantias conamur dicere. Quare & ex ſolis his figuris ferimus: in ſolis enim his oppoſiti ſyllogiſmi: per mediam enim non erat affirmatiue. Amplius, & ſi pluris indigeat orationis, quæ per mediam figuram, veluti ſi non det A ineſſe B, eò quòd C non ſequitur ipſum: hoc enim per alias propoſitiones planum. non oportet autem inſtantiam ad alia euerti, ſed ſtatim manifeſtam haberre alteram propoſitionem. Vnde & ſignum ex ſola hac figura non eſt. Conſiderandum autem & de aliis inſtantiis, vt de iis quæ ſunt ex contrario, & ſimili, & eo quod ſecundum opin

*al. co. ad ſcientiam

opinionem:& ſi eam, quæ eſt in parte ex prima, aut priuatiuam ex media poſsibile capere.

De Veriſimili, & Signo. *Cap. XXXIII.*

VEriſimile vero & ſignum non eſt idem: ſed veriſimile quidem eſt propoſitio probabilis: quod enim cognoſcunt vt in pluribus ita fieri aut non fieri, eſſe aut non eſſe, hoc eſt veriſimile, vt odire inuidentes, aut beneuolentia proſequi amatos. Signum autem vult eſſe propoſitio demonſtratiua, aut neceſſaria, aut probabilis. quo enim exiſtente, eſt: aut quo facto prius, aut poſterius facta eſt res, ſignum eſt, quòd factum fuerit, aut ſit.

De Enthymemate. *Cap. XXXIIII.*

ENthymema igitur eſt ſyllogiſmus imperfectus, ex veriſimilibus, aut ſignis. Accipitur autem ſignum trifariam, quot modis & medium in figuris. aut enim, vt in prima, aut vt in media, aut vt in tertia. Veluti monſtrare prægnantem, eò quòd lac habet. medium enim, lac habere. in quo A prægnantem eſſe: B, lac habere: mulier, in quo C. Quòd autem ſapientes ſtudioſi: Pittacus enim ſtudioſus, per vltimam: in quo A, ſtudio ſum: in quo B, ſapientes: in quo C, Pittacus. verum igitur & A & B de C prædicare, præterquàm quòd hoc quidem non dicunt propter cognoſcere, illud autem accipiunt. Prægnãtem vero eſſe, quoniam pallida, per mediam figuram vult eſſe. quoniam enim ſequitur pallidum prægnantes, ſequitur autem & hanc, monſtratum fuiſſe putant, quòd eſt prægnans. pallidum, in quo A: prægnantem eſſe, in quo B: mulier, in quo C. Si igitur vna dicta fuerit propoſitio, ſignũ fit ſolum: ſin autem & altera aſſumpta fuerit ſyllogiſmus. vt quoniam Pittacus liberalis: nam ho

noris cupidi liberales: Pittacus vero honoris cu pidus. Aut rurſus, quòd ſapientes boni: Pittacus enim bonus: ſed & ſapiens. Sic igitur fiunt ſyllogiſmi:præterquam quòd qui per primam figuram, inſolubilis, ſi verus ſit, vniuerſalis enim eſt: qui vero per vltimam, ſolubilis, & ſi vera ſit concluſio, eo quòd non eſt vniuerſalis, neque ad rem ſyllogiſmus:non enim ſi Pittacus ſtudioſus, proper hoc & alios neceſſe ſapientes: qui vero per mediam figuram, ſemper & omnino ſolubilis. nunquam enim fit ſyllogiſmus ita ſe habentibus terminis, non enim ſi prægnans pallida: pallida autem & hęc neceſſe prægnantem eſſe hanc. verum igitur in omnibus erit figuris: differentias autem habent quæ dictæ ſunt. Aut igitur ſic diuidendum ſignum: horum vero medium veſtigium ſumendum: Veſtigium nanque, quod ſcire facit, aiunt eſſe; tale autem maxime, quod medium: Aut quæ ex extremis, ſignum dicendum quæ vero ex medio, veſtigium. probabiliſſimum nanque & maxime verum, quod per primam figuram.

De cognoſcenda Natura. Cap. XXXV.

NAturã vero cognoſcere poſſibile eſt, ſi quis det ſimul mutari corpus & animam, quæcunque naturales paſsiones ſunt. qui enim forte aſſe Muſicam didicit, mutauit animam in aliquo, verum paſsio hæc non eſt ex iis, quæ natura à nobis inſunt: ſed quemadmodum iræ, & deſideria, ex naturalibus motibus. Si igitur & hoc datum fuerit, & vnum vnius ſignum eſſe, & poſſimus accipere propriam vniuſcuiuſque generis paſsionem & ſignũ, poterimus naturam cognoſcere. Si enim ſeorſum eſt alicui generi indiuiduo inexiſtens paſsio, vt leonibus fortitudo, neceſſe

ceſſe & ſignum eſſe aliquod : ſimul nanque inuicem pati ſuppoſitum eſt : & ſit hoc, magnas extremitates habere, quod & aliis ineſſe generibus non totis contingit. ſignum enim ita proprium eſt, quoniam totius generis propria eſt paſſio, & non ſolum propria, quemadmodum conſueuimus dicere. Inerit igitur & in alio genere hoc, & homo erit fortis, & aliud aliquod animal. habebit igitur ſignum: vnum enim vnius erat. Si igitur hæc ſunt, & poterimus talia ſigna colligere in his animalibus, quæ ſolum vnam aliquam paſſionem habent propriam, vnaquæque autem habet ſignum, quoniam neceſſe, vnum habere, poterimus naturam cognoſcere. Quòd ſi duo habet propria, totum genus, vt leo forte, & communicatiuum, quomodo cognoſcemus vtrum vtrius ſignum, ſeorſum conſequentium ſignorum? An ſi & alij alicui non toti ambo, & in quibus non totis vtrunque: quando hoc quidem habeat, illud vero non. Si enim fortis quidem, liberalis vero non, habet autem ex duobus hoc: planum, quòd & in leone hoc ſignum fortitudinis. Eſt itaque naturam cognoſcere, in prima figura medium conuerti cum primo extremo, ſupergredi vero tertium, & non conuerti. vt fortitudo A: extremitates magnæ in quo B: C autem, leo. cui igitur C, B omni, ſed & aliis: cui vero B, A omni, & nõ pluribus, ſed cõuertitur. Quòd ſi non, non erit vnum vnius ſignum.

Inſtantia.

Solutio.

ARISTOTELIS STAGIRITAE, PERIPATETICORVM PRINCIPIS POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

LIBER PRIMVS:

Ioanne Frãciſco Burana Veronẽſi interprete.

SVMMA LIBRI.

De demonſtrationis eſſentia, conditionibuſq́, ad eam requiſitis. De differentia demonſtrationum quòd ſit, quia, & propter quid. Quæ figura aptior ſit demonſtrationi. De ignorantiæ ſpeciebus, quæ in ſciẽtiis accidunt. Finitos eſſe demẽſtratiuarum propoſitionum terminos. De demonſtrationum variis ſpeciebus, ac earum inter ſe cõparatione. De variis demum theorematibus ad demonſtrationem conferentibus.

Omnem doctrinam, omnémque diſciplinam intellectiuam ex præexiſtenti fieri cognitione. Quot ſunt præcognitionum modi, quæq́, ea, quæ præcognoſcuntur. Dubitationum ſolutio circa hãc propoſitionem contingentium. Caput I.

Text.1.

**Verbũ hoc διανοητικὴ, quod diſcurſiua in*

OMNIS doctrina, & omnis diſciplina * diſcurſiua ex pręexiſtente fit cognitione. Manifeſtum autem hoc ſpeculantibus in omnibus. Mathematicæ nanque

nanque ſcientiarum per hunc modum * accedunt, & aliarum vnaquæque artium. Conſimiliter autem & circa * rationes, & quæ per ſyllogiſmos, & quæ per inductionem. ambæ enim per ea quæ præcognoſcuntur faciunt doctrinam: illæ quidem accipientes, tanquam à cognoſcentibus, iſtæ vero monſtrantes vniuerſale per id quod manifeſtum ſit ſingulare. Itidem & Rhetoricæ perſuadent. aut enim per exempla, quod eſt inductio: aut per enthymemata, quod eſt ſyllogiſmus. Bifariam autem neceſſarium eſt præcognoſcere. alia nanque quòd ſunt præſuſcipere neceſſarium: alia vero quid eſt quod dicitur, intelligere oportet: alia autem ambo. vt quòd quidem omne aut aſſerere, aut negare, verum, quòd eſt: triangulum vero, quòd hoc ſignificat: vnitatem autem ambo, & quid ſignificat, & quòd eſt. non enim conſimiliter horum vnumquodque manifeſtum nobis eſt. Eſt autem cognoſcere, alia quidem prius cognoſcentem, quorundam vero & ſimul accipiētem cognitionem: vt quæcunque ſunt ſub vniuerſalibus, quorum habet cognitionem. quòd enim omne triangulum habet duobus rectis æquales, præſciuit: quòd autem hoc, quod eſt in ſemicirculo, triangugulum eſt, * ſimul inducens, cognouit. Quorundam enim in hūc modum diſciplina eſt, & non per medium, extremum cognoſcitur: quæcunque iam ſingularia ſunt, & non de ſubiecto aliquo. Ante vero quàm inductum ſit, aut acceptus fuerit ſyllogiſmus, modo quidem aliquo fortaſſe dicendum eſt ſcire, modo autem alio non. quod enim non ſciuit, ſi eſt ſimpliciter, hoc quomodo ſciuit, quòd duos rectos habet ſimpliciter? ſed manifeſtum quòd ita quidem ſcit, quo-

[margin:] terpretatū eſt, alij præſſius ſyllogiſtica, alij latius intellectualis, ratiocinatiua cogitatiua, hic & alibi vertunt.

*[margin:] * a. l. perſiciuntur.*

*[margin:] * λόγυς, orationes aliqui vertunt.*

[margin:] Text. 2.

*[margin:] * al. l. ſimul dicēs cognouit: Ita vt coniunctim hæc verba legantur hoc modo legit Io. grā. illo The. S. Auer.*

niam vniuerſaliter ſcit, ſimpliciter autem non
Text.3. ſcit. Si vero non, quæ in Menone, dubitatio
Vide 2. continget.aut enim nihil addiſcet, aut quæ no-
prior.c.26. uit. Non enim iam, veluti quidam nituntur ſol-
uere, dicendum. an ne noſti omnem binarium, quòd par eſt, aut non? aſſerente autem, attule-runt quendam binarium, quem non exiſtimabat eſſe: quare neque parem. Soluunt enim, non di-centes omnem ſcire binarium parem eſſe, ſed quem ſciunt, quòd binarius. Atqui ſciunt qui-
Text.4. dem, cuius demonſtrationem habent, & cuius acceperunt: acceperunt autem non de omni, de quo vtique noſcant, quòd triangulum, aut quòd numerus, ſed ſimpliciter de omni numero, atque triangulo. nulla enim propoſitio accipitur talis, quòd quem tu noſti numerum, aut quam tu no-ſti rectilineam: ſed de omni. Cæterum nihil, puto vetat, quod addiſcit aliquis, eſt ſic ſcire, eſt au tem ſic ignorare. abſurdum enim, non ſi nouit quodammodo quod addiſcit: ſed ſi ita, vt in-quantum addiſcit, & ſic.

Quid ſit Scire, quid Demonſtratio, & quæ conditiones ad eius propoſitiones requirãtur. Quid ſit Propoſitio, Immediatum principium, ac eorum ſpecies. Propoſitiones magis quàm concluſionem credendas eſſe.

Caput II.

Text.5. SCire autem arbitramur vnumquodque ſimpliciter, ſed non ſophiſtico modo, qui eſt ſecundum accidens, cùm cauſam exiſtimamus cognoſcere, propter quam res eſt, quòd illius cauſa eſt, & non contingere hoc aliter ſe habere. Planum igitur, quòd tale aliquid ſcire eſt. nanque & non ſcientes, & ſcientes: illi quidem exi-ſtimant

ſtimant * ipſi ſic ſe habere, ſcientes vero & habent. Quare cuius ſimpliciter eſt ſcientia, hoc impoſſibile aliter ſe habere. Si igitur & alter eſt ſciendi modus, poſterius dicemus. Dicimus autem & per demonſtrationem cognoſcere. demonſtrationem vero dico ſyllogiſmum ſcientialem. ſcientialem autem dico, ſecundũ quem, eo quòd ipſum habeamus, ſcimus. * al. l. ipsũ

Si itaque eſt ipſum ſcire, quale poſuimus, neceſſe & demonſtratiuam ſcientiam ex veríſque eſſe, & primis, & immediatis, & notioribus, & prioribus, & cauſis concluſionis. ſic enim erunt & principia propria eius quod demonſtratur. ſyllogiſmus enim erit & ſine his, demonſtratio autem non erit. non enim faciet ſcientiam. Vera quidem igitur oportet eſſe: quoniam non eſt non ens ſcire, vt quòd diameter commenſurabilis. Ex primis autem indemonſtrabilibus, quoniam non ſciet non habens demonſtrationem ipſorum. ſcire enim, quorum demonſtratio eſt, non ſecundum accidens, habere demonſtrationem eſt. Cauſas quoque, & notiora oportet eſſe, & priora. cauſas quidem quoniam tunc ſcimus, quando cauſam cognoſcimus: & priora, ſiquidem cauſæ: & præcognita, non ſolum altero modo, eo quòd intelligantur, ſed & eo quòd cognoſcantur quòd ſunt.

Priora vero ſunt, & notiora bifariam. non enim idem prius natura & ad nos prius, neque notius & nobis notius. Dico autem ad nos quidem priora, & notiora, quæ ſunt propinquiora ſenſui: ſimpliciter autem priora, & notiora, quæ longius. Sunt autem longiſſime quidem ipſa maxime vniuerſalia, proxime vero ipſa ſingularia: & opponuntur hæc ſibi inuicem.

Ex primis autem eſt, quod ex principiis pro-priis: idem * enim dico primum & principium. Principium autem eſt demonſtrationis propoſitio immediata: Immediata vero, qua non eſt alia prior. Propoſitio autem eſt enunciationis altera particula, vnum de vno: Dialectica quidem, quæ ſimiliter accipit vtramuis: Demonſtratiua vero, quæ determinate alteram, quoniam veram. Enunciatio autem contradictionis vtrauis particula. Contradictio vero oppoſitio, cuius non eſt medium ſecundum ſeipſam. Particula autem contradictionis, quæ quidem aliquid de aliquo, affirmatio: quæ vero aliquid ab aliquo, negatio. Immediati vero principij ſyllogiſtici, poſitionem quidem dico, quam non eſt monſtrare, neque neceſſe habere docendum quippiam: quam autem neceſſe eſt habere docendum quippiam, dignitatem: ſunt enim quædam talia, * hoc enim maxime in talibus conſueuimus nomen dicere. Poſitionis vero, quæ quidem accipit vtranlibet particularum enuntiationis, vt dico eſſe aliquid, aut non eſſe aliquid, ſuppoſitio: quæ vero ſine hoc definitio. definitio enim poſitio quidem eſt: ponit enim Arithmeticus vnitatem indiuiſibile eſſe ſecundum quantum: ſuppoſitio autem non eſt: nam quid eſt vnitas, & eſſe vnitatem, non idem.

a. l. idem autem eſt

** Aliqui cod. etiã antiqui addũt hæc verba: quæ è domo diſcẽs promit ſecũdũ vnã quãq; ſcientiã: & ita videtur legere Themiſtius, & Io. Gram.*

Quoniam autem oportet credere, & ſcire rem, eo quòd talem habemus ſyllogiſmum, quem vocamus demonſtrationem: eſt autem hic, eo quòd hæc ſunt, ex quibus eſt ſyllogiſmus: neceſſe eſt non ſolum præcognoſcere prima, aut omnia, aut quædam ſed magis. ſemper enim

prop

propter quod eſt vnumquodque, illud magis eſt. vt propter quod amamus, illud amicum magis. *Vide 2. Meta. tex. 4.*

Quare ſiquidem ſcimus per prima & credimus, & illa ſcimúſque & credimus magis, quoniam per illa & poſteriora. Fieri autem non poteſt vt credat, magis iis quæ ſcit, quæ non eſt, neque ſciens, neque melius diſpoſitus, quàm ſi eſſet ſciens. Accidet auté hoc, niſi aliquis præcognoſcet per demonſtrationem * credentium. magis enim neceſſe eſt credere principiis, aut omnibus, aut quibuſdam, quàm concluſioni. Habiturum autem ſcientiam, quæ eſt per demonſtrationem, non ſolum oportet principia magis cognoſcere, & magis ipſis credere, quàm ei quod monſtratur: ſed neque aliud ipſi credibilius eſſe, neque notius his quæ ſunt oppoſita principiis, ex quibus erit ſyllogiſmus, qui eſt contrariæ deceptionis: ſiquidem oportet ſcientem ſimpliciter à credulitate impermutabilem eſſe.

**Alexan. exponit credentiũ, pro creditorũ.*

Opinionum confutatio, & eorum qui omnino demonſtrationem tollunt, & eorum qui omnium demonſtrationem eſſe ponunt.

Caput. III.

NOnnullis quidem igitur, eo quòd oportet prima ſcire, non videtur ſcientia eſſe: quibuſdam vero eſſe quidem, verum omnium demonſtrationes eſſe. quorum neutrum, neque verum, neque neceſſarium. Qui quidem enim ſupponunt non eſſe omnino ſcire, hi in infinitum exiſtimant reduci, tanquam non ſcientes poſteriora per priora, quorum non ſunt prima: recte dicentes: impoſsibile nanque infinita pertranſire. Si vero ſtant, ac ſunt principia, hæc eſſe *Text. 6.*

ignota: cùm demonſtratio de ipſis non ſit, quod dicunt eſſe ſcire ſolum. ſi vero nō eſt prima ſcire, neque quæ ex his eſſe ſcire ſimpliciter, neque proprie, ſed ex ſuppoſitione, ſi illa ſunt. Alij autem ipſum quidem ſcire confitentur, per demonſtrationem enim eſſe ſolum, ſed omnium eſſe demonſtrationem nihil prohibere. contingere enim circulo fieri demonſtrationem, & ex iis quæ ad ſe inuicem. Nos vero dicimus, neque omnem ſcientiam demonſtratiuam eſſe, ſed eam, quę immediatorum eſt, indemonſtrabilem. Quódque hoc ſit neceſſarium, manifeſtum. ſi enim neceſſe quidem ſcire priora, & ex quibus demonſtratio, ſtant autem aliquando immediata, hæc indemonſtrabilia neceſſe eſt eſſe. Hæc igitur ita dicimus, & non ſolum ſcientiam, ſed & principium ſcientiæ eſſe quoddam dicimus, quo terminos cognoſcimus. Circulóque quòd impoſſibile demonſtrare ſimpliciter, planum: ſiquidem ex prioribus oportet demonſtrationem eſſe, & notioribus. impoſſibile enim eſt eadem eiſdem ſimul priora, & poſteriora eſſe. Niſi altero modo, vt alia quidem ad nos, alia vero ſimpliciter, quo modo inductio facit notum. Si vero ſic, non eſſet vtique ſimpliciter ſcire bene definitum, ſed duplex: aut non ſimpliciter altera demonſtratio, quæ fit ex nobis notioribus.

Accidit autem dicentibus circulo demonſtrationem eſſe, non ſolum quod nunc dictum eſt, ſed nihil aliud dicere, quam quòd hoc eſt, ſi hoc eſt. ſic autem omnia facile monſtrare. Manifeſtum autem, quòd hoc contingit tribus terminis poſitis, per multos nanque, aut paucos reflectere dicere, nihil differt: per paucos autem, aut duos. Quando enim A exiſtente, ex neceſſitate

tate ſit B: hoc autem, ipſum C: A exiſtente, erit C. ſi itaque A exiſtente, neceſſe eſt B eſſe: hoc autem exiſtente, ipſum A: hoc enim erat circulo. Ponatur A in quo C. dicere igitur, B exiſtente, A eſſe, eſt ipſum C eſſe dicere, hoc autem, quoniam A exiſtente, ipſum C eſt: C autem ipſi A idem. Quare contingit dicere circulo aſſerentes eſſe demonſtrationem, nihil alterum, quam quod A exiſtente, A eſt. ſic autem facile eſt omnia monſtrare. Verum neque hoc poſſibile, præterquam in iis, quæcunque ſe inuicem conſequuntur: quemadmodum propria. Vno quidem igitur poſito, quòd nunquam neceſſe eſt aliquid eſſe alterum, monſtratum eſt. dico autem vno, quòd neque termino vno, neque poſitione vna poſita: ex duabus autem poſitionibus primis & minimis contingit, ſiquidem & ſyllogizare. Si igitur & A ſequatur ex ipſo B, & C: & hæc ex ſe inuicem, & ex ipſo A: ſic quidem contingit ex ſe inuicem monſtrare omnia petita in prima figura: quemadmodum monſtratum fuit in iis quæ de ſyllogiſmo. monſtratum autem eſt & quòd in aliis figuris, aut non fit ſyllogiſmus, aut non de acceptis. Quæ vero non contraprædicantur, nullo modo eſt monſtrare circulo. quare quoniam pauca talia in demonſtrationibus, manifeſtum quòd vanúmque, & impoſſibile eſt dicere ex iis quæ ad ſe inuicem demonſtrationem eſſe, & propter hoc omnium contingere eſſe demonſtrationem.

Demonſtrationis propoſitiones veras eſſe, veritate neceſſaria. Quid ſit id, quod dicimus, De omni, quid per ſe, quid Vniuerſale. Cap. IIII.

QVoniam autem impoſſibile aliter ſe habere, cuius eſt ſcientia ſimpliciter, neceſſarium Text. 7.

rium vtique fuerit ſcibile, quod eſt ſecundum demonſtratiuam ſcientiam: demonſtratiua autem eſt, quam habemus,eo quòd habemus demonſtrationem: ex neceſſariis igitur ſyllogiſmus eſt demonſtratio. Accipiendum igitur ex quibus,& qualiùm demonſtrationes ſunt.

Tex.8. Primum autem determinemus, quid dicimus de omni, & quid per ſe, & quid vniuerſale. De omni quidem igitur hoc dico, quod ſit vtique, non in aliquo quidem,in aliquo autem non: neque aliquando quidem, aliquando autem non. vt ſi de omni homine animal,ſi verum hunc dicere hominem,verum & animal: & ſi nunc alterum, & alterum. & ſi in omni linea punctum conſimiliter. Signum autem etenim inſtantias ita ferimus, tanquam de omni interrogati, aut ſi in aliquo non, aut ſi aliquando non.

Text.9. Per ſe autem, quæcunque & inſunt in eo quod quid eſt: vt triangulo linea, & lineæ punctum. ſubſtantia nanque ipſorum ex his eſt, & in * oratione dicente quid eſt,inſunt. Et quibuſcunque inexiſtentium ipſis, ipſa ſunt in oratione,quid eſt declarante: quemadmodum rectum ineſt lineæ & circulare, & impar & par numero, & primum & compoſitum, & æquilaterum & altera parte longius. & omnibus his inſunt in oratione quid eſt dicente, ibi quidem linea,hic autem numerus. Conſimiliter autem & in aliis, talia ſingulis per ſe dico. Quæcunque autem neutro modo inſunt, accidentia: vt muſicum, aut album animali. Amplius, quod non de ſubiecto dicitur alio aliquo. vt ambulans alterum quid exiſtens, ambulans,eſt & album. ſubſtantia vero, & quæcunque hoc aliquid ſignificant, non alterum quid exiſtentia ſunt, quod ſunt.

** λόγῳ. alij le. ratione,& ſic etiam inferius.*

ſunt. quæ quidem igitur non de ſubiecto, per ſe dico: quæ autem de ſubiecto, accidentia.

Amplius autem alio modo, quod quidem propter ipſum ineſt vnicuique, per ſe: quod vero non propter ipſum, accidens. quemadmodum ſi ambulante fulgurauit, accidens: non enim propter ambulare fulgurauit, ſed contingit, dicimus, hoc. ſi autem propter ipſum, per ſe. vt ſi quid iugulatum interiit, & ſecundum iugulationem, quoniam propter iugulari, ſed non accidit iugulatum interire. Quæ igitur dicuntur in *Text.10.* ſimpliciter ſcibilibus per ſe ſic, vt inſint prædicatis, aut illa inſint ſubiectis, & per ipſa ſunt, & ex neceſſitate. non enim contingit non ineſſe, aut ſimpliciter, aut oppoſita. vt lineæ rectum aut curuum, & numero impar aut par. eſt enim contrarium, aut priuatio, aut contradictio in eodem genere, vt par, quod non impar in numeris, inquantum ſequitur. quare ſi neceſſe aſſerere, aut negare, neceſſe & per ſe ineſſe. Quod igitur de omni, & per ſe, determinatum ſit hunc in modum. Vniuerſale autem dico, quod vti- *Text.11.* que & de omni ſit, & per ſe, & ſecundum quòd ipſum. Manifeſtum igitur quòd quæcunque vniuerſalia, ex neceſſitate inſunt rebus. Per ſe autem & ſecundum quòd ipſum, idem. vt per ſe lineæ ineſt punctum, & rectũ: etenim ſecundum quòd linea. & triangulo ſecundum quòd triangulum, duo recti: etenim per ſe triangulum duobus rectis æquale. Vniuerſale autem eſt tunc, quando in quolibet, & primo monſtretur. vt duos rectos haberem, neque figuræ eſt vniuerſale, quamuis eſt monſtrare de figura, quòd duos rectos habet, ſed non de qualibet figura, neque vtitur qualibet figura monſtrans. quadrangulum enim figura

figura quidem eſt, non habet autem duobus rectis æquales. æquicrus vero habet quidem quodcunque duobus rectis æquales, ſed non primo, ſed triangulum prius. Quod igitur quoduis primum monſtratur duos rectos habens, aut quodcunque aliud, huic primo ineſt vniuerſale, & demonſtratio per ſe de hoc vniuerſaliter eſt, de aliis vero quodammodo non per ſe: neque de æquicrure non eſt vniuerſaliter, ſed in plus.

Text. 12.

Quot modis circa prædicatum Vniuerſale Primum errare contingat: quoque modo ipſum vere cognoſcatur.

Cap. V.

Primus error.

** Aliqui co. le. ſingulare, aut ſingularia, ſed forte ea verba, aut ſingularia, addita fuere.*

Secundus error.

Tertius error.

Exemplũ tertij erroris

** Aliqui co. ad. proprie.*

Text. 13.

Exemplũ Primi erroris.

OPortet autem non latere, quòd plerunque contingit peccare, & non eſſe, quod monſtratur primum vniuerſale, ſecundum quod videtur monſtrari vniuerſale primum. Decipimur autem hac deceptione, quando vel nihil ſit accipere ſuperius præter * ſingulare. Vel ſit quidem, ſed innominatum ſit in rebus ſpecie differentibus. Vel contingat eſſe, vt in parte totum, in quo monſtratur. iis enim quæ ſunt in parte inerit quidem demonſtratio, & erit de omni, ſed tamen non erit huius primi vniuerſaliter demonſtratio, dico autem huius primi, ſecundum quòd huius demonſtrationem, quando ſit primi vniuerſaliter. Si quis igitur monſtrauerit, quòd rectæ non coincidunt, videbitur vtique huius eſſe demonſtratio *, eo quòd in omnibus eſt rectis. non eſt autem: ſi quidem, nõ quoniam ſic æquales, fit hoc ſed ſecundum quòd quomodocunque æquales. Et ſi triangulum non eſſet aliud, quàm æquicrus, ſecundum quòd æquicrus videretur

vtiq

vtique ineſſe. Et proportionale, quod * & alternatim, ſecundum quòd numeri, & ſecundum quòd lineæ,& ſecundum quòd ſolida, & ſecundum quòd tempora: quemadmodum & monſtrabatur aliquando ſeorſum,contingens vtique de omnibus vnica demonſtratione monſtrari. ſed quia non ſunt nominatum quiddam omnia hæc vnum,numeri, longitudines, tempora, ſolida,& ſpecie differunt à ſe inuicem,ſeorſum accipiebatur. nunc autem vniuerſaliter monſtratur. non enim ſecundum quòd lineæ, aut ſecundum quòd numeri inerat: ſed ſecundum quòd hoc, quod vniuerſale ſupponunt eſſe. Propter hoc neque ſi aliquis monſtrauerit ſingulum triangulum demonſtratione, aut vna, aut altera, quòd duos rectos habet vnumquodque æquilaterum ſeorſum, & gradatum, & æquicrus: nondum nouit triangulum, quòd duobus rectis, niſi ſophiſtico modo, neque vniuerſaliter triangulum,neque ſi nullum eſt præter hæc triangulum alterum. non enim ſecundum quòd triangulum nouit, neque omne triangulum, niſi ſecundum numerum,ſecundum ſpeciem autem non omne: & ſi nullum eſt,quod non nouit. Quando igitur non nouit vniuerſaliter,& quando nouit ſimpliciter? Manifeſtum,quòd ſi idem eſſet triangulo eſſe,& æquilatero,aut vnicuique,aut omnibus.ſi autem non idem,ſed alterum, ineſt autem ſecundum quòd triangulum, non nouit.

Exemplũ ſecundi erroris.

**Multi codi. non habent illud &*

Text.14.

Quo pacto cognoſcatur prædicatum vniuerſale.

Vtrum autem ſecundum quod triangulum,aut ſecundum quòd æquicrus ineſt, & quando ſecundum hoc ineſt primo, & vniuerſaliter cuius eſt demonſtratio? Planum,quòd quando ablatis inerit primo, quemadmodum æquicruri, æneo, triangulo inerunt duo recti. ſed & quod ſit

aheneum,ablato, & quòd æquicrus. ſed non figura, aut termino: ſed non primis. Quo igitur primo? ſi quidem triangulo,ſecundum hoc ineſt & aliis, & huius vniuerſaliter eſt demonſtratio.

Demonſtrationem eſſe ex ijs,quæ ſunt Per ſe, ac Neceſſarijs. Cap. VI.

Text.15. SI igitur eſt demonſtratiua ſcientia ex neceſſariis principiis: quod enim ſcitur, non poteſt aliter ſe habere: per ſe vero inexiſtentia neceſſaria ſunt rebus: alia quidem enim in eo quod eſt quid inſunt: aliis autem, quæ de ipſis prædicantur, ipſa inſunt in eo quod eſt quid, quorum alterum oppoſitorum neceſſe eſt ineſſe: manifeſtum quòd ex talibus quibuſdam ſit vtique demonſtratiuus ſyllogiſmus.omne enim aut ſic ineſt,aut ſecundum accidens: accidentia vero non ſunt neceſſaria. *Text.16.* Aut igitur ſic dicendum, aut principium ponendum, quòd demonſtratio neceſſarium eſt: & ſi demonſtratum eſt, non poteſt aliter ſe habere. Ex neceſſariis igitur oportet eſſe ſyllogiſmum.ex veris quidem enim eſt & non demonſtrantem ſyllogizaſſe: ex neceſſariis vero non eſt, niſi demonſtrantem.hoc enim iam proprium demonſtrationis eſt. Signum autem,quòd demonſtratio ex neceſſariis: quoniam & inſtantias ita ferimus ad eos, qui exiſtimant demonſtrare, quòd non neceſſe, ſi exiſtimemus,aut omnino contingere aliter, aut ſermonis vtique gratia. Planum autem ex his, & quòd fatui ſunt,qui ſe exiſtimant recte principia accipere, ſi probabilis ſit propoſitio,& vera: veluti Sophiſtæ,* quòd ſcire eſt ſcientiam habere.non enim * quod probabile,aut non, principium eſt:ſed * primum ipſius generis,circa quod monſtr

** a.l. quoniam*
** a.l. eo ꝙ*
** al.l. eo ꝙ primum*

monſtratur. & verum non omne proprium.

Quòd autem ex neceſſariis oportet eſſe ſyllogiſmum, manifeſtum & ex his. Si enim qui non habet rationem eius quod eſt propter quid, exiſtente demonſtratione non eſt ſciens. eſſe autem poſſet, vt A de C ex neceſſitate eſſet: B vero medium, per quod demonſtratum eſt, non ex neceſſitate: non ſciuit propter quid. non enim eſt hoc propter medium. hoc enim contingit non eſſe, concluſio autem neceſſaria. Præterea, ſi aliquis non ſciuit nunc, habens rationem, & ſaluus, ſalua re, non oblitus, neque * prius ſciuerat. corrumpi autem poſſet medium, ſi non eſt neceſſarium: quare habebit quidem rationem ſaluam, * ſalua re, non autem ſciuit: neque igitur prius ſciuerat. ſi vero non eſt corruptum, contingit autem corrumpi, quod accidit, eſſet vtique poſſibile & contingens. ſed eſt impoſſibile ita ſe habentem ſcire. Quando quidem igitur concluſio ex neceſſitate ſit, nihil prohibet medium non neceſſarium eſſe, propter quod monſtratum eſt. eſt enim neceſſarium & non ex neceſſariis ſyllogizatum eſſe, quemadmodum & verum non ex veris. Quando autem medium ex neceſſitate, & concluſio ex neceſſitate: quemadmodum & ex veris verum ſemper. ſit enim A de B ex neceſſitate: & hoc de C: neceſſarium igitur & A ipſi C ineſſe. Quando autem non neceſſaria ſit concluſio, neque medium neceſſarium poteſt eſſe. ſi enim A ipſi C non ex neceſſitate ineſſe: ipſi autem B ex neceſſitate: & hoc ipſi C ex neceſſitate: & A igitur ipſi C ex neceſſitate inerit. ſed non ſuppoſitum fuerat. Quoniam igitur quod ſcitur demonſtratiue, oportet ex neceſſitate ineſſe, manifeſtum, quòd & per medium ne-

Text. 17.

* *al. co. ad. igitur*

* *al. l. ſaluus*

Text. 18.

ceſſarium oportet habere demonſtrationem.aut non ſciet neque propter quid, neque quòd neceſſe eſt illud eſſe:ſed vel exiſtimabit nō ſciens, ſi ſuſpicetur tanquam neceſſarium, quod non neceſſarium: aut neque exiſtimabit, ſimiliter,& ſi quòd ſciat per media, & ſi propter quid & per immediata. Accidentium vero non per ſe, quo modo determinata ſunt per ſe, non eſt ſcientia demonſtratiua. non enim ex neceſſitate monſtrare concluſionem: accidens nanque contingit non ineſſe.de tali enim dicò accidente. Atqui dubitare fortaſſe quiſpiam poſſet, cuius cauſa hæc oportet interrogare de his, ſi non neceſſe eſt concluſionem eſſe. nihil enim differt, ſi quis interrogatus quæcunque, poſtea dicat concluſionem. Oportet autem interrogare, non tanquam neceſſarium ſit propter interrogata: ſed quoniam dicere neceſſarium illa dicenti,& vere dicere,ſi vere ſint inexiſtentia.

Demonſtrationem ex Proprijs conſtare oportere, quia eſt ex ijs, & de ijs,quæ ſunt per ſe: neque licere ex alio genere Tranſcendentem monſtrare.

Cap. VI.

Text.19. Auer. in media expoſitione in explanatione horum textuum vſq; ad 66. ſeriē Ariſt. variat, ꝙ

QVoniam autem ex neceſſitate inſunt circa vnumquodque genus, quæcunque per ſe inſunt, & ſecūdum quòd vnumquodque, manifeſtum quòd de iis quæ per ſe ſunt, ſunt ſcientiales demonſtrationes: & ex talibus ſunt: accidentia enim non neceſſaria. Quare non neceſſe eſt concluſionem ſcire propter quid eſt, neque ſi ſemper eſſet, non per ſe autem: veluti per ſigna ſyllogiſmi. quod enim per ſe,non per ſe ſciet, neque propter quid. propter quid autem

ſcire

ſcire eſt per cauſam ſcire. Propter ipſum igi- *anſam præ*
tur oportet & medium tertio, & primum me- *bet dubitã*
dio ineſſe. Non igitur eſt ex alio genere tranſ- *di.*
cendentem monſtrare, vt geometricum arithme- *Text.20.*
tica. Tria enim ſunt, quæ ſunt in demonſtra-
tionibus: vnum quidem, quæ demonſtratur, ipſa
concluſio: hoc autem eſt, quod ineſt generi ali-
cui per ſe. vnum autem, dignitates: dignitates
autem ſunt ea, ex quibus. tertium, genus ipſum
ſubiectum, cuius paſſiones. & per ſe accidentia
declarat demonſtratio. Ex quibus quidem igi-
tur demonſtratio, contingit eadem eſſe: quorum
autem genus alterum, quemadmodum Arithme-
ticæ & Geometriæ, non eſt arithmeticam de-
monſtrationem coaptare ad accidentia magni- *Vide text.*
tudinibus: niſi magnitudines numeri ſint. Hoc *102.*
autem vt contingit in quibuſdam, poſterius di-
cetur. Arithmetica vero demonſtratio ſemper
habet genus, circa quod demonſtratio, & aliæ
conſimiliter. quare aut ſimpliciter neceſſe eſt
idem eſſe genus, aut aliquo modo, ſi debet de-
monſtratio tranſcendere: aliter vero, quòd im-
poſsibile, manifeſtum, ex eodem enim genere
neceſſe eſt extrema & media eſſe. nanque ſi non
per ſe, accidentia erunt. Propter hoc Geo-
metriæ non licet monſtrare, quòd contrariorum
vna eſt ſcientia, ſed neque quòd duo cubi cu-
bus: neque alij ſcientiæ, quòd alterius: niſi quæ-
cunque ita ſe habent inter ſe, vt ſit alterum ſub
altero: vt Perſpectiua ad Geometriam, & Har-
monica ad Arithmeticen. Neque ſi quid
ineſt lineis, non ſecundum quòd lineæ, & ſe-
cundum quòd ex principiis propriis. vt ſi re-
cta pulcherrima linearum: aut ſi in contrarium
ſe habet ipſi circunferentiæ. non enim ſecun-

dum quòd proprium genus ipſorum eſt, ſed ſecundum quòd commune aliquod.

Demonſtrationis concluſionem Perpetuam eſſe: nec Caducorum eſſe demonſtrationem. Cap. VII.

Text.21. *Caput hoc expōit Themiſtius poſt octauū in cap.ſuū.18. et 19. quod nōnihil reddit ambiguitatis.*

MAnifeſtū autem, & ſi fuerint propoſitiones vniuerſaliter, ex quibus eſt ſyllogiſmus, ꝙ neceſſe & concluſionem perpetuam eſſe huiuſce modi demonſtrationis, & vt ſimpliciter dicam demonſtrationis. Non eſt igitur demonſtratio corruptibilium, neque ſcientia ſimpliciter, ſed ita, ſicut ſecundum accidens: quoniam non * vniuerſalis ipſius eſt, ſed aliquando, & quodāmodo.

**al.le. vtiliter*

Text.22.

Quando autem ſit, * neceſſe eſt alteram non vniuerſalem eſſe propoſitionem, & corruptibilem corruptibilem quidem, quoniam & concluſio, exiſtente: * nō vniuerſalem autem, quoniam hoc quidē erit, illud vero nō erit, in quibus. quare non eſt ſyllogizare vniuerſaliter, ſed ꝙ nunc.

** Ali. co. ad. talis.*

** Ali. co. ad. propoſitione.*

Conſimiliter autem ſe habet & circa definitiones: quoniam definitio eſt, aut principium demonſtrationis, aut demonſtratio poſitione differens, aut concluſio quædam demonſtrationis.

Eorum vero, quæ ſæpe fiunt, demonſtrationes, & ſcientiæ, vt lunæ defectus, manifeſtū, quòd ſecundū ꝙ quidē tales ſunt, ſemper ſunt: ſecundū ꝙ vero non ſemper, ſecūdum partem ſunt. * quemadmodum autem defectus, conſimiliter aliis.

** Co. Argy. non habet hæc verba.*

Demonſtrationem non conſtare ex Communibus. Cap. VIII.

Text.23.

QVoniam autem manifeſtum, quòd vnumquodq; demonſtrare non eſt, niſi ex vniuſcuiuſque principiis, ſi quod monſtratur inſit ſecundum quòd illud, non eſt ſcire hoc.

Etſi ex veris, & indemōſtrabilibus mōſtratum ſit,

ſit, & immediatis. Eſt enim ſic monſtrare, quemadmodum Bryſo quadraturam. ſecundum commune enim monſtrant tales rationes, quod & alteri inerit. quocirca & in aliis coaptabuntur rationes non cognatis. igitur non ſecundum quòd illud ſcit, ſed ſecundum accidens. neq; enim coaptari poſſet demonſtratio & in aliud genus.

Vnum quodque autem ſcimus non ſecundum accidens, quando ſecũdum illud cognoſcamus, ſecundum quòd ineſt ex principiis illius, ſecundũ ꝙ illud. vt duobus rectis æquales habere, cui ineſt per ſe, quod dictum eſt, ex principiis huius.

Quare ſi per ſe & illud ineſt, cui ineſt, neceſſe eſt medium in eadẽ cognatione eſſe. ſi vero non, ſed quemadmodum Harmonica per Arithmeticam. Talia autem mõſtrantur quidem, ſimiliter. differunt vero, ipſum enim ꝙ, alterius ſcientiæ, ſubiectũ nãq; genus alterum: ipſum vero propter quid, ſuperioris, cuius per ſe paſſiones ſunt. Quare & ex his manifeſtũ, ꝙ nõ eſt demõſtrare vnumquodq; ſimpliciter, niſi ex vniuſcuiuſq; prĩcipiis. Sed horũ principia habent cõmune. Si vero manifeſtũ eſt hoc, manifeſtũ & ꝙ nõ eſt vniuſcuiuſque propria principia demõſtrare. erũt enim illa omniũ principia, & ſcientia illorũ domina omnium. & nãq; magis ſcit, qui ex ſuperioribus cauſis ſcit: ex prioribus enim ſciuit, cùm ex nõ cauſatis ſciat cauſis. quare ſi magis ſciuit, & maxime: & ſi ſcientia illa eſſet, & magis, & maxime.

Demonſtratio autẽ non coaptatur in aliud genus: niſi vt dictũ eſt, geometricæ in perſpectiuas, aut mechanicas, & arithmeticæ in harmonicas.

Difficile autem eſt cognoſcere, ſi ſciuit, aut non. difficile eſt enim cognoſcere, ſi ex vniuſcuiuſque principiis ſcimus, aut non: quod eſt ſcire.

exiſtimamus autẽ, ſi habeamus ex veris quibuſdam ſyllogiſmum, & primis ſcire. hoc autem non eſt, ſed oportet primis cognata eſſe.

Demonſtratiuarum ſcientiarum Principia, nonnulla eſſe communia, nonnulla propria: quæq; ea ſint, & quo pacto præcognoſcantur: pariter & reliqua demonſtrationem ingredientia.

Cap. IX.

Text.24. Dico autem principia in vnoquoque genere hæc, quæ quod ſunt, non contingit monſtrare. Quid igitur ſignificãt & prima, & quæ ex his, accipitur, quòd autẽ ſunt, principia quidem neceſſe eſt accipere, alia vero monſtrare. vt quid vnitas, aut quid rectũ, aut triangulũ. eſſe autem vnitatẽ accipere, & magnitudinẽ, altera vero mõſtrare.

Sunt autem, quibus vtuntur in demonſtratiuis ſcientiis, alia quidem propria vniuſcuiuſque ſcientiæ, alia vero communia. communia autem ſecundum proportionem: quoniam vtile vtique quantum in eo, quod ſub ſcientiam eſt, genere. propria quidem, quemadmodum lineam eſſe talem, & rectum: communia vero, vt ſi ab æqualibus æqualia auferantur, quòd æqualia ſunt reliqua. ſufficiens autem eſt vnumquodque horum, quantum eſt in genere. idem enim faciet, & ſi non de omnibus acceperit, ſed in magnitudinibus ſolum, Arithmetico autem in numeris.

Sunt autem propria quidem, & quæ accipiuntur eſſe, circa quæ ſcientia ſpeculatur inexiſtentia per ſe, veluti vnitates Arithmetica, Geometria vero puncta, & lineas: hæc enim accipiunt eſſe, & hoc eſſe. horum autem paſſiones per ſe, quid quidem ſignificat vnaquæque accipiunt: veluti Arithmetica quidem, quid impar aut par, aut quadrangulum, aut cubus: Geometria vero, quid

quid * irrationale, aut refrangi, aut concurrere. quòd autem ſunt, monſtrant & per communia, & ex demonſtratis. & Aſtrologia conſimiliter. *a. l. proportionale.

Omnis enim demonſtratiua ſciẽtia circa tria eſt, & quæcunque eſſe ponuntur. Hæc autem ſunt, genus, cuius per ſe paſſionum eſt ſpeculatiua: & communia, quę dicimus dignitates, ex quibus primo demonſtrant: & tertium, paſſiones, quarum quid ſignificat vnaquæque accipit. Nonnullas tamen ſcientias nihil prohibet quædam horum deſpicere, vt genus non ſupponere eſſe, ſi ſit manifeſtum, quòd eſt: non enim ſimiliter planum, quòd numerus eſt, & quòd frigidum & calidum. & paſſiones non accipere, quid ſignificant, ſi ſint planæ: quemadmodum neque communia non accipit, quid ſignificant: hoc, quod eſt, æqualia ab æqualibus demere, quoniam notum, ſed nihil minus natura tria hæc ſunt, circa quod monſtrat, & quæ monſtrat, & ex quibus. Text. 25.

Quæ ſit inter Dignitates, Suppoſitiones, Petitionesq́; differentia, ac etiam Definitiones. Non neceſſe etiam eſſe Formas dari propter demonſtrationem. Cap. X.

NOn eſt autem ſuppoſitio, neque petitio, quòd neceſſe eſt eſſe propter ipſum, & videri neceſſe. non enim ad extrinſecam rationem demonſtratio, ſed ad eam, quę in anima: quoniam neque ſyllogiſmus. ſemper enim eſt inſtare ad extrinſecã rationẽ, ſed ad intrinſecã rationẽ nõ ſemper.

Quæcunque igitur monſtrabilia exiſtentia accipit ipſe non monſtrans, hæc quidem, ſi apparentia diſcenti accipiat, ſupponit, & ſunt non ſimpliciter ſuppoſitio, ſed ad illum ſolum. ſi vero, aut nulla inexiſtente opinione, aut & contraria ine-

xiſtente,accipiat idem,petit Et hoc differunt ſuppoſitio & petitio.eſt enim petitio, quod ſubcontrarium eſt addiſcentis opinioni: aut quod aliquis demonſtrabile exiſtens accipiat, & vtatur non monſtrans.

Termini quidem igitur non ſunt ſuppoſitiones, neque enim eſſe aut non eſſe dicunt, ſed in propoſitionibus ſuppoſitiones:. terminos autem ſolum intelligere oportet. hoc autem non eſt ſuppoſitio: niſi & ipſum audire ſuppoſitionem aliquis eſſe dicat.ſed quibuſcunque exiſtentibus, eo quòd illa ſunt,fit concluſio.

Neque Geometra falſa ſupponit, quemadmodum quidam aſſeruere dicentes,quòd non oportet falſo vti:Geometram vero mentiri,dicentem pedalem non pedalem, aut rectam deſcriptam, non rectam exiſtentem. Geometra vero nihil concludit,eo quòd hæc eſt linea, quam ipſe locutus eſt,ſed quæ per hæc oſtenduntur.

Præterea petitio & ſuppoſitio omnis, aut vt totum,aut vt in parte: definitiones vero neutrum horum. Formas quidem igitur eſſe, aut vnum aliquid præter multa,non neceſſe, ſi demonſtratio erit. eſſe quidem igitur vnum de multis verum dicere,neceſſe eſt.non enim erit vniuerſale, niſi hoc ſit. ſi autem vniuerſale non ſit, medium non erit:quare neque demonſtratio. oportet igitur aliquid vnum & idem in pluribus eſſe, non æquiuoce.

Quo pacto vtamur in ſcientiis, Contradictionis principio.

Cap. XI.

Text.26. NOn contingere autem ſimul aſſerere & negare,nulla accipit demonſtratio, niſi oporteat monſtrare & concluſionem ſic. Monſtratur autem

autem accipientibus primum de medio, quòd verum, negare autem non verum. Medium autem nihil differt eſſe, & non eſſe accipere: conſimiliter autem & tertium. ſi enim datum eſt, de quo hominem verum dicere, ſi & non hominem verum, ſed ſi ſolum hominem animal eſſe „totum, non animal autem non. erit enim verum dicere calliam, ſi & non calliam, tamen animal, non animal autem non. Cauſa autem, quoniam primum non ſolum de medio dicitur, ſed & de alio, eo quòd eſt in pluribus. quare neque ſi medium & idem eſt, & non idem, ad concluſionem nihil differt. Omne autem aſſerere, aut negare demonſtratio ad impoſſibile accipit: & hæc neque ſemper vniuerſaliter, ſed quantum ſufficiens eſt. ſufficiens autem eſt in genere. dico autem in genere, vt circa quod genus demonſtrationes fert, quemadmodum dictum eſt & prius.

In communibus principiis communicare ſibi inuicem ſcientias: & quo pacto Dialectica in hoc ab aliis differat. Quæ interrogationes ſcientiarum ſint propriæ, & quæ non ſint ſcientiales. Mathematicarum ſcientiarum commendatio. & quo pacto ſyllogiſmus ampliari poßit, aſſumendo & indirectum, & in latus. Cap. XII.

COmmunicant autem omnes ſcientiæ ſibi inuicem ſecundum communia. communia autem dico, quibus vtuntur, tanquam ex his demonſtrantes, ſed non de quibus monſtrant, neque quod monſtrant. Et Dialectica omnibus, & ſi aliqua vniuerſaliter tentet monſtrare communia: vt quòd omne aſſerere, aut negare: aut quòd æqualia ab æqualibus: aut talium nonnulla. *Text. 27.*

Diale

Dialectica vero non eſt ita determinatorum quorundam, neque generis alicuius vnius. non enim interrogaret.demonſtrantem enim non eſt interrogare,eo quod oppoſitis exiſtentibus non monſtrauit idem. monſtratum eſt autem hoc in iis,quæ de ſyllogiſmo. Si vero idem eſt interrogatio ſyllogiſtica, & propoſitio contradictionis:propoſitiones autem ſecundum vnamquanq; ſcientiam; ex quibus ſyllogiſmus ſecundum vnamquanque ſcientiam: erit vtique aliqua interrogatio ſcientialis, ex quibus, qui ſecundum vnamquanque, proprius fit ſyllogiſmus.

Planum igitur,quòd non omnis interrogatio geometrica fuerit, neque medicinalis: ſimiliter autem & in aliis: ſed ex quibus, aut monſtratur aliquid,de quibus Geometria eſt: aut ex eiſdem monſtratur Geometriæ,quemadmodum Perſpectiua. conſimiliter autem & in aliis. & de his quidem & rationem ſubiiciendum ex geometricis principiis,& concluſionibus.

De principiis vero rationem non ſubiiciendum Geometræ, inquantum Geometra. conſimiliter autem & in aliis ſcientiis. Neque igitur omnem interrogationem vnuſquiſque ſcientificus interrogare debet: neque * omne interrogatum reſpondere de vnoquoque:ſed quę ſecundum ſcientiam determinata ſunt. Si autem diſputabit cum Geometra, inquantum Geometra, ſic, manifeſtum quòd bene, & ſi ex his aliquid monſtret: ſi autem non, non bene. Planum autem, quòd neque redarguit Geometram, niſi ſecundum accidés. quare non erit in non geometricis de Geometria diſputandum: latebit enim praue diſputans.conſimiliter autem & in aliis ſcientiis ſe habet. Quoniam autem ſunt geometricæ inter

** alij leg. ad omne.*

Text.28.

interrogationes, * ſunt ne igitur & non geometricæ? & iuxta vnamquanque ſcientiam, quæ ſecundum ignorantiam * qualémnam geometricæ ſunt? Et vtrum ſecundum ignorantiam ſyllogiſmus, qui ex oppoſitis ſyllogiſmus, aut paralogiſmus? Secundum Geometriam vero, aut ex alia arte. vt muſica eſt interrogatio non geometrica de Geometria. coalternas vero coincidere exiſtimare, geometrica quodammodo, & non geometrica alio modo.

** al. l. ſunt ſane & nõ Geometricæ.*

** al. l. aliquã Geometrica ſunt.*

τὸ ἄῤῥυθμον, abſque rhythmo et forma:

Duplex enim hoc, quemadmodum irrhythmicum: & alterum quidem non geometricum, eo quòd non habet, quemadmodum irrhythmicum: alterum vero, eo quòd male habet. & ignorantia hæc, & quæ ex talibus principiis contraria. In Mathematicis vero non eſt ſimiliter paralogiſmus, quoniam medium eſt ſemper, quod duplex. de hoc enim omni, & hoc rurſus de alio dicitur omni: quod autem prædicatur non dicitur omne. hæc autem ſunt, ac ſi intellectione viderentur. In rationibus vero latet. nunquid omnis circulus figura? ſi vero deſcripſerit, planum. quid autem, carmina circulus? manifeſtum, quod non ſunt.

Text. 29.

Vide primo Elenchorũ cap. 9.

Non oportet autem inſtantiam in ipſum ferre, ſi ſit propoſitio inductiua, quemadmodum enim neque propoſitio eſt, quæ non eſt in pluribus, non enim erit in omnibus: ex vniuerſalibus autem ſyllogiſmus: planum quòd neque inſtantia. eædem enim propoſitiones, & inſtantiæ. quam enim fert inſtantiam, hæc fieri poteſt propoſitio, aut demonſtratiua, aut dialectica. Contingit autem quoſdam non ſyllogiſtice dicere, eo quòd ex vtriſque conſequentia accipiunt: quemadmodum & Cæneus facit.

Vide pro hoc Ari. 2. top. nõ lõge à principio: ibi Amplius proble ma propoſitioni faciẽtẽ ſibi ipſi inſtare.

quòd

quòd ignis in multiplicata proportione. etenim ignis celeriter gignitur, vt ait: & hæc eſt proportio. ſic autem non eſt ſyllogiſmus, niſi celerrimam, proportio ſequatur multiplex: & ignem celerrima in motu proportio. Aliquando quidem igitur non contingit ſyllogizare ex acceptis: nonnunquam vero contingit, ſed non videtur. Si autem impoſſibile eſſet ex falſo verum monſtrare, facile vtique eſſet reſoluere: cõuerteretur enim ex neceſſitate. Sit enim A ens: hoc autem exiſtente, hæc ſunt, quæ noui, quòd ſunt, vt B: ex his itaque monſtrabo, quòd illud eſt. Conuertuntur autem magis quæ ſunt in Mathematicis: quoniam nullum accidens accipiunt, (ſed & hoc differunt ab iis, quæ ſunt in diſputationibus) ſed definitiones. Augentur autem non per media, ſed eo quòd aſſumunt. Vt A de B: hoc autem de C: rurſus hoc de D: & hoc in infinitum. Et in latus: * vt A, & de C, & de E. vt eſt numerus quantus, vel & infinitus, hoc, in quo A: impar numerus quantus, in quo B: numerus impar, in quo C: eſt igitur A de C. & eſt par quantus numerus, in quo D: par vero numerus, in quo E: eſt igitur A, de E.

**Cod. mul. leg. vt A de B, ſed male. & ideo Io. Gr. dicit legen dũ eſſe, vt A de B, & de D.*

De demonſtrationum Quòd, & Propter quid ſpeciebus, ac differentiis.

Cap. XIII.

Text. 30. QVod vero differt, & propter quid ſcire, primum quidem in eadem ſcientia, & in hac dupliciter. Vno quidem modo, ſi non per immediata efficiatur ſyllogiſmus: non enim accipitur prima cauſa: ſcientia vero ipſius propter quid ſecundum primam cauſam.

Alio

Alio autem,ſi per immediata quidem,ſed non per cauſam,ſed per notius eorum,quæ conuertuntur.nihil enim prohibet eorum , quæ conuerſim prædicantur,notius aliquando eſſe,quod eſt non cauſa.quare erit per hoc demonſtratio . vt quòd planetæ prope,per id,quòd non ſcintillant.Sit in quo C. planetæ : in quo B, non ſcintillare:in quo A,prope eſſe.verum itaque B de C dicere:planetæ enim non ſcintillant.ſed & A de B:quod enim non ſcintillat prope eſt. hoc autem acceptum ſit per inductionem,aut per ſenſum.neceſſe igitur A ineſſe ipſi C. quare demonſtratum fuit,quòd planetæ prope ſunt.Hic igitur ſyllogiſmus nō ipſius propter quid,ſed ipſius ꝙ, eſt . non enim propter non ſcintillare , prope ſunt , ſed propterea quia prope ſunt,non ſcintillant. Euenit autem & per alterum monſtrari alterum:& erit ipſius propter quid demonſtratio.Vt ſic C, planetæ : in quo B, prope eſſe : A , non ſcintillare.ineſt itaque & B ipſi C : * quare & ipſi C A : & A ipſi B , non ſcintillare.&eſt ſyllogiſmus ipſius propter quid: accepta enim eſt prima cauſa. Rurſus quemadmodum lunam monſtrant, quòd ſphærica, per augmenta.ſi enim quod ita augetur eſt ſphæricum : augetur autem luna : planum , quòd ſphærica . ſic igitur ipſius quòd factus fuit ſyllogiſmus. E conuerſo autem poſito medio ipſius propter quid. non enim propter augumenta eſt ſphærica: ſed quia eſt ſphærica , accipit augumenta talia . Luna , in quo C: ſphærica , in quo B : augumentum, in quo A . In quibus autem media non conuertuntur, & eſt notius,quod non eſt cauſa , ipſum quidem quòd monſtratur , ipſum autem propter quid non.

** al. le. & A ipſi B, nō ſcintillare:quare et ipſi C A.*

Amplius in quibus medium extra ponitur, etenim

etenim in his ipſius quòd, & non ipſius propter quid eſt demonſtratio. non enim dicitur cauſa. Vt propter quid non réſpirat paries: quoniam non animal. ſi enim hoc non reſpirandi cauſa eſt, oporteret animal eſſe cauſam reſpirandi. vt ſi negatio cauſa eſt ipſius non eſſe, affirmatio cauſa eſt ipſius eſſe. quemadmodum ſi hoc quod eſt incommenſurabilia eſſe calida & frigida, eius, quod eſt non ſanum eſſe, hoc quod eſt commenſurabilia eſſe, eius, quod eſt ſanum eſſe. conſimiliter autem & ſi affirmatio ipſius eſſe, negatio ipſius non eſſe. In iis autem, quæ ſic aſſignata ſunt, non contingit, quod dictum eſt. non enim omne reſpirat animal. Syllogiſmus autem fit talis cauſæ in media figura. vt ſit A, animal: in quo B, reſpirare: in quo C, paries. A igitur ineſt omni B, omne enim reſpirans eſt animal: ipſi autem C nulli: quare neque B C nulli, non itaque reſpirat paries. Aſſimilantur autem tales cauſæ iis, quæ ſecundum exceſſum dicuntur. hoc autem eſt plus diſtans dicere medium. vt illud Anacharſidis, quòd in Scythis non ſunt tibicines: neque enim vites. Secundum quidem igitur eandem ſcientiam, & ſecundum mediorum poſitionem iſtæ differentię ſunt eius, qui eſt ipſius quòd, ad eum, qui eſt ipſius propter quid, ſyllogiſmum. Alio autem modo differt ipſum propter quid ab ipſo quod, eo quòd per aliam ſcientiam vtrunque ſpeculatur. talia autem ſunt, quæcunque ſic ſe habent inuicem, vt ſit alterum ſub altero: vt perſpectiua ad Geometriam, & mechanica ad Stereometriã, & harmoniaca ad Arithmeticam, & apparentia ad Aſtrologicam: Ferè autem vniuocæ ſunt nonnullæ iſtarum ſcientiarum, vt Aſtrologia, & quæ Mathematica, & quæ

Nautica, atque Harmonica, & quæ mathematica, & quæ ſecundum auditum.

Hic enim ipſum quidem quod, ſenſitiuorum eſt ſcire, ipſum vero propter quid, Mathematicorum. hi nanque habent cauſarum demonſtrationes, & plerunq; non ſciũt ipſum quòd: quemadmodum qui vniuerſale ſpeculantur, multotiens nonnulla ſingularium neſciunt, quia non aduertunt. Sunt autem hæc, quæcunque cùm alterum quid ſint ſecundum ſubſtantiam, vtuntur formis: diſciplinę nanque circa formas ſunt: non enim de ſubiecto aliquo geometrica ſunt. ſi enim de ſubiecto aliquo geometrica ſunt, ſed nõ inquantum geometrica, de ſubiecto. Se habet autem & ad Perſpectiuam, vt hæc ad Geometriam, alia ad hanc, vt quod eſt de iride. ipſum enim quòd, Naturalis eſt ſcire. ipſum vero propter quid, Perſpectiui, aut ſimpliciter, aut ſecundum + mathema.: Multæ autem & non ſub ſe inuicem ſcientiarum, ita ſe habent, vt Medicina ad Geometriam. quòd enim vlcera orbicularia tardius ſanantur, Medici eſt ſcire: propter quid vero, Geometræ. *+diſciplinã*

Primam figuram maxime ſcientiæ eſſe accommodatam. *Cap.* *XIIII.*

Figurarũ autem maxime ſcientialis eſt prima, Mathematicæ nanque ſcientiæ per hanc demonſtrationes ferunt, vt Arithmetica, & Geometria, & Perſpectiua, & ferè vt dixerim, quæcunque ipſius propter quid conſiderationem faciũt, aut enim omnino, aut vt plurimum, & in plurimis per hanc figuram ipſius propter quid fit ſyllogiſmus. quare & propter hoc erit vtique maxime ſcientialis. maxime nanque proprium ipſius ſcire eſt propter quid ſpeculari. Poſtea & ipſius *Text. 31.*

quid eſt ſcientiam per ſolam hanc venari poſſibile. in media enim figura non fit prædicatiuus ſyllogiſmus, ipſius vero quid, eſt ſcientia affirmationis. in vltima autem fit quidem, ſed non vniuerſaliter: ipſum autem quid eſt, vniuerſaliũ eſt. non enim homo aliquo modo eſt animal bipes. Amplius hæc quidem illarum nihil indiget, illæ vero per hanc condenſantur & augentur, quouſque ad immediata venerint. Manifeſtum itaque, quòd ad ſciendum maxime proprie eſt prima figura. Quemadmodum vero contingebat A ineſſe B indiuidue, ita & non ineſſe accidit. dico autem indiuidue ineſſe aut non ineſſe, eo ꝙ non eſt ipſorum medium: ſic enim non erit ſecundum aliud ineſſe aut non ineſſe. Quando igitur aut A aut B in toto aliquo fit, aut & ambo, non contingit A ipſi B primo nõ ineſſe. ſit enim A in toto C: ſi igitur B nõ eſt in toto C (cõtingit enim ipſum quidẽ A eſſe in aliquo toto: ipſum vero B non eſſe in hoc) ſyllogiſmus erit, quòd A ipſi B non inſit: ſi enim C, A quidem omni: ipſi vero B nulli: A nulli eorum, quæ B. Conſimiliter autem & ſi B in toto aliquo eſt, vt in D, ipſum nanque D omni B ineſt: ipſi autem A nulli ipſum B: quare ipſum A nulli eorum, quæ B inerit per ſyllogiſmum, eodem pacto monſtrabitur & ſi ambo in toto aliquo ſint. Quòd autem contingit ipſum B non eſſe in quo toto eſt A, aut rurſus A, in quo eſt B, manifeſtum ex coordinationibus, quæcunque non commutantur ad ſe inuicem. Si enim nullum eorum, quæ ſunt in A C D coordinatione, de nullo prædicatur eorum, quæ ſunt in B E F: ipſum vero A in toto eſt H. coordinato exiſtenti: planum, quòd B non erit in H. commutarentur enim coordi-

nationes. conſimiliter autem & ſi B in toto aliquo eſt. Si vero neutrum ſit in toto nullo: non inſit autem A ipſi B: neceſſe eſt indiuidue non ineſſe. Si enim erit aliquod medium, neceſſe alterum ipſorum in toto aliquo eſſe. aut enim in prima figura, aut in media erit ſyllogiſmus, ſi quidem igitur in prima B, erit in toto aliquo: affirmatiuam nanque oportet, quæ ad hoc, propoſitionem fieri. ſin autem in media vtrum contigerit. ad vtraque enim accepto priuatiuo, efficitur ſyllogiſmus. ambabus vero negatiuis exiſtentibus, non erit. Planum itaque, quòd contingit aliud alij non ineſſe indiuidue: & quando contingit, & quomodo diximus.

Quot, quibúſue modis ſyllogiſticis tum in immediatis, tum in mediatis propoſitionibus Ignorantia diſpoſitionis, & quomodo ignorantia negationis exoriatur.

Caput XV.

IGnorantia vero, quæ non ſecundum negationem; ſed ſecundum diſpoſitionem dicitur, eſt quidem deceptio, quæ per ſyllogiſmum fit. Hæc autem in primo quidem inexiſtentibus aut non inexiſtentibus contingit dupliciter. aut enim quando ſimpliciter exiſtimet, ineſſe, aut non ineſſe: aut quando per ſyllogiſmum accipiat ſuſpicionem. Simplicis quidem igitur ſuſpicionis ſimplex eſt deceptio, eius vero, quæ eſt per ſyllogiſmum, plures. Non inſit enim A nulli eorum quæ B indiuidue. ſi igitur ſyllogizet A ineſſe ipſi B, medium accipiens C, deceptus erit per ſyllogiſmum. Contingit quidem igitur vtraſque *Text. 32.*

propoſitiones eſſe falſas, contingit autem alteram ſolum. Si enim neque A nulli eorum quæ C inſit: neque C nulli eorum quæ B: aſſumpta vero fuerit vtraque è conuerſo, ambæ falſæ erunt. Euenit autem ita ſe habere C ad A & B, vt neque ſub A ſit, neque vniuerſaliter in B. impoſſibile nanque B eſſe in toto aliquo. dicebatur enim A primo ipſi non ineſſe: A vero non neceſſe omnibus entibus ineſſe vniuerſaliter: quare ambæ falſæ. Sed & alteram contingit veram accipere, non tamen vtram volueris. ſed A C. C B nanque propoſitio ſemper falſa erit: eo quòd ipſum B in nullo ſit: A C vero euenit. quemadmodum ſi A & ipſi C, & ipſi B inſit indiuidue. quando enim idem primo prædicetur de pluribus, neutrum in neutro erit. Differt autem nihil, neque ſi non indiuidue inſit. Deceptio quidem igitur inexiſtendi & per hæc, & ita fit ſolum: non enim erat in alia figura inexiſtendi ſyllogiſmus.

Quæ vero eſt non exiſtendi & in prima fit, & in media figura. Primum itaque dicamus quot modis in prima fit, & quomodo ſe habentibus propoſitionibus. Contingit quidem igitur vtriſque falſis exiſtentibus, queadmodum ſi A & ipſi C, & ipſi B inſit indiuidue. Si enim acceptum fuerit A quidem nulli C: C vero omni B: falſæ erunt propoſitiones.

Contingit autem & altera falſa exiſtente, & hac vtrauis. Euenit enim A C quidem veram eſſe, C B vero falſam. A C quidem veram: quoniam non omnibus entibus ineſt A. C B vero falſam: quoniam impoſſibile eſt C ineſſe ipſi B, cui nulli ineſt A. non enim amplius vera erit A C propoſitio. ſimul autem ſi & ambæ ſunt veræ,

&

& concluſio erit vera. Sed & C B contingit veram eſſe, altera exiſtente falſa. quemadmodum ſi B & in C, & in A eſt. neceſſe enim alterum ſub altero eſſe. quare ſi acceperit A nulli eorum, quæ C ineſſe, falſa erit propoſitio. Planum igitur, quòd altera falſa exiſtente, & vtriſque, erit falſus ſyllogiſmus. In media autem figura, totas quidem eſſe propoſitiones ambas falſas, non contingit. quando enim A omni B inſit, nihil erit accipere, quod alteri quidem omni, alteri vero nulli inerit. Oportet autem ſic accipere propoſitiones, vt huic quidem inſit, illi vero non inſit: ſiquidem erit ſyllogiſmus. ſi igitur ſic acceptæ falſæ, planum, quòd è contrario è conuerſo ſe habebunt. hoc autem impoſsibile. In aliquo vero vtranque nihil prohibet falſam eſſe, quemadmodum ſi C & A, & B alicui inſit. Si enim A quidem omni acceptum fuerit ineſſe: B vero nulli: falſæ quidem ambæ propoſitiones, non tamen totæ, ſed in aliquo. Et è conuerſo quoque poſito priuatiuo, conſimiliter. Alteram vero falſam eſſe, & vtramuis contingit. quod enim ineſt A omni, & B ineſt. Si igitur acceptum fuerit ipſum C ineſſe quidem toti A, toti vero B non ineſſe: C A quidem vera erit, B C autem falſa. Rurſus quod B quidem nulli ineſt, neque A omni inerit. ſi enim ipſi A, & ipſi B: ſed non inerat. Si igitur acceptum fuerit C A quidem toti ineſſe, B vero nulli: B C quidem propoſitio vera, altera autem falſa. Conſimiliter vero & tranſpoſito priuatiuo. quod enim nulli ineſt A, neque B nulli inerit. Si igitur acceptum fuerit C A quidem toti non ineſſe: A C quidem propoſitio vera erit, altera autem falſa.

Et rurſus quod omni B ineſt, accipere ineſſe nulli A, falſum. neceſſe enim, ſi B omni, & A alicui ineſſe. Si igitur acceptum fuerit, C ineſſe quidem omni B, nulli vero A: C B quidem vera erit, C A autem falſa. Planum igitur quòd & ambabus exiſtentibus faſils, & altera ſolum, erit ſyllogiſmus deceptorius in indiuiduis. In his vero, quæ inſunt non indiuidue, aut non inſunt, quando quidem per proprium medium efficiatur falſi ſyllogiſmus, non poſſunt ambæ falſæ eſſe propoſitiones, ſed ea ſolum, quæ eſt ad maius extremum. Dico autem proprium medium, per quod fit contradictionis ſyllogiſmus.

Inſit enim A ipſi B per medium C: quoniam igitur neceſſe eſt C B affirmatiuam accipi, cùm fit ſyllogiſmus: planum, quòd ſemper hæc erit vera, non enim conuertitur: A C vero falſa, hac enim conuerſa contrarius fit ſyllogiſmus.

Conſimiliter autem & ſi ex alia coordinatione acceptum fuerit medium, vt D licet in toto A ſit, & de B omni prædicetur: neceſſe enim D B quidem propoſitionem manere, alteram vero conuerti. quare hæc quidem ſemper vera, illa autem ſemper falſa. & quaſi talis deceptio eadem eſt ei, quæ eſt per proprium medium.

Si vero non per proprium medium efficiatur ſyllogiſmus: quando ſub A quidem ſit medium: ipſi vero B nulli inſit: neceſſe eſt falſas eſſe ambas. accipiendæ nanque ſunt è contrario, quàm ſe habent propoſitiones, ſi debet ſyllogiſmus fieri. ſic autem acceptis, ambæ efficiuntur falſæ. quemadmodum ſi A quidem toti D ineſt: D vero nulli eorum, quæ B: his enim conuerſis, ſyllogiſmus erit, & propoſitiones ambæ falſæ.

Quando

Quando vero mediuum non ſit ſub A, vt D, A D quidem vera erit, D B autem falſa. nam A D quidem vera, quoniam non erat in A ipſum D: D B autem falſa, quoniam ſi eſſet vera, & concluſio vera eſſet. ſed erat falſa.

Sed cum per mediam figuram efficitur deceptio, ambas quidem non contingit falſas eſſe propoſitiones totas. Cùm enim ſit B ſub A, nihil contingit, huic quidem omni, illi vero nulli ineſſe, quemadmodum dictum eſt & prius.

Alteram autem euenit. & vtramlibet. Si enim C, & A & B inſit: ſi acceptum fuerit, ipſi quidem A ineſſe, ipſi vero B non ineſſe: A C quidem vera erit, altera autem falſa.

Rurſus, ſi acceptum fuerit C ipſi quidem B ineſſe, A vero nulli: B C quidem vera erit, altera autem falſa.

Si igitur priuatiuus ſit deceptionis ſyllogiſmus, dictum eſt, quando, & per quæ erit deceptio. Sin autem affirmatiuus, quando quidem per propriũ mediũ, impoſſibile ambas eſſe falſas. neceſſe eſt enim C B manere, ſi quidem erit ſyllogiſmus, quemadmodum dictum eſt & prius. quare C A ſemper erit falſa: hæc enim eſt, quæ conuertitur.

Conſimiliter autem & ſi ex alia coordinatione accipiatur medium, quemadmodum dictum eſt & in priuatiua deceptione. neceſſe enim D B quidem manere, A D autem conuerti, & deceptio eadem eſt ei quæ prius.

Quando autem non per proprium: ſi D quidem ſit ſub A, hæc quidem erit vera, altera autem falſa; euenit enim A pluribus ineſſe, quæ non ſunt ſub ſe inuicem. ſi vero non ſit D ſub A, planum quidem, quòd hæc ſemper erit fal-

ſa, affirmatiua nanque accipitur, D B vero contingit & veram eſſe & falſam: nihil enim prohibet, A quidem nulli D ineſſe, D vero ipſi B omni: vt animal ſcientię, ſcientiam autem muſicę. Neq; turſus ſi neq; A nulli eorũ, quę D, neq; D nulli eorum, quæ B. Manifeſtum igitur, quòd non exiſtente medio ſub A, & ambas euenit falſas eſſe, & vtram volueris.

Quot igitur modis, & per quæ euenit fieri deceptiones, quæ ſecundum ſyllogiſmum, & in immediatis, & in iis quæ per demonſtrationem, manifeſtum.

Text.33. Planum autem eſt, & quòd ſi quis ſenſus defecerit, neceſſe & ſcientiam aliquam deficere, quam impoſſibile eſt accipere: ſi quidem addiſcimus, aut inductione, aut demonſtratione. Eſt autem demonſtratio ex vniuerſalibus, inductio vero ex iis, quæ ſecundum partem: impoſſibile autem vniuerſalia ſpeculari niſi per inductionem, quoniam & quæ ex abſtractione dicuntur, erunt per inductionem nota ſi quis voluerit nota facere, quòd inſunt vnicuique generi nonnulla, & ſi non ſeparabilia ſunt, ſecundum quòd tale * hoc vnumquodque: inducere autem non habentes ſenſum, impoſſibile. ſingularium nanque ſenſus eſt, non enim contingit accipere ipſorum ſcientiam: neque enim ex vniuerſalibus ſine inductione, neque per inductionem ſine ſenſu.

* al.l.quale hoc

Syllogiſmum omnem ex tribus conſtare terminis, maiori, minori, ac medio: & hos in infinitum tam in propoſitionibus affirmatiuis, quam negatiuis abire non poſſe.

Cap.

Caput XVI.

ESt autem omnis ſyllogiſmus per tres terminos, & qui quidem monſtrare poteſt, quòd A ineſt ipſi C, eo quòd ineſt ipſi B, & hoc ipſi C: priuatiuus autem alteram quidem propoſitionem habens, quòd aliud quid alij ineſt, alteram vero, quòd non ineſt. Manifeſtum igitur quòd principia, & quæ dicuntur ſuppoſitiones hæ ſunt: accipientem enim hæc ita neceſſe eſt monſtrare, vt quòd A ineſt ipſi C per B. Rurſus vero quòd A ipſi B per aliud medium; & quòd B ipſi C conſimiliter. *Text.34.*

Secundum opinionem igitur ſyllogizantibus & ſolum dialectice, planum quòd hoc ſolum conſiderandum, ſi ex quibus contingit probabiliſſimis fiat ſyllogiſmus. quare & ſi eſt aliquid in veritate eorum, quæ ſunt A B, medium: videtur autem non eſſe, qui per hoc ſyllogizauit, ſyllogizatus eſt dialectice. Ad veritatem autem ex iis, quæ ſunt, oportet conſiderare, ſe habet autem ſic. Quoniam eſt quòd ipſum quidem de alia prædicatur non ſecundum accidens, dico autem ſecundum accidens, vt album aliquando illud dicimus eſſe hominem, non ſimiliter dicentes & hominem album, hic quidem enim non alterum aliquid exiſtens album eſt, album vero, quoniam accidit homini eſſe albo, ſunt itaque nonnulla talia, vt per ſe prædicentur.

Sit igitur C tale, quod ipſum quidem non amplius inſit alij, huic autem B primo, & non ſit aliud intermedium, & rurſus *E ipſi ipſum F con ſimiliter, & hoc ipſi B: an igitur hoc neceſſe eſt ſtare, aut contingit in infinitum ire? Et rurſus ſi de A quidem nihil prædicatur per ſe, A vero ipſi H ineſt primo, intermedio autem nulli priori, &

**Argirop. legit D ipſi B, E. ipſi D. & F itidem ipſi cõpetat E.*

H ipſi C, & hoc ipſi B:an & hoc ſtare neceſſe eſt, aut & hoc contingit in infinitum ire? differt autem hoc à priori tantum, quoniam hoc quidem eſt, an contingit incipienti à tali, quod nulli ineſt alteri: ſed aliud illi ſurſum in infinitum ire, alterum vero incipientem à tali, quod ipſum quidem de alio, de illo autem nihil prædicatur, deorſum conſiderare, ſi contingit in infinitum ire. Amplius media an contingit infinita eſſe determinatis extremis. dico autem veluti, ſi A ipſi C ineſt, medium vèro ipſorum B, ipſius vero B & A altera: horum autem altera, an & hęc in infinitum contingit ire, aut impoſſibile? eſt autem hoc conſiderare idem, & ſi demonſtrationes in infinitum vadunt: & ſi eſt demonſtratio cuiuſque, aut ad ſe inuicem terminantur.

Conſimiliter autem dico & in priuatiuis ſyllogiſmis ac propoſitionibus, vt A ineſt B nulli aut primo: aut erit aliquid medium, cui priori non ineſt, veluti ſi ipſi C quid B ineſt omni: & rurſus alij adhuc priori hoc, vt ſi ipſi A, quod C omni ineſt: in his etenim aut infinita, quibus non ineſt prioribus, aut ſtant.

In iis vero, quæ conuertuntur, non ſimiliter ſe habet: non eſt enim in iis, quæ retrouorſum prædicantur, de quo primo prædicatur, aut vltimo: omnia enim ad omina ſic conſimiliter ſe habent, ſiue ſunt infinita, quæ de ipſo prædicantur, ſiue vtraque ſunt quæ dubitantur infinita, præterquam quòd ſi non ſimiliter contingit conuerti: ſed hoc quidem, vt accidens, illud vero vt prædicamentum.

Quòd igitur intermedia non contingit infinita eſſe, ſi deorſum & ſurſum ſtent prædicamenta, manifeſtum. dico autem ſurſum quod in magis

gis vniuerſale, deorſum vero quod in id, quod ſecundum partem. ſi enim A prædicante de F, infinita ſunt intermedia, in quibus eſt B: planum quòd contingere poſſet, vt & ab A in deorſum alterum de altero prædicaretur in infinitum: antequam enim in F deueniatur, infinita ſunt intermedia: & ab F ſurſum infinita, antequam ad A deueniatur: quare ſi hæc impoſſibilia, & ipſius A & F impoſſibile infinita eſſe media. Neque enim ſi quis diceret, quòd alia quidem ſunt ipſorum A B C inuicem, vt non ſit medium, alia vero non eſt accipere, nihil differt: quodcunque enim accepero eorum, quæ B erit ad A. aut ad F, aut infinita media, aut non: quo autem ſint, primum infinita, ſiue ſtatim, ſiue non ſtatim nihil differt: quæ enim ſunt poſt hæc, infinita ſunt.

Planum autem & in priuatiua demonſtratione, quòd ſtabitur, ſi quidem in prædicatiua ſtatur ad vtraque. ſit enim non contingens, neque ſurſum ab vltimo in infinitum ire. (dico autem vltimum, quod ipſum quidem alij nulli ineſt, illi vero aliud, vt F:) neque à primo in vltimum. (dico autem primum, quod ipſum quidem de alio, de illo vero nihil aliud) ſi vtique hæc ſunt, & in negatione ſtabitur. Tripliciter nanque monſtratur non exiſtens, aut enim cui quidem ipſum C B, ineſt omni, cui vero ipſum B, ipſum A nulli. Ipſius itaque B C, & ſemper alterius diſtantiæ, neceſſe eſt progredi ad immediata, prædicatiua nanque eſt hæc diſtantia: alterum vero manifeſtum, quòd ſi alij non ineſt priori, vt ipſi D, hoc oportebit ipſi B omni ineſſe: & ſi rurſus alij priori ipſo D non ineſt, illud oportebit ipſi D omni ineſſe:

quare

** al. l. quæ deorſum eſt via ſtat, & quæ ſurſum ſtabit*

quare quoniam,* quæ ſurſum eſt,via ſtat, & quæ deorſum ſtabit, & erit aliquid primo, cui non ineſt. Rurſus ſi B quidem omni A: ipſi vero C nulli: ipſum A eorum,quæ C, nulli ineſt. Rurſus hoc ſi oportet monſtrare, planum quòd aut per ſuperiorem modum monſtrabitur, aut per hunc, aut tertium. Primus igitur dictus fuit: ſecundus vero monſtrabitur. Sic autem vtique monſtraret,vt quòd D ipſi quidem B omni ineſt, ſi vero C,nulli, ſi neceſſe eſt ineſſe aliquid ipſi B. Et rurſus, ſi hoc ipſi C non inerit, aliud ipſi D ineſt; quod ipſi C non ineſt: igitur quoniam ineſſe ſemper ſuperiori ſtat, ſtabit & non ineſſe.

Tertius vero modus fuerat,ſi A quidem B omni ineſt, ipſum vero C non ineſt, non omni ineſt C,cui A. Rurſus vero hoc,aut per ſuperius dicta, aut ſimiliter monſtrabitur. Illo quidem itaque modo ſtatur. ſin autem ſic, iterum accipietur B ineſſe ipſi E, cui ipſum C, non omni ineſt, & hoc rurſus conſimiliter. Quoniam autem ſuppoſitum eſt ſtari & deorſum, planum quòd ſtabit, & C non inexiſtens.

Manifeſtum autem quòd, & ſi non vna via monſtretur, ſed omnibus,aliquando quidem ex prima figura, aliquando autem ex ſecunda, aut tertia,quòd & ſic ſtabitur: finitæ enim ſunt viæ: finita autem finities, neceſſe eſt, finita eſſe omnia. Quòd igitur in priuatione ſi quidem & in eo quod eſt ineſſe, ſtatur, manifeſtum.

Text.35. Quod autem in illis, logice quidem ſpeculantibus ita manifeſtum. In iis quidem igitur quæ in eo, quòd quid eſt prædicantur, planum: ſi enim eſt definire, aut cognoſcibile ipſum quòd quid erat eſſe, infinita vero non eſt pertranſire, neceſſe eſt terminata eſſe, quæ in eo, quòd

quòd quid eſt prædicantur. Vniuerſaliter autem ſic dicimus: eſt enim dicere vere, album ambulare, & magnum illud lignum eſſe, & rurſus lignum magnum eſſe, & hominem aubulare: ſed alterum eſt ita dicere, & illo modo. quando enim album eſſe dixero lignum, tunc dico, quòd cui accidit vt ſit album, lignum eſt, ſed non tanquam ſubiectum ligno album eſt: neque etenim album exiſtens, neque quod eſt album aliquid, factum fuit lignum: quare non eſt niſi ſecundum accidens: quando autem lignum album eſſe dixero, non quòd alterum quid eſt album, illi vero contigit lignum eſſe. veluti quando muſicum album eſſe dixero: tunc enim quòd homo albus eſt, cui contigit eſſe muſicum, dico: ſed lignum eſt ſubiectum, quod quidem & erat non alterum quid exiſtens, quàm quod lignum, aut lignum quoddam. ſi itaque oportet nomina ponere, ſit quidem ita dicere prædicare illo vero modo, aut nequaquam prædicare, aut prædicare quidem non ſimpliciter, ſecundum accidens autem prædicare: eſt autem, vt quidem album, quod prædicatur, vt vero lignum illud, de quo prædicatur. ſupponatur itaque prædicatum prædicari ſemper de quo prædicatur ſimpliciter, ſed non ſecundum accidens: ſic enim demonſtrationes demonſtrant. quare aut in eo quod quid eſt, aut quod quale, aut quantum, aut ad aliquid, aut faciens, aut patiens, aut vbi, aut quando, cùm vnum de vno prædicatum fuerit. Amplius ſubſtantiam quidem ſignificantia, quod illud, aut quod illud aliquid ſignificant, de quo prædicantur. quæcunque vero non ſubſtantiam ſignificant, ſed de alio ſubiecto dicuntur, quod non eſt, neque

quod illud, neque quod illud aliquid, accidentia. quemadmodum de homine album. nõ enim eſt homo, neque quod album, neque quod album quid, ſed animal fortaſſe, quod quidem enim animal eſt, homo eſt. Quæcunque vero non ſubſtantiam ſignificant, oportet de aliquo ſubiecto prædicari, & non eſſe aliquid album, quod non alterum quid exiſtens album eſt. Species enim valeant, nanque & * tereti ſmata ſunt, & ſi ſunt, nihil ad ſermonem ſunt, demonſtrationes enim de talibus ſunt. Amplius ſi non eſt hoc huius qualitas, & illud huius, neque qualitatis qualitas, impoſſibile eſt mutuo prædicari ſic, ſed verum quidem dicere contingit, mutuo autem prædicari vere non contingit.

Aut enim vt ſubſtantia * prædicabitur, veluti ſi genus exiſtens, aut differentia prædicati. Hæc autem monſtrata ſunt, quòd non erunt infinita, neque deorſum, neque ſurſum, vt homo bipes, hoc animal, hoc autem alterum, neque animal de homine, hoc autem de Callia in eo quod eſt quid, ſubſtantiam enim omnem eſt definire talem, infinita vero non eſt pertranſire intelligentem, quare neque ſurſum, neque deorſum infinita. illam nanque non eſt definire, de qua infinita prædicantur. ſic itaque genera inter ſe non retrouerſum prędicabuntur, erit enim ipſum quod ipſum aliquid eſt.

Neque vtique qualis, aut aliorum nullum, ſi non ſecundum accidens prædicatum fuerit: omnia enim hæc accidunt, & de ſubſtantiis prædicantur: ſed certe neque ſurſum infinita erunt, de vnoquoque nanque prædicatur, quod vtique ſignificat, aut quale quid, aut quantum quid, aut de talibus, aut quæ in ſubſtantia: hæc autem

*Io. Grã. inquit, τερετίσματα vocantur præcantus cytharedorũ quos inarticulate canũt vt experiãtur diſſonantiã chordarũ: ſi ſecũdum cõuenientẽ melodiæ rationẽ extenſa ſunt. vel alias pertrectationes citharedorũ inarticulatæ experiẽtiæ gratia, diſſonantiæ chordarũ factæ.

*Argirop. addit: aut ũt accidẽs.

tem determinata ſunt,& genera prædicamentorum determinata ſunt:aut enim quale,aut quantum, aut ad aliquid, aut faciens, aut patiens, aut vbi, aut quando. Suppoſitum autem fuit vnum de vno prædicari: ipſa vero de ipſis quæcunque non quid ſunt, non prædicari, accidentia nanque ſunt omnia: ſed hæc quidem per ſe, illa autem ſecundum alterum modum: hæc autem omnia de ſubiecto aliquo prædicari dicimus, accidens autem non eſſe ſubiectum aliquid, nihil enim talium ponimus eſſe, quod non alterum quid exiſtens dicitur, ſed ipſum aliis, & alia quædam de alio. Neque ſurſum itaque vnum de vno, neque deorſum ineſſe dicetur. de quibus enim dicuntur accidentia, quæcunque inſunt in ſubſtantia vniuſcuiuſque, hæc infinita non ſunt, ſurſum autem & ipſa quoque accidentia vtraque non infinita ſunt. Neceſſe eſt igitur eſſe aliquid, de quo primum aliquid prædicátur, & de hoc aliud & hoc ſtare, & eſſe aliquid, quod non amplius neque de alio priori, neque de illo aliud prius prædicatur. Vnus igitur modus dicitur demonſtrationis hic.

Amplius autem alius eſt, ſi de quibus priora aliqua prædicantur, eſt horum demonſtratió, quorum autem eſt demonſtratio neque melius euenit ſe habere ad ipſa, quam ſcire, neque ſcire ſine demonſtratione: ſi autem hoc per hæc notum, hæc autem non nouimus, neque melius nos habemus ad ipſa quàm ſcire, neque quod per hæc notum ſciemus. Si igitur eſt aliquid ſcire per demonſtrationem ſimpliciter & non ex quibuſdam, neque ex ſuppoſitione, neceſſe eſt ſtare prędicationes intermedias: ſi enim non ſtant, ſed eſt ſemper acceptio ad ſuperius,

omnium

omnium erit demonſtratio: quare, ſi infinita non euenit pertranſire, quorum eſt demonſtratio, hæc non ſciemus per demonſtrationem. ſi igitur neque melius nos habemus ad ipſa, quàm ſcire, non erit aliquid ſcire per demonſtrationem ſimpliciter, ſed ex ſuppoſitione.

Tex.36. Logice igitur ex his quidem aliquis crederet de eo, quod dictum eſt: reſolutorie vero per hæc manifeſtum breuius, quòd neque ſurſum, neque deorſum infinita prædicata contingit eſſe in demonſtratiuis ſcientiis, de quibus conſideratio eſt. demonſtratio nanque eorum eſt, quæcunque per ſe inſunt rebus. per ſe vero dupliciter ſunt. quæcunque etenim in illis inſunt in eo, quod quid eſt, & quibus ipſa in eo, quod quid eſt inexiſtentibus ipſis. vt in numero impar, quod ineſt quidem numero, ineſt autem ipſi numerus in ratione ipſius: & rurſus multitudo, aut diuiſibile in ratione numeri ineſt: horum autem neutra contingit infinita eſſe, neque vt impar numeri: iterum enim in impari aliud eſſet, cui inerat exiſtenti, hoc autem ſi ſit primum numerus inerit inexiſtentibus ipſi. Si igitur non contingit infinita talia eſſe in vno, neque ſurſum erunt infinita: ſed neceſſe vtique omnia ineſſe ipſi primo, vt numero, & illis numerum: quare conuertentia erunt, ſed non ſupertendentia. Neque etiam, quæcunque in eo, quod quid eſt inſunt, neque hæc infinita ſunt: neque enim eſſet vtique definire. Quare ſi prædicata quidem per ſe omnia dicuntur: hæc autem non infinita, ſtarent vtique quæ ſurſum: quare & deorſum. ſi autem ſic, & quæ in medio * duobus terminis ſemper inerunt finita: ſi vero hoc, planum iam, quòd neceſſe eſt demon

** al. l. duorum terminorum fuerint vtique finita.*

demonſtrationum principia eſſe, & non omnium eſſe demonſtrationem: quòd dicebamus quoſdam dicere à principio. ſi enim ſunt principia, neque omnia demonſtrabilia, neque in infinitum iri poteſt: eſſe enim vtrumuis horum, nihil aliud eſt, quàm eſſe nullam diſtantiam immediatam, & indiuiſibilem, ſed omnes diuiſibiles. intro nanque proiiciendo terminum, ſed non aſſumendo demonſtratur, quod demonſtratur: quare ſi hoc in infinitum contingit ire, contingeret vtique duorum terminorum infinita in intermedio eſſe media: ſed hoc impoſſibile, ſi ſtant prædicamenta ſurſum & deorſum. Quòd autem ſtant, monſtratum fuit logice quidem prius, reſolutorie vero nunc.

Quo pacto mediatæ propoſitiones ad immediatas deduci poſſint.

Caput XVII.

Monſtratis autem his, manifeſtum, quòd ſi aliquid idem duobus inſit, vt A, & ipſi C & ipſi D: cum non prædicetur alterum de altero, aut nullo modo, aut non de omni, quòd non ſemper ſecundum commune aliquid inerit, vt æquicruri & gradato hoc, quod eſt duobus rectis æquales habere ſecundum commune aliquod ineſt: ſecundum quòd enim figura quædam ineſt, & non ſecundum quod alterum. hoc autem non ſemper ita ſe habet: ſit enim B, ſecundum quod A ipſi C D ineſt, planum igitur erit, quòd & B ipſi C & D, ſecundum aliud commune, & illud ſecundum alterum: quare inter duos terminos infiniti vtique inciderent termini: ſed impoſſibile. ſecundum igitur commune *Text.37.*

aliquid ineſſe non neceſſarium eſt ſemper idem
*al.l.imme diata. pluribus, ſi quidem erunt * mediata interualla.
In eodem tamẽ genere & ex iiſdem indiuiduis
*al.l.infinita. neceſſe eſt terminos eſſe: ſiquidem ipſum commune
erit ex iis, quæ per ſe inſunt. non enim
Text.38. erat ex alio genere in aliud tranſcendere, quæ
monſtrantur. Manifeſtum autem, & quòd
quando A inſit B: ſiquidem eſt aliquid medium,
eſt monſtrare quòd A ineſt B, & elementa huius
ſunt hæc, & tot, quot media ſunt: immediatæ
nanque propoſitiones elementa ſunt, aut
omnes, aut vniuerſales: ſi autem non eſt aliquod
medium, non amplius eſt demonſtratio:
ſed in principio via eſt hæc.

Conſimiliter autem & ſi A ipſi B non ineſt.
ſi quidem eſt aut medium, aut prius, cui non
ineſt, eſt demonſtratio: ſi autem non, non eſt:
ſed principia & elementa tot ſunt, quot termini.
Horum nanque propoſitiones principia demonſtrationis
ſunt: & quemadmodum nonnulla
principia ſunt indemonſtrabilia, quòd eſt
iſtud hoc, & ineſt iſtud huic, ita & quod non
eſt iſtud hoc, neque ineſt iſtud huic: quare hæc
quidem eſſe aliquid, illa autem non eſſe aliquid,
erunt principia.

Quando autem opus ſit monſtrare, accipiendum
eſt, quod de B prædicatur primo, ſit C, &
de hoc conſimiliter A, & ita ſemper procedenti
nunquam extra ipſum propoſitio, neque exiſtens
accipitur in demonſtrando, ſed ſemper
medium condenſatur: quouſque indiuiſibilia
fiant & vnum: eſt autem vnum, quando immediatum
factum fuerit, & vna propoſitio ſimpliciter,
quæ immediata. Et quemadmodum in
aliis principium ſimplex, hoc autem non idem

ybiq

vbique: ſed in pondere quidem mina, in cantu vero * dieſis, illud autem in alio: conſimiliter in ſyllogiſmis ipſum vnum eſt propoſitio immediata: in demonſtratione vero ac ſcientia intellectus.

* *dieſis. i. primus ſenſibilis ſonus*

In monſtratiuis igitur ſyllogiſmis ipſius inexiſtentis, nihil extra cadit: in priuatiuis vero, vbi quidem quod oportet ineſſe, nihil extra hoc cadit. vt, ſi A ipſi B per C non ineſt, ſi enim omni quidem B C ineſt, A vero ipſum C nulli. rurſus ſi opus fuerit, quòd A C nulli ineſt, medium accipiendum eſt ipſius A & C, & ita ſemper progredietur. Si autem oportuerit monſtrare, quòd D ipſi E non ineſt eo quòd C D quidem omni ineſt, E vero nulli, aut non omni, nunquam cadet extra E: hoc autem eſt, cui non oportet ineſſe. In tertio autem modo, neque à quo oportet, neque quod oportet priuare, nunquam extra ibit.

Demonſtrationem vniuerſalem particulari eſſe præſtantiorem.

Caput XVIII.

CVm vero ſit demonſtratio, hæc quidem vniuerſaliter, illa vero ſecundum partem, & hæc quidem prædicatiua, illa vero priuatiua, dubitatur vtra melior ſit: conſimiliter autem & de ea, quæ demonſtrare dicitur, & de ducente ad impoſſibile demonſtratione. *Text. 39.*

Primum igitur conſiderabimus de vniuerſali, & particulari: hoc autem cum declarauerimus, & de ea, quæ monſtrare dicitur, & ea, quæ ad impoſſibile, dicemus. Videretur igitur fortaſſe

aliquibus ita conſiderantibus, eam ſecundum partem eſſe meliorem: ſi enim ſecundum quàm magis ſcimus demonſtrationem, melior eſt demonſtratio (hæc enim eſt virtus demonſtrationis) magis autem ſcimus vnumquodque, cùm ipſum ſciamus ſecundum ſe, quam quando ſecundum aliud, vt muſicum Coriſcum, quando quòd Coriſcus muſicus eſt, quam quando quòd homo muſicus eſt: ſimiliter autem & in aliis. Vniuerſalis autem, quòd aliud non, quòd ipſum contingit, monſtrat: vt quòd æquicrus, non quòd æquicrus, ſed quòd triangulus, quæ vero ſecundum partem, quòd ipſum monſtrat. ſi igitur melior quidem, quæ ſecundum ipſum, talis autem quæ ſecundum partem: vniuerſali magis, & melior vtique, quę ſecundum partem eſt, demonſtratio erit. Amplius, ſi vniuerſale quidem non eſt aliquid præter ſingularia, demonſtratio vero opinionem facit eſſe aliquid hoc, ſecundum quod demonſtrat, & quandam naturam eſſe in entibus talem: vt trianguli præter quoſdam, & figuræ præter quaſdam, & numeri præter quoſdam numeros: melior autem, quæ eſt de ente, quam quæ de non ente, & propter quam non decipietur, quam propter quam decipietur: vniuerſalis autem eſt talis, (procedentes enim monſtrant, quemadmodũ de proportionato, vt quòd vtique ſit aliquid tale, erit proportionatum,) quod neque linea, neque numerus, neque ſolidum, neque planum, ſed præter hæc aliquid.

Si igitur vniuerſalis quidem magis hæc, de ente autem minus, quàm particularis, & facit opinionem falſam: peior vtique eſſet vniuerſalis, quam particularis. Et primum quidem nihil magis in vniuerſali, quam in particulari altera ratio

ratio eſt: ſi enim quod duobus rectis ineſt, non inquantum æquicrus, ſed inquantum triangulus, noſcens, quòd æquicrus, minus nouit inquantum ipſum, quam qui nouit, quòd triangulus: & omnino ſi non quidem ſecundum quòd ſit triangulus poſtea monſtrat, non erit vtique demonſtratio: ſin autẽ nouit vnumquodque, inquantum vnumquodque ineſt, magis nouit: ſi itaque triangulus in plus eſt, & eadem ratio, & non ſecundum æquiuocationem triangulus, & ineſt omni triangulo hoc, quod eſt duos, non triangulus inquantum æquicrus, ſed æquicrus inquantum triangulus habet tales angulos: quare qui vniuerſaliter ſcit, magis nouit ſecundum quòd ineſt, quam qui ſecundum partem: melior itaque vniuerſalis, quàm particularis.

Amplius ſiquidem eſſet aliqua ratio, & non æquiuocatio, vniuerſale vtique nihil minus eſſet quibuſdam particularibus: ſed & magis, quanto incorruptibilia in illis ſunt, quæ vero particularia corruptibilia magis. Præterea nulla neceſſitas eſt ſuſpicari aliquid eſſe hoc præter hæc, quòd vnum ſignificat nihil magis, quàm in aliis, quæcunque non aliquid ſignificant, ſed aut quale, aut ad aliquid, aut facere: ſi igitur eſt, non demonſtratio cauſa, ſed qui audit.

Amplius ſi demonſtratio quidem eſt ſyllogiſmus monſtratiuus cauſæ, & ipſius propter quid, vniuerſale autem magis eſt cauſa: cui enim per ſe ineſt aliquid, hoc idem ipſi cauſa eſt, vniuerſale autem primum, cauſa igitur vniuerſale eſt. quare & demonſtratio melior: magis enim cauſæ & ipſius propter quid, eſt.

Præterea vſque ad hoc quærimus propter quid, & tunc opinamur ſcire, quando non ſit

aliquibus ita conſiderantibus, eam ſecundum partem eſſe meliorem: ſi enim ſecundum quàm magis ſcimus demonſtrationem, melior eſt demonſtratio (hæc enim eſt virtus demonſtrationis) magis autem ſcimus vnumquodque, cùm ipſum ſciamus ſecundum ſe, quam quando ſecundum aliud, vt muſicum Coriſcum, quando quòd Coriſcus muſicus eſt, quam quando quòd homo muſicus eſt: ſimiliter autem & in aliis. Vniuerſalis autem, quòd aliud non, quòd ipſum contingit, monſtrat: vt quòd æquicrus, non quòd æquicrus, ſed quòd triangulus, quæ vero ſecundum partem, quòd ipſum, monſtrat. ſi igitur melior quidem, quæ ſecundum ipſum, talis autem quæ ſecundum partem: vniuerſali magis, & melior vtique, quę ſecundum partem eſt, demonſtratio erit. Amplius, ſi vniuerſale quidem non eſt aliquid præter ſingularia, demonſtratio vero opinionem facit eſſe aliquid hoc, ſecundum quod demonſtrat, & quandam naturam eſſe in entibus talem; vt trianguli præter quoſdam, & figuræ præter quaſdam, & numeri præter quoſdam numeros: melior autem, quæ eſt de ente, quam quæ de non ente, & propter quam non decipietur, quam propter quam decipietur: vniuerſalis autem eſt talis, (procedentes enim monſtrant, quemadmodū de proportionato, vt quòd vtique ſit aliquid tale, erit proportionatum,) quod neque linea, neque numerus, neque ſolidum, neque planum, ſed præter hæc aliquid.

Si igitur vniuerſalis quidem magis hæc, de ente autem minus, quàm particularis, & facit opinionem falſam: peior vtique eſſet vniuerſalis, quam particularis. Et primum quidem nihil magis in vniuerſali, quam in particulari altera ratio

ratio eſt: ſi enim quod duobus rectis ineſt,non inquantum æquicrus, ſed inquantum triangulus, noſcens, quòd æquicrus, minus nouit inquantum ipſum, quam qui nouit, quòd triangulus:& omnino ſi non quidem ſecundum quòd ſit triangulus poſtea monſtrat, non erit vtique demonſtratio: ſin auté nouit vnumquodque,inquantum vnumquodque ineſt, magis nouit: ſi itaque triangulus in plus eſt, & eadem ratio, & non ſecundum æquiuocationem triangulus, & ineſt omni triangulo hoc, quod eſt duos, non triangulus inquantum æquicrus, ſed æquicrus inquantum triangulus habet tales angulos:quare qui vniuerſaliter ſcit, magis nouit ſecundum quòd ineſt, quam qui ſecundum partem:melior itaque vniuerſalis, quàm particularis.

Amplius ſiquidem eſſet aliqua ratio, & non æquiuocatio,vniuerſale vtique nihil minus eſſet quibuſdam particularibus: ſed & magis, quanto incorruptibilia in illis ſunt, quæ vero particularia corruptibilia magis. Præterea nulla neceſſitas eſt ſuſpicari aliquid eſſe hoc præter hæc, quòd vnum ſignificat nihil magis, quàm in aliis, quæcunque non aliquid ſignificant, ſed aut quale, aut ad aliquid, aut facere: ſi igitur eſt,non demonſtratio cauſa, ſed qui audit.

Amplius ſi demonſtratio quidem eſt ſyllogiſmus monſtratiuus cauſæ, & ipſius propter quid, vniuerſale autem magis eſt cauſa: cui enim per ſe ineſt aliquid, hoc idem ipſi cauſa eſt, vniuerſale autem primum, cauſa igitur vniuerſale eſt.quare & demonſtratio melior:magis enim cauſæ & ipſius propter quid,eſt.

Præterea vſque ad hoc quærimus propter quid, & tunc opinamur ſcire, quando non ſit

aliquid aliud quàm hoc aut factum, aut exiſtens: finis enim & terminus ipſum extremum: iam ſic eſt. Vt cuius gratia venit? vt accipiat argentum: hoc autem? vt reddat, cui debet: hoc autem? ne iniuſtitiam committat, & ita procedentes, quando non amplius eſt propter aliud neque alterius cauſa, propter hoc, ſicut finem dicimus veniſſe, & eſſe, & fieri, & tunc cognoſcere maxime propter quid venit, ſi autem ſimiliter ſe habet in omnibus cauſis, & iis, quæ ſunt propter quid, in iis vero, quæcunque ſunt cauſæ ſic, ſicut, cuius cauſa, ſic nouimus maximè & in aliis: igitur tunc maxime ſcimus, quando non amplius inſit hoc, quoniam eſt aliud. quando igitur cognoſcimus, quòd quatuor exteriores ſunt æquales, quoniam æquicrus, adhuc deficit, propter quid æquicrus? quoniam triangulus: & hoc, quoniam figura rectilinea, ſi autem hoc, non amplius propter aliud erit, tunc maxime ſcimus, & vniuerſale eſt tunc, vniuerſalis igitur melior eſt. Amplius quæcunque magis particularia ſunt, in infinita incidunt, vniuerſalia vero in ſimplex & terminum: ſunt autem in quantum infinita quidem non ſcibilia, inquantum autem finiuntur ſcibilia: inquantum igitur vniuerſalia magis ſcibilia, quàm inquantum particularia. demonſtrabilia igitur magis, quæ vniuerſalia ſunt, demonſtrabilium vero magis, magis eſt demonſtratio, ſimul enim magis quæ ad aliquid exiſtunt: melior itaque eſt vniuerſalis, quoniam & magis eſt demonſtratio.

Amplius ſi eligibilior ſit illa, ſecundum quam hoc & aliud, quàm illa, ſecundum quam hoc ſolum nouit: qui vero vniuerſalem habet, nouit & quod ſecundum partem, hic autem vniuerſa

uerſale non nouit: quare & ſic vtique eligibilior erit. Amplius autem ſic: vniuerſale enim magis ſcire eſt eo quòd monſtratur per medium quod eſt proximius principio, valde autem proximum eſt immediatum; hoc vero principium. Si igitur quæ ex principio eſt ea, quæ non ex principio, aut quæ magis ex principio eſt ea, quæ minus certior eſt demonſtratio, eſt autem talis, quæ vniuerſalior, melior vtique eſſet vniuerſalis: veluti ſi oporteret demonſtrare A de D per media, in quibus B C: ſuperius itaque B eſt. quare quæ per hoc vniuerſalior eſt.

Sed ex iis, quæ dicta ſunt, nonnulla logica ſunt: maxime autem manifeſtum, quòd vniuerſalis eſt potior: quoniam propoſitionum priorem quidem habentes, nouimus quodammodo & poſteriorem & habemus potentia, vt ſi quis nouit, quod omnis triangulus habet tres duobus rectis æquales, nouit quodammodo & æquicrurem, quòd duobus rectis eſt potentia: & ſi non nouit æquicrurem, quòd triangulus ſit: qui vero hanc habet propoſitionem, vniuerſalem nullo modo nouit, neque potentia, neque actu. Et vniuerſalis quidem intelligibilis eſt, ſed particularis in ſenſum deſinit. Quòd igitur vniuerſalis melior ea, quæ ſecundum partem, tot nobis dicta ſint.

Demonſtrationem affirmatiuam negatiua digniorem eſſe: atque ad ſcientiam magis idoneam.

Cap. XIX.

QVòd autem monſtratiua ſit dignior priuatiua, hinc manifeſtum. ſit enim hæc de- *Text. 40.*

monſtratio melior (aliis eiſdem exiſtentibus) quæ eſt ex paucioribus petitionibus, aut ſuppoſitionibus, aut propoſitionibus. ſi enim notæ ſimiliter ſunt, celerius cognoſcere per has inerit: hoc autem eligibilius eſt. Ratio autem propoſitionis, quòd melior, quæ ex minoribus, vniuerſaliter hæc eſt: ſi enim conſimiliter eſſet hoc, quod eſt, nota eſſe media, priora notiora eſſent. Sit demonſtratio quidem per media B C D, quòd A ipſi E ineſt: quæ vero per * F G, quòd A ipſi D. Conſimiliter itaque ſe habet, quòd A ipſi D ineſt, & A ipſi E, quòd A ineſt ipſi D prius & notius eſt, quàm quòd A ipſi E, per hoc enim illud demonſtratur: credibilius autem eſt id, quod eſt per quod. igitur demonſtratio, quæ per pauciora, eſt melior aliis eiſdem exiſtentibus: ambæ igitur & per terminos tres & propoſitiones duas monſtrant: ſed hæc quidem eſſe aliquid accipit, illa vero & eſſe & non eſſe aliquid, per plura igitur, quare & peior eſt. Præterea quoniam monſtratum fuit, quòd impoſſibile eſt, vt vtriſque exiſtentibus priuatiuis propoſitionibus fiat ſyllogiſmus, ſed hanc quidem oportet talem eſſe, illam vero, quòd ineſt. Amplius ad hoc oportet hoc accipere, prædicatiuas enim (aucta demonſtratione) neceſſarium eſt fieri plures, priuatiuas vero impoſſibile eſt plures eſſe vna in omni ſyllogiſmo. Sit enim nulli inexiſtens ipſum A in quot ipſum B, C vero omni inexiſtens ipſum B, ſi vero oporteat rurſus augere vtraſque propoſitiones, medium iniiciendum, ipſius quidem A B ſit D, ipſius vero B C, E: E quidem igitur manifeſtum, quòd eſt prædicatiuum, D vero de B quidem prædicatiuum, ad A vero

*al.l.B C.

ro vt priuatiuum ponitur: D enim de omni B. A autem nulli oportet eorum, quæ D ineſſe: fit igitur vna priuatiua propoſitio, quæ eſt A D. Idem vero modus & in aliis ſyllogiſmis. ſemper enim medium prædicatiuorum terminorum, prædicatiuum in vtraque, priuatiui autem in altera priuatiuum neceſſarium eſt eſſe: quare hæc vna talis fit propoſitio, aliæ vero prædicatiuæ. Si igitur notius per quod monſtratur & credibilius: monſtratur autem priuatiua quidem per prædicatiuam: hoc autem per illam non monſtratur: prior igitur & notior exiſtens & credibilior melior vtique erit. Amplius, ſi principium ſyllogiſmi eſt vniuerſalis propoſitio immediata: eſt autem in monſtratiua quidem affirmatiua, in priuatiua vero negatiua vniuerſalis propoſitio, affirmatiua autem negatiua prior & notior, propter nanque affirmationem negatio nota. Et prior affirmatio, quemadmodum & ipſum eſſe ipſo non eſſe: quare melius principium monſtratiuæ quàm priuatiuæ, quæ vero melioribus principiis vtitur, melior eſt. Amplius principalior, ſine enim monſtrante non eſt priuatiua.

Demonſtrationem oſtenſiuam illa, qua ducit ad incommodum, potiorem eſſe.

Cap. XX.

QVoniam vero prædicatiua priuatiua melior eſt, planum quòd & ad impoſſibile ducente. oportet autem ſcire, quæ eſt differentia ipſarum. ſit itaque A inexiſtens nulli B, ipſi vero C omni ipſum B; neceſſe vtique eorum, *Text. 42.*

quæ C, nulli ineſſe ipſum A. Sic igitur acceptis, oſtenſiua vtique priuatiua eſſet domonſtratio, quòd A ipſi C non ineſt: quæ vero ad impoſſibile ita ſe habet, ſi oporteat monſtrare, quòd A ipſi B non ineſt, accipiendum eſt A ineſſe ipſi B, & B ipſi C: quare contingit A ipſi C ineſſe. Hoc autem ſit notum & confeſſum, quòd impoſſibile: non igitur poteſt A ipſi B ineſſe, ſi igitur B ipſi C confeſſum eſt ineſſe, A ipſi B impoſſibile eſt ineſſe: termini igitur conſimiliter ordinantur. Differt autem vtra ſit notior propoſitio priuatiua, vtrum quòd A ipſi B non ineſt, an quòd A ipſi C: cum igitur concluſio eſt notior, quòd non eſt quæ ad impoſſibile ſit demonſtratio, cum autem in ſyllogiſmo ſit, demonſtratiua eſt. natura autem prior eſt, quòd A ipſi B, quàm quòd A ipſi C ineſt: priora enim ſunt concluſione, ex quibus eſt concluſio, eſt autem A ipſi C non ineſſe, concluſio, A vero ipſi B, ex quo eſt concluſio.

Non enim ſi contingit ablatum eſſe aliquid, hoc eſt concluſio, illa vero ex quibus ſunt, ſed hoc quidem eſt, ex quo ſyllogiſmus eſt, qui vtique ſic ſe habet, vt aut totius ad partem, aut partis ad totum habeat rationem: ſed A C, & A B propoſitiones non ſe habent ita inter ſe. ſi igitur quæ ex notioribus & prioribus melior: ſunt autem ambæ ex eo, quòd non ſit aliquid, credibiles, ſed hæc quidem ex priori, illa vero ex poſteriori: melior ſimpliciter vtique erit priuatiua demonſtratio ea, quæ eſt ad impoſſibile, quare & quæ hac melior prædicatiua, eſt manifeſtum, quòd & ea, quæ ad impoſſibile eſt melior.

Quæ ſcientia certior ac prior ſit: quæ vna, quáue diuerſæ inter ſe ſcientiæ ſint. Et quòd eiuſdem plures eſſe demonſtrationes poſsint.

Cap. X X I.

SCientia autem eſt certior & prior ſcientia, quę ipſius quòd, & propter quid eſt eadem, ſed non ea, quæ ſeorſum ipſius quòd ab ea, quæ propter quid: & quæ non de ſubiecto eſt ea, quæ de ſubiecto, vt Arithmetica Harmonica: & quæ ex paucioribus ea, quæ eſt ex appoſitione, vt Arithmetica Geometria. dico autem ex appoſitione, vt vnitas eſt ſubſtantia ſine poſitione, punctus vero ſubſtantia cum poſitione, hoc autem ex appoſitione. *Text.42.* Vna autem ſcientia eſt, quæ eſt vnius generis, quæcunque ex primis componuntur, & partes ſunt, aut paſſiones horum per ſe. Altera vero ſcientia eſt ab altera, quarumcunque principia, neque ex iiſdem, neque alteræ ex alteris ſunt. huius autem ſignum, cùm ad indemonſtrabilia venerit. oportet enim ipſa in eodem genere eſſe cum his, quæ demonſtrantur: ſignum autem & huius, cum ea, quæ monſtrantur per ipſa, in eodem genere ſint, & cognata. *Text.43.*

Plures autem demonſtrationes eſſe eiuſdem euenit, non ſolum ex eadem coordinatione accipienti non continuum medium, (vt eorum, quæ A B, C & D & E) ſed & ex altera, vt ſit A tranſmutari, in quo autem D moueri, ipſum vero B lætari, & rurſus E quieſcere. Verum eſt igitur & D de B, & A de D prædicari: nam quod lætatur mouetur, & quod mouetur tranſmutatur: rurſus A de E, & E de B verum prædicari: quare per altera media, & non

ex eadem coordinatione ſyllogiſmus eſt, non tamen, vt neutrum de neutro dicatur mediorum: neceſſe eſt enim eidem alicui ambo ineſſe. Conſiderandum autem eſt & per alias figuras, quot modis contingit eiuſdem fieri ſyllogiſmum.

Eorum, quæ fortuna eueniunt, quæque in ſenſuum functione ſunt, non eſſe ſcientiam. Cap. XXII.

EIus vero, quod à fortuna, non eſt ſcientia per demonſtrationem: neq; enim vt neceſſarium, neque tanquam vtplurimum eſt, quod eſt à fortuna, ſed quod præter hæc fit. Demonſtratio autem eſt alterius horum: omnis enim ſyllogiſmus, aut per neceſſarias, aut per eas, quæ vtplurimum propoſitiones conficitur: & ſi propoſitiones quidem ſunt neceſſariæ, & concluſio erit neceſſaria, ſi vero vtplurimum, & concluſio talis. Quare ſi id, quod eſt à fortuna, neque vtplurimum eſt, neque neceſſarium, non eſſet vtique ipſius demonſtratio. Neque per ſenſum eſt ſcire. ſi enim eſt ſenſus huius, & non huius cuiuſdam, ſed ſentire neceſſarium eſt hoc aliquid & alicubi & nunc, vniuerſale vero, quod eſt in omnibus, impoſſibile eſt ſentire: non enim eſt hoc, neque nunc, neque enim eſſet vtique vniuerſale: quod enim ſemper & vbique vniuerſale eſſe dicimus. Quoniam igitur demonſtrationes quidem vniuerſales ſunt, hæc autem non eſt ſentire, manifeſtum eſt, quòd neque ſcire per ſenſum eſt. Sed planum quòd & ſi eſſet ſentire triangulum, quòd duobus rectis æquales habet angulos, quæreremus vtique demonſtrationem, & non quemadmodum dicunt nonnulli, ſciremus: ſentire quidem enim neceſſe eſt ſingulare, ſcientia vero eſt in cognoſcendo

vni

vniuerſale. Quare & ſi ſupra lunam eſſemus, & videremus obiectam terram, non vtique ſciremus cauſam defectus, ſentiremus enim nunc quòd deficit, & non propter quid omnino, non enim erat ſenſus ipſius vniuerſalis, ſed ex eo, quòd ſpeculamur hoc plerunque contingere, vniuerſale vtique venati demonſtrationem habemus: ex ſingularibus enim pluribus vniuerſale manifeſtum eſt.

Vniuerſale autem honoratum eſt, quoniam ſignificat cauſam. quare de talibus vniuerſalis notitia honoratior eſt ſenſibus, & intellectione, quorumcunque altera eſt cauſa: ſed de primis eſt alia ratio. Manifeſtum igitur eſt, quòd impoſſibile eſt, ſentiendo aliquid ſcire demonſtratiuorum, niſi quiſpiam ſentire hoc dicat, ſcientiam habere per demonſtrationem: ſunt tamen nonnulla, quæ referuntur in ſenſus defectum in problematibus, quædam enim, ſi videremus, non vtique quæreremus, ſed non tanquam ſcientes, eo quòd videmus, ſed vt habentes vniuerſale ex eo, quòd videmus: quemadmodum ſi vitrum perforatum videremus, & lumen permeans, planum vtique eſſet, & propter quid * comburit, & ex eo planè, quia videremus fieri ſeorſum in vnoquoq;, intelligeremus ſimul, quod in omnibus ſic eſt.

* al.l. illuminat.

Non omnium ſyllogiſmorum eadem eſſe principia poſſe. Cap. XXIII.

EAdem vero principia omnium eſſe ſyllogiſmorum impoſſibile, primum quidem logice conſiderantibus: hi quidem enim veri ſunt ſyllogiſmorum, illi autem falſi: quanquàm enim liceat verum ex falſis ſyllogizare, ſed ſemel hoc fit. veluti ſi A de C verum, medium autem B falſum

falſum:neque enim A ipſi B ineſt, neque B ipſi C: ſed ſi harum media accepta fuerint propoſitionum,falſę erunt propoſitiones,eo quòd omnis concluſio falſa ex falſis eſt, vera autem ex veris, altera autem ſunt falſa & vera.

Poſtea neque falſa ex eiſdem ſibiipſis: eſt enim falſa adinuicem & contraria & impoſſibilia ſimul eſſe, veluti iuſtitiam eſſe iniuſtitiam, aut timorem, * & hominem equum,aut bouem, & æquale,aut maius,aut minus.

al.l.addit audaciam

Ex poſitis vero ſic,neque enim verorum eadem principia omnium, altera enim multorum genere ſunt principia, & neque conuenientia, quemadmodũ vnitates punctis non conueniunt, illæ enim non habent poſitionem,hæc autem habent. Neceſſe autem eſt,aut in media conuenire,aut ſurſum,aut deorſum, aut hos quidem intro habere,illos autem extra terminorum.

Sed neque communium principiorum poſſunt eſſe aliqua, ex quibus omnia monſtrabuntur: (dico autem communia, veluti omne affirmare, aut negare) genera enim entium altera ſunt.& hæc quidem quantitatibus,illa vero qualitatibus inſunt ſolis, cum quibus monſtrantur per communia. Amplius principia non multo pauciora ſunt concluſionibus: principia enim propoſitiones ſunt, propoſitiones vero aut ipſius aſſumpti termini,aut iniecti ſunt. Amplius concluſiones ſunt infinitæ,termini vero finiti. Amplius principia hæc quidem ex neceſſitate, illa vero contingentia. Sic igitur cõſiderantibus impoſſibile eadem eſſe, aut finita, infinitis exiſtentibus concluſionibus.

Si vero aliter quodammodo dicat aliquis, vt quòd hæc quidem geometriæ, illa vero * ratio.

** al.l. numerorum.*

tiociniorum, illa autem medicinæ: quid vtique eſſet, quod dicitur aliud, præterquàm quòd ſunt principia ſcientiarum? dicere autem eadem eſſe, ridiculum eſt, quoniam hæc ſibi ipſis eadem eſſent: ſic enim omnia fiunt eadem.

Sed neque ex omnibus monſtrari quodlibet idem eſt quærere omnium eſſe eadem principia, valde enim fatuum eſt: neque enim in manifeſtis doctrinis hoc fit, neque in reſolutione poſſibile eſt: immediatæ nanque propoſitiones principia ſunt, altera autem concluſio aſſumpta fit propoſitione immediata.

Si vero quiſpiam diceret primas immediatas propoſitiones eadem eſſe principia, vna in vnoquoque genere eſt, ſi vero neque ex omnibus, tanquàm oporteat monſtrari quodcunque, neque ita altero, tanquàm ſit vnaquæque ſcientia, altera derelinquitur, quòd cognata ſint principia omnium, ſed ex his quidem hæc, ex illis autem illa. Manifeſtum autem & hoc eſt, quod non contingit, monſtratum nanque fuit, quòd alia principia genere ſunt differentium genere. Principia enim duplicia ſunt, ex quibus, & circa quod: quæ quidem igitur ex quibus, communia ſunt, quæ autem circa quod, propria, vt numerus * magnitudine. *al. l. magnitudo.

Quòd ſcientia & ſcibile ab opinione, & opinabili diſcrepent: & quid ſit Solertia.

Cap. XXIIII.

Scibile autem & ſcientia differunt ab opinabili & opinione, quoniam ſcientia quidem vniuerſalis & per neceſſaria: (neceſſarium vero *Text.44.*

non

non contingit aliter ſe habere) ſunt autem nonnulla vera quidem, quæ contingunt aliter ſe habere. planum igitur, quòd circa hæc quidem ſcientia non eſt, eſſent enim impoſſibilia aliter ſe habere, poſſibilia aliter ſe habere.

Verumenimuero neque intellectus (dico enim intellectum principium ſcientiæ) neque ſcientia indemonſtrabilis : hoc autem eſt acceptio immediatæ propoſitionis. Verus autem eſt intellectus, & ſcientia, & opinio, & quod per hæc dicitur. quare derelinquitur opinionem eſſe circa verum quidem, vt falſum, contingens autem, & aliter ſe habere, hoc autem eſt acceptio immediatę propoſitionis, & non neceſſariæ.

Et confeſſum autem eſt ſic apparentibus, nanque & opinio incertum eſt, & natura talis. Ad hæc autem nemo putat opinari, quando exiſtimet impoſſibile aliter ſe habere, ſed ſcire, ſed quando eſſe quidem ſic, ſed tamen & aliter. nihil prohibet tunc opinari, tanquam quòd talis opinio ſit. Neceſſarij vero ſcientia eſt, * quomodo igitur eſt idem opinari & ſcire? & propter quid non erit opinio ſcientia, ſi quis ponet, omne, quod nouit, contingere opinari? conſequetur enim hic quidem ſciens, ille vero opinans per media, quouſque ad immediata venerit. quare, ſi quidem ille nouit, & qui opinatur nouit, quemadmodum enim & quòd opinari eſt, & propter quid, hoc autem ipſum medium.

** al.l.quomodo igitur non eſt.*

An ſiquidem ita ſuſpicabitur non contingentia aliter ſe habere, quemadmodum ſe habent definitiones, per quas ſunt demonſtrationes, non opinabitur, ſed ſciet. ſi autem vera quidem eſſe, non tamen hæc vtique ipſis ineſſe ſecundum ſubſtantiam, & ſecundum formam, opina

opinabitur, & non ſciet vere ipſum quod, & ipſum propter quid, ſi quidem per immediata opinabitur, ſi autem non per immediata, ipſum quòd ſolum opinabitur. Eiuſdem vero opinio, & ſcientia non omnino eſt, ſed quemadmodum & falſa & vera eiuſdem quodammodo ſunt, ita & ſcientia & opinio eiuſdé: etenim opinionem veram, & falſam (vt nonnulli quidem dicunt) eiuſdem eſſe, abſurda contingit erigi, & alia, & non opinari, quod opinatur falſo.

Quoniam vero idem pluribus modis dicitur, eſt quidem vt contingit, eſt autem vt non: commenſurabilem nanque eſſe diametrum vere opinari abſurdum eſt, ſed quòd diameter, circa quam opiniones, idem, ita eiuſdem eſt: quòd quid autem erat eſſe vtique ſecundùm rationem non eſt idem, conſimiliter autem & ſcientia & opinio eſt eiuſdem, hæc quidem enim ſic animalis, vt non contingat non eſſe animal, illa vero vt contingat, veluti ſi hęc quidem quòd hominis eſt, illa vero hominis quidem, non autem quòd hominis: idem enim eſt, quoniam homo, hoc autem ſic non idem. Manifeſtum autem eſt ex his, quòd neque opinari ſimul idem & ſcire contingit, ſimul enim haberet poſſet ſuſpicionem, quòd aliter ſe habere, & non aliter, idem eſſet, quod non contingit, in alio quidem enim vtrunq; eſſe contingit eiuſdem, vt dictum eſt, in eodem autem non ſic poſſibile eſt. habebit enim ſuſpicionem ſimul vt quòd homo eſſet, ſecundùm quòd animal: hoc enim eſſet non contingere eſſe non animal, & non ſecundùm quòd animal, hoc enim eſſet ſic contingere.

Reliqua vero quomodo oporteat diſtribuere & in diſcurſu, & intellectu, & ſcientia, & arte,

& prudentia, & ſapientia, illa quidem naturalis, hæc autem moralis ſpeculationis magis ſunt. Solertia vero eſt bona quædam coniectatio in non perſpecto tempore medij, veluti ſi quiſpiam videns, quod luna ſplendorem ſemper habet ad Solem, celeriter excogitauit propter quid hoc, quoniam propter id, quod ſplendeſcit à ſole, aut * diſputantem cum diuite, nouit, quoniam fœneratur, aut propter quid amici ſunt? quoniam inimici eiuſdem. Omnes enim cauſas medias videns ſummas cognouit. ſplendidum eſſe ad ſolem ſit in quo A, ſplendore à ſole, in quo B, luna, C: ineſt itaque, lunæ quidem ipſi C ipſum B ſplendere à ſole: ipſi autem B ipſum A ad hoc eſſe ſplendidum, à quo ſplendet: quare & ipſi C ineſt ipſum A per B.

*Argyr. l. ſi viſo paupere diuitẽ adeũte hoc illum propterea facere, q mutuo argẽtũ accipit, intellexerit.

*

ARIS.

ARISTOTELIS POSTERIORVM RESOLVTORIO-RVM

LIBER SECVNDVS.

SVMMA LIBRI.

De quatuor medij quæſitis, ſi eſt, quid eſt, quòd ſeu quia eſt, & propter quid. Quomodo quid eſt monſtretur, ac ad demonſtrationem ſe habeat. Definitionem eſſe per cauſam. De diuiſione cauſarum, & quæ mutuo concurrant, & quæ non, & quomodo illarum poſſit eſſe demonſtratio. De compoſitione definitionis ex ſuis partibus, & quando ſunt ignotæ quo pacto venentur. Pariter quomodo cauſæ veneutur. Poſtremo de cognitione, ac differentia principiorum indemonſtrabilium.

In diſciplinis quatuor quæri ſolent, & hæc omnia medij quæſita ſunt: Et quid ſit huius libri propoſitum.
Caput I.

QVÆ quæruntur ſunt æqualia numero iis, quæcunque ſcimus. quærimus autem quatuor, quod, propter quid, ſi eſt, quid eſt. cùm enim vtrum hoc, aut hoc inſit, quærimus in numerum ponentes: velut vtrum deficit Sol, aut non ipſum quod *Text. 1.*

quærimus. Signum autem huius., cùm enim inuenimus quòd deficit, ceſſauimus, & ſi à principio. ſciremus, quod deficit, non quæreremus vtrum.cùm autẽ ſcimus ipſum quòd, tunc ipſum propter quid quærimus, vt ſcientes, quod deficit, & quòd mouetur terra, propter quid deficit, aut propter quid mouetur, quærimus hæc quidem ſic. Nonnulla vero alio modo quærimus, vt ſi eſt, aut non eſt centaurus, aut Deus. Si autem eſt aut non, ſimpliciter dico, ſed non, ſi albus eſt, aut non. Cùm vero cognouerimus quòd eſt, quid eſt quærimus, vt quid igitur eſt Deus, aut quid eſt homo? Quæ quidem igitur quærimus, & quæ cum inuenimus ſcimus, hæc & tot ſunt. Quærimus autem, cùm quærimus quòd, aut ſi eſt ſimpliciter, an eſt medium ipſius aut non eſt? quando autem cognoſcentes, aut quòd, aut ſi eſt, aut quod in parte, aut ſimpliciter, rurſus ipſum propter quid quærimus, aut quid eſt, & tunc quęrimus quid eſt medium.

Dico autem quòd, aut ſi eſt in parte, & ſimpliciter, in parte quidem, an deficit Luna, aut augetur? ſi enim eſt aliquid, aut non eſt aliquid in talibus quærimus, ſimpliciter vero ſi eſt, aut non eſt Luna, aut nox.

Contingit itaque in omnibus quæſtionibus quærere aut ſi eſt medium, aut quid eſt medium, cauſa enim eſt medium: in omnibus nanque hoc quæritur, an ne deficit? ánne eſt aliqua cauſa, aut non? poſt hæc, cùm cognouerimus, quę eſt aliqua, quid igitur eſt hæc quærimus.

Cauſa enim eſt quòd ſit non hoc, aut illud, ſed ſimpliciter ſubſtantia, aut non ſimpliciter, ſed aliquid eorum, quæ per ſe, aut ſecundum accidens ſunt, medium eſt. dico autem ſimpliciter

citer quidem ſubiectum, vt Lunam, aut terram, aut Solem, aut triangulum, ipſum vero quid defectum, æqualitatem, inæqualitatem, ſi in medio, aut non: in omnibus nanque his manifeſtum eſt, quod idem eſt quid eſt, & propter quid eſt. Quid eſt defectus? priuatio luminis à Luna propter terræ obſtructionem, propter quid eſt defectus? aut propter quid deficit Luna? eò quòd deficit lumen terra obſtructa. Quid eſt conſonantia? ratio numerorum in acuto & graui. propter quid conſonat acutum graui? eo quòd rationem habent numerorum acutum & graue, nunquid eſt conſonare acutum & graue? nunquid eſt in numeris ratio ipſorum? cum autem acceperimus, quòd eſt, quæ igitur eſt ratio, quærimus. Quòd autem eſt medij quæſtio, ſignificant, quorumcunque medium eſt ſenſibile: quærimus enim cum non ſenſimus, veluti de eclipſi ſi eſt, aut non: ſi vero eſſemus ſupra Lunam, non vtique quæreremus neque ſi ſit, neque propter quid, ſed ſimul vtique manifeſtum eſſet: ex eo enim quod ſentitur, & vniuerſale nobis factum eſt ſcire, ſenſus nanque eſt, quòd nunc obſtruitur, manifeſtum enim eſt quòd nunc deficit: ex hoc autem factum vtique fuit vniuerſale. Quemadmodum igitur dicimus, quid eſt ſcire, idem eſt, & propter quid eſt, hoc vero ſimpliciter & non inexiſtentium alicui, aut inexiſtentium, vt quòd duo recti ſunt, aut quòd maius, aut minus eſt. Quòd igitur omnia, quę quæruntur, eſt medij quæſtio, planum. Quomodo autem quòd quid eſt monſtratur, & quis modus reductionis, & quid eſt definitio, & quorum, dicamus, cùm dubitauerimus primo de ipſis.

Diſceptatio, quòd demonſtratio, & definitio non ſint eiuſdem.

Caput II.

Text. 2. PRincipium vero ſit futurorum, quod eſt conuenientiſſimum habitis ſermonibus. Dubitare enim quiſpiam poſſet, an'ne eſt idem & ſecundum idem definitione ſcire & demonſtratione? An impoſſibile: definitio nanque ipſius quid eſt eſſe videtur, quid eſt autem omne, vniuerſale & prædicatiuum: ſyllogiſmi vero ſunt, hi quidem priuatiui, illi autem non vniuerſales: veluti qui quidem in ſecunda figura, priuatiui omnes, qui vero in tertia, non vniuerſales.

Poſtea neque prædicatiuorum omnium, qui ſunt in prima figura, eſt definitio, vt quòd omnis triangulus duobus rectis æquales habet. Huius autem ratio, quoniam ſcire, eſt demonſtratiue demonſtrationem habere: quare, ſi in talibus eſt demonſtratio, planum quòd non eſſet vtique ipſorum & definitio: ſcire enim poſſet aliquis & ſecundum definitionem non habens demonſtrationem, nihil enim prohibet non ſimul habere. Sufficiens autem eſt fides & ex inductione, nihil enim vnquam definientes nouimus, neque eorum, quæ per ſe inſunt, neque accidentium. Amplius ſi definitio, ſubſtantiæ quædam cognitio eſt, talia manifeſtum quòd non ſunt ſubſtantiæ. Quòd igitur non eſt definitio omnis, cuius & demonſtratio, planum. Quid autem cuius eſt definitio, an'ne omnis eſt demonſtratio, aut non? Vna quidem ratio, & de hoc eadem: vnius enim inquantum vnum, vna eſt ſcientia, quare ſiquidem ſcire demonſtratiuum eſt demonſtrationem habere, contin-

get aliquid impoſſibile, definitionem nanque habens ſine demonſtratione ſciet. Amplius principia demonſtrationum ſunt definitones, quorum non eſſe demonſtrationes monſtratum eſt prius, aut erunt principia demonſtrabilia, & principiorum principia, & hoc in infinitū prodibit, aut primæ definitiones erunt indemonſtrabiles. Sed an'ne non omnis eiuſdem, ſed alicuius eiuſdem eſt definitio & demonſtratio, an impoſſibile ſit? non enim eſt demonſtratio cuius definitio, definitio nanque ipſius quid eſt & ſubſtantiæ, definitiones verò apparent omnes ſupponentes & accipientes ipſum quid eſt, vt Mathematicæ, quid vnitas & impar, & aliæ conſimiliter. Amplius omnis demonſtratio aliquid de aliquo monſtrat, vt quod eſt, aut non eſt, in definitione vero nihil alterum de altero prædicatur. quemadmodum, neque animal de bipede, neque hoc de animali, neque vtique de plano figura, non enim eſt planum figura, neque figura planum. Amplius alterum eſt quid eſt, & quòd eſt monſtrare, definitio nanque quid eſt ſignificat, demonſtratio autem, quòd aut eſt hoc de hoc, aut non eſt.

Alterius vero altera demonſtratio, niſi tanquam pars ſit aliqua totius (hoc autem dico, quoniam monſtratum eſt æquicrus duobus rectis æquales habere, ſi omnis triangulus monſtratus fuit) pars enim hoc, illud vero totum eſt: hæc autem ad ſe inuicem non habent ſic ipſum quod eſt, & quid eſt, non enim eſt alterius alterum pars.

Manifeſtum igitur quòd neque cuius definitio, huius omnis demonſtratio: neque cuius demonſtratio, huius omnis definitio: quare omni-

no eiuſdem nullius contingit ambo habere. Manifeſtum igitur eſt, quòd neque definitio & demonſtratio, neque idem eſſe poſſunt, neque alterum in altero, ſubiecta etenim conſimiliter vtique ſe haberent. Hæc itaque hucuſque dubitata ſint.

Syllogiſmo duplicante, ſimiliter & per diuiſionem confecto, non demonſtrari quid eſt, de eo cuius eſt.

Caput III.

Text.3. IPſius vero quid eſt, eſt ne ſyllogiſmus & demonſtratio, aut non eſt, quemadmodum nunc ratio ſuppoſuit? ſyllogiſmus enim aliquid de aliquo monſtrat per medium, ipſum vero quid eſt, & proprium eſt, & in eo quòd quid eſt prędicatur, hæc autem neceſſe eſt conuerti. Si enim A ipſi C proprium eſt, planum, quòd & ipſi B, & hoc ipſi C: quare omnia ad inuicem. verũenimuero & ſi A, in eo quòd quid eſt ineſt omni B, & vniuerſaliter B de omni C in eo quòd quid eſt dicitur, neceſſe & A in eo quòd quid eſt de C dici. ſi vero non ſic aliquis accipiet duplicans, non neceſſe erit A de C prædicari in eo quòd quid eſt: ſed ſi A quidem de B in eo quod quid eſt, ipſum vero B non de quibuſcunque in eo quòd quid eſt, ipſum autem quid eſt ambo eadem habebunt: erit igitur & B de C quòd quid eſt. ſi itaque ipſum quid eſt & ipſum quid erat eſſe ambo habent, in medio termino erit prius ipſum quid erat eſſe. Et omnino, ſi eſt monſtrare, quid eſt homo, ſic C homo, A vero quid eſt, ſiue animal bipes, ſiue aliud quid: ſi itaque ſyllogiza

logizabitur, neceſſe eſt A de B omni prædicari, huius autem erit alia ratio media, quare & hoc erit, quid eſt homo: accipit igitur quod oportet monſtrare, nanque & B eſt quid eſt homo. Oportet autem in duabus propoſitionibus, & primis & immediatis conſiderare, maxime enim manifeſtum, quod dicitur, fit: qui igitur monſtrant per id, quod conuertitur, quid eſt anima, aut quid eſt homo, aut aliud quodcunque entium, quod ex principio eſt petunt. quemadmodum, ſi aliquis exiſtimat & animam eſſe idem ſibiipſi cauſam viuendi, hoc autem numerum ipſum ſeipſum mouentem. neceſſe eſt enim petere animam, quòd numerum eſſe ipſum ſeipſum mouentem ſic, vt idem exiſtere. *Secundo priorũ cap. 21.*

Non enim ſi A ſequitur B, & hoc C, erit A quod quid erat eſſe ipſius C, ſed verum erat dicere, erit * ſolum, neque ſi eſt A quod quid eſt, & de B prædicatur omni, hoc enim, quod eſt animali eſſe, prædicatur de eo, quod eſt homini eſſe: verum enim eſt omne homini eſſe animali eſſe, quemadmodum & omnem hominem animal eſſe, ſed non ſic vt vnum ſit. Si igitur non ſic acceperit, non ſyllogizabitur, quòd A eſt ipſi C quod quid erat eſſe, & ſubſtantia: ſi vero ita acceperit, prius erit acceptum C quod quid erat eſſe ipſius B, quare non demonſtratum fuit, hoc enim in principio accepit. Verumenimuero neque per diuiſiones via ſyllogizat, quemadmodum in reſolutione circa figuras dictum eſt: nuſquam enim neceſſarium fit rem illam eſſe, cum hæc ſint, ſed quemadmodum neque inducens demonſtrat, non enim oportet concluſionem interrogare, neque in eo quòd datur eſſe, ſed neceſſe eſt eſſe illis exiſten- *Text. 4.*

**Al.l.c ſolum*

demonſtraretur diuiſione, non tamen hæc definitio ſyllogiſmus efficitur.

Diſceptatio quòd ipſum quid eſt non monſtretur definitione, neque definitione contrarij, neque alio quouis modo.

Cap. IIII.

SEd an'ne eſt demonſtrare ipſum quid eſt ſecundum ſubſtantiam? ex ſuppoſitione autem accipientem ipſum quidem quòd quid erat eſſe, hoc, quod eſt ex propriis in eo quòd quid eſt, hæc autem in eo quòd quid eſt ſola, & proprium omne: hoc enim eſt eſſe illi. An rurſus accepit quòd quid erat eſſe, & in hoc? neceſſe enim eſt per medium monſtrare. Amplius quemadmodum neque in ſyllogiſmo accipitur quid eſt ipſum ſyllogizare, ſemper enim tota aut pars eſt propoſitio, ex quibus ſyllogiſmus, ita neque ipſum quod quid erat eſſe oportet ineſſe in ſyllogiſmo, ſed ſeorſum hoc à poſitis eſſe, & ad dubitantem, ſi ſyllogizatum eſt, aut non hoc, occurrendum eſt quòd, hoc enim erat ſyllogiſmus, & ad illum, quòd, non ipſum quid erat eſſe ſyllogizatum eſt, quòd certe: hoc enim poſitum fuit nobis ipſum quòd quid erat eſſe: quare neceſſe eſt & ſine quid eſt ſyllogiſmus, aut ipſius quòd quid erat eſſe ſylogizatum fuiſſe aliquid. Et ſi ex ſuppoſitione monſtret, veluti ſi malo ineſt diuiſibile eſſe, contrario autem hoc, quod eſt contrarium ineſſe quibuſcunque eſt aliquid contrarium: bonum autem malo eſt contrarium, & indiuiſibile diuiſibili: eſt igitur bono ineſſe indiuiſibile eſſe. Text.5. Text.6.

Hinc etenim accipiens ipſum quid erat eſſe

mon

monſtrat:accipit autem ad monſtrandum ipſum quòd quid erat eſſe, alterum tamen ſit? in demonſtrationibus nanque quod eſt hoc de hoc, ſed non ipſum, neque cuius eadem eſt ratio, & conuertitur. Ad vtroſque vero, & ad monſtrantem ſecundum diuiſionem, & ad ſic ſyllogizantem, eadem eſt dubitatio, propter quid homo eſt animal, bipes, pedeſtre, ſed non animal & pedeſtre: ex iis enim, quæ accipiuntur, nulla neceſſitas eſt vnum fieri quod prædicatur, ſed quemadmodum homo idem eſſet & muſicus & grammaticus. Quomodo igitur definiens monſtrabit ſubſtantiam, aut ipſum quid eſt? neque enim ſicut demonſtrans ex conteſſis eſſe manifeſtum faciet, quod neceſſe eſt illis exiſtentibus alterum quid eſſe, demonſtratio enim hoc eſt, neque ſicut inducens per ſingularia cùm manifeſta ſint, quòd omne ſic eſt, eo quòd nihil aliter eſt: non enim quid eſt monſtrat, ſed quòd aut eſt, aut non eſt. quis igitur alius modus reliquus? non enim monſtrabit vtique ſenſu aut

Text.7. digito. Amplius quomodo monſtrabit quòd quid eſt homo? neceſſe eſt enim ſcientem quòd quid eſt homo, aut aliud quodcunque, ſcire, & quod eſt. non ens enim nullus nouit quòd eſt, ſed quid quidem ſignificat oratio, aut nomen, cùm dixero hircoceruus, quid autem eſt hircoceruus impoſſibile eſt ſcire. Verumenimuero, ſi monſtrabit quid eſt, & quod eſt, & quomodo eadem ratione monſtrabit: definitio enim vnum quid ſignificat, & demonſtratio, quid autem eſt homo, & eſſe hominem, aliud eſt. Poſtea & per demonſtrationem dicimus neceſſarium eſſe monſtrari omne, quòd eſt, niſi ſubſtantia

tia ſit, ipſum vero eſſe nulli eſt ſubſtantia. non enim genus eſt ipſum ens: demonſtratio igitur erit quod eſt, quod & nunc faciunt ſcientiæ. Quid enim ſignificat triangulum, accepit Geometra, quod autem eſt monſtrat: quid igitur monſtrabit definiens quid eſt, aut triangulum? ſciens igitur aliquis definitione quid eſt, ſi eſt non ſciet, ſed impoſſibile eſt.

Manifeſtum autem & ſecundum modos definitionum, qui nunc ſunt, quòd non monſtrant definientes, quod eſt: nam etſi eſt ex medio æquale, ſed propter quid eſt ipſum definitum, & propter quid hoc eſt circulus quæritur. eſſet enim & definitionē orichalci dicere eſſe ipſum. neque enim, quòd poſſibile eſt eſſe quod dicitur, aſſignant definitiones, neque quòd illud eſt, cuius dicunt eſſe definitionem, ſed ſemper licet dicere propter quid.

Si igitur definiens monſtrat aut quid eſt, aut quid ſignificat nomen (ſi non eſt nullo modo ipſius quid eſt) eſſet vtique definitio oratio idem quod nomen ſignificans: ſed abſurdum. Primum quidem enim & non ſubſtantiarum eſſet vtique & non entium, ſignificare enim licet & non entia. Amplius omnes orationes definitiones vtique eſſent: eſſet enim nomen ponere cuicunque orationi: quare definitiones vtique diſputaremus omnes, & Ilias definitio vtique eſſet. Amplius nulla ſcientia demonſtraret vtique, quòd hoc nomen quid ſignificat, neque definitiones igitur hoc aſſignant. Ex his igitur neque definitio & ſyllogiſmus videtur idem ens, neque eiuſdem ſyllogiſmus & definitio. Ad hæc autem, quòd definitio nihil demon-

ſtrat,

ſtrat, neque monſtrat, neque ipſum quid eſt, neque definitione, neque demonſtratione eſt cognoſcere.

Diſſolutio diſceptationis propoſitæ, quòd ipſum quid eſt monſtretur per aliud quid eſt, & quo pacto ipſius quid eſt ſit demonſtratio, & definitio.

Cap. V.

Text.8. ITerum autem conſiderandum quid horum dicitur bene, & quid non bene, & quid eſt definitio, & ipſius quid eſt nunquid quodam modo eſt demonſtratio & definitio, áut nullo modo.

Quoniam autem eſt (vt diximus) idem ſcire quid eſt, & ſcire cauſam ipſius ſi eſt. Ratio autem huius, quòd eſt aliqua cauſa, & hæc aut eadem, aut alia, & ſi ſit alia, aut demonſtrabilis, aut indemonſtrabilis: ſi igitur eſt alia & contingit demonſtrare, neceſſe eſt medium eſſe cauſam, & in prima figura monſtrari: vniuerſale nanque eſt & prædicatiuum quod monſtratur. Vnus igitur modus eſſet vtique, qui nunc exquiſitus eſt, per aliud ipſum quid eſt monſtrari, ipſorum nanque quid eſt neceſſe eſt medium eſſe quid eſt, & propriorum proprium: quare hoc quidem monſtrabit, illud vero non monſtrabit ipſorum quid erat eſſe eidem rei.

Hic igitur modus, quòd non ſit vtique demonſtratio, dictum eſt prius, ſed eſt logicus ſyllogiſmus ipſius quid eſt. Quo autem modo contingit, dicamus aggredientes rurſus à principio.

Quemadmodum enim propter quid quærimus habentes, quòd nonnunquam vero & ſimul manifeſta fiunt, ſed non prius vtique propter quid poſſibile eſt cognoſcere, quàm quòd, mani

manifeſtum eſt, quòd conſimiliter & ipſum quid erat eſſe non ſine ipſo quod eſt. impoſſibile eſt enim ſcire quid eſt ignorantes ſi eſt: ipſum vero ſi eſt, aliquando quidem ſecundum accidens habemus, aliquando autem habentes aliquid ipſius rei, vt tonitrum, quòd ſonus eſt quidam nubium, & defectum, quod eſt priuatio quædam luminis, & hominem, quòd animal quoddam eſt, & animam, quòd eſt ipſum ſe ipſum mouens. quæcunque igitur ſecundum accidens nouimus quod ſunt, neceſſarium eſt, nullo modo ſe habere ad ipſum quid eſt, neque enim quod eſt ſcimus: quærere autem quid eſt, non habentes quod eſt, nihil quærere eſt. De quibuſcunq; autem habemus aliquid facilius: quare vt habemus, quod eſt, ita nos habemus & ad ipſum quid eſt. Quorum habemus aliquid ipſius quid eſt, ſit primum quidem ſic. defectus in quo A, Luna in quo C, obſtructio terræ in quo B: vtrum igitur deficit, aut non? quærere eſt, an B ſit, aut non? hoc autem nihil differt quærere, quam ſi eſt ratio ipſius, & ſi ſit hoc, & illud dicimus eſſe. Aut vtrius contradictionis eſt ratio, vtrum habendi duos rectos, aut non habendi? quando autem inuenerimus ſimul ipſum quod, & ipſum propter quid nouimus, ſi per media ſit: ſit autem non, ipſum quod nouimus, propter quid vero non, ſit igitur Luna C, defectus A in plenilunio vmbram non poſſe facere, nullo inter nos exiſtente manifeſto, in quo B. ſi igitur ipſi C ineſt B: quod eſt, non poſſe vmbram facere cum nullus noſtrum in medio ſit, huic autem ipſum A quod eſt deficere, quod quidem deficit planum, propter quid autem, nondum, &

quòd

quòd quidem defectus eſt, nouimus, quid vero eſt, non nouimus: cùm autem planum fuerit, quòd A ipſi C ineſt, ſed propter quid ineſt, quærere ipſum B quidem eſt, vtrum obſtructio, aut conuerſio Lunæ, aut extinctio luminis: hoc autem eſt ratio alterius extremi, vt in his ipſius A, eſt enim defectus * obiectio terræ, quid eſt tonitrus? ignis extinctio in nube, propter quid tonat? eò quòd extinguitur ignis in nube. ſit nubes C, tonitrus A, extinctio ignis B: ipſi vtique C nubi ineſt B, extinguitur enim in ipſa ignis, huic autem A ſonus, & eſt B vtique ratio ipſius A primi extremi, ſi vero rurſus huius aliud medium ſit, ex reliquis erit rationibus.

* *Al. l. obſtructio luminis.*

Qualiter igitur accipitur ipſum quid eſt, & fit notum, dictum eſt. Quare ſyllogiſmus quidem ipſius quid eſt non fit, neque demonſtratio: planum eſt tamen per ſyllogiſmum & per demonſtrationem: quare neque ſine demonſtratione eſt cognoſcere ipſum quid eſt, cuius eſt cauſa alia, neque eſt demonſtratio ipſius, quemadmodum & in dubitationibus diximus.

Text. 9. Eſt autem horum quidem altera quædam cauſa, illorum vero non eſt: quare planum, quòd & ipſorum quid eſt alia quidem immediata & principia ſunt, quæ & eſſe & quid eſt ſupponi oportet, aut alio modo manifeſta facere, quod Arithmeticus facit, etenim quid eſt vnitatem ſupponit, & quod eſt. Habentium autem medium, & quorum eſt aliqua altera cauſa ſubſtantiæ, eſt per demonſtrationem, quemadmodum diximus, oſtendere non ipſum quid eſt demonſtrantes.

Definitio autem, quoniam eſt oratio ipſius quid eſt, manifeſtum eſt, quòd aliqua quidem

erit

erit oratio quid ſignificat nomen, aut oratio altera nominalis, vt quid ſignificat quid eſt ſecundum quòd trianglus, cuius habentes quod eſt, quærimus propter quid eſt, difficile eſt autem ita accipere, quæ non nouimus quòd ſunt, cauſa vero dicta eſt prius difficultatis, quoniam neque ſi ſunt, aut non, nouimus, niſi ſecundum accidens. Oratio autem vna dupliciter eſt, *Text. 10.* hæc quidem coniunctione, vt Ilias, illa vero vnum de vno ſignificans non ſecundum accidens. Vna quidem definitio eſt definitionis, quæ dicta fuit. Alia autem eſt definitio oratio ſignificans propter quid eſt: quare prior quidem ſignificat quidem, monſtrat autem non, poſterior vero, manifeſtum eſt quòd erit tanquam demonſtratio ipſius quid eſt poſitione differens à demonſtratione. differt enim dicere, propter quid tonat? & quid eſt tonitrus? dicet enim hic quidem, quoniam extinguitur ignis in nubibus. quid autem eſt tonitrus? ſonus ignis qui extinguitur in nubibus: quare eadem oratio alio modo dicitur, & ſic quidem demonſtratio continua, ſic autem definitio. Amplius definitio tonitrus eſt, ſonus in nubibus, hoc autem eſt ipſius quid eſt demonſtrationis concluſio, immediatorum autem definitio poſitio eſt ipſius quid eſt indemonſtrabilis. Eſt igitur definitio, vna quidem oratio ipſius quid eſt indemonſtrabilis, vna vero ſyllogiſmus ipſius quid eſt caſu differens à demonſtratione, tertia autem demonſtrationis ipſius quid eſt concluſio. Manifeſtum igitur ex dictis, & quomodo eſt ipſius quid eſt demonſtratio, & quomodo non eſt, & quorum eſt, & quorum non eſt. Amplius autem definitio quot modis dicitur, & quomodo

ipſum quid eſt monſtratur, & quomodo non, & quorum eſt, & quorum non. Amplius autem ad demonſtrationem quomodo ſe habet, & quomodo contingit eiuſdem eſſe, & quomodo non contingit.

De cauſarum diſtinctione, & quæ mutuo concurrant, & quæ non, & quomodo illarum poſsit eſſe demonſtratio.

Cap. VI.

Text.11. QVoniam autem ſcire putamus, quando ſciamus cauſam, cauſæ vero quatuor ſunt, vna quidem, quòd quid erat eſſe, vna autem, quibus exiſtentibus neceſſe eſt hoc eſſe, altera vero quæ aliquid primum mouit, quarta autem, cuius cauſa, omnes iſtæ per medium monſtrantur, & hoc enim quòd cum ſit hoc, neceſſe eſt eſſe, vna quidem accepta propoſitione; non eſt, duabus autem ad minimum, hoc vero eſt, quando vnum medium habeant: hoc igitur vno accepto, concluſionem neceſſe eſt eſſe. Manifeſtum autem & ſic, propter quid eſt rectus in ſemicirculo? aut quo exiſtente, rectus eſt? ſit vtique rectus, in quo A, dimidium duorum rectorum, in quo B, qui eſt in ſemicirculo, in quo C: quòd igitur A rectus inſit ipſi C ei, qui eſt in ſemicirculo, cauſa eſt ipſum B, hoc enim ipſi A æquale eſt, hoc autem C ipſi B, duorum nanque rectorum dimidium eſt: cùm igitur B ſit dimidium duorum rectorum, A ipſi C ineſt, hoc autem erat, in ſemicirculo rectum eſſe, hoc vero idem eſt ipſi quid erat eſſe, eo, quòd hoc ſignificat oratio, verumenimuero & ipſius quid erat eſſe, cauſa monſtrata eſt media. Propter quid autem Medorum bellum factum eſt

eſt Athenienſibus? quæ cauſa bellum inferendi Athenienſibus, quoniam in Sardes cum Eretrienſibus irruerunt, hoc enim primo mouit. ſit bellum, in quo A, priores irruiſſe B, Athenienſes C. ineſt itaque B ipſi C, quod eſt prius irruiſſe Athenienſibus: A vero ipſi B. bellum inferunt enim iis, qui prius iniuria affecere: ineſt igitur ipſi quidem B, A, quod eſt bellum inferre iis, qui prius incœpere, hoc autem ipſi C Athenienſibus, prius enim cœpere, medium igitur & hic cauſa eſt, quæ primo mouit. Quorumcunque autem cauſa ipſum gratia cuius, vt propter quid ambulat? vt ſanus fiat, propter quid domus eſt? vt conſeruetur ſupellex, illud quidem gratia conualeſcendi, hoc autem gratia conſeruandi, propter quid à prandio oportet deambulare, & gratia cuius nihil differt. deambulatio à prandio C, non ſupernatare cibaria, in quo B ſanari in quo A: inſit igitur à prandio deambulare ei, quod eſt facere non ſupernatare cibaria ad os ventris, & hoc ſalubre, videtur enim ineſſe ipſi deambulare, quod eſt C, ipſum B, quod eſt non ſupernatare cibaria: huic autem ineſt ipſum A ſalubre, quæ igitur eſt cauſa ipſi C, quòd ipſum A inſit quod eſt gratia cuius? B quod eſt non ſupernatare, hoc autem eſt veluti illius ratio: A enim ita aſſignabitur: propter quid autem B ipſi C ineſt, quoniam hoc eſt ſanari ita ſe habere.

Oportet autem tranſumere orationes, & ita magis ſingula apparebunt. Generationes vero è conuerſo hic, & in cauſis ſecundum motum: ibi enim medium oportet fieri primum, hic autem ipſum C extremum, vltimum vero ipſum cuius gratia. Contingit autem idem & cuius gratia *Text.12.*

no eiuſdem nullius contingit ambo habere. Manifeſtum igitur eſt, quòd neque definitio & demonſtratio, neque idem eſſe poſſunt, neque alterum in altero, ſubiecta etenim conſimiliter vtique ſe haberent. Hæc itaque hucuſque dubitata ſint.

Syllogiſmo duplicante, ſimiliter & per diuiſionem confecto, non demonſtrari quid eſt, de eo cuius eſt.

Caput III.

Text. 3. IPſius vero quid eſt, eſt ne ſyllogiſmus & demonſtratio, aut non eſt, quemadmodum nunc ratio ſuppoſuit? ſyllogiſmus enim aliquid de aliquo monſtrat per medium, ipſum vero quid eſt, & proprium eſt, & in eo quòd quid eſt prędicatur, hæc autem neceſſe eſt conuerti. Si enim A ipſi C proprium eſt, planum, quòd & ipſi B, & hoc ipſi C: quare omnia ad inuicem. verũenimuero & ſi A, in eo quòd quid eſt ineſt omni B, & vniuerſaliter B de omni C in eo quòd quid eſt dicitur, neceſſe & A in eo quòd quid eſt de C dici. ſi vero non ſic aliquis accipiet duplicans, non neceſſe erit A de C prædicari in eo quòd quid eſt: ſed ſi A quidem de B in eo quod quid eſt, ipſum vero B non de quibuſcunque in eo quòd quid eſt, ipſum autem quid eſt ambo eadem habebunt: erit igitur & B de C quòd quid eſt. ſi itaque ipſum quid eſt & ipſum quid erat eſſe ambo habent, in medio termino erit prius ipſum quid erat eſſe. Et omnino, ſi eſt monſtrare, quid eſt homo, ſic C homo, A vero quid eſt, ſiue animal bipes, ſiue aliud quid: ſi itaque ſyllogiza

logizabitur, neceſſe eſt A de B omni prædicari, huius autem erit alia ratio media, quare & hoc erit, quid eſt homo: accipit igitur quod oportet monſtrare, nanque & B eſt quid eſt homo. Oportet autem in duabus propoſitionibus, & primis & immediatis conſiderare, maxime enim manifeſtum, quod dicitur, fit: qui igitur monſtrant per id, quod conuertitur, quid eſt anima, aut quid eſt homo, aut aliud quodcunque entium, quod ex principio eſt petunt. quemadmodum, ſi aliquis exiſtimat & animam eſſe idem ſibiipſi cauſam viuendi, hoc autem numerum ipſum ſeipſum mouentem. neceſſe eſt enim petere animam, quòd numerum eſſe ipſum ſeipſum mouentem ſic, vt idem exiſtere. *Secundo priorũ cap. 21.*

Non enim ſi A ſequitur B, & hoc C, erit A quod quid erat eſſe ipſius C, ſed verum erat dicere, erit * ſolum, neque ſi eſt A quod quid eſt, & de B prædicatur omni, hoc enim, quod eſt animali eſſe, prædicatur de eo, quod eſt homini eſſe: verum enim eſt omne homini eſſe animali eſſe, quemadmodum & omnem hominem animal eſſe, ſed non ſic vt vnum ſit. Si igitur non ſic acceperit, non ſyllogizabitur, quòd A eſt ipſi C quod quid erat eſſe, & ſubſtantia: ſi vero ita acceperit, prius erit acceptum C quod quid erat eſſe ipſius B, quare non demonſtratum fuit, hoc enim in principio accepit. Verumenimuero neque per diuiſiones via ſyllogizat, quemadmodum in reſolutione circa figuras dictum eſt: nuſquam enim neceſſarium fit rem illam eſſe, cum hæc ſint, ſed quemadmodum neque inducens demonſtrat, non enim oportet concluſionem interrogare, neque in eo quòd datur eſſe, ſed neceſſe eſt eſſe illis exiſten-

**Al.l.c ſolum*

Text. 4.

demonſtraretur diuiſione, non tamen hæc definitio ſyllogiſmus efficitur.

Diſceptatio quòd ipſum quid eſt non monſtretur definitione, neque definitione contrarij, neque alio quouis modo.

Cap. IIII.

SEd an'ne eſt demonſtrare ipſum quid eſt ſecundum ſubſtantiam? ex ſuppoſitione autem accipientem ipſum quidem quòd quid erat eſſe, hoc, quod eſt ex propriis in eo quòd quid eſt, hæc autem in eo quòd quid eſt ſola, & proprium omne: hoc enim eſt eſſe illi. An rurſus accepit quòd quid erat eſſe, & in hoc? neceſſe enim eſt per medium monſtrare. Amplius quemadmodum neque in ſyllogiſmo accipitur quid eſt ipſum ſyllogizare, ſemper enim tota aut pars eſt propoſitio, ex quibus ſyllogiſmus, ita neque ipſum quod quid erat eſſe oportet ineſſe in ſyllogiſmo, ſed ſeorſum hoc à poſitis eſſe, & ad dubitantem, ſi ſyllogizatum eſt, aut non hoc, occurrendum eſt quòd, hoc enim erat ſyllogiſmus, & ad illum, quòd, non ipſum quid erat eſſe ſyllogizatum eſt, quòd certe: hoc enim poſitum fuit nobis ipſum quòd quid erat eſſe: quare neceſſe eſt & ſine quid eſt ſyllogiſmus, aut ipſius quòd quid erat eſſe ſylogizatum fuiſſe aliquid. Et ſi ex ſuppoſitione monſtret, veluti ſi malo ineſt diuiſibile eſſe, contrario autem hoc, quod eſt contrarium ineſſe quibuſcunque eſt aliquid contrarium: bonum autem malo eſt contrarium, & indiuiſibile diuiſibili: eſt igitur bono ineſſe indiuiſibile eſſe. *Text. 5.* *Text. 6.*

Hinc etenim accipiens ipſum quid erat eſſe mon

tia ſit, ipſum vero eſſe nulli eſt ſubſtantia. non enim genus eſt ipſum ens: demonſtratio igitur erit quod eſt, quod & nunc faciunt ſcientiæ. Quid enim ſignificat triangulum, accepit Geometra, quod autem eſt monſtrat: quid igitur monſtrabit definiens quid eſt, aut triangulum? ſciens igitur aliquis definitione quid eſt, ſi eſt non ſciet, ſed impoſſibile eſt.

Manifeſtum autem & ſecundum modos definitionum, qui nunc ſunt, quòd non monſtrant definientes, quod eſt: nam etſi eſt ex medio æquale, ſed propter quid eſt ipſum definitum, & propter quid hoc eſt circulus quæritur. eſſet enim & definitionẽ orichalci dicere eſſe ipſum. neque enim, quòd poſſibile eſt eſſe quod dicitur, aſſignant definitiones, neque quòd illud eſt, cuius dicunt eſſe definitionem, ſed ſemper licet dicere propter quid.

Si igitur definiens monſtrat aut quid eſt, aut quid ſignificat nomen (ſi non eſt nullo modo ipſius quid eſt) eſſet vtique definitio oratio idem quod nomen ſignificans: ſed abſurdum. Primum quidem enim & non ſubſtantiarum eſſet vtique & non entium, ſignificare enim licet & non entia. Amplius omnes orationes definitiones vtique eſſent: eſſet enim nomen ponere cuicunque orationi: quare definitiones vtique diſputaremus omnes, & Ilias definitio vtique eſſet. Amplius nulla ſcientia demonſtraret vtique, quòd hoc nomen quid ſignificat, neque definitiones igitur hoc aſſignant. Ex his igitur neque definitio & ſyllogiſmus videtur idem ens, neque eiuſdem ſyllogiſmus & definitio. Ad hæc autem, quòd definitio nihil demon-

ſtrat,

ſtrat, neque monſtrat, neque ipſum quid eſt; neque definitione, neque demonſtratione eſt cognoſcere.

Diſſolutio diſceptationis propoſitæ, quòd ipſum quid eſt monſtretur per aliud quid eſt, & quo pacto ipſius quid eſt ſit demonſtratio, & definitio.

Cap. V.

Text.8. ITerum autem conſiderandum quid horum dicitur bene, & quid non bene, & quid eſt definitio, & ipſius quid eſt nunquid quodam modo eſt demonſtratio & definitio, aut nullo modo.

Quoniam autem eſt (vt diximus) idem ſcire quid eſt, & ſcire cauſam ipſius ſi eſt. Ratio autem huius, quòd eſt aliqua cauſa, & hæc aut eadem, aut alia, & ſi ſit alia, aut demonſtrabilis, aut indemonſtrabilis: ſi igitur eſt alia & contingit demonſtrare, neceſſe eſt medium eſſe cauſam, & in prima figura monſtrari: vniuerſale nanque eſt & prædicatiuum quod monſtratur. Vnus igitur modus eſſet vtique, qui nunc exquiſitus eſt, per aliud ipſum quid eſt monſtrari, ipſorum nanque quid eſt neceſſe eſt medium eſſe quid eſt, & propriorum proprium: quare hoc quidem monſtrabit, illud vero non monſtrabit ipſorum quid erat eſſe eidem rei.

Hic igitur modus, quòd non ſit vtique demonſtratio, dictum eſt prius, ſed eſt logicus ſyllogiſmus ipſius quid eſt. Quo autem modo contingit, dicamus aggredientes rurſus à principio.

Quemadmodum enim propter quid quærimus habentes, quòd nonnunquam vero & ſimul manifeſta fiunt, ſed non prius vtique propter quid poſſibile eſt cognoſcere, quàm quòd, mani

manifeſtum eſt,quòd conſimiliter & ipſum quid erat eſſe non ſine ipſo quod eſt. impoſſibile eſt enim ſcire quid eſt ignorantes ſi eſt : ipſum vero ſi eſt , aliquando quidem ſecundum accidens habemus , aliquando autem habentes aliquid ipſius rei , vt tonitrum , quòd ſonus eſt quidam nubium , & defectum , quod eſt priuatio quædam luminis , & hominem , quòd animal quoddam eſt , & animam , quòd eſt ipſum ſe ipſum mouens. quæcunque igitur ſecundum accidens nouimus quod ſunt,neceſſarium eſt,nullo modo ſe habere ad ipſum quid eſt , neque enim quod eſt ſcimus : quærere autem quid eſt, non habentes quod eſt,nihil quærere eſt.De quibuſcunq; autem habemus aliquid facilius : quare vt habemus , quod eſt , ita nos habemus & ad ipſum quid eſt. Quorum habemus aliquid ipſius quid eſt , ſit primum quidem ſic. defectus in quo A, Luna in quo C,obſtructio terræ in quo B : vtrum igitur deficit , aut non? quærere eſt, an B ſit , aut non? hoc autem nihil differt quærere, quam ſi eſt ratio ipſius , & ſi ſit hoc , & illud dicimus eſſe. Aut vtrius contradictionis eſt ratio , vtrum habendi duos rectos , aut non habendi? quando autem inuenerimus ſimul ipſum quod,& ipſum propter quid nouimus , ſi per media ſit : ſit autem non ipſum quod nouimus,propter quid vero non,ſit igitur Luna C,defectus A in plenilunio vmbram non poſſe facere , nullo inter nos exiſtente manifeſto , in quo B.ſi igitur ipſi C ineſt B : quod eſt , non poſſe vmbram facere cum nullus noſtrum in medio ſit , huic autem ipſum A quod eſt deficere,quod quidem deficit planum , propter quid autem , nondum , &

quòd

quòd quidem defectus eſt, nouimus, quid vero eſt, non nouimus: cùm autem planum fuerit, quòd A ipſi C ineſt, ſed propter quid ineſt, quærere ipſum B quidem eſt, vtrum obſtructio, aut conuerſio Lunæ, aut extinctio luminis: hoc autem eſt ratio alterius extremi, vt in his ipſius A, eſt enim defectus * obiectio terræ, quid eſt tonitrus? ignis extinctio in nube, propter quid tonat? eò quòd extinguitur ignis in nube. ſit nubes C, tonitrus A, extinctio ignis B: ipſi vtique C nubi ineſt B, extinguitur enim in ipſa ignis, huic autem A ſonus, & eſt B vtique ratio ipſius A primi extremi, ſi vero rurſus huius aliud medium ſit, ex reliquis erit rationibus.

** Al. l. obſtructio luminis.*

Qualiter igitur accipitur ipſum quid eſt, & fit notum, dictum eſt. Quare ſyllogiſmus quidem ipſius quid eſt non fit, neque demonſtratio: planum eſt tamen per ſyllogiſmum & per demonſtrationem: quare neque ſine demonſtratione eſt cognoſcere ipſum quid eſt, cuius eſt cauſa alia, neque eſt demonſtratio ipſius, quemadmodum & in dubitationibus diximus.

Text. 9. Eſt autem horum quidem altera quædam cauſa, illorum vero non eſt: quare planum, quòd & ipſorum quid eſt alia quidem immediata & principia ſunt, quæ & eſſe & quid eſt ſupponi oportet, aut alio modo manifeſta facere, quod Arithmeticus facit, etenim quid eſt vnitatem ſupponit, & quod eſt. Habentium autem medium, & quorum eſt aliqua altera cauſa ſubſtantiæ, eſt per demonſtrationem, quemadmodum diximus, oſtendere non ipſum quid eſt demonſtrantes.

Definitio autem, quoniam eſt oratio ipſius quid eſt, manifeſtum eſt, quòd aliqua quidem

erit oratio quid ſignificat nomen, aut oratio altera nominalis, vt quid ſignificat quid eſt ſecundum quòd trianglus, cuius habentes quod eſt, quærimus propter quid eſt, difficile eſt autem ita accipere, quæ non nouimus quòd ſunt, cauſa vero dicta eſt prius difficultatis, quoniam neque ſi ſunt, aut non, nouimus, niſi ſecundum accidens. Oratio autem vna dupliciter eſt, *Text. 10.* hæc quidem coniunctione, vt Ilias, illa vero vnum de vno ſignificans non ſecundum accidens. Vna quidem definitio eſt definitionis, quæ dicta fuit. Alia autem eſt definitio oratio ſignificans propter quid eſt: quare prior quidem ſignificat quidem, monſtrat autem non, poſterior vero, manifeſtum eſt quòd erit tanquam demonſtratio ipſius quid eſt poſitione differens à demonſtratione. differt enim dicere, propter quid tonat? & quid eſt tonitrus? dicet enim hic quidem, quoniam extinguitur ignis in nubibus. quid autem eſt tonitrus? ſonus ignis qui extinguitur in nubibus: quare eadem oratio alio modo dicitur, & ſic quidem demonſtratio continua, ſic autem definitio. Amplius definitio tonitrus eſt, ſonus in nubibus, hoc autem eſt ipſius quid eſt demonſtrationis concluſio, immediatorum autem definitio poſitio eſt ipſius quid eſt indemonſtrabilis. Eſt igitur definitio, vna quidem oratio ipſius quid eſt indemonſtrabilis, vna vero ſyllogiſmus ipſius quid eſt caſu differens à demonſtratione, tertia autem demonſtrationis ipſius quid eſt concluſio. Manifeſtum igitur ex dictis, & quomodo eſt ipſius quid eſt demonſtratio, & quomodo non eſt, & quorum eſt, & quorum non eſt. Amplius autem definitio quot modis dicitur, & quomodo

ipſum quid eſt monſtratur, & quomodo non, & quorum eſt, & quorum non. Amplius autem ad demonſtrationem quomodo ſe habet,& quomodo contingit eiuſdem eſſe, & quomodo non contingit.

De cauſarum diſtinctione,& quæ mutuo concurrant,& quæ non,& quomodo illarum poßit eſſe demonſtratio.

Cap. VI.

Text.11. QVoniam autem ſcire putamus,quando ſciamus cauſam, cauſæ vero quatuor ſunt, vna quidem, quòd quid erat eſſe, vna autem, quibus exiſtentibus neceſſe eſt hoc eſſe, altera vero quæ aliquid primum mouit, quarta autem, cuius cauſa, omnes iſtæ per medium monſtrantur, & hoc enim quòd cum ſit hoc, neceſſe eſt eſſe, vna quidem accepta propoſitione, non eſt, duabus autem ad minimum, hoc vero eſt, quando vnum medium habeant: hoc igitur vno accepto, concluſionem neceſſe eſt eſſe. Manifeſtum autem & ſic, propter quid eſt rectus in ſemicirculo? aut quo exiſtente, rectus eſt? ſit vtique rectus, in quo A, dimidium duorum rectorum, in quo B, qui eſt in ſemicirculo, in quo C: quòd igitur A rectus inſit ipſi C ei, qui eſt in ſemicirculo, cauſa eſt ipſum B, hoc enim ipſi A æquale eſt, hoc autem C ipſi B, duorum nanque rectorum dimidium eſt: cùm igitur B ſit dimidium duorum rectorum, A ipſi C ineſt, hoc autem erat, in ſemicirculo rectum eſſe, hoc vero idem eſt ipſi quid erat eſſe, eo, quòd hoc ſignificat oratio, verumenimuero & ipſius quid erat eſſe, cauſa monſtrata eſt media. Propter quid autem Medorum bellum factum

eſt

eſt Athenienſibus? quæ cauſa bellum inferendi Athenienſibus, quoniam in Sardes cum Eretrienſibus irruerunt, hoc enim primo mouit. ſit bellum in quo A, priores irruiſſe B, Athenienſes C. ineſt itaque B ipſi C, quod eſt prius irruiſſe Athenienſibus: A vero ipſi B. bellum inferunt enim iis, qui prius iniuria affecere: ineſt igitur ipſi quidem B, A, quod eſt bellum inferre iis, qui prius incœpere, hoc autem ipſi C Athenienſibus, prius enim cœpere, medium igitur & hic cauſa eſt, quæ primo mouit. Quorumcunque autem cauſa ipſum gratia cuius, vt propter quid ambulat? vt ſanus fiat, propter quid domus eſt? vt conſeruetur ſupellex, illud quidem gratia conualeſcendi, hoc autem gratia conſeruandi, propter quid à prandio oportet deambulare, & gratia cuius nihil differt. deambulatio à prandio C, non ſupernatare cibaria, in quo B ſanari in quo A: inſit igitur à prandio deambulare ei, quod eſt facere non ſupernatare cibaria ad os ventris, & hoc ſalubre, videtur enim ineſſe ipſi deambulare, quod eſt C, ipſum B, quod eſt non ſupernatare cibaria: huic autem ineſt ipſum A ſalubre, quæ igitur eſt cauſa ipſi C. quòd ipſum A inſit quod eſt gratia cuius? B quod eſt non ſupernatare, hoc autem eſt veluti illius ratio: A enim ita aſſignabitur: propter quid autem B ipſi C ineſt, quoniam hoc eſt ſanari ita ſe habere.

Oportet autem tranſumere orationes, & ita magis ſingula apparebunt. Generationes vero è conuerſo hic, & in cauſis ſecundum motum: ibi enim medium oportet fieri primum, hic autem ipſum C extremum, vltimum vero ipſum cuius gratia. Contingit autem idem & cuius gratia *Text.12.*

eſſe & ex neceſſitate, vt per lucernam egredi lumen: ex neceſſitate etenim progreditur, quod minores habet partes, per maiores porós, ſiquidem lumen fit eo, quod pertranſit, & gratia cuius, vt non offendamus. An'ne ergo ſi eſſe contingit & fieri contingit? quemadmodum ſi tonat, cùm extinguitur ignis, neceſſe eſt * ſtridere & ſtrepere, vt Pythagorei dicunt, minarum gratia iis, qui ſunt in tartaro, vt timeant. plurima vero talia ſunt, & maxime in iis, quæ ſecundum naturam conſtituuntur & conſiſtunt, hæc enim alicuius gratia facit ipſa natura, illa vero ex neceſſitate, neceſſitas autem duplex, hæc quidem enim ſecundum naturam & appetitum, illa autem vi, quæ præter appetitum eſt, quemadmodum lapis ex neceſſitate, & ſurſum & deorſum fertur ſed non propter eandem neceſſitatem.

** σίζειν proprie eſt ſonare, vt cū in aqua candēs ferrum extinguitur.*

In iis vero, quæ à diſcurſu, nonnulla quidem nunquam à caſu ſunt, vt domus, aut ſtatua, neque ex neceſſitate, ſed alicuius gratia, quædam vero & à fortuna, vt ſanitas & ſalus: maxime autem in quibuſcunque contingit & ſic, & aliter, quando non à fortuna generatio fit: quare finis, quod eſt bonum, gratia alicuius fit aut natura, aut arte: à fortuna vero nihil gratia alicuius fit.

Quo pacto ipſum propter quid differat in his, quæ fiunt ſimul, aut non ſimul, per circulum, aut non per circulum, ſemper, aut frequenter.

Cap. VII.

EAdem autem cauſa eſt iis, quæ fiunt, & factis, & futuris, quæ eſt & iis quæ ſunt: medium

dium enim eſt cauſa, præterquam quòd iis quidem quæ ſunt, quæ eſt, iis vero, quæ fiunt, quæ fit, factis autem facta, & futuris futura, vt propter quid factus fuit defectus, quoniam facta fuit terra in medio, fit autem, quoniam fit, erit vero, quoniam erit in medio, eſt autem, quoniam eſt. Quid eſt cryſtallus? accipiatur vtique, quòd eſt aqua congelata, aqua in quo C, congelatum in quo A, cauſa media in quo B, defectus calidi omnino: ineſt itaque B ipſi C, huic autem congelatum eſſe, quod eſt in quo A, fit autem cryſtallus, cum fit B, factum eſt autem facto, erit autem futuro: ſic igitur eſt cauſa, & cuius cauſa ſimul fiunt, quando fiunt, & ſunt, quando ſunt, & in eo, quod factum fuit, & in futuro conſimiliter. In iis vero, quæ non ſimul ſunt, an'ne ſunt in continuo tempore? quemadmodum videtur nobis alias aliorum cauſas eſſe, ipſius quidem facti factam alteram, & futuri alteram futuram, & ipſius fieri, ſi quid prius factum fuit. Eſt vtique à poſterius facto ſyllogiſmus, principium autem & horum ipſa facta, quare & in iis, quæ fiunt conſimiliter: à priori vero non eſt, vt quoniam hoc factum fuit, quia hoc poſterius factum fuit, & in futurum conſimiliter: neque enim indefiniti, neque definiti erit temporis, quare quoniam hoc verum eſt dicere factum fuiſſe, hoc autem eſt verum dicere factum fuiſſe poſterius, in intermedio nanque falſum erit dicere hoc iam altero facto. *Text.13.*

Eadem autem ratio & in futuro: neque quoniam hoc factum fuit, hoc erit: medium enim congenitum oportet eſſe, factorum factum, & futurorum futurum, eorum quæ fiunt quod fit, entium ens: id vero, quod fuit, & id quod erit

non contingit eſſe congenitum. Amplius neque indefinitum contingit eſſe tempus intermedium, neque definitum, falſum enim erit dicere in intermedio. Conſiderandum autem quid eſt ipſum continuum, vt poſt ipſum factum eſſe, ipſum fieri ſit in rebus, an manifeſtum eſt, quòd non eſt contiguum facto quod fit, neque enim factum facto: termini nanque ſunt & indiuidui. quemadmodum igitur neque puncta ſunt ſibi inuicem contigua, neque facta, ambo enim indiuidua ſunt, neque vtique quod fit facto propter idem, nam quod fit, diuiſibile eſt, factum autem indiuiſibile: quemadmodum igitur linea ad punctum ſe habet, ita quòd fit ad factum: inſunt enim infinita facta in eo quod fit: magis autem manifeſte in vniuerſalibus de Motu oportet dici de his. De eo igitur quod eſt, quomodo, cùm generatio conſequenter ſit, ſe habeat medium, quod eſt cauſa, in tantum acceptum ſit: neceſſe eſt enim & in his medium & primum immediata eſſe. vt A factum fuit, quoniam C factum fuit, poſterius autem C factum fuit: prius autem A, principium autem C, eo quòd proximius ipſius nunc eſt, quod eſt principium temporis, C vero factum eſt, ſi D factum eſt: cùm igitur D fit, neceſſe eſt A factum eſſe, cauſa autem eſt C, cùm enim D factum eſt, neceſſe eſt C factum eſſe: C autem facto neceſſe eſt prius A factum fuiſſe. Ita vero accipienti medium, ſtabitur alicubi in immediatum, an ſemper extra cadet propter infinitum? non enim eſt contiguum factum facto, quemadmodum dictum fuit, ſed incipere tamen neceſſe eſt à medio & ab ipſo nunc primo. Similiter autem & in ipſo erit. ſi enim verum eſt dicere, quòd erit D neceſſe prius verum

Text.14.

Quinto Phiſicorũ cap. de continuo & cõtiguo, & alibi.

xum

rum dicere, quòd A erit: huius autem cauſa ipſum C. ſi enim D erit, prius ipſum C erit, ſi vere C erit, prius ipſum A erit: ſimiliter autem infinita eſt ſectio & in his: non enim ſunt futura contigua inter ſe. principium vero & in his immediatum accipiendum eſt.

Se habet autem ſic in operibus, ſi facta eſt domus, neceſſe eſt inciſos fuiſſe lapides, & factum fuiſſe hoc * propter quid: quoniam neceſſe eſt fundamentum factum fuiſſe, ſi quidem & domus facta fuit: ſi vero fundamentum eſt, prius lapides factos fuiſſe neceſſe eſt. Rurſus, ſi erit domus, conſimiliter prius erunt lapides (monſtratur autem per medium ſimiliter) erit enim fundamentum prius. **nonnulli codices non habēt illud propter qd*

Quoniam autem videmus in iis, quæ fiunt, circulo generationem quandam eſſe, contingit hoc eſſe, ſi quidem ſequantur ſe inuicem medium & extrema: in his enim ipſum conuertere eſt: monſtratum vero eſt hoc in primis, quòd conuertuntur concluſiones, quod autem circulo hoc eſt, in operibus autem apparet ſic, madefacta terra, neceſſe eſt vaporem fieri, hoc autem facto nubem, hoc autem facto aquam, hoc autem facto, neceſſe eſt madefactam eſſe terram. hoc autem erat, quod à principio, quare circulo circuiuit, vno enim ipſorum quocunque exiſtente, alterum eſt, & illo aliud, & hoc primum. *Text. 15.* *Primo poſteriorum cap. 3.*

Sunt autem nonnulla quidem, quæ fiunt vniuerſaliter, nanque & ſemper & in omni, aut ſic ſe habent, aut fiunt, alia vero ſemper quidem, non vtplurimum autem, vt non omnis homo maſculus barbam emittit, ſed vtplurimum. *Text. 16.*

Talium itaque neceſſe eſt & medium vtplurimum eſſe, ſi enim A de B vniuerſaliter prædi-

catur,& hoc de C vniuerſaliter, neceſſe eſt A de C ſemper & in omni prædicari, hoc enim eſt vniuerſale & in omni & ſemper, ſed ſuppoaebatur vtplurimum: neceſſe eſt igitur & medium vtplurimum eſſe, quod eſt, in quo B: erunt igitur & eorum, quæ vtplurimum, principia immediata, quæcunque vtplurimum ita ſunt, aut fiunt.

De compoſitione definitionis ex ſuis partibus, & quando ſunt ignotæ quo pacto venentur.

Cap. *VIII.*

Text.17. QVomodo igitur ipſum quid eſt in definitiones aſſignatur, & quo modo demonſtratio aut definitio eſt ipſius, aut non eſt, dictum eſt prius. Quomodo autem oportet venari, quæ in eo quòd quid eſt prædicantur, nunc dicamus. Eorum igitur, quæ inſunt ſemper vnicuique, nonnulla extenduntur in plus, non tamen extra genus. dico autem in plus ineſſe, quæcunque inſunt quidem vnicuique vniuerſaliter, at vero & alij. veluti eſt quiddam, quod omni ineſt trinitati, ſed & non trinitati, quemadmodum ens ineſt trinitati, ſed & non * numero: ſed & impar ineſt omni trinitati, & in plus ineſt, nam & quinario ineſt, ſed non extra genus: quinarius enim eſt numerus, nihil autem extra numerum, & impar.

**a.l.trinitati.*

Talia itaque accipienda ſunt vſque ad hoc, quouſque tot accepta fuerint primum, quorum vnum quodque quidem in plus inerit, omnia vero non in plus ſunt: hanc enim neceſſe eſt eſſe ſubſtantiam rei: vt trinitati ineſt omni numerus, impar, primus vtroquo modo, & vt non menſuretur numero, & vt non componatur ex numeris: hoc igitur iam eſt trinitas, numerus impar, primus

mus, & ita primus: horum enim vnumquodque, alia quidē imparibus omnibus inſunt, vltimum vero & dualitati, omnia autem * nulli. ** a.l. nulli niſi tria*

Quoniam vero declaratum eſt nobis in ſuperioribus, quòd neceſſaria quidem ſunt, quæ in eo quòd quid eſt prædicantur, vniuerſalia vero neceſſaria ſunt, trinitati autem, & cuilibet alij ſic accipiuntur in eo quòd quid eſt, quæ accipiuntur ſic, ex neceſſitate quidem eſſent vtique trinitas hæc. quòd autem ſubſtantia ſit, ex his planum eſt: neceſſe enim eſt, ſi non hoc eſſet trinitatis eſſe, vt genus aliquid eſſe, hoc aut nominatum, aut innominatum: erit igitur in plus quàm trinitati inexiſtens. ſupponatur enim tale eſſe genus, vt inſit ſecundum potentiam, in plus. ſi igitur nulli ineſt alij quàm indiuiduis trinitatibus, hoc vtique eſſet trinitati eſſe, ſupponatur enim & hoc ſubſtantia vniuſcuiuſq; eſſe, quę eſt in indiuiduis vltima talis prædicatio: quare cōſimiliter & alij cuicunque ita monſtratorum eidem eſſe erit.

Oportet autem, quando totum aliquid negotietur quiſpiam, diuidere genus in indiuidua ſpecie prima, vt numerum in trinitatem & dualitatem: poſtea ſic illorum definitiones tentare accipere, vt rectæ lineæ & circuli, & recti anguli. poſt hæc autem accipientem quid eſt genus, veluti vtrum quantorum, aut qualium proprias paſſiones ſpeculari per communia prima: accidentia nanque iis, quæ componuntur ex indiuiduis ex definitionibus erunt plana, eo quòd principium eſt omnium * definitionum ipſum ſimplex, & ſimplicibus ſolis per ſe inſunt accidentia, aliis vero ſecundum illa. *Text. 18.* ** a.l. definitio & ipſū ſimplex.*

Diuiſiones autem, quæ ſunt ſecundum differentias, vtiles ſunt ad ita pertranſeundum, vt ta-

men monſtrant, dictum eſt in præcedentibus: vtiles vero eſſent ita ſolum ad ſyllogizandum ipſum quid eſt. Atqui videretur vtique, nihil, ſed ſtatim accipere omnia, ac ſi quiſpiam à principio acciperet abſque diuiſione.

Differt autem aliquid primum & poſterius eorum quæ prædicantur prædicari, vt dicere, animal manſuetum bipes, aut bipes animal manſuetum: ſi enim omni ex duobus eſt, & vnū quiddam eſt animal manſuetum, & rurſus ex hoc & differentia, homo, aut quodcunq; eſt quod vnum ſit, neceſſarium eſt diuidentem petere.

Amplius vt nihil derelinquatur in eo quòd quid eſt, ita ſolum contingit, quando enim primum acceptum ſit genus, ſi inferiorum quidem aliquam diuiſionum accipiat, non incidet omne in hoc: vt non omne animal aut integris aut ſciſſis pennis eſt, ſed pennatum animal omne, huius enim differentia hæc, prima vero differentia eſt animalis, in quam omne animal incidit: ſimiliter autem & aliorum vniuſcuiuſque & extrinſecorum generum, & eorum, quæ ſub ipſo, vt auis, in quam omnis auis, & piſcis, in quam omnis piſcis: ita igitur procedenti eſt ſcire, quoniam nihil derelictum fuit, aliter autem & derelinquere neceſſarium eſt, & nō ſcire.

Text.20. Nihil autem oportet definientem & diuidentem omnia ſcire entia, quamuis impoſſibile dicunt eſſe aliqui, differentias ſcire, quæ ſunt ad vnumquodque non ſcientem vnumquodq;, ſine autem differentiis non eſſe vnumquodque ſcire: à quo enim non differt, idem eſſe huic, à quo autem differt, alterum ab hoc. Primum quidem igitur hoc falſum eſt: non enim ſecundum omnem

nem differentiam alterum eſt: multæ enim differentiæ inſunt eiſdem ſpecie, ſed non ſecundum ſubſtantiam, neque per ſe. Poſtea, quando acceperit oppoſita & differentiam, & quòd omne incidit hinc aut inde, & acceperit in altero quod quæritur eſſe,& hoc cognoſcat, nihil differt ſcire, aut non ſcire,in quibuſcunque prædicantur aliis differentiæ: manifeſtum enim eſt, quoniam ſi ita procedens venerit in hæc, quorum non amplius eſt differentia, habebit rationem ſubſtantiæ, omne autem incidere in diuiſionem, ſi ſint oppoſita, quorum non eſt medium,non eſt petitio:neceſſe eſt enim omne in altero ipſorum eſſe, ſiquidem illius differẽtia erit.

Ad conſtruendam vero definitionem per diuiſiones,tria oportet conie&are, vt accipiantur, quæ prædicantur in eo quod quid eſt, & hæc ordinare quid primum, aut quid ſecundum eſt, & quòd hæc omnia ſint. Eſt autem horum vnum primum per id,quod poſſumus, quemadmodum ad accidens, ſyllogyzare, quòd ineſt, & per genus conſtrüere:ordinare autem, vt oportet, erit, ſi primum acceperit, hoc autem erit, cùm acceptum fuerit, quod omnibus ſequitur, illi autem non omnia, neceſſe eſt enim eſſe aliquid tale: hoc autem accepto, iam in inferioribus idem modus eſt, ſecundum nanque aliorum primum erit,& tertium conſequentium,ablato enim ſuperiori,quod conſequitur aliorum primũ erit: conſimiliter vero & in aliis. Quòd autem omnia hæc ſint, manifeſtum eſt ex eo quod accepit, & primum ſecundum diuiſionem, quoniam omne aut hoc, aut hoc animal eſt: ineſt autem hoc, & rurſus huius totius differentiam, vltimi *Text.21.*

vero

vero non amplius eſſe differentiam, aut & ſtatim cum vltima differentia à toto non differre ſpecie hoc: manifeſtum enim quòd neque plus adiacet, omnia enim in eo quòd quid eſt accepta ſunt horum, neque deficit vllum: aut enim genus, aut differentia vtique eſſet, genus quidem igitur & primum, & hoc quod cum differentiis aſſumitur: differentiæ vero omnes habentur, non enim amplius ſunt poſteriora ſpecie: nanque differret vtique ipſum vltimum, hoc autem

Text.21. dictum eſt non differre. Quærere vero oportet inſpicientem ad ſimilia & indifferentia: primum quid omne idem habent, poſtea rurſus in alteris, quæ in eodem quidem genere ſunt cùm illis: ſunt autem ipſis quidem eadem ſpecie, ab illis autem altera: quando autem in his acceptum fuerit aliquid omnino idem, & in aliis conſimiliter in acceptis omnino conſiderare, ſi idem, quouſque ad vnam deuenerit rationem, hæc enim erit rei definitio: ſi vero non proceſſerit in vnam, ſed in duas, aut plures, planum quòd non eſſet vtique vnum aliquid quod quæritur, ſed plura. Vt dico, ſi quid eſt magnanimitas quæreremus, conſiderandum in quibuſdam magnanimis, quos ſcimus, quid habent vnum omnes in quantum tales, vt ſi Alcibiades magnanimus, aut Achilles, & Aiax, quid vnum omnes habent? non tolerare iniuria affecti, ille enim bellauit, iſte autem iratus eſt, hic vero interemit ſeipſum. Rurſus in alteris, vt Lyſandro, aut Socrate, ſi vtique indifferentes ſunt & bona & mala fortuna affecti: hæc duo capiens conſidero, quid idem habent, & non impoſsibilitas circa

ca fortunas, & non tolerantia cum iniurian-tur, ſi vero nihil, duæ vtique ſpecies eſſent ma-gnanimitatis. Semper autem eſt omnis defi-nitio vniuerſalis: non enim alicui oculo dicit ſalubre Medicus, ſed aut omni, aut ſpecie deter-minans: facilius autem eſt ſingulare definire, quàm vniuerſale. quapropter oportet à ſingula-ribus ad vniuerſalia tranſire: æquiuocationes etenim latent magis in vniuerſalibus, quàm in indifferentibus. Quemadmodum autem in de-monſtrationibus oportet eſſe ipſum ſyllogyza-tum fuiſſe, ita & in definitionibus manifeſtum eſt: hoc autem erit, ſi per ea, quæ ſingulariter dicuntur, ſit in vnoquoque genere definire ſeor-ſum, vt ſimile non omne, ſed quod in coloribus & figuris, & acutum, quod in voce, & ita in com-mune progredi obſeruantem, ne æquiuocatio incidat. Si vero neque diſputare oportet tranſ-lationibus, planum quòd neque definire, neque tranſlationibus, neq; quæcunque dicuntur tranſ-lationibus: diſputare enim neceſſe erit in tranſla-tionibus.

Quo pacto problemata veneantur tum di-uiſione, tum etiam pro-portione.

Cap. IX.

AD hoc autem quòd habeamus problemata, eligere oportet & deciſiones & diuiſiones, ita vero eligere ſupponentem genus commune omnium, vt ſi animalia eſſent, quæ ſpeculata ſunt, qualia omni animali inſunt: his autem ac-ceptis rurſus reliquorum primo, qualia omne

ſequantur: vt ſi hoc eſt auis, qualia omnem ſequantur auem, & ita ſemper proxima: planum enim q; habebimus iam dicere propter quid inſunt conſequentia iis, quæ ſunt ſub communi, vt propter quid homini aut equo inſunt. ſit autem animal, in quo A: B vero conſequentia omne animal: in quibus autem C D E aliqua animalia: planum igitur propter quid B ineſt ipſi D. nanque per A: conſimiliter autem & aliis. Et ſemper in aliis eadem eſt ratio, nunc quidem igitur ſecundum tradita communia nomina dicimus. Oportet autem non ſolum in his conſiderare, ſed & ſi aliud quid viſum fuerit inexiſtens commune, excipientem, poſtea quæ hoc ſequitur, & qualia hoc ſequuntur, vt cornua habentia habere erinaceum, & non vtrinque dentata eſſe: rurſus cornua habere, quæ ſequitur, planum enim propter quid illis inerit, quod dictum eſt, propter enim cornua habere inerit. Amplius autem alius modus eſt ſecundum proportionale eligere: vnum enim accipere non eſt idem, quod oportet vocare ſepeum, & ſpinam, & os, erunt autem conſequentia & his, tanquam vna quadam natura tali exiſtente. Eadem vero problemata ſunt, hæc quidem eo, quòd idem medium habent, vt quoniam omnia * contra reſiſtentia. horum autem quædam genere eadem ſunt, quæcunque habent differentias eo quòd aliorum, aut aliter ſunt. vt propter quid reſonat? aut propter quid apparet? & propter quid iris? omnia enim hæc idem problemata ſunt genere, omnia enim ſunt refractio, ſed ſpecie altera. Aliqua vero eo, quòd medium ſub altero medio eſt, differunt proble

Text.23. (margin, beside "mina dicimus")

Text.24. (margin, beside "ſtente")

* *ἀντιπερίστασις græcè dicitur, hoc eſt cõtrarij ſtatus.*

problemata, vt propter quid Nilus decreſcente menſe magis fluit? quoniam hybernior decreſcens eſt, & propter quid hybernior decreſcens eſt? quoniam Luna deficit, hæc enim ita ſe habent inter ſe.

Quomodo cauſæ & effectus ſe habeant inter ſe: & quo pacto cauſæ venentur: & an vnius effectus plures ſint cauſæ.

Cap. X.

De cauſa vero & cuius cauſa dubitaret vtique aliquis, an quando eſt cauſatum & cauſa eſt, quemadmodum ſi fluunt folia, aut deficit, & cauſa fluendi folia, aut deficiendi erit, veluti, ſi huius eſt lata folia habere, ipſius vero deficere, eſt terram in medio eſſe, ſi enim non eſt, alia quædam erit cauſa ipſorum. ſiue cauſa eſt ſimul & cautum, vt ſi in medio terra eſt, deficit, aut ſi latifolium eſt, fluunt folia. Si vero ſic ſimul vtique eſſent, & monſtrarentur per ſe inuicem. ſit enim folio fluere, in quo A: latifolium vero in quo B: vitis autem in quo C. ſi itaque ipſi B ineſt A, omne enim latifolium fluit folio, ipſi vero C ineſt B omnis enim vitis eſt latifolia ipſi C ineſt A, & omnis vitis fluit folio, cauſa vero B medium. ſed & quoniam latifolia eſt vitis, eſt per folio fluere demonſtrare. ſit enim D quidem latifolium, E vero folio fluere, vitis autem in quo F: ipſi itaq; F ineſt E, folio fluit enim omnis vitis, ipſi autem E D, omne enim folio fluens eſt latifolium, omnis igitur vitis eſt latifolium: cauſa autem eſt folio fluere. Si vero non contingit cauſas eſſe ſibi inuicem, cauſa enim Text. 25.

prior

prior eſt eo,cuius eſt cauſa,& deficiendi quidem cauſa eſt in medio terram eſſe:quòd autem in medio terra ſit,non eſt cauſa ipſum deficere:ſi igitur per cauſam quidem demonſtratio eſt propter quid,quæ vero nõ per cauſam ipſius quod,quòd quidem terra quidem in medio eſt,nouit,propter quid autem non: quoniam ipſum deficere non eſt cauſa, quòd ſit in medio, ſed hoc ipſius deficere,manifeſtum eſt:in ratione nanque ipſius deficere ineſt eſſe in medio: quare planũ quòd per hoc,illud cognoſcitur,ſed non hoc per illud.

An contingit vnius plures eſſe cauſas? ſi enim eſt idem de pluribus primum prædicari:ſit A ipſi B primo inexiſtens, & ipſi C alij primo,& hæc ipſis D E, inerit igitur A ipſis D E, cauſa vero eſt ipſi quidem D B, ipſi vero E C: quare cauſa quidem exiſtente, neceſſe eſt rem eſſe, re autem exiſtente,non neceſſe eſt omne eſſe, quodcunque ſit cauſa,ſed cauſa quidem,non tamen omnis.

Aut ſi ſemper vniuerſale problema eſt,& cauſa totum quiddam, & cuius cauſa vniuerſale, vt folio fluere toto aliquo determinato,licet ſpecies ipſius ſint,& his vniuerſaliter,aut plantis,aut his plantis: quare & medium æquale oportet eſſe in his,& cuius cauſa,& conuerti.vt propter quid arbores folio fluunt, ſi itaque propter congelationem humidi, & ſi folio fluit arbor, oportet eſſe congelationem, & ſi congelatio ineſt non cuicunque,ſed arbori, eſt folio fluere. Vtrum autem contingit non eandem cauſam eſſe eiuſdem omnibus, ſed alteram, aut non? an ſi quidem per ſe demonſtretur, & non per ſignum,aut accidens?non poteſt fieri: nanq; ratio extremi medium eſt,ſi vero non ita,contingit.

Eſt

Eſt autem & cuius cauſa, & cui conſiderare ſecundum accidens, non tamen videntur problemata eſſe. ſi vero non, ſimiliter habebunt medium, ſiquidem ſunt æquiuoca, æquiuocum medium eſt: ſi vero vt in genere, ſimiliter habebunt, vt propter quid & permutatim proportionale? alia enim cauſa eſt in lineis, & numeris, & eadem vtrique, inquantum quidem lineæ, alia, inquantum vero habens augmentum tale, eadem, ita & in omnibus: huius autem ſimiliter eſſe colorem colori, & figuram figuræ, aliam alij, æquiuocum enim eſt ſimile in his: hic quidem fortaſſe proportionabiliter habere latera, & æquales angulos, in coloribus vero ſenſum vnum eſſe, aut aliud aliquid tale: quæ vero ſecundum analogiam. eadem & medium habebunt ſecundum analogiam. Se habet autem ſic conſequi, cauſa ſibiinuicem, & cuius cauſa, & cui cauſa; ſingulum quidem accipienti, cuius cauſa in plus eſt, vt extrinſecos æquales eſſe quatuor in plus eſt, quàm triangulum, aut quadrangulum, omnibus vero æqualiter: quæcunque enim quatuor rectis æquales eſſe extrinſecos, & medium ſimiliter: eſt autem medium ratio primi extremi: quocirca omnes ſcientiæ per definitionem fiunt. vt folio fluere ſimul ſequitur vitem & excedit, & ficum & excedit, ſed non omnes, ſed æquale eſt: ſi igitur acceperis primum medium, ratio folio fluendi eſt: erit enim primum quidem in altera medium, quoniam talia omnia ſunt poſtea huius medium, quoniam ſuccus congelatur, aut aliud aliquid tale. quid autem eſt folio fluere, congelari ſuccum in contactu ſeminis. In figuris vero ita aſſignabit, quærentibus aſſecutionem cauſæ & cuius cauſa. ſit

A inexiſtens B omni: B vero vnicuique eorum, quæ D, in plus autem: B vtique vniuerſale eſſet iis, quæ ſunt D, hoc enim dico vniuerſale, quod non conuertitur: primum vero vniuerſale, cum quo vnumquodq; quidem non conuertitur, omnia autem conuertuntnr & non excedunt: ipſis itaque D cauſa eſt ipſius A ipſum B. oportet igitur A in plus quàm B extendi: ſi vero non quid magis cauſa erit hoc illius? ſi itaque omnibus E ineſt ipſum A, erunt aliquid illa vnum omnia aliud à B: ſi enim non, quomodo erit dicere, quòd cui ineſt E, ipſum A omni ineſt: cui vero A, non omni ipſum E? propter quid enim non erit aliqua cauſa, vt inſit omnibus D? *ſed nunquid & quæ ſunt E, erunt aliquid vnum?

** Al. l. ſed nũquid & ipſis E, ſi quidem erunt aliquid vnũ?*

Conſiderare oportet hoc, & ſit C: contingit itaque eiuſdem plures cauſas eſſe, ſed non iiſdem ſpecie. vt quòd longæua ſint, quadrupeda quidam, eo quia non habent bilem, volatilia vero eo quòd ſicca ſunt, aut alterum quid. Si vero ad indiuiduum non ſtatim veniunt, non ſolum vnum eſt medium, ſed & plura, & cauſæ plures: vtrum vero cauſa mediorum, quod vniuerſale primum, aut quod ad ſingulare, ſingularibus? planum itaque ea eſſe quæ proxima ſunt vnicuique, cui ſunt cauſa, primum enim ſub vniuerſali eſſe, hæc eſt cauſa. * vt ipſi D ineſſe ipſum C: ipſum * A ineſſe, eſt cauſa: ipſi igitur D ipſum C, cauſa ipſius eſt A, ipſi vero C ipſum B, huic autem idem.

** al. l B.*

** Argy. le. veluti vt A cõpetat ipſi D, cauſa eſt ipsũ C: vt igitur A cõpetat ipſi D, cauſa eſt ipsũ C. vt antẽ cõpetat ipſi C, cauſa eſt ipſum B.*

Text. 26.

De ſyllogiſmo igitur ac demonſtratione, & quid vtrunque eſt, & quomodo fit, manifeſtum eſt: ſimul vero & de ſcientia demonſtratiua, idem enim eſt.

Quomodo

Quomodo Principia cognoſcuntur : & quis principiorum ſit habitus.

Cap. XI.

DE principiis vero & quomodo fiunt nota, & quis cognoſcens habitus, hinc eſt planum addubitantibus primum : quòd quidem igitur non contingit ſcire per demonſtrationem non cognoſcéti prima principia immediata, dictum eſt prius. Immediatorum vero cognitio vtrum eadem ſit, aut non eadem dubitare poſſet aliquis : & vtrum ſcientia vtriuſque, aut non, aut huius quidem ſcientia, illius vero alterum quid genus, & vtrum non inexiſtentes habitus innaſcantur, aut inexiſtentes latuere. Si itaque habemus ipſos, abſurdum eſt : contingit enim certiores habentes cognitiones demonſtratione latere: ſi vero accipimus, non habentes prius, quomodo vtique cognoſceremus, & diſceremus ex non præexiſtente cognitione ? impoſſibile nanque, quemadmodum & in demonſtratione dicebamus. Manifeſtum igitur, quoniam neque habere poſſibile eſt, neque ignorantibus, & nullum habentibus habitum innaſci. Neceſſe igitur habere quidem aliquam potentiam, non talem autem habere, quæ eſt his honorabilior ſecundum certitudinem. Apparet autem hoc vtique omnibus inexiſtens animalibus : habent enim congenitam potentiam indicatiuam, quam vocant ſenſum : inexiſtente autem ſenſu, in aliis quidem animalium fit permãſio ſenſati, in aliis vero non fit, in quotcunque igitur non fit, aut omnino, aut circa quæ non fit, non eſt his cognitio extra ipſum ſentire, in quibus vero, ineſt ſentientibus, habere vnum quiddam in anima, Text.17.

cùm multa talia fiant, iam differentia quædam fit,vt his quidem fiat ratio ex talium permanſione, his vero non. Ex ſenſu quidem igitur fit memoria, quemadmodũ dicimus, ex memoria vero, quæ plerunque eiuſdem fit,experientia. multæ nanq, memoriæ numero experientia vna eſt, experientia autem aut ex omni quieſcente vniuerſali in anima, aut vno præter multa, quod vtique in omnibus vnum ſit illis idem, eſt artis principium & ſcientiæ: ſi circa generationem quidem, artis, ſi vero circa ens, ſcientiæ.

Idẽ in proœmio metaphy.

Neque itaque inſunt determinati habitus, neque ab aliis habitibus fiunt notioribus, ſed à ſenſu, vt in pugna verſione facta vno ſtante, alter ſtetit, poſtea alter, quouſque ad principium venit, anima vero eſt talis, vt poſſit pati hoc. Quod autem dictum quidem fuit pridem, non manifeſte vero dictum fuit, rurſus dicamus.

Cum enim ſteterit indifferentium vnum, primum quidem in anima vniuerſale eſt, ſentitur etenim ſingulare, ſenſus vero ipſius vniuerſalis eſt, vt hominis, ſed non Calliæ hominis. Rurſus in his ſtatur, quouſque ad impartibilia ſteterint & vniuerſalia, vt tale hoc animal, quouſque animal, & in hoc conſimiliter: planum itaque, quòd nobis prima inductione cognoſcere neceſſarium eſt, ſenſus etenim ſic vniuerſale facit. Quoniam vero habituum, qui circa diſcurſum ſunt, quibus verificamus, aliqui ſemper veri ſunt, alij vero ſuſcipiunt falſum, vt opinio & ratiocinatio, vera autem ſemper ſunt ſcientia & intellectus, & nullum ſcientia genus aliud certius eſt, quam intellectus, principia vero demonſtrationum notiora ſunt, ſcientia autem omnis

cum ratione eſt, principiorum quidem ſcientia vtique non erit: quoniam vero nihil contingit eſſe verius ſcientia, quam intellectum, intellectus vtique erit principiorum, & ex his conſiderantibus, & quoniam demonſtrationis principium non eſt demonſtratio: quare neque ſcientiæ eſt ſcientia: ſi igitur nullũ aliud præter ſcientiam genus habemus verum, intellectus vtique erit ſcientiæ principium, & principium quidem principij vtique erit: * ſi autem omnis, conſimiliter ſe habent ad omnem rem.

**Argy leg. ſcietia aũt ad omnem rem ſeſe habet ſimiliter. Alia lit. quæ autem omniũ.*

Poſteriorum reſolutoriorum

FINIS.

bb 5.

ARISTOTELIS STAGIRITAE, PERIPATETICORVM PRINCIPIS TOPICORVM

LIBER PRIMVS.

SVMMA LIBRI.

De Ratiocinandi ſpeciebus, eiúſque partibus, ac eius inſtrumentis.

Quid intendit, & quæ ratiocinandi ſpecies.

Caput Primum.

PROPOSITVM quidem negotij, eſt methodum inuenire, per quam poterimus ſyllogizare de omni propoſito problemate ex probabilibus, & ipſi diſputationem ſuſtinentes, nihil dicemus repugnans. Primum igitur dicendum, quid eſt ſyllogiſmus, & quę eius differentię, quomodo ſumatur dialecticus ſyllogiſmus: hunc enim

enim quærimus ſecũdum propoſitum negotium. Eſt itaque ſyllogiſmus oratio, in qua poſitis quibuſdam, aliquid aliud à poſitis ex neceſſitate accidit, per ea quæ poſita ſunt. Demonſtratio vero eſt, quando ex veris & primis ſyllogiſmus erit, aut ex talibus, quę per aliqua prima & vera, eius quæ circa ipſa eſt, cognitionis principium ſumpſerunt. Dialecticus autem ſyllogiſmus eſt, qui ex probabilibus eſt collectus. Sunt autem vera & prima, quæ non per alia, ſed per ſeipſa fidem habent. Non enim oportet in diſciplinaribus principiis inquirere propter quid, ſed ſecundum vnumquodque principiorum ipſam per ſe eſſe fidem. Probabilia autem ſunt quæ videntur omnibus, aut plurimis, aut ſapientibus: & his vel omnibus, vel plurimis, vel maximè familiaribus, & probatis. Litigioſus autem eſt ſyllogiſmus ex iis quæ videntur probabilia, non ſunt autem. Et qui ex probabilibus quidem, aut ex iis quę videntur probabilia, eſt apparens. Non enim omne quod videtur probabile, eſt probabile: nihil enim eorum, quæ dicuntur probabilia in ſuperficie, habet omnino phantaſiam, velut circa litigioſarum diſputationum principia accidit ſe habere: ſtatim enim, ſæpius etiam eis qui parua videre poſſunt, manifeſta eſt in his falſitatis natura. Ergo prior quidem eorũ, qui dicti ſunt litigioſi ſyllogiſmi, etiã ſyllogiſmus dicatur: reliquus vero litigioſus quidẽ ſyllogiſmus: ſyllogiſmus autẽ non, cò ꝙ videtur quidẽ ratiocinari, ratiocinatur autem minime. Amplius autem præter omnes, qui dicti ſunt, ſyllogiſmos, ex iis, quæ ſunt circa aliquas diſciplinas peculiaria fiunt paralogiſmi: quemadmodum in Geometria, & huic cognatis accidit ſe habere.

Videtur autem hic modus differre à dictis ſyllogiſmis: nam neque ex veris, & primis colligit falſigraphus, neque ex probabilibus: nam ſub definitionem non cadit: neque enim quæ omnibus videntur ſumit, neque quæ pluribus, neque ſapientibus, & his, neque omnibus, neque plurimis, neque probatiſſimis, ſed ex peculiaribus quidem diſciplinæ ſumptis, non veris autem ſyllogiſmum facit: nam eò quòd aut ſemicirculos deſcribit non vt oportet, aut lineas aliquas ducit, non vt ducendæ ſunt, paralogiſmum facit falſo ſcribens. Species igitur ſyllogiſmorum, vt figuraliter ſit complecti, ſint quę dictę ſunt, ſummatim autem dicendo de omnibus prædictis, & de his quæ poſtea ſunt dicenda, intantum nobis determinatum ſit: eò quòd de nullo eorum exactam rationem aſſignare deligimus, ſed aliquantulum figuraliter de his volumus pertranſire, omnino ſufficiens arbitrantes eſſe ſecundum propoſitam methodum, poſſe cognoſcere quomodo vnumquodque illorum ſe habet.

Ad quot vtilis Dialectica, differendique diſciplina.

Caput II.

Conſequens autem eſt ex iis quæ dicta ſunt, dicere ad quot, & quæ vtile ſit hoc negotium. Eſt autem ad tria. ad exercitationes, ad colloquia, ad eas, quæ ſecundum Philoſophiam ſunt, diſciplinas. Quòd igitur ad exercitationem ſit vtile, ex his perſpicuum eſt: methodum enim habentes, facile de propoſito argumentari poterimus. Ad colloquia vero, eò quòd multorum annumerantes opiniones, non ex extraneis, ſed ex propriis doctrinis ſermocinabimur ad eos

tranſmut

tranſmutantes, quicquid non bene videntur nobis dicere. Ad ſecundum philoſophiam autem diſciplinas: quòd potentes ad vtraque dubitare, facile in ſingulis intuebimur verum, & falſum: præterea autem ad prima eorum, quæ in vnaquaq; diſciplina ſunt principia. Nam ex propriis ſecundum propoſitam diſciplinam principiis, impoſſibile eſt dicere aliquid de ipſis, eo quòd prima principia ſunt omnium: per ea verò, quæ ſunt circa ſingula probabilia, neceſſe eſt de illis tranſigere. Id autem proprium, maximéue peculiare Dialecticæ eſt. nam cùm ſit inquiſitiua, ad omnem methodorum principia viam habet. habebimus autem perfectè methodum, quando perinde habebimus ac in Rhetorica, & Medicina, & huiuſmodi facultatibus: hoc autem ex iis, quæ contingunt facere, quæ eligimus. Nam neque Rhetor omni ex modo perſuadebit, neque Medicus ſanabit: ſed ſi ex iis, quæ contingunt nihil omiſerit, ſufficienter eum diſciplinam habere dicemus.

Ex quibus, & quot, diſceptatio dialectica conſtet. Caput III.

PRimum igitur conſiderandum ex quibus eſt methodus: ſi quidem ſumpſerimus ad quot, & quæ, & ex quibus orationes, & de quibus ſyllogiſmi, & quomodo his abundẽmus, habebimus ſufficienter propoſitum. Sunt autem numero æqualia, & eadem ea, ex quibus orationes, & de quibus ſyllogiſmi: fiunt enim orationes ex propoſitionibus: de quibus autem ſyllogiſmi fiunt problemata ſunt. Omnis autem propoſitio, & omne problema, aut proprium, aut genus, aut accidens indicat: etenim differentia, cùm ſit generalis, cum genere ordinanda eſt.

Quoniam autem proprium hoc quidem quid eſt eſſe ſignificat, illud autem non ſignificat, diuidatur proprium in vtraſque prædictas partes, & vocetur illud quod quid erat eſſe ſignificat, terminus: reliquum vero ſecundum communem de ipſis aſſignatam nominationem nuncupetur proprium. Manifeſtum igitur ex iis, quæ dicta ſunt, ꝙ ſecundum præſenté diuiſionem quatuor omnia accidit fieri, aut propriũ, aut terminũ, aut genus, aut accidens. Nemo autem nos opinetur dicere, quòd vnumquodque horum ſecundum ſe dictum propoſitio, vel problema eſt, ſed quòd ex his & problemata, & propoſitiones fiũt. Differunt autem problema, & propoſitio modo: nam, cùm ſic dicitur, putáſne animal greſſibile bipes, definitio eſt hominis, & putáſne animal genus eſt hominis? propoſitio fit. Si autem, vtrum animal greſſibile bipes definitio eſt hominis, an non? problema fit. Similiter autem & in aliis. Quare merito æqualia numero problemata, & propoſitiones ſunt: nam ab omni propoſitione problema efficies mutans modum.

De Termino, Proprio, Genere, & Accidente.

Caput IIII.

DIcendum autem, quid Terminus, quid Proprium, quid Genus, quid Accidens. Eſt autem terminus quidem oratio quid erat eſſe ſignificans. Aſſignatur autem aut oratio pro nomine, aut oratio pro oratione: poſſibile eſt enim & eorum, quæ ſub oratione ſignificantur, quædam definiri. Quicunque autem quolibet modo nomine aſſignationem faciunt, manifeſtum quoniam non aſſignant ij rei definitionem, eo quòd omnis definitio oratio quædam eſt: accommodatum tamen termino, & huiuſmodi ponendum

dum eſt : vt quod honeſtum eſt , decens. Similiter autem & vtrum idem ſenſus , & diſciplina , an diuerſum : etenim circa definitiones, vtrum idem, an diuerſum , plurima fit immoratio. Simpliciter autem accommodata termino omnia dicantur, quæ ſub eadem diſciplina cum definitionibus continentur. Quòd autem omnia quæ nunc dicta ſunt, huiuſmodi ſunt manifeſtum ex his. Potentes enim quòd idem, & quòd diuerſum diſputare, eodem modo, & ad definitiones argumentari facile poterimus: nam oſtendentes quòd non idem eſt, interimentes erimus definitionem, nõ tamen conuertitur quod nunc dictum eſt: nõ enim ſufficiens eſt ad aſtruendum definitionem oſtendere idem eſſe: attamen ad deſtruendum, ſufficiens eſt oſtendere quòd non idem eſt. Proprium autem eſt, quod non indicat quid eſt eſſe, ſoli autem ineſt, & conuerſim prædicatur de re: vt proprium eſt hominis Grammatices eſſe ſuſceptiuum. Nam ſi homo eſt, & Grammatices ſuſceptibilis eſt: & ſi Grammatices ſuſceptiuum eſt, & homo eſt. Nemo enim proprium dicit, quod contingit alij ineſſe, vt homini dormire, neque ſi forſitan per aliquod tempus ineſt ſoli. Si autem * forte dicatur aliquid talium proprium, non ſimpliciter: aliquando, vel ad aliquid dicetur: nam ex dextris quidem eſſe, aliquando proprium eſt. Bipes autem ad aliquid proprium eſt dictum: vt homini ad equum, & canem. Quod autem eorum quæ contingunt alij ineſſe, nullum conuerſim prædicatur, manifeſtum eſt: non enim neceſſarium eſt ſi quid dormit, hominem eſſe. Genus autem eſt, quod de pluribus, & differentibus ſpecie in eo quod quid eſt prædicatur. In eo quòd quid prædicata dic

** alias, ſi enim.*

ea dicuntur, quæcunque conuenit eum, qui interogatus eſt, reddere quid eſt, quod propoſitum eſt: quemadmodum de homine conuenit eum, qui interrogatus eſt, quid id eſt, quod propoſitum eſt, dicere quòd animal. Generi autem accommodatum eſt vtrum in eodem genere aliud alij, an in altero ſit. Nam & huiuſmodi ſub eandem methodum cadit cum genere: diſputantes enim quod animal genus hominis, ſimpliciter & bouis, diſputantes erimus quoniam hæc in eodem ſunt genere: ſi autem alterius quidem oſtendamus quod genus eſt, alterius autem quod non eſt, diſputantes erimus: quoniam non in eodem genere hæc ſunt. Accidens autem eſt, quod nihil horum eſt, neque definitio, neque proprium, neque genus, ineſt autem rei. Et quod contingit ineſſe cuiuis vni, & eidem, & non ineſſe: vt ſedere contingit ineſſe alicui eidem & non ineſſe, ſimiliter autem & album: nam & idem nihil prohibet quandoque album, quandoque non album eſſe. Eſt autem accidentis definitionum ſecunda melior: nam cùm dicitur prima, neceſſarium eſt ſi debet quis intelligere, præſcire quid eſt terminus, & genus, & proprium: ſecunda autem perfecta eſt ad cognoſcendum, quid eſt quod dicitur per ſe. Annectantur autem accidenti, & quæ ad ſe inuicem ſunt comparationes quolibet modo ab accidente dictæ: vt vtrum honeſtum, an quod confert, expetibilius: & vtrum quæ eſt ſecundum virtutem, an quæ ſecundum voluptatem ſuauior vita: & ſi quid aliud ſimiliter his eſt dictum: in omnibus enim talibus vtri magis prædicatum accidit, quæſtio fit. Manifeſtum eſt autem ex his, quoniam accidens nihil prohibet, & quando, &

ad

ad aliquid proprium fieri, vt ſedere cum ſit accidens, quando quis ſolus ſedet, tunc aliquando proprium erit: ſolo vero ſedente, ad non ſedentes proprium: quare & ad aliquid, & aliquando nihil prohibet accidens proprium fieri, ſimpliciter autem proprium non erit.

Quòd cætera prædicata aliquid claudant eorum quæ definitio continet.

Cap. V.

NOn lateat autem nos, quoniam quæ ad proprium, & genus, & accidens omnia dicuntur, & ad definitiones conueniet dici. Oſtendentes enim quoniam non ei ſoli ineſt, quod eſt ſub definitione (quemadmodum & in proprio) aut quoniam non genus quod aſſignatum eſt in definitione, aut quoniam non ineſt aliquid eorum quæ in definitione dicta ſunt, quod quidem & in accidente dici poteſt, interimentes erimus definitionem. Quare ſecundum prius aſſignatam rationem omnia erunt quodammodo difinitioni accommodanda, quæ numerata ſunt. Sed non propter hoc vnam in omnibus vniuerſalem methodum quærendum, neque enim facile inuenire hanc eſt: & ſi inueniatur, omnino obſcura, & inſuauis plane fuerit ad propoſitum negotium. Propria vero in vnoquoque terminatorum generum aſſignata methodo, facile ex iis quæ circa vnumquodque propria ſunt, decurſus propoſiti fieri poſſit. Quare vniuerſaliter figura quidem, quemadmodum dictum eſt prius, diuidendum eſt: reliquorum autem ea, quæ maxime ſunt ſingulis peculiaria, annectendum, definitioni & generi accommodata ea nuncupantes: penè autem adiuncta ſunt, quæ dicta ſunt ad ſingula.

Quot

Quot modis Idem dicatur.

Caput VI.

PRimum autem omnium de eodem determinandum, quoties dicitur. Videbitur autem idem, vt figuraliter ſit ſumere, tripliciter diuidi. Numero enim, aut ſpecie, aut genere idem ſolemus appellare. Numero quidem, quorum nomina plura, res autem vna: vt indumentum, & veſtis. Specie autem quæ cum ſint plura, indifferentia ſunt ſecundum ſpeciem: vt homo homini, equus equo: nam huiuſmodi ſpecie dicuntur eadem, quæcunque ſub eadem ſpecie ſunt. Similiter autem & genere eadem, quæcunque ſub eodem genere ſunt: vt equus, homini. Videbitur autem ab eodem fonte aqua, quæ eadem dicitur, habere aliquam differentiam præter dictos modos: non tamen, ſed & huiuſmodi in eodem ordinetur iis quæ ſecundum vnam ſpeciem quoquomodo dicta ſunt: omnia enim talia cognata, & affinia ſibi inuicem videntur eſſe: nam omnis aqua omni aquæ eadem ſpecie dicitur, eo quòd habeat quandam ſimilitudinem: ab eodem autem fonte aqua quæ eadem dicitur, nullo alio differt, quam eo quòd vehementior ſit ſimilitudo: quare non ſeparamus idem ab iis quæ ſecundum vnam ſpeciem quoquomodo dicuntur. Maxime autem indubitanter quod vnum eſt numero, idem ab omnibus videtur dici. Solet autem & hoc aſſignari multipliciter: propriiſſime autem, & primo, quando nomine, vel termino idem aſſignatum fuerit: vt veſtis indumento, & animal greſſibile bipes, homini. Secundum autem, quando proprio: vt diſciplinæ ſuſceptibile, homini, & quod natura ſurſum fertur, igni. Tertium vero, quando ab acciden

cidente: vt ſedens, vel muſicum Socrati: omnia enim hæc vnū numero volunt ſignificare. Quod autem verum ſit quod nunc dictum eſt, ex tranſſumentibus nuncupationes maximè quis diſcat: ſæpe enim præcipientes nomine vocare aliquem ſedentium, tranſumimus, quando fortè is non intelligit cui præceptum facimus, tanquam ab accidente ipſo magis intelligente: & iubemus ſedentem, vel diſputantem vocare ad nos, manifeſtum quòd vt eundem opinantes, & ſecundum nomen, & ſecundum accidens ſignificare. Ergo idem quemadmodum dictum eſt, tripliciter diuidatur.

Omnem diſputationem dialecticam eſſe ex termino, proprio, genere, aut accidente, & vbi illa reperiantur. Cap. VII.

QVoniam autem ex prius dictis ſunt orationes, & per hæc, & ad hæc vna quidem fides eſt per inductioné. Si enim quis conſideret vnamquanque propoſitionum, & problematum, apparebit aut à termino, aut à proprio, aut à genere, aut ab accidente facta. Alia autem fides per ſyllogiſmum: neceſſe eſt enim omne quod de aliquo prædicatur, aut conuerſim de re prædicari, aut non: & ſi conuerſim prædicatur, terminus erit, vel proprium. Nam ſi ſignificat quid eſt eſſe, eſt terminus: ſi autem non ſignificet, proprium: hoc enim erat proprium, quod conuerſim prædicatur, non ſignificans quid eſt eſſe. Si autem non conuerſim prædicatur de re, aut ex iis quę in definitione ſubiecti dicũtur, eſt, aut non: & ſi eſt ex iis, quæ in definitione dicuntur, genus, aut differentia erit, eo quòd definitio ex genere, & differentiis eſt: ſi vero ex iis non eſt, quæ in definitione dicuntur, palam eſt, quoniam

niam accidens erit: nam accidens dicebatur, quod neque terminus,neque genus,neque proprium, ineſt autem rei. Poſt hæc autem oportet determinare genera prædicamentorum, in quibus ſunt * dictæ quatuor differentiæ: ſunt hæc autem numero decem: quid eſt,quantum,quale, ad aliquid, vbi,quando,ſitum eſſe, habere, facere, pati. Semper enim accidens.& genus,& proprium.& definitio in vno prędicamentorum horum erit: nam omnes ab his propoſitiones, aut quid eſt,aut quale eſt,aut quantum, aut aliorum aliquod prædicamentorum ſignificant. Manifeſtum eſt autem ex eiſdem, quoniam quòd quid eſt ſignificans quandoque quidem ſubſtantiam ſignificat, quandoque autem quale, quandoque vero aliquod aliorum prædicamentorum: nam quando poſito homine dixerit quòd poſitum eſt hominem eſſe, vel animal: & quid eſt dicit, & ſignificat ſubſtantiam: quando colore albo poſito dixerit quòd poſitum eſt album eſſe, vel colorem,quid eſt dicit, & quale ſignificat. Similiter autem & ſi cubitali magnitudine poſita dixerit quòd poſitum eſt cubitalem eſſe magnitudinem,& quid eſt dicit,& quantum ſignificat:ſimiliter autem & in aliis. Vnumquodque enim talium ſiue idem de eodem dicatur, ſiue genus de hoc,quid eſt ſignificat:quando autē de alio,non quid eſt ſignificat, ſed quantum, aut quale,aut aliquod aliorum prædicamentorum. Quare de quibus ſunt diſputationes, & ex quibus, hæc & tot ſunt. Quomodo autem ſumemus, & per quæ copioſi erimus.poſt hæc dicendum.

** al.l.dicti quatuor loci:*

De Propoſitione Dialectica. Cap. VIII.

PRimum igitur determinetur quid eſt propoſitio dialectica: & quid.problema dialecti-

cum.

cum. Non enim omnem propoſitionem, nec omne problema, dialecticum ponendum: nullus enim offeret, qui mentem habeat: quod nulli videtur. nec proponet quod omnibus eſt manifeſtum vel plurimis: nam hæc quidem non habent dubitationem: illa autem nemo ponet. Eſt autem propoſitio dialectica, interrogatio probabilis aut omnibus, aut plurimis, aut ſapientibus, & his vel omnibus, vel plurimis, vel maxime familiaribus non inopinabilis. Ponet enim aliquis quod videtur ſapientibus, niſi id contrarium ſit multorũ opinionibus. Sunt autem propoſitiones dialecticæ, & ea quæ probabilibus ſunt ſimilia, & contraria iis quæ videntur eſſe probabilia ſecundum contradictionem protenſa, & quæcunque opiniones ſunt ſecundum artes inuentas. Si enim probabile eſt eadem eſſe contrariorum diſciplinam, & ſenſum eundem eſſe contrariorum probabile apparebit: & ſi vnam numero Grãmaticem eſſe, & Tibicinariam vnam: ſi autem plures Grammaticas, & plures Tibicinarias: omnia enim ſimilia & cognata hæc videntur eſſe. Similiter autem & ea quæ probabilibus ſunt contraria ſecundum contradictionem protenſa, probabilia videntur: ſi enim probabile eſt quod oportet amicis benefacere, & quòd non oportet amicis malefacere, probabile eſt: eſt autem contrarium quidem, quòd oportet malefacere amicis, ſecundum contradictionem autem, quòd non oportet amicis malefacere. Similiter autem & ſi oportet amicis benefacere, inimicis non oportet: eſt autem & hoc ſecundum contradictionem contrarium: nam contrarium eſt quod oportet inimicis benefacere. Similiter autem & in aliis. Probabile autem

& in ſimilitudine apparet etiam contrarium de contrario: vt ſi oportet amicis benefacere, & inimicis oportet male: apparebit & contrarium hoc quod eſt amicis benefacere, ei quod inimicis male. Vtrum autem ſecundum veritatem ſe habeat, an non, in iis quæ de contrario dicentur, oſtendetur. Palam autem quoniam & quæcunque opiniones ſecundum artes ſunt dialecticæ propoſitiones ſunt. Ponet enim aliquis ea, quæ videntur iis, qui in eis probati ſunt: vt de his quidem quæ in geometria, vt Geometer, de illis autem quæ in Medicina, vt Medicus.

De problemate dialectico, & poſitione dialectica.

Caput I X.

PRoblema autem dialecticum eſt ſpeculatio intendens vel ad electionem, & fugam, vel ad veritatem, & ſcientiam, aut per ſe, aut vt adminiculans ad aliquid aliud talium, de quo aut neutro modo opinantur, aut contrarie plerique ſapientibus, aut ſapientes pleriſque, aut vtriſque iidem eiſdem. Quædam enim problematum vtile eſt ſcire tantum ad eligendum, vel fugiendum, vt vtrum voluptas ſit eligenda, an non? Quædam autem ad ſciendum tantum, vt vtrum mundus æternus ſit, an non? Quædam verò ipſa per ſe quidem ad neutrum horum; adminiculantia autem ſunt ad aliqua talium. Pleraque enim ipſa quidem per ſe non volumus cognoſcere, ſed aliorum gratia, vt per illa aliud quippiam cognoſcamus? Sunt autem problemata, & de quibus contrarij ſunt ſyllogiſmi: dubitationem enim habent vtrum ſic ſe habent,

an non

an non ſic, eò quòd de vtriſque ſunt rationes ſuaſibiles. Et de quibus rationem non habemus, cùm ſint magna, difficile arbitrantes eſſe propter quid aſſignare: vt vtrum mundus ſit æternus, an non: nam huiuſmodi quæret aliquis. Problemata ergo & propoſitiones (vt dictum eſt) determinata ſint. Poſitio eſt opinio admirabilis alicuius familiarium ſecundum philoſophiam: vt quòd non eſt contradicere, quemadmodum dixit Antiſthenes: & quòd omnia mouentur ſecundũ Heraclitum: aut quòd vnum eſt ens, quemadmodum Meliſſus dixit (nam de quouis contraria opinionibus proferente, curam habere ſtultum eſt) aut de quibus orationem habemus contrariam opinionibus: vt quoniam non omne quod eſt, vel factum eſt, vel æternum, quemadmodum ſophiſtæ dicunt. Nam muſicum, grammaticum eſſe, neque factum, neque eſſe æternum. Hoc enim & ſi alicui non videatur, videbitur vtique, eo quòd rationem habeat ſuaſibilem. Eſt igitur & poſitio quidem problema, non autem omne problema poſitio, eo quòd quædam problematum talia ſunt, de quibus neutro modo opinamur. Quod autem eſt & poſitio problema, manifeſtum eſt: neceſſe eſt enim ex iis quæ dicta ſunt, aut plures ſapientibus circa poſitionem dubitare, aut vtroſlibet ſibimet, eo quòd opinio quædam admiranda poſitio eſt. Penè autem nunc omnia dialectica problemata, poſitiones vocantur. Differat autem nihil quomodolibet dictum: non enim nomen effingere volentes diuiſimus ſic ea, ſed vt non lateant nos, cum quædam eorum ſunt differentiæ. Non oportet autem omne problema, nec omnem poſitionem conſidera-

re, ſed quam dubitabit aliquis eorum, qui ratione egent, & non pœna, vel ſenſu. Nam qui dubitant vtrum oporteat deos honorare, & parentes diligere, an non, pœna indigent: qui vero vtrum nix alba, an non, ſenſu. Neque vero quorum propinqua eſt demonſtratio, neque quorum valde longè: nam illa quidem non habent dubitationem, hæc autem magis quam ſecundum facultatem exercitatiuam.

De ſpeciebus Diſſerendi, dialecticæq́ Diſputationis. Cap. X.

DEterminatis autem his oportet diuidere, quod dialecticarum diſputationum ſunt ſpecies. Eſt autem inductio quidem hæc, illa autem ſyllogiſmus. Et ſyllogiſmus quidem quid eſt, dictum eſt prius. Inductio vero eſt à ſingularibus ad vniuerſalia acceſſio: vt ſi eſt gubernator eruditus, optimus, & auriga: & omnis, qui eſt eruditus in vnoquoque, optimus. Eſt autem inductio veriſimiliter, & clarior, & ſecundum ſenſum notior, & pluribus communis: ſyllogiſmus autem * valentior, & contradicentes efficacior. Ergo genera, de quibus diſputationes, & ex quibus, quemadmodum ante dictum eſt, determinata ſint.

* *al.l.violētior.*

De inſtrumentis, quibus ſyllogiſmorum copiam nobis ad differendum ſuppeditamus.

Caput XI.

INſtrumenta autem per quæ abundemus * ſyllogiſmis, ſunt quatuor. Vnum quidem, propoſitiones ſumere. Secundum autem, quotupliciter vnumquodque dicitur, poſſe diſtinguere. Tertium, differentias inuenire. Quartum autem ſimil

* *al.l.in ſyllogiſmis & inductionibus.*

ſimilitudinis conſideratio. Sunt autem & modo quodam tria horum propoſitiones. Eſt enim vnumquodque eorum propoſitionem facere, vt quod eligendum eſt honeſtum, vel delectabile, vel vtile: & quòd differt ſenſus à diſciplina, eo quòd amittenti eam poſſibile eſt rurſum ſumere, illum autem impoſſibile. Et quoniam ſimiliter ſe habet ſalubre ad ſanitatem,& habile ad bonam habitudinem.Eſt autem prima propoſitio,ab iis, quæ multipliciter dicuntur, ſecunda à differentiis,tertia verò à ſimilibus.

De Sumptione propoſitionum. Cap. XII.

ERgo propoſitiones quidem eligendum quotquot modis determinatum eſt in propoſitione: aut omnium opiniones proponenti,aut plurium,aut ſapientum, & horum,vel omnium,vel plurimorum,vel notiſſimorum, aut etiam contrarias apparentibus,& quęcunque opiniones ſecundum artem ſunt: at oportet protendere contrarias apparentibus probabilibus ſecundũ con traditionem,quemadmodum dictum eſt prius. Vtile autem & facere eas in eligendo non ſolum quæ ſunt probabiles, ſed & ſimiles eis, vt quòd contrariorũ idem eſt ſenſus:nam & ſcientia contrariorum eſt eadem. Et quòd videmus ſuſcipientes aliquid, non emittentes.: nam & in aliis ſenſibus ſic eſt, nam & audimus ſuſcipientes aliquid,non emittentes,& olfacimus eodem modo,ſimiliter autem & in aliis. Amplius,quæcunque in omnibus, vel plurimis videntur, ſumendum vt principium, & apparentem poſitionem: nam ponunt qui non conſpiciunt, in aliquo non ſic. Eligere autem oportet & ex ſcri-

Ca. huius 8.libri.

ptis diſceptationibus. Deſcriptiones autem facere in vnoquoque genere ſupponentes ſeorſum, vt de bono, aut de animali, & de bono omni, incipientem à quid eſt. Annotare autem & ſingulorum opiniones, vt quòd Empedocles quatuor dixit elementa corporum eſſe: ponet enim aliquis, quod ab aliquo probato dictum eſt. Sunt autē (vt figuraliter ſit complecti) propoſitionum, & problematum partes tres: nam aliæ ſunt morales propoſitiones, aliæ naturales, aliæ rationales. Morales quidem huiuſmodi, vt vtrum oporteat parentibus magis, an legibus obedire, ſi diſſentiant. Rationales vero, vt vtrum contrariorum eadem diſciplina, an non. Naturales autē, vt vtrū mundus ſit æternus, nec ne. Similiter autē & problemata. At vero quales ſint ſingulæ earum, quæ dictæ ſunt, definitione quidem nō facile aſſignare eſt de ipſis. Eſt autem ea, quę per inductionem eſt, aſſuetudine tentandum cognoſcere vnamquanque earum, ſecundum prædicta exempla conſideranti. Ad philoſophiam igitur, ſecundum veritatem de his negotiandum, dialectico autem modo, ad opinionem. Sumēdæ autem quàm maxime vniuerſales propoſitiones omnes, & vna facienda multæ: vt quòd oppoſitorū eadem diſciplina, deinde quòd ad aliquid. Eodem modo & ipſe rurſum diuidendæ, quouſque cōtingere poteſt diuiſio: vt quòd boni, & mali, & albi, & nigri, & frigidi, & calidi, ſimiliter autem & in aliis. De propoſitionibus igitur ſufficiāt prędicta.

De Multiplici diſtinctione. Cap. XIII.

A modo cō trariorum. IPſum autem quotupliciter negotiandum eſt, non ſolùm quæcunque dicuntur ſecundum alium modum, ſed & rationes eorum tentandum

aſſigna-

aſſignare, vt non ſolum quòd bonum alio quidem modo dicitur iuſtitia, & fortitudo, habile autem, & ſalubre, ſed quòd & illa quidem eo quòd ipſa qualia quædam ſunt, hæc autem eo quod effectiua alicuius, & non eo quòd qualia quædam ſunt: ſimiliter autem & in aliis. Vtrum autem multipliciter, aut vno modo ſpecie dicitur, per hæc conſiderandum. Primum quidem in contrario perſpiciendum, ſi multipliciter dicitur, ſiue ſpecie, ſiue nomine diſſonet. Quædam enim ſtatim & nominibus alia ſunt: vt acuto in voce contrarium eſt graue, in magnitudine autem obtuſum: patet igitur, quòd contrarium acuto multipliciter dicitur: ſi autem hoc, & acutum. Nam ſecundum vtrunque horum aliud erat contrarium: non enim idem acutum erit obtuſo, & graui contrarium, vtrique autem acutum contrarium. Rurſum graui voce quidem contrarium acutum, magnitudine autem leue: quare multipliciter graue dicitur, eo quòd & contrarium. Similiter autem & pulchro, & quidem quod in animali turpe ei vero, quod eſt in domo, perniciosum: quare æquiuocum pulchrum. In quibuſdam autem nominibus quidem nullo modo diſſonat, ſpecie autem manifeſta in eis ſtatim differentia eſt, vt in claro, & obſcuro: vox enim clara, & obſcura dicitur. Similiter autem & color. Ergo nominibus quidem nihil diſſonant, ſpecie autem manifeſta in eis ſtatim differentia eſt: non enim ſimiliter & color clarus dicitur, & vox clara: manifeſtum autem id eſt, & per ſenſum: nam eorum, quæ eadem ſunt ſpecie, idem ſenſus: at clarum, quod eſt in voce, & in colore, non eodem ſenſu iudicamus, ſed hoc quidem viſu, illud autem auditu. Similiter autem & acu

tum, & obtuſum in humoribus, & in magnitudinibus, ſed hoc quidem tactu, illud autem guſtu. Nam neque hæc diſſonant nominibus, neque in ſeipſis, neque in contrariis: obtuſum enim eſt contrarium vtrique. Amplius, ſi huic quidem eſt aliquid contrarium, illi autem ſimpliciter nihil: vt ei, quæ eſt à potu delectationi, ea, quæ eſt à ſiti triſtitia, contrarium, ei autem, quæ eſt ab eo quod eſt conſiderare quòd diameter eſt coſtæ incommenſurabilis, nihil: quare multipliciter delectatio dicitur. Et ei quidem quæ eſt ſecundum mentem amare, odiſſe contrarium eſt: ei autem quæ eſt ſecundum corporalem actum, nihil: manifeſtum ergo quoniam amare æquiuocum. Præterea in mediis. Si huic quidem eſt aliquid medium, illi autem nihil. Aut ſi vtriſque quidem eſt, non idem autem: vt clari, & obſcuri in coloribus quidem aliquid eſt medium, fuſcum, in voce autem nihil. Aut ſi forte raucum quemadmodum quidam dicunt raucam vocem, medium eſſe: quare æquiuocum clarum: ſimiliter & obſcurum. Inſuper ſi horum quidem plura media; illorum autem vnũ, vt in claro & obſcuro. Nam in coloribus plura media, in voce autem vnum; raucum. Rurſum in eo quod ſecundum contradictionem opponitur conſiderandum: ſi multipliciter dicitur. Nam ſi hoc multipliciter dicitur, & quod huic opponitur multipliciter dicetur. Vt non videre multipliciter dicitur, vnum quidem non habere viſum, alterum autem non operari viſu. Si autem hoc multipliciter dicitur, neceſſarium eſt & videre multipliciter dici, vtrique enim non videre opponitur: vt ei quidem, quod eſt non habere viſum, habere: illi autem quod non eſt operari viſu, operari. Amplius, in his

Locus ab iis, in quibus reperitur alterũ contrariũ.

Locus à mediis tertius

A priuatione & habitu.

his quæ ſecundum priuationem, & habitum dicuntur, perſpiciendum. Si enim alterum multipliciter dicitur, & reliquum: vt ſi ſenſibile multipliciter dicitur, & ſecundum animam & corpus, & inſenſibile multipliciter dicetur, & ſecundum animam & corpus. Quod autem ſecundum priuationem & habitum opponuntur, quæ dicta ſunt, manifeſtum: eo quòd nata ſint vtrunque ſenſum habere animalia, & ſecundum animum, & ſecundum corpus. Amplius autem in caſibus conſiderandum. Nam ſi iuſte multipliciter dicitur, & iuſtum multipliciter dicetur: ſecundum vtrunque enim iuſtorum eſt iuſtum: vt ſi iuſte dicitur, & ſecundum ſui cognitionem iudicare, & vt oportet: ſimiliter & iuſtum. Eodem autem modo & ſi ſalubre multipliciter dicitur, & ſalubriter multipliciter dicetur. vt ſi ſalubre dicitur hoc quidem ſanitatis effectiuum, illud autem conſeruatiuum, quoddam vero ſignificatiuum: & ſalubriter vel effectiue, vel conſeruatiue, vel ſignificatiue dicetur. Similiter autem & in aliis, quando ipſum multipliciter dictum fuerit, & caſus ab eo multipliciter dicetur: & ſi caſus, & ipſum. Conſideranda autem & genera ſecundum nomen prædicationum, ſi eadem ſint nominibus. Nam ſi non eædem, manifeſtum eſt, quoniam æquiuocum eſt quod dicitur: vt bonum in cibis quidem effectiuum eſt voluptatis, in medicina autem effectiuum ſanitatis, in anima vero qualem eſſe: vt caſtam vel fortem, vel iuſtam: ſimiliter autem & in homine, aliquoties autem & quando, vt in tempore bonum (bonum enim dicitur in tempore) plerunque autem quantum in mediocri (dicitur enim & mediocre bonum) quare æquiuocum bonum. Simili-

A caſibus.

ter autem & candidum: in corpore equidem color, in voce autem bene audibile. Similiter autem & acutum: non enim ſimiliter idem in omnibus dicitur: nam vox acuta quidem velox (ſicut dicunt, qui ſecundum numeros armonici ſunt) angulus autem acutus, qui minor eſt recto: gladius vero, qui eſt anguli acuti. Conſideranda etiam & genera eorum, quæ ſunt ſub eodem nomine, ſi diuerſa, & non ſubalterna ſunt: vt equus, hoc autem animal, & hoc vas: diuerſa enim, quæ ſecundum nomen eſt horum ratio: nam hoc quidem animal, quid ſignificat, illud vero vas, quale quid. Si autem ſubalterna ſint genera, non neceſſarium diuerſas eſſe rationes: vt corui animal, & auis genus eſt: quando autem coruum dicimus auem eſſe & animal, quid dicimus eundem eſſe: quare vtraque genera de eodem prædicantur. Similiter autem & quando animal volatile bipes coruum dicimus, auem dicimus eandem eſſe: & ſic ergo vtraque genera de coruo prædicantur, & ratio eorum. In non ſubalternis generibus non accidit hoc: neque enim quando vas dicimus, animal dicimus: neque quando animal, vas. Conſiderandum autem non ſolum ſi in propoſito diuerſa ſunt genera, & non ſubalterna: ſed & in contrario. Si enim contrarium multipliciter dicitur, manifeſtum quoniam & propoſitum. Vtile autem ad definitionem inſpicere, quæ de compoſito fit: vt candidi corporis, & candidæ vocis: nam ſublato proprio, eandem rationem oportet relinqui. Hoc autem non accidit in æquiuocis, vt in iis quæ nunc dicta ſunt: nam hoc quidem erit corpus habens talem colorem, illud autem vox bene audibilis: ſublato igitur corpore, & voce, non

A poſitione generũ.

non idem in vtraque relinquitur: at oportet ſi vniuocum eſſet candidum, quod in vtraque dicitur eſſe idem. Sæpe autem & in ipſis definitionibus latet aſſequens æquiuocum: quapropter & in definitione conſiderandum, vt ſi quis ſignificatiuum, vel effectiuum ſanitatis, quòd moderate ſe habet ad ſanitatem, dicat eſſe, non refutandum: ſed inſpiciendum quid moderate quidem ſecundum vtrumque dixit: vt ſi hoc quidem tale ſignificat, vt facere ſanitatem, illud autem tale, vt ſignificare qualis quidem ſit habitus. Adhuc ſi non comparabilia ſunt ſecundum magis, & minus, vel ſimiliter: vt clara vox, clara veſtis: & acutus humor, & acuta vox: hæc enim neque ſimiliter dicuntur clara, vel acuta, neque magis alterum: quare æquiuocum clarum, & acutum: nam vniuocum omne, comparabile: aut enim ſimiliter dicetur, aut magis alterum. Quoniam autem diuerſorum generum, & non ſubalternatim poſitorum diuerſæ ſpecies ſunt, & differentiæ, vt animalis, & ſcientiæ (diuerſæ enim horum differentiæ) conſiderandum, ſi quæ ſub eodem ſunt nomine diuerſorum generum, & non ſubalternorum diuerſæ differentiæ ſint, vt acutum vocis, & magnitudinis: differt enim vox à voce, eo quod acuta ſit: ſimiliter & magnitudo à magnitudine: quare æquiuocum acutum: diuerſorum enim generum, & non ſubalternorum diuerſæ differentiæ ſunt. Rurſum ſi eorundem quæ ſunt ſub eodem nomine, diuerſæ differentiæ ſunt: vt coloris qui eſt in corporibus, & in melodiis. Nam eius, qui eſt in corporibus, congregatiuum, & diſgregatiuum viſus: eius vero, qui in melodiis, non eædem differentiæ: quare æquiuocum color: nam eorundem, eædem differen

Locus à comparatione ſignificatorũ

Idẽ in antepredicamẽtis cap. 4.

A differentia.

Color ī melodijs, qui et chirome, eſt cum tetrachorda procedunt pro duo hemitonia, et trihemitonijũ. Id autē ex muſicis.

ferentiæ. Amplius, quoniam ſpecies nullius eſt differentia, inſpicere oportet, ſi eorum, quæ ſub eodem ſunt nomine, hoc quidem ſpecies eſt, illud autem differentia: vt clarum, quod in corpore quidem, ſpecies coloris, quod autem in voce, differentia. Differt enim vox à voce, eo quòd clara ſit. De eo igitur, quod multipliciter dicitur, per hæc, & huiuſmodi perſpiciendum.

De Differentiarum inuentione, Similium conſideratione, & vtilitatibus Inſtrumentorum.

Cap. XIIII.

Differētiarũ inuētio.

Differētias autem in ipſis generibus ad ſe inuicem perſpiciendum: vt quo differt iuſtitia à fortitudine, & prudentia à temperantia: hæc enim omnia ex eodem genere ſunt, ex virtute. Et ex alio ad aliud, vt in iis quæ non nimium differunt: vt in quo differt ſenſus à ſcientia: nam in iis quæ multum differunt, manifeſtæ ſunt omnino differentiæ. Similitudinem autem conſiderandum in iis quæ ſunt in diuerſis generibus: vt ſicut alterum ad alterũ quidem, ſic aliud ad aliud: vt ſicut ſcientia ad ſcibile, ſic ſenſus ad ſenſibile: & vt alterum in altero aliquo, ſic aliud in alio: vt quemadmodum viſus in oculo, mens in anima, & vt trāquillitas in mari, ſerenitas in aere: vtrunque enim quies. Maxime autem in iis, quæ multum diſtant exerceri oportet: facile enim in reliquis poterimus ſimilia inſpicere. Conſiderādum autem & ea, quæ ſub eodem ſunt genere, ſi quid ineſt omnibus idem: vt homini, & equo, & cani: nam ſi ineſt aliquid eis idem, in eo ſunt ſimilia. Vtile autem ipſum quidem, quod quotupliciter dicitur, conſideraſſe, ad dilucidatatem: maxime autem quis ſciet quid ponatur, manifeſto facto

Similiũ cōſideratio.

A ſpecie.

Vtilitates conſiderationis multiplicis.

quotupliciter dicitur. Et ad fieri ſecundum rem eandem, & non ad nomen ſyllogiſmos: ſi enim immanifeſtum ſit quotupliciter dicitur, cõtingit non ad idem etiam qui reſpondet, & qui interrogat, ferre intellectum: manifeſto autem quotupliciter dicitur, & ad quid ferens ponat, ridiculus videbitur interrogans eſſe, ſi non ad hoc ſermonem faciat. Vtile etiam, & vt non falſa ratione decipiamur, ſed decipiamus potius: nam ſcientes quotupliciter dicitur, nõ allucinabimur, ſed ſciemus ſi non ad idem ſermoné faciat is, qui interrogat, & ipſi interrogantes poterimus apparenti ratiocinatione fallere, niſi is qui reſpondet agnoſcat quotupliciter dicitur. Hoc non in omnibus ſemper poſſibile, ſed quando fuerint eorum, quæ multipliciter dicuntur, alia quidem vera, alia autem falſa. Eſt autem proprie non conueniens modus hic dialecticæ: quare omnino vitanda dialecticis huiuſmodi ad nomen diſputatio, niſi quis aliter non poſſit de propoſito diſſerere. Differentias autem inuenire vtile, & ad ſyllogiſmos de eodem, & diuerſo, & ad cognoſcendum quid eſt vnumquodque. Quod autem ad ſyllogiſmos de eodem, & diuerſo vtile, manifeſtum: inuenientes enim differentiam propoſitorum quālibet, oſtendentes erimus, quoniam nõ idem. Ad cognoſcendum autem quid eſt vnumquodque, eo quòd propriam ſubſtantiæ cuiuſque rationem, iis, quæ circa vnumquodque ſunt, accommodatis differentiis ſeparare ſolemus. Similitudinis autem conſideratio vtilis eſt ad inductiuas rationes, & ad ſyllogiſmos ex ſuppoſitione, & ad aſſignationem definitionum. Ad inductiuas quidem rationes, eo quòd circa ſingula in ſimilibus inductione, vniuerſale exiſtimamus inducere: non enim facile

Vtilitates inuentionis differẽtiarum.

Vtilitates conſiderationis ſimilium.

facile eſt inducere ignorantes ſimilia. Ad ſyllogiſmos ex ſuppoſitione, eo quòd probabile eſt quemadmodum in vno ſimilium ſe habet, ſic & in reliquis. quare ad quodcunque eorum facultatem habebimus diſputādi, profitebimur quemadmodum in his ſe habet, ſic & in propoſito habere. id enim oſtendentes, & propoſitum ex ſuppoſitione oſtendentes erimus: ſupponentes enim quomodo in his ſe habet, ſic & in propoſito ſe habere demonſtrationem faciemus. Ad definitionum autem aſſignationem, eo quod potentes conſpicere quid in vnoquoque idem, non dubitabimus ad quid oporteat genus, cùm definiemus propoſitum, collocare: nam communium quod maxime in eo quod quid prædicatum, genus erit. Similiter autem & in multum diſtantibus vtilis ad definitiones ſimilitudinis conſideratio: vt quod idem tranquillitas in mari, & ſerenitas in aëre: vtrunque enim quies: & quoniam punctum in linea, & vnitas in numero: vtrunque enim principium: quare commune in omnibus genus aſſignantes, arbitrabimur non extranee definire. Penè autem & definientes ſic ſolent aſſignare: nam & vnitatem principium numeri dicunt eſſe, & punctum principium lineæ: manifeſtum igitur quoniam ad commune vtrorumque genus collocant. Inſtrumenta itaque, per quæ ſunt ſyllogiſmi, hæc ſunt: loci autem, ad quos vtilia ſunt prædicta, ij ſunt qui dicendi ſunt.

Hypotheſis.

A multū diſtātibus.

Ariſtotelis Libri Primi Topicorum, Finis.

*

ARISTOTELIS TOPICORVM

LIBER SECVNDVS.

SVMMA LIBRI.

De locis abſolutis accidentis ſiue ad refellendum, deſtruendúmque ſiue ad aſſerendum, conſtruendúmque.

De problematibus vniuerſalibus, & in quibus prædicatis ineſſe, & eſſe conuertuntur.

Cap. I.

SVNT autem problematum hæc quidem vniuerſalia, illa vero particularia: vniuerſalia quidem; vt omnis voluptas bonum eſt, & nulla voluptas bonum: particularia vero, vt aliqua voluptas bonum, & aliqua voluptas non bonum. Sunt autem ad vtraque genera problematum communia vniuerſalia: & conſtructiua, & deſtructiua. Oſtendentes enim quod omni ineſt, & quod alicui ineſt oſtendentes erimus: ſimiliter autem & ſi quod nulli ineſt oſtenderimus, & quod non omni ineſt oſtendentes erimus. Primum ergo de vniuerſalibus deſtructiuis dicendũ, eo ꝙ cõmunia

ſint

ſint huiuſmodi ad vniuerſalia, & particularia, & quia magis poſitiones afferant in eo quod ineſt,quàm non:diſputantes autem deſtruant.

A conuerſione. Eſt autem difficillimum conuerti ab accidente propriam nominationem; nam aliquo modo & non vniuerſaliter in ſolis contingit accidentibus. *A definitione.* à Definitione enim,& proprio, & genere neceſſarium eſt conuerti: vt ſi ineſt alicui animal greſſibile bipes eſſe,conuertentem verum erit dicere, quoniam illud animal greſſibile bipes eſt. *A genere.* Similiter autem à genere.nam ſi animal ineſt alicui,animal eſt. *A proprio.* Eodem autem modo & in proprio eſt: ſi enim alicui ineſt grãmatices ſuſceptiuum eſſe, grammatices ſuſceptiuum erit. Nam nihil horum contingit ſecundum quid ineſſe, vel non eſſe:ſed ſimpliciter vel ineſſe,vel non ineſſe. In accidentibus autem nihil prohibet ſecundum quid ineſſe, vt albedinem, vel iuſtitiam. Quare non ſufficit oſtendere,quoniam ineſt albedo,vel iuſtitia, ad oſtẽdendũ quòd albus, vel iuſtus eſt: nam habet dubitationem, quoniam ſecundum quid albus,vel iuſtus eſt,quapropter non neceſſarium eſt in accidentibus conuerti. Determinare autem oportet & peccata, quæ ſunt in problematibus:nam ſunt duo,vel in eo quod falſum dicũt, vel in eo quod tranſgrediuntur poſitam locutionem.Falſum etenim dicentes,& qui quod non ineſt,ineſſe alicui dicunt, peccant: & qui extraneis nominibus res appellant (vt platanum hominem) tranſgrediuntur poſitã nominationem.

Loci problematum,quòd quicquam inſit, vel non inſit.

Cap. II.

Primus locus. Declaratio

VNus autem locus eſt inſpicere,ſi quid ſecundum aliquem alium modũ ineſt,vt accidens aſſigna

aſſignauit. Peccatur autem maxime id circa genera. vt ſi quis albo dicat accidere colorem eſſe: non enim albo colorem eſſe accidit, ſed genus eius color eſt. Contingit autem & ſecundum nominationem determinare eum qui ponit: vt quod accidit iuſtitiæ virtutem eſſe. Sæpe autem & cùm non determinet, manifeſtum quòd genus vt accidens aſſignauit: vt ſi quis albedinem colorari dixerit, vel ambulationem moueri: à nullo enim genere denominatiue prędicatio de ſpecie dicitur, ſed omnia vniuoce genera de ſpeciebus prædicantur: nam & nomen, & rationem generum ſuſcipiunt ſpecies: qui igitur coloratum dixit album, neque genus aſſignauit, quoniam denominatiue dixit neque vt proprium, vel vt definitionem: nam definitio, & proprium nulli alij ineſt, ſunt autem colorata, & pleraque aliorum, vt lignum, lapis, homo, equus: manifeſtum igitur quoniam, vt accidens aſſignauit. Alius locus eſt inſpicere ea, quibus ineſſe aut omnibus, aut nulli dictum eſt: & conſiderare ſecundum ſpecies, & non in infinitis. Nam tranſitu magis, & in paucioribus conſideratio: oportet autem conſiderare, & incipere à primis, deinde conſequenter vſque ad indiuidua. vt ſi oppoſitorum eandem diſciplinam quis dixerit eſſe, perſpiciendũ ſi eorũ quę ſunt ad aliquid, & contrariorum, & quæ ſecundum priuationem & habitum, & quæ ſecundum contradictionem dicuntur eadem ſit diſciplina: & ſi in his nondum manifeſtum eſt, rurſum ea diuidendum vſque ad indiuidua: vt ſi iuſti vel iniuſti, vel dupli, vel dimidij: vel cæcitatis, vel viſus. vel eſſe, vel non eſſe. Nam ſi in aliquo oſtendatur quòd non eadem, interimentes erimus pro-

Secũdus locus.

Declaratio Hic locus eſt conſtructionis & deſtructionis.

blema: ſimiliter autem & ſi nulli ineſt: iſte autem locus conuertitur ad conſtruendum & deſtruendum. Si enim in omnibus videatur cum diuiſionem proferimus, vel in pluribus, poſtulandum eſt autem vniuerſaliter ponere, aut inſtantiam ferre in aliquo non ſic eſſe: nam ſi neutrum horum faciat, abſurdus apparebit, qui non ponet. Alius eſt, definitiones facere accidentis, & eius cui accidit, aut vtriuſque de vtroque, aut alterius: deinde conſiderare ſi quid non verum in definitionibus, perinde ac verum ſumptum ſit. Vt ſi eſt Deum iniuſtitiam facere, quid iniuſtitiam facere: ſi enim nocere ſponte, manifeſtum, quoniam non eſt Deum iniuſtitiam facere; non enim contingit nocere Deum: & ſi inuidus ſit ſtudioſus, quis inuidus, & quæ inuidia. Nam ſi inuidia eſt triſtitia in apparenti proſperitate alicuius proborum, manifeſtum eſt, quòd ſtudioſus non eſt inuidus, prauus enim eſſet: & ſi indignans inuidus, quis vterque eorum: ſic enim manifeſtum erit vtrum verum, an falſum ſit quod dictum eſt. vt ſi inuidus quidem ſit qui triſtatur in bonorum proſperitatibus, indignans autem, qui in malorum proſperitatibus triſtatur, manifeſtum quòd non erit inuidus indignans. Sumere autem & pro iis (quæ in definitionibus ſunt) nominibus definitiones, & non deſiſtere donec ad notum deuentum ſit: nam ſæpe cùm tota quidem definitio aſſignata ſit, non manifeſtum eſt quod quæritur: pro aliquo autem eorum, quæ in definitione ſunt, nominũ, definitione dicta manifeſtum fit. Amplius, problema propoſitionem ſibi facientem inſtare. Nam inſtantia erit argumentum ad poſitionem. Eſt autem locus hic pene

Tertius locus. *Declaratio A definitione.*

Quartus locus. *Declaratio Ab inſtantia.*

pene idem ei, quo conſiderare quibus ineſſe, vel omnibus, vel nullis dictum eſt, differt autem modo. Amplius, determinare quæ oportet dicere, vt plures, & quæ non. Vtile enim & ad conſtruendum, & ad deſtruendum: vt quod nominationibus quidem res nuncupandum vt plures: quæ autem ſunt talia ne, an non talia, non amplius attendendum ad plures. vt ſalubre quidem dicendum effectiuum ſanitatis, ceu plures dicunt, vtrum autem propoſitum effectiuum ſit ſanitatis, an non, non amplius vt plures dicendum, ſed vt Medicus.

Quintus locus. Declaratio.

Amplius, ſi multipliciter dicatur, poſitum autem ſit quoniam ineſt, aut quoniam non ineſt: alterum monſtrare eorum quæ multipliciter dicuntur, ſi non vtraque contingat. Vtendum autem in iis quę latent: nam ſi non lateat multipliciter dictum, inſtabit quoniam non monſtratum eſt id quod ipſe dubitabat, ſed alterum. Hic autem locus conuertitur & ad conſtruendum, & ad deſtruendum: nam conſtruere volentes oſtendemus quoniam alterum ineſt, ſi non ambo poterimus: deſtruentes autem quoniam non ineſt alterum oſtendemus, ſi ambo non poterimus: veruntamen deſtruenti quidem nihil oportet ex conceſſione diſputare, neque ſi omni, neque ſi nulli dictum ſit ineſſe: nam ſi oſtenderimus quoniam non ineſt quodcunque id ſit, interimentes erimus omni ineſſe: ſimiliter autem & ſi vni oſtenderimus ineſſe, interimemus nulli ineſſe. Conſtruentibus autem præconfitendum, quod cuiuis ineſt, omni ineſt, ſi veriſimile ſit poſtulatum. Non ſufficit enim ad oſtendendum quòd omni ineſt, in vno diſputaſſe: vt ſi hominis anima immortalis eſt, propter hoc, anima omnis immortalis: quare præ-

Sextus locus. Declaratio A multiplici cõſtructioni & deſtructioni aptus.

confitendum, quòd ſi quęcunque anima immortalis, omnis immortalis: hoc autem non ſemper faciendum, ſed quando non facile poſſumus communem in omnibus vnam rationem dicere: queamdmodum Geometer, quòd triãgulus duobus rectis æquos habet tres angulos. Si autem non lateat quòd multipliciter dicitur, diuiſum quotupliciter dicitur, & interimendum, & conſtruendum. Vt ſi decens eſt vtile, aut honeſtum, tentandum ambo conſtruere, vel interimere de propoſito: vt quod honeſtum, & quod vtile, vel quod neque honeſtum, neque vtile. Si autem non contingat vtraque, alterum oſtendendum, annotato quòd hoc quidem eſt, illud autem non: eadem autem ratio, etiam ſi plura ſint in quæ diuiditur. Rurſum quæcunque non ſecundum æquiuocationem dicuntur multipliciter, ſed alio modo. Vt diſciplina vna plurium, vt finis, aut vt eius quod ad finem: vt medicina eius quod ſanitatem facit, vt quod cibat, aut vt amborum finium velut contrariorum eadem diſciplina (nihil enim magis finis alterum altero:) aut vt eius quod per ſe eſt, & eius quod per accidens: Vt per ſe quidem quod triangulus duobus rectis æquales habet tres angulos, per accidens autem quòd æquilaterus: quoniam enim accidit triangulo æquilaterum triangulum eſſe, per hoc cognoſcimus quòd duobus rectis æquales habet. Si ergo nullo modo contingit eadem eſſe plurium diſciplinam, manifeſtum quoniam omnino non contingit eſſe, aut ſi aliquo modo contingit, manifeſtum quod contingit. Diuidere autem quotupliciter, vtile: vt ſi voluerimus conſtruere, talia præſtatuenda ſunt quęcunque contingunt, & diuidendum

Septimus locus. Declaratio A multiplicis diuiſione.

Octauus, declaratio. A fine & medio atq; accidente.

dum in ea tantum, quæcunque vtilia ſunt ad conſtruendum: ſi autem deſtruere, quęcũque non contingunt reliqua vero omittenda. Id autem faciendum in iis cùm latuerit quotupliciter dicuntur: & eſſe hoc quidem huius, aut non eſſe ex eiſdem locis aſtruendum: vt diſciplinam, huius quidem aut vt finis, * aut vt eorum quæ ſunt ad finem, aut vt eorum quæ ſunt ſecundum accidens, vel rurſum non eſſe aliquid ſecundum aliquem dictorum modorum eadem autem ratio, & in deſiderio, & quæcunque alia dicuntur plurium. Eſt enim deſiderium huius aut vt finis, vt ſanitatis: aut vt eorum quæ ſunt ad finem, vt medicinæ conficiendæ, aut vt eorum quæ ſunt ſecundum accidens, vt in vino amicum dulce, nõ quia vinũ, ſed quia dulce eſt: nã per ſe dulce deſiderat, vinum autem per accidens: ſi enim auſterum ſit, non amplius deſiderat: per accidens ergo deſiderabat. Vtilis autem locus hic, & in iis quæ ſunt ad aliquid: pene enim talia ea, quæ ad aliquid ſunt. Amplius transferre ad euidentius nomen. Vt pro exacto in opinione clarum, & pro curioſitate cupiditas ſuperfluarum rerum: euidentiori enim facto quod dictum eſt, bene argumentabilis eſt poſitio. Eſt autem hic locus ad vtrunque communis: ad conſtruendum, & ad deſtruendum. Ad oſtendendum autem contraria circa idem ineſſe, conſiderandum in genere. Vt ſi volumus oſtendere quòd eſt circa ſenſum rectitudo, & peccatum: ſentire quidem iudicare eſt, iudicare autem eſt rectè, & non rectè, & circa ſenſum erit rectitudo, & peccatum: nunc ergo ex genere circa ſpeciem demonſtratio fit: nam iudicare eſt

** al. l. aut vt eorum, quæ ſunt per ſe, aut vt eorum, quæ ſunt ſecundũ accidens.*

Nonus. declaratio. Ab euidentiore appellatione.

Decimus. declaratio. A genere.

genus ſentire: qui nanque ſentit, aliquo modo iudicat. Rurſum, ex ſpecie generi: quæcunque enim ſpeciei inſunt, & generi, Vt ſi diſciplina praua eſt, & ſtudioſa, & diſpoſitio praua & ſtudioſa: nam diſpoſitio, diſciplinæ genus. Primus autem locus falſus eſt ad conſtruendum, ſecundus autem verus: non enim neceſſarium quæcunque generi inſunt, & ſpeciei ineſſe: nam animal eſt volatile, & quadrupes, homo autem non quæcunque vero ſpeciei inſunt neceſſario & generi: ſi enim homo ſtudioſus, & animal ſtudioſum eſt. Ad deſtruendum autem & primus quidem verus, ſecundus autem falſus: quæcunque enim generi non inſunt, neque ſpeciei: quæcunque vero ſpeciei non inſunt, non neceſſe eſt generi non ineſſe. Quoniam autem neceſſarium de quibus genus prædicatur, & ſpecierum aliquam prædicari: & quæcunque habent genus, vel denominatiue dicuntur à genere, & ſpecierum aliquam habere neceſſe eſt, vel denominatiue ab aliqua ſpecierum dici. Vt ſi de aliquo diſciplina prædicatur, & Grammatica, vel muſica, vel aliqua diſciplinarum aliarum prædicabitur: & ſi aliquis habet diſciplinam, vel denominatiue à diſciplina dicitur & grammaticam habebit, aut muſicam, aut aliquam aliarum diſciplinarum, vel denominatiue ab aliqua earum dicetur, vt grammaticus, vel muſicus: ſi igitur aliquid dictum à genere quoquo modo, vt animam moueri, conſiderandum eſt ſi ſecundum aliquam ſpecierum motus contingit animam moueri, vt augeri, vel minui, vel corrumpi, vel generari, aut quæcunque aliæ motus ſpecies ſunt: nam ſi ſecundum nullam, manifeſtum eſt quod non mouetur. Hic autem

Vndecimus declaratio. A ſpecie.

Duodecimus declaratio.

A genere & à ſpecie.

locus communis ad vtrunque, & ad conſtruendum, & ad deſtruendum: ſi enim ſecundum aliquam ſpeciem mouetur, perſpicuum eſt quoniam mouetur: & ſi ſecundum nullam ſpecierum mouetur, manifeſtum quòd non mouetur.

Decimus tertius declaratio. Cum autem facultas non adſit argumentationis ad poſitionem, intendendum ex definitionibus aut quæ ſunt propoſitæ rei vel quæ videantur, & ſi non ab vna, etiam à pluribus. Facile enim definientibus argumentari erit: nam ad definitiones facilis argumentatio.

14. declaratio. Conſiderandum autem in propoſito, quoniam exiſtente neceſſe eſt poſitum eſſe, aut quid eſt ex neceſſitate, ſi propoſitum eſt. Conſtruere quidem volenti, quo exiſtente propoſitum erit ex neceſſitate: nam ſi illud oſtendatur eſſe & propoſitum oſtenſum erit: deſtruere autem volenti, quid eſt ſi propoſitum eſt: nam ſi oſtenderimus conſequens propoſitum non eſſe, interimentes erimus propoſitum.

15. declaratio. Amplius, ad tempus inſpicien dum ſi alicubi diſſonat. Vt ſi quod nutritur, dixerit quis ex neceſſitate augeri: nutriuntur enim ſemper animalia, augentur autem non ſemper. Similiter autem & ſi ſcire dixerit quis reminiſci: hoc enim præteriti temporis eſt, illud autem præſentis, & futuri: ſcire enim dicimur præſentia, & futura, vt quoniam erit Solis defectus reminiſci autem non contingit aliud quam præteritum.

16. declaratio. A facultate copioſa argumentorum. Amplius ſophiſticus modus ducere ad id, ad quod plurimam habemus argumentorum facultatem. Hoc autem erit quandoque quidem neceſſarium, quandoque autem apparens neceſſarium, quandoque autem neque apparens, neque neceſſarium: neceſſarium quidem, quando negante eo qui reſpondet ali-

quid vtilium ad poſitionem, ad illud rationes facit: contingit autem id talium eſſe ad quæ copioſam argumentorum facultatem habemus, ſimiliter autem & quando inductionem ad aliquid per poſitum faciens, interimere conatur: hoc enim interempto, & propoſitum interimitur. Apparens autem neceſſarium eſt, quando videtur quidem vtile, & accommodum poſitioni, non eſt autem ad id quod fiunt diſputationes, ſiue negante eo qui diſputationem ſuſtinet, ſiue ab inductione probabili, per poſitionem ad idem factam interimere conetur idipſum: reliquum vero quando nec neceſſarium eſt nec apparens ad id ad quod fiunt diſputationes, & ſine cauſa accidit redarguere reſpondentem. Oportet autem deuitare poſtremum dictorum modum: omnino enim ſemotus, & extraneus videtur eſſe à dialectica. Quare oportet & reſpondentem non grauiter ferre, ſed ponendo quæ non vtilia ſunt ad poſitionem ſignificare quæcunque non videntur, ponit tamen: nam magis perplexos eſſe vt plurimum cõtingit eos, qui interrogant, quando omnia huiuſmodi ab

17. declaratio. eis poſita fuerint, ſi non concludunt. Amplius, omnis qui dixit vnumquoduis, quodam modo multa dixit: eo quòd plura vnicuique ex neceſſitate conſequentia ſunt (vt qui hominem dixit eſſe, & quòd animal eſt dixit, & quòd animatum, & quòd bipes, quódque mentis, & diſciplinę ſuſceptiuum) quare quouis vno conſequentium interempto, interimitur & quod in principio eſt: cauere autem oportet in huiuſmodi, difficilioris aſſumptionem facere. Nam quando-

18. declaratio. que facile eſt conſequens interimere, quandoque idipſum propoſitum. Quibuſcunque autem neceſſe

neceſſe eſt alterum tantum ineſſe, vel non ineſſe, vt homini ægritudinem, vel ſanitatem: ſi ad alterum facile poterimus diſputare quod ineſt, vel non ineſt, & ad reliquum facile poterimus. Hoc autem conuertitur ad vtrunque: oſtendentes enim quod ineſt alterum, quod non ineſt reliquum oſtendentes erimus: ſi autem quod non ineſt oſtendamus, reliquum ineſſe oſtendentes erimus: manifeſtũ igitur quòd ad vtrunque vtilis hic locus eſt. Amplius argumentari transferendo nomen in orationem: cum longe magis conſentaneum viſum fuerit tranſumere quam vt ponitur nomen. Vt magnanimum non fortem (vt ponitur) ſed magnum animum habentem: quemadmodum fidentem, bona ſperantem. Similiter autem & ingenioſum, cuius fuerit genius ſtudioſus. quemadmodum Xenocrates inquit, ingenioſum eũ eſſe, qui animam ſortitus eſt ſtudioſam: ipſam enim vnicuique eſſe genium. Quoniam autem rerum aliæ quidem ſunt ex neceſſitate, aliæ autem vt in pluribus, aliæ vero vtrũlibet, ſi quod ex neceſſitate eſt, vt in pluribus ponatur, aut quod vt in pluribus, ex neceſſitate: aut ipſum, aut contrarium ei quod eſt in pluribus ſemper dat locum argumentationis. Nam, ſi quod ex neceſſitate eſt, vt in pluribus ponatur, manifeſtum quoniam non omni dicit ineſſe, cum inſit omni: quare peccauit: ſiue, quod vt in pluribus dicitur, ex neceſſitate dixit, omni dixit ineſſe, cùm non inſit omni: ſimiliter autem & ſi contrarium ei quod in pluribus eſt, ex neceſſitate dixit, ſemper enim in paucioribus dicitur contrarium ei, quod eſt vt in pluribus. vt ſi vt in pluribus praui homines, boni in paucioribus, quare multo magis peccauit,

19. declaratio.

20. declaratio.

A poſitione vnius pro altero.

ſi bonos ex neceſſitate dixit eſſe: ſimiliter autem & ſi quod vtrunlibet eſt, ex neceſsitate dixit, vel vt in pluribus: neque enim ex neceſsitate vtrunlibet, neque vt in pluribus: contingit autem & ſi non determinans dixerit vtrum vt in pluribus, an ex neceſsitate dixit: ſit autem res vt in pluribus diſputare. vt ſi ex neceſsitate is dixerit. Vt ſi prauos exhæredãdos dixit eſſe, non determinans, tanquam ex neceſsitate is dixerit, diſputare.
21. *Declaratio.* Amplius, & ſi idem ſibi accidens poſuerit vt alterum, eò quòd alterum ſit nomen. Quemadmodum Prodicus diuidebat voluptates, in gaudium, & iucunditatem, & lætitiam: hæc enim omnia eiuſdem (id eſt voluptatis) nomina ſunt: ſi ergo aliquis gaudere, ei quod eſt lætari ponat accidere, idem vtique ſibiipſi dicet accidere.

De eiſdem terminandis problematibus, loci alij.

Caput III.

22. *declaratio.* Quoniam autem contraria cõnectuntur quidem ſibiinuicem ſex modis, contrarietatem autem faciũt quadrupliciter complexa: oportet accipere contraria quocunque modo vtile fuerit & deſtruenti & conſtruenti. Quòd autem ſex modis complectuntur, manifeſtum: nam vtrunque contrariorũ vtrique contrariorum connectitur, hoc autem dupliciter, vt amicis benefacere, & inimicis male: vel ecõuerſo, amicis male, & inimicis bene: aut quando vtraque de vno: dupliciter autem & hoc vt amicis benefacere, & amicis male, vel inimicis benefacere, & inimicis male: aut vnum de vtriſque, & hoc quoque dupliciter, vt amicis bene & inimicis bene: vel amicis male & inimi-
cis

cis male. Primæ autem duæ dictæ complexiones non faciunt contrarietatem: nam id, quod eſt amicis benefacere, ei quod eſt inimicis male facere, non eſt contrarium, vtraque enim eligenda ſunt vel eiuſdem moris: neq, id quod eſt amicis male, ei quod eſt inimicis bene: nã & hæc vtraque fugienda. & eiuſdem moris. Non videtur autem fugiendum fugiendo contrarium eſſe, niſi hoc quidem ſecundum ſuperabundãtiam, illud autem ſecundum defectum dictum ſit. nam ſuper abundantia fugiendorum videtur eſſe: ſimiliter autem & defectus. Reliqua vero quatuor omnia faciunt contrarietatem: nam id, quod eſt amicis benefacere, ei quod eſt amicis male, contrarium: nam à contrario more ſunt, & illud quidem eligendum, hoc autem ſpernendum. ſimiliter autem & in aliis. Nam in vnaquaque coniugatione vnum eligendum, & alterum fugiendum: illud quidem boni moris, hoc autem praui. Manifeſtum igitur ex iis quæ dicta ſunt, quòd eidem plura contraria accidunt fieri: nam ei, quod eſt amicis benefacere, id quod eſt inimicis benefacere, & id quod eſt amicis male, contrarium eſt. Similiter autem & aliorum ſingulis quibuſque eodem modo conſiderantibus, duo contraria apparebunt: accipere igitur contrariorum quodcunque, erit ad poſitionem vtile. Amplius ſi eſt aliquid contrarium accidẽti, conſiderandum eſt, ſi ineſt ei, cui dictum eſt accidens ineſſe. Nam ſi hoc ineſt, illud non inerit: impoſsibile enim ſimul contraria eidem ineſſe. Aut ſi quid tale dictum eſt de aliquo, quod cùm ſit, neceſſe eſt contraria ineſſe: vt ſi ideas in nobis quis dixerit eſſe. Nã & moueri, & quieſce

23. declaratio.

24. declaratio.

quieſcere eaſdem accidet, & etiam ſenſibiles, & inſenſibiles eſſe. nam videntur ideæ quieſcere, & immobiles, & intelligibiles eſſe iis, qui ponunt ideas eſſe: attamen, cùm ſint in nobis, impoſſibile eſt immobiles eſſe. nam motis nobis, neceſſarium eſt & quæ in nobis ſunt omnia ſimul moueri. manifeſtum autem quoniam & ſenſibiles, ſi in nobis ſunt: nam per ſenſum, qui circa viſum eſt, eam quæ in vnoquoque eſt formam cognoſcimus. Rurſum, ſi poſitum eſt accidēs, cui eſt aliquid contrarium, conſiderandum ſi & contrarij ſuſceptiuum, quod accidētis eſt: nam idem contrariorū ſuſceptiuum: vt ſi odium hærere iræ quis dixerit, erit odium in furoris ſpecie, illic enim ira: inſpiciendū igitur ſi & contrarium in furoris ſpecie, an in concupiſcentia: nam ſi non, ſed in concupiſcibili eſt, non cohæret odium iræ. Similiter autem & ſi concupiſcibile ignorare dixerit: nam erit & diſciplinæ ſuſceptiuum, ſiquidem & ignorantiæ: quod quidem non videtur concupiſcibile ſuſceptiuum eſſe diſciplinæ. Deſtruenti ergo, quemadmodum dictum eſt, vtendum: aſtruenti vero quod ineſt quidē accidens non vtilis locus, quod autē contingit ineſſe vtilis. Oſtendentes enim quod non ſuſceptiuum eſt contrarij, oſtendentes erimus quod neque ineſt accidens, neque contingit ineſſe: ſi autem oſtenderimus quod ineſt contrarium, aut quod ſuſceptiuum eſt contrarij, nondum oſtendentes erimus quod & accidens ineſt, ſed quod contingit ineſſe in tantum ſolum oſtenſum erit. Quoniam autem oppoſitiones ſunt quatuor, conſiderandum ex cōtradictionibus, e conuerſo ex conſequentia, & interimenti, & conſtruenti: ſumere autem eſt inductione, vt ſi homo, animal, non anim

Motis nobis neceſſe eſt omnia moueri quæ in nobis ſunt.

25. *Locus. declaratio.*

26. *Locus. declaratio.*

animal, non homo: ſimiliter autem & in aliis. Hic enim econuerſo conſequentia: nam hominem, animal ſequitur, non hominem autem, non animal, nequaquam, ſed econuerſo, non animal, non homo. In omnibus igitur tale eſt exiſtimandum. vt ſi bonum, ſuaue: & non ſuaue, non bonum, ſi autem non hoc, nec illud. ſimiliter autem & ſi non ſuaue, non bonum: bonum, ſuaue.

Bonũ ſequitur ſuaue.

Manifeſtum igitur quòd vtrunque conuertitur, quæ ſecundum contradictionem eſt conſequentia econuerſo facta. In contrariis autem conſiderandum ſi contrarium contrarium ſequatur, an contra ſeipſa conſequentia, an econuerſo, & interimenti, & conſtruenti. Sumere autem & talia eſt ex inductione quantum vtile eſt, contra ipſum conſequentia eſt, vt in fortitudine, & timiditate. nam illa quidem ſequitur virtus, hanc autem vitium: & illam quidem ſequitur eligendum, hanc autem fugiendum: igitur contra ſeipſa & horum conſequentia: contrarium enim eligendum fugiendo: ſimiliter autem & in aliis. Econuerſo autem conſequentia, vt bonam quidem habitudinem ſanitas ſequitur, malam autem habitudinẽ ægritudo nequaquam, ſed ægritudinem mala habitudo: manifeſtum igitur quoniam econuerſo in his conſequentia fit. Raro autem econuerſo accidit in contrariis, ſed in pluribus in ſeipſa conſequentia: ſi ergo neque contra ſeipſa contrarium ſequitur cõtrarium, neque econuerſo, manifeſtum quoniam neque eorum quæ dicta ſunt alterum ſequitur alterum: ſi autem in contrariis, & in iis quæ dicta ſunt neceſſe alterum ſequi alterum.

27. Locus. declaratio.

A cõtrariorum conſequentia.

Similiter autem contrariis, & in priuationibus, & habitibus reſpiciendum. Veruntamen nõ eſt in priuationibus econuerſo:

28. Locus. declaratio.

uerſo:ſed contra ſeipſa conſequentiam neceſſa-rium eſt ſemper fieri:veluti viſum ſequi ſenſum, cæcitatem autem inſenſibilitatem : opponitur enim ſenſus inſenſibilitati, vt habitus & priuatio: nam illud horum quidem habitus, hoc autem priuatio eſt. Similiter autem habitui & priuationi, & in iis quæ ſunt ad aliquid, vtendum: contra ſeipſa enim, & horum conſequentia, vt ſi triplum, multiplum, & ſubtriplum ſubmultiplum dicitur: dicitur enim triplum quidem ad ſubtriplum, multiplum autem ad ſubmultiplum. Rurſus, ſi ſcientia, opinio: & ſcibile opinabile: & ſi viſus ſenſus, & viſibile ſenſibile. Inſtantia, quòd non neceſſe eſt in iis, quæ ſunt ad aliquid, conſequentiam fieri, quemadmodum dictum eſt: nam ſenſibile ſcibile eſt, ſenſus autem non eſt ſcientia. Non tamen vera inſtantia videtur eſſe: multi enim non dicunt ſenſibilium eſſe ſcientiam. Inſuper autem ad contrarium non minus vtile quod dictum eſt: vt quod ſenſibile non eſt

29. Locus. declaratio. A coniugatis & caſibus.

ſcibile, neque enim ſenſus ſcientia. Rurſus in coniugatis, & in caſibus: & interimenti, & conſtruenti. Dicuntur autem coniugata huiuſmodi, vt iuſta, & iuſtus iuſtitiæ: & fortia, & fortis fortitudini. Similiter autem effectiua, & conſeruatiua, coniugata illi cuius ſunt effectiua, & conſeruatiua, vt ſanatiua ſanitatis, habituatiua habitudinis: eodem autem modo & in aliis: coniugata igitur talia ſolent dici. Caſus autem, vt iuſte, & fortiter, & ſanatiue, habituatiue, & quæcunque eodem modo dicuntur. Videntur autem & quæ ſunt ſecundum caſus, coniugata eſſe, vt iuſte iuſtitiæ, & fortiter fortitudini. Coniugata autem dicuntur ſecundum eandem coniugationem omnia, vt iuſtitia, iuſtus, iuſtum, iuſte: manifeſt

niſeſtum igitur quoniam vno quouis oſtenſo eorum, quæ ſecundum eandem coniugationem dicuntur, vt bono, vel laudabili: & reliqua omnia oſtenſa ſunt: vt ſi iuſtitia eſt laudabilium, & iuſte, iuſtus, iuſtum laudabilium: dicetur autem iuſte & laudabiliter ſecundum eundem caſum, nam à laudabili, quemadmodum iuſte à iuſtitia. Conſiderandum autem non ſolum in eo quod dictum eſt, ſed & in contrario contrarium. Vt quòd bonum non ex neceſſitate ſuaue, neque enim malum triſte: aut ſi hoc, & illud: & ſi iuſtitia ſcientia, & iniuſtitia ignorantia: & ſi quod iuſte eſt, ſcienter & experienter eſt, quod iniuſte eſt, ignoranter & inexperienter eſt: ſi autem hæc non, nec illa, velut in hoc quod nunc dictum, nam magis vtique apparebit quòd iniuſte experienter, quàm inexperienter. hic autem locus dictus eſt prius in contrariorum conſequentiis, nihil enim aliud nunc oſtendimus, quàm contrarium ſequi contrarium. Amplius in generationibus, & corruptionibus, & effectiuis, & corruptiuis, & interimenti & aſtruenti. Quorum enim generationes bonæ ſunt, & ipſa bona ſunt: & ſi ipſa bona ſunt, & generationes bonæ: ſi autem generationes malæ, & ipſa mala. in corruptionibus auté econtrario: nam, ſi corruptiones bonæ, ipſa mala, ſi autem corruptiones malæ, ipſa ſunt bona. Eadem ratio & in effectiuis, & corruptiuis: quorum enim effectiua bona, & ipſa bona: quorum vero corruptiua bona, ipſa mala.

30. Locus. declaratio.

31. Locus. declaratio.

Ex Similibus, Appoſitione, Magis, Minus, Simpliciter, & ſecundum Quid, loci. Cap. IIII.

Rurſum in ſimilibus ſi ſimiliter ſe habent. Vt ſi diſciplina vna plurium, & opinio: & ſi viſum

32. Locus. declaratio.

ſum habere eſt videre: & auditum habere eſt audire]: ſimiliter autem & in aliis, & in his quæ ſunt, & in iis quæ videntur. Vtilis autem hic locus ad vtrunque: nam ſi in aliquo ſimilium ſic ſe habet, & in aliis ſimilibus: ſi autem in aliquo

33. declaratio. non, nec in aliis ſimilibus. Conſiderandum autem & in vno, & in pluribus ſi ſimiliter ſe habet. Aliquoties enim diſſonat: vt ſi ſcire eſt cogitare, & multa ſcire eſt multa cogitare: hoc autem non verum, contingit enim plura ſcire, cogitare autem non: ſi autem non hoc, nec illud quod in

34. declaratio. vno, quòd ſcire eſt cogitare: Amplius, ex minus & magis. Sunt autem eius, quod eſt magis, loci quatuor. Vnus quidem ſi magis ſequitur magis; vt ſi voluptas bonum, & magis voluptas, magis bonum: & ſi iniuriam facere, malum, & magis iniuriam facere, magis malum. Vtilis autem ad vtrunque hic locus: nam ſi ſequatur ad ſubiecti incrementum, accidentis incrementum, quemadmodum dictum eſt, manifeſtum quod accidit: ſi autem non ſequatur, non accidit: hoc au-

35. Locus tem inductione ſumendum. Alius, vno de duobus dicto, ſi cui magis videtur ineſſe non ineſt, nec cui minus: & ſi cui minus videtur ineſſe

36. Locus ineſt, & cui magis. Rurſum, duobus de vno dictis: ſi quod magis videtur alij ineſſe non ineſt, neque quod minus, aut ſi quod minus videtur in-

37. Locus eſſe ineſt, & quod magis. Amplius, duobus de duobus dictis, ſi quod alteri magis videtur ineſſe non ineſt, nec reliquum reliquo: aut ſi quod minus videtur alteri ineſſe ineſt, & reliquum reli-

38. Locus declaratio. quo. Amplius, ex eo quod ſimiliter ineſt, vel videtur ineſſe, tripliciter: quemadmodum in eo quod magis: vt in poſterioribus tribus dictis locis dicebatur. Siue enim vnum quoddam duo-

bus

bus ſimiliter ineſt, aut videtur ineſſe, ſi alteri non inſit, nec alteri: ſi autem alteri ineſt, & reliquo. Siue duo eidem ſimiliter, ſi alterum non inſit, nec reliquum: ſi autem alterum, & reliquum. Eodem autem modo & ſi duobus duo ſimiliter inſunt: nam ſi alterum alteri non ineſt, nec reliquum reliquo: ſi autem ineſt alterum alteri, & reliquum reliquo: ex eo igitur quod eſt magis, & minus: & quod eſt ſimiliter, tot modis contingit argumentari. Amplius autem *39. declaratio.* ex appoſitione, ſi alterum ad alterum appoſitum faciat bonum, vel album, cùm non fuerit prius album, vel bonum, quod appoſitum eſt, erit album, vel bonum, quale re vera & totum facit. Amplius autem, ſi id, ad quod eſt appoſitum *40. declaratio.* aliquid, facit magis tale, quale erat: & ipſum erit eiuſmodi: ſimiliter autem & in aliis. Vtilis autem non in omnibus hic locus, ſed in quibus ipſius magis crementum accidit fieri. Iſte vero locus non conuertitur ad deſtruendum: nam ſi non facit quod appoſitum eſt, bonum, nondum manifeſtum, ſi ipſum non bonum. Nam bonum malo appoſitum, non ex neceſſitate bonum totum facit, nec album nigro, nec dulce amaro. Rurſum ſi quid magis & minus dicitur, & ſim- *41. declaratio.* pliciter ineſt. Quod enim bonum vel album non eſt, neque magis & minus bonum vel album dicetur: nam malum de nullo magis, vel minus bonum, ſed magis malum vel minus dicetur. Non conuertitur autem hic locus ad deſtruendum: mula enim eorum quæ non dicuntur magis, ſimpliciter inſunt: nam homo non dicitur *42. declaratio.* magis & minus, ſed non propter hoc non eſt homo. Eodem autem modo conſiderandum & in iis quæ ſecundum quid, & quando, & vbi.

Nam ſi ſecundum quid contingit, & ſimpliciter contingit: ſimiliter autem & quando, & vbi: nam quod ſimpliciter eſt impoſſibile, neque ſecundum quid, neque ſecundum vbi, neque ſecundum quando contingit. Inſtantia: quoniam ſecundum quid quidem ſunt natura ſtudioſi, vt liberales, vel caſti, ſimpliciter autem non ſunt natura ſtudioſi, nam nullus natura prudēs. Similiter autem & quando cōtingit corruptibilium aliquid non corrumpi, ſimpliciter autem non contingit corrumpi. Eodem autem modo & vbi expedit quidem tali obſeruantia victus vti, vt in morboſis locis ſimpliciter autem non expedit. Adhuc autem, alicubi quidem vnum tantum poſſibile eſt eſſe, ſimpliciter autem non poſſibile vnum tantum eſſe. Eodem autem modo & alicubi bonum eſt quidem patrem ſacrificare, vt in Triballis, ſimpliciter autem non bonū. an in hoc quidem non vbi ſignificat, ſed quibuſdam? nihil enim refert vbicunque ſint: vbiq; enim erit eis bonum in Triballis. Rurſus quidem expedit medicari, vt quando ægrotat, ſimpliciter autē non. An neque hoc quādo ſignificat, ſed in eo quòd afficitur aliquo modo? nihil enim refert quandocūque, dummodo ſic affectus ſit. Simpliciter autem eſt, quòd nullo addito dicis quòd bonum eſt, aut contrarium: vt patrem ſacrificare non dicis bonum eſſe, ſed quibuſdam bonum eſſe: non ergo ſimpliciter bonum: ſed Deos honorare bonum dicis nihil addens: ſimpliciter enim bonum eſt. Quare quod nullo addito videtur eſſe honeſtum, vel turpe, vel aliquid talium, ſimpliciter dicetur.

Inſtantia.

Dilutio.

Ariſtotelis libri ſecundi Topicorum

FINIS.

ARISTOTELIS TOPICO-RVM LIBER TERTIVS.

SVMMA LIBRI.

De locis Comparationum, qui accidentibus adſcribuntur: & de pleriſque locis abſolutis accidentis.

De Meliorum, Eligibiliorúmque problematum locis. *Caput Primum.*

VTRVM autem eligibilius, aut melius duorũ, pluriumúe ex his perſpiciendum. Primum autem determinetur quod cõſiderationem facimus non de plurimum diſtantibus, & magnam adinuicem differentiam habentibus (nullus enim dubitat, vtrum felicitas, an diuitiæ expetibiliores) ſed de iis quæ propinqua ſunt, & de quibus dubitamus, vtrũ oporteat apponere magis, eo ꝙ nullam videmus alterius ad alterũ præeminentiam? Manifeſtum igitur in his ꝙ oſtenſa vna præeminentia, vel pluribus, conſtituetur intelligentia ꝙ id eligibilius eſt, quod eorum eſt præeminens. Primum igitur quod diuturnius ſtabiliúſue, eligibilius eo quod minus huiuſmodi. Et quod magis

1. Locus. *2. Locus.*

eligit prudés, vel bonus vir, vel lex recta, vel ſtudioſi circa ſingula delecti quatenus tales ſunt, vel in vnoquoque genere periti, vel quæcunque plures, vel omnes, vt in medicina vel ædificatoria, quæ plures medicorum vel omnes vel quæcunque omnino plures, vel omnes, vel omnia, vt bonum, omnia enim bonũ appetunt. Oportet autem ducere ad id quod fuerit vtile, quod dicendũ eſt.

3. Locus. Eſt autẽ ſimpliciter quidé melius, ac eligibilius, quod ſecundũ meliorem diſciplinam: alicui autem, quod ſecundũ propriam.

4. Locus. declaratio. Deinde quod idipſum quod eſt (eo quod non) in genere eſt: vt iuſtitia iuſto. Nam illa quidé in genere bono, hoc autem non, & illa idipſum quod eſt, bonum eſt, hoc autem non. nam mihi dicitur idipſum quod genus eſt, quod non eſt in genere. Vt albus homo non eſt id quod color. ſimiliter autem & in aliis.

5. Locus. declaratio. Et quod propter ſe eligendum, eo eligendo quod propter aliud eligibilius. Vt ſanum eſſe quàm exercitari: illud enim propter ſe eligendum, hoc autem propter aliud.

6. Locus. declaratio. Et quod per ſe, eo quod per accidens. Vt amicos iuſtos eſſe, eo quòd inimicos: illud enim per ſe eligendum, hoc autem per accidens eligimus. Nam inimicos iuſtos eſſe ſecundũ accidens eligimus, vt nihil nobis noceãt. Eſt autem hoc idem ei quod ante hoc, differt autem modo: nam amicos quidem iuſtos eſſe, propter ſe eligimus, & ſi nihil nobis debeat fore, quamuis apud Indos ſint: inimicos autẽ propter alterum, vt nihil nobis noceant.

7. Locus. declaratio. Et quod cauſa boni per ſe, eo quòd per accidens cauſa. Quemadmodum virtus, fortuna: nam illa quidem per ſe, hęc autem per accidens eſt cauſa bonorum, & ſi quid aliud huiuſmodi. Similiter autem & in contrario. Nam quod per ſe eſt cauſa mali, fugibilius

bilius eſt eo quod per accidens, vt vitium quàm
fortuna: nam illud quidem per ſe malum, fortu-
na autem per accidens. Et quod ſimpliciter bo- *8. Locus.*
num, eo quod alicui eligibilius. vt ſanum fieri, *declaratio.*
quàm incidi. nam hoc quidem ſimpliciter bo- *9. Locus.*
num, illud autem alicui indigentium inciſione. *declaratio.*
& quod natura eſt, eo quod non natura. vt iuſti-
tia, iuſto: illud enim natura, hoc autem acquiſi-
tiuum. Et quod meliori, & honorabiliori ineſt, *10. Locus.*
eligibilius: vt Deo, quàm homini: animæ quàm *declaratio.*
corpori. Et quod melioris propriũ, melius quàm *11. Locus.*
quod peioris. Vt quod Dei, quàm quod hominis: *declaratio.*
nam ſecundum communia vtriuſque nihil diffe-
runt ab inuicem, propriis autẽ alterum alteri dif-
ferentiis ſupereminet. Et quod in melioribus, vel *12. Locus.*
prioribus, vel honorabilioribus, eſt melius. Vt ſa- *declaratio.*
nitas robore, & pulchritudine: nam illa quidem *13. Locus.*
in humidis, & ſiccis, & (vt ſimpliciter dicatur) ex
quibus prius conſtitutum eſt animal, hęc verò in
poſterioribus: nam robur in neruis, & oſſibus:
pulchritudo autem membrorum quædam com-
menſuratio videtur eſſe. Et finis iis quæ ſunt ad *14. Locus.*
finem eligibilior videtur eſſe. Et duorum, quod *15. Locus.*
propinquius eſt fini. Et omnino quod ad vitæ fi- *16. Locus.*
nem, expetibilius, quàm quod ad aliud aliquid: vt *17. Locus.*
quod ad felicitatem contendit, quam quod ad *declaratio.*
prudentiam: nam quod ad felicitatem conten-
dit, eligibilius. Et poſſibile impoſſibili. Am- *18. Locus.*
plius, cùm duo ſint effectiua, cuius finis melior, *19. Locus.*
& ipſum melius. Cùm autem ſit effectiuum, & *declaratio.*
finis: ex proportione, quando pluri ſuperat fi-
nis finem quam ille proprium effectiuum. Vt fe-
licitas pluri ſuperat ſanitatem, quam ſanitas ſa-
lubre: quare effectiuum felicitatis melius ſani-
tate: nam quantum felicitas ſuperat ſanitatem,

tantum & effectiuum felicitatis, ſalubre ſuperat: ſanitas autem ſalubre minus ſuperabat, quare plus ſuperat effectiuum felicitatis ſalubre, quàm ſanitas ſalubre quapropter effectiuum felicitatis melius ſanitate: manifeſtum igitur, quòd eligibilius effectiuum felicitatis, quàm ſanitas: nam

20. *Locus declaratio.* idem plus ſuperat. Amplius, melius eſt quod propter ſe, & honorabilius, & laudabilius. Vt amicitia diuitiis, & iuſtitia ſanitate, & robore: nã illa quidem propter ſe honorabilium, hæc vero non propter ſe, ſed propter aliud: nullus enim honorat diuitias propter ſe, ſed propter aliud: amicitiam vero propter ſe, & ſi nihil nobis debeat aliud ab ea eſſe.

Alij eiuſdem problematis loci.
Cap. *II.*

21. *Locus. declaratio.* Amplius, quando duo aliqua fuerint valde ſibimetipſis ſimilia, & non poterimus præeminentiam aliquam conſpicere alterius ad alterum, videndum ex iis quæ ſequuntur. Nam cum

22. *Locus. declaratio.* conſequens eſt maius bonum, hoc eligibilius, ſi autem ſint conſequentia mala, cui conſequens minus malum, hoc eligibilius. Nam, cùm vtraq; ſint eligenda. nihil prohibet moleſtum aliquid ſequi: dupliciter autem ab eo quod ſequitur conſideratio, nam & prius, & poſterius ſequitur: vt addiſcentem ignorare prius, ſcire autem poſterius: melius autem vt plurimum, quod poſterius ſequitur: ſumendum igitur eorum quæ ſequuntur

23. *locus.* quodcunque fuerit vtile. Amplius, plura bona paucioribus, vel ſimpliciter, vel quando altera alteris inſunt, vt pauciora in pluribus. Inſtantia, ſi alicubi, alterum alterius gratia: nihil enim eligibiliora vtraque quàm vnum: vt ſanum fieri, & ſanitas, quàm ſanitas, eo quòd ſanum fieri propter

ptet ſanitatem eligimus. Et nō bona, bonis nihil
prohibet eligibiliora eſſe, vt felicitatem: & aliud
aliquid quod non eſt bonum, iuſtitia & fortitudi-
ne. Et eadem cum voluptate magis, quàm ſine vo *24. Locus.*
luptate: & eadem cum indolentia, quàm cum tri- *25. Locus.*
ſtitia. Et vnumquodque in quo tempore magis *26. Locus.*
valet, in hoc etiam eligibilius. Vt carentia triſti- *declaratio.*
tiæ in ſenectute magis, quàm in iuuentute: magis
enim in ſenectute valet. Secundum hæc autem, &
prudentia in ſenectute eligibilior: nemo enim iu-
uenes eligit duces, eo quòd non conſtat eos pru-
dentes eſſe. Fortitudo autem è contrario: in iuuen
tute enim magis neceſſaria ſecundum fortitudi-
nem operatio: ſimiliter autem & in temperantia,
magis enim iuuenes quàm ſenes concupiſcētiis
moleſtantur. Et quod in omni tempore, vel in plu
ribus vtilius. Vt iuſtitia & temperantia, fortitudi- *27. locus.*
ne: nam ille ſemper, hæc autem aliquando vtilis. *declaratio.*
Et quod, cùm omnes haberemus, nihil altero in- *28. locus.*
digeremus, quàm quòd cùm haberemus, indige- *declaratio.*
remus reliquo. Vt in iuſtitia & fortitudine: nam
non ſi omnes eſſent iuſti, nihil vtilis fortitudo, ſi *29. locus.*
vero omnes eſſent fortes, vtilis iuſtitia. Amplius *declaratio.*
ex corruptionibus, & abiectionibus, & genera-
tionibus, & ſumptionibus, & contrariis. Quorum
enim corruptiones malæ, ipſa eligibiliora: ſimi-
liter autem & in abiectionibus, & in contrariis:
nam ſi abiectio, vel contrarium fugibilius eſt,
ipſum eligibilius: in generationibus autē, & ſum
ptionibus è contrario. Quorum enim ſumptio- *30. locus.*
nes, & generationes eligibiliore, ipſa quoque *declaratio.*
eligibiliora. Alius autem locus eſt. Quod pro- *31. locus.*
pinquius bono, melius, atque eligibilius. Et quod *declaratio.*
ſimilius eſt bono, vt iuſtitia, iuſto. Et quod melio- *32. locus.*
ri eorum eſt ſimilius, quemadmodum Aiacem *declaratio.*

Vlyſſe dicunt aliqui meliorem eſſe, eo quòd ſi-
milior eſt Achilli. Inſtantia huius eſt, quòd non
verum ſit: nihil enim prohibet non qua ratione
optimus eſt Achilles, eadem ſimiliorem eſſe Aia
cem, cùm erit alter quidem bonus, non ſimiliter
autem. Conſiderandum autem ſi & in ridiculo-
ſioribus ſit ſimile: vt ſimia homini quàm equo,
cùm non ſit ſimilis: non enim eſt ſimia melior,
ſimilior tamen eſt homini. Rurſum in duobus: ſi
hoc quidem meliori, illud autem peiori eſt ſimi
lius, erit melius quod meliori eſt ſimilius. Habet
autem & hoc inſtantiam: nihil enim prohibet
hoc quidem meliori parum ſimile eſſe, illud au-
tem peiori valde: vt ſit Aiax quidem Achilli pa-
rum, Vlyſſes autem Neſtori valde: vt ſi hoc qui-
dem meliori in peioribus: illud autem peiori in
33. locus. melioribus: vt equus, aſino, & ſimilia homini. Et
34. locus. quod maxime inſigne, eo quod minus tale. Et
35. locus. quod difficilius: magis enim amamus, cùm habe
36. locus. mus, quod non eſt facile adipiſci. Et quod magis
proprium, eo quod communius. Et quod malis
37. locus. incommunius: nam magis eligendum quod nul-
la moleſtia ſequitur, quàm quod ſequitur. Am-
plius, ſi hoc illo melius, & omnino optimum eo-
rum, quæ in hoc, melius eo quod in altero opti-
mum. Vt ſi melior eſt homo quàm equus, & opti-
38. locus. mus homo optimo equo melior. Et ſi optimum
declaratio. optimo melius, & ſimpliciter hoc illo melius: vt
39. locus. ſi optimus homo optimo equo melior, & ſimpli-
declaratio. citer homo, ſimpliciter equo melior. Amplius, ea
40. locus. quæ volumus amicos participare, eligibiliora,
41. locus. quàm quæ non. Et quæ ad amicum agere malu-
declaratio. mus, quàm quæ ad quemlibet, illa eligibiliora.
Vt iuſte agere, & benefacere, magis quàm videri,
nam amicis benefacere volumus magis quàm vi
deri:

deri: quibuſlibet autem è conuerſo. Et quæ ſunt ex circunſtantia neceſſariis meliora, aliquando autem & eligibiliora. Melius enim quàm viuere bene viuere: bene autem viuere eſt ex circunſtantia: ipſum autem viuere neceſſarium. Aliquando autem meliora non etiam eligibiliora: nō enim ſi meliora, neceſſario quòd eligibiliora: philoſophari ſiquidem melius quàm lucrari, ſed non magis eligendum indigenti neceſſariis. Ex circunſtantia autem eſt, quando exiſtentibus neceſſariis, alia quædam adiiciuntur bonorum. Fere autem fortaſſe eligibilius quod neceſſarium eſt, melius autem quod ex circunſtantia. Et quod non eſt ab alio exquirere, quàm quod eſt, & ab alio. Quale ſuſtinet iuſtitia ad fortitudinem. Et ſi hoc quidem ſine illo eligēdum, illud autem ſine hoc non. Vt poteſtas ſine prudentia non eligenda, prudentia vero ſine poteſtate eligenda. Et duorum, ſi alterum negamus, vt reliquum videatur nobis ineſſe: illud eligibilius, quod volumus nobis videri ineſſe. Vt laborem diligere nos negamus, vt ingenioſi eſſe videamur. Amplius, pro cuius abſentia minus increpandi ſunt moleſte ferentes, hoc magis eligendum. Et pro cuius abſentia non moleſte ferentem magis increpandum: id eligibilius.

42. locus. *43. locus.* *44. locus. declaratio.* *45. locus. declaratio.* *46. locus.* *47 locus.*

Alij Meliorum, Eligibiliorúmque loci.

Cap. *III.*

AMplius eorum, quæ ſunt ſub eadem ſpecie, quod habet propriam virtutem, eo quod non habet, vtriſque autem habentibus, quod magis habet, eligibilius. Amplius, ſi hoc quidem facit bonum illud cui adeſt, illud autem non facit: quod facit, eligibilius. Quemadmodum & cali-

48. locus. *49. locus.*

dius quod calefacit, eo quod nõ.Si autem vtrun-
que facit,quod magis facit, aut quod melius, &
principalius facit bonum: vt ſi hoc quidem ani-
50. locus. mam,illud autem corpus. Amplius autem à caſi-
declaratio. bus,& vſibus, & actionibus, & operibus, & hæc
ac illis.Sequuntur enim ſeſe inuicem: vt ſi quod
iuſte eſt eligibilius quàm quod fortiter, & iuſti-
tia fortitudine eligibilior:& ſi iuſtitia quàm for-
titudo eligibilior, & quòd iuſte quàm quòd for-
51.locus. titer:ſimiliter autem & in aliis.Amplius ſi aliquo
eodem hoc quidem maius bonum eſt, illud au-
tem minus:magis eligendum maius,aut ſi maio-
52.locus. re maius fuerit alterum. Sed & ſi duo quædam
vno aliquo ſint eligibiliora:quod longe eligibi-
lius, eo quod minus eſt eligendum, eligibilius.
53.locus. Amplius, cuius eſt ſuperabundantia eligibilior,
& ipſum eligibilius. Vt amicitia pecuniis: nam
eligibilior ſuperabundantia amicitiæ, quàm pe-
cuniarum.Et id cuius magis eliget quis vt ipſe ſi-
54. locus. bi cauſa ſit,quàm cuius alter.Vt amicos pecuniis.
Amplius, ex appoſitione ſi eidem appoſitum ali-
quid,quod totum eligibilius facit. Cauere autem
oportet extendere ad ea,in quibus altero quidem
55. locus. appoſitorum vtitur commune, vel alio quolibet
modo cooperatiuum eſt,reliquo autem non vti-
tur,neq; cooperatiuum eſt: vt ſerra, & falce cum
arte fabrili:nam eligibilior ſerra conſociata,ſim
pliciter autem non eligibilior. Rurſum,ſi minori
56. locus. appoſitum aliquid,quod totum maius facit. Simi
57.locus. liter autem,& ex ablatione: quo enim ablato ab
eodem, quod reſtat eſt minus, illud maius erit
58.locus. quod ablatum, reliquum minus facit. Et ſi hoc
quidem propter ſe, illud autem propter gloriam
eligendum.Vt ſanitas pulchritudine:terminus au
tem eius,quod eſt ad gloriá, quod nullo conſcio,
non

non ſtuderet ineſſe. Et ſi hoc quidem propter ſe, & propter gloriam eligendum:illud autem propter alterum tantum. Et vtrunuis magis propter ſe honorandum,hoc & melius,& eligibilius.Honorabilius vtique fuerit ſecundum ſe, quod cùm nihil aliud debeat eſſe, propter ſe eligimus magis. Amplius, diuidendum quoties quod eligendum eſt dicitur,& quorum gratia: vtilis,vel honeſti,vel delectabilis. Nam quod ad omnia, vel ad plura eſt vtile,eligibilius fuerit eo, quod non ſic. Si autem eadem vtriſque inſunt, vtri magis inſint conſiderandum. Vt vtrum delectabile, an honeſtum,an vtile magis. Rurſum, quod propter melius eligibilius. Vt quod propter virtutem, quàm quod propter delectationem. Similiter autem,& in fugiendis. Nam magis eſt fugiendum, quod magis impedit virtutes,vt ægritudo turpitudine:nam & voluptatis,& eius, quod eſt ſtudioſum eſſe, prohibentior eſt ægritudo. Amplius ex ſimilitudine monſtrari poteſt fugiendum, & eligendum quod propoſitum eſt. Nam minus eligendum huiuſmodi, quod æque & eligeret aliquis & fugeret: altero quod eligendum eſt tantum.ad ſe inuicem igitur comparationes (quemadmodum dictum eſt) faciendum.

59. locus. *60. locus.* *61. locus.* *62. locus.* *63. locus.* *64. locus.*

De eligendis,& fugiendis documenta,& loci communes.

Cap. *IIII.*

IDem autem loci vtiles, & ad demonſtrandum, quoduis eligendum,& fugiendum.Nam auferre ſolum eam oportet (quæ ad alterum eſt) præeminentiam:ſi enim quod honorabilius, eligibilius:& honorabile eligendum: & ſi quod vtilius, eligibilius:& vtile eligendum:ſimiliter autem & in aliis quæcunque huiuſmodi habent comparationem

Documētū primum.

tionem.In aliquibus autem ſtatim ſecũdum eam, quæ ad alterum eſt comparationem:& quod eligendum vtrunque,vel alterum dicimus.Vt quando hoc quidem natura bonum, illud autem non natura bonum dicimus : nam quod natura bonum,manifeſtum quoniam eligendum eſt. Sumendum autem quàm maxime vniuerſales locos de eo,quod eſt magis & minus:nam ſic ſumpti, ad plura vtiles erunt. Fieri autem poteſt, vt eorum,qui dicti ſunt, quoſdam vniuerſales magis quis faciat parum tranſmutans ſecundum appellationem.Vt quod natura tale,eo quod non natura tale,magis tale. Et ſi hoc quidem facit, illud autem non facit quod habet tale cuicunq; inſit : magis tale quod interdum facit tale quàm quod non facit.ſi autem vtrunque facit,quod magis facit tale.Amplius,ſi eodem aliquo,hoc quidem magis,illud autem minus tale.Et ſi hoc tali magis tale,illud vero non tali tale , manifeſtum quoniam primum magis tale. Amplius,ex additione:ſi eidem additum, aliquod totum magis tale facit.Aut ſi ei quod minus eſt tale additum,totum magis tale facit. Similiter autem & ex ablatione:nam quo ablato reliquis reliquum , minus tale,ipſum magis tale. Et quæ contrariis ſunt impermixtiora,magis talia . Vt albius quidẽ nigro impermixtius.Amplius, præter ea quæ dicta ſunt prius,quod magis ſuſcipit propriam propoſiti rationem.Vt ſi albi eſt ratio color diſgregatiuus viſus:albioris eſt,color magis diſgregatiuus viſus. Si autem particulariter,& non vniuerſaliter problema ponatur, primum quidem dicti vniuerſaliter conſtructiui , vel deſtructiui loci omnes vtiles.Vniuerſaliter enim interimẽtes, vel cõſtruentes,& particulariter monſtramus : nam , ſi omni ineſt

Vniuerſales loci. — *Primus.* — *6.Locus.* — *7. Locus.* — *8. Locus.* — *9.Locus. declaratio.* — *3.documentum. declaratio.*

ineſt,& alicui:& ſi nulli ineſt,nec alicui. Maxime autem opportuni,& communes loci, qui ſunt ex oppoſitis,& coniugatis,& caſibus.Nam ſimiliter probabile eſt exiſtimare, ſi omnis voluptas bonum,& triſtitiam omnem malum eſſe: & ſi aliqua voluptas bonũ, & triſtitiam aliquã eſſe malum.Item,ſi aliquis ſenſus non eſt poteſtas,& inſenſibilitas quędã non eſt impotentia,& ſi quoddam opinatum diſciplinatum, opinio quædam diſciplina: rurſum,ſi aliquod iniuſtorũ bonum, & iuſtorum aliquod malum: & aliquod eorum, quæ iniuſtè,malum,& aliqud eorum,quæ iniuſte bonum:& ſi quoddam delectabile fugiendum,& delectatio quædam fugienda:ſecundum hæc autem & ſi aliquod delectabile vtile, delectatio quędam vtilis. Et in corruptiuis autẽ, & generationibus,& corruptionibus ſimiliter.Nam,ſi aliquod corruptiuum delectationis vel diſciplinæ bonum eſt,erit quædam delectatio, vel diſciplina malorum:ſimiliter autem & ſi corruptio quædam diſciplinæ bonorũ,vel generatio malorum, erit quædam diſciplina malorum. Vt ſi obliuiſci quæ quis turpia egit bonorum eſt, vel reminiſci malorum, erit ſcire quæ quis turpia egit, malorum,ſimiliter autem & in aliis:in omnibus enim ſimiliter probabile. Amplius,ex eo quod eſt magis & minus,& ſimiliter: ſi enim magis quidem eorum quæ ſunt ex alio genere aliquid tale, illorum autem nihil eſt, neque quod dictum eſt erit tale. Vt ſi magis quidem diſciplina quædam bonum,quàm voluptas:nulla autem diſciplina bonum,nec voluptas:bonum erit: & ex eo quod eſt ſimiliter quidem & minus eodem modo. Nam erit & interimere,& conſtruere: verumtamen ex eo quod eſt ſimiliter, vtraque: ex minus autem, conſtru

4.documẽtum.
declaratio.
5.documentum.
declaratio.
6.documẽtum.
declaratio.

conſtruere ſolum, deſtruere autem non: ſi enim ſimiliter poteſtas quædam bonum,& diſciplina: eſt autem quædam poteſtas bonum, & diſciplina: ſi autem nulla poteſtas bonũ, nec diſciplina: ſi autem minus quædam poteſtas bonum, quàm diſciplina: eſt autem quædam poteſtas bonum, & diſciplina: at vero, ſi nulla poteſtas bonum, non neceſſe eſt & diſciplinam nullam eſſe bonum: manifeſtum igitur, quoniam conſtruere ſolum ex eo quod minus eſt. Non ſolum autem ex alio genere eſt deſtruere, verũ & ex eodem: dum ſumit quis quod maxime tale eſt. Vt ſi poſitum eſt diſciplina quædam bonum, oſtendatur autem quoniam prudentia non bonum, nec alia vlla erit, quia nec quæ maxime videtur.

7. documẽtum. declaratio.

Amplius, ex ſuppoſitione ſimiliter poſtulantẽ ſi vni, & omni ineſſe, vel non ineſſe. Vt ſi hominis anima immortalis, & alias: ſi autem hæc non, nec alias. Si igitur ineſſe alicui poſitum eſt, oſtendendũ quoniam alicui non ineſt, nam conſequetur per hypotheſin nulli ineſſe: ſi autem alicui non ineſſe poſitum eſt, oſtendendum quoniam ineſt alicui: nam & ſic conſequetur omnibus ineſſe. Manifeſtum igitur eſt, quòd qui hypotheſi vtitur, facit problema vniuerſale, particulariter poſitum: nam particulariter confitentem vniuerſaliter poſtulabit confiteri, eo quòd vni, & omni ſimiliter poſtulauerit ineſſe.

8. documẽtum. declaratio.

Cùm autem indefinitum eſt problema, vno modo deſtruere contingit. Vt ſi dixerit voluptatem bonum eſſe, vel non bonum, & nihil aliud quicquam determinauerit: nam, ſi aliquam voluptatem dixerit bonum eſſe, oſtendendum vniuerſaliter quòd nulla, ſi debeat interimi propoſitum: ſimiliter autem & ſi aliquam dixerit voluptatem non eſſe bonum, oſtendendum vni-

9. documẽtum. declaratio.

verſa

verſaliter quòd omnis,aliter vero non contingit interimere: nam, ſi oſtenderimus, quoniam eſt quædam voluptas bonum,vel non bonum, non-dum interimitur propoſitum. Manifeſtum igitur *10. Docu-*
quoniam interimere quidem vno modo dicitur, *mentum.*
conſtruere autem dupliciter:ſiue enim vniuerſa- *declaratio.*
liter oſtenderimus,quòd omnis voluptas bonum, ſiue quod eſt quædam voluptas bonū, oſtenſum
erit quod propoſitum eſt. Similiter auté & ſi opor *11. documē*
teat differere quòd eſt quædam voluptas non bo *tum.*
num:ſi oſtenderimus quòd nulla bonū, vel quòd *declaratio.*
quædam non bonum, oſtendentes erimus vtrunque & vniuerſaliter, & particulariter, quòd eſt
quædam voluptas non bonum. Cùm autem de- *12. documē*
terminata fuerit poſitio, dupliciter interimere *tum.*
erit. Vt ſi ponatur alicui quidem ineſſe voluptati *declaratio.*
bonum eſſe, alicui autem non ineſſe: nam ſiue omnis oſtendatur voluptas bonum,ſiue nulla,in-
teremptum erit propoſitum. Si autem vnam ſo- *13. documē*
lam voluptatem poſuerit bonum eſſe, tripliciter *tum.*
contingit interimere.Nam oſtendentes quòd om *declaratio.*
nis,vel nulla,vel quòd plures quàm vna bonum, *14. documē*
interimentes erimus quod propoſitū eſt. In plu- *tum.*
ribus vero poſitione determinata (vt quòd pru- *declaratio.*
dentia ſola eſt virtutum ſcientia) quadrupliciter eſt interimere.Nam oſtenſo,quòd omnis virtus ſcientia,vel quòd nulla, vel quòd & alia aliqua, vt iuſtitia, vel quòd eadem prudentia non
ſcientia, interemptum erit propoſitum. Vtile au- *15. documē*
tem & inſpicere in ſingularibus, in quibus ineſ- *tum.*
ſe aliquid vel non,dictum eſt,quemadmodum in *declaratio.*
vniuerſalibus problematibus. Amplius autem & *16. documē*
in generibus inſpiciendum, diuidenti ſecundum *tum.*
ſpecies, vſq; ad indiuidua, ſicut prius dictum eſt. *declaratio.*
Nā ſi omni appareat ineſſe, ſiue nulli multa pro-

ferenti

ferenti, poſtulandum vniuerſaliter confiteri, aut
17. *documẽtum.* ferre inſtantiam in aliquo non ſic. Amplius, in
quibus poſſibile eſt aut ſpecie, aut numero deter-
declaratio. minare accidens, inſpiciendum ſi nullum horum
ineſt. Vt quòd tempus non mouetur, nec eſt motus, annumeranti quot ſunt ſpecies motus: nam, ſi nulla earum ineſt tempori, manifeſtũ quoniam non mouetur, nec eſt motus: ſimiliter autem & quod anima non eſt numerus: diuidẽti quoniam omnis numerus aut impar, aut par: nam, ſi anima neque impar, neque par, manifeſtum quòd non eſt numerus: ad accidens igitur per talia, & hoc modo argumentandum.

Ariſtotelis libri Topicorum Finis.

*

ARISTOTELIS TOPICORVM

LIBER QVARTVS.

SVMMA LIBRI.

De locis quibuſque generis: ſimul atque de differentiæ locis perpaucis.

Problematum generis aliquot loci.

Caput I.

POST hæc autem de iis, quæ ad genus, & proprium, inſpiciendum. ſunt autem hæc elementa eorum, quæ ſunt ad terminos, & his ipſis raro conſiderationes fiunt diſputãtibus. Si ergo ponatur genus alicuius exiſtentium, primum quidem inſpiciendum ad omnia, quæ cognata ſunt ei, quod dicitur, ſi de alio non prædicatur: quemadmodum eſt in accidente. vt ſi voluptatis, bonum ponatur genus, ſi aliqua voluptas non bonum. Nam, ſi hoc, manifeſtum eſt, quoniam non genus bonum voluptatis: nam genus de omnibus quę ſunt ſub ipſo ſpeciebus prędicatur. Deinde ſi non in eo quod quid eſt prædicatur, ſed vt accidens. Quemadmodum albũ de niue, de ani-

Primus locus.
declaratio.

Secũdus locus.
declaratio.

ma, à ſeipſo agitatum. Neque enim nix idipſum quod eſt, album: quapropter non eſt genus album niuis: neque anima idipſum quod eſt, agitatum: nam accidit ei moueri, quemadmodum & animali frequenter & ambulare, & ambulans eſſe. Amplius, agitatum non quid eſt, ſed quid faciens, vel patiens ſignificare videtur: ſimiliter autem & albũ: nõ enim quid eſt nix, ſed quale quid eſt indicat: quare neutrum horum in eo quod quid eſt prædicatur. Maxime autem in accidentis definitione inſpiciendum, ſi aptatur ad dictum genus. Vt ad quæ nunc dicta ſunt: contingit enim quippiam mouere ſeipſum, & non: ſimiliter autem & album eſſe, & non: quare neutrum horum genus, ſed accidens, eo quòd accidens dicimus, quod contingit idem ineſſe alicui, & non. Amplius, ſi non in eadem diuiſione eſt genus, & ſpecies, ſed hæc quidem ſubſtantia, illud autem quale: aut hoc quidem ad aliquid, illud autem quale. Vt nix quidem, & cygnus ſubſtantia, album autem non ſubſtantia, ſed quale: quare non eſt genus album niuis, neque cygni. Rurſum diſciplina quidem ad aliquid bonum autem, & pulchrum quale: quare non eſt genus pulchrum, vel bonum diſciplinę: nam genera eorum, quæ ſunt ad aliquid, & ipſa ad aliquid oportet eſſe: vt in duplici. etenim multiplex eſt genus duplicis, & ipſum eorum, quæ ſunt ad aliquid eſt. Vt vniuerſaliter autem dicatur, in eadem diuiſione oportet genus eſſe ſpeciei: nam, ſi ſpecies ſubſtantia, & genus: & ſi quale quippiam ſpecies eſt, & genus quale quippiam: vt ſi album quale quippiam, & color. Similiter autem & in aliis. Rurſum ſi neceſſe fuerit, vel ſi contigerit genus participare quod poſitum

3. locus. declaratio.

4. locus. declaratio.

5. Locus. declaratio.

ſitum eſt in genere. Terminus autem eius, quod eſt participare, eſt ſuſcipere participati rationem. manifeſtum igitur, quoniam ſpecies quidem participant genera, genera autem ſpecies non. nam ſpecies ſuſcipit generis rationem, genus autem ſpeciei non: conſiderandum igitur ſi participat, vel contingit aſſignatum genus participare ſpeciem: vt ſi quis entis, vel vnius, genus quippiam aſſignauerit, accidet enim genus participare ſpeciem: nam de omnibus, quę ſunt, ens, & vnum prædicantur: quare & ratio eorum. Amplius, ſi de aliquo aſsignata ſpecies vera eſt, genus autem non. Vt ſi ens, aut ſcibile opinabilis genus ponatur: nam de non ente opinabile prædicabitur: multa enim non entia opinabilia ſunt, at quod ens, vel ſcibile non prædicatur de non ente, manifeſtum: quare non eſt genus ens, neq; ſcibile, opinabilis: nā de quibus ſpecies prædicatur, & genus oportet prædicari. Rurſum, ſi nullam ſpecierum contingit participare quod poſitum eſt in genere. Nam impoſsibile eſt participare genus, quod nullam ſpecierum participat, niſi aliqua ſecundum primam diuiſionem ſpecierum ſit, illæ autem genus ſolum participant: ſi igitur motus genus voluptatis ponatur, conſiderandum ſi neque corruptio, neque alteratio voluptas, neque vllus reliquorum, qui aſſignari ſolent, motum. manifeſtum enim, quoniam nullam ſpecierum participabit, quare neque genus, eo quòd neceſſarium eſt quod genus participat, & ſpecierum aliquam participare: quare non erit ſpecies motus voluptas, neque indiuiduorum, neque eorum quicquam, quę ſub ſpecie motus ſunt: nam & indiuidua participant ſpeciem, & genus: vt quidam homo, &

6. Locus. declaratio.

7. Locus. declaratio.

8. *Locus. declaratio.* hominem participat, & animal. Amplius, ſi de pluribus dicitur quam genus, quod in genere po ſitum eſt. Vt opinabile, quam ens: nam & ens, & non ens, opinabile: quare non erit opinabile ſpecies entis: de pluribus enim ſemper genus, quam ſpecies prædicatur. Rurſus, ſi de æquali-

9. *Locus. declaratio.* bus genus & ſpecies dicuntur. Vt ſi eorum, quæ omnia conſequuntur, hoc quidem ſpecies, illud autem genus ponatur: quemadmodum ens, & vnum: omne enim ens, & vnum: quare neutrum neutrius genus, eo quod de æqualibus dicuntur. Similiter autem & ſi primum, & principium ad ſe inuicem ponantur: nam & principium, primum, & primum, principium: quare aut vtraque quæ dicta ſunt idem ſunt, aut neutrum neutrius genus. Elemẽtũ autem eſt ad omnia huiuſmodi, quod de pluribus genus quam ſpecies, & differentia dicitur: de paucioribus enim etiam

10. *Locus. declaratio.* differentia dicitur quam genus. Videntur autem & ſi alicuius indifferentium ſpecie non ſit genus quod dictum eſt genus, vel non videatur. Conſtruenti autem ſi eſt alicuius: idem enim omniũ indifferentium ſpecie genus: ſi igitur vnius monſtretur, manifeſtum quoniam omnium: & ſi vnius non manifeſtum quoniam nullius: vt ſi quis inſecabiles ponens lineas, indiuiſibile genus earum dicat eſſe: nam linearum habentium diuiſionem non eſt quod dictum eſt, genus cum ſint indifferentes ſecundum ſpeciem: indifferentes enim ſubinuicem ſecundum ſpeciem, rectæ lineæ omnes.

De Genere loci alij.

Caput II.

11. *Locus. declaratio.* Conſiderandum autem, & ſi quod aliud genus eſt aſsignatæ ſpeciei, quod neque con-

tinet

tinet aſſignatum genus, neque ſub illo eſt. Vt ſi quis iuſtitiæ ſcientiam ponat genus: eſt enim virtus genus, & neutrum generum reliquum continet: quare non erit ſcientia genus iuſtitiæ. Videtur enim, quando ſpecies vna ſub duobus generibus eſt, alterum ab altero contineri. Habet autem dubitationem in quibuſdam quod huiuſmodi eſt: nam videtur quibuſdam prudentia, & virtus, & ſcientia eſſe, & neutrum genus à neutro contineri: non tamen ab omnibus conceditur prudentiam ſcientiam eſſe. Si igitur quis admittat quod dictum eſt verum eſſe, attamen ſubalterna, vel ſub eodem ambo fieri quæ eiuſdem ſunt genera neceſſarium videbitur eſſe, quemadmodum & in virtute & in ſcientia accidit: vtraque enim ſub eodem genere ſunt: nam vtrunque eorum habitus, & diſpoſitio eſt. Conſiderandum igitur, ſi neutrum eſt in aſſignato genere. ſi enim neque ſubalterna ſunt genera, neque ſub eodem ambo, non erit quod aſſignatum eſt genus. *12. Locus. declaratio.* Conſiderandum autem & genus aſſignati generis, & ſic ſemper ſuperius genus, ſi omnia prædicantur de ſpecie, & ſi in eo quod quid eſt prædicantur. *13. Locus. declaratio.* Nam omne ſuperius genus prædicari oportet de ſpecie in eo quod quid eſt: ſi ergo alicubi diſſonet, manifeſtum, quoniam non eſt genus quod aſſignatum eſt. Rurſum, ſi genus participat ſpeciem vel ipſum, vel aliquod ſuperiorum generum. Nam nullum ſuperiorum participat quod inferius eſt: deſtruenti igitur quemadmodum dictum eſt vtendum, aſtruenti *14. Locus. declaratio.* autem ſi confiteatur quidem ineſſe ſpeciei quod dictum eſt genus, at vt genus ineſt dubitetur, ſufficit oſtendere aliquid ſuperiorum generum

in eo quod quid eſt, de ſpecie prædicari. Vno enim in eo quod quid eſt prædicato, omnia & ſuperiora illius, & inferiora ſi prædicantur de ſpecie in eo quod quid eſt prædicabuntur: quare & aſsignatum genus in eo quod quid eſt prædicabitur: quòd autem vno in eo quod quid eſt prædicato, omnia etiam reliqua (ſi prædicantur) in eo quod quid eſt prædicabuntur, per inductionem ſumendum. Si autem ſimpliciter ineſſe dubitetur aſsignatum genus, nec ſufficit oſtendere aliquod ſuperiorum generum in eo quod quid eſt de ſpecie prædicari: vt ſi ambulationis genus quiſpiam aſsignauit lationem, non ſufficit oſtendere quòd motus eſt ambulatio, ad oſtendendum quòd latio eſt, eo quòd & alij motus ſunt: ſed oſtendendum, quòd nullum participat ambulatio eorum quæ ſunt ſecũdum eandem diuiſionem, niſi lationem: nam neceſſe eſt quod genus participat, & ſpecierum aliquam participare ſecundum primam diuiſionem: ſi enim ambulatio neque augmentationem, neque diminutionem, neque alios motus participet, manifeſtum quoniam lationem participabit: quare erit genus latio ambulationis.

35. *Locus declaratio.* Rurſum, de quibus ſpecies, quæ poſita eſt vt genus prædicatur, conſiderandum ſi & aſsignatum genus in eo quod quid eſt de ipſis eiſdem prædicatur de quibus & ſpecies: ſimiliter autem & ſi omnia quæ ſupra genus ſunt. Nam ſi alicubi diſſonat, manifeſtum, quoniam non eſt genus quod aſsignatum eſt: ſi enim eſſet genus, omnia & ſuperiora illius, & ipſum, in eo quod quid eſt prædicarentur de iis, de quibus & ſpecies in eo quod quid eſt, prædicatur: deſtruenti

ti igitur vtile, ſi non prædicetur genus in eo quod quid eſt de quibus & ſpecies prædicatur: aſtruenti autem ſi prædicetur in eo quod quid eſt, vtile: accidet enim genus & ſpeciem de eodem in eo quod quid eſt prędicari: quare & idem ſub duobus generibus fit: neceſſe eſt igitur ſubalterna genera eſſe. Si igitur oſtendatur quod volumus genus aſtruere non eſſe ſub ſpecie, manifeſtum quoniam ſpecies ſub hoc erit: quare oſtenſum erit, quoniam genus hoc. Conſiderandæ autem & rationes generum, ſi aptantur ad aſsignatam ſpeciem, & ad participantia ſpeciem. Neceſſe eſt enim generum rationes prædicari de ſpecie, & de iis, quæ participant ſpeciem: ſi igitur in aliquo diſſonet, dilucidum quoniam non eſt genus quod aſsignatum eſt. *16. Locus. declaratio.*

17. Locus. declaratio. Rurſus, ſi differentiam vt genus aſsignauit. Vt ſi immortale, genus Dei: nam differentia eſt animalis immortale, eo quòd animalium alia mortalia, alia immortalia: manifeſtum igitur quoniam peccant, nullius enim differentia eſt genus. Quod autem hoc verum, manifeſtum: nulla enim differentia ſignificat quid eſt, ſed magis quale quid, vt greſsibile, & bipes. Et ſi differentiam in genere poſuit tanquam ſpeciem. Vt imparem quidem numerum: differentia enim numeri impar, & non ſpecies eſt: neque videtur participare differentia genus: nam omne, quod participat genus, vel ſpecies, vel indiuiduum eſt: differentia autem neque indiuiduum, neque ſpecies: manifeſtum igitur quoniam non participat genus differentia, quare neque impar ſpecies erit, ſed differentia, quoniam non participat genus. Amplius, ſi genus in ſpecie po- *18. Locus. declaratio.* *19. Locus. declaratio.*

ſuit. Vt contiguitatem idipſum quod eſt continuitatem: aut mixturam idipſum, quod eſt temperamentum: aut (vt Plato definiuit) lationem: ſecundum locum mutationem: non enim neceſſarium contiguitatem continuitatem eſſe, ſed è conuerſo, continuitatem contiguitatem: non enim omne contiguum continuatur, ſed quod continuatur, contiguum eſt: ſimiliter autem & in aliis: nam neque mixtura omnis, temperamentum: nam ſiccorum mixtura non eſt temperamentum, neque ſecundum locum mutatio omnis, latio: nam ambulatio non videtur latio eſſe: penè enim in iis quæ inuoluntarie locum ex loco permutant, dicitur latio, quemadmodum inanimatis accidit: manifeſtum autem, quoniã & de pluribus ſpecies dicitur quam genus in aſſignatis cum oporteat è contrario fieri. Rurſum, ſi differentiam in ſpecie poſuit.

Latio quid

20. Locus. declaratio. Vt immortale idipſum quod eſt Deum, nam accidit de æqualibus aut pluribus quam ſpeciem dici: differentia autem ſemper de æqualibus, aut pluribus quam ſpecies dicitur. Amplius, ſi in differentia genus poſuit. Vt colorem idipſum quod eſt congregatiuum, aut numerum quod impar. Et ſi genus vt differentiam dixit. Poſſibile eſt enim aliquem talem ſuſcipere poſitionem, vt temperantiæ, mixturam differentiam: aut lationis, ſecundum locum mutationem: inſpiciendum autem omnia quæ ſunt huiuſmodi, per eadem: communicant enim loci: de pluribus enim genus quam differentiam oportet dici, & non participare differentiam. Sic autem aſſignato, neutrum eorum, quæ dicta ſunt, poſſibile eſt accidere: nam & de paucioribus dicetur, & participabit

21. Locus. declaratio.

22. Locus. declaratio.

ticipabit genus differentiam. Rurſum, ſi nulla differentia generis prædicatur de aſſignata ſpecie, nec genus prædicabitur. Vt de anima neque impar, neque par prædicatur: quare nec numerus. Amplius, ſi prius eſt natura ſpecies, & ſimul interimit genus. Videtur enim contrarium. Amplius, ſi contingit relinquere dictum genus vel differentiam (vt animam, moueri, opinionem: verum, & falſum) neutrum erit dictorum genus, vel differentia. Videtur enim genus & differentia ſequi quandiu fuerit ſpecies.

23. locus declaratio.

24. locus declaratio.

25. locus. declaratio.

De genere loci alij.

Cap. III.

INſpiciendum autem & ſi quod in genere poſitum eſt, participat aliquid contrarium generi, aut ſi contingit participare. nam idem contraria ſimul participabit, eo quòd ipſum, genus quidem nunquam relinquit: participat autem & contrarium, aut contingit participare.

26. locus declaratio.

Amplius, ſi quippiam communicat ſpecies, quod impoſſibile eſt omnino ineſſe iis quæ ſunt ſub genere. Vt ſi anima vitæ communicat, numerorum autem nullum poſſibile eſt viuere, non erit ſpecies numeri anima. Conſiderandum autem & ſi æquiuoca ſit ſpecies generi elementis vtenti, iis quæ dicta ſunt ad æquiuocum. Vniuocum enim genus, & ſpecies. Quoniam inſpiciēdum autem omnis generis plures ſpecies, inſpiciendum ſi non contingit alteram ſpeciem eſſe dicti generis. Nam ſi non eſt, manifeſtum quoniam non erit genus omnino, quod dictum

27. locus declaratio.

28. locus declaratio.

29. locus declaratio.

30. *locus.* *declaratio.* eſt. Conſiderandum etiam eſt ſi quod tranſlatitiè dictum eſt, vt genus aſſignauit. Vt temperantiam conſonantiam. nam omne genus proprie de ſpeciebus prædicatur: conſonantia vero de temperantia non proprie, ſed tranſlatitiè: omnis enim conſonantia in ſonis. Amplius, ſi ſit contrarium ſpeciei aliquid, conſiderandum.

31. *locus* *declaratio.* Eſt autem multipliciter conſideratio. Primum quidem ſi in eodem genere contrarium ſpeciei, cùm non ſit contrarium generi: oportet enim contraria in eodem genere eſſe, ſi nihil ſit contrarium generi. Cùm autem eſt contrarium generi, conſiderandum ſi contrarium in contrario.

32. *locus* *declaratio.* Neceſſe eſt enim contrarium in contrario eſſe, ſi ſit contrarium quidem generi: manifeſtum autem eſt vnumquodque eorum per inductionem.

33. *locus* *declaratio.* Rurſum ſi omnino in nullo genere quod ſpeciei eſt contrarium, ſed idipſum genus. Vt bonum, nam ipſi hoc non in genere, nec contrarium huius in genere erit, ſed ipſum genus, quemadmodum in bono & malo accidit: neutrum enim horum in genere, ſed vtrunque eorum genus. Deinde conſiderandum ſi contrarium eſt alicui & genus, & ſpecies: & horum quidem eſt aliquid medium, illorum autem non.

34. *locus* *declaratio.* Nam ſi generum eſt aliquid medium, & ſpecierum: & ſi ſpecierum & generum: vt in virtute, & vitio: & iuſtitia, & iniuſtitia: vtrorumque enim eſt aliquid medium. Inſtantia huius, quoniam ſanitatis & ægritudinis nihil eſt medium: mali autem & boni aliquod medium.

35. *locus* *declaratio.* Amplius, ſi eſt quidem aliquid vtriſque medium & ſpeciebus, & generibus: non ſimiliter autem, ſed horum quidem ſecundum negatio-

nem.

nem, illorum vero vt ſubiectum. probabile enim ſimiliter & in vtriſque. Vt in virtute & in vitio, iuſtitia & iniuſtitia: vtriſque enim ſecundum negationem medium. Amplius, quando non eſt contrarium generi: conſiderandum non ſolum ſi contrarium in eodem genere, ſed & medium. In quo enim extrema, & medium, vt in albo & nigro: nam color genus & horum, & mediorum colorum omnium. Inſtantia, quoniam de- *36. locus declaratio.* fectus quidem & ſuperabundantia in eodem genere (in malo enim ambo) mediocre autem, cum ſit medium horum, non in malo, ſed in bono eſt. Conſiderandum etiam, ſi genus qui- *37. locus declaratio.* dem contrarium eſt alicui, ſpecies autem nulli. Nam ſi genus eſt contrarium alicui, & ſpecies: quemadmodum virtus & vitium, & iuſtitia & iniuſtitia: ſimiliter autem & in aliis con- *38. locus declaratio.* ſideranti, manifeſtum videtur eſſe. Inſtantia, in ſanitate & ægritudine: ſimpliciter enim ſanitas ægritudini contraria: aliqua autem ægritudo, cum ſit ſpecies ægritudinis: nulli contrarium: vt febris & ophthalmia, & vnumquodque aliorum. Interimenti igitur tot modis inſpiciendum: ſi enim non inſint quæ dicta ſunt, manifeſtum autem non eſſe genus quod aſſignatum eſt. Conſtruenti vero tripliciter: primum quidem ſi contrarium ſpeciei ſit in dicto genere, cum non ſit contrarium generi. Nam ſi contrarium in hoc, manifeſtum, quoniam & quod propoſitum eſt. Amplius, ſi medium in dicto ge- *39. locus declaratio.* nere. Nam in quo medium, & extrema. Rurſum, ſi ſit & contrarium quidem generi, conſiderandum eſt, & ſi contrarium in contrario. Nam *40. locus declaratio.* ſi ſit, manifeſtum quòd & propoſitum in propoſito.

De Genere loci alij. *Cap. IIII.*

Rvrſum in caſibus, & coniugatis, ſi ſimiliter
41. *locus* ſequuntur:& interimenti,& conſtruenti. Si-
declaratio. mul enim vni, & omnibus inſunt, vel non in-
ſunt:vt ſi iuſtitia ſcientia quædam,& iuſte ſcien
ter, & iuſtus ſciens: ſi autem horum aliquid non
42. *locus* ineſt, nec reliquorum vllum. Rurſum, in iis quæ
declaratio. ſimiliter ſe habent ad inuicem. Vt delectabile ſi-
militer ſe habet ad voluptatem, & vtile ad bo-
num, vtrunque enim vtriuſque effectiuum: ſi igi-
tur voluptas quiddam bonum, & delectabile
quiddam vtile erit: manifeſtum enim quoniam
boni erit effectiuum, eo quòd voluptas bonum.
Similiter autem, & in generationibus, & corru-
43. *locus* ptionibus. Vt ſi ædificare eſt operari, ædificaſſe,
declaratio. operatum eſſe: & ſi diſcere eſt reminiſci, & di-
diciſſe, recordatum eſſe: & ſi diſſolui eſt cor-
rumpi, & diſſolutum eſſe, corruptum eſſe, & diſ-
44. *locus* ſolutio, corruptio quædam. Et in generatiuis ve-
declaratio. ro, & in corruptiuis, ſimiliter & in potentiis, &
vſibus, & omnino ſecundum quamlibet ſimili-
tudinem, & interimenti, & conſtruenti inſpi-
ciendum, quemadmodum in generatione, &
corruptione diximus. Nam ſi corruptiuum diſ-
ſolutiuum, & corrumpi diſſolui: & ſi generati-
uum eſt effectiuum, & generari fieri, & genera-
tio factio: ſimiliter & in potentiis, & vſibus, &
omnino, ſi potentia diſpoſitio, & poſſe, diſponi,
& ſi alicuius vſus eſt actus, & vti agere, & vſum
45. *locus* eſſe, egiſſe. Si autem ſit priuatio id, quod op-
declaratio. ponitur ſpeciei, duobus modis eſt interimere.
Primum quidem ſi in aſſignato genere eſt oppo-
ſitum. Aut enim ſimpliciter in nullo genere eo-
dem priuatio, aut non in vltimo: vt ſi viſus in
vltimo genere eſt, ſenſu: cæcitas non erit ſenſus.

Secun

Secundo autem, ſi & generi, & ſpeciei opponitur priuatio, non eſt autem oppoſitum in oppoſito: nec quod aſſignatum eſt, in aſſignato erit. Interimenti igitur, quemadmodum dictum eſt, vtendum. Conſtruenti autem vno modo: nam ſi oppoſitum in oppoſito, & propoſitum in propoſito erit. Vt ſi cæcitas inſenſibilitas quædam, & viſus ſenſus. Rurſum, in negationibus conſiderandum è conuerſo, quemadmodum in accidente dicebatur. Vt ſi delectabile quod bonum, quod non bonum non delectabile: nam ſi non ita ſe habet, erit contra, non bonum delectabile: at impoſſibile eſt, ſi bonum genus eſt delectabilis, eſſe quicquam non bonum delectabile: nam de quibus genus non prædicatur, nec ſpecierum vlla. & conſtruenti etiam ſimiliter inſpiciendum, nam ſi non bonum, non delectabile, delectabile bonum: quare genus bonum, delectabilis. Si autem ſit ad aliquid ſpecies, conſiderandum ſi & genus ad aliquid. Nam ſi ſpecies ad aliquid, & genus, vt in duplici, & multiplici: vtrunque enim ad aliquid. Si autem genus ad aliquid, non neceſſario & ſpecies. Nam diſciplina ad aliquid, grammatica autem non. An nec quod prius dictum eſt verum videbitur: nam virtus ipſum quod bonum, & ipſum quod honeſtum: & virtus quidem ad aliquid, bonum vero & honeſtum non ad aliquid, ſed qualia. Rurſum, ſi non ad idem dicitur ſpecies, & ſecundum ſe, & ſecundum genus. Vt ſi duplum dimidij dicitur duplum, & multiplum dimidij oportet dici: ſi autem non, non erit multiplum genus dupli. Amplius, ſi non ad idem & ſecundum genus dicitur, & ſecundum omnia genera. Nam

46. locus declaratio. *47. locus declaratio.* *48. locus declaratio.* *49. locus declaratio.* *50. locus declaratio.* *51. locus declaratio.*

Nam ſi duplum dimidij multiplum eſt, & abundans dimidij dicetur, & ſimpliciter ſecundum omnia ſuperiora genera ad dimidium dicetur. Inſtantia: quod non neceſſe eſt ſecundum ſe, & ſecundum genus ad idem dici: nam ſcientia ſcibilis dicitur: habitus autem & diſpoſitio non

52. locus declaratio. ſcibilis, ſed animæ. Rurſum, ſi ſimiliter dicitur genus, & ſpecies ſecundum caſus. Vt ſi alicui, aut alicuius, aut quolibet modo aliter dicitur: nam vt ſpecies, & genus, velut in duplo, & in ſuperioribus: alicuius enim & duplum, & multiplum: ſimiliter autem & in ſcientia, alicuius enim & hæc, & genera: vt diſpoſitio, & habitus.

53. locus declaratio. Inſtantia autem, quòd aliquoties non ſit: nam differens, & contrarium alicui, diuerſum autem, cùm ſit genus horum, non alicui, ſed ab aliquo: diuerſum enim dicitur ab aliquo. Rurſum, ſi ſimiliter ad aliquid ſecundum caſus dicta, non ſimiliter conuertuntur. Quemadmodum in duplo, & multiplo: vtrunque enim horum alicuius: & idem etiam ſecundum conuerſionem dicitur: alicuius enim & dimidium, & ſubmultiplum. Similiter autem & in diſciplina, & opinione: nam & hæ alicuius, & conuertitur: ſimiliter & diſciplinatum, & opinabile alicuius: ſi igitur in aliquo non ſimiliter conuertitur, manifeſtum eſt non eſſe genus alterum al-

54. locus declaratio. terius. Rurſum, ſi non ad æqualia ſpecies, & genus dicitur. Similiter enim, & æqualiter vtrunque videtur dici quemadmodum in dono & donatione: nam & donum alicuius alicui dicitur, & datio alicuius & alicui dicitur: eſt autem datio genus doni, nam donum, datio eſt irreddibilis. In aliquibus autem non accidit ad æqualia

lia dici: nam duplum alicuius duplum, abundans autem & maius alicuius & aliquo: omne enim abundans,& maius aliquo abundat,& alicuius abundat: quare non ſunt genera, quæ dicta ſunt dupli, eo quòd non ad æqualia dicuntur ſpecie,aut non vniuerſaliter verum,ad æqualia ſpeciem & genus dici. Videndum autem & ſi oppoſiti eſt oppoſitum genus. Vt ſi dupli multiplum, & dimidij ſubmultiplum: oportet enim oppoſitum oppoſiti genus eſſe: ſi igitur ponat aliquis ſcientiam idipſum quod eſt ſenſum, oportebit & ſcibile id quod eſt ſenſibile eſſe,ſed non eſt: non enim omne ſcibile ſenſibile: nam intelligibilium quædam ſcibilia: quare non eſt genus ſenſibile ſcibilis: ſi autem hoc non,neque ſenſus ſcientiæ. Quoniam autem eorum,quæ ad aliquid dicuntur, alia quidem ex neceſſitate in eis, aut circa ea ſunt, ad quæ dicuntur, vt diſpoſitio, & habitus, & commenſuratio (in alio enim nullo poſſibile eſt eſſe quæ dicta ſunt,quàm in eis,ad quæ dicuntur:) alia autem non neceſſe eſt quidem in eis eſſe,ad quæ dicuntur, contingit autem, quemadmodum ſcibile eſt in anima (nihil enim prohibet ſui ſcientiam habere animam,non neceſſarium autem:poſſibile eſt enim & in alio eſſe hanc eandem) alia vero ſimpliciter non contingit in eis eſſe, ad quæ dicuntur (vt contrarium in contrario: neque ſcientiam ſcibili, niſi ſit ſcibile anima,vel homo:) conſiderare igitur oportet ſi quis in genere ponat quod tale eſt, in non tali. Vt ſi memoriam immanſionem ſcientiæ dicat: nam omnis immanſio in mente, & circa illud: quare & ſcientiæ immanſio,in ſcientia; memoria igitur in ſcientia,

55. locus declaratio.

56. locus declaratio.

57. locus declaratio.

tia, eo quòd immanſio, ſcientiæ eſt: hoc autem non contingit: memoria enim omnis in anima. Eſt autem qui dictus eſt locus & accidens communis: nihil enim refert, memoriæ genus immanſionem dicere, aut accidere dicere illi hoc: nam ſi quouis modo eſt memoria, immanſio ſcientiæ, eadem aptabitur de ipſa ratio.

De re eadem loci alij.

Cap. V.

58. *Locus. declaratio.* RVrſum, ſi habitum in actu poſuit, aut actum in habitu, non eſt genus quod tale eſt. Vt ſi ſenſum, motum per corpus: nam ſenſus habitus, motus autem actus. Similiter autem, & ſi memoriam habitum contentiuum opinionis dixerit: nam nulla memoria habitus, ſed magis actus. Peccant autem & qui habitum in conſe-
59. *Locus. de laratio.* quentem potentiam ordinant. Vt manſuetudinem, continentiam iræ: & fortitudinem, & iuſtitiam, timorum, & lucrorum continentiam: nam fortis, & manſuetus, perturbatione vacans dicitur, continens autem, qui perturbatur, ſed non ducitur: fortaſſe igitur talis potentia ſequitur vtrunque, vt ſi perturbetur, non ducatur: verum continere non hoc eſt, hunc quidem fortem, illum autem manſuetum eſſe: ſed omnino perturbari ab huiuſmodi nihil. Aliquoties autem & quod ſequitur, quouis modo: vt genus
60. *Locus declaratio.* ponunt. Vt triſtitiam, iræ: & opinionem, fidei: vtraque enim prædicta ſequuntur quidem quodam modo aſſignatas ſpecies, neutrum autem eorum genus eſt: nam qui iraſcitur, contriſtatur, priore in eo triſtitia facta, non enim ira

triſtitiæ, ſed triſtitia iræ cauſa eſt: quare ſimpliciter ira non eſt triſtitia. Secundum autem hæc, neque fides opinio: contingit enim eandem opinionem etiam non credentem habere: non contingere autem hoc, ſi fides eſſet ſpecies opinionis: non enim contingit idem amplius permanere, ſi ex ſpecie omnino permutatum ſit: quemadmodum nec idem animal quandoque hominem eſſe, & quandoque non. Si quis autem dicat ex neceſſitate opinantem etiam fidem habere, de æqualibus opinio & fides dicetur: quare neque ſic erit genus: de pluribus enim oportet dici genus. Videndum autem & ſi in aliquo eorum nata ſint vtraq; fieri. In quo enim ſpecies, & genus, vt in quo album, & color, & in quo Grammatica, & diſciplina: ſi igitur verecundiam timorem dixit, aut iram triſtitiam, non accidit in eodem ſpeciem & genus eſſe: nam verecundia quidem in rationali, timor in iraſcibili, at triſtitia in concupiſcibili: nam in hoc, & voluptas, ira autem in iraſcibili: quare non ſunt genera, quæ aſſignata ſunt, eo quòd non in eodem cum ſpeciebus nata ſunt fieri: ſimiliter autem & ſi amicitia in concupiſcibili, non erit voluntas quædam: omnis enim voluntas in rationali. Vtilis autem hic locus & ad accidens, & id cui accidit: in eodem enim accidens, & cui accidit: quare niſi in eodem videatur, manifeſtum quoniam non accidit. Rurſum, ſi ſecundum quid ſpecies dictum genus participat: non enim videtur ſecundum quid participari genus. Nam non eſt homo ſecundum quid animal, neque grammatica, ſecundum quid diſciplina: ſimiliter autem & in aliis. conſiderandum igitur ſi in aliquibus ſecundum quid par-

61. Locus declaratiu.

62. Locus declaratiu.

ticipatur genus, vt ſi animal quod ſenſibile vel viſibile dicitur. nam ſecundum quid ſenſibile, vel viſibile animal, ſecundum corpus enim ſenſibile, & viſibile, ſecundum animam autem non: quare non erit genus, corpus viſibile, & ſenſibile animalis.

63. locus declaratio. Latent autem quandoque, & totum in parte ponentes. Vt animal, corpus animatum: nullo enim modo pars de toto prædicatur: quare non erit genus corpus animalis, eo quod pars eſt.

64. locus declaratio. Videndum autem ſi quid vituperandorum, aut fugiendorum in poteſtate, aut potente poſuit. Vt Sophiſtam, vel calumniatorem, vel furem eum qui poſſit aliena latenter ſurripere: nemo enim prædictorum in eo quod poſſit, aliquid horum, talis dicitur: Poteſt enim & Deus, & ſtudioſus, praua agere: non ſunt autem hujuſmodi: nam omnes praui ſecundum electionem dicuntur. Amplius, omnes poteſtates eorum ſunt, quæ ſunt eligenda: nam prauorum poteſtates eligendæ, eo quòd Deum & ſtudioſum habere dicimus eas, potentes enim dicimus eos eſſe, praua agere: quare nullius vituperabilis erit genus poteſtas. Si autem non, accidet vituperandorum quiddam eligendum eſſe: nam, erit quædam poteſtas vituperabilis.

65. locus declaratio. Et ſi quid propter ſe honorabilium vel eligibilium, in poteſtate vel potente, vel effectiuo poſuit. Nam omnis poteſtas, & omne potens, aut effectiuum, propter aliud eligendum.

66. locus declaratio. Aut ſi quid eorum, quæ ſunt in duobus generibus vel pluribus in altero poſuit. Quædam enim non eſt in vno genere ponere: vt fraudulentum, aut calumniatorem: neque enim qui eligit, impotens autem, neque qui poteſt, at non eligens, calumniator, aut fraudulentus: ſed qui vtraque

hæc

hæc habet, quare non ponenda ſunt in vno genere, ſed in vtroque eorum quæ dicta ſunt. Amplius, aliquoties è conuerſo, genus quidem vt differentiam, differentiam autem vt genus aſſignant. Vt ſtuporem, ſuperabundantiam admirationis, & fidem vehementiam opinionis: nam neque ſuperabundantia, neque vehementia genus, ſed differentia: videtur enim ſtupor, admiratio eſſe ſuperabundans: & fides, opinio vehemens, quare genus admiratio, & opinio eſt: ſuperabundantia autem, & vehementia differentia. Amplius, ſi quis ſuperabundantiam, & vehementiam, vt genera aſsignet, inanimata fidem facient, & ſtupefacient: nam, cuiuſque vehementia, & ſuperabundantia illi adeſt, cuius eſt ſuperabundantia, & vehementia: ſi ergo ſtupor ſuperabundantia eſt admirationis, aderit admirationi: quare admiratio ſtupefaciet: ſimiliter autem & fides aderit opinioni, ſi vehementia quidem opinionis eſt: quare opinio fidem faciet. Amplius, accidet ſic aſſignanti vehementiam vehementem dicere, & ſuperabundantiam ſuperabundantem: eſt enim quædam fides vehemens: ſi ergo fides vehementia eſt, vehementia erit vehemens: ſimiliter autem & ſtupor quidam & ſuperabundans: ſi ergo ſtupor eſt ſuperabundantia, ſuperabundantia erit ſuperabundans: videtur autem neutrum horum, quemadmodum nec diſciplina diſciplinatum, nec motus motum. Quandoque autem peccant, & paſſionem in genere eius quod paſſum eſt ponentes. Vt immortalitatem vitam ſempiternam dicentes eſſe: paſſio enim vitæ & accidens immortalitas videtur eſſe: quòd autem verum ſit quod dicitur, manifeſtum fit, ſi quis

67. Locus. declaratio.

68. locus declaratio.

admittat aliquem ex mortali fieri immortalem: nullus enim dicit aliam vitam eum ſumere, ſed accidens aliquod, vel paſſionem huic eidem aduenire: quare non genus vita, immortalitatis.

69. locus declaratio. Rurſum, ſi paſſionem cuius eſt paſſiò, illius genus dicit eſſe. Vt ſpiritum aërem motum: magis enim motus aëris, ſpiritus: nam aër idem permanet, & quando mouetur, & quando ſtat, quare non eſt omnino aër ſpiritus: eſſet enim & non moto aëre ſpiritus, ſiquidem idem aër permanet, qui quidem erat ſpiritus: ſimiliter autem, & in aliis huiuſmodi. Si igitur, & in hoc oportet admittere quòd aër motus, eſt ſpiritus, non tamen de omnibus huiuſmodi eſt aſſignandum, de quibus non verificatur genus, ſed de quibuſcunque vere prædicatur aſſignatum genus: nam in quibuſdam non videtur verificari, vt in luto, & niue: nam niuem dicunt eſſe aquam coagulatam, lutum autem terram humido temperatam: eſt autem neque nix aqua, neque lutum terra: quare neutrum aſſignatorum generum erit genus: oportet enim genus verificari ſemper de omnibus ſpeciebus: ſimiliter autem neque vinum eſt aqua putrefacta (ſicut Empedocles dicit, in ligno putruit vnda) nam ſimpliciter non eſt aqua.

De Genere loci alij. Cap. VI.

70. locus declaratio. Amplius, ſi omnino quod aſſignatum eſt, nullius eſt genus. Manifeſtum enim, quoniam

71. locus declaratio. neque eius, quod dictum eſt. Conſiderandum autem ex eo quod nihil eorum differt ſpecie, quæ participant aſſignatum genus. Vt nihil alba differunt ſpecie, ipſa à ſe inuicem: omnis autem

tem generis ſunt ſpecies differentes : quare nul-
lius erit album genus. Rurſum, ſi quod omnia *72. locus*
ſequitur, genus, vel differentiam dixit. Plura *declaratio.*
enim ſunt,quæ omnia ſequuntur:vt ens,& vnum
eorum ſunt,quæ omnia ſequuntur : ſi igitur ens,
genus aſſignauerimus , manifeſtum , quoniam
omnium erit genus , eo quòd prædicatur de eis:
de nullo enim genus quàm de ſpeciebus prædi-
catur : quare & vnum ſpecies erit entis : accidit
ergo de omnibus,de quibus genus prædicatur,&
ſpeciem prædicari , eo quòd ens, & vnum de
omnibus ſimpliciter prædicantur:oportet autem
de paucioribus ſpeciem prædicari. Si autem
quod omnia ſequitur differentiam dixit, per-
ſpicuum quoniam de æqualibus,vel de pluribus
differentia quàm genus dicetur. Nam, ſi & ge-
nus omnia ſequitur, de æqualibus: ſi vero non
omnia ſequatur genus, de pluribus differentia
dicetur quàm ipſum genus. Amplius, ſi in ſub-
iecta ſpecie eſt, quod aſſignatum genus dicitur. *73. locus*
Vt album in niue: quare manifeſtum quoniam *declaratio.*
non erit genus : de ſubiecta enim ſpecie ſolum *74. locus*
genus dicitur. Conſiderandum autem etiam eſt, *declaratio.*
ſi non vniuocum ſit genus ſpeciei. Nam de om- *75. locus*
nibus ſpeciebus vniuoce genus prædicatur. Am- *declaratio.*
plius,quando exiſtente & ſpeciei,& generi con-
trario , ſi quod melius contrariorum eſt, in pe-
iori genere ponit. Nam accidet reliquum in re-
liquo eſſe, eo quòd contraria in contrariis ge-
neribus : quare quod deterius eſt, in meliori
erit: at videtur melioris, & genus melius eſſe.
Et ſi eodem ſimiliter ad vtraque ſe habente, in *76. locus*
peiore, & non in meliore genere ponit: Vt ani- *declaratio.*
mam ipſum quod eſt agitationem,aut agitatum:
nam pari modo eadem ſtatiua, & agitatiua eſſe

videtur: quare ſi melius ſtatio, in hoc oportet
77. locus genere ponere. Amplius, ex magis, & minus,
declaratio. Deſtruenti quidem, ſi genus ſuſcipit magis, ſpecies autem non ſuſcipit, neque ipſa, neque quod ab ipſa dicitur: vt ſi virtus ſuſcipit magis, & iuſtitia, & iuſtus: dicitur enim iuſtus magis alter altero: ſi igitur aſſignatum quidem genus magis ſuſcipit, ſpecies autem non ſuſcipit, neque ipſa, neque quod ab ipſa dicitur, non erit quidem aſſignatum genus. Rurſum, quod magis vi-
78. locus
declaratio. detur, vel ſimiliter, non eſt genus: manifeſtum, quoniam nec quod aſſignatum eſt. Vtilis autem hic locus in talibus maxime, in quibus plura videntur de ſpecie in eo quod quid eſt prædicata, cùm non determinatum eſt, neque promptum nobis eſt dicere, quodnam eorum genus: vt de ira, triſtitia, & opinio paruipendentiæ, in eo quod quid eſt prædicari videtur: contriſtatur enim iratus, & opinatur paruipendij. Eadem autem conſideratio, & in ſpecie ad aliud aliquid comparanti. Nam, ſi quod magis, aut ſimiliter videtur eſſe in aſſignato genere, non eſt in genere, manifeſtum, quòd neque aſſignata omnino ſpecies erit in genere: interimenti igitur quemadmodum dictum eſt, vtendum. Aſtruenti vero ſiquidem ſuſcipit magis quod aſsignatum eſt genus, & ſpecies, non vtilis locus: nihil enim prohibet vtrorunque ſuſcipientium non eſſe alterum alterius genus: nam bonum & album ſuſcipit magis, & neutrum neutrius genus. Generum autem, & ſpecierum ad ſeinuicem comparatio, vtilis: vt ſi ſimiliter hoc, & hoc genus: ſi alterum genus, & alterum: ſimiliter autem & ſi quod minus, & quod magis:

gis:vt ſi continentiæ, magis poteſtas, quàm virtus genus,virtus autem genus,& poteſtas. Eadem autem & de ſpecie conuenit dici:nam ſi ſimiliter hoc,& hoc propoſiti ſpecies: ſi alterum ſpecies, & reliquum:& ſi quod minus videtur,ſpecies eſt, & quod magis. Amplius,ad conſtruendum perſpiciendum ſi de quibus aſſignatum eſt genus, in eo quod quid eſt prædicatur: cùm non ſit vna aſſignata ſpecies,ſed plures, & differentes. Nam manifeſtum quoniam erit genus. Si autem in aſſignato ſpecies eſt,conſiderandum,& ſi de aliis ſpeciebus genus in eo quod quid eſt prædicatur. Nam rurſus accidet de pluribus & differentibus idem prædicari. Quoniam autem videtur in quibuſdam,& differentia in eo quod quid eſt de ſpeciebus prædicari, ſeparandum eſt genus & differentia,vtenti iis quę dicentur elementis.Primum quidé, quoniam genus de pluribus dicitur quàm differentia. Deinde, quoniam ſecundum eius (quod quid eſt)aſſignationem,magis conuenit genus,quàm differentiam dicere.Nam, qui animal dicit hominem, magis indicat quid eſt homo, quàm qui greſſibile. Et quoniam differentia quidem qualitatem generis ſemper ſignificat:genus autem,differentiæ non. Nam qui dicit greſſibile, quiddam animal dicit:qui vero animal dicit,nó dicit quale quiddam greſſibile:differentia igitur à genere ſic ſeparanda. Quoniam autem videtur Muſicum,qua Muſicum eſt,ſciens eſſe:& Muſica ſcientia quædam eſt,& ſi ambulans eo quòd ambulat mouetur, ambulatio motus quidem eſt: conſiderandum in quo genere vult quippiā conſtruere ſecundum dictum modum:vt ſi ſcientiam ipſum quod eſt fidem: ſi ſciens quatenus ſcit, fidit:manifeſtum enim quoniā ſcientia fides quæ-

79. locus declaratio.

80. locus declaratio.

81. locus declaratio.

82. locus declaratio.

dam erit:eodem autem modo, & in aliis huiuſmodi. Amplius, quoniam quod ſequitur aliquid ſemper, & non conuertitur, difficile eſt ſeparare, quòd non ſit genus, ſi hoc quidem illud ſequitur omne, illud vero hoc non omne. Vt tranquillitatem quies, & numerum diuiſibile, è conuerſo autem non: nam diuiſibile non omne, numerus, neque quies omnis, tranquillitas: ipſo quidem eſt vtendum, vt genere quod eſt ſemper conſequens, cùm non conuertatur alterum: cùm autem alterum ſe extendit non in omnibus, obſequendum. Inſtantia autem huius: quoniã non ens ſequitur omne quod fit (nam quod fit, non eſt) non conuertitur (non enim omne quod non eſt, fit) attamen non eſt genus non ens eius quod fit: ſimpliciter enim non ſunt non entis ſpecies. De genere igitur quemadmodum dictum eſt, tranſeundum.

83. locus. declaratio.

Ariſtotelis libri quarti Topicorum Finis.

ARISTOTELIS TOPICORVM

LIBER QVINTVS.

SVMMA LIBRI.

De modis, & locis Proprij: necnon de nonnullis locis communibus omnibus quæſitis, quæ ab Oppoſitis, aut à Simili, aut ab eo, quod eſt Magis, & Minus, & æquale, aut à Caſibus, & Coniugatis, aut à generatione, & corruptione ſumuntur.

De modis Proprij. *Cap. I.*

VTRVM autem proprium, an non proprium eſt quod dictum eſt, per hæc conſiderandum. Aſſignatur autem proprium aut per ſe, & ſemper, aut ad aliud, aut aliquando. Per ſe quidem, vt hominis, animal manſuetum natura: ad aliud autem, vt animæ ad corpus: quoniam illa quidem imperare nata, hoc autem parere: ſemper autem, vt Dei, animal immortale: aliquando vero, vt alicuius hominis ambulare in gymnaſio. Sunt autem proprij, quod ad alterum aſſignatum eſt, aut duo problemata, aut quatuor. Nam ſi de hoc quidem aſſignatum quippiam fuerit, de illo vero negatum idipſum, duo duntaxat problemata fiunt: quemadmodum hominis ad equum proprium eſt

Primus locus. declaratio.

Secundus locus. declaratio.

quod bipes eſt:nam & quod homo non bipes eſt, argumentabitur quiſpiam, & quòd equus bipes: vtrinque autem remouetur proprium. Si autem de vtroque vtrunq; aſſignatum fuerit, & de vtroque negatum: quatuor problemata erunt: vt hominis proprium ad equum, quòd ille quidem bipes, hic autem quadrupes eſt: nam, & quòd homo non bipes eſt, & quòd eſſe quadrupes natus eſt, argumētari eſt, & quòd equus bipes, & quòd non quadrupes, poſſibile eſt argumētari: quolibet igitur modo oſtenſo, interimitur quod propoſitum

3. locus declaratio. eſt. Eſt autem per ſe quidem proprium, quod ad omnia aſſignatur, & ab omni ſeparat (quemadmodum hominis animal mortale diſciplinæ ſuſceptiuum) ad aliquod autem, quod non ab omni, ſed ab aliquo ſtatuto determinat (vt virtutis ad diſciplinam: quoniam illa quidem in pluribus, hæc in rationali ſolo, & in habentibus rationem nata eſt fieri) ſemper autem, quod ſecundum omne tempus verificatur, & nunquàm relinquitur (quemadmodum animalis ex anima & corpore compoſitum eſſe) aliquando vero, quod ſecundum aliquod tempus verificatur, & non ex neceſſitate ſemper conſequitur: vt alicuius hominis, ambulare in foro. Eſt autem ad alterum pro-

4. locus. declaratio. prium aſſignare: differentiam dicere, aut in omnibus, & ſemper, aut vt multum, & in plurimis. Et in omnibus quidem & ſemper, quemadmodum hominis proprium ad equum quoniam bipes: nam homo quidem & omnis, & ſemper eſt bipes: equus autem nullus eſt bipes, & nunquàm: vt multum autem & in plurimis, quemadmodum rationalis proprium principare ad concupiſcibile, & iraſcibile, eo quòd illud quidem imperat, hæc autem parent: nam neque rationale ſem-

per

per imperat, ſed quãdoq; illi imperatur: neq; concupiſcibili, & iraſcibili ſemper imperatur, ſed imperant quandoq;, cùm fuerit hominis anima flagitioſa. Propriorũ autẽ ea maxime logica ſunt, quæ per ſe, & ſemper, & quæ ad aliud. Nam eius quod ad aliud eſt proprium, plura problemata ſunt: quemadmodum diximus & prius: nam aut duo aut quatuor ex neceſſitate fiunt problemata, plures autem orationes fiunt ad hæc: quod autem per ſe eſt, & ſemper, ad multa eſt argumentari, & ad plura tempora obſeruare: quod per ſe quidem ad multa: nam ad vnumquodque eorum quæ ſunt, vtpote cui oportet ineſſe proprium: quare ſi non ab omni ſeparat, non erit bene aſſignatum proprium: quod autem ſemper, ad plura tempora eſt obſeruare, & ſiue non ineſt, ſiue non infuerit, ſiue non inerit, non erit proprium. Quòd vero aliquando, ad illud (quod nunc dicitur) tempus, conſideramus: non igitur ſunt rationes ad ipſum plures. Logicum autem eſt problema, ad quod rationes fiunt & crebræ quidem, & bonæ. Ad aliud igitur proprium dictum, ex iis quæ ſunt de accidente locis inſpiciendum, ſi huic quidem accidit, illi vero non. De iis autem, quæ ſemper, & quæ per ſe, per hæc conſiderandum. *5. locus declaratio.*

De locis Proprij. *Cap. I I.*

PRimum quidem an non bene aſſignatum eſt proprium, an bene. Eius autem, quod eſt non bene, aut bene, eſt vnum quidem, ſi non per notiora, aut per notiora poſitum eſt proprium: deſtruenti quidem, ſi non per notiora: at conſtruenti, ſi per notiora. Eius autem quod non per notiora eſt, hoc quidem ſi omnino ignotius poſitum eſt propriũ, quod aſſignauit, illo cuius proprium dixit. *6. locus declaratio.* *7. locus declaratio.*

dixit. Non enim erit bene poſitum proprium: nam propter notitiam proprium facimus: diſcendi enim cauſa, & proprium, & definitiones facimus: per notiora igitur accipiendum: ſic enim magis erit ſufficienter cognoſcere: vt puta qui ponit ignis próprium eſſe ſimillimum animæ, ignotiore quàm ignis vtitur anima: magis enim ſcimus quid eſt ignis, quàm quid anima: non igitur erit bene poſitum proprium

8. locus declaratio. ignis, ſimillimum animæ. Aliud autem, ſi non notius eſt hoc huic ineſſe. Oportet enim non ſolum notius eſſe re, ſed & huic ineſſe, notius eſſe: nam qui non ſcit ſi huic ineſt, neque ſi illi ſoli notius ineſt cognoſcit: quare cum quoduis horum acciderit, obſcurum fit proprium: vt quia qui ponit ignis proprium, in quo primo anima nata eſt eſſe, ignotiore vtitur quàm ſit ignis, eo quòd ignotius eſt, ſi in hoc eſt anima, & ſi in hoc primo eſt: non erit itaque bene poſitum proprium ignis, in quo primo anima nata eſt eſſe.

9. locus declaratio. Conſtruenti autem, ſi per notiora poſitum eſt proprium, & ſi per notiora ſecundum vtrunque modum. Erit enim bene ſecundum hoc poſitum proprium: nam conſtructiuorum locorum eius quod bene, alij quidem ſecundum hoc ſolum, alij autem ſimpliciter monſtrabunt quod bene: vt quia qui dixit animalis proprium ſenſum habere per notiora, & notius, aſſignauit proprium ſecundum vtrunque modum: quare erit bene aſſignatum ſecundum hoc animalis proprium, ſenſum habere. Deinde deſtruenti quidem, ſi quod nominum quæ in proprio ſunt aſſignata multipliciter dicitur, vel etiam tota oratio plura ſi-

10. locus declaratio. gnificat. Non enim erit bene poſitum proprium, vt quoniam ſentire multa ſignificat, vnum quidem

dem ſenſum habere, alterum autem ſenſu vti:
non erit animalis proprium bene poſitum quod
natum eſt ſentire: quapropter non vtendum eſt,
neque nomine, quod multipliciter dicitur, ne-
que oratione, quæ plura ſignificet: quia quod
multipliciter dicitur, obſcurũ facit quod dictum
eſt, dubitante eo qui debet argumentari, quod-
nam dicit eorum quæ multipliciter dicuntur:
nam proprium diſcendi gratia aſſignatur. Am- *11. locus*
plius autem ad hoc neceſſarium eſt redargutio- *declaratio.*
nem aliquam fieri cùm ſic aſſignant proprium:
quando in diffidente quiſpiam conficiet ſyllo-
giſmum, de eo quod multipliciter dicitur. Con-
ſtruenti autem, ſi non plura ſignificat, neque no-
minum quippiam, neque tot oratio. Erit enim ſe-
cundum hoc bene poſitum proprium: vt quia
neque corpus plura ſignificat, neque mobiliſſi-
mum in ſuperiorem locum: neque totum quod
ex his compoſitum eſt: erit bene poſitum ſecun-
dum hoc ignis proprium corpus mobiliſſimum
in ſuperiorem locum. Deinde deſtruenti quidem *12. locus.*
ſi multipliciter dicitur illud, cuius proprium aſ- *declaratio.*
ſignatur: non determinatur autem cuius eorum
ponatur proprium. Non enim bene erit aſſigna-
tum proprium: ob quas autem cauſas non im-
manifeſtum eſt ex iis quæ prius dicta ſunt: nam
eadem accidere neceſſarium eſt, vt quia ſcire
hoc plura ſignificat: vnum enim ſcientiam ha-
bere hoc, alterum autem ſcientia vti hoc, aliud
vero ſcientiam eſſe huius, aliud autem ſcientia
vti huius, non erit eius quod eſt ſcire hoc, be-
ne aſſignatum proprium nullum, non determi-
nato, cuius horum ponitur proprium. Con- *13. locus*
ſtruenti vero, ſi non dicitur multipliciter hoc *declaratio.*
cuius

cuius proprium ponitur, ſed eſt vnum, & ſimplex. Erit enim bene poſitum ſecundũ hoc proprium: vt quia homo ſimpliciter dicitur erit bene poſitum ſecundum hoc hominis proprium, animal

14. Locus. declaratio. manſuetum natura. Deinde deſtruenti quidem, ſi frequẽter dictum eſt idem in proprio (ſæpe enim latent hoc facientes & in propriis, quemadmodum & in terminis) non erit bene poſitum quod hoc ſuſtinet, proprium. Conturbat enim audientem, quod frequenter dicitur: obſcurum igitur neceſſarium eſt fieri, & præter id nugari videntur. Eueniet autem frequenter idem dicere duobus modis: vno quidem, quando nominauerit frequenter idem: vt ſi quis proprium aſſignet ignis, corpus tenuiſſimum corporum: hic enim frequenter dixit corpus. Secundo autem, ſi quis aſſumat orationes pro nominibus: vt ſi quis reddat terræ proprium, ſubſtantiam, quæ maxime corporum ſecundum naturam fertur in inferiorem locum: deinde aſſumat pro corporibus, huiuſmodi ſubſtantias: vnum enim & idem eſt corpus, & huiuſmodi ſubſtantia: erit ergo hoc modo ſubſtantia frequenter dicta, quare neutrum erit bene poſitum proprium.

15. locus. declaratio. Conſtruenti vero, ſi nullo vtitur frequenter nomine eodem. Erit enim ſecundum hoc bene aſſignatum proprium, vt quia qui dixit hominis proprium, animal diſciplinæ ſuſceptiuum, non vſus eſt frequenter eodem nomine: erit vtique ſecundum hoc bene aſſignatum hominis proprium.

16. locus. declaratio. Deinde deſtruenti quidem, ſi tale aliquid aſſignauit in proprio nomen, quod omnibus inſit: Inutile enim erit, quod non ſeparat ab aliquo: quod autem in propriis dicitur, ſeparare oportet:

tet: quemadmodum & quæ in terminis: non igitur erit bene poſitum proprium: vt quia qui poſuit ſcientiæ proprium opinionem indiſſuaſibilem à ratione, vnum exiſtens tali aliquo vſus eſt proprio (vno inquam) quod omnibus ineſt: nō erit vtique bene poſitū ſcientiæ proprium. Aſtruenti autem, ſi nullo vſus eſt communi; ſed quod ab aliquo ſeparat, erit bene poſitum ſecundum hoc proprium. Vt quia qui dixit animalis proprium animam habere, nullo vſus eſt communi: erit ſecundum hoc bene poſitum proprium animalis, animam habere. Deinde deſtruenti quidem ſi plura propria aſſignat eiuſdem, non determinans quòd plura ponit. Non enim erit bene poſitum proprium: nam quemadmodum nec in terminis oportet præter eam, quæ indicat ſubſtantiam, orationem, adiungere quippiā pluſculum, ſic nec in propriis præter eam, quæ facit proprium quod dictum eſt, orationem, quicquam coaſſignandum: inutile enim fit eiuſmodi. vt quia qui dixit proprium ignis, tenuiſſimum, & leuiſſimum, plura aſſignauit propria (vtrunque enim de ſolo igne verum eſt dicere) non erit bene poſitum proprium ignis, corpus ſubtiliſſimum, & leuiſſimum. Aſtruenti vero ſi non plura eiuſdem propria aſſignauit, ſed vnum: erit enim ſecūdum hoc bene poſitum proprium, vt quia qui dixit humidi proprium, corpus quod in omnem figuram diducitur, vnum aſſignauit proprium, & non plura, erit ſecundum hoc bene poſitum humidi proprium. Deinde deſtruenti quidem, ſi eodem vſus eſt cuius proprium aſſignauit, aut eorum quæ ſunt illius aliquo. Non enim erit bene poſitum proprium: nam diſcendi gratia aſſigna

17. locus. declaratio.

18. locus. declaratio.

19. locus. declaratio.

20. locus. declaratio.

aſſignatur proprium: idem autem eidem ſimiliter ignotum eſt: id autem quod aliquid eorum eſt quæ ſunt eius, poſterius: non igitur eſt notius: quare non fit vt per hoc quiſquam magis quippiã diſcat: vt quia qui dixit animalis proprium, ſubſtantiam, cuius ſpecies eſt homo, aliquo vſus eſt eorum quæ ſunt animalis, non erit bene poſitum proprium. Conſtruenti autem ſi neque eodem, neque eorum quæ ſunt ipſius aliquo vtitur. Erit enim bene ſecundum hoc poſitum proprium: vt quia qui poſuit animalis proprium ex anima, & corpore compoſitum eſſe, neque eorum quæ ſunt ipſius aliquo vſus eſt, erit vtique bene ſecundum hoc aſſignatum animalis proprium. Eodem autem modo & in aliis conſiderandum eſt, quæ nam non faciunt, aut faciunt notius.

21. locus. declaratio.

Deſtruenti quidem ſi aliquo vſus eſt, aut oppoſito, aut omnino ſimul natura, aut poſteriore aliquo. Non enim erit bene poſitum proprium: nam oppoſitum ſimul natura, quod autem ſimul natura, & poſterius, non efficit notius: vt quia qui dixit boni proprium, quod malo maxime opponitur, oppoſito eſt vſus boni: non erit profecto bene aſſignatum boni proprium.

22. locus declaratio.

Conſtruenti autem, ſi nullo vſus eſt neque oppoſito, neque omnino ſimul natura, neque poſteriore. Erit enim ſecundum hoc bene aſſignatum proprium. vt quia qui poſuit diſciplinæ proprium, opinionem maxime facientem fidem, nullo vſus eſt neque oppoſito, neque omnino ſimul natura, neque poſteriore: erit ſecundum hoc bene poſitum diſciplinæ proprium.

23. locus declaratio.

Deinde deſtruenti quidem, ſi non quod ſemper ſequitur proprium aſſignauit, ſed id quod fit quãdoq; non proprium.

24. Locus, declaratio.

Non

Non enim erit bene pronunciatum proprium:
nam neque in quo deprehendimus ineſſe ipſum,
de hoc & nomen ex neceſſitate verificatur, ne-
que in quo deprehenditur non ineſſe, de hoc ex
neceſſitate non dicetur nomen: quare non erit
bene poſitum proprium. Amplius autem ad hęc
neque quando quiſquam aſſignauerit proprium,
erit manifeſtum ſi ineſt: ſiquidé tale eſt, vt quod
ipſum relinquere poſsit: non igitur erit clarum
eſſe proprium. vt quia qui poſuit animalis pro-
prium moueri quandoque, vel ſtare tale, aſsi-
gnauerit propriũ quod ſit quandoque non pro-
prium, nequaquam erit bene poſitum proprium.

Aſtruenti vero, ſi quod ex neceſsitate ſemper *25. locus*
eſt proprium aſsignauerit. Erit enim bene poſi- *declaratio.*
tum ſecundum hoc proprium. vt quia qui poſuit
virtus proprium quod habentem facit ſtudio-
ſum, quod ſemper ſequitur, proprium aſsigna-
uit: erit vtique ſecundum hoc bene aſsignatum *26. locus*
virtutis proprium. Deinde deſtruenti quidem ſi *declaratio.*
quod nũc propriũ eſt aſsignans: non determina
uerit quod nõ proprium aſsignat. Non enim erit
bene poſitum proprium: primum quidem quia
quod præter conſuetudinem fit omne ſemper de-
terminatione indiget: ſolent autem vt plurimum
omnes, quod ſemper ſequitur proprium aſsigna-
re. Secundo autem, quia immanifeſtus eſt qui
non determinauerit, ſi quod nunc eſt proprium
voluerit ponere: non igitur danda eſt ob-
iurgationis occaſio: vt quia qui poſuit alicuius
hominis proprium ſedere cum aliquo homine,
quod nunc proprium eſt poſuit, non bene pro-
prium aſsignabit, ſi non determinans dixerit
quod nunc. Cõſtruenti autem, ſi nunc proprium *27. locus.*
aſsignans determinando poſuit, quod nunc pro- *declaratio.*

prium poſuerit: erit enim bene poſitum ſecundum hoc proprium: vt quia qui dixit cuiuſdam hominis proprium ambulare nunc alicubi, diſtinguens poſuit hoc, bene erit poſitum proprium.

28. locus. declaratio. Deinde deſtruenti quidem ſi tale aſsignauit proprium, quod manifeſtum non eſt aliter ineſſe quàm ſenſu, non enim erit bene poſitum proprium: nam omne ſenſibile extra ſenſum factum, manifeſtum eſt: latens enim eſt ſi adhuc ineſt, eo quod ſenſu ſolum cognoſcitur. Erit autem verum hoc in iis, quæ non ex neceſſitate ſemper conſequuntur. vt quia qui poſuit Solis proprium, aſtrum quod fertur ſuper terram lucidiſsimum: talis vſus eſt in proprio (ſuper terram inquam ferri) quod ſenſu cognoſcitur: non vtique erit bene Solis aſsignatum proprium. immanifeſtum enim erit cum occidet Sol, ſi adhuc feratur ſuper terram, eò quod nos tunc deſeruimus ſenſum.

29. locus. declaratio. Conſtruenti vero ſi tale aſsignauit proprium, quod non ſenſu eſt manifeſtum: aut cum ſit ſenſibile, ex neceſsitate ineſſe manifeſtum eſt. erit enim ſecundum hoc bene poſitum proprium. Vt quia qui poſuit ſuperficiei proprium quod primum coloratum eſt, ſenſibili quidem aliquo vſus eſt (coloratum eſſe inquam) tali quidem quod manifeſtum eſt ineſſe ſemper: erit ſecundum hoc bene aſsignatum ſuperficiei proprium.

30. locus. declaratio. Deinde deſtruenti quidem, ſi terminum vt proprium aſsignauit. Non enim erit bene poſitum proprium: nam non oportet indicare quod quid eſt eſſe, proprium: vt quia qui dixit hominis proprium animal greſsibile bipes, quod quid eſſe ſignificans aſsignauit hominis proprium, non vtique erit

hoc

hoc hominis proprium bene aſsignatum. Conſtruenti autem, ſi quod conuerſim quidem prędicatur aſſignauit proprium: non autem quod quid eſt eſſe indicans. erit enim ſecundum hoc bene aſsignatum proprium: vt quia qui poſuit hominis proprium, animal manſuetum natura, quod conuerſim quidem prædicatur, aſsignauit proprium, non quod quid eſt quidem indicans: erit ſecundum hoc bene aſsignatum proprium hominis. Deinde deſtruenti quidem, ſi non quippiam in quid eſt ponens, aſsignauit proprium. Oportet enim in propriis, quemadmodum in terminis, primum aſsignari genus, deinde ſic iam addere reliqua, & ſeparare: quare quod non hoc modo poſitum eſt proprium, non erit bene aſsignatum: vt quia qui dixit animalis proprium animam habere, non poſuit quicquam in quo vt in quid, eſt animal: non erit bene poſitum animalis proprium. *31. locus. declaratio.* *32. locus. declaratio.*

Conſtruenti vero ſi quis quippiam, quod in quid eſt ponens eius cuius proprium aſsignauit, reliqua adiungit. Erit enim ſecundum hoc bene aſsignatum proprium: vt quia qui poſuit hominis proprium animal diſciplinæ ſuſceptibile, quippiam quod in quid eſt ponens, aſsignauit proprium: erit ſecundum hoc bene poſitum proprium hominis. Vtrum igitur bene, an non bene aſsignetur proprium, per hæc inſpiciendum. Vtrum vero proprium eſt omnino quod dictum eſt, an non proprium ex iis conſiderandum. Nam ſimpliciter conſtruentes proprium quod bene poſitum eſt, loci iidem erunt iis qui proprium omnino faciunt: in illis igitur dicentur. Primum ergo deſtruenti quidem *33. locus. declaratio.* *34. locus. declaratio.*

inſpiciendum ad vnumquodque eorum cuius proprium aſſignauit. Vt ſi nulli ineſt, aut ſi non de hoc quidem verificatur, aut ſi non eſt proprium cuiuſque eorum ſecundum illud, cuius propriũ aſſignauit, non enim erit propriũ, quod poſitum eſt eſſe proprium: vt quia de Geometra non verificatur indeceptibilem eſſe ab oratione (nam decipitur Geometer cùm pſeudographiam facit) non erit hoc ſcientis proprium, non decipi ab oratione. Conſtruenti autem ſi

35. *locus.* de omni verificatur, & qua de hoc verificatur.
declaratio. erit enim proprium, quod poſitum eſt eſſe proprium. vt quia animal diſciplinæ ſuſceptiuum de omni homine verificatur & qua homo, erit hominis proprium animal diſciplinæ ſuſceptiuum. Eſt autem locus hic deſtruenti quidem, ſi non de quo nomen & oratio verificatur, & ſi non de quo oratio & nomen verificatur. Conſtruenti autem, ſi de quo nomen, & oratio,

36. *locus.* & ſi de quo oratio, & nomen prædicatur. De-
declaratio. inde deſtruenti quidem, ſi non de quo oratio, & nomen verificatur: & ſi non de quo nomen, & oratio verificatur. non enim erit proprium, quod poſitum eſt eſſe proprium: vt quia animal quidem diſciplinæ ſuſceptiuum verificatur de Deo: homo autem non prædicatur, non erit hominis proprium, animal diſciplinę ſuſceptiuum. Conſtruenti autem ſi de quo oratio, & nomen prædicatur: & ſi de quo nomen,

37. *locus.* & oratio prædicatur. erit enim proprium quod
declaratio. poſitum eſt eſſe proprium, vt quia de quo animam habere verificatur animal, & de quo ani-

38. *locus.* mal animam habere: erit animam habere ani-
declaratio. malis proprium. Deinde deſtruenti quidem, ſi ſubie

ſubiectum, proprium aſsignauit eius, quod in ſubiecto eſſe dicitur. Non enim erit proprium, *39. locus. declaratio.* quod poſitum eſt eſſe proprium, vt quia qui poſuit proprium ſubtiliſsimi corporis, ignem, ſubiectum aſsignauit prædicati proprium, non erit ignis corporis ſubtiliſsimi proprium: propter hoc autem non erit ſubiectum eius, quod in ſubiecto eſſe dicitur proprium, eò quòd idem eſſet plurium & differentium ſpecie proprium: nam eidem plura quædam diſcrepantia ſpecie inſunt, de ſolo dicta: quorum erit omnium proprium quod ſubiectum eſt, ſi quis hunc in modum ponat proprium. Conſtruenti vero, ſi quod *40. locus. declaratio.* in ſubiecto eſt aſſignauit proprium ſubiecti. erit enim proprium quod poſitum eſt non eſſe proprium: ſiquidem de ſolo prædicatur (vt dictum eſt.) proprium. vt quia qui dixit terræ proprium corpus grauiſſimum ſpecie, ſubiecti aſſignauit proprium, quòd de ſola dicitur re, & vt proprium prædicatur, erit terræ proprium recte poſitum.

Deinde deſtruenti quidem, ſi ſecundum par- *41. locus. declaratio.* ticipationem aſſignauit proprium. Non enim erit proprium, quod poſitum eſt eſſe proprium: nam quod ſecundum participationem ineſt, ad quod quid eſt eſſe conducit: erit autem huiuſmodi differentia quædam de aliqua ſpecie dicta: vt quia qui dixit hominis proprium greſſibile bipes, ſecundum participationem aſſignauit proprium: non erit vtique proprium hominis greſsibile bipes. Conſtruenti autem, ſi non ſecũdum participationem aſsignauit proprium, *42. locus. declaratio.* nec quod quid eſt eſſe indicans, conuerſim prędicata re. Erit enim proprium quod poſitum eſt eſſe proprium, vt quia qui poſuit animalis proprium quod natum eſt ſentire, neque ſecundum

participationem aſsignauit proprium, neque quod quid eſſe indicans conuerſim re prædicata, erit vtique quod ſentire natum eſt, animalis proprium. Deinde deſtruenti quidem, ſi non

43. locus. declaratio. contingit ſimul ineſſe proprium, ſed vel poſterius, vel prius quàm idipſum nomen. Non enim erit proprium quod poſitum eſt eſſe proprium, aut nunquam, aut non ſemper: vt quoniam contingit alicui prius fore, & poſterius ambulare per forum quàm quòd homo, non erit ambulare per forum hominis proprium, aut nunquam, aut non ſemper. Conſtruenti autem, ſi ſimul ex neceſsitate ſemper ineſt, cùm neque terminus, neque differentia ſit. Erit enim proprium, quod

44. locus. declaratio. poſitum eſt forſitan non eſſe proprium: vt quia animal diſciplinæ ſuſceptiuum: ſimul ex neceſſitate ſemper eſt, & id quod eſt homo, cum neque differentia ſit, nec terminus, erit animal diſciplinæ ſuſceptiuum hominis proprium.

Deinde deſtruenti quidem, ſi eorundem quæ eadem ſunt, non eſt idem proprium. Non enim erit proprium, quod poſitum eſt eſſe proprium,

45. locus. declaratio. vt quia non eſt proprium proſequendi, apparere quibuſdam bonum, neque eligendi fuerit vtique proprium apparere quibuſdam bonum. idem enim eſt proſequendum & eligendum.

Conſtruenti ſi eiuſdem quatenus idem proprium. Erit enim proprium quod poſitum eſt

46. locus. declaratio. non eſſe proprium. Vt quoniam hominis, qua homo dicitur proprium tripartitam animam habere & terrigenæ quatenus terrigena eſt, erit proprium tripartitam animam habere. Vtilis autem locus hic & in accidente: nam iiſdem in eo

47. locus. declaratio. quòd eadem ſunt eadem oportet ineſſe, vel non ineſſe. Deinde deſtruenti quidem, ſi eorum quæ ſunt

ſunt eadem ſpecie: non idem ſemper ſpecie proprium eſt. Neque enim eius quod dictum erit proprium, quod poſitum eſt eſſe proprium: vt quia idem eſt ſpecie homo & equus: non ſemper autem equi eſt proprium ſtare à ſe, nec hominis erit proprium moueri à ſe. Idem enim eſt ſpecie moueri, & ſtare à ſe quatenus vtrique eorum vt animal eſt accidit. Conſtruenti vero, ſi eorum quę ſunt eadem ſpecie, idem ſemper ſpecie ſit proprium. Erit enim proprium quod poſitum eſt non eſſe proprium: vt quia hominis eſt proprium, eſſe greſsibile bipes, & auis erit proprium, eſſe volatile bipes: vtrunque enim horum eſt idem quatenus illa quidem ſub eodem ſunt genere ſpecies, cùm ſint ſub animali, hæc autem vt generis differentiæ animalis. Hic autem locus falſus eſt: quando alterum quidem eorum quę dicuntur vni alicui ſoli ineſt ſpeciei, alterum vero ineſt pluribus, quemadmodum greſsibile quadrupes. Quoniam autem idem & diuerſum multipliciter dicitur, labor eſt ſophiſtice aſſumenti vnius aſsignare, & ſolius alicuius proprium: nam quod ineſt alicui cui accidit aliquid, & accidenti inerit ſumpto cum eo cui accidit: vt quod ineſt homini, & albo homini inerit, ſi fuerit albus homo, & quod albo homini ineſt, inerit & homini. Calumniabitur autem aliquis multa propriorum, quòd ſubiectum id aliud eſt quod ſecundum ſe facit, aliud autem cum accidente: vt aliud quidem hominem eſſe dicet, aliud vero album hominem. Amplius autem diuerſum faciens habitum, & quod ſecundum habitum dicitur: nam quod habitui ineſt, & ei quod ſecundum habitum dicitur inerit, & quod ei (quod ſecundum habitum dicitur) ineſt,

48. locus. declaratio.

& habitui inerit: vt quoniam ſciens ſecundum ſcientiam dicitur affici, non inerit ſcientiæ proprium indiſſuaſibile à ratione: nam & ſciens indiſſuaſibilis erit à ratione. Conſtruenti autem dicendum quoniam non eſt diuerſum ſimpliciter id cui accidit, & accidens cum eo cui accidit ſumptum, ſed aliud dicitur, eo quod diuerſum ſit ipſius eſſe: non enim idem eſt homini eſſe, quòd ſit homo, & albo homini eſſe, quòd ſit albus homo. Præterea autem conſiderandum eſt ad caſus dicenti, quod neque ſciens eſt indiſſuaſibile à ratione, ſed indiſſuaſibilis à ratione, neque ſcientia indiſſuaſibile, ſed indiſſuaſibilis à ratione: nam ei qui omnino inſtat, omnino eſt aduerſandum. Deinde deſtruenti quidem, ſi quod natura ineſt volens aſſignare: hoc modo

50. locus. declaratio. ponit ſecundum locutionem, vt quod ſemper ineſt ſignificet. Videbitur enim moueri poſſe quod poſitum eſt proprium eſſe. vt quia qui dixit hominis proprium bipes, vult quidem quod natura ineſt, aſſignare: ſignificat autem locutionem quod ſemper ineſt, non erit hominis proprium bipes: non enim omnis homo eſt duos pedes habens. Cõſtruenti autem, ſi vult quod natura ineſt

51. locus. declaratio. proprium aſſignare, & locutione hoc modo ſignificat. Non enim mouebitur ſecundum hoc proprium: vt quia qui hominis proprium aſſignauit, animal diſciplinæ ſuſceptiuum & vult, & dictione ſignificat quòd natura ineſt proprium, non mouebitur, ſecundum hoc quòd non ſit proprium hominis, animal diſciplinę ſuſceptiuum. Amplius, quæcunque dicuntur ſecundum aliud

52. locus. declaratio. aliquod primum, aut vt primum ipſum, labor eſt aſſignare talium proprium. Nam ſi eius quod eſt ſecundum aliud aliquid proprium aſsignauit,

&

& de primo verificabitur: ſi autem primi poſuerit, & de eo quod eſt ſecundum aliud prædicabitur: vt ſi quis aſsignet ſuperficiei proprium coloratum eſſe: & de corpore verificatur coloratum eſſe: ſi autem corporis, & de ſuperficie prędicabitur: quare non de quo oratio, & nomen verificabitur. Accidit autem in quibuſdam propriis plerunque fieri aliquod peccatum, propter hoc quod non determinetur quomodo, & quorum ponit quis proprium: omnes enim conantur aſsignare proprium, aut quod natura ineſt, vt hominis bipes, aut quod nunc ineſt, vt hominis alicuius quatuor digitos habere, aut ſpecie, vt ignis ſubtiliſsimum, aut ſimpliciter, vt animalis viuere, aut ſecundum aliud, vt animæ prudens: aut vt primum, quemadmodum rationalis prudens, aut in eo quod habet, vt ſcientis indiſſuaſibile à ratione (nihil enim aliud quàm habendo aliquid erit indiſſuaſibile à ratione) aut in eo quòd habeatur, vt ſcientiæ indiſſuaſibile à ratione, aut in eo quod participatur, vt animalis ſentire (ſentit enim & aliud quid vt homo, ſed participans iam hoc, ſentit) aut in eo quod participat, vt alicuius animalis viuere: qui non addit igitur natura, peccat, eo quòd contingit quod naturæ ineſt, non eſſe illi cui natura ineſt, vt homini duos pedes habere: qui vero nõ determinat quoniam quod ineſt aſsignat, quòd non erit tale quale nunc ineſt id, ceu quatuor digitos habere hominẽ, non indicans quoque quod vt primum, aut vt ſecundum aliud ponit, quòd non de quo oratio & nomen verificabitur, vt coloratum eſſe ſiue ſuperficiei, ſiue corporis aſsignauerit propriũ, non prędicens etiam quod aut in eo quod eſt habere, aut in eo quod

53. locus. declaratio.

haberi proprium aſsignauit, ideo non erit proprium quod aſsignatum eſt: nam inerit (ſi in eo quod habetur aſsignauit proprium)etiam habenti: ſi autem habenti, & ei quod habetur, vt indiſſuaſibile à ratione, ſcientiæ vel ſcientis poſitũ propriũ, non præſignificans etiã in eo quod participat, vel participatur, eo quòd & in aliis quibuſdam inerit proprium. Si enim in eo quidem quod participatur, aſsignauit, participantibus inerit, ſi vero in eo quod participat, iis quę participantur, vt ſi alicuius animalis poſuerit viuere proprium, non diuidens etiam ſpecie quod vni ſoli, inerit eorum, quæ ſub eo ſunt, cuius proprium ponit: nam quod eſt ſecundum ſuperabundantiam, vni ſoli ineſt: vt igni leuiſsimum. Aliquoties autem & ſpecies addẽs peccat. Nam

54. *locus. declaratio.* oportebit vnam ſpeciem eſſe eorum quæ dicuntur, quando ſpecie addiderit: hoc autem in quibuſdam non acciderit, vt nec in igne, non enim eſt vna ſpecies ignis, nam diuerſum eſt carbo & flamma, & lux ſpecie, cum vnumquodq; horum ſit ignis: propter hoc autem non oportet quando ſpecie additur, diuerſam eſſe ſpeciem eius quod dicitur, quoniam his quidem magis, illis autem minus inerit quod dictum eſt propriũ, vt in igne ſubtiliſsimum: ſubtilior enim eſt lux carbone, & flãma. Hoc autẽ non oportet fieri quando non, & nomen magis prædicatur, de quo oratio magis verificatur. Si autem non, non erit de quo oratio magis. & nomen magis. Amplius au

55. *locus. declaratio.* tem ad hęc idem eſſe accidit propriũ eius quod ſimpliciter, & eius quod maxime in ſimpliciter tali: vt in igne ſe habet ſubtiliſsimũ: nam & ſimpliciter & ignis, & lucis erit hoc ipſum proprium, ſubtiliſsima enim lux: cùm igitur aliusſic

aſſignat proprium, argumentandum: ſibi autem non danda hæc inſtantia, ſed ſtatim cùm ponit proprium, determinandum eſt quomodo ponit proprium. Deinde deſtruenti quidem, ſi idem eiuſdem proprium poſuit. Non enim erit proprium, quod poſitum eſt eſſe proprium: nam idem eidem omne, quid eſt eſſe indicat: quod autem eſſe indicat, non proprium, ſed terminus eſt, vt quia qui dixit honeſti proprium decens eſſe, idem eiuſdem proprium aſſignauit (idem enim eſt honeſtum & decens) non vtique erit decens honeſti proprium. Conſtruenti autem, ſi non eiuſdem propriũ aſſignauit, cùm conuerſim prædicatum poſuit. Nam erit proprium quod poſitum eſt nõ eſſe proprium: vt quia qui poſuit animalis proprium id quod ſubſtantia animata, non idem quidem eiuſdem proprium poſuit, & conuerſim prædicatum aſſignauit, erit animalis proprium ſubſtantia animata. Deinde etiam in iis, quæ ſimilium partium ſunt, conſiderandum eſt: deſtruenti quidem ſi quod totius eſt proprium, non verificatur de parte: aut quod partis, non dicitur de toto. Non enim erit proprium, quod poſitum eſt eſſe proprium: accidit autem in aliquibus hoc fieri. aſſignabit enim aliquis in iis, quæ ſimilium partium ſunt proprium aliquoties quidem in toto reſpiciens, aliquoties autem in eo quod ſecundũ partem dicitur ipſe ſeipſum intelligens: at erit neutrum rectè aſſignatum, vt in toto quidem, quia qui dixit maris proprium: plurima aqua ſalſa, alicuius ſimilium partium poſuit proprium, & tale aſſignauit quod non verificatur de parte (non enim erit quiddam maris plurima aqua ſalſa) non vtique erit maris proprium, plurima aqua ſalſa. In parte autem vt

56. locus. declaratio.

57. locus. declaratio.

58. locus. declaratio.

vt quia qui poſuit aëris proprium, reſpirabile, ſimilium quidem partium alicuius dixit proprium, tale autem aſſignauit quod de quo aëre verum eſt, de toto autem non dicitur (non enim erit vniuerſus aër reſpirabilis) non erit vtique aëris proprium reſpirabile. Aſtruenti autem, ſi verificatur de vnaquaque ſimlium partium quod eſt proprium earum ſecundum totum. Erit enim proprium, quod poſitum eſt non eſſe proprium: vt quia verificatur de omni terra deorſum ferri ſecundum naturam: eſt autem & non proprium alicuius terræ ſecundum totum (nam ſecundum terram, & id quod eſt terram eſſe) erit terræ proprium deorſum ferri ſecundum naturam.

59. locus. declaratio.

De locis communibus omnibus quæſitis, quæ ſumuntur ab Oppoſitis, aut à Simili, aut ab eo, quod eſt Magis, & minus & æquale, aut à caſibus, & coniugatis, aut à generatione, & corruptione.

Cap. III.

60. locus. declaratio. DEinde ex oppoſitis conſiderandum eſt, primum quidem ex contrariis: deſtruenti quidem, ſi contrarij non eſt contrarium. Neque enim contrarij erit contrarium proprium: vt quia contrarium eſt iuſtitiæ quidem iniuſtitia, optimo autem peſſimum: non eſt autem iuſtitiæ proprium, optimum, non erit iniuſtitiæ proprium peſsimum. Conſtruenti autem, ſi contrarij contrarium proprium eſt, & contrarij contrarium proprium erit. Vt quia contrarium eſt bono quidem malum, eligendo autem fugiendum: eſt autem boni proprium eligendum: erit mali proprium fugiendum. Secundum autem, ex iis quæ ad aliquid ſunt: deſtruenti quidem, ſi hoc quod ad aliquid eſt, eius quod eſt ad aliquid non

61. locus. declaratio.

non eſt proprium. Neque enim hoc quod ad aliquid eſt, eius quod ad aliquid eſt, erit proprium: vt quia dicitur duplum quidem ad dimidium, ſuperans autem ad ſuperatum: non eſt autem dupli proprium ſuperans, non erit dimidij proprium ſuperatum. Conſtruenti autem, ſi *63. locus.*
eius quod eſt aliquid, hoc quod ad aliquid eſt *declaratio.*
proprium: & eius quod eſt aliquid, id quod eſt ad aliquid erit proprium. Vt quia dicitur duplum quidem ad dimidium id eſſe, quod duo ad vnum: eſt autem dupli proprium vt duo ad vnum: erit dimidij proprium, vt vnum ad duo.
Tertium autem, deſtruenti quidem, ſi habitus, id *64. locus.*
quod ſecundum habitum dicitur non eſt proprium, neque profecto priuationis, id quod ſecundum priuationem dicitur, erit proprium: & *declaratio.*
ſi priuationis, id quod ſecundum priuationem dicitur non eſt proprium, neque habitus, id quod ſecundum habitum dicitur erit proprium. Vt *65. locus.*
quia non dicitur ſurditatis proprium inſenſibilitatem eſſe, neque auditus erit proprium ſenſum eſſe. Conſtruenti vero, ſi quod ſecundum habitum dicitur, eſt habitus proprium: & priuationis, id quod ſecundum priuationem dicitur erit proprium: & ſi priuationis, id quod ſecundum priuationem dicitur, eſt proprium, & habitus quod ſecundum habitum dicitur erit proprium. Vt quia viſus eſt proprium videre, ſecundum quod habemus viſum: erit cęcitatis proprium non videre, ſecundum quod non habemus viſum, nati habere. Deinde ex affirmatio- *66. locus.*
nibus, & negationibus: primum quidem ex ipſis *declaratio.*
quæ prædicantur. Eſt autem locus hic vtilis deſtruenti tantùm: vt ſi affirmatio, vel quod ſecundum affirmationem dicitur, eius eſt pro-

prium,

prium, non erit profecto eius negatio, neque quod ſecundum negationem dicitur proprium: ſi autem ſit negatio, aut quod ſecundum negationem dicitur proprium, eiuſdem non erit affirmatio, neque quod ſecundum affirmationem dicitur proprium: vt quia proprium animalis eſt animatum, non erit animalis proprium, non animatum.

67. locus. declaratio. Secundum autem ex prædicatis, vel etiam non prædicatis, & de quibus prædicatur, vel non prædicatur: deſtruenti quidem, ſi affirmationis affirmatio non eſt proprium, neque enim negatio negationis erit proprium: & ſi negatio negationis non eſt proprium, neque affirmationis affirmatio erit proprium: vt quia non eſt proprium hominis animal, neque non hominis non animal: ſi autem non hominis non videtur proprium non animal, neque hominis erit proprium animal.

68. locus. declaratio. Conſtruenti autem, ſi affirmationis affirmatio eſt proprium. Nam & negatio negationis erit proprium: ſi autem negationis negatio eſt proprium, & affirmatio affirmationis erit proprium: vt quia non animalis eſt proprium non viuere, erit animalis proprium viuere: & ſi animalis proprium videtur viuere, & non animalis proprium videbitur non viuere.

69. locus. declaratio. Tertium autem ex ipſis ſubiectis, deſtruenti quidem, ſi quod aſsignatum eſt proprium, affirmationis eſt proprium. Non erit enim idem & negationis proprium: ſi autem negationis eſt proprium quod aſsignatum eſt, non erit affirmationis proprium: vt quia animalis proprium eſt animatum, non animalis non erit proprium animatum.

70. locus. declaratio. Annotatio Conſtruenti vero, ſi aſsignatum proprium non eſt affirmationis proprium, erit negationis. At hic locus deficit: nam

nam affirmatio negationis, & negatio affirmationis non eſt proprium, quanquidem affirmatio negationi omnino non ineſt: negatio autem affirmationi ineſt quidem, at non vt proprium ineſt. Deinde ex iis quæ ex oppoſito diuiduntur: *71. locus.* deſtruenti quidem ſi eorum quæ ex oppoſito diuiduntur, nullum vllius reliquorum ex oppoſito diuerſorum eſt proprium. Neque enim quod oppoſitum eſt, erit proprium eius cuius poſitum eſt proprium: vt quia animal ſenſibile nullius aliorũ mortalium animalium eſt proprium, non erit animal intelligibile Dei proprium.

Conſtruenti autem, ſi cæterorum quæ ex oppoſito diuiduntur quoduis eſt proprium talium quorumcunque eorum quæ ex oppoſito diuiduntur. *72. locus. declaratio.* Nam reliquum erit eius proprium, cuius poſitum eſt non eſſe proprium: vt quia prudentiæ eſt proprium, per ſe natum eſſe rationalis virtutem eſſe, & aliarum virtutum ſic vniuſcuiuſque ſumptæ: erit temperantiæ proprium per ſe natum eſſe concupiſcibilis virtutem eſſe. Deinde ex caſibus: deſtruenti quidem, ſi caſus non *73. locus. declaratio.* eſt caſus proprium. Neque enim caſus erit proprium caſus: vt quia non eſt eius quod eſt iuſte proprium id quod bene, neque iuſti proprium erit bonum. Conſtruenti autem, ſi caſus eſt proprium caſus. Nam & caſus erit caſus proprium, *74. locus. declaratio.* vt quia hominis eſt proprium greſſibile bipes, & homini erit proprium greſſibili bipedi dici.

Non ſolum autem in eo quod dictum eſt ſecundum caſus eſt conſiderandum, ſed & in oppoſitis, quemadmodum & in prioribus locis dictum eſt. *75. locus. declaratio.* deſtruenti quidem, ſi oppoſiti caſus non eſt proprium oppoſiti caſus. Neque enim oppoſiti caſus erit proprium oppoſiti caſus: vt quia non

eſt

eſt eius quod eſt iuſte proprium quod bene, ne-
76. locus. que iniuſte erit proprium quod male. Con-
declaratio. ſtruenti vero, ſi oppoſiti caſus eſt proprium op-
poſiti caſus. Nam & oppoſiti caſus, erit pro-
prium oppoſiti caſus: vt quia honeſti eſt pro-
prium optimum, & inhoneſti erit proprium peſ-
77. locus. ſimum. Deinde ex iis quæ ſimiliter ſe habent,
declaratio. deſtruenti quidem, ſi quod ſimiliter ſe habet,
eius quod ſimiliter ſe habet, non eſt proprium.
78. locus. Neque enim quod ſimiliter ſe habet, eius quod
declaratio. ſimiliter ſe habet erit proprium, vt quia ſimili-
ter ſe habet ad extruendum ædificium ædifica-
tor, & medicus ad efficiendum ſanitatem: non
eſt autem proprium medici efficere ſanitatem,
neque ædificatoris erit proprium, extruere ædi-
79. locus. ficium. Conſtruenti autem, ſi quod ſimiliter ſe
declaratio. habet erit proprium eius quod ſimiliter ſe ha-
bet. Nam & quod ſimiliter ſe habet, eius quod ſi-
militer ſe habet erit proprium: vt quoniam ſimi-
liter ſe habet medicus ad id quod eſt eſſe effecti-
uum ſanitatis, & ludi magiſter ad id quod eſt
eſſe effectiuum bonę habitudinis: eſt autem pro-
prium magiſtri ludi, eſſe effectiuum bonæ habi-
tudinis, erit proprium & medici effectiuum eſſe
ſanitatis. Deinde ex iis quæ ſic ſe habent: de-
80. locus. ſtruenti quidem, ſi quod ſic ſe habet, eius quod
declaratio. ſic ſe habet non eſt proprium. Neque enim quod
ſic ſe habet, eius quod ſic ſe habet, erit pro-
prium. Si autem eius quod ſic ſe habet, id quod
ſic ſe habet eſt proprium, eius non erit pro-
prium, cuius poſitum eſt eſſe proprium. Vt quia
ſic ſe habet prudentia ad honeſtum & turpe, eo
quòd diſciplina vtriuſque eorum eſt: non eſt au-
tem prudentiæ proprium diſciplinam eſſe hone-
ſti, non vtique erit proprium prudentiæ diſcipli-

nam eſſe turpis: ſi vero eſt proprium prudentiæ diſciplinam eſſe honeſti, non erit proprium eiuſdem diſciplinam eſſe turpis: impoſſibile eſt enim eiuſdem plura eſſe propria. Conſtruenti vero nihil locus iſte vtilis: nam quod ſic ſe habet, vnum ad plura comparantur. Deinde deſtruenti quidem, ſi quod ſecundum eſſe dicitur, non eſt eius quod ſecundum eſſe dicitur proprium. Nam neque corrumpi eius quod eſt ſecundum corrumpi, neque generari eius quod ſecundum generari dicitur, erit proprium. Vt quia eſt hominis proprium eſſe animal, neque eius quod eſt hominem generari, erit proprium generari animal, neque eius quod eſt hominem corrumpi erit proprium corrumpi animal. Eodem autem modo accipiendum eſt & ex generari ad eſſe & corrumpi, & ex corrumpi ad eſſe & generari, quemadmodum dictum eſt nunc ex eſſe ad generari, & corrumpi. Conſtruenti autem, ſi eius quod eſt ſecundum eſſe ordinatum eſt. Eſt autem per ſe, ordinatum proprium: nam & eius, quod ſecundum generari dicitur, erit hoc quod ſecundum generari dicitur proprium, & eius quod ſecundum corrumpi, hoc quod ſecundum corrumpi eſt aſsignatum: vt quia hominis eſt proprium eſſe mortalem, & eius quod eſt generari hominem, erit proprium generari mortalem, & eius, quod eſt corrumpi hominem, corrumpi mortalem. Eodem autem modo accipiendum eſt & ex generari, & corrumpi, & ad eſſe, & ad ipſa ex ipſis fieri: quemadmodũ & in deſtruenti dictum eſt. Deinde inſpiciendum ad idem ſuppoſiti: deſtruenti quidem, ſi ideæ non ineſt, aut ſi non qua id dicitur, cuius eſt proprium aſſignatum. Non enim erit proprium quod poſitum eſt eſſe pro-

81. locus. declaratio.

82. locus. declaratio.

83. locus. declaratio.

eſt eius quod eſt iuſte proprium quod bene, ne-
76. locus. que iniuſte erit proprium quod male. Con-
declaratio. ſtruenti vero, ſi oppoſiti caſus eſt proprium op-
poſiti caſus. Nam & oppoſiti caſus, erit pro-
prium oppoſiti caſus: vt quia honeſti eſt pro-
prium optimum,& inhoneſti erit proprium peſ-
77. locus. ſimum. Deinde ex iis quæ ſimiliter ſe habent,
declaratio. deſtruenti quidem, ſi quod ſimiliter ſe habet,
eius quod ſimiliter ſe habet, non eſt proprium.
78. locus. Neque enim quod ſimiliter ſe habet, eius quod
declaratio. ſimiliter ſe habet erit proprium, vt quia ſimili-
ter ſe habet ad extruendum ædificium ædifica-
tor, & medicus ad efficiendum ſanitatem: non
eſt autem proprium medici efficere ſanitatem,
neque ædificatoris erit proprium, extruere ædi-
79. locus. ficium. Conſtruenti autem, ſi quod ſimiliter ſe
declaratio. habet erit proprium eius quod ſimiliter ſe ha-
bet. Nam & quod ſimiliter ſe habet, eius quod ſi-
militer ſe habet erit proprium: vt quoniam ſimi-
liter ſe habet medicus ad id quod eſt eſſe effecti-
uum ſanitatis, & ludi magiſter ad id quod eſt
eſſe effectiuum bonę habitudinis: eſt autem pro-
prium magiſtri ludi, eſſe effectiuum bonæ habi-
tudinis, erit proprium & medici effectiuum eſſe
ſanitatis. Deinde ex iis quæ ſic ſe habent: de-
80. locus. ſtruenti quidem, ſi quod ſic ſe habet, eius quod
declaratio. ſic ſe habet non eſt proprium. Neque enim quod
ſic ſe habet, eius quod ſic ſe habet, erit pro-
prium. Si autem eius quod ſic ſe habet, id quod
ſic ſe habet eſt proprium, eius non erit pro-
prium, cuius poſitum eſt eſſe proprium. Vt quia
ſic ſe habet prudentia ad honeſtum & turpe, eo
quòd diſciplina vtriuſque eorum eſt: non eſt au-
tem prudentiæ proprium diſciplinam eſſe hone-
ſti, non vtique erit proprium prudentiæ diſcipli-
nam

nam eſſe turpis : ſi vero eſt proprium pruden-
tiæ diſciplinam eſſe honeſti, non erit proprium
eiuſdem diſciplinam eſſe turpis : impoſſibile eſt
enim eiuſdem plura eſſe propria. Conſtruenti
vero nihil locus iſte vtilis: nam quod ſic ſe ha-
bet, vnum ad plura comparantur. Deinde de- *81. locus.*
ſtruenti quidem, ſi quod ſecundum eſſe dicitur, *declaratio.*
non eſt eius quod ſecundum eſſe dicitur pro-
prium. Nam neque corrumpi eius quod eſt ſe-
cundum corrumpi,neque generari eius quod ſe-
cundum generari dicitur,erit proprium. Vt quia
eſt hominis proprium eſſe animal, neque eius
quod eſt hominem generari, erit proprium ge-
nerari animal,neque eius quod eſt hominem cor
rumpi erit proprium corrumpi animal. Eodem
autem modo accipiendum eſt & ex generari ad
eſſe & corrumpi,& ex corrumpi ad eſſe & gene-
rari, quemadmodum dictum eſt nunc ex eſſe ad
generari,& corrumpi. Conſtruenti autem,ſi eius *82. locus.*
quod eſt ſecundum eſſe ordinatum eſt.Eſt autem *declaratio.*
per ſe, ordinatum proprium : nam & eius, quod
ſecundum generari dicitur, erit hoc quod ſecun
dum generari dicitur proprium,& eius quod ſe-
cundum corrumpi,hoc quod ſecundum corrum-
pi eſt aſsignatum : vt quia hominis eſt proprium
eſſe mortalem, & eius quod eſt generari homi-
nem, erit proprium generari mortalem, & eius,
quod eſt corrumpi hominem, corrumpi morta-
lem. Eodem autem modo accipiendum eſt & ex
generari, & corrumpi, & ad eſſe, & ad ipſa ex
ipſis fieri: quemadmodũ & in deſtruenti dictum
eſt. Deinde inſpiciendum ad idem ſuppoſiti:de- *83. locus.*
ſtruenti quidem,ſi ideæ non ineſt,aut ſi non qua *declaratio.*
id dicitur, cuius eſt proprium aſſignatum. Non
enim erit proprium quod poſitum eſt eſſe pro-

prium: vt quoniam ipſi homini non ineſt quieſcere qua homo eſt, ſed qua idea, non erit hominis proprium quieſcere.

84. locus. declaratio. Conſtruenti autem, ſi ideæ ineſt, & ſecundum hoc ineſt qua dicitur de illo ipſo, cuius poſitum eſt non eſſe proprium. Erit enim proprium quod poſitum eſt non ineſſe proprium: vt quoniam ineſt ipſi animali ex anima & corpore compoſitum eſſe, & qua animal eſt, ipſi ineſt id, erit proprium animalis ex corpore & anima compoſitum eſſe.

85. locus. declaratio. Deinde ex magis & minus. Primum quidem deſtruenti, ſi quod magis eſt, eius quod magis non eſt proprium. Neque enim quod minus eſt, eius quod minus erit proprium: neque quod minime eius quod minime: neque quod maxime eius quod maxime: neque quod ſimpliciter eius quod ſimpliciter: vt quia non eſt magis colorari magis corporis proprium: neque minus colorari minus corporis proprium erit; neque colorari corporis omnino.

86. locus. declaratio. Conſtruenti autem, ſi quod magis eſt, eius quod magis eſt, eſt proprium. Nam quod minus eſt, eius quod minus eſt erit proprium: & quod minime eius quod minime, & quod maxime, eius quod maxime: & quod ſimpliciter, eius quod ſimpliciter: vt quia magis viuentis magis ſentire eſt proprium: & minus viuentis minus ſentire, erit proprium: & eius quod maxime id quod maxime, & eius quod minime, id quod minime, & eius quod ſimpliciter, id quoque quod ſimpliciter.

87. locus. declaratio. Et ex eo autem quod ſimpliciter, ad eadem conſiderandum: deſtruenti quidem, ſi

88. locus. declaratio. quod ſimpliciter non eſt proprium. Neque enim quod magis eſt, eius quod magis, neque quod minus, eius quod minus, neque quod maxime, eius quod maxime, neque quod minime eius quod mini

minime erit proprium: vt quia non eſt hominis proprium ſtudioſum, neque magis hominis, magis ſtudioſum erit proprium. Conſtruenti autem, ſi quod ſimpliciter eſt, eius quod ſimpliciter eſt proprium. Nam & hoc quod magis eius quod magis, & quod minus eius quod minus, & quod minime eius quod minime, & quod maxime eius quod maxime erit propriũ: vt quia eſt ignis proprium ſurſum ferri ſecundũ naturam, & magis ignis erit magis proprium ſurſum ferri ſecundum naturam: eodem modo conſiderandum eſt & ex aliis huiuſmodi. *89. locus. declaratio.* Secundum autem, deſtruenti quidem, ſi quod magis eſt, non eſt eius quod magis eſt proprium. Neque enim quod minus eſt eius quod minus erit proprium: vt quoniam magis eſt proprium animalis ſentire quàm hominis ſcire, non eſt autem animalis proprium ſentire, quare non erit hominis proprium ſcire. Conſtruenti autem, ſi quod minus, eius quod minus eſt proprium. Nam & quod magis, eius quod magis erit proprium: vt qua minus eſt proprium hominis manſuetum natura quàm animalis viuere: eſt autem hominis proprium manſuetum natura, erit proprium animalis viuere. *90. locus. declaratio.* Tertium vero, deſtruenti quidem, ſi cuius magis eſt, proprium non eſt. Neque enim cuius eſt minus proprium, erit eius proprium: ſi autem illius eſt proprium, non erit huius proprium: vt quia colorari magis ſuperficiei quàm corporis eſt proprium, non eſt autem ſuperficiei proprium, non erit corporis proprium colorari: ſi vero eſt ſuperficiei proprium, non erit corporis proprium. Conſtruenti autem hic locus non eſt vtilis: nam impoſſibile eſt idem plurium proprium eſſe. *91. locus. declaratio.* Quartum deſtruenti quidem, ſi quod maius eſt eius *92. locus declaratio.*

proprium,non eſt propriū, neque profecto quod minus eſt eius proprium, erit proprium. Vt quia magis eſt proprium animalis ſenſibile quam partibile, non eſt autem animalis ſenſibile proprium: quare non erit animalis partibile proprium.

93. locus. declaratio. Conſtruenti autem, ſi quod minus eſt eius proprium, eſt proprium. Nam & quod magis eſt eius proprium,erit proprium: vt quoniam minus eſt proprium animalis ſentire quàm viuere:eſt auté animalis proprium ſentire, erit animalis proprium viuere.

94. locus. declaratio. Deinde ex his, quæ ſimiliter inſunt, primum quidem deſtruenti, ſi quod ſimiliter eſt proprium, non eſt proprium eius,cui ſimiliter eſt propriū. Neque enim quod ſimiliter eſt proprium, erit proprium eius cuius ſimiliter eſt proprium: vt quia ſimiliter eſt proprium concupiſcibilis concupiſcere, & rationalis ratiocinari: non eſt autem proprium concupiſcibilis concupiſcere, non erit rationalis proprium ratiocinari.

95. locus. declaratio. Conſtruenti vero,ſi quod ſimiliter eſt proprium,eius eſt proprium, cuius eſt ſimiliter proprium. Nam & quod ſimiliter eſt proprium, erit eius proprium cuius ſimiliter eſt proprium: vt quia ſimiliter eſt rationalis proprium primum prudens, & concupiſcibilis proprium primum temperans: eſt autem rationalis primum prudens: erit igitur concupiſcibilis proprium primum temperans.

96. locus. declaratio. Secundum autem,deſtruenti quidem, ſi quod ſimiliter eſt proprium non eſt proprium eius. Nam neque quod ſimiliter eſt proprium,erit proprium eius:vt quia ſimiliter eſt proprium hominis videre, & audire, non eſt hominis proprium videre, non vtique hominis proprium audire.

97. locus. declaratio. Conſtruenti vero, ſi quod ſimiliter eſt eius proprium, eſt proprium.

prium. Nam quod ſimiliter eſt eius proprium, proprium erit: vt quia ſimiliter eſt proprium animæ, aliquid partium eius primo eſſe concupiſcibile, & rationale primo: eſt auté proprium animæ, quid partium eius eſſe concupiſcibile primo, erit vtique proprium animæ, quidpiam partium eius eſſe rationale primo. Tertium vero, deſtruenti quidem, ſi cuius ſimiliter eſt proprium, non eſt proprium. Neque enim cuius ſimiliter proprium erit proprium: ſi autem illius eſt proprium, non erit alterius proprium: vt quia vrere ſimiliter eſt proprium flammæ, & carbonis, non eſt autem flammæ proprium vrere, non erit carbonis proprium vrere: ſi autem eſt flammæ proprium, non erit carbonis proprium vrere. Conſtruenti autem hic locus non eſt vtilis: differt autem quod eſt ex ſimiliter ſe habentibus, ab eo quod ex iis eſt, quæ ſimiliter inſunt: quoniam illud quidem ſecundum proportionem ſumitur, non in eo quod ineſt aliquid comparatum, hoc autem ex eo quod ineſt, alicui comparatur. Deinde deſtruenti quidem, ſi potentia proprium aſſignans, & non ad ens aſſignauit proprium potentia, cùm non contingat ei potentia ineſſe cum ens non eſt. Non enim erit proprium quod poſitum eſt eſſe proprium: vt quia qui dixit aëris proprium reſpirabile, potentia quidem aſſignauit proprium (nam tale proprium vt reſpirari poſſit, reſpirabile eſt:) aſsignauit autem & ad non eſſe proprium: nam & cum non eſt animal quod ſpirare natum ex aëre, contingit aërem eſſe, non tamen cùm non eſt animal, poſsibile eſt ſpirare: quare neque aëris erit proprium huiuſmodi poſsibile reſpirari tunc, quia animal non erit quod tale eſt vt reſpi-

98. locus. declaratio.

99. Locus. declaratio.

rare poſſit:non ergo erit aëris proprium reſpirabile. Conſtruenti autem, ſi potentia aſſignans proprium,tam ad ens aſſignauit proprium, quàm ad non ens,cùm contingat potentia nõ enti ineſſe.Erit enim proprium quod poſitum eſt non eſſe proprium:vt quia qui aſſignauit proprium, entis poſſibile pati, aut facere potentia aſſignans proprium,ad ens aſſignauit proprium (nam cùm ens eſt, & poſſibile pati quid, aut facere erit) quare proprium erit entis poſſibile pati quid, aut facere.

100. locus. declaratio.

Deinde deſtruenti quidem, ſi per ſuperabundantiam poſuit proprium. Non erit enim proprium quod poſitum eſt eſſe proprium: accidit enim ſic aſsignantibus proprium, non de quo orationem, & nomen verificari: nam corrupta re,nihil minus erit oratio:nam eorum,quæ ſunt, alicui maxime ineſt:vt ſi quis aſsignet ignis proprium, corpus leuiſsimum: corrupto enim igne, erit aliquod corporum quod leuiſsimum erit: quare non erit ignis proprium, corpus leuiſsimum. Conſtruenti autem,ſi non per ſuperabundantiam poſuit proprium. Erit enim ſecundum hoc bene poſitum proprium: vt quia qui poſuit hominis proprium animal manſuetum natura, non ſuperabundantia aſſignauit proprium: erit vtique ſecundum hoc bene poſitum proprium.

101. locus. declaratio.

Ariſtotelis libri Quinti Finis.

ARISTOTELIS TOPICORVM

LIBER SEXTVS.

SVMMA LIBRI.

De locis Definitionis:de locis ex differentiis deſumptis:de locis definitionum rerum, quæ compoſitæ ſunt: Poſtremo de locis definitionum, quæ omnibus prædicamentis communes ſunt.

De locis Definitionis,& primum Generis.

Caput Primum.

EIus autem,quod eſt circa terminos negotij, partes ſunt quinque. Nam, aut quod omnino non verum eſt dicere, de quo nomen & orationem (oportet enim hominis definitionem de omni homine verificari:)aut quod,cùm ſit genus,non poſuit in genere, vel non in accommodato genere poſuit(oportet enim eum qui definit in genere ponentem differentias adiungere:nam maxime eorũ,quæ ſunt in definitione,genus videtur definiti ſubſtantiam ſignificare:) aut quod non propria eſt definitio (oportet enim definitioné propriam eſſe,quemadmodum prius dictum eſt:) aut ſi omnia quæ dicta ſunt is qui fecit,non definiuit,neq; *1. locus. declaratio.*

dixit quid eſt eſſe rei definitæ. Reliquum autem præter ea, quæ dicta ſunt, ſi definiuit quidem, at non bene definiuit. Si igitur non verificatur, de quo nomen & oratio, ex iis quæ dicta ſunt in accidente locis, conſiderandũ. Nam, & illic vtrum verum, vel non verum, omnis conſideratio fit: quando enim quod ineſt accidens diſputamus, quod verum eſt dicimus: quando autem quod non eſt, quod non verum. ſi vero non in accommodato genere poſuit, aut ſi non propria eſt aſsignata oratio, ex iis qui ſunt ad genus, & proprium dictis locis, proſpiciendum. Reliquum vero ſi non definiuit, aut ſi non bene definiuit, aliquo modo aggrediendum dicere. Primum igitur inſpiciendum ſi non bene definiuit. Nam facilius eſt quodlibet feciſſe, quàm bene feciſſe: manifeſtum igitur, quoniam peccatum circa hoc pluſculum, eo quòd laborioſius: quare argumentatio facilior quæ circa hoc, quàm quæ circa illud fit. Sunt autem eius quod non eſt bene, partes duæ. vna quidem, obſcura interpretatione vti. Oportet enim definientem, vt contingit, quàm clariſsima interpretatione vti: eo quòd cognoſcendi gratia aſsignatur definitio. ſecunda autem, ſi amplius dixit in definitione, quàm par ſit: nam omne quod ſuperadiectum eſt in definitione, ſuperfluum eſt. Rurſum autem vtrunque quod dictum eſt, in plures partes diuiditur: vnus autem locus eius, quod obſcure eſt, ſi ſit æquiuocum alicui, quod dictum eſt. Vt quòd generatio eſt ductio ad ſubſtantiam, & quòd ſanitas commenſuratio calidorum & frigidorum: nam æquiuoca eſt ductio, & commenſuratio: immanifeſtum igitur, vtrum vult dicere eorum, quæ ſignificantur ab

2. locus. declaratio.

4. locus. declaratio.

5. locus. declaratio.

6. locus. declaratio.

eo, quod multipliciter dicitur. Similiter autem,
& ſi cùm definitum multipliciter dicitur, diui-
dens non dixit: nam immanifeſtum vtrius de-
finitionem aſsignauit, contingítque calumniari,
velut non conueniente oratione ad omnia, quo-
rum definitionem aſsignauit: maxime autem
contingit tale quippiam facere, cum latet æqui-
uocatio. Contingit etiam, & eum, qui diuidit,
quoties dicitur id, quod in definitione aſsigna-
tum eſt, ſyllogiſmum facere: nam, ſi ſecundum
nullum modorum ſufficienter dictum eſt, mani-
feſtum quòd non definierit illo modo. Alius ſi *7. locus.*
ſecundum metaphoram dixit. Vt ſcientiam inde- *declaratio.*
ciduam, terram autem nutricem, aut temperan-
tiam conſonantiam: nam omne obſcurum, quod
ſecundum metaphoram dicitur, contingit, &
etiam metaphora loquentem calumniari, tan-
quàm non proprie dicentem: non enim con-
gruet dicta definitio, vt in temperantia, nam om
nis conſonantia in ſonis. Amplius, ſi eſt genus
conſonantia temperantiæ, in duobus generibus
erit idem, non continentibus ſe inuicem: nam
neque conſonantia virtutem, neque virtus con-
tinet conſonantiam. Amplius, ſi non poſitis no-
minibus vtitur. Vt Plato ciliumbræ oculum, aut *8. locus.*
araneum putrimordax, aut medullam oſsige- *declaratio.*
nium dixit: nam omne obſcurum, quod inſue-
tum eſt. Quædam autem neque ſecundum æqui- *9. locus.*
uocationem, neque ſecundum metaphoram, ne- *declaratio.*
que proprie dicuntur. Vt lex, menſura, vel ima-
go eorum, quæ natura iuſta ſunt: ſunt autem hu-
iuſmodi deteriora, metaphora; nam metaphora
facit quodammodo notum quod deſignatum eſt
per ſimilitudinem (omnes enim metaphora

vtentes , ſecundum aliquam ſimilitudinem ea
vtuntur :) at quod tale eſt non facit notum:nam
neque ſimilitudo eſt ſecundum quam menſura,
vel imago lex eſt,neque dici ſolet proprie : qua-
propter,ſi proprie menſuram, vel imaginem le-
gem dicit eſſe , veritatis eſt expers: nam imago
id eſt,cuius generatio per imitationem eſt : hoc
autem non ineſt legi:ſi autem non proprie, ma-
nifeſtum quod obſcure dixit , atque deterius
quolibet eorum,quæ ſecundum metaphoram di
10. locus. cuntur. Amplius, ſi non manifeſta eſt contra-
declaratio. rij oratio ex hoc quod dicitur. Nam,quæ bene aſ-
11. locus. ſignantur,contrarias commanifeſtant.Aut ſi per
declaratio. ſe dicta non ſit manifeſtum cuius eſt definitio:
ſed quemadmodum ea, quæ ſunt antiquorum
ſcriptorum,niſi quis ſuperſcripſiſſet, non cogno-
ſcebatur quid vnumquodque : ſi igitur non cla-
12. locus. re,ex huiuſmodi eſt inſpiciendum. Si igitur ſu-
declaratio. perfluum in termino dixit,primum quidem con-
ſiderandum, ſi aliquo vſus eſt, quod omnibus
inſit, vel ſimpliciter iis quæ ſunt, vel iis quæ
ſub eodem genere ſunt definitorum. Nam ſu-
perfluum dici neceſſarium id eſt : oportet enim
genus ab aliis ſeparare , differentiam autem ab
aliquo eorum, quæ ſunt in eodem genere: atqui
quod omnibus quidem ineſt ſimpliciter, à nullo
ſeparat, quod autem omnibus, quæ ſub eodem
ſunt genere ineſt, non ſeparat ab iis quæ ſunt in
eodem genere:quare ſuperuacaneum huiuſmodi
13. locus. appoſitum. Aut ſi eſt quidem proprium quod ap-
declaratio. poſitum eſt,ablato autem illo,& reliqua defini-
tio propria eſt,& indicat ſubſtantiam. Vt in ho-
minis oratione ſcientiæ ſuſceptiuum appoſitum,
ſuperfluum : nam & eo ablato, reliqua oratio
propria

propria eſt, & indicat ſubſtantiam: ſimpliciter autem dicendo, omne ſuperfluum, quo ablato, reliquum manifeſtum facit id quod definitur. Talis autem eſt & animæ terminus, ſi eſt numerus ipſe ſeipſum mouens: nam quod ſeipſum mouet eſt anima, ceu Plato definiuit, an proprium quidem quod dicitur, non indicat autem ſubſtantiam interempto numero. vtrouis igitur modo ſe habeat, difficile eſt vt explicet. Vtendum ergo in omnibus talibus ad id quod expedit: vt eſt phlegmatis terminus, humidum primum à cibo indigeſtum: vnum enim primum non multa: quare ſuperfluum, indigeſtum appoſitum: nam hoc ablato, reliqua erit propria definitio: non enim contingit à cibo & aliud quiddam primum eſſe. An non ſimpliciter à cibo phlegma, ſed indigeſtorum primum? quare addendum eſt indigeſtum: nam illo quidem modo dicta non vera erit definitio, ſiquidem non omnium primum eſt. Amplius, ſi quippiam eorum, quæ ſunt in oratione, non omnibus ineſt, quæ ſunt ſub eadem ſpecie. Nam talis peius definiuit, quàm qui vſi ſunt eo quod ineſt omnibus quæ ſunt: nam illic, ſi reliqua propria definitio, & tota propria erit: ſimpliciter enim ad proprium quolibet addito verò, tota oratio propria fit: at vero ſi aliquid eorum quæ ſunt in oratione, non omnibus inſit, quæ ſunt ſub eadem ſpecie, impoſsibile eſt totam orationem propriam eſſe: non enim conuerſim prædicabitur de re, vt animal greſsibile bipes quadricubitale: nam huiuſmodi oratio non conuerſim prædicabitur de re, eo quòd non omnibus ineſt (quæ ſub eadem ſpecie ſunt) quadricubitale. *14. locus. declaratio.*

Rurſum

15. *locus. declaratio.* Rurſum ſi idem frequenter dixit. Vt qui concupiſcentiam appetitum delectationis dixit: nam omnis concupiſcentia,delectationis eſt:quare & eidem concupiſcentiæ delectationis erit: ſit igitur terminus concupiſcentiæ appetitus delectationis (nihil enim differt concupiſcentiam dicere, aut appetitum; delectationis) quare vtrunque eorum delectationis erit.An hoc quidem nihil abſurdum? nam & homo bipes eſt. Quare & idem homini, bipes erit. eſt autem idem homini, animal greſsibile bipes: quare animal greſsibile bipes, bipes eſt: ſed non propter hoc abſurdum aliquid accipit. non enim de animali ſolum greſsibile bis bipes prædicatur,ſic enim de eodem bis bipes prædicatur, ſi de animali bipede greſsibile bipes dicitur, quare ſemel tantum bipes prædicatur. Similiter autem & in concupiſcentia: non enim de appetitu id quod eſt delectationis eſſe prædicatur, ſed de toto: quare ſemel & hic prædicatio fit. Non eſt autem bis dicere idem nomen, aliquid abſurdum: ſed frequenter de aliquo idem prædicari, ſicut Xenocrates prudentiam definitiuam, & contemplatiuam eorum quæ ſunt, dicit eſſe: nam definitiua, contemplatiua quædam eſt, quare bis idem dicit, addens rurſum & contemplatiuam. Similiter autem & quicunque refrigerationem, priuationem eius quidem caloris, qui ſecundum naturam eſt, dicunt eſſe: nam omnis priuatio eius eſt, quod ſecundum naturam eſt: quare ſuperfluum eſt addere ſecundum naturam, ſed ſufficit fortaſſe dicere, priuationem caloris, eo quòd ipſa priuatio notum facit quòd eius ſit, quod ſecundum naturam dicitur.

16. *locus. declaratio.* Rurſum ſi vniuer

vniuerſali dicto addidit & particulare. Vt ſi clementiam imminutionem, expedientiam & iuſtorum: nam iuſtum expediens quippiam eſt, quare continetur in expediente: ſuperfluum igitur iuſtum: nam qui dixit vniuerſale, addidit & particulare, & ſi medicinam diſciplinam ſanatiuorum animali & homini: aut legem imaginem eorum quæ natura ſunt bona & iuſta: nam iuſtum bonum quippiam: quare frequenter idem dicit. vtrum igitur bene an non bene definiuit, per hæc & huiuſmodi perſpiciendum. Vtrum vero definiuit, & dixit quid eſt eſſe, an non, ex his. Primum ergo ſi non, per priora & notiora confecit definitionem. Nam terminus aſsignatur eius cognoſcendi gratia quod dicitur. cognoſcimus autem non ex quibuſlibet, ſed ex prioribus, notioribúſque, quemadmodum in demonſtrationibus: ſic enim omnis doctrina & omnis diſciplina ſe habet: manifeſtum igitur, quòd qui non per huiuſmodi definiuit, non definiuit: ſi enim definiuit, plures erunt eiuſdem definitiones. Nam manifeſtum, quòd & qui per priora, ac notiora, iterum melius definiuit: quare vtræque erunt definitiones eiuſdem: tale autem non videtur: nam vnicuique eorum quæ ſunt, vnum eſt eſſe idipſum quod eſt: quare ſi plures erunt eiuſdem definitiones, idem erit definitio, eſſe quod quidem ſecundum vtranque definitionem ſignificatur: hæc autem non eadem ſunt, eo quòd definitiones diuerſæ: manifeſtum igitur quoniam non definiuit, qui non per priora, atque notiora definiuit. Igitur per non notiora quidem terminum dici, dupliciter eſt accipere, aut

17. locus. declaratio.

18. locus. declaratio.

aut enim ſi ſimpliciter ex ignotioribus, aut ſi nobis ignotioribus, contingit enim vtroque modo: ſimpliciter igitur notius quod prius eſt, poſteriore: vt punctum linea, & linea ſuperficie, & ſuperficies ſolido, quemadmodum & vnitas numero: prius enim & principium omnis numeri: ſimiliter autem & elementum ſyllaba. Nobis autem econuerſo quandoque accidit: nam maxime ſolidum magis ſub ſenſu cadit, quàm ſuperficies: ſuperficies autem magis quàm linea, linea autem ſigno magis: quare multitudo magis huiuſmodi cognoſcit: nam illa quidem quomodo libet, hæc autem ſubtili, & fœcundo intellectu comprehendere oportet: ſimpliciter igitur melius per priora, poſteriora tentare cognoſcere, nam magis ſcientificum tale eſt. Verum ad eos, qui impotentes ſunt cognoſcere per talia, neceſſarium forte per ea, quæ illis cognita ſunt, facere orationem: ſunt autem talium definitiones quæ & puncti, & lineæ, & ſuperficiei. omnes enim per poſteriora, priora indicant: nam illud quidem lineæ, iſtam autem ſuperficiei, hanc vero ſolidi fines dicunt eſſe. Non oportet autem latere quoniam ſic definientes non contingit quod quid eſt eſſe definitio, indicare: niſi contingat idem nobis notius eſſe, & ſimpliciter notius: ſiquidem oportet per genus & differentias definire eum, qui bene definit, hæc autem ſimpliciter notiora, & priora ſunt ſpecie: interimit enim genus & differentia ſpeciem, quare priora hæc ſpecie. Sunt autem notiora, nam ſpecie quidem nota neceſſe eſt genus & differentias cognoſci: qui hominem enim cognoſcit, & animal greſsibile cognoſcit: ac gene

genere & differentia notis, non neceſſe eſt & ſpeciem cognoſci: quare ignotior ſpecies. Amplius, illis (qui ſecundum veritatem huiuſmodi definitiones dicunt eſſe quæ ſunt ex iis quæ vnicuique ſunt nota) plures: eiuſdem accidit dicere definitiones eſſe, nam alia aliis, & non omnibus eadem contingit notiora eſſe: quare ad vnumquenque erit definitio aſsignanda, ſi quidem ex iis, quæ ſingulis quibuſque ſunt notiora, definitionem oportet facere. Amplius, eiſdem alia interdum alia magis nota: nam à principio quidem ſenſibilia, inſtructioribus autem factis contra: quare neque ad eundem ſemper ad eadem definitio aſsignanda, iis qui per ea quæ ſingulis quibuſque ſunt notiora definitionem fatentur aſsignandam eſſe: manifeſtum igitur, quòd non definiendum per ea, quæ huiuſmodi ſunt, ſed per ſimpliciter notiora: nam ſolo modo ſic vna & eadem definitio ſemper fiet. Fortaſſe autem & quod ſimpliciter notum, non eſt id quod omnibus notum; ſed quod bene diſpoſitis intellectu. quemadmodum & ſimpliciter ſalubre iis, qui bene affectum habent corpus: oportet ergo vnumquodque talium diligenter perueſtigare, vti autem diſputantes ad id quod expedit. Maxime autem ſine diſſenſione interimere contingit definitionem, ſi neque ex ſimpliciter notioribus, neque ex iis quæ nobis, contingit definitionem fieri. Vnus igitur locus eſt eius quod non per notiora, quod per poſteriora, priora indicat: quemadmodum prius diximus. Alius autem, ſi eius, quod eſt in quiete, & definitione, per indefinitum, & quod

in

19. locus. in motu eſt aſsignata eſt oratio nobis. Prius
declaratio. enim eſt & notius quod manens eſt, & definitum, eo quod indefinitum & in motu eſt. Eius
20. locus. autem, quod eſt non ex prioribus, tres ſunt loci.
declaratio. Primus quidem, ſi per oppoſitum, oppoſitum definiuit. vt ſi per malum, bonum. ſimul enim natura oppoſita, & nonnullis etiam eadem diſciplina vtrorunque videtur eſſe: quare non notius alterum altero. Oportet autem non latere quædam fortaſſe aliter definiri non poſſe, vt duplum ſine dimidio, & quæcunque per ſe ad aliquid dicuntur, nam omnibus huiuſmodi eſt idem eſſe, ei quod eſt ad aliquid quodammodo ſe habere: quare non eſt poſsibile ſine altero alterum cognoſcere, eo quòd neceſſarium eſt alterius oratione coaſſumi & alterum. Ergo co-
21. locus. gnoſcere quidem oportet huiuſmodi omnia, vti
declaratio. autem eis in his vt videbitur expedire. Alius, ſi eodem vſus eſt ei quod definitur. Latet autem, cùm non eodem definiti nomine vtitur: vt ſi Solem ſtellam in die apparentem definiuit: nam qui die vtitur, Sole vtitur: & par eſt ad deprehendenda talia ſumere pro nomine orationem: vt quòd dies eſt, ſolis latio ſuper terram: nam tunc manifeſtum, quòd qui Solis lationem ſuper terram dixit, ſolem dixit, quare vtitur ſole, qui die vtitur. Rurſum, ſi eo quod è diuerſo diuiditur, id quod è diuerſo diuiditur
22. locus. definiuit. Vt impar eſt, qui vnitate maior eſt
declaratio. pare: ſimul enim natura, quæ ex eodem genere è diuerſo diuiduntur: impar autem & par è diuerſo diuiduntur: nam ambo, numeri differentiæ. Similiter autem, & ſi per inferiora,
23. locus ſuperiora definiuit. Vt partem numerum, qui
declaratio. bipar

bipartite ſecatur: aut bonum, habitum virtutis: nam & bipartite ſumptum eſt à duobus, quæ paria ſunt: & virtus, bonum quoddam eſt: quare inferiora hæc quàm illa ſunt: eſt autem neceſſe eum, qui inferioribus vtitur, & illis vti: nam, & qui virtute vtitur, bono vtitur, eo quòd bonum quoddam virtus: ſimiliter autem, & qui bipartite vtitur, & pare vtitur, eo quòd in duo ſecari ſignificat bipartite ſecari: duo autem paria ſunt. Vniuerſaliter igitur dicendo, vnus eſt locus non per priora, & notiora feciſſe orationem, partes autem eius, ea quæ dicta ſunt. Secundus autem, ſi res cùm ſit, non ponitur in genere. Nam in omnibus huiuſmodi peccatum eſt, in quibus non prius ponitur in oratione, quid eſt: vt corporis definitio, quod habet tres dimenſiones: aut ſi quis hominem definiuit, quod eſt ſciens numerare: non enim dictum eſt, quid eſt, habere tres dimenſiones: vel quid eſt, ſcit numerare: genus autem vult quid eſt ſignificare: & primum apponitur eorum, quæ in definitione dicuntur. *24. locus declaratio* Amplius, ſi ad plura cum dicatur id, quod definitur, non ad omnia aſsignauit. Vt ſi Grammaticem, ſcientiam ſcribendi quod profertur: nam indiget, & quod legendi: nihilo enim magis ſcribendi, quàm legendi aſsignat qui definit: quare non alius, ſed qui vtraque hæc dicit, eo quòd plures non contingit eiuſdem definitiones eſſe. *25. locus declaratio* In quibuſdam profectò ſecundum veritatem ſe habet, vt dictum eſt, in quibuſdam autem non, vt in quibuſcunque non per ſe dicitur ad vtrunque: vt medicinam, ſcientiam, ſanitatem, & ægritudinem efficiendi: nam de illa quidem per ſe dicitur, de hac autem per accidens: ſimpliciter enim alienum à medicina,

ægritudinem efficere. Quare nihil magis definiuit, qui ad vtrunque aſsignauit, quàm qui ad alterum; verum fortaſſe & deterius, eo quòd & reliquorum quilibet poteſt ægritudinem efficere.

26. locus. declaratio. Amplius, ſi non ad melius, ſed ad peius aſsignauit, cum ſint plura, ad quæ dicitur quod definitur. Nam omnis diſciplina, & poteſtas, optimi videtur eſſe. Rurſum, ſi non poſitum eſt in proprio genere quod dictum eſt, cōſiderandum ex iis, quæ ad genera ſunt, elementis: quemadmodum eſt dictum prius. Rurſum, ſi tranſiliens

27. locus. declaratio. dicit genera. Vt qui iuſtitiam æqualitatis habitum effectiuum, vel diſtributiuum æqui: nam tranſilit, qui ſic definit virtutem: relinquens igitur iuſtitiæ genus non dicit quid eſt eſſe (nam ſubſtantia vnicuique eſt in genere) eſt autem hoc idem ei, quod eſt non in proximo genere ponere. Nam qui in proximo poſuit, omnia ſuperiora dixit, eo quod omnia ſuperiora genera de inferioribus prædicantur. Quare aut in proximo genere ponendum, aut omnes differentias ſuperiori generi addendum, per quas definitur proximum genus: ſic enim erit nihil prætermiſſum, ſed pro nomine, in oratione dictum erit inferius genus: qui vero ipſum ſuperius genus dicit, non dicit & inferius genus: nam qui plantam dicit, non dicit arborem.

De locis, quæ ſumuntur à differentiis definitionem conſtituentibus.

Caput II.

28. locus. declaratio. Rurſum in differentiis ſimiliter conſiderandum, ſi & differentias dixit generis. Nam, ſi rei non ſpecialibus definiuit differentiis, aut, ſi etiam omnino aliquid huiuſmodi dixit, quod nullius contingit differentiam eſſe (vt animal,

aut

aut ſubſtantiam) manifeſtum, quoniam non definiuit: nullius enim differentiæ, quæ dicta ſunt. Videndum autem & ſi eſt aliquid quod è diuerſo diuiditur dictæ differentiæ. Nam, ſi non eſt, perſpicuum, quoniam non erit quæ dicta eſt generis differentia: nam omne genus iis, quæ ediuerſo diuiduntur, differentiis diuiditur: vt animal greſſibili, & volatili, & aquatili, & bipedi. *29. locus. declaratio.*

Aut ſi eſt quidem ediuerſo diuiſa differentia, non verificatur autem de genere. Nam ſi non, manifeſtum quoniam neutra erit generis differentia: omnes enim quæ è diuerſo diuiduntur differentiæ, verificantur de proprio genere. Similiter autem, & ſi verificatur quidem, at non facit appoſita generi, ſpeciem. Nam manifeſtum quòd non erit hæc ſpecifica differentia generis, nam omnis ſpecifica differentia cum genere ſpeciem facit: ſi autem hæc non eſt differentia, nec quæ dicta eſt: quia hæc è diuerſo diuiditur. Amplius, ſi negatione diuidat genus. Vt qui lineam definiunt, longitudinem ſine latitudine eſſe: nam nihil aliud ſignificat, ſine latitudine, quam quòd non habet latitudinem: accidet igitur genus participare ſpeciem. nam omnis longitudo ſine latitudine, aut latitudinem habens eſt: quia de omni affirmatio, vel negatio vera ſit: quare genus lineæ, cùm longitudo ſit, ſine latitudine, aut latitudinem habens erit: at longitudo ſine latitudine ſpeciei eſt ratio: ſimiliter autem & longitudo latitudinem habens: nam ſine latitudine, & latitudinem habens, differentiæ ſunt: ex differentia autem & genere eſt ſpeciei oratio: quare genus ſuſcipiet ſpeciei orationem, ſimiliter autem & differentiæ, eo quòd altera dictarum differentiarum ex neceſſitate prædicatur da ge- *30. locus. declaratio.* *31 locus. declaratio.* *32. locus. declaratio.*

nere. Eſt autem dictus locus vtilis ad eos, qui ponunt ideas eſſe: nam ſi non eſt ipſa longitudo, quodam modo prædicabitur de genere quod latitudinem habet, aut ſine latitudine eſt: oportet enim de omni longitudine alterum eorum verificari, ſiquidem de genere verificari debeat: hoc autem non accidit. ſunt autem & ſine latitudine & latitudinem habentes longitudines, quare ad illos ſolos vtilis hic locus, quicunque genus vnum numero dicunt eſſe. hoc autem faciunt qui ideas ponunt. nam ipſam longitudinē, & ipſum animal, genus dicunt eſſe. Fortaſſe autem in quibuſdam etiam neceſſarium eſt negatione vti definientem, vt in priuationibus: nam cæcum eſt, quod non habet viſum, quando natum eſt habere. Differt autem nihil negatione diuidere genus, aut huiuſmodi affirmatione, quam negationem neceſſe eſt è diuerſo diuidi, vt ſi longitudinem habens latitudinem definiuit, eam habente latitudinem è diuerſo diuiditur, non habens latitudinem, neque aliud quicquam: quare negatione rurſum diuiditur genus. Rurſum, ſi ſpeciem, vt differentiam aſſignauit.

33. locus. declaratio.

Vt qui conuitium, iniuriam cum irriſione definiuit: nam irriſio iniuria quædam eſt, quare non differentia, ſed ſpecies eſt irriſio.

34. locus. declaratio.

Amplius, ſi genus vt differentiam dixit. Vt virtutem habitum bonum, vel ſtudioſum: nam bonum eſt genus virtutis. An non genus eſt bonum, ſed differentia? ſiquidem verum eſt quòd non contingat idem in duobus generibus eſſe non continentibus ſe inuicem (nam neque bonum continet habitum, neque habitus bonum: nō enim omnis habitus bonus, neque omne bonum habitus) non erunt profectò genera ambo. ſi igitur habitus genus eſt virtu-

tis,

tis, perſpicuum bonum non eſt genus, ſed magis differentiam eſſe. Amplius, habitus quidem quid eſt virtus ſignificat: bonum autem non quid eſt, ſed quale quid eſt: videtur autem differentia quale quid ſignificare. Videndum autem, & ſi non quale quid, ſed ipſum quid ſignificat aſſignata differentia. nam videtur quale quid omnis differentia ſignificare. Conſiderandum autem, & ſi ſecundum accidés ineſt definito differentia. Nam nulla differentia eſt eorum, quæ ſecundum accidens inſunt, ſicut neque genus: non enim contingit differentiam ineſſe alicui, & non ineſſe. Amplius, ſi prædicatur de genere differentia, vel ſpecies, aut inferiorum aliquod ſpeciei, non erit definiens. Nam nullum eorum, quæ dicta ſunt, contingit de genere prędicari, eo quòd genus de quã plurimis omnium dicitur. Rurſum, ſi prædicatur genus de differentia. nam non de differentia, ſed de quibus differentia, genus videtur prædicari: vt animal de homine, & boue, & de aliis greſſibilibus animalibus, non autem de ea differentia, quæ de ſpecie dicitur: nam ſi de vnaquaque differentiarum animal prædicabitur, multa animalia de ſpecie prædicabuntur: nam differentiæ de ſpecie prædicantur. Amplius, differentiæ omnes, aut ſpecies, aut indiuidua erunt, ſi quidem ſunt animalia: nam vnumquodque animalium aut ſpecies, aut indiuiduum eſt. Similiter autem inſpiciendum, & ſi ſpecies, aut inferiorum ſpeciei aliquod, de differentia prędicatur. Impoſſibile enim eo quòd de pluribus differentia, quam ſpecies dicitur. Item accidet differentiam ſpeciem eſſe, ſiquidem prædicabitur de ea aliqua ſpecierum: nam, ſi de differentia prædicatur homo, manife-

35. locus. declaratio.

36. locus. declaratio.

37. locus. declaratio.

38. locus. declaratio.

39. locus. declaratio.

ſtum quoniam differentia eſt homo. Rurſum, ſi
40. *locus.* non prior eſt differentia ſpecie. nā genere quidé
declaratio. poſterior eſt, ſpecie auté priorem differentiā eſſe
oportet. Conſiderandũ autem, & ſi alterius gene-
ris eſt dicta differentia, neq; cōtéti, neq; cōtinen
41. *locus.* tis. Nam non videtur eadem differentia duorum
declaratio. generum eſſe non continentium ſe inuicé: ſi au-
tem non, accidet & ſpeciem eandem in duobus
generibus eſſe non continentibus ſe inuicem: in-
fert enim vnaquæque differentiarum proprium
genus, vt greſſibile, & bipes animal coinferunt:
quare, ſi de quo differentia & generum vtrun-
que, manifeſtum vtiq; quoniam ſpecies in duo-
bus erat generibus non continentibus ſe inui-
cem. An non impoſſibile eandem differentiam
duorum generum eſſe non continentium ſe in-
uicem, ſed addendum neque vtroque ſub eo-
dem exiſtente. nam greſſibile animal, & vola-
tile animal, genera ſunt non continentia ſe in-
uicem. & vtriuſque eorum bipes differentia: qua-
re addendum eſt, neque ſub eodem, vtroque exi-
ſtente: nam hæc ambo ſub animali ſunt. mani-
feſtum etiam quoniam non neceſſe eſt differen-
tiam omnem, proprium genus inferre, eo quòd
contingit eandem duorum generum eſſe non
continentium ſe inuicem: ſed alterum tantum
neceſſe eſt inferre, & ſuperiora omnia: vt bipes,
42. *locus.* greſſibile, vel volatile infert animal. Viden-
declaratio. dum autem & ſi in aliquo differentiam aſſigna-
uit ſubſtantiæ. Nam videtur differre ſubſtantia
à ſubſtantia in eo quod alicubi eſt, quare &
eos, qui greſſibili, & aquatili diuidunt animal,
Dubitatio increpant, tanquam greſſibile & aquatile ali-
cubi ſignificet. An in iis quidem non recte in-
crepant? non enim in aliquo, neque alicubi ſi-

gnifi

gnificat aquatile, & terreſtre, ſed quale quid: nam & ſi in ſicco ſit, ſimiliter aquatile, ſimiliter autem & terreſtre, & ſi in humido ſit, ſimiliter terreſtre, ſed non aquatile erit: attamen ſi quandoque ſignificat in aliquo differentia, manifeſtum quoniam peccabit. Rurſum, ſi affe- *43. locus. declaratio.* ctum, differentiam aſſignauit. Nam omnis affectus cùm magis fit, detrahit à ſubſtantia: differentia autem non huiuſmodi eſt: nam magis videtur ſaluare differentia id, cuius eſt differentia: & ſimpliciter impoſsibile eſt ſingulum quodque eſſe ſine propria differentia: nam, cum non eſt greſsibile, non erit homo: & (vt ſimpliciter dicamus) ſecundum quæcunque alteratur habés, nihil eorum differentia illius eſt. nam omnia huiuſmodi cum magis fiunt, detrahunt à ſubſtantia: quare ſi aliquam huiuſmodi differentiam quiſpiam aſsignauit, peccauit: ſimpliciter enim non alteramur ſecundum differentias. Et ſi alicuius eorum, quæ ſunt ad aliquid, *44. locus. declaratio.* non aliud quid differentiam aſsignauit. Nam eorum, quæ ſunt ad aliquid, & differentiæ ad aliquid: vt & in diſciplina, contemplatiua enim & actiua, & effectiua dicitur: vnumquodque autem horum ad aliquid ſignificat: contemplatiua enim alicuius, & actiua alicuius, & effectiua alicuius. Conſiderandum autem & ſi ad *45. locus. declaratio.* quod natum eſt vnumquodque eorum quæ ſunt ad aliquid, aſsignauit definiens. Nam in quibuſdam quidem ad quod, natum eſt ſingulum quodque eorum, quæ ſunt ad aliquid, ſolum eſt vti, ad aliud autem nihil, vt viſu ad videndum ſolum: quibuſdam autem & ad aliquid aliud vt dolio ſanè hauriat aliquis, attamen ſi quis definiuit dolium, inſtrumentum ad hauriendum,

peccauit, non enim ad hoc natum eſt: terminus autem eſt, ad quod natum eſt, ad quod ſanè vtitur prudens qua prudens, & quæ circa ſingulum quodque propria diſciplina. Amplius, ſi non primum aſsignauit, quando contingit ad plura dictum eſſe. Vt prudentiam virtutem hominis, aut animæ: & non rationalis: primum enim rationalis virtus prudentia; nam ſecundū hoc & anima & homo dicitur prudens. Amplius, ſi non ſuſceptiuum eſt eius cuius dicitur affectus, vel diſpoſitio, vel quoduis aliud, peccauit. Nam omnis diſpoſitio, vel affectus in illo natus eſt fieri, cuius eſt diſpoſitio, vel affectus: vt & ſcientia in anima, diſpoſitio exiſtens animæ. Aliquando autem peccant in talibus, vt quicunq; dicunt quòd ſomnus eſt impotentia ſenſus, & dubitatio ęqualitas contrariarum ratiocinationum, & dolor ſeparatio naturalium partium cum violentia: nam neque ſomnus ineſt ſenſui, oporteret autem ineſſe, ſi impotentia ſenſus eſt. Similiter autem neque dubitatio contrariis ratiocinationibus ineſt, neque dolor naturalibus partibus: dolebunt enim inanimata, ſi dolor eis ineſt. Talis autem & ſanitatis definitio. ſiquidem commenſuratio calidorum, & frigidorum eſt, neceſſe eſt enim ſana eſſe, calida & frigida: nam cuiuſque commenſuratio illis ineſt, quorum eſt commenſuratio: quare ſanitas inerit vtique ipſis. Item id quod fit, ineffectiuum, aut è conuerſo accidit ponere, ſic definientibus: non enim eſt dolor ſeparatio naturalium partium, ſed effectiuum doloris, nec ſomnus impotentia ſenſus, ſed effectiuum alterum alterius: aut enim propter impotentiā dormimus, aut propter ſomnum impotentes ſumus. Similiter autem & dubitationis videbitur effectiuum

46. locus. declaratio.

47. locus. declaratio.

ctiuum eſſe, contrariatnm æqualitas ratiocinationum: quandocunque enim ad vtraque ratiocinantibus nobis ſimiliter videntur omnia ſecundum vtrunque fieri, dubitabimus vtrum agamus. Amplius, ſecundum tempora omnia, conſiderandum ſicubi diſſonet: vt ſi immortale definiuit, animal nunc incorruptibile eſſe. Nam nunc incorruptibile animal, nunc immortale erit. An in hoc quidem non accidit? nam anceps ſecundum amphibologiā eſt nunc incorruptibile eſſe: aut enim quoniam non corrumpitur nunc, ſignificat, aut quoniam non poſsibile corrumpi nunc, aut quoniam huiuſmodi eſt nunc, vt nunquam poſsit corrumpi: quando igitur dicimus, quòd incorruptibile nunc animal, non habet, dicimus, quòd nunc tale eſt animal, ſed vt nunquam poſsit corrumpi: hoc autem immortali idem erat, quare non accidit, nunc idem immortale eſſe. Sed tamen ſicubi accidit quod ſecundum definitionem quidem aſsignatum eſt ineſſe nunc vel prius, quod vero ſecundum nomen non ineſt, non erit idem: vtendum ergo hoc loco, quemadmodum dictum eſt.

48. locus & declaratio

49. locus declaratio

Dubitatio.

Inſpiciendum autem & ſi ſecundum aliud quippiam magis dicitur: quod definitur, quàm ſecundum aſsignatam orationem. Vt ſi iuſtitia poteſtas æqui diſtributiua eſt: iuſtus enim magis eſt qui eligit æquum diſtribuere, eo, qui poteſt: quare non erit iuſtitia poteſtas æqui diſtributiua: nam & iuſtus eſſet maxime, qui poſſet æquum diſtribuere. Amplius, ſi res quidem ſuſcipit magis, quod autem ſecundum orationem aſsignatur non ſuſcipit, aut contra, quod ſecundum orationem ei aſsignatur ſuſcipit, res autem non. Oportet enim aut vtraque ſuſcipere, aut

50. locus. declaratio.

neutrum: ſiquidem eſt rei quod ſecundum orationem aſſignatur. *51. locus. declaratio.* Amplius, ſi ſuſcipiunt vtraque quidem magis, non ſimul autem vtraque augmentum ſumunt. Vt ſi amor cõcupiſcentia conuentionis eſt: nam magis concupiſcit conuentionem: quare non ſimul vtraque ſuſcipiunt magis: at oporteret, ſi idem eſſent. *52. locus. declaratio.* Amplius, ſi duobus quibuſdam propoſitis, de quo res magis dicitur, id quod eſt ſecundum orationem minus dicitur. Vt ſi ignis eſt corpus ſubtiliſſimum, ignis enim magis flamma quàm lux, corpus autẽ ſubtiliſsimum minus flamma quam lux: oportet autem vtraque magis ineſſe eidem, ſiquidem eadem ſint. *53. locus. declaratio.* Rurſum, ſi hoc quidem ſimiliter vtriſque ineſt propoſitis, aliud autem non ſimiliter vtriſque, ſed alteri magis. *54. locus declaratio.* Amplius, ſi ad duo definitionem aſsignauerit ſecundum vtrunque. Vt bonum, quod per viſum, aut per auditum delectabile, & ens, quod poſsibile eſt, pati, aut facere: ſimul enim idem & bonum, & non bonum eſt: ſimiliter autem & ens, & non ens: nam per auditum delectabile, idem bono erit: quare quod non delectabile eſt per auditum, nõ bono idem: nam eiſdem & oppoſita eadem erunt: opponitur autem bono quidem non bonum, per auditum autem delectabili, per auditum non delectabile: manifeſtum igitur, quoniam idem non delectabile per auditum, non bono: ſi igitur aliquid eſt per viſum quidem delectabile, per auditum autem non, & bonum, & non bonum erit: ſimiliter autem oſtendemus quoniam idem ens, & non ens eſt. *55. locus. declaratio.* Amplius, & generibus, & differentiis, & aliis omnibus, quę in definitionibus ſunt aſsignatis, eis, qui orationes pro nominibus faciunt, conſiderandum, ſi quicquam diſſonet. *56. locus. declaratio.* Si autem ſit

ad

ad aliquid quod definitur, aut per ſe, aut ſecundum genus: conſiderandum ſi non dictum eſt in definitione ad quod dicitur, aut ſecũdum ipſum, aut ſecundum genus. Vt ſi ſcientiam definiuit opinionem indiſſuaſibilem, aut etiam voluntatem, appetitum ſine triſtitia: omnis enim eius, quod eſt ad aliquid, ſubſtantia ad alterum, eo quod idem ſit vnicuique eorum quæ ſunt ad aliquid eſſe, idipſum quod eſt ad aliquid quodammodo ſe habere: oportebat igitur ſcientiam dicere opinionem ſcibilis, & voluntatem appetitum boni. Similiter autem & ſi grammaticen definiuit ſcientiam literarum: oportebat enim aut ad quod ipſum dicitur, aut ad quod forte genus dicitur, in definitione aſsignari. Aut ſi cũ quippiam ad aliquid dicitur, non aſsignauit ad finem. Finis autem in vnoquoque eſt quod optimum eſt, aut cuius gratia alia ſunt: dicendum igitur aut optimum aut vltimũ, vt concupiſcentiam non delectabilis, ſed delectationis: nam propter hanc, & delectabile eligimus. Conſiderandum & ſi generatio eſt ad quod aſsignauit, vel actus. Nihil enim talium finis: nam magis quod eſt egiſſe, & generaſſe finis, quam fieri & agere. An non in omnibus verum huiuſmodi? pene enim plurimi delectari magis volunt, quam deſtitiſſe delectari: quare agere magis finem quis ſtatuat, quam egiſſe. Rurſum, in quibuſdam ſi non determinauit quanti, vel qualis, vel vbi, vel ſecundum alias differentias. Vt ambitioſus, & qualis: & quanti appetens eſt honoris: nam omnes appetunt honorem: quare non ſufficit ambitioſum dicere, qui appetet honorem, ſed addere oportet dictas differentias. ſimiliter autem & auarus quantas appetit pecunias,

57. locus. declaratio.

58. locus. declaratio.

Dubitatio.

59. locus. declaratio.

nias, aut intemperans, circa quales voluptates: non enim qui à qualibet voluptate tenetur, intemperans dicitur, ſed qui ab aliqua. Aut rurſum qui definiuit noctem, vmbram terræ, aut ſuccuſsionem, motum terræ, aut nubem, denſitatem aëris, aut ventum, motum aëris: addendum enim quanti, & qualis, vbi, & à quo. Similiter autem & in cæteris huiuſmodi: nam omittens differentiam quamlibet, non dicit quid eſt eſſe: oportet autem ſemper ad id quo indiget, argumentari: non enim quolibet modo terra mota, neque quantacunque ſucceſsio erit: ſimiliter autem neque aëre quolibet modo, neque quantocunque modo, ventus erit.

60. locus. declaratio. Amplius, in appetitibus, ſi non apponitur quod apparet, & in quibuslibet aliis congruit. Vt quoniam voluntas appetitus boni, concupiſcentia autem appetitus delectationis ſed non apparentis boni, vel delectationis: plerunque enim latet appetentes, quoniam bonum, aut delectabile eſt, quare non neceſſarium bonum, vel delectabile eſſe, ſed apparens ſolum: oportebat ergo ſic & aſsignationem facere.

61. locus. declaratio. Si autem & aſsignauit quod dictum eſt, in ipſas ſpecies ducendum eum, qui ponit ideas eſſe. Non enim eſt idea illius apparentis, ipſa autem ſpecies ad ipſam ſpeciem videtur dici, vt ipſa concupiſcentia ipſius delectationis, & ipſa voluntas ipſius boni. Apparentis igitur boni non erit ipſa voluntas, neque apparentis delectationis ipſa concupiſcentia: abſurdum enim eſt eſſe ipſum apparens bonum, vel delectabile.

62. locus. declaratio. Amplius, ſi ſit quidem habitus definitio, conſiderandum in habente, ſiquidem habentis, in habitu: ſimiliter autem, & in cæteris talibus. Vt ſi delectatio eſt iuuantia, & delectabile iuuabile.

Vniuer

Vniuerſaliter autem dicendo in huiuſmodi definitionibus quodammodo, vno plura accidit eum qui definit definire. Nam qui ſcientiam definiuit, quodammodo & ignorantiam definiuit: ſimiliter autem, & ſcium & inſcium, & ſcire & ignorare: nam, primo dilucido facto, & reliqua quodammodo dilucida fiunt. Inſpiciendum igitur in omnibus talibus, ne quicquam diſſonet, vtendo elementis ex contrariis, & coniugatis. *63. locus. declaratio,*

Amplius, in his, quæ ad aliquid ſunt, conſiderandum ſi ad quod genus aſsignatur, & ſpecies ad illud quoddam aſsignatur. Vt ſi opinio ad opinatum, & quædam opinio ad quoddam opinatum: & ſi multiplex ad ſubmultiplex, & quoddam multiplex ad quoddam ſubmultiplex: ſi autem non ſic aſsignatur, manifeſtum, quoniam peccatur. *64. locus. declaratio.*

Videndum autem, & ſi oppoſitio oppoſita definitio. Vt ſi dimidij ea ſit, quæ oppoſita eſt ei, quæ eſt duplicis: nam, ſi duplex eſt quod in æquali ſuperat dimidium, & dimidium, quod in æquali ſuperatur. In contrariis autem ſimiliter. *65. Locus. declaratio.*

Nam contraria contrarij oratio erit, ſecundum vnam quandam complexionem contrariorum: vt ſi adiutiuum quidem effectiuum boni eſt, nociuum effectiuum mali, aut corruptiuum boni: alterum enim horum neceſſarium eſt contrarium eſſe ei, quod ex principio dictum eſt: ſi igitur neutrum contrarium eſt ei, quod ex principio dictum eſt, manifeſtum quoniam neutra erit earum (quæ poſterius aſsignatæ) contrarij oratio, quare neque quæ ex principio aſsignata eſt definitio recte aſsignata eſt. Quoniam autem quædam contrariorum priuatione alterius dicuntur: vt inæqualitas priuatio æqualitatis videtur eſſe: inæqualia enim quæ non æqualia *66. Locus. declaratio.*

lia ſunt dicuntur: perſpicuum, quoniam quod
ſecundum priuationem quidem dicitur contra-
rium, neceſſarium eſt definire per alterum: reli-
quum vero non iam oportet, per id quod ſecun-
dum priuationem dicitur. non enim accidit al-
terutrum per alterutrum cognoſci. conſideran-
dum igitur in contrariis huiuſmodi peccatum.
Vt ſi quis definiuit æqualitatem contrarium in-
æqualitatem: nam per hoc, quod ſecundum pri-
67. locus. uationem dicitur, definiuit. Amplius, ſic definien
declaratio. tem neceſſe eſt eo, quod definitur vti. Patet au-
tem hoc, ſi accipiatur pro nomine oratio: nam,
quia nil refert dicere inæqualitaté priuationem
æqualitatis, erit æqualitas contrarium priuatio-
68. Locus. ni æqualitatis, quare eodem erit vſus. Si autem
declaratio. neutrum contrariorum ſecundum priuationem
dicatur, aſsignetur autem oratio ſimiliter, vt bo-
num contrarium malo, manifeſtum, quoniam
malum contrarium bono erit: nam ſic cõtrario-
rum ſimiliter oratio aſsignanda: quare rurſum
eo quod definitur accidit vti: ineſt enim in mali
oratione bonum, quocirca quoniam bonum eſt
malo cõtrarium: malum autem nihil differt, vel
quod eſt bono contrarium, erit bonum contra-
rium, boni cõtrario: perſpicuum igitur quoniam
69. Locus. eodem vſus eſt. Amplius, ſi quod ſecundũ priua-
declaratio. tionem dicitur aſſignans non aſſignauit cuius eſt
priuatio. Vt habitus, aut contrarij, aut cuiuſcunq;
70. locus. eſt priuatio. Et ſi non in quo natum eſt fieri
declaratio. addidit, vel ſimpliciter, vel in quod primo na-
tum eſt fieri. Vt ſi ignorantiam dicens priuatio-
nem, non ſcientiæ priuationem dixit, aut ſi non
addidit in quo natum eſt fieri, aut addens non
in quo primo aſsignauit, vt quod non in ratio-
nali, ſed in homine, vel in anima: nam, ſi quod-
libet

libet horum omittat, peccauit. Similiter autem, & ſi cæcitatem non viſus priuationem in oculo dixit: oportet autem bene aſsignantem quid eſt, & cuius eſt priuatio aſsignare, & quidnam eſt quod priuatum eſt. Videndum autem, & ſi non ſecundum priuationem dictum, priuatione definiuit. Vt & in ignorantia videbitur eſſe huiuſmodi peccatum iis, qui non ſecundum negationem ignorantiam dicunt: nam quod non habet ſcientiam, non videtur ignorare, ſed magis quod deceptum eſt, propter quod neque inanimata, neque pueros dicimus ignorare: quare non ſecundum priuationem ſcientiæ ignorantia dicitur. Amplius, ſi ſimilibus nominis caſibus ſimiles orationis caſus captantur. Vt ſi adiutiuum eſt effectiuum ſanitatis, adiutiua eſt ſanitatis effectiua, & adiuuans efficiens ſanitatem. Conſiderandum & in idea, ſi aptabitur dictus terminus. Nam in quibuſdam non accidit: vt quemadmodum Plato definiuit, mortale addens in animalium definitionibus. idea enim non erit mortalis, vt ipſe homo: quare non aptabitur ad ideam definitio. Simpliciter autem in quibus apponitur effectiuum, aut paſsiuum, neceſſe eſt, diſſonare in idea terminum: nam impoſsibiles, & immobiles videntur eſſe ideæ iis, qui dicunt ideas eſſe: aduerſum hos autem, & tales orationes vtiles ſunt. Amplius, ſi eorum, quæ ſecundum æquiuocationem dicuntur, vnam definitionem omnium communem aſsignauit. Vniuoca enim, quorum vna eſt ſecundum nomen oratio: quare nullius eorum, quæ ſub nomine ſunt, aſsignatus eſt terminus, eo quòd ſimiliter ad omne æquiuocum adaptatur. Paſſus autem hoc eſt & Dionyſij vitæ terminus: ſiquidem

71. Locus. declaratio.

72. Locus. declaratio.

73. Locus. declaratio.

dem ea motus eſt generi nutriendi naturaliter
inſeruiens: nihil enim hoc magis animalibus
quàm plantis ineſt: vita autem non ſecundum
vnam ſpeciem videtur dici, ſed altera quidem
animalibus, altera plantis ineſt: contingit igi-
tur & ſecundum electionem ſic aſsignare ter-
minum, ac ſi vniuoca & ſecundum vnam ſpe-
ciem omnis vita diceretur. Nihil autem prohi-
bet & eum, qui conſpicit æquiuocationem, &
alterius vult definitionem aſsignare: latere non
propriam, ſed communem vtriſque orationem
aſsignare. ſed nihil minus ſi vtrouis modo fe-
74. Locus. cerit, peccauit. Poſtquàm autem quædam la-
Declaratio tent æquiuocorum, interroganti quidem vt vni-
uocis vtendum. Nam non adaptabitur alterius
terminus ad alterum: quare videbitur non di-
ſtinguendum hoc pacto oportet enim in omne,
vniuocum adaptari: eidem autem reſponden-
75. locus. ti, diſtinguendum eſt. Quoniam autem qui-
declaratio. dam reſpondentium vniuocum quidem dicunt
eſſe æquiuocum, quando non accommodatur
ad omne aſsignata oratio: æquiuocum autem
vniuocum, etiam ſi ad vtrunque accommode-
tur: præ confeſsione vtendum pro talibus, aut
præcolligendum, quòd æquiuocum, vel vniuo-
cum, aut vtrunque fuerit. Magis enim conce-
dunt non præuidentes, quod futurum eſt vt ac-
76. locus. cidat. Si autem non facta confeſsione dixe-
declaratio. rit aliquis vniuocum æquiuocum eſſe, eo quòd
non accommodatur, & in hoc aſsignata ora-
tio: conſiderandum ſi huius oratio accommo-
datur & ad reliqua. Nam manifeſtum, quoniam
vniuocum erit reliquis: ſi autem non, plures
erunt definitiones reliquis: nam quæ ſecundum
nomen orationes accommodabuntur ad ean-
dem

dem, quæ prior aſsignata eſt, & quæ poſterior. Rurſum, ſi quis definiens aliquid eorum quæ multipliciter dicuntur, & oratio non accommodatur ad omnia, & quia æquiuocum eſſe non concedat, nomen etiam dicat non ad omnia accommodari, quoniam nec oratio, dicendum ad eiuſmodi, quòd nominatione quidem oportet vti quæ tradita eſt, & quæ ſequitur, & non dimouere quæ talia ſunt, tametſi nonnulla dicenda non ſint ſimiliter multitudini. *77. Locus declaratio.*

De locis definitionum ipſorum compoſitorum.

Caput III.

SI autem alicuius complexorum aſsignetur terminus, conſiderandum eſt auferendo alterius eorum quo complectuntur orationem, ſi eſt & reliqua reliqui. Nam ſi non, manifeſtum, quoniam neque tota totius: vt ſi quiſpiam definiuit lineam finalem rectam, finem plani habentis fines, cuius medium ſuperadditur finibus: ſi finalis lineæ oratio eſt, finis plani habentis fines, rectæ oportet eſſe reliquum, cuius medium ſuperadditur finibus: ſed infinita neque medium, neque fines habet, recta autem eſt, quare non eſt reliqua reliqui oratio. Amplius, ſi cum ſit compoſitum quod definitur, æquimembris oratio aſsignetur definitio. Æquimembris autem dicitur oratio eſſe, quando quot fuerint compoſita, tot & in oratione nomina, & verba fuerint: neceſſe eſt enim in talibus ipſorum nominum commutationem fieri aut omnium; aut aliquorum, eo quòd nihil plura nunc, quàm prius nomina dicta ſunt: verum oportet eum, qui definit, orationem pro nominibus áſsignare, maxime quidem omnibus: quòd ſi non, at

78. Locus declaratio. *79. Locus declaratio.*

ſaltem in plurimis: ſic enim & in ſimplicibus qui nomen commutat, non definiturus eſt. Vt
80. *Locus. declaratio.* pro tunica, veſtem. Amplius autem maius peccatum, ſi & per ignotiora nomina commutationem fecerit. Vt pro homine albo, terrigenam candentem: neque enim definiuit, cùm minus ſit clarum quod ſic dicitur. Conſiderandum autem & ſi per commutationem nominum, non idem iam ſignificat. Vt qui contemplatiuam ſcien-
81. *Locus. declaratio.* tiam opinioné contemplatiuam dixit: nam opinio, ſcientiæ non idem: at oportet, ſi debet, & totùm idem eſſe: nam contemplatiuum quidem commune in vtriuſq; orationibus eſt, reliquum vero differens. Amplius, ſi alterius nominum
82. *Locus. declaratio.* cõmutationem faciens, non differentiæ, ſed generis commutationem fecit. Vt in eo quod nuper dictum eſt: ignotius enim contemplatiua quàm ſcientia: nam hoc quidem genus, illud autem differentia, omnibus autem notius genus, nam communis: quare non generis, ſed differentiæ oportebat commutationem fieri, eo quòd ignotior eſt. An hæc quidem ridicula reprehenſio?
Dubitatio. nihil enim prohibet differentiam quidem notiſſimo nomine dici, genus auté non: ſic autem rebus ſe habentibus, manifeſtum quoniam generis, & non differentiæ ſecundum nomen commutatio facienda: ſi autem nõ nomen pro nomine, ſed orationem pro nomine commutat, manifeſtum quoniam differentiæ magis quàm generis definitio aſſignanda eſt, eo quod cognoſcendi gratia definitio aſſignatur: nam minus differentia quàm genus nota. Si autem differentię terminum aſſignauit, conſiderandũ ſi & alicuius alius communis eſt aſſignatus terminus. Vt cùm imparem numerum, numerum medium habentem dixer

dixerit, determinandum eſt quo pacto medium
habentem: nam numerus quidem communis in
vtriſque orationibus eſt. Imparis autem conſum-
pta eſt oratio: habent autem, & linea, & corpus
medium, cùm non ſint imparia: quare non vti-
que erit definitio hæc imparis: ſi autem multi-
pliciter dicitur medium habens, determinan-
dum quomodo medium habens, alioqui repre-
henſio erit aut ſyllogiſmus, quòd non definiuit.
Rurſum, ſi id, cuius quidem orationem aſſignauit *83. locus.*
eſt eorum quæ ſunt, quod autem ſub oratione, *declaratio.*
non eorum quæ ſunt. Vt ſi album, quiſpiam de-
finiuit colorem igni permixtũ. impoſſibile enim
incorporeum corpori permiſceri: quare non erit
color igni permixtus, attamen album eſt. Am-
plius, quicunque non diuidunt in iis quæ ſunt *84. locus.*
ad aliquid ad quod dicitur, ſed in pluribus com- *declaratio.*
prehendentes dicunt: aut omnino, aut in ali-
quo falſum dicunt. Vt ſi quis medicinam diſci-
plinam entis dixit: nam ſi nullius entium me-
dicina eſt diſciplina, manifeſtum quoniam tota
oratio mendax eſt: ſi auté alicuius quidem, ali-
cuius autem non, in aliquo mendax: nam opor-
tet de omni, ſiquidem per ſe, & non ſecundum
accidens entis eſſe dicitur, quemadmodum in
aliis ſe habét ea quæ ad aliquid ſunt: nam omne
diſciplinatum ad diſciplinam dicitur. Similiter
autem & in aliis, eo quòd conuertuntur omnia
ad aliquid: omne enim diſciplinatũ ad aliquid.
Cæterùm ſi is, qui non per ſe, ſed ſecundum acci-
dens aſsignationem fecit, recte aſsignauit, non
ad vnum, ſed ad plura vnumquodque eorum quę
ad aliquid dicuntur, aſsignauit: nihil enim pro-
hibet idem, & ens, & album, & bonum eſſe: qua-
re qui ad quodlibet horum aſſignauit, recte aſſi-

gnauit,ſiquidem is qui ſecundum accidens aſſignauit,recte aſſignauit. Præterea autem impoſſibile eſt huiuſmodi orationem propriam aſſignati eſſe: nam nō ſolum medicina,ſed plures aliarum diſciplinarum ad ens dicuntur, quare vnaquæque entis diſciplina erit:manifeſtum igitur, quoniam talis nullius eſt diſciplinæ definitio, propriam enim & non communem oportet definitionem eſſe. Quandoq; autem definiunt non

85. locus. declaratio. rem,ſed rem bene ſe habentem,aut perfectam. Talis autem & rhetoris & furis terminus, ſi ſit rhetor quidem, qui poteſt quod in vnoquoq; eſt veriſimile conſiderare, & nihil prætermittere: fur auté,qui clam ſumit: perſpicuum enim quoniam,cùm talis vterque,hic quidem bonus rhetor,ille autem bonus fur erit:non enim qui clam ſumit,ſed qui vult clam ſumere,fur eſt. Rurſum,

86. locus. declaratio. ſi quod propter ſe eligendum eſt,vt actiuum vel effectiuum,vel quolibet modo propter aliud eligendum aſsignauit.Vt qui iuſtitiam,legum conſeruatiuam dicit:aut ſapientiam,effectiuam felicitatis:nam conſeruatiuum & effectiuum eorum ſunt, quæ propter aliud eliguntur. An nihil quidem prohibet quod propter ſe eligendum eſt, & propter aliud eſſe eligendum? attamen nihil minus peccauit,qui ſic definiuit quod propter ſe eſt eligendum: nam vnicuique optimum, in ſubſtantia maximè: melius autem quod propter ſe eligendum, quàm quod propter aliud: quare id & definitionem oportebit magis ſignificare.

87. locus. declaratio. Conſiderandum autem eſt & ſi is, qui alicuius definitionem aſsignauit,aut hæc, aut quod eſt ex his, aut hoc cum illo definiuit. Nam ſi hæc quidem, accidet vtriſque & neutri ineſſe: vt ſi iuſtitiam, temperantiam, & fortitudinem definiuerit:

niuerit: nam ſint duo, vterq; autem alterum habeat, vtrique iuſti erunt, & neuter, eo quòd vtrique quidem habent iuſtitiam, vterque autem non habet. Si autem nondum quod dictum eſt admodum abſurdum videtur, eo quòd & in aliis accidat huiuſmodi (nihil enim prohibet vtroſque habere vnam, cùm neuter habeat) attamen contraria ineſſe eidem, omnino abſurdum videbitur eſſe: accidet autem hoc, ſi hic quidem ipſorum temperantiam & timiditatem habet, ille autem fortitudinem, & prodigalitatem: nam vtriq; & iuſtitiam, & iniuſtitiam habent: nam ſi iuſtitia, temperātia & fortitudo eſt, & iniuſtitia, timiditas & prodigalitas erit: & omnino quæcunque ad argumentandum idonea quòd non idem ſunt & partes & totum, omnia vtilia ad id quod dictum eſt. videtur autem qui ſic definit partes, toti eaſdem dicere eſſe. Maxime autem accommodatæ fiunt orationes, in quibuſcunque manifeſta partium eſt compoſitio, quemadmodum in domo, & in cæteris talibus: manifeſtum enim quoniam cum ſint partes, nihil prohibet totum non eſſe: quare non idem partes toti. Si autem non hæc, ſed quod ex his *88. locus.*
eſt dixit id eſſe quod definitur, primum quidem *declaratio.*
conſiderandum, ſi non natum eſt quippiam vnum fieri ex iis quæ dicta ſunt. Quædam enim *89. locus.*
ſic ſe habent adinuicem, vt nihil ex eis vnum *declaratio.*
quippiam fiat: vt linea & numerus. Amplius, *90. locus.*
ſi definitum quidem in vno aliquo natum eſt *declaratio.*
primo fieri, ex quibus autem dixit ipſum eſſe, non in vno primo nata ſunt fieri, ſed vtrunque in vtroque. Nam manifeſtum quoniam non erit ex iis illud: in quibus enim partes, & totum neceſſe eſt ineſſe, quare non in vno to-

91. locus. declaratio. tum primo eſſe,ſed in pluribus. Si autem & partes,& totum in vno aliquo primo, conſiderandum ſi non in eodem, ſed in altero totum, & in altero partes.nam in quo totum,in illo & partes eſſe videntur. *92. locus. declaratio.* Rurſum, ſi cum toto corrumpuntur partes.Econuerſo enim oportet accidere,partibus corruptis totum corrumpi, toto vero corrupto,non neceſſe eſt & partes corrumpi. *93. locus. declaratio.* Aut ſi totum quidem bonum,vel malum, partes autem neutræ,aut econuerſo, partes quidem bonæ, vel malæ,totum autem neutrum.Nam neque ex neutris poſſibile bonum quippiam, vel malum fieri, neque ex bonis vel malis neutrum. Aut ſi magis quidem alterum bonum quàm alterum malum: quod autem ex his,non magis bonum quàm malum:Vt ſi imprudétia ex fortitudine & falſa opinione,magis enim bonum fortitudo, quàm malum falſa opinio:oportet ergo & quod ex his eſt, ſequi illud, quod magis eſt,& eſſe vel ſimpliciter bonum,vel magis bonum quàm malum. *Dubitatio.* An hoc quidem non neceſſarium: niſi vtrunque ſit per ſe bonum vel malum? multa enim effectiuorum per ſe quidem non ſunt bona, mixta autem quibuſdam, fiunt bona:aut econuerſo vtrunque quidem bonum, mixta autem, malum, vel neutrum:maxime autem manifeſtum quod nunc dictum eſt in ſalubribus & morbificis. nam quædam medicamentorum ſic ſe habent,vt vtrunque quidem ſit bonum: ſi autem vtraque dentur mixta,malum. *94. locus. declaratio.* Rurſum,ſi quod ex meliore & peiore eſt,non eſt totum peiore quidem melius,meliore autem peius.An neque hoc neceſſarium, niſi per ſe ſint ex quibus componitur, bona? nam in iis, quæ non per ſe ſunt bona, nihil prohibet totum non fieri bonum: vt in iis,quæ modo dicta ſunt.

Amplius

Amplius, ſi cognomine eſt totum alteri : non *95. Locus.*
oportet enim,vt neque in ſyllabis:nulli enim ele *declaratio.*
mentorum ex quibus componitur, ſyllaba co-
gnominis eſt. Amplius,ſi non dixit modum com *96. Locus.*
poſitionis. Non enim ſufficiens eſt ad cognoſcen *declaratio.*
dum,quòd dicat,ex his:nam non quod ex his,ſed
quod ſic ex his, eſt cuiuſque compoſitorum ſub-
ſtantia,vt in domo:non enim ſic quolibet modo
componantur hæc,domus eſt. Si autem hoc cum
illo aſſignauit, primum quidem dicendum quòd
hoc cum illo, aut hoc & illud dicitur, aut quod *97. locus.*
ex illis. Nam qui dicit mel cum aqua, vel mel & *declaratio.*
aquam dicit,vel quod ex melle,& aqua: quare ſi
cuilibet eorum quæ dicta ſunt idem confitebitur
eſſe hoc cùm illo, eadem conueniet dicere, quæ
quidem ad vtrunque horum prius dicta ſunt. Am *98. Locus.*
plius,diuidenti quoties dicitur alterum cum alte- *declaratio.*
ro,conſiderandum ſi nullo modo hoc cum illo.
Vt ſi dicitur alterum cum altero,aut vt in aliquo
eodem ſuſceptiuo,vt iuſtitia & fortitudo in ani-
ma,aut in loco eodem, aut in tempore eodem:
nullo autem modo verum ſit, quod dictum eſt in
his,manifeſtum eſt,quoniam nullius erit aſſigna-
ta definitio,eo quòd nullo modo, hoc cum illo *99. locus.*
eſt.Si autem diuiſio quoties dicitur alterum cum *Declaratio*
altero, verum erit in eodem tempore vtrunque
eſſe,conſiderandum ſi contingit non ad eundem
vtrunque dici finem. Vt ſi fortitudinem definiuit
audaciam cum recta intelligentia:cõtingit enim
audaciam quidem habere ſpoliandi, rectam au-
tem intelligentiam circa ſalubria, ſed nondum
fortis qui in eodem tempore cum illo hoc habet.
Amplius, ſi & ad idem ambo dicuntur:vt ad me- *100. locus.*
dicatiua. Nihil enim prohibet & audaciã quan- *declaratio.*
dam,& rectam intelligentiam habere ad medicã

ptiua:nam ſimiliter & ignorantiæ eſt ſuſceptiua. Oportet autem ſi non ad totam habeat aliquis argumentari definitionem, eo quòd non nota ſit tota, ad aliquam partium argumentari ſi ſit nota, & non bene aſſignata appareat: nam parte interempta, & tota definitio interimitur. Quæcunque autem obſcura ſunt definitionum emendanti, & confirmanti ad manifeſtandum aliquid, & habendum argumentum, ſic conſiderandum. Neceſſe eſt enim reſpondentem aut ſuſpicere quod ſumptum eſt ab interrogante, aut eundem declarare, quid temere eſt oſtenſum à definitione. Amplius, quemadmodum in congregationibus ſolent legem inducere, & ſi ſit melior quæ inducitur, interimit anteriorem, ſic & in definitionibus faciendum, & definitio alia ferenda. Nam ſi apparet melior, & magis manifeſtum quod definitur, perſpicuum, quoniam interempta erit quæ poſita eſt, eo quòd non ſunt eiuſdem plures definitiones. Ad omnes autem definitiones non minimum elementum ad ſeipſum, ſolerter definire propoſitum, aut apte dictum terminum aſſumere. Neceſſe eſt enim veluti ad exemplar conſiderantem, & quod minus eſt iis quæ oportet habere definitiouem, & quod appoſitum eſt ſuperflue, inſpicere, vt magis argumentis abundemus: quæ igitur circa definitiones ſunt intantum dicta ſint.

104. Locus declaratio.

105. Locus declaratio.

106. locus declaratio.

107. locus declaratio.

Ariſtotelis libri Sexti Finis.

ARISTOTELIS TOPICORVM

LIBER SEPTIMVS.

SVMMA LIBRI.

De locis Einſdem, & Diuerſi, déque locis conſtructionis, & deſtructionis prædicatorum.

De Eodem & Diuerſo, loci.

Caput Primum.

1. locus. declaratio. VTRVM autem idem an diuerſum ſecundum propriiſſimum eorum, qui dicti ſunt de eodem, modorum, dicendum: dicebatur autem propriiſſime idem, quod numero vnum conſiderandum autem ex caſibus, & coniugatis, & oppoſitis. Nam *2. locus declaratio.* ſi iuſtitia idem eſt fortitudini, & iuſtus forti, & iuſte fortiter. Similiter autem & in oppoſitis. Nam ſi hæc eadem, & oppoſita his, eadem ſecundum quamlibet dictarum oppoſitionum. Nihil enim differt hoc vel hoc modo oppoſitum ſumere, eo *3. locus. declaratio.* quòd idem eſt. Rurſum, ex effectiuis, & corruptiuis, & generationibus, & corruptionibus, & omnino

nino ex iis quæ ſimiliter ſe habent alterum ad alterum. Nam quæcunque ſimpliciter eadem, etiam generationes eorum & corruptiones eædem,& effectiua,& corruptiua. Conſiderandum autem & quorũ alterum, maxime dicitur quoduis eſſe,ſi & alterum ipſorum ſecundum idem maxime dicitur.Sicut Xenocrates beatam vitam, & ſtudioſam aſſignauit eandem, eo quod omnium vitarum, maxime eligenda ſtudioſa, & beata: vnum enim maxime eligendum,& maximum.Similiter & in aliis huiuſmodi. Oportet autẽ vtrũque vnum numero eſſe,quod dicitur maximum, & maxime eligendũ:ſi autem non,non erit oſtenſum quod idem.Non neceſſarium enim ſi fortiſſimi Græcorum ſunt Peloponneſij,& Lacedæmonij, eoſdem eſſe Peloponneſios Lacedæmoniis, eo quòd non vnus numero Peloponneſius,& Lacedæmonius, ſed contineri quidem alterum ab altero neceſſarium, vt Lacedæmonij à Peloponneſiis:ſi autem non, accidet ſeipſis inuicem eſſe meliores, ſi non continentur alteri ab alteris:neceſſe eſt enim Pelopõneſios meliores eſſe quàm Lacedæmonios, ſi non continentur alteri ab alteris,nam omnibus reliquis ſunt meliores. Similiter autem & Lacedæmonios neceſſe eſt meliores eſſe Peloponneſiis, nam & iſti omnibus cæteris ſunt meliores, quare ſe inuicem meliores fiunt.Manifeſtum ergo,quoniam vnum numero eſſe oportet quod optimum & maximum dicitur,ſi debeat quòd idem ſint oſtendi. propter quod Xenocrates non idem aſſignauit:non enim vna numero beata, & ſtudioſa vita: quapropter non neceſſarium eandem eſſe, eo quòd ambæ maxime eligendæ,ſed altera ſub altera.Rurſum, conſiderandum ſi cui alterum idem, & alterum. nam

4. locus. declaratio.

5. locus. declaratio.

nam ſi nõ ſunt ambo eidem eadem, manifeſtum, quoniam nec ſibiinuicem. *6. locus. declaratio.* Amplius autem, ex iis quæ his accidunt, & quibus hæc accidunt, conſiderandum. Nam quæcunque alteri accidunt, & alteri oportet accidere, & quibus alterum eorum accidit, & alterum eorum oportet accidere: ſi autem aliquid horũ diſſonet, dilucidum, quoniam non eadem. Videndũ autem & ſi non in vno genere prædicamenti vtraque, ſed hoc quidem quale, illud autem quantum, vel ad aliquid indicet. *7. locus. declaratio.* Rurſum, ſi genus vtriſque non idem, ſed hoc quidem bonum, illud autem malũ: aut hoc quidem virtus, illud autem ſcientia. *8. locus. declaratio.* Aut ſi genus quidem idem, differentiæ autem non eædem de vtroque prædicantur: ſed de hac quidem quoniam contẽplatiua ſcientia, de illo autem quoniã actiua: ſimiliter autem & in aliis. *9. locus. declaratio.* Amplius autem ex magis, ſi hoc quidem ſuſcipit magis, illud autem non: aut ſi ambo ſuſcipiunt quidem, non ſimul autem: vt qui magis amat, non magis concupiſcit venerem: quare non idem amor, & concupiſcentia veneris. *10. locus. declaratio.* Amplius, ex appoſitione: ſi idem vtrunque appoſitum, non facit idem totum. *11. locus. declaratio.* Aut ſi eodem ab vtroque ſublato, quod relinquitur eſt alterum. Vt ſi duplum dimidij, & multiplum dimidij idem dixerit eſſe: ſublato enim ab vtroque dimidio, reliqua idem oporteret indicare: non indicant autem, nam duplum & multiplum non eadem ſignificant. *12. locus. declaratio.* Conſiderandum autem non ſolum ſi iam aliquid accidit impoſſibile per poſitionem, ſed & ſi poſſibile ſit ex ſuppoſitione exiſtere. Quemadmodum iis qui vacuum, & plenum aëre, idem dicunt eſſe: nam manifeſtum, quoniam ſi exeat aër, vacuum quidem non minus, ſed magis erit, plenum autem aëre non amplius

plius erit, quare ſuppoſito aliquo ſiue vero, ſiue falſo (nihil enim refert) ſi alterum interimitur, alterum autem non profectò non idem ſunt. Vniuerſaliter autem dicendo ex iis, quæ quouis modo de vtroque prædicātur, & de quibus hæc prædicantur, conſiderandum ſi alicubi diſſonent. Nam quæcunque de altero prædicantur, & de altero prædicari oportet, & de quibus alterū prædicatur, & alterum prædicari oportet. Amplius, quia multipliciter idem dicitur, conſiderandum ſi ſecundum alium aliquem modum eadem ſunt. Nam ſpecie, vel genere eadem, non neceſſe eſt numero eadem eſſe. Conſideramus autem vtrum ſic eadem, an non ſic. Amplius, ſi poteſt alterum ſine altero eſſe: non erit enim idem ad idem: igitur loci tot dicuntur. Palam autem ex iis, quæ dicta ſunt, quoniam omnes qui ad idem ſunt deſtructiui loci, & ad terminum vtiles ſunt; quemadmodum prius dictum eſt. Nam, ſi non idem indicet & nomen, & oratio, manifeſtum, quoniam non erit definitio aſſignata oratio. Conſtructiuorum autem locorum nullus vtilis ad terminum. Non enim ſufficit oſtendere idem quod ſub oratione, & nomine eſt ad conſtruendum, quoniam definitio, ſed & alia oportet omnia habere, quæ præcepta ſunt, definitioné: interimere igitur definitionem ſic, & per hæc ſemper tentandum. Si autem conſtruere volumus, primum quidem ſcire oportet, quoniam nullus, vel pauci diſputantium, terminum ſyllogiſmo colligunt, ſed omnes principium, quod tale eſt accipiunt. Vt qui circa geometriam, & numeros, & alias huiuſmodi diſciplinas. Deinde quoniam exactè quidem alterius eſt negotij aſſignare, & quid eſt terminus, & quomodo definire oportet, nunc autem quantum

13. locus. declaratio.

14. locus. declaratio.

15. locus. declaratio.

16 locus. declaratio.

17. locus declaratio.

18. locus. declaratio.

19. locus. declaratio.

tum

tum ſufficit ad præſentem vtilitatem, tantum ſolum dicendum, quoniam poſſibile fieri definitionis, & eius quod quid eſt, eſſe ſyllogiſmum. Nam ſi terminus eſt oratio, quæ quid eſt eſſe rei indicat:& oportet ea quæ in termino ponuntur,in eo quod quid eſt de re ſola prædicari: prædicantur autem ſola in eo quod quid eſt,genera,& differentiæ,manifeſtum, quoniam ſi quis ſumat ea, quæ ſolum de re in eo quod quid eſt prædicari oportet,quòd hæc habens oratio, terminus ex neceſſitate erit: non enim contingit aliud eſſe terminum, eo quòd nihil aliud in eō quod quid eſt de re prædicatur, quod igitur

20. locus. poſſibile eſt ex termino ſyllogiſmum fieri, ma-
declaratio. nifeſtum. Ex quibus autem oportet conſtruere, determinatum eſt quidem in aliis diligentius,ad propoſitam autem methodum iidem loci vtiles.Inſpiciendum enim in contrariis, & in aliis oppoſitis & totas orationes, & ſecundum partem conſideranti. Nam ſi oppoſita oppoſitæ, &

21. locus. eam,quæ dicta eſt propoſiti neceſſe eſt eſſe.Quo-
declaratio. niam autem contrariorum plures complexiones, ſumendum eſt ex contrariis qualiſcunque maxime apparebit contraria definitio: totas igitur definitiones, quemadmodum dictum eſt, conſiderandum. Secundum partem autem hoc pacto, primum quidem quoniam aſſignatum

22. locus. genus recte aſſignatum eſt. Nam ſi contrarium
declaratio. in contrario, propoſitum autem non eſt in eodem, manifeſtum, quoniam in contrario erit, eo quòd neceſſe eſt contraria in eodem ge-

23. locus. nere, vel in contrariis generibus eſſe. Et dif-
declaratio. ferentias quidem contrarias de contrariis arbitramur prædicari. Vt de albo & nigro, nam ille quidem diſgregatiuum, hoc autem con-

grega

gregatiuum viſus: quare, ſi de contrario contrariæ prædicantur, de propoſito quæ aſſignatæ ſunt prædicabuntur: quapropter, quia & genus, & differentiæ recte aſſignatæ ſunt, manifeſtum, quoniam definitio erit, quæ aſſignata eſt. An non neceſſarium eſt de contrariis differentias prædicari, niſi in eodem genere ſint contraria? quorum autem genera ſunt contraria, nihil prohibet eandem differentiam de vtriſque dici, vt de iuſtitia, & iniuſtitia: nam illa quidem virtus, hæc autem vitium animæ. quare id, quod eſt animæ, differentia de vtriſque dicitur, eo quòd & corporis eſt virtus & vitium: ſed hoc verum, quòd contrariorum, aut contrariæ, aut eædem differentiæ ſunt: ſi ergo de contrario contraria prædicantur, de hoc autem non, manifeſtum, quoniam quæ dicta eſt, de hoc prædicabitur. Vniuerſaliter autem dicendo, ſi definitio eſt ex genere, & differentiis, ſi ſit contrarij definitio manifeſta, & quæ propoſiti definitio, manifeſta erit. Nam, quoniam contrarium in eodem genere, vel in contrario, ſimiliter autem & differentiæ, aut contrariæ de contrariis, aut eædem prædicantur, dilucidum, quoniam de propoſito, aut idem genus prædicabitur quod de contrario, differentiæ autem contrariæ, vel omnes, vel aliquæ, reliquæ autem eædem, aut contra, differentiæ quidem eædem, genera vero contraria, aut ambo contraria, & genera & differentia: nam eadem eſſe ambo non contingit, ſi autem ſecus, definitio eadem contrariorum erit. Amplius, ex caſibus, & coniugatis. Neceſſe eſt enim conſequi genera generibus, & terminos terminis; vt ſi obliuio eſt ſcientiæ amiſſio, & obliuiſci

Dubitatio.

24. locus. declaratio.

25. locus. declaratio.

uiſci, amittere ſcientiam erit, & oblitum eſſe, amiſiſſe ſcientiam: vno igitur quolibet eorum quæ dicta ſunt confeſſo, neceſſe eſt & reliqua confiteri. Similiter autem & ſi corruptio, diſſolutio ſubſtantiæ, & corrumpere, diſſoluere ſubſtantiam, & corruptiue, diſſolutiue: ſi corruptiuum diſſolutiuum ſubſtantiæ, & corruptio, ſubſtantiæ diſſolutio. ſimiliter autem & in aliis. Quare vno

26. locus. declaratio. quouis ſumpto, & reliqua omnia cõfiteatur oportet. Et ex ſimiliter ſe habentibus adinuicẽ. Nam ſi ſalubre eſt effectiuum ſanitatis, & habile effectiuum bonæ habitudinis erit, & adiutiuum effectiuum boni: nam ſimiliter vnumquodq; eorum, quæ dicta ſunt, ad ſuum finem ſe habet: quare ſi vnius eorum definitio eſt effectiuum eſſe finis, & reliquorum cuiuſque ſic erit definitio.

27. locus. declaratio. Amplius, ex eo quod eſt magis & ſimiliter, quod eſt ſimiliter, quoties contingit conſtruere duas ad duo comparantem. Vt ſi magis hæc huius quàm iſta iſtius definitio, iſta autem, quæ minus definitio eſt, & hæc quæ magis: & ſimiliter hæc huius, & iſta iſtius: ſi altera alterius, & reliqua reliquæ. Vna autem definitio ad duo comparata, aut duabus definitionibus ad vnum, neutiquam vtilis ea, quæ ex magis eſt conſideratio. Nam neque vnam duorum, neque duas

28. locus. declaratio. eiuſdem definitiones poſſibile eſt eſſe. Sunt autem oportuniſſimi locorum, & qui nunc dicti ſunt, & qui ex caſibus, & qui ex coniugatis, quocirca & oportet maxime detinere & promptos habere hos: vtiliſſimi enim ad plurima. Aliorum autem ij qui maxime ſunt communes. Nam illi maxime reliquorum efficaciſſimi: vt

29. locus. declaratio. inſpicere in ſingularibus, & in ſpeciebus conſiderare, ſi conueniat definitio, eo quòd vniuoca

uoca ſpecies eſt: eſt auté vtilis hic locus ad eos, qui ponunt ideas eſſe quemadmodum prius dictum eſt. Amplius, ſi per metaphoram dixit nomen, vel idem de eodem prædicauit vt diuerſum: & ſi quis alius communius & efficax locorum, illo vtendum. *30. locus. declaratio.*

De conſtructione, & deſtructione prædicatorũ loci.
Caput II.

QVoniam autem difficilius eſt conſtruere, quàm deſtruere terminum, ex iis, quæ poſtea dicentur, manifeſtum. Nam noſſe ipſum, & ſumere ab interrogantibus huiuſmodi propoſitiones non facile, vt quod eorum, quę ſunt in aſsignata oratione hoc quidem genus illud autem differentia, & quod in eo quod quid eſt, genus & differentiæ prædicantur. Sine his vero impoſsibile eſt definitionis ſyllogiſmum fieri: nam, ſi quædam, & alia in eo quod quid eſt de re prædicantur, incertum vtrum ne quæ dicta eſt, an alia eius definitio eſt, eo quòd definitio eſt oratio quod eſt indicans. Manifeſtum autem & etiam ex his, nam facilius vnum concludere, quàm multa: interimenti quidem ſufficit ad vnum differere: vnum enim quodcunque ſit, deſtruentes, interempturi ſumus terminum: at conſtruenti omnia neceſſe eſt cõſtruere quòd inſint, quæ in termino ſunt. Amplius, conſtruenti quidem vniuerſaliter ſtatuẽdũ ſyllogiſmum, (nam oportet de omni, de quo non prædicari, & terminum, & etiam adhuc conuerti, de quo orationem, & nomen, ſi debeat proprius eſſe aſſignatus terminus:) deſtruenti vero non neceſſe oſtendere vniuerſaliter: ſufficit enim oſtendere, quòd de quopiam eorum, quę ſub nomine ſunt oratio non verificatur, & tametſi vniuerſa- *31. locus. declaratio.*

le oporteat deſtruere,non tamen conuerti neceſ-
ſarium, & in deſtruendo.nam, ſufficit deſtruen-
ti vniuerſale, oſtendere, quod de aliquo eorum,
de quibus nomen prædicatur, oratio non prędi-
catur: at è conuerſo non neceſſarium, vt oſten-
datur,quòd de quibus oratio non prędicatur,ne-
32. locus. que nomen prædicetur. Amplius etiam, ſi omni
declaratio. ei ineſt, quod ſub nomine eſt, at non ſoli, inter-
empta eſt definitio. Similiter autem & circa pro-
prium,& genus ſe habet.In vtriſq; enim deſtrue-
re quàm conſtruere facilius eſt: de proprio qui-
dem manifeſtum, ex iis quæ dicta ſunt: nam, vt
plurimum in complexione proprium aſſignatur,
quare deſtruere quidem eſt, vnum interimenti,
conſtruenti autem, omnia ratiocinatione colli-
gere neceſſe eſt: penè autem, & reliqua omnia
quæcunque ad definitionem,& ad propriũ con-
ueniet dici: nam, & omni oportet quod ſub no-
mine eſt,conſtruenti monſtrare, quoniam ineſt:
deſtruenti autem ſufficit oſtendere vni non ineſ-
ſe: ſi vero & omni ineſt,at non ſoli etiam ſi de-
ſtructum ſit: perinde, ac & in definitione dice-
batur. De genere autem, quoniam conſtruere
quidem neceſſe eſt vno modo, qui omni oſten-
dit ineſſe, deſtruenti autem dupliciter: nam ſiue
nulli, ſiue alicui oſtenſum ſit non ineſſe, inter-
emptum eſt quod in principio. Item conſtruenti
quidem non ſufficit, quoniam ineſt oſtendere,
ſed & quoniam, vt genus ineſt oſtendendum:
deſtruenti autem ſufficit oſtendere non ineſſe,
vel alicui, vel nulli:videtur autem,quemadmo-
dum in aliis, corrumpere quàm facere facilius,
33. locus. ſic & in his, deſtruere quàm conſtruere.In acci-
declaratio. dente vero vniuerſale quidem facilius deſtrue-
re, quàm conſtruere. Nam conſtruenti quidem
oſtenden-

oſtendendum, quoniam omni, deſtruenti autem ſufficit oſtendere vni non ineſſe. Particulare vero è conuerſo, nam facilius conſtruere, quàm deſtruere. Conſtruenti enim ſat eſt oſtédere alicui ineſſe: deſtruenti autem oſtendendum, quoniam nulli ineſt. Manifeſtum autem, qua de cauſa omnium facillimum eſt terminum deſtruere. Plura enim ſunt in ipſo data multorum dictorum, ex pluribus autem citius fit ſyllogiſmus: nam veriſimile in multis, magis quàm in paucis peccatum fieri. Amplius, ad terminum quidem contingit, & per alia argumétari, ſiue enim non propria ſit definitio, ſiue non genus quod aſſignatur, ſiue non ineſt aliquod eorũ quæ ſunt in definitone, interempta ſit definitio: ad alia autem neque ea, quæ ex terminis, neque alia contingit omnia argumentari. ſola enim ea quę ad accidens, communia ſunt omnibus prędictis: ineſſe enim oportet vnumquodque eorum, quæ dicta ſunt: ſi autem non, vt proprium ineſt genus, nondum interemptum eſt genus: ſimiliter autem & proprium nõ neceſſarium, vt genus ineſſe, neque accidens, vt genus, aut proprium, ſed ineſſe tantum, quare nõ poſſibile ex aliis ad alia argumentari, niſi in definitione ſolum. Manifeſtum igitur, quoniam facillimum omnium eſt, terminum interimere, conſtruere autem difficillimum: nam, & illa oportet omnia ratiocinatione colligere, & quod inſunt quæ dicta ſunt, & quòd genus, quod aſſignatum eſt, quódque propria definitio: & adhuc præter hæc quòd indicat quid eſt eſſe oratio: & hæc probe oportet feciſſe. Aliorum autem proprium maxime huiuſmodi. Nam interimere quidem facilius, eo quòd ex pluribus plerunque fit. Conſtruere autem dif-

34. locus. declaratio.

35. locus. declaratio.

36. locus. declaratio.

ficillimum, quoniam multa oportet aſtruere, & adhuc quoniam ſoli ineſt, & quoniam conuerſim prędicatur de re. Facillimum autem omnium
37. locus. declaratio. conſtruere accidens. Nam in aliis quidem non ſolum ineſſe, ſed, & quoniam ſic ineſt oſtendendum: in accidente vero, quoniam ineſt duntaxat, ſufficit oſtendere. Deſtruere autem difficil-
38. locus. declaratio. limum eſt accidens: quia, quàm pauciſſima in eo data ſunt: non enim conſignificat in accidente quomodo ineſt. Quare in aliis quidem dupliciter interimere contingit, vel oſtendendo quòd non ineſt, vel quòd non ſic ineſt: in accidente vero non contingit interimere niſi oſtendendo quòd non ineſt. Loci, per quos copioſi erimus ad ſingula quæque problematum argumentari, fere ſufficienter annumerati ſunt.

*

Ariſtotelis libri ſeptimi

FINIS.

ARISTOTELIS TOPICORVM

LIBER OCTAVVS.

SVMMA LIBRI.

De Locis aptis ad inſtruendum Interrogantem, & de locis pro Reſpondente, ac denique de Locis communibus interrogantis, & reſpondentis.

Loci ad inſtruendum Interrogantem.

Caput Primum.

POST hæc autem de ordine, & quonam pacto oportet interrogare, dicendum. Oportet autem primum quidem, eum, qui interrogare debet, locum inuenire, vnde ſit argumentandũ: ſecundum autem interrogare, & ordinare ſingula apud ſeipſum: reliquum vero & tertium dicere iam eadem ad alterum. Quòd autem inueniat locum, ſimiliter Philoſophi, & Dialectici conſideratio: ſubinde vero illa ordinare, & interrogare, proprium Dialectici, ad alterum enim omne quod tale eſt, Philoſopho autem, & quærenti per ſeipſum, nihil curæ eſt ſi vera quidem ſint, & no-

1. locus declaratio.

2. locus. declaratio.

Differentia Dialectici & Philoſophi.

ta, per quæ ſyllogiſmus, & non ponat ea qui reſpondet, eo quòd propinqua ſint illis, quæ ſunt ex principio, & præuideat quod ſubſecutum eſt, ſed fortaſſe & ſtudioſe aget, quoniam maxime notæ, & propinquæ ſunt dignitates: ex illis enim ſcientifici ſyllogiſmi. loci igitur vnde oporteat ſumere, dicti ſunt prius, de ordine autem, & interrogatione dicendum. diuidendæ propoſitiones quæcunque ſumendę ſunt ad neceſſarias, neceſſariæ autem dicuntur, per quas ſyllogiſmus fit. Quæ autem ad has ſumuntur, quatuor ſunt.

3. locus. declaratio. Aut enim gratia inductionis, vt detur vniuerſale, aut ad magnitudinem orationis, aut ad occultationem concluſionis, aut vt dilucidior ſit oratio: præter has autem nulla eſt aſſuméda propoſitio, ſed per has augere, & interrogare tentandum. (Sunt autem quę ad occultationem, certaminis gratia, ſed quia omne, quod huiuſmodi eſt, negotium ad alterum eſt, neceſſe eſt, & illis vti.)

4. locus. declaratio. Neceſſarias igitur, per quas fit ſyllogiſmus, non ſtatim præordinandum, ſed abeundum ad ſuprema. Vt non poſtulet quis contrariorum eandem diſciplinam, ſi hoc voluerit ſumere, ſed oppoſitorum: poſito enim hoc, & quoniã contrariorum eadem diſciplina ſyllogiſmo colliget, eo quòd ex oppoſitis, ſunt contraria. Si vero illam non ponat, per inductionem ſumendũ

5. locus. declaratio. proponenti in particularibus cõtrariis. Nam aut per ſyllogiſmum, aut per inductionem neceſſarias ſumendum, aut has quidem inductione, illas auté ſyllogiſmo. Quęcunq; auté valde manifeſtæ ſunt, illas quoque oportet præponere: nam

6. locus. declaratio. immanifeſtius eſt ſemper in abſceſſu, & inductione, quod ſecuturum eſt, & ſimul ipſas neceſſarias proponere, & qui non poteſt illo modo, ſumere

nere eſſe paratum, quæ vero ad has ſumptę ſunt, accipiendæ quidem illarum gratia. Vnaquaque autem earum hoc modo vtendum inducentem quidem à ſingularibus ad vniuerſalia, & à notis ad ignota: nota autem magis quæ ſecundum ſenſum, vel ſimpliciter, vel multipliciter, vel multitudini. Occultantem vero, ratiocinatione præcolligere oportet ea, per quæ ſyllogiſmus eius quod ex principio eſt debet fieri: & hæc, vt plurimum. Erit autem hoc, ſi quis non ſolum neceſſarias, ſed & earum, quæ ad illas ſunt vtiles, aliquam ſyllogizauerit. Amplius, concluſiones non dicere, ſed poſtea ratiocinatione colligere, ſubitarias. Sic enim longiſſime abſcedet ab ea, quæ ex principio poſitione: vniuerſaliter autem dicendo, ſic oportet enim interrogare qui occulte interrogat, vt interrogata omni oratione, & eo dicente concluſionem, quæratur propter quid id autem erit maxime per antedictum modum: nam ſola vltima dicta concluſione, immanifeſtum quomodo accidit, eo quòd non præuidit reſpondens ex quibus accidit, non per membra digeſtis prioribus ſyllogiſmis: minime autem per membra digeritur ſyllogiſmus concluſione, cùm non eius ſumptiones ponũtur, ſed cùm illa ſumuntur à quibus ſyllogiſmus fit. Vtile autem & non continua poſtulata ſumere, ex quibus ſyllogiſmi, ſed viciſſim ad aliam, & aliam concluſionem. Nam poſitis couenientibus iuxta ſe inuicem, magis quod accidit ex ipſis manifeſtum. Oportet autem & definitione ſumere, in quibus poſſibile eſt, vniuerſalem propoſitionem, non in ipſis, ſed in coniugatis. Nam decipiunt falſa ratiocinatione ſeipſos, quando in coniugato ſumitur definitio, ſi non vniuerſale concedunt. vt

7. locus. declaratio.

8. locus. declaratio.

9. locus. declaratio.

10. locus. declaratio.

ſi oportet ſumere, quod qui iraſcitur appetit pœnam, ſumatur autem, ira appetitus eſſe pœnæ propter apparentem paruipenſionem: manifeſtum autem, quoniam hoc ſumpto, habebimus vniuerſale quod prælegimus: at eis, qui in ipſis proponunt, ſæpe accidit, vt abnuat reſpondens: eo quòd magis ſe habeat in ea re inſtantia. vt quòd non omnis qui iraſcitur appetit pœnam: nam parentibus iraſcimur quidem, non autem pœnam appetimus. Fortaſſe autem non vera inſtantia eſt: nam à quibuſdam ſufficiens pœna eſt triſtari, ſolum, & facere pœnitere: verumtamen habet alquid veriſimile, vt non videatur irrationabiliter negare propoſitum: in iræ autẽ definitione, nõ ſimiliter facile eſt inſtãtiã inuenire. Præterea proponere par eſt, non vt propter idipſum, ſed alterius gratia cum qui proponit: nam deuitant ea, quæ ad poſitionem ſunt vtilia. Simpliciter autem dicendo, quàm maxime facere dubium, vtrum quod proponitur, an oppoſitum ſumere vult. Nam dubio exiſtente quidnam ad poſitionem eſt vtile, magis quod ſibi videtur ponunt. Amplius, per ſimilitudinem interrogare. Nam & veriſimile, & latet magis vniuerſale, vt quemadmodum ſcientia & ignorantia contrariorum eadem, ſic & ſenſus contrariorum idem: aut è conuerſo. poſtquàm ſenſus idem contrariorum, & ſcientia: hoc autem eſt ſimile inductioni, non tamen idem: nam ille quidem à ſingularibus vniuerſale ſumitur, in ſimilibus autem non eſt quod ſumitur vniuerſale, ſub quo omnia ſimilia ſunt. Oportet autẽ & ipſum ſibimet quandoq; inſtantiam ferre. Nam inſuſpecte ſe habent reſpondentes ad eos, qui videntur iuſte argumentari.

11. locus. declaratio. *12. locus. declaratio.* *13. locus. declaratio.* *14. locus. declaratio.*

Vtile

Vtile autem dicere quod conſuetum, & quod dicitur tale. Nam pigreſcunt quod ſolitum eſt dimouere, inſtantiam non habentes: ſimul autem, & quia vtuntur & ipſi talibus, cauent ea dimouere. Amplius, non ſedule agere, & ſi omnino vtile ſit. nam aduerſus ſedule agentes, magis renituntur. Et vt in ſimilitudine proponere, quod propter aliud aliquid proponitur, & non propter ſeipſum, vtile ponent magis. Amplius, non id proponere quod oportet ſumere, ſed cui conſequens, id eſt ex neceſſitate. Nam, & magis concedunt, eo quod non ſimiliter ex hoc manifeſtum ſit, quod conſecuturum eſt, & ſumpto hoc, ſumptum eſt & illud. Et id vltimo interrogare, quod maxime vult ſumere. Nam maxime prima renuunt, eo quòd plurimi interrogantium prima interrogant, circa quæ vel maxime ſtudent. Ad quoſdam autem prima quæ vtilia ſunt proponere. Nam proteruì maxime prima admittunt, niſi omnino manifeſtum ſit quod ſecuturum eſt, in fine autem proteruiunt: ſimiliter autem & quicunque arbitrantur acuti eſſe in reſpondendo, ponentes enim prima, in fine recantant, tanquam nihil acciderit ex iis quæ poſita ſunt: ponunt autem prompte, confidentes habitui, & arbitrantes nihil ſe eſſe paſſuros. Amplius, prolongare, & interponere quæ nihil ſunt vſui ad orationem, quemadmodum pſeudographia vtentes. Nam cum ſint plura, immanifeſtum in quo falſum ſit, quare & occultant quandoque interrogantes, in abſconſo proponentes ea quæ per ſe propoſita, non ponerentur: ad occultationem igitur, dictis eſt vtendum.

15. locus. declaratio.

16. locus. declaratio.

17. locus. declaratio.

18. locus. declaratio.

19. locus. declaratio.

21. locus. declaratio.

Pro Inductione Reſpondenti, loci alij.

Cap. I I.

21. locus. declaratio. ADornatum vero, inductione, & concluſione eorum quæ affinia ſunt. Inductio igitur quale quid eſt, manifeſtum: diuidere autem huiuſmodi, vt ſcientiam ſcientia eſſe meliorem, aut eo quòd exactior eſt, aut quod meliorum: & quòd ſcientiarum aliæ quidem ſunt contemplatiuæ, aliæ autem actiuæ, aliæ porro effectiuę: nam vnumquodq; talium coornat quidem orationem, at non neceſſarium eſt, vt dicatur ad

22. locus. declaratio. concluſionem. Ad dilucidationem autem exempla & ſimilitudines afferendum. Exempla autem accommodata, & ex quibus ſcimus qualia Homerus, non qualia Cherilus: ſic enim clarius

23. locus. declaratio. erit quod proponitur. Vtendum autem in diſſerendo, ſyllogiſmo quidem ad dialecticos magis, quam ad multitudinem: inductione vero contra, ad multitudinem magis. dictū eſt autem

24. locus. declaratio. & de his & prius. Eſt autem in aliqualibus quidem inducenti poſſibile interrogare vniuerſale, in aliquibus vero non facile, eo quòd non poſitum ſit ſimilitudinibus nomen omnibus commune, ſed quando oportet vniuerſale ſumere, ſic in omnibus talibus eſſe dicunt. Id autem determinare difficillimum eſt; qualia ſunt ea, quæ proferuntur huiuſmodi, & qualia non, & propter hoc ſæpenumero diſſident in diſputationibus, alij quidem dicentes, ſimilia eſſe quæ non ſunt ſimilia: alij vero dubitantes quæ ſunt ſimilia, non eſſe ſimilia. Quare tentandum in omnibus talibus, ipſum nomina effingere, vt neque reſpondenti liceat dubitare, quòd non ſimiliter quod infertur dicitur, neque interrogan-

ti

ti calumniari, vt ſimiliter dicto eo quòd plura eorum, quæ non ſimiliter dicuntur, ſimiliter videntur dici. Quando autem inducenti in pluribus non dederit vniuerſale, tunc iuſtum eſt efflagitare inſtantiam, non dicente autem ipſo in aliquibus ſic, non iuſtum eſt efflagitare, in aliquibus non ſic. Oportet enim inducentem prius ſic inſtantiam efflagitare. Efflagitandum autem inſtantias non in eo quod proponitur ferre, niſi vnum tantum ſit huiuſmodi, vt dualitas partium numerorum ſolus primus. Nam oportet, & eum, qui inſtat in altero inſtantiam ferre, aut dicere quod hoc ſolum tale eſt. Ad eos autem, qui inſtant vniuerſali, non in eodem autem inſtantiam ferunt, ſed in æquiuoco, (vt quod habeat aliquis non ſuum colorem, vel pedem, vel manum, habebit enim pictor non ſuum colorem, & cocus pedem non ſuum,) diuidendo reuera in talibus interrogandum eſt. Nam latente æquiuocatione, bene viderentur inſtare propoſitioni. Si autem non in æquiuoco, ſed in eodem inſtans præpediat interrogationem, oportet auferentem id, in quo inſtantia eſt, proponere reliquum, vniuerſale faciendo, donec ſumat quod vtile eſt. Vt in obliuione, & in oblitum eſſe, non enim concedunt eum qui amiſit diſciplinam, oblitum eſſe, eo quòd tranſeunte re amiſit quidem diſciplinam, oblitus autem non eſt. dicendum autem auferenti id, in quo inſtantiam eſt, reliquum, vt ſi permanente re amiſit diſciplinam, iccirco oblitum eſſe. Similiter autem, & contra inſtantes, quoniam maiori bono, maius opponitur malum: proferunt enim quoniam ſanitati minori bono: quam bona habitudo, maius malum opponitur: nam

25. locus. declaratio.

26. locus. declaratio.

27. locus. declaratio.

28. locus. declaratio

nam ægritudinem maius eſſe malum mala habitudine, auferendum igitur, & in hoc, in quo inſtantia eſt: nam ablato, magis ponet, vt quoniam maiori bono maius malum opponitur, niſi conferat alterum ad alterum: quemadmodum bona habitudo ad ſanitatem. Non ſolum autem eo inſtante hoc faciendum, ſed & ſi ſine inſtantia negat, eo quod præuideat aliquid talium.

29. locus. declaratio. Nam ablato eo, in quo inſtantia eſt, compelletur ponere, eo quòd non præuideat in reliquo, in aliquo non ſic eſſe. Si autem non ponat, efflagitatus inſtantiam, non habebit aſsignare. Sunt autem huiuſmodi propoſitionum, quæ in aliquo falſæ ſunt, in aliquo autem veræ, in his enim par eſt auferre, reliquum autem verum relinquere.

30. locus. declaratio. Si autem in multis proponenti non ferat inſtantiam, poſtulandum eſt ponere. Nam dialectica eſt propoſitio, ad quam ſic in pluribus ſe habentem, non eſt inſtantia.

31. locus. declaratio. Quando autem contingit idem, & ſine impoſsibili, & per impoſsibile ſyllogizare, demonſtranti quidem & non diſſerenti, nihil refert vel ſic, vel illo modo ſyllogiſmo colligere: diſſerenti autem non eſt vtendum per impoſsibile ſyllogiſmo. nam, ſi ſine impoſsibili quidem ſyllogiſmo colligat, minime fiet, vt dubitent: at, quando per impoſsibile ſyllogizant, (niſi valde manifeſtum ſit falſum eſſe,) non impoſsibile dicunt eſſe, quare non fit interrogantibus, quod volunt.

32. locus. declaratio. Oportet autem proponere quæcunque in pluribus quidem ſic ſe habent. Inſtantia autem, aut omnino non eſt, aut non in ſuperficie eſt conſpicere: nam qui non poſſunt conſpicere in quibus non ſic, tanquàm verũ quidem ſit, ponunt.

33. locus. declaratio. Non oportet autem concluſionem interrogationem facere.

facere. Alioquin autem, eo renuente non videtur fieri ſyllogiſmus: nam, & ſæpe cùm non interrogat, ſed vt ſequens infert, negant: & hoc facientes non videntur redargui iis, qui non conſpiciunt quod accidit ex iis quæ poſita ſunt: quando igitur non dicens quidem accidere, interrogabit, ille autem negabit, omnino non videtur fieri ſyllogiſmus. Non videtur autem omne vniuerſale dialectica propoſitio eſſe, vt quid eſt homo? aut quot modis dicitur bonum? eſt enim dialectica propoſitio, ad quam eſt reſpondere, ſic, vel non: ad dictas autem non eſt, quare non ſunt dialecticæ huiuſmodi interrogationes, niſi ipſe determinans, vel diuidens dicat: vt putas'ne bonum ſic, vel non ſic dicitur? nam ad talia facilis reſponſio, vel affirmando, vel negando: quapropter tentandum ſic proponere huiuſmodi propoſitiones. Simul autem, & iuſtum fortaſſe ab illo interrogare, quot modis dicitur bonum, quando hoc diuidente, & proponente, nullo modo conceſſerit. Quiſquis autem vnam orationem multo tempore interrogat, male interrogat. Nam, ſi reſpondeat quidem ei interrogatus quod interrogatur, manifeſtum quod multas interrogationes interrogat, aut frequenter eaſdem, quare aut nugatur, aut non habet ſyllogiſmum: nam ex paucis omnis ſyllogiſmus: ſi vero non reſpondeat quid, aut non increpat, aut diſcedit? Eſt autem argumentari difficile, & ſuſtinere facile ipſas ſuppoſitiones. Sunt autem talia, & quæ natura ſunt prima, & quæ poſtrema. Nam prima quidem termino egent, poſtrema vero per multa terminantur volenti continuum ſumere à primis, aut ſophiſticæ videntur argumentationes: impoſsibile

34. locus. declaratio.

35. locus. declaratio.

36. locus. declaratio.

37. locus. declaratio.

bile enim demonſtrare quidpiã eſt eum, qui non incipit à propriis principiis, & connectit vſque ad vltima: definire autem nihil ducunt reſpondentes, neque ſi interrogans definierit, aduertunt, atqui non facto manifeſto quidnam eſt quod propoſitum eſt, non facile eſt argumentari: maxime autem quod tale eſt, circa principia accidit: nam alia quidem per hæc monſtrantur, ipſa vero non contingit per alia, ſed neceſſe eſt definitione talium, vnumquodque cognoſcere.

38. locus. declaratio. Sunt autem difficile argumentabilia, & quæ valde propinqua ſunt principio. Non enim contingit plures ad hæc rationes inuenire, cùm ſint pauca media, horúmque & principiorum, per quæ neceſſe eſt monſtrare ea quæ poſt illa ſunt.

39. locus. declaratio. Terminorum autem difficile argumentabiles ij omnium maxime ſunt, quicunque vtuntur talibus nominibus, quæ primum quidem immanifeſta ſunt, ſimpliciterne dicantur, an multipliciter: adhuc autem quæ neque nota vtrum proprie, an ſecundum metaphoram de definito dicantur. Nam, quia obſcura ſunt, non habent argumenta, quia verò ignorantur ſi abſque metaphora dicitur quod tale eſt, non habet quod increpet.

40. Locus declaratio. Omnino autem omne problema quando difficile argumentabile, vel termino indigere arbitrandum eſt, vel eſt eorum quæ multipliciter, vel eorum quæ ſecundum metaphoram de definito eſſe dicantur, vel non longe à principiis, vel quia non manifeſtum eſt primum nobis hoc idem, ſecundum quem dictorum modorum eſt, quod dubitationem præſtat. Nam, cùm eſt manifeſtus modus, manifeſtum, quoniam, aut definire oportebit, aut diuidere, aut medias propoſitiones inuenire.

Nam

Nam per hæc monſtrantur vltima. In multis autem poſitionibus (non bene aſsignata definitione) non facile diſputare, ac argumentari. Vt vtrum vni contrarium, an plura: definitis autem contrariis aliquo modo, facile eſt oſtendere vtrum contingit plura eidem eſſe contraria, an non, eodem autem modo, & in aliis definitione indigentibus: videntur autem, & in diſciplinis quędam ob definitionis defectum non facile deſcribi. vt & quoniam quæ ad latus ſecat planum linea ſimiliter diuidit & lineam, & locum: definitione autem dicta ſtatim manifeſtum eſt quod dicitur. Nam eandem ablationem habent loca, & linea: eſt autem definitio eius orationis hæc. Simpliciter autem prima elementorum, poſitis quidem definitionibus; vt quid linea, vel quid circulus, facillimum oſtendere, verum non multis ad vnumquodque eorum eſt argumentari, eo quòd non ſunt multa media: ſi autem non ponantur principiorum definitiones, difficile: fortaſſe autem omnino impoſſibile. Similiter autem his, & in iis quæ ſunt circa orationes ſe habet, non igitur latere oportet, quando difficile argumentabilis eſt poſitio, quòd paſſa eſt aliquid eorum quæ dicta ſunt, quando autem erit ad dignitatem, & propoſitionem, maior labor diſputare quàm ad poſitionem. Dubitare autem poſſit quiſpiam, vtrum ponenda ſint talia, an non: nam, ſi non ponat, ſed poſcat, & ad illa diſputare, maius præcipiet, quàm quòd in principio poſitum eſt: ſi vero ponat, credet ex minus credibilius: ſi igitur oportet non difficilius problema facere ponendum, ſi autem per notiora ſyllogizare, non ponendum. An diſcenti quidem non ponendum, niſi notius ſit: exercitato vero ponend

41. locus. declaratio.

42. locus. declaratio.

43. locus. declaratio.

Dubitatio.

nendum, ſi verum ſolum videatur? quare manifeſtum, quoniam non ſimiliter, & interroganti, & docenti exiſtimandum eſſe ponendum. Quo pacto igitur interrogare, & ordinare oportet, pene ſufficiunt quæ dicta ſunt.

Loci pro reſpondente. *Cap. III.*

44. Locus. declaratio. DE reſponſione autem primum quidem determinandum, quod nam eſt opus bene reſpondentis, quemadmodum bene interrogantis. Eſt autem interrogantis quidem ſic deducere orationem, vt faciat reſpondentem dicere inopinabiliora, quàm ea, quæ propter poſitionem ſunt neceſſaria: reſpondentis vero non propter ſe apparere, accidere impoſſibile, aut quod præter opinionẽ eſt, ſed propter poſitionem: nam alterum fortaſſe peccatum, ponere primum quod non oportet, & poſitum non ſeruare aliquo modo.

45. locus. declaratio. Quia autem ſunt indeterminata iis, qui propter exercitationem, & experientiam orationes faciunt (nam nõ eædem conſiderationes, & diſcentibus, & docentibus, & cõcertantibus, neque his, & iis qui exercent ſe inuicem inſpectionis gratia: nam diſcenti quidem ponenda ſunt ſemper ea, quæ videntur, neque enim conatur falſum vllus docere, concertantium vero interrogantem quidem videri aliquid facere oportet omnino, reſpondentem autẽ nihil videri pati) & in Dialecticis congreſſionibus, quę non concertationis gratia, ſed experimenti, & inſpectionis orationes faciunt, nondum enucleatum eſt quo pacto oporteat coniectare reſpondentem, & qualia dare, & qualia non, ad bene, aut non, ſeruandam poſitionem: quoniam (inquam) nihil habemus traditum

46. locus. declaratio. ab aliis, ipſi aliquid dicere tentemus. Neceſſe

eſt

eſt autem reſpondentem ſuſtinere orationem, ponendo aut probabilem, aut improbabilem poſitionem, aut neutram, & aut ſimpliciter probabilem, aut improbabilem, aut indeterminate, vt huic alicui, vel alij. Nihil autem refert quomodocunque dum ea probabilis, aut improbabilis ſit: nam idem modus erit bene reſpondendi, vel dandi, vel non dandi quod interrogatum eſt: nam, cùm improbabilis eſt poſitio, neceſſe eſt, & concluſionem probabilem fieri: cùm vero probabilis, improbabilem: nam oppoſitum ſemper poſitionis interrogans concludet: ſi autem neque probabile, neque improbabile quod poſitum eſt, & concluſio erit talis. Quoniam autem bene ſyllogizans, ex probabilioribus, & notioribus propoſitum demonſtrat, manifeſtũ eſt, quòd quando ſimpliciter eſt improbabile quod proponitur, non dandum eſt reſpondenti, nec quod non videtur ſimpliciter, nec quod videtur quidem, minus autem concluſione videtur. Nam, cùm improbabilis eſt poſitio, probabilis eſt concluſio, quare oportet quæ ſumuntur, probabilia eſſe omnia, & magis probabilia quàm quod proponitur, ſi debet per notiora quod minus notum eſt cõcludi: quare ſi neque tale eſt quippiam eorum, quæ interrogantur, non ponendum eſt reſpondenti. Simpliciter autem ſi eſt probabilis poſitio, dilucidum eſt, quoniã concluſio ſimpliciter improbabilis: ponendũ igitur, & quę videntur omnia, & eorum quæ nõ videntur, quæcunq; minus ſunt improbabilia cõcluſione: nam ſufficienter ſic videbitur diſceptatum eſſe. Similiter autem erit, & ſi neque improbabilis, neque probabilis eſt poſitio. Nam ſic & quæ videntur omnia dandum, & eorum quæ non videntur, quæ-

47. locus. declaratio.

48. locus. declaratio.

49. locus. declaratio.

cunque minus ſunt improbabilia cõcluſione:ſic
50. *locus.* enim probabiliores accidit orationes fieri. Si
declaratio. igitur ſimpliciter quidem probabile, vel impro-
babile quod ponitur,ad ea quæ videntur ſimpli-
citer,comparatio facienda.Si autem non ſimpli-
citer probabile,vel improbabile ſit, quod poni-
tur,ſed reſpondenti,ad ſeipſum quod videtur,&
quod nõ videtur iudicando,ponendum,vel non
51. *locus.* ponendum. Si vero alterius opinionem tutetur
Declaratio reſpondens, manifeſtum, quoniam ad illius in-
telligentiam aſpiciendo, ponere ſingula debet,
& negare,quare & qui curant extraneas opinio-
nes,(vt bonum & malum eſſe idem,quemadmo-
dum Heraclitus inquit) non dant non adeſſe ſi-
mul contraria eidem,non quia non videntur eis
hæc, ſed quia ſecundum Heraclitum ſic dicen-
dum. Faciunt hoc autem & qui ſuſcipiunt abin-
uicem poſitiones, coniectant enim ac ſi is dicat,
qui ponit,manifeſtum igitur,quæ coniectandum
reſpondenti, ſiue ſimpliciter probabile,ſiue ali-
52. *locus.* cui poſitum eſt. Quoniam autẽ eſt neceſſe omne
Declaratio quod interrogatur,aut probabile,aut improbabi
le eſſe,aut neutrum,& ad orationem, aut non ad
orationem attinere quod interrogatur, ſi ſit qui-
53. *locus.* dem quod videtur. Non enim interimitur,poſito
declaratio. eo,quod in principio: ſi vero non videtur,& non
ad orationem, dandum quidem, & conſignifi-
candum quòd non videtur,ad deuitationem ab-
54. *Locus.* ſurditatis. Si vero ſit ad orationem,& videatur,
declaratio. dicendum,quoniam videtur quidem, ſed valde
propinquum ei quod in principio eſt, & interi-
55. *Locus.* mitur eo poſito quod propoſitum eſt. Si autẽ ad
declaratio. orationem quidem, valde autem probabile po-
ſtulatum,dicendum quod accidit hoc poſito, at
56. *Locus.* valde abſurdum eſſe quod proponitur. Si vero

neque

neque probabile, neque improbabile, ſi nihil *declaratio.*
quidem ad orationem, dandum nihil determinando. Si autem ad orationem, conſignificandum *57. Locus.* quod interimitur (poſito eo) quòd in principio *declaratio.* eſt. Nam, ſic & qui reſpondet nihil videbitur propter hoc pati: ſiquidem præuidens ſingula poſuerit, & qui interrogat, aſſequetur ſyllogiſmum poſitis ab eo omnibus probabilioribus concluſione. Quicunque vero non ex pro- *58. locus.* babilioribus concluſione conantur ſyllogiza- *Declaratio* re, perſpicuum, quoniam non bene ſyllogizant, quare cùm ſic interrogant, non ponendum. Si- *59. locus.* militer autem & in iis, quæ obſcure, & multi- *Declaratio* pliciter dicuntur, occurrendum eſt. Nam, quia datum eſt reſpondenti non diſcenti, dicere non diſco, & multipliciter dictum non ex neceſſitate confiteri, vel negare, manifeſtum quoniam primum quidem niſi planum ſit quod dicitur, non cunctandum vt dicat haud intelligo: nam ſæpe ex eo quod non clare interrogantibus dant, occurrit aliquid difficile. Si autem notum quidem ſit, multipliciter autem dictum, ſi in om- *60. Locus.* nibus quidem verum vel falſum ſit quod dici- *declaratio.* tur, dandum ſimpliciter quod dicitur, vel negandum: ſi vero in aliquo quidem ſit verum, in aliquo autem falſum, ſignificandum eſt quod multipliciter dicitur, & quia hoc quidem falſum, illud autem verum. Nam, cùm poſterius diſtinguitur, immanifeſtum ſi & in principio ambiguum animaduerterit. Si autem non præ- *61. Locus.* uiderit dubium, ſed in alterum aſpiciens po- *declaratio.* ſuerit, dicendum ad eum, qui in alterum ducit, quoniam non ad id aſpiciens dedi, ſed ad alterum eorum. Nam pluribus exiſtentibus quæ ſub eodem nomine, vel eadem oratione ſunt, faci-

lis eſt ambiguitas. Si vero & dilucidum ſit,& ſimplex quod interrogatur, aut ſic, aut non, reſpondendum. Quoniam autem omnis propoſitio ſyllogiſtica, aut earum aliqua eſt, ex quibus ſyllogiſmus, aut propter aliquam illarum, manifeſtum, quòd quandoque alterius gratia ſumetur, ex eo quòd plura ſimilia interrogant. Nam, aut per inductionem, aut per ſimilitudinem, plerunque vniuerſale ſumunt: ſingularia igitur omnia ponendum, ſi ſint vera & probabilia. Ad vniuerſale autem tentandum inſtantiam ferre. Nam ſine inſtantia vel quæ ſit, vel quę videatur, prohibere orationem, proteruire eſt: ſi igitur multis apparentibus, non dederit vniuerſale qui non habet inſtantiam, manifeſtum eſt, quoniam proteruit. Amplius, ſi neque contra argumentari habeat quòd nō verum, multo magis videbitur proteruire, quamuis nec hoc ſufficiat: nam complures orationes opinionibus contrarias habemus, quas difficile eſt ſoluere, velut Zenonis, quòd nō contingit moueri, neque ſtadium pertranſire: ſed non propter id, quæ ſunt oppoſita his, non ponendum, ſi igitur qui neque contra argumentari habet, neque inſtare nō ponit, dilucidum quoniam proteruit: eſt enim in diſputationibus proteruia, reſponſio pręter dictos modos ſyllogiſmi deſtructiua. Suſtinere autem & poſitionem, & definitionem, ipſum ſibiipſi oportet præargumentando. Nam ex quibus interimunt interrogantes quod proponitur, manifeſtū, quoniam iis aduerſandum. Inopinabilem vero ſuppoſitionem cauendum ſuſtinere. Erit autem inopinabilis multipliciter: nam, & ea ex qua abſona contingit dicere: vt ſi omnia dicat aliquis moueri, aut nihil, & quæcunque peioris moris eſſe eligenda, & quę

62. Locus. declaratio. *63. locus. declaratio.* *64. locus. declaratio.* *65. Locus. declaratio.* *66. locus. declaratio.*

contr

contraria conſiliis, vt quod voluptas bonum, & iniuriam facere melius quàm iniuriam pati: nam non vt orationis gratia ſuſtinentem, ſed, vt ea quæ videantur dicentem oderunt. Quæcunque vero orationum falſum ſyllogizant, ſoluendum interimendo id propter quod fit falſum. Nam non is qui quoduis interimit ſoluit, ne quidem ſi falſum eſt quod interimitur: habere enim poteſt plura falſa oratio, vt ſi quis ſumat ſedentem ſcribere, Socratem vero ſedere: accidit enim ex his, Socratem ſcribere, interempto igitur Socratem ſedere, nihil magis ſoluta eſt oratio, quamuis falſum ſit poſtulatum, ſed non propter id oratio falſa: nam ſi quis ſit ſedens, non ſcribens autem, non amplius in tali, apte accommodabitur eadem ſolutio, quare non id interimendum, ſed ſedentem ſcribere: non enim omnis qui ſedet, ſcribit. Soluit igitur omnino, qui interimit id, propter quod fit falſum: nouit autem ſolutionẽ, qui ſcit quòd propter id falſa oratio: quemadmodũ in iis quæ falſo deſcribuntur. non enim ſufficit inſtare, ne quidem ſi falſum ſit quod interimitur, ſed & id propter quod falſum aſſignandum: ſic enim erit manifeſtum vtrum præuidens aliquid, an non, facit inſtantiam.

67. locus. declaratio.

Loci communes pro interrogante, & reſpondente.

Caput IIII.

Est autem orationem prohibere concludi, quadrupliciter. Nam aut interimendo id propter quod fit falſum, aut ad interrogantem inſtantiam dicendo: ſæpe enim non ſoluit quidem: qui tamen interrogat, non poteſt longius producere. Tertium autem ad interrogata: accidit enim ex interrogatis quidem non fieri quod vo-

68. locus. declaratio.

lumus, eo quòd non bene interrogata ſint, addi-
to autem aliquo, fieri cõcluſionem. Si igitur non
amplius poteſt producere interrogans, ad inter-
rogantem erit inſtantia; ſi autẽ poteſt, ad inter-
rogata. Quartum autem, peſſima eſt inſtantiarum
quæ eſt ad tempus: nam quidam talibus inſtans
ad quæ diſputare pluris eſt temporis, quàm præ-
ſentis exercitationis: inſtantiæ igitur, vt dictum
eſt prius, quatuor modis fiunt. Solutio autem eſt
earum quæ dictæ ſunt, prima tantum: reliquæ au-
69. locus. tem prohibitiones quędam & impedimenta con
declaratio. cluſionum. Inculpatio vero orationis, & ſecun-
dum ipſam orationem, & quando interrogatur
non eadem. Plerunque enim quòd non bene diſ-
putatur oratio, is, qui interrogatur, eſt cauſa eo
quòd non concedat ex quibus probe erat diſpu-
70. locus. tare ad poſitionem: nam non eſt in altero ſolo
declaratio. bene abſoluere commune opus. Neceſſarium
igitur quandoque ad dicentem, & non ad poſi-
tionem argumentari, quando is qui reſpondet, &
cõtraria interroganti obſeruat corroborans: pro-
teruientes igitur, altercatorias, & non dialecti-
cas faciunt exercitationes. Amplius autem, quia
exercitationis & experimenti gratia, & non do-
ctrinæ huiuſmodi ſunt orationes, perſpicuum
quoniam non ſolum verum ſyllogizandum, ve-
rùm etiam falſum, nec per vera ſemper, ſed
quandoque & per falſa: ſæpe enim vero poſi-
to, interimere neceſſe eſt diſputantem, quare
proponenda falſa: quandoque autem & falſo po-
ſito, interimendum per falſa: nihil enim prohi-
bet alicui videri quæ non ſunt, magis quàm ve-
ra: quapropter ex iis, quæ illi videntur, oratio-
71. locus. ne facta magis erit ſuaſus quàm adiutus. Opor-
declaratio. tet autem eum, qui bene transfert, dialectice, &

non

non contentioſe transferre. Vt geometram geometricè, ſiue falſum, ſiue verum ſit quod concludendum eſt: quales autem dialectici ſyllogiſmi, dictum eſt prius. Quoniam autem malus particeps, qui impedit commune opus, patet quòd & in orationibus: nam commune quippiam quod proponitur & in illis eſt, præterquam in concertantibus: his autem non eſt eundem vtriſque finem aſſequi: nam plures vno impoſſibile eſt vincere. Differt autem nihil ſiue in reſpondendo, ſiue id interrogando fiat: nam & qui contentioſe interrogat, praue diſputat: & qui in reſpondendo non dat quod videtur, neque ſuſcipit quicquam quod vult interrogans interrogare. Manifeſtum igitur ex iis quæ dicta, quòd non ſimiliter inculpandum & ſecundum ſeipſam orationem, & interrogantem. Nam nihil prohibet orationem quidem prauam eſſe, interrogantem vero vt poſſibile eſt optime contra reſpondentem diſceptare: nam contra proteruos non poſſibile fortaſſe ſtatim ſumere quales quis vult, ſed quales fieri poſſibile faciendi ſyllogiſmi. Quoniam autem eſt indeterminatum quando contraria, & quando ea, quæ ſunt in principio ſumunt homines (nam plerunque per ſeipſos dicentes contraria dicunt: & abnuentes prius, dant poſterius, eo quòd interroganti & contraria, & quæ in principio, plerunque obediunt) neceſſe eſt prauas fieri diſputationes: cauſa autem eſt qui reſpondet hæc quidem non dans, illa autem talia dans: manifeſtum igitur, quoniam non ſimiliter inculpandum & interrogantes, & orationes. Orationis autẽ ſecundum ſeipſas quinque ſunt inculpationes. Prima quidẽ quando ex interrogatis non concluditur neque quod propoſitum eſt, neque omnino quicquam,

72. locus declaratio.

73. locus. declaratio.

Inculpationes orationis quinq.

cùm ſint vel falſa,vel inopinabilia, aut omnia, aut plurima,in quibus conſiſtere debet cõcluſio: & neque ablatis quibuſdam,neque additis,neque his quidem ablatis,illis vero additis, fit concluſio.Secundo autem,ſi ad poſitionem non fiat ſyllogiſmus,& ex talibus, & eo modo quo dictum eſt prius. Tertia vero ſi additis quibuſdam fiat ſyllogiſmus:hæc autem ſint deteriora iis,quæ interrogantur, & minus probabilia concluſione, etiam ſi ablatis quibuſdam, nam quandoque ſumunt plura neceſſariis: quare non eo quòd hæc ſunt,fit ſyllogiſmus.Amplius,ſi ex inopinabilioribus, & minus credibilibus concluſione, aut ſi ex veris,ſed maiore opera indigentibus demonſtrari, quàm problema:non oportet autẽ ex omnibus problematis ſyllogiſmos exiſtimare ſimiliter probabiles eſſe, & ſuaſibiles: natura enim ſtatim ſunt aliqua quidem faciliora, alia vero difficiliora eorum,quæ interrogantur:quare,ſi ex aliquibus vt fieri poteſt maxime probabilibus, coniecturam fecerit.diſputatum bene eſt. Manifeſtum igitur,quoniam orationis non eadem inculpatio, & ad problema, & ſecundum ſe. Nàm nihil ſecundum ſe quidem orationem prohibet eſſe vituperabilem,ad problema autem laudabilem:& rurſum ediuerſo ſecundum ſe quidem laudabilem,ad problema autem vituperabilẽ:quando ex pluribus eſt facile cum probabilibus, tum veris concludere.Erit autem quandoque oratio etiam concludens quàm non concludens deterior,quando illa quidem ex abſurdis concludit, cùm non ſit tale problema: hæc autem indigeat talibus quæ ſunt probabilia & vera, & nondum ex aſſumptis ſit oratio. Eos autem, qui per falſa verum concludunt,non iuſtum eſt inculpare. Nã

74.locus. declaratio. (margin, beside "coniecturam fecerit")

75. locus. declaratio. (margin, beside "veris concludere")

76. locus. declaratio. (margin, beside "ex aſſumptis")

falſum

falſum quidem ſemper neceſſe eſt per falſa ſyllogizare: verum autem eſt quandoque per falſa ſyllogizare, manifeſtum autem id ex analyticis. Cùm autem demonſtratio ſit alicuius dicta oratio: ſi aliquid eſt aliud quod ad cõcluſionem nullo modo ſe habet, non erit ex illo ſyllogiſmus: ſi autem appareat, ſophiſma erit, non demõſtratio. Eſt autem philoſophema quidem, ſyllogiſmus demonſtratiuus: epichirema autem, ſyllogiſmus dialecticus: ſophiſma vero, ſyllogiſmus contentioſus: aporema autem ſyllogiſmus dialecticus contradictionis. Si vero ex vtriſque quæ videantur, aliquid oſtendatur, non autem ſimiliter videantur: nihil prohibet quod oſtenditur magis altero videri. Sed ſi hoc quidem videatur, illud autem neutra parte: aut ſi hoc quidem videatur, illud autem non videatur: ſimiliter quidem ſimiliter vtique erit, & non: ſi autem magis alterum, ſequetur quod eſt magis. Eſt autem quoddam & idem ad ſyllogiſmos peccatum, quando oſtenditur per longiora quod contingit per breuiora, & quæ orationi adſunt. Vt quòd eſt opinio magis altera, quàm altera: ſi quis petat ipſum quodque maxime eſſe, eſſe autẽ opinabile, ipſum quod vere eſt: quare quorundam magis eſſe ipſum: ad quod autem magis, magis dicitur eſſe: eſſe autem & ipſam opinionem veram: an erit accuratius, quàm par ſit exigens quædam? petitum eſt autem & ipſam opinionem veram eſſe, & ipſum quodque maxime eſſe, ac ſi ipſa opinio vera certior ſit: ſed quæ nequitia maior, quàm quæ facit circa id cuius eſt oratio, latere cauſam? oratio autem eſt manifeſta vno quidem modo, & publiciſſimo, ſi ſit concludens ſic, vt nihil oporteat interrogare: vno autem & qui maxime dicitur: cum ſumpta

77. locus. declaratio.

78. locus. declaratio.

quidem ſint ex quibus neceſſarium eſt concluſionē eſſe quæ quidem ſint per concluſiones concluſa, etiam ſi id omittitur quod valde probabile eſt. Falſa autem oratio vocatur quadrupliciter. Vno quidem modo quando apparet concludere quæ non concludit: vocatur autem apparens, litigioſus ſyllogiſmus. Alio modo, quando concludit quidem, non tamen ad propoſitum: quod accidit maxime in iis quæ ad impoſſibile ducunt. Aut ad propoſitum quidem concludit, non tamen ſecundum propriam diſciplinam: hoc autem eſt, ſi ea, quę non eſt medicinalis, videatur eſſe medicinalis, aut geometrica, quæ non eſt geometrica, aut dialectica, quæ non eſt dialectica, ſiue verū, ſiue falſum ſit quod accidit. Alio autem modo, ſi per falſa non concludit: huius autē erit quandoq; quidem concluſio falſa; quandoque autem vera: nam falſum quidem ſemper per falſa concludit, verum autem poſſibile eſt & non per vera: vt dictum eſt prius. Quod autem falſa ſit oratio, dicentis peccatum potius eſt, quàm orationis: at ne quidem dicentis ſemper, ſed cùm lateat ipſum quod falſam orationem dixit aliquam: eo quòd ab ipſo ſuſcipimus cum pluribus veris quippiam amplius: ſi ex iis quæ maxime videntur interimit aliquid verorum (talis enim exiſtēs, verorum demonſtratio eſt) oportet ſanè poſitorum aliquid non eſſe omnino, quare erit huius demonſtratio. Si autem verum concludat per falſa, & valde abſurda, compluribus deterior erit quæ falſum ſyllogizant: erit autem talis, & quæ falſum concludit. Quare manifeſtum quòd prima quidem conſideratio orationis ſecundum ſeipſam eſt, ſi concludit: ſecunda autem, vtrum verum an falſum: tertia vero, ex qualibus quibuſdam. Nam ſi ex

79. locus. declaratio.

falſis

falſis quidem, opinabilibus autem, rationabilis: ſi autem exiſtentibus quidem, ſed inopinabilibus, praua: ſi vero & falſa & valde inopinabilia ſint: dilucidũ quod praua, aut ſimpliciter, aut ad rem. Id autem, quod in principio & cõtraria quonam pacto peteret interrogans, ſecundum veritatem quidem in analyticis dictum eſt, ſecundum opinionem vero nunc dicendum eſt. Petere autem videntur id quod eſt in principio quinq: modis. *80. locus. declaratio.* Manifeſtiſſimo quidem & primo, ſi quis idipſum quod monſtrari oporteat, petat: hoc autem in eo ipſo quidem non facile latere poteſt, in ſynonymis autem, & in quibuſcunque nomen & oratio idem ſignificat, magis. Secundo autem, quando quod particulariter oporteat demõſtrare vniuerſaliter quis petat: vt qui argumentatur quòd contrariorum vna diſciplina, omnium oppoſitorum poſtulauerit vnã eſſe: nam videtur id quod oportebat ſecundũ ſe oſtendere, cum aliis petere pluribus. Tertio, ſi quis quid vniuerſaliter eſt oſtendere propoſitum, particulariter petat. vt ſi de omnibus contrariis propoſitum eſt, de aliquibus poſtulet: videtur enim hic quod cum pluribus oportebat oſtendere ſecundum ſe, extra petere. Rurſus, ſi quis diuidens patat problema: vt, ſi oportet oſtendere medicinam ſani & ægri, extra vtrunq; poſtulet: aut ſi quis eorum, quæ ſequuntur ſe inuicem ex neceſſitate, alterum petat: vt latus incommenſurabile eſſe diametro, ſi oporteat oſtendere quòd diameter lateri. Aequaliter autem & contraria petũt ei quod ex principio eſt. Nam primo quidem ſi quis oppoſita petat ſecundum affirmationem & negationem: Secundo autem cõtrattria ſecundum oppoſitionem: vt bonum & malum idem: Tertio vero, ſi quis vniuerſaliter poſtulãs,

81. locus. particulariter petierit cõtradictionem. Vt ſi quis *declaratio.* ſumens contrariorum vnam diſciplinam, ſani & ægri alteram eſſe petat: aut ſi hoc petens, in vniuerſali oppoſitionem tentet ſumere. Rurſum, ſi quis petat contrarium ei quod ex neceſſitate accidit per ea quæ poſita ſunt: & ſi quis ea quidẽ non ſumat quæ oppoſita, at alia petat duo, ex quibus erit oppoſita contradictio. Differt autem contra-

82. locus. ria ſumere tãtillum ab eo quod eſt in principio: *declaratio.* quoniam huius quidem eſt peccatum ad concluſionem (nam ad illam aſpicientes, quod in principio eſt dicimus petere) contraria autem ſunt in propoſitionibus, eo quòd ipſæ aliquo modo ſe habent adinuicem. Ad gymnaſiam autem & exercitationem talium orationum primum quidẽ conuertere aſſueſcere oportet orationes. Sic enim & ad id, quod dicitur, copioſius nos habebimus, & in paucis, plures ſciemus orationes: nam conuertere eſt tranſumentem concluſionem cum reliquis interrogationibus interimere vnum quippiam eorum quæ dicta ſunt: neceſſe eſt enim, ſi concluſio non eſt, vnam aliquã interimere propoſitionum, ſiquidẽ omnibus poſitis neceſſe erat concluſionem eſſe. Ad omnẽ autem poſitionem & quod ſic, & quod non ſic argumentum conſiderandum, & cùm inueneris, ſolutionem ſtatim quærendum. Sic enim ſimul accidet & ad interrogandum, & ad reſpondendum exerceri: & ſi ad nullum alium habemus, apud noſipſos ſenſim comparanda ſunt quæ attinent ad ipſam poſitionem argumenta: nam id ad cogendum multam copiam præbet, & ad redarguendum magnum habet adiumentum, quando quiſpiam promptus eſt argumẽtari, & quòd ſic & quòd non ſic: nam ad contraria accidit facere obſeruationem, & ad

ad cognitionem, & ea (quæ ſecundum philoſo-
phiam eſt) peritiam poſſe conſpicere, & conſpe-
xiſſe quæ ab vtraque accidunt ſuppoſitione, non
paruum inſtrumentum: reliquum enim horum, re
cte eligere alterum: oportet autem ad id, quod ta
le eſt, eſſe bono ingenio: & hoc eſt ſecundum ve-
ritatem bonum ingenium, poſſe bene eligere ve-
rum, & diffugere falſum: quod qui nati ſunt be-
ne, poſſunt probe facere: nam qui amant, & qui
odiunt, quod profertur facile diſcernunt opti-
mum. Et ad ea, quæ ſæpiſſime incidunt pro- *84. locus.*
blemata, ſcire oportet orationes, & id maxime *declaratio.*
de primis poſitionibus. Nam in his faſtidiunt ſæ-
pe qui reſpondent. Amplius, terminorum copio- *85. locus.*
ſos eſſe oportet, & probabilium, & primorum ſe *declaratio.*
habere promptos: nam per hæc fiunt ſyllogiſmi.
Tentandum autem & ea, in quæ ſæpiſſime inci- *86. locus.*
dunt diſputationes, tenere. Nam quemadmodum *declaratio.*
in Geometria ante opus eſt circa elementa exer-
citatum eſſe, & in numeris circa capitales prom-
pte ſe habere, & multum refert ad hoc, & alium
numerum cognoſcere multiplicatum. ſimiliter
quoque & in orationibus promptum eſſe ad prin
cipia, & propoſitiones memoria ſcire oportet: nã
perinde ac in memoriæ ſenſorio ſolum loci po-
ſiti ſtatim faciunt ipſas res memorare: & hæc fa-
ciunt ad ratiocinandum promptiorem, eo quòd
ad determinatas illas inſpiciat ſecundum nume-
rum. Propoſitionémque communem magis quàm *87. locus.*
poſitionem in memoria ponendum. Nam princi *declaratio.*
piorum & ſuppoſitionum copioſum eſſe medio- *88. locus.*
criter, difficile. Amplius, orationem vnam plures *declaratio.*
facere aſſueſcendum, velut ij, qui occultiſſime
abſcondunt. Tale autem erit, ſi quis quàm pluri-
mum

mum abſcedat ab affinitate eorum, de quibus eſt oratio: erunt autem priores orationum vniuerſales maxime, quæ id pati poſſint, vt quoniam non eſt vna plurium diſciplina: ſic enim & in iis, quę ſunt ad aliquid, & in contrariis, & coniugatis eſt.
89. Locus. declaratio. Oportet autem & reminiſci vniuerſales facere orationes, tametſi facerit diſputãs particulariter. Sic enim & plures licebit vnam facere: ſimiliter autem & apud Rhetores in enthymematibus. Eundem autem quàm maxime fugere, cõtra vniuerſale ferre ſyllogiſmos.
90. locus. declaratio. Et ſemper oportet conſiderare orationes, ſi in pluribus communibus diſputantur.
91. Locus. declaratio. Nam omnes particulares in vniuerſali diſputatæ ſunt, & ineſt in particularibus eius, quod eſt vniuerſale, demonſtratio, eo quòd non eſt ſyllogizáre quicquam ſine vniuerſali.
92. Locus. declaratio. Exercitatio autem facienda, inductiuarum quidem ad rudem, ſyllogiſticarum autem ad expertum. Et tentandum accipere ab iis quidem, qui in ſyllogiſmis triti ſunt propoſitiones, ab iis vero, qui in
93. locus. declaratio. inductionibus, ſimilitudines: in hoc enim vtrique
94. locus. declaratio. exercitati ſunt. Omnino autem exercitationis gratia diſceptantibus tentandum afferre aut ſyllogiſmum de aliquo, aut propoſitionem, aut ſolutionem, aut inſtãtiam, ſiue recte quis dicat, ſiue perperam, vel ipſe, vel alter, & ad quippiam vterque. Ex his enim facultas, exercitatio autem, facultatis gratia. Et maxime circa propoſitiones, & inſtantias: eſt enim, vt ſimpliciter dicam, dialecticus, propoſitiuus, & inſtantiuus: eſt autem proponere quidem, vnum facere quæ ſunt plura. Oportet enim vnum omnino ſumere ad quod eſt oratio: inſtare autem quod vnum eſt, facere plura: nam aut diuidit, aut interimit: hoc quidem dans, illud autem non dans, eorum quæ propoſi-

ta ſunt. Non eſt autem cum omni diſputandum, neque contra quemlibet exercitandum. Nam neceſſe ad aliquos, prauas fieri orationes: ab eo enim qui omnino tẽtat apparere, diffugiendum: iuſtum autem omnino tentare ſyllogiſmo concludere, veruntamen non pulchrum, eo quòd non oportet aduerſus quoſlibet facile cõſiſtere, quandoquidem neceſſe eſt paruiloquium inde emergere: nam qui exercitati ſunt, non poſſunt abſtinere à diſputatione, ſine altercatione. Oportet autem & factas habere orationes ad huiuſmodi problemata, in quibus cum pauciſſimorum copia eas ad quàmplurima vtiles habeamus, illæ vero ſunt vniuerſales, & ad quas in promptu quippiam adinuenire difficile. eſt.

95. locus declaratio.

96. locus.

*

Ariſtotelis Topicorum libri octaui Finis.

*

ARISTOTELIS STAGIRITAE PERIPATETICORVM PRINCIPIS

ELENCHORVM LIBER PRIMVS.

SVMMA LIBRI.

De intentione libri, & generibus diſputationum: De Locis Sophiſticarum in Dictione, & extra Dictionem redargutionum: De Cauſis deceptionum, captionum ſophiſticarum: De veris, & falſis redargutionibus: De interrogatione tentatiua, & quid inter Contentioſum, Sophiſticumq́ interſit: Demum de captionibus Nugationis, & Sollœciſmi, occultationeq́ Sophiſtica contra moleſte reſpondentes.

Quid intendit, & aliquem ſyllogiſmum ſophiſticum eſſe.

Cap. I.

DE ſophiſticis autem redargutionibus & de iis quæ videntur redargutiones (ſunt autem captioſæ ratiocinationes, at non redargutiones) dicamus oportet, incipientes ſecundum naturam à primis. quòd

quòd igitur hi quidem ſyllogiſmi, illi autẽ,cum non ſint, videntur,manifeſtum eſt. Nam quemadmodum & in aliis id fit per quandam ſimilitudinem, ſic & in orationibus ſe habet: etenim hi quidem habitum probe habent, illi vero videntur, ex tribu tumentes, & componentes ſeipſos, & pulchri: hi quidem ob pulchritudinem, illi autem videntur ſeipſos fucantes. Et in animatis quoque ſimiliter: nam & illorum hæc quidem argentum, iſta vero aurum reuera ſunt, illa non ſunt quidem, apparent autem ſecundum ſenſum: vt lithargyrina, & ſtannea, argentea, & felle tincta, aurea: eodem autem modo & ſyllogiſmus, & redargutio: hæc quidem eſt, illa vero non eſt, apparet autem propter imperitiam: nam imperiti velut diſtantes, à longe ſpeculantur. Nam ſyllogiſmus quidem ex quibuſdam eſt poſitis, vt colligamus aliquid aliud ex neceſſitate ab iis, quæ poſita ſunt per ea, quæ poſita ſunt: redargutio autem ſyllogiſmus eſt, cum contradictione cõcluſionis: illi vero id quidem non faciunt. Videntur autem ob multas cauſas, quarum vnus locus aptiſsimus, & publiciſſimus per nomina. Nã quia fieri non poteſt vt res ipſas ferentes diſputemus, ſed nominibus pro rebus, vtimur ſignis: & quod accidit in nominibus, in rebus quoque arbitramur accidere: quemadmodum ij, qui calculis ſupputant, id autem non eſt ſimile: nam nomina quidem finita ſunt, & orationum multitudo, res vero numero infinitę ſunt: neceſſe eſt igitur plura eandem orationem, & nomen vnum ſignificare: quemadmodum igitur & illi, qui non ſunt prompti calculos ſuſtinere, à ſcientibus decipiuntur, eodem quoque modo & in orationibus, qui nominum virtutis ſunt

ignari, perfacile captionibus hallucinantur, & ipſi diſputantes, & alios audientes: ob hanc igitur cauſam,& eas, quæ dicendæ ſunt, eſt ſyllogiſmus, & redagutio apparens, atque non exiſtens.

De generibus diſputationum. *Cap. II.*

QVoniam autem quibuſdam magis operæpretium eſt videri eſſe ſapientes, quam eſſe & non videri (eſt enim ſophiſtice, apparens ſapientia, non exiſtens autem: & Sophiſta pecuniarum aucupator ab apparente ſapientia: & non exiſtente:) manifeſtum profecto eſt, quoniam neceſſarium eſt illis & ſapientis opus videri facere magis, quàm facere, & non videri. Eſt autem (vt vnum ad vnum dicamus) in vnoquoque opus ſapientis, non mentiri quidem ipſum de quibus nouit, mentientem autem manifeſtare poſſe. Hæc autem ſunt, hoc quidem in eo quòd poteſt dare orationem, illud autem in eo quòd ſumere. Neceſſe eſt igitur illos, qui volunt ſophiſtice agere, dictarum orationum genus quærere. Operæ enim pretium eſt eis: nam huiuſmodi poteſtas faciet videri ſapientes, cuius ſunt deſiderium habentes. Quod autem tale orationum genus eſt, & quod talem appetunt poteſtatem illi, quos vocamus ſophiſtas, manifeſtum eſt. Quot autem ſunt ſpecies ſophiſticarum orationum, & ex quot numero poteſtas ea conſtat, & quot partes contingit eſſe negotij, & de aliis, quæ ſuffragantur ad hanc artem, nunc dicamus. Sunt igitur ad diſputandum, orationum genera quatuor: doctrinales, dialecticæ, tentatiuæ, contentioſæ. Et doctrinales quidem ſunt, quę ex propriis principiis cuiuſque diſciplinæ, & non ex iis, quæ videntur reſpondenti colligunt

Sapiētis officia duo.

Genera diſputationū

ligunt: nam oportet credere eum, qui dicit. Dialecticæ autem, quæ ex probabilibus collectiuæ ſunt contradictionum. Tentatiuæ vero, quæ ex iis colligunt, quæ videntur reſpondenti, & quæ neceſſarium eſt enim ſcire qui ſimulat ſe habere ſcientiam, quomodo determinãdum eſt in aliis. Porro contentioſæ, quæ ſunt ex iis, quæ apparent probabilia, apparentes ſyllogiſticæ. De demonſtratiuis autem in Analyticis dictum eſt: de dialecticis vero, & tentatiuis, & in aliis: de altercatoriis autem & contentioſis nunc dicendum.

Fines Sophiſtæ, & loci ſophiſtici in dictione.

Caput III.

PRimum igitur ſumendum eſt quot cõiectant qui in orationibus decertant, & coaltercantur. ſunt autem hæc quinque numero: redargutió, falſum, inopinabile, ſolœciſmus, & quintum, quod eſt facere nugari eum, qui condiſputat: hoc autem eſt frequenter cogere idem dicere; aut quod non eſt, ſed quod apparet quodque eſſe horum. Nam maxime volunt apparere redarguere: ſecundum auté, falſum aliquid monſtrare: tertium vero, ad hoc quod eſt inopinabile ducere quartum, ſolœciſmo vti facere: hoc autem eſt facere ſecundum locutionem barbarizare ex oratione reſpondentem. Vltimum autem, idem frequenter dicere. Modi autem redarguendi ſunt duo: nam alij quidem ſunt propter dictionem, alij vero extra dictionem. Sunt autem ea quidem, quæ propter dictionem faciunt phantaſiam, ſex numero: hæc quidem ſunt, æquiuocatio, amphibolia, compoſitio, diuiſio, accentus, & figura dictionis. Huius autem fides, & ea quæ eſt per inductioné, & ſyllogiſmus: & ſi qua

De locis in dictione, & primo de æquiuocatione.

ſumatur alia, & quòd totidem modis, ſi eiſdem nominibus, & eiſdem orationibus, non idem ſignificamus. Sunt autem propter æquiuocationem huiuſmodi orationes, vt quod diſcunt ſcientes: nam ea quæ memoriæ prodita ſunt, diſcunt grammatici. Diſcere enim æquiuocum eſt ad intelligere eum, qui vtitur diſciplina; & ad accipere diſciplinam. Ea rurſus, quod mala bona ſunt: nam quæ expediunt, bona ſunt: mala autem expediunt. Duplex enim expediens eſt, & neceſſarium, quod accidit plerunque in malis (eſt enim quoddam malum, neceſſarium) & bona cumque expedientia dicimus eſſe. Amplius autem, eundem ſedere, & ſtare, & ægrotare, & ſanum eſſe: nam qui ſurgebat ſtat, & qui ſanabatur, ſanus eſt: ſurgebat autem ſedens, & ſanabatur ægrotans: ægrotantem enim quamlibet facere, aut pati non vnum ſignificat, ſed quandoque quidem qui nunc ægrotat, aut ſedet, quandoque autem qui ægrotabat prius: verumtamen ſanabatur quidem ægrotans, cùm ægrotans: ſanus eſt autem non cùm ægrotans, ſed ægrotans non nunc, ſed prius. Propter autem amphiboliam ſunt orationes tales: velle capere me pugnantes. Et putáſne quòd quis cognoſcit, id cognoſcit? nam & cognóſcétem & cognitum contingit vt cognoſcentem ſignificare hac oratione. Et putas quòd quis videt, id videt? videt autem columnam: quare columna videt. Et putas quod tu dicis eſſe, id tu dicis eſſe? dicis autem lapidem eſſe: quare tu lapis, dicis eſſe. Et putas eſt ſilentia dicere? duplex enim eſt & id, ſilentia dicere: hoc quidem eos, qui dicunt ſilere, illud autem ea, quæ dicuntur. Sunt autem tres modi ſecundum æquiuocationem, & amphiboliam:

De loco ab Amphibolia.

vnus

vnus quidem, quando nomen, vel oratio plura ſignificat principaliter: vt aquila, vel canis. Alius autem, quando ſoliti ſumus ſic dicere. Tertius vero, quando compoſitum plura ſignificat, ſeparatum vero ſimpliciter, vt ſcire literas: nam vtrunque fortaſſe vnum quidem ſignificat, & ſcire, & literæ: ambo autem plura, aut literas ipſas ſciētiam habere, aut literarum, alium. Amphibolia igitur, & æquiuocatio propter hos modos ſunt. Propter compoſitionem vero huiuſmodi ſunt: vt poſſibile eſt ſedentem ambulare, & non ſcribentem, ſcribere: non enim idem ſignificat, ſi diuidens quis dicat, & componens quod poſſibile eſt ſedentem ambulare, & non ſcribentem ſcribere: & hoc identidem, ſi quis componat non ſcribentem ſcribere, ſignificabit profecto, quod habet poteſtatem, vt non ſcribens ſcribat: ſi quis autem non componat, quoniam habet poteſtatem quando non ſcribit, vt ſcribat. Et diſcit nunc literas, ſi quis didicit quas ſcit. Amplius, quòd vnum ſolum poteſt ferre, plura poteſt ferre. Propter vero diuiſionē quod quinq; ſunt duo, & tria paria, & imparia. Et quod maius æquale: tantundem enim eſt maius & adhuc amplius: nam eadem oratio diuiſa, & compoſita non idem ſemper videbitur ſignificare. Vt ego poſui te ſeruum exiſtentem liberū. Et hoc, quinquaginta virum, centum heros liquit Achilles. Propter accentum autem in iis, quę ſunt ſine ſcriptura, non facile dialecticis facere orationem: in ſcripturis autem & poëmatibus magis. Vt & Poëtam defendunt nonnulli aduerſus redarguentes quaſi hic abſurde locutum. Nec gemere aëria ceſſabit turtur ab vlmo, quòd pentemimeri vſus ſit, & turture fœminino. Soluunt enim id

Cū poëtam dicit Homerū intelligit, cuius hic Ariſto. carmina citat. verū q̄ ea noſtris accētibus non accōmodari queūt, interpres pro illu Virgilij qui latinorū eſt Homer. carmina poſuit.

accentu: dicentes quòd aëria accentum finalem longum habet, & non ad turtur, ſed ab vlmo, vt epithetum debet referri; & id de Niſo, & Euriálo cùm Rutulos vino, ſomnóque ſepultos intellexiſſent.

Cætera per terras, omnes animalia ſomno
Laxabant curas, & corda oblita laborum.

Talia igitur propter accentum ſunt. Quæ autem propter figuram dictionis ſunt, accidunt, quando non idem vt idem interpretatur, vt maſculinum, fœmininum; vel fœmininũ, maſculinum: vel quod inter hæc, eſt alterum horũ: vel rurſus quale, quantum: vel quantum, quale: vel faciens, patiens: vel diſpoſitum, facere: & alia, ceu diuiſum eſt prius. Nam eſt aliquid, quod non eſt eorum quæ ſunt facere, vt eorum quæ ſunt facere, aliquid dictione ſignificare, vt valere. Similiter figura dictionis dicitur ei, quod eſt ſecare, vel ædificare, quamuis illud quidem quale quid, & affectum quodam modo ſignificet, hæc vero facere aliquid: eodem autem modo & in cæteris. propter igitur dictionem redargutiones ex his exiſtunt.

De locis redargutionum ſophiſticarum extra dictionem.

Caput IIII.

EArum vero, quę extra dictionem ſunt captionum, ſpecies ſunt ſeptem. Vna quidem propter accidens: ſecunda autem propter id, quod ſimpliciter, vel non ſimpliciter, ſed aliquo modo, aut vbi, aut quando, aut aliquid dicitur: tertia autẽ propter redargutionis ignorantiam: quarta vero propter conſequens: quinta autem prop

propter id, quod eſt in principio ſumere: ſexta propter id quod non eſt cauſa, vt cauſam ponere: ſeptima vero propter plures interrogationes vnam facere. Propter igitur accidens captiones ſunt, quando ſimiliter quodcunq; exiſtimabitur rei & accidenti ineſſe: nam, quia multa eidem accidunt, non eſt neceſſe omnibus prædicatis & ei de quo prædicantur illa omnia ineſſe: nam omnia ſic erunt eadem, quemadmodum ſophiſtæ dicunt: vt ſi Coriſcus eſt alter ab homine, ipſe eſt alter à ſe, eſt enim homo: aut ſi à Socrate alter, Socrates autem homo, ab homine alterum dicunt eſſe confeſſum, eo quòd accidit (à quo dixit alterum eſſe) hunc eſſe hominem. Propter id autem, quòd hoc quidem ſimpliciter, illud autem aliquo modo, & non præcipue, quando quod in parte dicitur, vt ſimpliciter dictum ſumitur: vt ſi nõ ens eſt opinabile, quod nõ ens eſt: non enim eſt idem eſſe quiduis, & eſſe ſimpliciter. Aut rurſum, quoniam quod eſt non eſt, ſi eorum quæ ſunt quippiam non eſt, vt ſi non eſt homo: nã non idem eſt non eſſe quiduis, & non eſſe ſimpliciter: apparet autem, eo quòd perquam propinquum eſt dictione, & parum differat eſſe quiduis, ab eo quod eſt eſſe, & non eſſe quiduis ab eo quod eſt non eſſe. Similiter autem propter id, quod eſt aliquo modo, & ſimpliciter: vt ſi Indus, cùm ſit totus niger, albus eſt dentibus, albus igitur & non albus eſt. Aut ſi ambo aliquo modo, quod ſimul contraria inerunt: tale autem in quibuſdam quidem, cuilibet facile eſt conſiderare. Vt ſi ſumens Aethiopem nigrum eſſe, dentibus dicat quòd albus: ſi ergo ibi albus, quòd niger, & non niger, putabit diſputaſſe ſyllogiſtice, cùm perfecerit interrogationem.

In quibuſdam vero latet frequenter, in quibuſcunque cum aliquo modo dicatur, ſimpliciter videtur ſequi: & in quibuſcunque non facile eſt conſiderare vtrum eorum præcipue ſit aſſignandum. Fit autem tale in quibuſcunque ſimiliter ſunt oppoſita: nam videntur vt ambo, aut neutrum dandum eſſe ſimpliciter prædicari: vt ſi dimidium quidem album, dimidium vero nigrum, vtrum album, an nigrum? Quæ autem ſunt propter id, quod non determinatur quid eſt ſyllogiſmus, aut quid redargutio, fiunt propter omiſſionem orationis. Nam redargutio eſt contradictio vnius & eiuſdem, non nominis, ſed rei, & nominis non ſynonymi ſed eiuſdem ex iis quæ data ſunt ex neceſſitate, non connumerato eo quod erat in principio, ſecundum idem, & ad idem, & ſimiliter, & in eodem tempore. Hoc autem modo fieri poteſt, vt quis falſum dicat de aliquo: quidam autem omittentes aliquid eorum, quæ dicta ſunt, apparent redarguere: vt quod idem duplum & non duplum: nam duo vnius quidem dupla, tria autem non dupla. Aut ſi eiuſdem idem duplum, & non duplum, ſed non ſecundum idem: nam ſecundum longitudinem duplum, ſecundum latitudinem non duplum. Aut ſi eiuſdem, & ſecundum idem, & ſimiliter, ſed non ſimul: quare eſt apparens redargutio. Trahat autem aliquis hanc & in eas, quæ ſunt propter dictionem. Quæ autem propter id, quod in principio erat ſumuntur, fiunt quidem ſic & tot modis quot modis contingit quod in principio eſt petere: videntur autem redarguere, eo quòd non poſſit quis inſpicere idem, & diuerſum. Quæ vero propter conſequens eſt redargutio, ideo eſt quòd putent

Redargutio quid.

putent conuerti conſequentiam:nam,ſi cùm hoc eſt ex neceſſitate, illud ſit: & cùm illud eſt, putant & alterum eſſe ex neceſſitate: vnde & quæ ob opinionem ex ſenſu ſunt, deceptiones fiunt: nam ſæpe eſſe mel, fel ſuſpicati ſunt, eo quòd ſequitur flauus color mel. Et quia accidit terram, pluuia madidam fieri, etiam ſi ſit madida, opinantur pluiſſe: id autem non neceſſarium eſt. In rhetoricis quidem quæ ſecundum ſignum fiunt demonſtrationes, ex conſequentibus ſunt: nam volentes oſtendere quòd adulter, quod conſequens eſt, accipiunt. quòd comptus, aut quod videtur noctu errabundus: pluribus autem hæc quidem inſunt, prædicatum tamen non ineſt. Similiter autem & in ratiocinatiuis: vt eſt Meliſſi oratio, quod infinitum eſt vniuerſum:ſumens autem vniuerſum ingenitum (nam ex nihilo nihil fieri) quod autem factum eſt ex principio fieri:ſi igitur non factum eſt,principium non habet vniuerſum, quare infinitum: non neceſſe eſt autem hoc accidere,non enim ſi omne quod factum eſt, principium habet, etiam quicquid principium habet, factum eſt: quemadmodum neque ſi febriens calidus, etiam calidum neceſſe eſt febrire. Quæ vero propter non cauſam, vt cauſam: cum aſſumitur quòd non cauſa eſt, tanquam propter illud fiat redargutio: accidit autem tale, ad impoſsibile ſyllogiſmus: neceſſarium enim eſt in his aliquid interimere ex iis, quæ poſita ſint: ſi ergo enumeretur in neceſſariis interrogationibus ad id, ad quod accidit impoſsibile, videbitur propter id ſæpe fieri redargutio,vt quod non eſt anima,& vita idem: nam ſi generatio corruptioni eſt contrarium, & alicui corruptioni erit quædam generatio con-

trarium: mors autem corruptio quędam, & contrarium vitæ, quare vita generatio, & viuere generari: hoc autem impoſſibile: non ergo idem anima & vita. Nequaquam collectum eſt, nam accidit (tametſi quiſpiam non idem dicat vitam & animam) impoſſibile: ſed ſolum contrarium vitam quidem morti, cum ſit corruptio, corruptioni autem generationem. Incollectiles igitur ſimpliciter non ſunt huiuſmodi orationes, ſed ad propoſitum incollectiles: & latet plerunque non minus ipſos interrogantes quod tale eſt. Propter igitur conſequens, & propter non cauſam orationes huiuſmodi ſunt. Quæ autem propter id, quod eſt duas interrogationes vnam facere, quando latet plures eſſe, & perinde ac vna ſit, aſſignatur reſponſio vna. In aliquibus autem facile eſt videre quòd plures, & quòd non danda vna reſponſio: vt vtrum terra mare eſt an cœlum? in aliquibus vero minus, & quaſi vna ſit, aut confitetur (eo quòd nequeunt reſpondere ad interrogatum) aut redargui videntur: vt putas hic & hic eſt homo? quare, cum aliquis percuſſerit hunc, & hunc percutiet hominem & non homines. Aut rurſum quorum hæc ſunt quidem bona, illa autem non bona: omnia hæc bona, an non bona? nam vtrumuis dixerit, eſt quidem vt aut redargutionem, aut falſum apparens videatur facere: nam dicere eorum, quæ non ſunt bona aliquid eſſe bonum, aut eorum, quæ bona ſunt non bonum, falſum. Quandoque autem aſſumptis quibuſdam, redargutio etiam fit vera: vt ſi quis concedat ſimiliter & vnum & plura dici alba, & nuda, & cæca: nam, ſi cæcum eſt quod non

Plures interrogationes vt vna.

hab

habet viſum, natum tamen habere,& cęca erunt quę non habent viſum,nata autem habere:quando igitur hoc quidem habet viſum, illud autem non habet, ambo erunt vel videntia, vel cæca: quod eſt impoſsibile.

Omnes ſophiſticas redargutiones in ignorantiam redargutionis reuocatum iri.

Caput V.

AVt igitur ſic diuidendum apparentes ſyllogiſmos,& redargutiones:aut omnes reducendum ad redargutionis ignorantiam,iis,qui hanc principium faciunt: fieri enim poteſt, vt omnes reſoluamus dictos modos ad redargutionis definitionem. Primum quidem ſi incollectiles fuerint, oportet enim ex iis,quæ poſita ſunt,accidere concluſionem, &, vt ita dicam, ex neceſsitate,atque non apparere. Deinde & ſecundum partes definitionis:nam earum,quæ ſunt in dictione, hæ quidem ſunt propter duplex, vt æquiuocatio, & oratio, & ſimilis figura: conſuetum enim id omnia, vt & illud quippiam ſignificare. Compoſitio autem, & diuiſio, & accentus, eo quòd non eadem eſt oratio, aut nomen quod differens: oportebat autem & id eſſe, quemadmodũ & rem eandem, ſi debebat redargutio, vel ſyllogiſmus eſſe: vt ſi tunica,non veſtis ſyllogizetur, ſed tunica: nam verum eſt & illud, ſed non ſyllogizatum eſt: ſed adhuc interrogatione indiget, quod idem ſignificat ad eum qui quærit propter quid. Quæ vero ſecundum accidens definito ſyllogiſmo manifeſta fiunt: nam eandem definitionem oportet ſyllogiſmi & redargutionis fieri, attamen & adiungere contradictionem: nam redargutio ſyllogiſmus

giſmus

giſmus eſt contradictionis: ſi igitur non eſt ſyllogiſmus accidentis, non fit redargutio: non enim ſi cùm hæc ſint, neceſſe eſt illud eſſe, id autem eſt album eſſe propter ſyllogiſmum: neque ſi triangulus duobus rectis tres angulos habet æquales, & accidit ei figuram eſſe, vel primum, vel principium, quòd figura, vel primum, vel principium tale eſt: nam non quatenus figura, vel primum, vel principium, ſed quatenus triangulus demonſtratio: ſimiliter & in aliis. Quare, ſi redargutio ſyllogiſmus quidam, non erit quæ ſecundum accidens redargutio. Verum propter hoc & artifices & omnino ſcientes ab inſciis redarguuntur: nàm ſecundum accidens ſyllogiſmos faciunt contra ſapientes: qui vero non poſſunt diuidere, aut interrogati concedunt, aut cùm non dant, arbitrantur dediſſe. Quæ vero propter id quod aliquo modo, & ſimpliciter, quoniam nō de eodem affirmatio & negatio eſt: nam aliquo modo albi, aliquo modo non album: & ſimpliciter albi, ſimpliciter non album, negatio eſt: ſi igitur cùm datur aliquo modo eſſe album, quis vt ſimpliciter dictum accipit, non facit redargutionem: apparet autem propter ignorantiam ipſius, quid eſt redargutio. Manifeſtiſsimæ autem omnium quæ prius dictæ ſunt propter redargutionis definitionem, quare & ſic nuncupatæ ſunt: nam propter rationis omiſsionem phantaſia fit, & diuiſis hoc pacto, commune in omnibus his ponendum eſt orationis omiſsio. Quæ vero propter id quod ſumitur quod erat in principio, & nō cauſa vt cauſa ponitur, manifeſtæ ſunt per definitionem: nam oportet concluſionem accidere, eo quod hæc ſunt, quòd non erat in non cauſis: & rurſum

rurſum non connumerato eo quod erat in principio, quod non habent eæ quæ ſunt propter petitionem eius quod in principio. Quæ vero propter conſequens particula ſunt accidentis: nam conſequens accidit: differt autem ab accidenti, quoniam accidens quidem eſt in vno ſolo ſumere, vt idem eſſe flauum, & mel, & album, & cygnum: quod autem propter conſequens, ſemper in pluribus: nam quæ vni & eidem ſunt eadem, & ſibi inuicem poſtulantur eſſe eadem: propter quod fit ea quæ propter conſequens redargutio: eſt autem non omnino verum, vt ſi ſit album ſecundum accidens: nam & nix & cygnus albo idem: aut rurſum in Meliſsi oratione idem eſſe accipit factum eſſe, & principium habere, aut æqualia fieri, & eandem magnitudinem accipere. Quoniam enim principium habet quod factum eſt, & quod habet principium, factum eſſe poſtulat, tanquam ambo eadem ſint, eo quòd principium habent factum eſſe & finitum. Similiter autem & in iis, quæ æqualia facta ſunt, ſi eandem magnitudinem, & vnam ſumentia æqualia fiunt: & quæ æqualia facta ſunt, eandem & vnam magnitudinem ſumunt: quare conſequens ſumit. quòd igitur propter accidens redargutio, in ignorantia redargutionis eſt: manifeſtum, & quòd ea, quæ eſt propter conſequens: inſpiciendum autem eſt id & alias. Quæ vero propter id, quod eſt plures interrogationem vt vnam facere, in eo ſunt quòd non enucleamus, ſiue non diuidimus propoſitionis orationem: nam propoſitio vnum de vno eſt: nam idem terminus vnius ſolius rei; & ſimpliciter rei: vt hominis, & vnius ſolius hominis: ſimiliter autem & in aliis. Si

igitur vna propoſitio eſt, quæ vnum de vno poſtulat, & ſimpliciter erit propoſitio talis, interrogatio. Atqui quoniam ſyllogiſmus ex propoſitionibus eſt, redargutio autem ſyllogiſmus, & redargutio erit ex propoſitionibus: ſi igitur propoſitio vnum de vno, manifeſtum quoniam & hæc in redargutionis ignorantia: nam apparet eſſe propoſitio, quæ non eſt propoſitio. ſi itaque dedit reſponſionem vt ad vnam interrogationem, erit redargutio, ſi autem non dederit, ſed apparet, apparens redargutio. Quare omnes loci cadunt in redargutionis ignorantiam: qui quidem dicti ſunt propter dictionem, quia eſt apparens contradictio, quod erat proprium redargutionis, alij autem propter ſyllogiſmi terminum.

Cauſa deceptionum, captionum ſophiſticarum.

Caput VI.

Deceptio autem fit in iis quidem, quæ propter æquiuocationem, & orationem, eo quòd non poteſt quis diuidere id, quod multipliciter dicitur: nam quædam non eſt promptum diuidere, vt vnum, & ens, & idem. In iis autem, quæ ſunt propter compoſitionem, & diuiſionem, eo quòd nihil putatur differre compoſita & diuiſa oratio, ceu euenit in plurimis. Similiter autem & in iis quæ ſunt propter accentum: non enim aliud videtur ſignificare intenſa, & remiſſa oratio in aliquo, aut non in pluribus. Earum vero, quæ ſunt propter figuram ob ſimilitudinem dictionis: difficile eſt enim diuidere, quæ ſimiliter, & quæ aliter dicuntur: nam ferme qui hoc poteſt facere in pro-

cinctu

cinctu eſt,vt videat verum : maxime autem ſciet innuere, quòd omne, quod de aliquo prædicatur, arbitramur idipſum aliquid eſſe,& vt vnum intelligimus : nam vnum, & ſubſtantiam maxime videtur ſequi id, quod eſt aliquid, & ens. Quare in iis, quæ ſunt propter dictionem, hic locus ponendus : primum quidem magis deceptio aggignitur in iis,qui cum aliis conſiderant, quàm qui per ſeipſos : nam ea,quæ cum alio eſt, conſideratio per orationem eſt, quæ autem per ſeipſos, non minus per ipſam rem. Deinde & per ſeipſos decipi accidit, quando in oratione facit conſiderationem : præterea deceptio quidem ex ſimilitudine, ſimilitudo autem ex dictione. In iis autem, quæ ſunt propter accidens, eo quòd non poteſt diiudicare idem & diuerſum, & vnum & multa : neq; quibus prædicatorum omnia hæc & rei accidunt. Similiter autem & in iis quæ propter conſequens ſunt:pars enim quædam accidentis, eſt conſequens. Amplius & in multis apparet, & poſtulatur hoc pacto, ſi hoc ab illo non ſeparatur, nec ab altero ſeparatur alterum. In iis verò, quæ ſunt propter omiſſionem orationis, & in iis quæ ſunt propter id quod alio modo & ſimpliciter, eo quòd propter parum deceptio eſt. nam quaſi nihil conſignificet quid aut aliquo modo, aut ſimpliciter, aut alicubi, aut nunc, vniuerſaliter concedimus. Similiter autem & in iis, quæ quod in principio eſt ſumunt, & in non cauſis, & quæcunque plures interrogationes vt vnam faciunt : in omnibus enim his eſt deceptio, ob id quod propter parum: nam non exacte diſcernimus, neque propoſitionis, neque ſyllogiſmi terminum, propter prædictam cauſam.

Ex

Ex quibus locis captiones falſi.

Cap. VII.

Vnde fiant ſyllogiſmi ſophiſtici.

QVoniam autem habemus propter quæcunque fiunt apparentes ſyllogiſmi, habemus, & propter quæcunque fiunt ſophiſtici ſyllogiſmi, & redargutiones. dico autem ſophiſticam redargutionē, & ſyllogiſmum, non ſolum apparentem ſyllogiſmum, aut redargutionem non exiſtentem quidem, ſed & exiſtentem quidem, at apparenter accommodatam rei. Sunt autem illæ, quæ non ſecundum rem redarguunt, & quæ monſtrant ignorantes, quod quidem erat proprium tentatiuæ. Eſt autem tentatiua, pars dialecticæ: illa autem poteſt ſyllogizare falſum propter ignorantiam eius qui dat orationem. Sophiſticæ autem redargutiones, tametſi colligant contradictionem, non faciunt manifeſtum, ſi ignorat: nam & ſcientem impediunt hiſce orationibus. Quòd autem illas habeamus hac via, manifeſtum eſt: nam propter quæcunque apparet audientibus, vt interrogata ſyllogizare, propter hæc & reſpondenti vtique videatur: quare erunt ſyllogiſmi falſi per hæc aut omnia, aut aliqua: nam quod non interrogatus arbitratur dediſſe, & interrogatus quoque ponet. Verum in quibuſdam ſimul accidit & interrogare quod deeſt, & apparere falſum: vt in iis, quæ ſunt ſecundum dictionem, & ſolœciſmum. Si ergo ſyllogiſmi contradictionis propter apparentem redargutionem ſunt, manifeſtum eſt quòd propter tot erunt & falſorum ſyllogiſmi, propter quot & apparens redargutio: apparens autem propter particulas veri.: nam cum quodcunque defuerit, apparebit redargu-

tio, vt quod propter non accidens: propter orationem, quæ ad impoſſibile: & quæ duas interrogationes vt vnã facit propter propoſitionem: & pro eo quod per ſe, quod propter accidens, & huius particula, quod propter conſequens. Amplius, non in re, ſed in oratione accidere: deinde pro vniuerſali contradictione, & ſecundum idem, & ad idem, & ſimiliter propter id, quod in aliquo, vel propter vnumquodque horum peccat. Amplius, propter id, quod eſt non connumerato eo quod in principio, quod in principio ſumere. Quare habemus ſecundum quot fiunt captioſæ ratiocinationes: nam ſecundum plura non erunt, ſecundum autem ea, quæ dicta ſunt, erunt omnes. Eſt autem ſophiſtica redargutio non ſimpliciter redargutio, ſed ad aliquem, & ſyllogiſmus ſimiliter. Nam, ſi non ſumat id quidem quod eſt propter æquiuocum vnum ſignificare, & quod propter ſimilitudinis figuram ſolum hoc quidem, & in aliis ſimiliter, neque ſyllogiſmi, neque redargutiones erunt, neque ſimpliciter, neque ad eum, qui interrogatur: ſi autem ſumant, ad eum, qui interrogatur erunt, ſimpliciter autem non erunt: non enim vnum ſignificatum ſumpſerunt, ſed apparent, & apud illum quidem.

De veris, & falſis redargutionibus.

Cap. *VIII.*

PRopter quæcunque autem redarguunt, qui redargutionibus vtuntur, non oportet tentare ſumere, ſine omnium quæ ſunt ſcientia: id autem non vnius artis, nam infinitæ fortaſſe ſunt ſcientiæ: quare manifeſtum, quoniam & demonſtrationes, redargutiones quidem ſunt, & veræ: *Veræ redargutiones in numera.*

nam quæcunque eſt demonſtrare, eſt & redarguere eum, qui ponet contradictionem veri: vt ſi commenſurabilem diametrum poſuerit, redarguet quis demonſtratione, quòd incommenſurabilis: quare omnium oportebit eſſe ſcium: nam aliæ quidem ſequuntur propter ea quæ in geometria ſunt principia, & eorum concluſiones: aliæ autem propter ea quæ ſunt in medicina: aliæ denique propter illa, quæ ſunt aliarum diſciplinarum. Sed & falſæ redargutiones ſimiliter infinitæ erunt. Nam ſecundum vnamquanq; artem eſt falſus ſyllogiſmus: vt ſecundum geometriam geometricus, & ſecundum medicinam medicinalis: dico autem ſecundum artem, ſecundum illius principia. Manifeſtum eſt igitur, quòd non omnium redargutionum, ſed earum, quæ ſunt ſecundum dialecticam, ſumendi ſunt loci. Nam ij communes ſunt ad omnem artem & potentiam, & eam quidem, quæ eſt ſecundum vnamquanq; diſciplinam redargutionem: ſcientis eſt conſiderare ſiue cùm non eſt, apparet: ſiue cùm eſt, & quare eſt, eàm autem, quæ ex communibus eſt, & ſub nulla arte cadens, dialecticorum. nam, ſi habemus ex quibus probabiles ſyllogiſmi in quolibet, habebimus ex quibus redargutiones: redargutio nanque eſt ſyllogiſmus contradictionis, quare aut vnus, aut duo ſyllogiſmi cõtradictionis, redargutio eſt. Habemus igitur propter quæcunque omnes huiuſmodi ſunt: ſi autem hęc habemus, & ſolutiones habemus: nam illarum inſtantiæ, ſolutiones ſunt. Habemus autem propter quæcunque & apparentes fiunt, apparentes autem non cuilibet, ſed talibus: infinita enim ſunt, ſi quis conſideret illa, ſecundum quæcunque apparent quibuſlibet. Quare manifeſtum

eſt,

eſt, quoniam dialectici eſt poſſe ſumere propter quæcunque fit per communia, vel quæ eſt redargutio, vel quæ apparet redargutio, vel dialectica, vel apparens dialectica, vel tentatiua.

Orationes ad nomen, & ad intellectum non bene diduci. *Cap. IX.*

NOn eſt autem differentia orationum quam quidam dicunt eſſe, has quidem ad nomen, illas vero ad intellectum. Inconueniens enim eſt opinari alias quidem eſſe ad nomen orationes, diuerſas vero ad intellectum, & non eaſdem. Quid enim eſt non ad intellectum, niſi quando non vtimur nomine (qui putat interrogare) eo, ad quod is, qui interrogatus dedit? idem autem id eſt & ad nomen. Et ad intellectũ autem, quando ad quod dedit intelligens. Si autem aliquis (plura ſignificante nomine) vnum putet ſignificare, & interrogans, & interrogatus (vt forte ens & vnum plura ſignificat, ſed & reſpondens & interrogans Zeno vnum putans eſſe interrogauit, & eſt oratio quod vnum, omnia) hæc ad nomen eſt, aut ad intellectum interrogantis diſputata. Si vero aliquis multa putet ſignificare, manifeſtum quòd oratio illa non eſt ad intellectum. Primum igitur circa huiuſmodi orationes, eſt ad nomen, & ad intellectum, quæcunque plura ſignificant: deinde circa quamlibet eſt: nam non in oratione eſt ad intellectum eſſe, ſed in eo quod reſpondens ſe habet aliquo modo ad ea, quæ dantur: deinde ad nomen contingit omnes eas eſſe: nam eſſe ad nomen, hoc in loco, eſt eſſe non ad intellectum: nam, ſi omnes erunt quædam aliæ, quæ neque ad nomen, neque ad intellectum; illi vero dicunt omnes, & diuidunt

vel ad nomen, vel ad intellectum eſſe omnes, alias autem non. Attamen quicunque ſunt ſyllogiſmi propter id quod multipliciter: horum aliqui ſunt ſecundum nomen: nam abſurde dicatur ſecundum nomen eſſe omnes, qui ſunt propter dictionem: ſed ſunt quædam captiones non in eo quòd reſpondens ad eas ſe habeat aliquo modo, ſed quia talem interrogationem oratio ipſa habeat, quæ plura ſignificet. Et omnino inconueniens eſt de redargutione differere,& non prius de ſyllogiſmo: nam redargutio ſyllogiſmus eſt, quare oportet & de ſyllogiſmo prius, quàm de falſa redargutione: nam talis redargutio, apparens ſyllogiſmus contradictionis. Quare aut in ſyllogiſmo erit cauſa, aut in contradictione: nam adiungere oportet contradictionem, quandoque autem in vtroque erit apparens redargutio: eſt autem de eo, quod eſt ſilentia dicere, in contradictione, non in ſyllogiſmo. De eo autem, quod eſt, quod non habet aliquis dare, in vtriſque: de eo vero quod eſt, quòd Homeri poëma eſt figura, per circulum, in ſyllogiſmo: quæ autem in neutro eſt, verus eſt ſyllogiſmus. Verum vnde ſermo prouenit reuertamur: vtrum quæ in diſciplinis ſunt orationes ad intellectum ſint, an non? & ſi cui videtur plura ſignificare triangulus, & dedit non vt eam figuram de qua concludebat, quoniam duo recti, vtrum ad intellectum illius diſputauit hic, an non? amplius, ſi plura quidem ſignificat nomen, ille autem non intelligit, neque putat quomodo is non ad intellectum diſputat? aut quomodo oportet interrogare eum, qui non dat diuiſionem? ſiue interroget aliquis ſi eſt ſilentia dicere, an non? an eſt quidem vt non, an eſt vt ſic? ſi autem dat aliquis

quis nullo modo, ille autem diſputat, vtrum non ad intellectum diſputat, quamuis oratio videatur earum eſſe, quæ ad nomen ſunt? Non igitur eſt genus aliquod orationum ad intellectum, ſed illæ quidem ad nomen ſunt: & huiuſmodi, non omnes, non quòd redargutiones, ſed neque apparentes redargutiones: nam ſunt & non propter dictionem apparentes redargutiones, vt quæ propter accidens, & reliquæ. Si autem poſtulet diuidendum, quòd dico quidem ſilentia dicere: hæc autem ſic, illa vero non ſic, id profecto primum, abſurdum poſtulare: nam quandoque non videtur interrogatum multipliciter ſe habere, atqui impoſſibile eſt diuidere, qui non putat. Deinde docere, quid aliud erit? manifeſtum enim faciet quonam pacto ſe habet ei, qui neque conſiderat, neque ſcit, neque opinatur quòd aliter dicitur, quia & in non duplicibus quid prohibet hoc facere: vt putas æquales ſunt vnitates binariis, in quaternariis? ſunt autem hi binarij quidem inexiſtentes, illi autem non ſic: & putas contrariorum vna eſt diſciplina, an non? ſunt autem contraria hæc quidem nota, illa autem ignota: quare videtur ignorare, qui hoc poſtulat, quòd aliud eſt docere quàm diſputare: & quòd oportet quidem docentem non interrogare, ſed eum manifeſta facere, illum autem interrogare.

De interrogatione tentatiua: & quid inter Contentioſum, Sophiſticúmque interſit.

Cap. X.

Amplius affirmare, vel negare, qui poſtulat, id non monſtrantis eſt, ſed experimentum ſumentis: nam tentatiua, dialectica quædam eſt, quapropter de omnibus inſpicit, & explorat

non ſcientem, ſed ignorantem, atque ſimulantem. Qui igitur ſecundum rem conſiderat communia, dialecticus eſt: qui autem id apparenter facit, ſophiſticus. Et ſyllogiſmus cōtentioſus, & ſophiſticus, vnus quidem eſt apparens ſyllogiſmus, circa ea de quibus dialectica tentatiua eſt, quamuis vera ſit concluſio: nam eius, quod eſt propter quid, hallucinatorius eſt: & quæcunque, cum non ſint, ſecundum cuiuſque diſciplinam captioſæ ratiocinationes videntur eſſe ſecūdum artem. Nam pſeudographiæ non contentioſæ (ſecundum enim ea, quę ſub arte ſunt, captioſæ ſunt ratiocinationes) neque ſi aliqua eſt pſeudographia circa verum, vt Hippocratis quadratura quæ per lunulas, ſed vt Bryſſo quadrauit circulum: & tametſi quadraretur circulus, quia tamen non ſecūdum rem, ideo ſophiſticus, quare & qui de his quidem apparens ſyllogiſmus, contentioſa eſt oratio: nam apparens eſt ſecundum rem, quare fallax & iniuſta. Quemadmodum enim ea (quæ in certamine eſt) iniuria, quandam ſpeciem habet, & eſt quædam iniuſta pugna, ſic in contradictione, iniuſta pugna contentioſa eſt: nam & illic qui omnino vincere volunt, omnia tentant: & hic qui contentioſi ſunt. Qui igitur victoriæ ipſius gratia, tales ſunt, contentioſi homines, & litium amatores videntur eſſe: qui autem gloriæ gratia, quæ in diuitiis eſt, ſophiſtici ſunt: nam ſophiſtice eſt (vt dicimus) pecuniarum quædam aucupatiua ab apparente ſapientia: quapropter demonſtrationem apparentem appetunt. Et in eiſdem orationibus quidem ſunt litium amatores & ſophiſtæ, ſed non propter eadem: & oratio quidem eadem erit ſophiſtica & contentioſa, ſed non propter idem: ſed quatenús quidem eſt ob victoriam

Idē.1. Poſter.tex.cō. 67.

ctoriam apparentem, contentioſa: quatenus vero eſt ob ſapientiam, ſophiſtica: nam ſophiſtice eſt quædam apparens ſapientia, non autem exiſtens. Contentioſa vero eſt quodam modo ſic ſe habẽs ad dialecticam, vt pſeudographa ad geometricã: nam ex eiſdem contentioſa, diſſerendi modo, capitoſe decipit, vt & pſeudographa, geometrice: ſed hæc quidem non contentioſa, quia ex principiis & concluſionibus, quæ ſunt ſub arte pſeudographiam facit: quæ autem ex iis eſt, quę ſunt ſub dialectica, circa alia quidem contentioſam eſſe, manifeſtum eſt: vt quadratura quidem quæ per lunulas, non contentioſa: Bryſſonis autem contentioſa, & illam quidem non eſt transferre niſi ad geometriam ſolum, eo quòd ex propriis fit principiis: hanc autem ad plures quicunque neſciunt quid eſt poſſibile in vnoquoq;, & quid impoſſibile; nam accõmodabitur, aut vt Antiphon quadrauit. vel ſi quis non dicat melius eſſe poſt cœnam deambulare per Zenonis rationem, non medicinalis: communis enim eſt. Si ergo omnino ſimiliter ſe habeat contentioſa ad dialecticam, vt pſeudographa ad geometriam, non ex illis vtique erit contentioſa.

Orationes dialecticorum, tentatiuorúmque, non eſſe ad determinatum genus.

Caput XI.

NVnc autem non eſt dialecticus circa genus aliquod determinatum, neque demonſtratiuus vllius, neque talis qualis vniuerſalis: nam neque omnia ſunt in vno aliquo genere: neque ſi ſint, poſſibile eſt ſub eiſdẽ principiis eſſe, ea quæ ſunt. Quare & nulla ars earum, quæ aliquam naturam monſtrant, interrogariua eſt: nam non poſſibile eſt vtramuis partiũ dare. ſyllogiſmus enim

non fit ex vtriſque: dialectica autem interrogatiua eſt (ſi autem monſtraret quid illud, niſi & omnia?) veruntamen prima, peculiariáque principia non interrogat:nam ſi non daret, non iam haberet ex quibus amplius diſputaret ad inſtantiam. Talis autem eſt tentatiua:nam tentatiua nõ talis eſt, qualis eſt geometria, ſed qualem vtique haberet non ſciens aliquis: fieri enim poteſt vt periculum ſumat, & is qui neſcit rem, de eo qui neſcit:ſiquidem & dat non ex quibus ſcit, neque ex propriis, ſed ex conſequentibus:quæ omnia talia ſunt quæ ſcientem quidem nihil prohibet neſcire artem, neſcientem autem neceſſe eſt ignorare:quare manifeſtum, quoniam nullius determinati tentatiua diſciplina eſt, eo quòd de omnibus eſt:nam omnes artes vtuntur quibuſdam communibus. Ideoque omnes illiterati quodam modo vtuntur dialectica, & tentatiua. Nam omnes vſque ad aliquid conantur diiudicare eos, qui pronunciant: hæc autem ſunt communia: nam illa nihil minus ſciunt ipſi, quamuis videantur longe extra dicere. Redarguunt igitur omnes:nã ſine arte quidem eo participant, cuius artificialiter eſt dialectica:& arte ſyllogiſtica, tẽtatiuus, dialecticus. Quoniam autem ſunt multa quidem hæc, & de omnibus, non talia autem vt natura quædam ſint, & genus, ſed vt negationes, alia autem non talia, ſed propria ſunt:ex illis de omnibus experimentum poſſibile eſt ſumere, & artem eſſe quandam, & non talem eſſe quales quæ demonſtrant, eo quòd contentioſus non eſt omnino ſic ſe habens, vt pſeudographus:nam non erit captioſus ex determinati cuiuſpiam generis principiis, ſed circa omne genus erit is, qui contentioſus. *Epilogus.* Loci igitur ſophiſticarum redargutionum

hi ſunt,

hi ſunt, & quòd dialectici eſt cōſiderare de his, & res eas poſſe facere, non difficile videre: nam quæ circa propoſitiones eſt diſciplina, omnem habet hanc ſpeculationem. & de redargutionibus quidem apparentibus dictum eſt.

Loci ſophiſtici interrogantium ad falſum, aut inopinabile. Cap. XII.

DE aliquo eſt falſum quippiam oſtendere, & oratione ad inopinabile ducere. Hoc autem fuit ſecundum propoſitum ſophiſticæ intentionis, primum quidem ex eo quòd interrogat quòdam modo, & per interrogationem accidit maxime: nam id, ad nullum determinatum interrogare propoſitum, venatiuum eſt illorum: temere nanque dicentes peccant magis: temere autem dicunt, quando nihil habent propoſitum. Et id, interrogare multa (quāuis id determinatum ſit ad quod diſputant) & id, ea quæ videntur, dicere ſe poſtulare, facit quandam idoneitatem, vt ad inopinabile ducat, aut falſum. Et ſi interrogatus affirmet, aut neget illorum aliquid, ducere ad ea ad quæ promptus eſt argumentari: poteſt tamen nunc minus nocere per hæc quàm prius, nam repetunt aliquid ad id quod in principio. Elementum autem deueniendi ad falſum aliquod, aut inopinabile, nullā ſtatim ſe interrogare poſitionem, ſed affirmare ob id ſe interrogare, quòd diſcere velit: nam locum argumentationis, conſideratio facit. Ad falſum autem oſtendendum proprius locus ſophiſticus eſt ducere ad talia, ad quæ abundat orationibus: eſt autem bene, & non bene id facere, quemadmodum dictum eſt prius. Rurſum vt ad inopinabilia ducat, conſiderare ex quo genere eſt qui diſputat, deinde interrogare quod pluribus illi dicunt inopinabile: eſt enim

1. Locus. *2. Locus.* *3. Locus.* *4. Locus* *5. Locus.* *6. Locus.*

7. *Locus.* ſingulis quibuſque aliquid tale. Elementum autem horum ſumere ſingulorúnque quorumque poſitiones in propoſitionibus. Solutio vero & horum competens fertur, oſtendere quòd non propter orationem accidit inopinabile: ſemper autem id quoq; vult qui contendit. Amplius autem
8. *Locus.* ex voluntatibus & manifeſtis opinionibus: nam non eadem volunt, & dicunt: ſed dicunt quidem decoratiſſimas orationes, volunt autem ea, quæ videntur prodeſſe: vt bene mori magis quàm voluptuoſe viuere dicunt oportere: & egere iuſte magis quàm diuitiis affluere praue: volunt autem contraria. Eum igitur, qui dicit ſecundum voluntates, ad has manifeſtas opiniones ducendum: eum vero, qui dicit ſecundum has, ad abſconſas: vtrouis enim modo neceſſarium eſt inopinabilia dicere: vnam aut manifeſtum, aut immanifeſtas
9. *Locus.* opiniones dicunt contraria. Plurimus autem eſt locus faciendi in opinabilia dicere, quemadmodum Callicles in Gorgia ſcriptus eſt, dicens: & veteres autem omnes arbitrati ſunt accidere propter id quod ſecundum naturam & ſecundum legem contraria: contraria enim eſſe naturam & legem dicunt: & iuſtitiam ſecundum legem quidem eſſe bonum, ſecundum autem naturam non bonum: oportet igitur ad eum quidem, qui dicit ſecundum naturam, ſecũdum legem obuiare, ad eum vero, qui ſecũdum legem, ad naturam ducere, nam vtroque modo dicere contingit inopinabilia: erit autem ſecundum naturam quidem ipſis verum, ſecundum autem legem quod multitudini videtur: quare manifeſtum quòd & illi, quemadmodum & qui nunc, aut redarguere, aut inopinabilia dicere reſpondentem, conabantur efficere.
10. *Locus.* Quædam autem interrogationũ habent vtrinque

que

que inopinabilem reſpõſionem:vt vtrum ſapientibus, an patri oporteat obedire: & expedientia facere,an iuſta: & an iniuriam pati eligibilius quam nocere. Oportet autem ducere ad ea, quæ multitudini,& ſapientibus ſunt contraria,nam ſi dicat aliquis vt ij qui circa orationes, ad ea quæ multitudini:ſi autem vt multi ad ea quæ iis qui in oratione. Dicunt enim hi quidem ex neceſſitate beatum iuſtum eſſe,multitudini autem inopinabile eſt regem infelicem eſſe. Eſt autem ad ea, quæ ſic ſunt, inopinabilia ducere, idem ei quod eſt ad eam quæ eſt ſecundum naturam, & ſecundum legem contrarietatem,ducere: nam lex opinio multitudinis, ſapientes autem ſecundum naturam,& veritatem dicunt: & inopinabilia quidem ex his oportet quærere locis. 11. *Locus.* 12. *Locus.*

De captionibus nugationis,& ſolæciſmi.
Caput XIII.

De eo quidem,quod eſt facere nugari, quidnã dicimus nugari,iam monſtrauimus: omnes autem tales orationes id volunt efficere, ſi nihil referat nomen & orationem dicere: duplum autem,& duplum dimidij idem eſt:ſi igitur duplum eſt dimidij duplum,erit dimidij dimidij duplum: & rurſum ſi pro duplo,duplum dimidij ponatur, ter erit dictum dimidij dimidij dimidij duplum. Et putas eſt concupiſcentia delectationis?hæc autem eſt appetitus delectationis:eſt igitur concupiſcentia appetitus delectationis delectationis. Sunt autem omnes huiuſmodi orationum in iis, quæ ſunt ad aliquid,quæcunque non ſolum genera,ſed & ipſa ad aliquid dicuntur, & ad idem & vnum aſſignantur:vt appetitus,alicuius appetitus:

&

& concupiſcentia, alicuius concupiſcentia, & duplum alicuius duplum, & duplum, dimidij, & in quibuſcunque quæ, cum ſubſtantia non ſint, ad aliquid omnino eorum ſunt, quorum ſunt habitus, aut affectus, aut aliquid huiuſmodi, in oratione ipſorum de illis prædicatorum declaratur: vt impar eſt numerus medium habens: eſt autem numerus, impar: eſt igitur numerus, numerus medium habens. Et ſi ſimum cauitas naris eſt, eſt autem naris ſima: erit ergo naris, naris caua. Apparent autem facere non facientes quandoque, eo quòd non interrogant ſi ſignificet aliquid per ſe dictum duplum, an nihil: & ſi aliquid ſignificat, vtrum idem an diuerſum: ſed concluſionem dicunt ſtatim, & apparet propter nomen idem, eſſe idem, & ſignificare: Solœciſmus autem quale quid eſt, dictum eſt prius: eſt autem & hoc facere, & non facientem videri, & facientem non videri: quemadmodum Leuinus dixit, ſi Venus maſculinum eſt, nam qui dicit almam, ſolœciſmum quidem facit ſecundum illum, non apparet autẽ aliis: qui autem almum, apparet autem, ſed non facit ſolœciſmum. Manifeſtum igitur, quoniam & ars quædam hoc poteſt facere, eo quòd multæ orationes non colligentes, ſolœciſmum videntur colligere, vt & in redargutionibus. Sunt autem omnes pene apparentes ſolœciſmi propter hoc: & quando caſus neque maſculinum, neque fœmininum ſignificat, ſed neutrum: nam hic quidem maſculinum ſignificat, hæc autem fœmininum, hoc vero neutrum vult ſignificare: ſæpe autem ſignificat & illa vtraque, vt quid eſt hoc? Calliope, lignum, Coriſcus. Maſculini igitur &

fœmi

fœminini differunt caſus omnes. neutri hi quidem, illi autem non: cum datur igitur hoc, ſæpe colligunt quaſi dictum ſit hunc: ſimiliter autem & alium caſum pro alio ponunt. Captioſa autem ratiocinatio fit eo quòd hoc commune ſit plurium caſuum: nam hoc ſignificat quandoque hic, quandoque autem hunc: oportet autem viciſſim ſignificare, cum eſt quidem hic: cum eſſe autem, hunc: vt eſt Coriſcus, eſſe Coriſcum: & in fœmininis nominibus ſimiliter, nam in omnibus ſimiliter eſt, & eſſe facient differentiam. Et quodam modo in his ſimilis eſt ſolœciſmus iis redargutionibus, quæ propter id quod non ſimilia, aut propter figuram, ſimiliter dicuntur: nam quemadmodum illic in rebus, ſic hic in nominibus accidit ſolœciſmum facere: nam homo, & album, & res, & nomem eſt: manifeſtum igitur, quoniam ſolœciſmum tentandum eſt ex dictis caſibus colligere. Species igitur ſunt hæ contentioſarum orationum, & partes ſpecierum, & modi, qui dicti ſunt.

De occultatione ſophiſtica, & contra moleſte reſpondentes.

Caput XIIII.

DIffert autem non parum ſi ordinentur quodam modo ea quæ ad interrogationem ſunt, vt lateat quemadmodum in dialecticis: deinceps igitur ex iis, quæ dicta ſunt, hæc primum dicenda. Eſt autem ad redarguendum, vnum quidem prolixitas: nam difficile ſimul multa conſpicere. Ad prolixitatem verò quæ adducuntur elementis, vtendum. Vnum quidem

feſti

feſtinatio, nam tardiores minus præuident: amplius autem ira & contentio: nam conturbati minus poſſunt obſeruare omnes. Elementa autem, iræ. Manifeſtum quoque eum facere qui vult iuſte agere, & circa omnia impudentem eſſe. Amplius, permutatim interrogationes ponere, ſiue ad idem plures habeat aliquis orationes, ſiue quòd ſic, & quòd non ſic: ſimul enim accidit aut ad plura, aut ad contraria facere obſeruationem. Omnino autem omnia, quæ ad occultandum dicta ſunt prius, vtilia etiam ad contentioſas orationes: nam occultatio latendi gratia eſt, latere autem deceptionis. Ad eos autem, qui renuunt quæcunque opinantur eſſe ad orationem, ex negatione interrogandum, ceu contrarium velit; aut etiam ex æquo interrogationem facere: nam cum dubium eſt, quòd vult ſumere, minus inſoleſcunt. Et quando in partibus dederit quiſpiam ſingula inducenti, vniuerſale ſæpe non interrogandum eſt, ſed vt dato vtendum: nam quandoque putant & ipſi dediſſe, & audientibus quoq; apparet propter inductionis memoriam, veluti perinde atque non interrogauerit vane. Et in quibus nõ nomine ſignificatur vniuerſale, ſimilitudine tamen vtendum eſt ad id quod expetit: nam latet ſimilitudo plerunque. Et ad ſumendum propoſitionem, contrarium oportet comparando interrogare: vt ſi debeat ſumere, quoniam oportet per omnia patri obedire, vtrum per omnia oporteat obedire parentibus, an per omnia non obedire? & ſæpe id, vtrum multa concedendum, an pauca? magis enim ſi neceſſe, videbuntur eſſe multa? appoſitis enim iuxta ſe contrariis, minora & maiora apparent, & peiora & meliora hominibus. Valde autem &

ſæpe

ſæpe facit videri redargui, maxime ſophiſtica calumnia interrogantium,cùm nihil colligentes non interrogationem faciunt id quod eſt vltimum, ſed concludenter dicunt, veluti colligentes,non igitur hoc & hoc.Sophiſticum autem eſt & cùm ponitur inopinabile, quod apparet poſtulare reſpondere, propoſito eo quod videtur ex principio, & interrogationem talium ſic facere vtrum tibi videtur? nam neceſſe eſt ſi ſit interrogatio ex quibus ſyllogiſmus,aut redargutionem, aut inopinabile fieri: cùm dat quidem, redargutionem,cùm autem non dat,neque dare videtur, fatetur inopinabile:cùm vero non dat,videri autem fatetur,redargutionis ſimile.Amplius,quemadmodum in rhetoricis, & redargutionibus ſimiliter contrarietates conſiderandum, aut ad eas, quæ ab eodem ſunt dictæ, aut ad eos,quos confitetur bene dicere,aut agere. Amplius, ad eos,qui videntur tales,aut ad ſimiles,aut ad plurimos,aut ad omnes. Quemadmodum autem reſpondentes ſæpe cùm redarguuntur faciunt duplex, ſi debeat accidere redargutio, & interrogantibus vtendũ quandoque illo, contra inſtantes: ſi ſic quidem accidat, ſic autem non quoniam ſi ſumpſerit, vt facit Cleophon in Mandrobulo: oportet etiam abſiſtentes, ab oratione reliqua argumentorum diuidere,& reſpondenti(ſi præſenſerit) prius inſtare,& prædicere.Argumẽtandum autem quandoque & ad aliud ab eo quod dictum eſt, illud ſumentibus:ſi non ad id quod propoſitum eſt habeat aliquis argumentari:quod Lycophron fecit dum propoſitum eſſet,ex arte lyram commẽdare. Ad eos autem, qui exigunt ad aliquid argumentari, poſtquàm videtur oportere aſſignare cauſam, dictis autem quibuſdam obſeruabilius

quod

quod vniuerſaliter accidit in redargutionibus, vt dicat contradictionem, vt quod affirmauit negare, aut quod negauit affirmare: ſed non quòd contrariorum eſt eadem diſciplina, vel non eadem: non oportet autem concluſionem vt propoſitionem interrogare, quædam autem neque interrogandum eſt, ſed vt conceſſis vtendum. Ex quibus igitur interrogationes, & quomodo interrogandum in concertatoriis exercitationibus, dictum eſt.

*

Ariſt. Elenchorum libri primi Finis.

ARISTOTELIS ELENCHORVM

LIBER SECVNDVS.

SVMMA LIBRI.

De vtilitate ſophiſticarum orationum, & apparatu ad eas diluendas. De ſolutione ſex vltimorum locorum extra dictionem, Nugationis, & Solœciſmi. De oratione facili, difficili, & acuta. Epilogus poſtremo Octo præcedentium, & duorum præſentium librorum.

De vtilitate cognoſcendi ſophiſticas orationes, & apparatu ad eas diluendas.

Caput Primum.

DE reſponſione autẽ, & quo modo oportet ſoluere, & quid, & ad quam vtilitatem orationes huiuſmodi proſunt, poſt hæc dicendum. Vtiles ergo ſunt ad philoſophiam propter duo. Primum quidem, quia eæ, quæ vt plurimum propter dictionem fiunt, melius ſe habere faciunt ad id, quotupliciter quodque dicitur, & ea quę ſimiliter, & quæ aliter in rebus accidunt, & in nominibus. Secundum autem ad eas, quæ per ſeipſum inquiſitiones fiunt: nam qui ab alio faci-

le captioſe fallitur, & id non ſentit, & ipſe quoque à ſe id patitur perſæpe. Tertium vero, & reliquum adhuc, ad gloriam, eo quòd circa omnia exercitatus eſſe videbitur, & in nullo ſe inexperte habere: nam ſi is, qui in orationibus eſt cõſocius, orationes vituperat, cùm nihil habeat quod determinet de vitioſitate earum, dat ſuſpitionem quòd videri velit inſoleſcere, non quia verum ſit, ſed propter imperitiam. Reſpondentibus autem, quomodo obſiſtendum ſit aduerſum huiuſmodi orationes, manifeſtum: ſiquidem recte dicimus prius ex quibus ſunt captioſæ ratiocinationes, & ſi (quæ inquirendæ ſunt) ſuperabundantias ſufficienter diuiſimus. Non eſt autem idem ſumentem orationem videre, & ſoluere vitioſitatem, & interroganti poſſe occurrere celeriter. Nam quod ſcimus, ſæpe tranſpoſitum ignoramus. Amplius autem quemadmodũ in aliis, id quod citius & tardius, ex exercitatione fit magis, ſic & in orationibus ſe habet: quare ſi manifeſtum quidem ſit nobis, immediati autẽ ſimus, priuamur opportunitatibus frequenter. Accidit autem quandoque ſicut in linearum deſcriptionibus: nam & illic ſoluentes quandoque componere verum non poſſumus, ſic & in redargutionibus: nam ſcientes propter quid orationem accidit connectere, ſoluere tamen orationem impotes ſumus.

De apparenti ſolutione reſpondentis.

Caput *II.*

PRimum igitur, quemadmodum ſyllogizare dicimus, opinabiliter quandoque magis quàm vere, eligere oportere: ſic & ſoluendum quandoque magis opinabiliter quàm ad veritatem:

tem : nam omnino aduerſus contentioſos eſt reluctandum, non vt ad eos, qui redarguunt, ſed qui redarguere apparent: non enim dicimus eos ſyllogizare : quare vt non videantur, emendandi ſunt: nam ſi redargutio eſt contradictio non æquiuoca, ex quibuſdam, nihil opus eſt diuidere ad amphibola, & æquiuocationem: non enim facit ſyllogiſmum : ſed nullius alterius gratia diuidendum eſt, niſi quia concluſio videtur redargutioni ſimilis. Non ergo redargui, ſed videri redargui cauendum eſt, eo quòd interrogat amphibola, & quæ propter æquiuocationem ſunt, & quæcunque aliæ huiuſmodi cauillationes quę & veram redagutionem adumbrant, & redarguentem atque non redarguentem incertum reddunt : nam (quia licet in fine cùm concluſum fuerit dicere ſe, non id ipſum quod affirmauit negare, ſed æquiuoce, aut amphibolice, quamuis quam maxime contingit in idem ferat)incertum,ſi redargutus eſt: incertum enim, ſi vera nunc dicit : ſi vero diuidens interrogaſſet æquiuocum, aut amphibolum, non incerta eſſet redargutio, quoniam requirunt (nunc quidem minus, prius autem magis) contentioſi, ſic vel non reſponderi eum qui interrogatur, fieri poteſt. Nunc autem, quia non bene interrogant inquirentes, neceſſe eſt vt reſpondeat aliquid is, qui interrogatus eſt, emendans vitium interrogationis : quia diuiſio ſufficienter, vel ſic, vel non, neceſſe eſt dicere reſpondentem. Si autem aliquis putet ſecundum æquiuocationem redargutionem eſſe, quodam modo non erit reſpondentem effugere quin redarguatur: nam in iis, quæ oculis ſubiecta ſunt,

neceſſarium quod affirmauit negare nomen, & quod negauit affirmare. Enimuero vt diluunt quidam, nihil prodeſt: nam non Coriſcum aiunt eſſe muſicum, & non muſicum, ſed hunc Coriſcum muſicum, & hunc Coriſcum non muſicum, eadem nanque erit oratio Coriſcum, ei, quæ eſt hunc Coriſcum muſicum eſſe, vel non muſicum: quod ſimul affirmant, & negant. ſed fortaſſe non idem ſignificant: nam ne illic nomen, quare in aliquo differt. Si autem hoc quidem ſimpliciter dicendo Coriſcum aſſignet, illi autem addat aliquem, aut hunc, abſurdum eſt. nihil enim magis quam alterum: vtrolibet enim nihil differt. Non ſic igitur, ſed quia incertus quidem eſt qui non determinauit ambiguitatem, vtrum redargutus eſt vel non redargutus, datum autem eſt in orationibus diuidere: manifeſtum, quod non determinando dare interrogationem, & quidem ſimpliciter, peccatum eſt: quoniam & ſi non ipſe, tamen oratio redargutæ ſimilis eſt. Accidit autem ſæpe videntes amphiboliam torpeſcere diuidere, eo quòd crebra talia proponantur, ne ad omne videantur moleſti eſſe: deinde non putantibus propter id fieri orationem ſæpe profectò occurrit inopinabile: quapropter quia datum eſt, diuidere haud cunctandum, quemadmodum dictum eſt prius. Si autem duas interrogationes non vnam facit quiſquam interrogationem, non propter æquiuocationem, vel amphiboliam fiet captioſa collectio, nonne redargutio an non? quid enim differt interrogare, ſi Callias & Themiſtocles muſici ſint, quàm ſi ambobus vnum nomen eſſet exiſtentibus diuerſis? nam ſi plura ſignificat quàm vnum, plura inter-

roga

rogauit: ſi igitur non rectum eſt ad duas interrogationes vnam reſponſionem cenſere ſumere ſimpliciter, manifeſtum quoniam nulli eorum, quæ æquiuoca ſunt, conuenit reſpondere ſimpliciter, nec ſi de omnibus quidem verum ſit, veluti cenſent quidam: nihil enim differt hoc, quàm ſi interrogaſſet, Coriſcus & Callias vtrum domi ſint, an non ſint domi? ſiue adſint ambo, ſiue non adſint: vtrinque enim plures propoſitiones. Non enim ſi verum eſt dicere, interrogatio propter id vna: poſſibile eſt enim ad decies millenas interrogatas quæſtiones, omnes ſic vel non, verùm eſt dicere: attamen non eſt reſpondendum vna reſponſione, interimitur enim diſputatio: id autem ſimile ac ſi idem nomen imponatur diuerſis. Si igitur non oportet ad duas interrogationes vnam reſponſionem dare, manifeſtum quoniam nec in æquiuocis ſic vel non, dicendum: neque enim qui dixit reſpondet, tametſi dixit: ſed id admittunt quodam modo in diſputationibus, eo quòd lateat quod accidit. Quemadmodum igitur diximus, quòd redargutiones quædam videntur eſſe cùm non ſunt, eodem quoque modo & ſolutiones quædam videntur eſſe, quæ non ſunt quas diximus quandoque operæpretium magis afferre, quàm veras in contentioſis orationibus, & in ea (quæ ad duplex eſt) occurſione? Reſpondendum autem in iis, quæ videntur, eſto, dicendo: nam & ſic minime fiet redargutio. Si vero aliquid quod inopinabile ſit cogatur dicere: hic maxime addendum videri: ſic enim neque redargutio, neque inopinabile videbitur fieri. Quia autem quo pacto petitur quod eſt in principio, manifeſtum putant omnino (ſi ſint

propinquæ) interimendum , & non concedenda eſſe vlla , perinde ac ſi quod in principio eſt petat. Et quando aliquid tale poſtulauerit quiſpiam quod neceſſarium quidem eſt accidere ex poſitione, ſit autem falſum vel inopinabile, idem dicendum: nam quę ex neceſſitate accidunt, eiuſdem videntur eſſe poſitionis. Amplius, quando vniuerſale non nomine ſumitur, ſed ſimilitudine: dicendum quòd non ſic datum eſt, neque vt propoſuit, ſumit: nam propter id fit ſæpe redargutio: cùm autem prohibetur his, ad id quod non bene oſtenſum eſt redeundum, obſiſtendum autem ſecundum dictam determinationem. In iis igitur, quæ proprie dicuntur nominibus, neceſſe eſt reſpondere, vel ſimpliciter, vel diuidendo. Quæ autem ſubintelligentes proponimus, vt quæcunque non plane, ſed truncatim interrogantur, propter id accidit redargutio, vt putáſne quicquid eſt Athenienſium? ſic. ſimiliter autem & in aliis? at qui homo eſt animalium, ſic. poſſeſſio igitur animalium, homo. Nam hominem animalium eſſe dicimus, quia animal eſt: & Lyſandrum Lacedæmoniorum, quia Lacedęmonius eſt. Manifeſtum igitur, quoniam in quibus obſcurum eſt, quod proponitur, non ſimpliciter concedēdum. Quando vero duobus exiſtentibus, cùm hoc quidem eſt ex neceſſitate alterum eſſe videtur: cùm vero alterum eſt, hoc non ex neceſſitate: interrogato vtroque, oportet quod minus eſt dare. Nam difficilius eſt colligere de pluribus. Si autem argumētetur quòd huic quidem eſt contrarium, illi autem non eſt: ſi oratio vera ſit, contrarium eſſe eſt dicendum, at nomen alterius poſitum non eſſe. Quoniam autem quædam quidem eorum quæ dicuntur plures

res

res eum qui non concedit falſum dicere aiunt, quædam autem non: vt quæcunque ambigunt, (vtrum enim corruptibilis, vel immortalis ſit anima animalium, non exploratum eſt multis,) in quibus igitur incertum eſt vtro modo ſoleat dici quod proponitur? vtrum in iis, quæ ſunt vt ſententiæ? vocant enim ſententias, & veras opiniones, & totas negationes, vt diameter incommenſurabilis eſt. Amplius, de quo verum dubitatur, transferens quiſpiam nomina maxime latebit in illis: nam, quia incertum eſt vtro modo ſe habet verum, non videbitur ſophiſtice agere: propter id autem quod dubium, non videbitur falſum dicere: nam metaphora faciet orationem ſine redargutione videri. Amplius, quaſcunque interrogationum perſenſerit aliquis, præinſtandum eſt, & prædicendum: nam ſic maxime interrogantem prohibebit.

De recta ſolutione loci.

Caput III.

QVoniam autem recta ſolutio eſt manifeſtatio falſi ſyllogiſmi, ob quamcunque interrogationem accidat falſum, (falſus autem ſyllogiſmus dicitur dupliciter: nam, aut ſi collectum eſt falſum, aut ſi cùm non eſt ſyllogiſmus, videtur eſſe ſyllogiſmus,) erit, & quę nunc dicta eſt ſolutio, & apparentis ſyllogiſmi, ob quam videtur eſſe interrogationum correctio, quare contingit orationes ſyllogizantes quidem interimere, apparentes autem diuidentem ſoluere. Rurſum autem, quoniam ſyllogizantium orationum, hæ quidem veram, illæ autem falſam habent concluſionem, eas quidem, quæ ſecundum concluſionem ſunt falſæ, duobus modis contingit ſoluere: nam, & eo quòd inte-

rimitur aliquid eorum, quæ interrogata ſunt, & eo quòd oſtenditur concluſio, non ſic ſe habere. Eas vero, quæ ſecundum propoſitiones, eo quòd interimitur quiddam ſolum, nam concluſio vera eſt. Quare volentibus ſoluere orationem, primum quidem inſpiciendum ſi ſyllogizat, an non ſylligizat: deinde, vtrum vera ſit concluſio, an non vera, quatenus vel diuidentes, vel interimentes ſoluamus: & iterum interimentes hoc modo, vel illo, quemadmodum dictum eſt prius. Differt autem plurimum, & interrogantem, & non, ſoluere orationem? nam præuidere quidem difficile eſt: per otium autem temporis videre facile. earum igitur, quæ propter æquiuocationem, & amphiboliam redargutionem, aliæ quidem habent aliquam interrogationem plura ſignificantem, aliæ autem concluſionem multipliciter dictam, vt in ea quidem, quæ eſt ſilentia dicere, concluſio eſt duplex, in ea vero, quæ eſt non conſcire ſcientem. vna interrogationum amphibola eſt. Et duplex quidem quandoque eſt ens, quandoque non eſt ens, & quandoque ſignificat duplex, hoc quidem ens, illud vero non ens. Quibuſcunque igitur in fine eſt multiplex, niſi prius ſumpſerit contradictionem, non fit redargutio, vt in eo quod eſt cæcum videre: nam ſine contradictione non fit redargutio. Quibuſcunque vero in interrogationibus, non neceſſe eſt prænegare quod duplex eſt, nam non ad hoc, ſed propter hoc fit oratio. In principio igitur ad duplex, & nomen, & orationem ſic reſpondendum, quod eſt vt ſic, eſt autem vt non, vt de eo, quod eſt ſilentia dicere, quod eſt vt ſic, eſt autem vt non, & quæ expediunt, agendum: ſunt autem quæ ſic, ſunt au-

tem

tem quæ non: nam expedientia dicuntur multipliciter. Si autem lateat, in fine addendo interrogationi corrigendum eſt, ne ſilentia dicere? non tamen eos qui ſilent. Et in iis autem, quę ſe habent quidem multipliciter in propoſitionibus, ſimiliter non putas conſciunt, quod ſciūt? ſic. ſed non ſic ſcientes: non enim eſt idem, quòd non eſt conſcire, atque ſic quidem non eſſe ſcientes. Et omnino obluctandum eſt, tametſi ſimpliciter colligatur, quod non rem quam dixit negauit, ſed nomē, quare id non eſt redargutio. Manifeſtum autem, & eas, quæ ſunt propter compoſitionem, & diuiſionem, quomodo ſoluendum: nam, ſi diuiſa, & compoſita oratio aliud ſignificat, cum concluditur, contrarium dicendum. Sunt autem huiuſmodi omnes orationes ſecundum compoſitionem, & diuiſionem. Putáſne quo vidiſti tu hunc percuſſum, illo percuſſus eſt hic? & quo percuſſus eſt, illo tu vidiſti? Habet quidem aliquid etiam dubiarum quæſtionum, quamuis ſit propter compoſitionem: nam non eſt duplex, ob id quod eſt ſecundum diuiſionem: non enim eadem oratio ſit diuiſa, & compoſita: ſiquidem ora, & ora ſecundum accentum prolata ſignificant aliud, ſed in ſcriptis quidem idem nomen, cùm ex eiſdem elementis ſcriptum ſit, & ſimiliter: & illic autem iam ſigna faciunt, prolata non eadem, quare non duplex quod propter diuiſionem eſt: manifeſtum autem, quoniam non omnes redargutiones propter duplex, ſicut quidam dicunt. Diuidendum igitur, & qui reſpondet, non idem eſt enim dicere videre oculis, percuſſum: & dicere oculis percuſſum videre. Et Euthydemi oratio. Putáſne vidiſti tu nunc exiſtentes in Pyræo

De cōpoſitione & diuiſione.

naues, cùm in Sicilia ſis? Et rurſus, putáſne malum ſutorem bonum eſſe? fit autem quis bonus ſutor malus: quare ſutor malus? Putáſne, quorum ſcientiæ bonæ, bonas eſſe diſciplinas, mali autem bona diſciplina, igitur bona diſciplina malum: attamen & malum, & diſciplina malum, quare mala diſciplina malum. Putáſne verum dicere nunc, quoniam tu factus es? factus es ergo nũc. An aliud ſignificat diuiſum? verum enim dicere nunc, quòd tu factus es, ſed non nunc tu factus es. Putáſne, vt potes & quæ potes, ſic & ipſa facies? non cytharizans autem habes poteſtatem cytharizandi, cytharizabis igitur non cytharizans. An non huius habet poteſtatem, vt non cytharizans cytharizet? ſed cùm non facit hoc, vt faciat. Soluunt autem quidam id, & aliter: nam ſi dedit vt poteſt facere, non dicunt accidere non cytharizantem cytharizare: non enim omnino, vt poteſt facere datum eſt facere non idem autem eſſe, vt poteſt, & omnino, vt poteſt facere. Sed manifeſtum, quoniam non bene ſoluunt: nam orationum omnium, quæ propter idem, eadem ſolutio: eadem autem non accommodabitur ad omnes, nec omnino ad interrogatas, ſed eſt ad interrogantem, & non ad orationem. Propter accentum autem orationes non ſunt, neque in iis, quæ ſcribuntur, neque in iis, quæ dicuntur, præterquàm ſi quæ paucæ fiunt, vt hic, putáſne eſt quod habitas domus? ſic. nunquid'ne eſt quod habitas, negatio eius eſt quod habitas? ſic, dicebas autem, ne eſſe quod habitas domum, negas igitur te habitare domum. Quomodo autem ſoluendum eſt, palam: non enim idem ſignificat grauiter, & acute prolatum. Manifeſtum

De accētu.

De figura dictionis.

ſtum autem, & in iis, quæ fiunt propter id quod vt eadem dicuntur ea, quæ non ſunt eadem, quo pacto obſiſtendum, eo quòd habemus genera prædicamentorum: nam hic quidem dedit interrogatus non eſſe aliquid eorum, quæ quid eſt ſignificant: ille vero oſtendit quidem eſſe aliquid eorum, quæ ſunt ad aliquid vel quantitatis. videntur autem quid eſt ſignificare propter dictionem, vt in hac oratione. Putáſne contingit idem ſimul facere, & fieri? non, at vero videre, ſimul & videri idem, & ſecundum idem contingit. Putáſne eſt aliquid eorum, quæ ſunt pati, facere? non. nónne igitur ſecatur, vritur, operatur ſimiliter dicuntur, & omnia quidem pati ſignificant? rurſum autem currere, videre ſimiliter ſibiinuicem dicuntur, veruntamen videre, operari aliquid eſt, quare & pati aliquid, ſimul etiam, & facere. Si autem aliquis illic dans contingere ſimul idem facere, & pati, videre, & videri dicat poſſibile, nondum redargutus eſt, ſi non dicat videre facere aliquid, & videri pati: indiget enim hac interrogatione, ſed ab audiente opinatur datum eſſe, cùm & ſecare facere aliquid, & ſecari fieri aliquid dedit, & quæcunque alia ſimiliter dicuntur: nam reliquum ipſe addit qui audit, veluti ſimiliter dictum, illud autem dicitur quidem non ſimiliter, videtur autem propter dictionem. Idem autem accidit hic quod in æquiuocationibus: putat enim in æquiuocis inſcius orationum, quam dixit negare rem, non nomen: ideóq; adhuc indiget interrogatione, ſi ad vnum aſpiciens dicat æquiuocum: ſic enim dante, erit redargutio. Similes autem, & hæ orationes illis, ſi quod quis habens, poſtea non habet, amiſit; nam vnum ſolum

Captio [illegible]

ſolum amittens calculum, non habebit decem calculos. Ad quod non habet quidem, prius habens, amiſit? quantum autem habet vel quot, non neceſſe eſt tot amittere. Interrogans igitur quod habet, colligit in eo quot: nam decem, aliquot: ſi igitur dixiſſet à principio, ſi quot quis non habet prius habens, putas'ne amiſit tot? nullus vtique dediſſet, ſed aut tot, aut horum aliquid. Et quoniam dabit aliquis, quod non habet, non enim habet vnum ſolum calculum. An non dedit quod non habuit, ſed vt non habuit? nam ſolum, non quod ſignificat, neque quale, neque quantum, ſed, vt ſe habet ad aliquid, vt quod non cum alio. Quemadmodum ſi dicat, putas'ne quod non aliquis habet dabit? non annuente autem, interroget ſi dabit quis aliquid cito, qui non habet cito? aſtruentem autem colligat quòd dabit quis quod non habet, & manifeſtum, quoniam non ſyllogizauit: nam cito non eſt quod dare, ſed hoc modo dare, quo autem modo non habet, dabit aliquis, vt quod delectabiliter habet, mœſte dabit. Similes autem, & huiuſmodi orationes. Putas'ne quam non habet, manu percutiet quis? aut quem non habet, oculo videbit? non enim habet vnum ſolum oculum. Soluunt antè quidam dicentes, & quod habet vnum ſolum oculum, & aliud quidlibet qui plura habet: quidam autem, & vt quod habet, accepit, dedit enim vnum ſolum hic calculum, & hic habet (dicunt) vnum ſolum ab hoc calculum: accepit enim ab hoc, ergo vnum ſolum habet hic calculum: alij autem ſtatim interrogationem interimentes, quia contingit quod non accepit habere, vt vinũ accipientem ſuaue, ſi corrumpatur in acceptione, habere acre. Sed quod

Dilutio antiquorum inſufficiẽs.

dict

dictum eſt prius, hi omnes nõ ad orationem,ſed ad hominem ſoluunt: nam ſi eſſet hæc ſolutio, dantem oppoſitum non poſſibile eſſet ſoluere, quemadmodum & in aliis,vt ſi eſt quidem quod eſt,eſt etiã quod non eſt ſolutio,ſi ſimpliciter dет dici,concludit: ſi autem non concludit,non erit ſolutio,in prædictis autem (omnibus datis) non dicimus fieri ſyllogiſmum. Amplius autem,& hæ ſunt ex huiuſmodi orationibus. Putas'ne quod ſcriptum eſt, ſcripſit quis? ſcriptum eſt autem nunc, quòd tu ſedes, falſa oratio: erat autem vera cum ſcribebatur: igitur ſimul ſcribebatur falſa,& vera. Nam falſam, vel veram orationem,vel opinionem eſſe, non quòd, ſed tale ſignificat: nam eadem ratio, & in opinione. Et putas quod diſcit diſcens, hoc eſt quod diſcit? diſcit autem aliquis quod eſt tarde, celeriter. Non igitur quod diſcit,ſed vt diſcit dixit.Et putas quod ambulat aliquis,peſſundat? ambulat autem totam diem.An nõ quod ambulat,ſed quando ambulat dixit.nec cùm ſcyphum quis bibat, quod bibit,ſed ex quo? Et putas quod quis ſciuit inueniens,vel diſcens ſciuit? quorum autem hoc quidem inuenit,illud autem didicit, ambo hæc neutrum.An hęc quidem omne quod autem non omne? Et quoniam eſt quis tertius homo à ſe, & ab vnoquoque. Nam homo,& omne commune, non hoc aliquid,ſed quale quid,vel ad aliquid, vel aliquo modo, vel huiuſmodi aliquid ſignificat. Similiter autem,& in hoc,Coriſcus & Coriſcus muſicus, vtrum idem an alterum? Nam hoc quidem hoc aliquid,illud autem quale quid ſignificat; quare non eſt idem exponere. Exponere autem non facit tertium hominem, ſed id ipſum quid eſt concedere: non enim erit hoc

Alia captiones figuræ dictionis.

aliq

aliquid eſſe id, quod Callias, & id quod homo eſt, neque ſi quis expoſitum non id quidem, quod hoc aliquid eſſe dicat, ſed idem quod quale, nihil refert: nam, erit à multis vnum quiddam, vt homo: manifeſtum ergo, quoniam non dandum hoc aliquid eſſe quid quod communiter prædicatur de omnibus, ſed aut quantum, aut quale, aut ad aliquid, aut ad aliquid talium ſignificare. Omnino autem in quæ propter dictionem ſunt orationibus, ſemper per oppoſitum erit ſolutio, quàm propter quod eſt oratio, vt ſi propter compoſitionem oratio, ſolutio diuidendo: ſi autem propter diuiſionem, componendo. Rurſum, ſi propter accentum acutum, grauis, erit ſolutio: ſi vero propter grauem, acutus. Si autem propter æquiuocationem eſt, oportet oppoſitum nomen dicendo, ſoluere: vt ſi animatum accidit dicere, negando non eſſe, manifeſtum quod eſt inanimatum: ſi vero inanimatum dixit, hic autem animatum colligat, dicendum quod eſt inanimatum. Similiter autem, & in amphibologia. Si autem ſecundum ſimilitudinem dictionis, oppoſitum erit ſolutio: putaſne quod non habet, dabit aliquis? An non quod non habet, ſed vt non habet? vt vnum ſolum calculum, putaſne quod ſcit diſcens, vel inueniens ſcit? attamen non quæ ſcit: & ſi quod ambulat peſſundat, non tamen quando. Similiter autem & in aliis.

Modus vniuerſalis diluēdi in dictione.

De diluendis argutijs accidentis,
Cap. IIII.

AD illas vero, quæ propter accidens, vna quidem ſolutio eſt ad omnes: nam, quia indeterminatum eſt, quando dicendum de re, cùm

quip

quippiam accidenti ineſt, & in quibuſdam quidem videtur, & dicunt, in aliquibus autem non dicunt neceſſarium eſſe: dicendum igitur conformantes ſimiliter ad omnes quod non eſt neceſſarium: habere autem oportet quo refellat dicendo id, perinde eſt vt. Sunt autem omnes huiuſmodi orationes propter accidens: putáſne id ſcis, quod debeo te interrogare? Age cognoſcíſne venientem, aut coopertũ? Statua ne tuum opus eſt? An tuus canis pater? Sun'tne paucies pauca, pauca? manifeſtum enim eſt in omnibus his, quoniam non neceſſe eſt, quod de accidente dicitur, & de re verum eſſe: ſolis enim iis, quæ ſecundum ſubſtantiam ſunt indifferentia, & quæ vnum ſunt omnia videntur eadem ineſſe: bono autem non idem eſt bonum eſſe, & venturum eſſe interrogare, neque venienti, aut cooperto, & venientem eſſe, & Coriſcum, quare nón ſi cognoſco Coriſcum, ignoro autem venientem, eundem cognoſco: & ignoro, neque ſi hoc eſt meum, eſt autem opus, meum eſt opus, ſed poſſeſsio, vel res, vel aliud quidpiam: eodem autem modo, & in aliis. Soluunt autem quidam interimentes interrogationem: dicunt enim contingere eandem rem cognoſcere, & ignorare, ſed non ſecundum idem: venientem igitur non noſcentes, Coriſcum autem noſcentes, eundem quidem cognoſcere, & ignorare dicunt, ſed non ſecundum idem. Attamen primum quidem, quemadmodum iam diximus, oportet earum, quæ propter idem ſunt orationum eandem eſſe ſolutionem: id autem non erit ſi quis non in cognoſcere, ſed in quod eſt eſſe, aut aliquo modo ſe habere ipſum quod approbant, ſumat, (vt ſi hic eſt pater, eſt autem tuus,) nam tametſi in quibuſdam

Captiones accidentis.

Dilutio antiquorũ insufficiens.

id verum eſt, & contingit idem cognoſcere, & ignorare, tamen hic nihil commune habet quod dictum eſt. Nihil autem prohibet eandem orationem plures vitioſitates habere, ſed non omnis peccati manifeſtatio, ſolutio eſt. Nam poſſibile eſt oſtendere quempiam, quòd falſum quidem ſyllogizauit, propter quod autem nõ oſtendere, (vt Zenonis orationem quod non eſt moueri,) quare, & ſi quis conetur colligere, vt ad impoſſibile, peccat, & ſi millies ſyllogizet: non enim eſt hæc ſolutio, nam erat ſolutio manifeſtatio ſyllogiſmi falſi, propter quod falſus: ſi igitur non ſyllogizauit, quamuis aut verum, aut falſum conetur colligere, illius manifeſtatio, ſolutio eſt. Fortaſſe autem, & id in quibuſdam nihil prohibet accidere, verum in his nec hoc videbitur: nam & Coriſcum quod Coriſcus cognoſcit, & venientem, quod veniens. Contingere autem idem cognoſcere, & non, vt quòd album quidem cognoſcere, quòd autem muſicum, non cognoſcere: ſic enim idem cognoſcit & non cognoſcit, ſed non ſecundum idem, venientem autem & Coriſcum, & quod veniens, & quod Coriſcus cognoſcit. Similiter autem peccant, & qui ſoluunt quoniam omnis numerus paucus, vt ij quos diximus: vtpote qui cum non concluſum eſt, id omittentes, verum concluſum eſſe dicunt, omnia enim eſſe, & multum, & paucum dicentes, peccant. Quidam autem, & duplici ſoluunt ſyllogiſmos, vt quoniam tuus eſt pater, aut filius, aut ſeruus. Attamen manifeſtũ, quoniam ſi eo quod multipliciter dicitur, apparet redargutio, oportet nomen vel orationem proprie eſſe plurium: hunc autem eſſe huius filium, nemo dicit proprie, ſi dominus eſt filij, ſed propter accidens

Inſufficiẽs ſolutio.

comp

compoſitio eſt,(putáſne eſt hoc tuum? ſic. eſt autem hoc filius, tuus igitur filius.) quia accidit eſſe & tuum, & filium, ſed non tuum filium. Et eſſe aliquid malorum bonum, nam prudentia eſt diſciplina malorum. Hoc autem horum eſſe non dicitur multipliciter, ſed poſſeſſio: ſiquidem fortaſſe multipliciter: nam, & hominem animalium dicimus eſſe, ſed non poſſeſſionem, & ſi quid ad mala dicitur, vt aliquorum: propter id malorum eſt, ſed non hoc malorum: propter id igitur quod aliquo modo, etiam ſimpliciter apparet, quanquàm contingit fortaſſe bonum eſſe aliquid malorum dupliciter, non tamen in oratione hac, ſed magis, ſi quod mancipium, ſit bonum mali: fortaſſe autem neque ſic, non enim ſi bonum eſt, & huius, bonum huius ſimul: verum neque hominem dicere animalium eſſe, dicitur multipliciter: non enim ſi aliquid ſignificamus auferentes, id dicitur multipliciter: nam & dimidium dicentes verſus da mihi, Ilida ſignificamus: vt, iram pande dea.

De ſolutione ſex vltimorum locorum extra dictionem. Cap. V.

EAs vero quæ ſunt propter id, quod præcipue, illud autem, vel qua, vel vbi, vel aliquo modo, vel ad aliquid dicitur, & non ſimpliciter ſoluendum eſt, conſiderando concluſionem ad contradictionem, ſi contingit horum aliquid paſſas eſſe. Nam contraria, & oppoſita, & affirmationem, & negationem: ſimpliciter quidem impoſſibile ineſſe eidem, qua autem vtrunque, vel ad aliquid, vel aliquo modo, vel hoc quidem qua, illud autem ſimpliciter nihil prohibet, quare ſi hoc quidem ſimpliciter, illud autem qua, nondum eſt redargutio. Hoc autem in conclu-

ſtone conſiderandum, ad contradictionem. Sunt autem huiuſmodi orationes omnes id habentes: putáſne contingit quod non eſt eſſe? attamen non eſt aliquid id, quod non eſt. Similiter autem, & quod eſt non erit: nam, non erit aliquid cùm ſunt. Nunquid contingit eundem ſimul bene iurare, & peierare? Nunquid poſſibile eſt ſimul eidem, ſuadere & diſſuadere? An neque eſſe quid, & eſſe, idem? quod autem non eſt, non ſi eſt quid, etiam eſt ſimpliciter. Neque ſi bene iurat id quidem, & qua, neceſſe eſt & bene iurare: nam qui iurat ſe peieraturum; bene iurat peierans hoc ſolum, at non bene iurat. Neque qui diſſuadet, ſuadet, ſed ſecundum quid ſuadet. Similis autem ratio eſt, & de eo, quod eſt mentiri eundem ſimul, & verum dicere, ſed propter id, quod nõ eſt facile inſpicere vtrum quis aſſignet ſimpliciter veracem eſſe, vel mendacem, difficile apparet. Prohibet autem eundem nihil ſimpliciter quidem eſſe mendacem, qua autem veracem, vel alicuius eſſe veracem autem non, ſimiliter autem, & in ad aliquid, & vbi, & quando: omnes enim huiuſmodi orationes propter id accidunt. Putáſne ſanitas, vel diuitiæ bonum? attamen inſipienti, & non recte vtenti non bonum: ergo bonum & non bonum. Eſt ne ſanum eſſe, vel poteſtatem habere in ciuitate bonum? veruntamen eſt quandoq; nõ bonum: idem igitur eidem bonum & non bonum. An nihil prohibet quod ſimpliciter eſt bonum, huic non eſſe bonum? aut huic quidem bonum, at non nunc, vel non hoc in loco bonum. Putáſne quod non vult ſapiens, malum? amittere autẽ non vult bonum, malum igitur bonum. Non enim idem eſt dicere malum eſt bonum, & amittere bonum.

Captiones inexplicabiliũ qua & vane pronunciata.

num. Similiter autem, & quæ de fure eſt oratio, non enim ſi malum eſt fur, etiam capere eſt malum, ergo vult malum, ſed potius bonum: nam capere bonum eſt. Et ægritudo malum eſt, ſed non amittere ægritudinem malum. Putáſne iuſtum iniuſto; & quod iuſte eo quod iniuſte magis eligendum eſt? ſed mori iniuſte magis eſt eligendum. Putáſne iuſtum eſt ſua habere quenque? quæ autem aliquis adiudicabit ſecundum opinionem ſuam & ſi ſit falſa, ſua ſunt ex lege, idem igitur iuſtum & iniuſtum. Et vtrum oportet iudicare eum, qui iuſta dicit, an qui iniuſta? at vero eum, qui iniuriam paſſus eſt, iuſtum eſt abunde dicere, quæ paſſus eſt, ea autem erant iniuſta. Non enim etſi pati aliquid iniuſte eligendum, id quod eſt iniuſte eligibilius, quàm quod iuſte, ſed ſimpliciter quidem quod iuſte: hoc autem nihil prohibet ſi iniuſte, an iuſte? & habere ſua quenque iuſtum, aliena autem non iuſtum. Iudicium vero hoc iuſtum eſſe nihil prohibet, vt quod ſit ſecundum opinionem iudicantis: non enim ſi iuſtum eſt hoc modo vel huic, & ſimpliciter iuſtum eſt. Similiter autem, & quæ iniuſta ſunt, nihil prohibet dicere ea iuſtum eſſe: non enim ſi dicere iuſtum eſt, neceſſe eſt iuſta eſſe, ſicut nec ſi eſt vtile dicere, vtilia: ſimiliter autem & in iniuſtis, quare non ſi quæ dicuntur iniuſta, qui dicit iniuſta conuincitur: dicit enim quæ dicere eſt iuſta, ſimpliciter autem & quæ pati iniuſta. Iis autem, quæ propter definitionem fiunt redargutiones, quemadmodum dictum eſt prius, obſiſtendum conſiderantibus concluſionem ad contradictionem, vt ſi idem, & ſecundum idem, & ad idem, & ſimiliter, & in eodem tempore. Si vero in prin- *Inſcitia redargutionis.*

cipio interroget, non confitendum, (quoniam impoſſibile eſt idem eſſe & duplum, & non duplum,) ſed dicendum, non ſic vt forte ſit redarguere confitentem. Sunt autem omnes hæ orationes propter hoc. Putas qui nouit, quódque quod quamque cognouit rem: & qui ignorat ſimiliter? cognoſcens autem quis Coriſcum quod Coriſcus, ignorabit quod muſicus, quare idem cognoſcit, & ignorat. Putáſne quadricubitum tricubito maius? fieri enim poteſt ex tricubito quadricubitum ſecundum longitudinem: maius autem minore maius, idem igitur eodem ſecundum idem maius, & minus. Illa vero, quæ fiũt propter id, quod petunt, atque ſumunt quod in principio ſi interroganti quidem manifeſtum ſit, non dandum, neque ſi probabile ſit dicentem eſſe veracem: ſi autem lateant, ignorantiam ob vitioſitatem talium orationum ad interrogantem retorquendum, tanquam non redarguenté: nam redargutio ſine eo eſt, quod in principio deinde datum eſt, non vt eo vteretur, ſed vt ad illud colligeret contrarium, vt in non ſemotis redargutionibus. Et eas, quæ propter conſequens ſunt coniectantes, in ipſa oratione monſtrandum: eſt autem duplex ſequentium conſequẽtia, aut enim vt particulare ſequitur vniuerſale, vt hominem animal, (poſtulant enim ſi hoc cum illo, & illud eſſe cum hoc,) aut ſecundum oppoſitiones: nam ſi huic eſt illud conſequens, & oppoſito oppoſitum: propter quod, & Meliſſi oratio, nam, ſi genitum eſt, habet principium: ingenitum poſtulat non habere principium, quare ſi ingenitum eſt cœlum, & infinitum, id autem non eſt, è conuerſo enim conſequentia. Quæcunque autem propter id, quod additur aliquid colligunt, conſide

ſiderandum ſi (eo ſublato) accidit nihil minus impoſſibile; deinde id manifeſtandum, & dicendum quòd dedit non tanquam videretur, ſed vt ad orationem, quo vero vſus eſt, nihil ad orationem. Ad eas autem, quæ plures interrogationes vnam faciunt, ſtatim in principio determinandum eſt. Nam interrogatio vna eſt, ad quam vna reſponſio eſt, quare neque plura de vno, neque vnum de pluribus, ſed vnum de vno affirmandum vel negandum. Sicut autem in æquiuocis quandoque quidem ambobus, quandoque neutri ineſt, quare cum non ſimplex eſt interrogatio, ſimpliciter reſpondentibus nihil accidit pati, ſimiliter & in his, quando igitur plura vni, vel vnum pluribus ineſt, vel non ineſt, ſimpliciter danti, & hoc peccato peccanti nihil contrarium accidit. Quandoque autem huic quidem ineſt, illi autem non, aut plura de pluribus, & eſt, vt inſint ambobus, eſt autem, vt non inſint rurſum, quare id cauendum. Vt in his orationibus, ſi hoc quidem eſt bonum, illud autem malum, quod verum eſt dicere, quoniam hæc bonum, & malum: & rurſum, neque bonum, neque malum, non enim ineſt vtrunque vtrique, quare idem bonum & malum, & neque bonum, neque malum. Et ſi vnumquodque ipſum ſibi idem eſt, & aliis diuerſum; quoniam non aliis eadem ſed ſibi, & diuerſa eiſdem, ipſa ſibimet diuerſa & eadem. Amplius, ſi bonum quidem malum ſit, malum autem bonum duo vtique fient. Et duorum & inæqualium vtrunque ipſum ſibi eſſe æquale, quare æqualia & inæqualia ipſa ſibi. Incidunt autem hæ orationes, & in alias ſolutiones: nam ambo, & omnia, plura ſignificant, non igitur idem

præter nomen accidit affirmare, & negare: id autem non erat redargutio, ſed manifeſtum, quoniam, ſi non vna interrogatio plures fiant, ſed vnum de vno affirmet, aut neget, id non erit impoſſibile.

Dilutiones nugationis, & ſolœciſmi.

Caput V I.

Locus pro nugatione. IN illis autem, quæ deducunt ad idem frequenter dicere, manifeſtum quòd non dandum eorum quæ ad aliquid dicuntur ſignificare aliquid ſeparatas per ſe prædicationes, vt duplum, ſine eo quod eſt dimidij quid ineſſe apparet: nam & decem in deficientibus vno ad decem, & facere in nõ facere, & omnino in negatione affirmatio, non tamen ſi quis dicat hoc non eſſe album, dicit idem album eſſe: duplum autem neque ſignificat aliquid fortaſſe, quemadmodum, neque quod in dimidio, quod ſi forte ſignificat, attamẽ non idem, & coniunctum, neque ſcientia in ſpecie, vt ſi eſt medicina ſcientia, ipſum quod commune, illud autem erat ſcientia ſcibilis. In iis autem, quæ per ſe oſtenduntur prædicatis, id dicendum, quòd non idem eſt ſeorſum, & in oratione quod oſtenditur: nam cauum communiter quidem idem ſignificat in ſimo, & curuo, additũ autem, nihil prohibet hoc quidem naſo, illud autem cruri ſignificare, & nihil differt dicere, naſus ſimus, & naſus cauus. Amplius, non danda eſt dictio ſecundum rectum, falſum enim eſt: nam non eſt ſimum naſus cauus, ſed naſi hoc vt paſſio, quare nihil eſt abſonum, ſi naſus ſimus eſt naſus habẽs cauitatem naſi. De ſolœciſmis autem propter quid apparent accidere, diximus prius, quo mo- *Locus pro ſolœciſmo.* do autem ſoluendum, in ipſis orationibus erit manife

manifeſtum. Omnes enim huiuſmodi volunt conſtruere. Putas quod dicis quippiam vere eſſe, etiam eſt illud vere? dicis autem quippiam lapidem eſſe, eſt igitur quippiam lapidem. An dicere lapidem non eſt dicere quod, ſed quem, non hoc, ſed hunc? ſi igitur dicat aliquis, putas quem vere dicis eſt iſtum? non videtur Romane loqui. quemadmodum neque ſi dicat, putas quam dicis eſſe, eſt iſte? lignum autem dicere iſte, vel quæcunque maſculinum, neque fœmininum ſignificant, nihil refert: quare etiam non fit ſolœciſmus, ſi quod dicis eſſe, eſt iſtud: lignum autem dicis eſſe, eſt igitur lignum iſtud: lapis autem & iſte, maſculini habent declinationem. Quod ſi quis dicat, putáſne iſte, illa eſt? deinde rurſum, quid autem nonne iſte eſt Coriſcus? ita dicat. eſt igitur illa, non collegit ſolœciſmum, ſi Coriſcus etiam non ſignificet idem quod illa: non dat autem qui reſpondet, ſed oportet hoc præinterrogare, ſi autem neque eſt, neque dat, non colligit, neque in eo quod eſt eſſe aliquid, neque ad eum qui interrogatus eſt. Similiter igitur oportet, & illic lapidem ſignificare iſte, ſi autem neque eſt, neque datur, non dicenda concluſio: apparet autem eo quòd diſſimilis caſus nominis, ſimilis appareat. Putáſne verum eſt dicere, quoniam iſta eſt id, quod eſſe ais eam: eſſe autem ais aſpidem, eſt igitur iſta aſpidem. An non neceſſe eſt, ſi non iſta, aſpidem ſignificat, ſed aſpis, aſpidem autem iſtam, neque ſi quem dicis eſſe iſtum eſt iſte: dicis autem iſtum, eſſe Cleonem: eſt igitur iſte Cleonem, non enim eſt iſte Cleonem: dictum eſt enim, quoniam quem dico iſtum eſſe, eſt iſte non iſtum, neque enim Romane dicetur quo pacto interrogatio

dicta. Putas, iſtud ſcis? iſtud autem eſt lapis, ſcis igitur lapis. An non idem ſignificat iſtud in eo, quod eſt, putas iſtud ſcis, & in hoc, iſtud autem lapis: ſed in primo quidem hunc, in poſteriore autem hic. Putáſne cuius ſcientiam habes, ſcis il lud? ſcientiam autem habes lapidis, ſcis igitur lapidis. An huius quidem lapidis, dicis, hunc autem lapidem? datum eſt autem cuius ſcientiam habes illud ſcis, non illius, ſed illud, quare non lapidis ſed lapidem. Quòd igitur huiuſmodi orationes non colligunt ſolœciſmum, ſed apparent, & propter quid apparent, & quomodo eſt obſiſtendum illis, eſt manifeſtum ex iis quæ dicta ſunt.

De oratione facili, difficili, & acuta.

Caput VII.

OPortet autem intelligere, quoniam omnium orationum aliæ quidem ſunt faciles conſpici, aliæ autem difficiliores, propter id, quod & in aliquo ſubdole decipiunt audientem, cùm frequenter eædem illis exiſtant: nam eandem orationem oportet vocare, quæ propter idem fit, eadem autem oratio aliis quidem propter dictionem, aliis autem propter accidens, aliis vero propter aliud videbitur eſſe: quia vnumquodque tranſlatiuum nõ ſimiliter eſt manifeſtum. Quemadmodum igitur in iis, quæ ſunt propter æquiuocationem, (qui modus videtur eſſe ineptiſſimus,) captioſarum ratiocinationum: hæc quidem & quibuſlibet ſunt manifeſta, (nam & orationes pene ridiculoſæ ſunt omnes propter dictionem: Vt vir ferebatur curru in ſcalas, vbi venit ſeruus, apud Ceream? Et Boreas purúſne? non certe. perdit enim pauperem, & ementem. Et vtra boum ante

Boreas, purus dicitur quod ſit ſcopa, & diuerriculũ aëris, nubes purgãs, cœlúmque ſerenans.

ante pariet? neutra: ſed retro ambæ. Putáſne eſt Euarchus? non certe, ſed Apollonides, eodem autem modo, & aliarum fere quàm plurimæ,) illa autem & peritiſſimos videntur latere. ſignum autem horum, quoniam contendunt ſæpe de nominibus, vt vtrum idem ſignificent de omnibus ens & vnum, an aliud: aliis enim videtur ſignificare ens & vnum: alij autem Zenonis orationem, & Parmenidis ſoluunt, eo quòd multipliciter dicãt vnum dici, & ens. Similiter autem & propter accidens, & aliorum ſingulum quodq;. aliç quidem orationes erunt faciles videri, aliæ vero difficiliores, & ſumere in quo genere, & vtrum redargutio, an non redargutio, non facile ſimiliter in omnibus eſt. Eſt autem acuta oratio, quæ dubitare facit maxime, mordet enim hæc maxime: dubitatio autem eſt duplex, hæc quidem in ſyllogizantibus, quam eligat quis interrogationum, illa autem in contentioſe ſuſtinentibus, quomodo dicat quis propoſitum. Quapropter in iis, quæ ſyllogizant, acutiores orationes inquirere magis faciunt: eſt autem ea, quæ ſyllogizat quidem, oratio acutiſſima, ſi ex quàm maxime apparentibus, quàm maxime probabile interimit: nam, cùm vna oratio ſit tranſpoſita contradictione, omnes ſimiliter habebit ſyllogiſmos: ſemper enim ex probabilibus ſimiliter probabile interimet, aut conſtruet: quapropter dubitare neceſſarium eſt. Maxime igitur talis acuta, quæ ex æquo concluſionem facit interrogationibus: ſecunda autem, quæ ex omnibus ſimilibus: hæc enim ſimiliter faciet dubitare, quæ interrogationum interimenda eſt, id autem difficile eſt? nam interimendum quidem, quid autem interimẽdum, dubium. Contentioſarum autem acutiſſima, quæ primum

ſtatim dubia eſt vtrum ſyllogizat, an non, vel vtrum propter falſum, an diuiſionem ſolutio; ſecunda autem aliarum, quæ manifeſta quidem quòd propter diuiſionem, vel interemptionem eſt: non tamen eſt explorata, per cuius interrogationum interemptionem, vel diuiſionem, ſoluenda eſt, ſcilicet vtrum propter concluſionem, an propter aliquam interrogationum id eſt. Quandoque igitur non ſyllogizans oratio facilis eſt, ſi ſint valde inopinabilia, vel falſa quæ ſumuntur: quandoque autem non digna deſpicienda, quando deeſt aliqua talium interrogationum, de qua oratio, & propter quam eſt: & qui non ſumit illam, & colligit: inepta eſt ratiocinatio, quando autem eorum, quæ extrinſecus non deſpicienda vllo modo: ſed oratio quidem iuſta, interrogans autem non probe interrogauit. Et eſt ſane ſoluendum quandoque quidem ad orationem, quandoque autem ad interrogantem, & interrogationem, quandoque vero ad neutrum horum: ſimiliter & interrogandum & ſyllogizandum eſt, & ad poſitionem, & ad reſpondentem, & ad tempus: quando fuerit pluris temporis egens ſolutio, quàm præſentis temporis, (quo diſputatur) ad ſolutionem.

Epilogus octo præcedentium, & duorum præſentium librorum.

Cap. VIII.

Ex quod igitur, & ex quibus fiunt iis, qui diſputant captioſæ ratiocinationes, & quo modo oſtédemus, falſum & inopinabilia dicere faciemus: amplius autem ex quibus accidit ſyllogiſmus, & quodomo interrogandum, & quis ordo interrogationum, inſuper autem ad quid ſunt vtiles huiuſmodi omnes orationes, & de reſponſione

ne ſimpliciter omni, & quo modo ſoluendum eſt orationes, & ſyllogiſmos: dicta ſint de omnibus à nobis hæc: reliquũ autẽ eſt de eo, quod à principio erat propoſitum, ad memoriam reuocantes, quippiam de ea re ſub breuitate dicere, & finem imponere dictis. Præmiſimus igitur, inueniendi facultatem quandam ratiocinatiuam de propoſito ex iis, quæ ſunt quàm probabiliſſima: id enim opus eſt dialectices ſecundum ſe & tentatiuæ. Quia autem præinſtruitur quis ab ea propter ſophiſtices vicinitatem, vt non ſolum experimentum poſſit ſumere dialectico more, ſed etiã quaſi ſcientifico: propter id non ſolum dictum negotij officium: poſuimus orationẽ poſſe ſumere, ſed etiam vt orationem ſuſtinentes tuemur poſitionem perquàm probabiliſſima ſimili modo: cauſam autem diximus huius, quia & propter id Socrates interrogabat, ſed non reſpondebat: confitebatur enim ſe non ſcire. Manifeſtum autem eſt in prioribus ex quot, & ad quod id erit, & vnde idonei erimus horum: adhuc autem quo modo interroganda, vel ordinanda quæſtio omnis, & de reſponſionibus, & ſolutionibus quæ ſunt ad ſyllogiſmos: patefactum eſt autem, & de aliis quæcunque huiuſce diſciplinæ ſunt orationes: præter hæc autem, & de captioſis ratiocinationibus pertractauimus quemadmodum diximus iam prius: quòd igitur nacta ſunt finem ſufficienter ea, quæ propoſuimus, manifeſtum. Operæpretium autem eſt nos non latere quidnam accidit circa hoc negotium: nam eorum, quæ inueniuntur omnium, quæ quidem ab aliis ſumpta ſunt prius, elaborata paulatim incrementum ſumunt ab illis, qui poſtmodum accipiunt: quæ autem ab initio comperiuntur, paruum in primis ſumere

In libris Topicorũ præſertim in octauo.

mere ſolent incrementum, attamẽ vtilius multò, eo (quod poſtea ab aliis fit) accremento: maximum enim fortaſſe principium omnium, vt dicitur, quare & difficillimum: quanto enim poteſtate validiſſimum, tanto mole minimũ, difficillimum eſt videri: eo autem comperto, facile eſt adiicere, coaptaréque reliquum. Quod & circa rhetoricas orationes accidit, pene autem, & circa alias artes omnes: nam qui principia inuenere, omnino ad exiguum quid perduxerunt: qui autem nunc celebriores habentur, vendicantes à multis, velut ex ſucceſſione particulatim colligẽtes, ſic auxerunt. Tiſias quidem poſt priores, Thraſymachus vero poſt Tiſiam. Theodorus autem poſt hunc, & multi multas coadunauere partes, quapropter nihil mirum, ſi in amplum quidem creuerit ars. Huius autem negotij non hoc quidem erat exploratum, illud autem non erat, verum nihil ipſius prorſus erat: nam eorum, qui circa litigioſas orationes erant mercenarij, ſimilis quidẽ doctrina, Gorgię negotio: orationes enim hi quſdem rhetoricas, illi autem interrogatiuas docebant ediſcere, in quas ſæpius incidere ſolebant alternatim vtrorunque adinuicẽ orationes: quapropter velox quidem, vtpote quæ ſine arte erat doctrina diſcentibus ab illis: non enim artem, ſed quæ ab arte ſunt dantes, arbitrati ſunt loqui erudite, perinde, ac ſi quis diſciplinam dicat ſe tradere, vt non doleant pedes: deinde ſutoriam quidem non doceat, neque vnde poſſint comparari talia, det autem quàm plurima genera omnimodorum calceorum, hic profecto profuit ad vſum, artem autem non tradidit. Et de rhetoricis quidem erant multa, & antiqua dicta: de ſyllogiſmis autẽ omnino nihil habuimus prius aliud

quicquam

quicquam quod diceremus, quàm mora perquirentes, multo tempore inſudauerimus. Si autem videtur ex conſiderationibus noſtris (vt ex iis quæ ſunt ex principio) hæc habere diſciplina ſufficienter ſupra alia negotia, quæ ex traditione inducta ſunt, reliquum erit omnium veſtrum, vel eorum qui audierunt hoc opus, omiſſa quidem artis, venia dignari: inuenta autem, multa proſequi gratia.

*

Ariſtotelis Elenchorum librorum Finis.

Series chartarum.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y z.

aa bb cc dd ee ff gg hh ii kk ll mm nn oo pp qq rr.

Lugduni,

IACOBVS FAVRVS

EXCVDEBAT.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE